

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**TEZKİRECİLİK GELENEĞİ İÇERİSİNDE
FATÎN TEZKİRESİ**

**Orhan SARIKAYA
2501040439**

**Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Kâzım YETİŞ**

İstanbul 2007

ÖZ

Bu çalışmada Davud Fatîn Efendi'nin ortaya koymuş olduğu tezkiresiyle, onun tezkirecilik geleneği içerisindeki durumu ve konumu incelenmiştir. Köklü ve sağlam bir geleneksel yapının içerisinde yetişen ve eser veren Fatîn Efendi bu yapıdan nasıl, ne oranda ve ne gibi yönlerle etkilenmiştir?

Tezin ilk bölümünde başta Fatîn Efendi'nin hayatı, şairliği ve edebî şahsiyeti üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde genel olarak tezkirenin tanımı, Türk edebiyatındaki kronolojik seyri, tezkire oluşturulurken kullanılan usuller, metotlar ve Fatîn tezkiresi hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde onunla aynı dönemleri incelemiş on bir tezkireyi tespit ettik; Fatîn tezkiresindeki isimlerle bu tezkirelerdeki isimlerden ortak olan isimleri bir şema hâlinde gösterdik Ortak şairlerin bazılarının gerek biyografi gerekse tenkit yönleriyle tezkirelerde işlenişini kıyasladık. Son bölümde ise *Hâtîmetü'l- Eş'âr*'ın eski harflerden yeni harflere aktardığımız metni yer almaktadır. Sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılmış, bibliyografya kısmında da yararlanılan kaynaklar sıralanmıştır.

ABSTRACT

In this work, we examined the biography which written by Davud Fatin Efendi and his state at the biography tradition. The questions are how, how much and what percent Fatin Efendi has been effected, who grown and has written in an old and strong tradition.

In the first part, we bring out Fatin Efendi's poetry and literary life. In the second part we gave the basic meanings of biography; the motion at the literary chronology; methods at writing biography and information about Fatin biography. You could find a diagram shared poet inventory between Fatin's biography and eleven biography that include same poets.

At the last part we gave the text: "*Hatîmetü'l- Eş'ar*", that we transkript to modern Turkish from Ottoman Turkish. In the end we evaluted all of the work; and put the source at bibliografia.

ÖNSÖZ

Batı’da edebiyat tarihi geleneği oluşmadan evvel tezkirecilik Türk edebiyatında edebiyat tarihinin görevini yerine getiriyordu. XIX. yüzyılda tezkirecilik bir taraftan eski, klasik tarzda devam ederken, bir taraftan da modern edebiyat tarihi tecrübeleri yapıyor bazen de tezkirecilik ile edebiyat tarihi mezcediliyordu. İşte bu çerçevede bir eser olan Fatîn tezkiresinin üzerinde, taş basması ile basılmasından sonra aradan yüz elli sene geçmiş olmasına rağmen ciddi bir çalışma yapılamamıştır.

“*Hâtimetü’l- Eş’âr*, “Râmiz’deki kadronun boşluklarını doldurmak, Sâlim’in bıraktığı yerden kendisine kadar divan şiirinin son 130 yıllık şair mevcudunun, toplu bir envanterini yapmak, en azından her derece ve her sınıftan tespit ettiği şairler ve onlardan seçtiği örneklerle divan şiirinin XIX. yüzyılın ilk yarısında kimler tarafından temsil edildiğini gözler önüne koyan bir malzemeyi edebiyat tarihine mal etmek gibi bir hizmeti yerine getirmektedir. Ayrıca Mısır ve Trakya havalisinde bulunup isim ve hayatları hakkında başka kaynaklara geçmemiş şairlerin varlığını öğrenmek onun vasıtasıyla olmaktadır.”¹

Edebiyat tarihi araştırmacılığı açısından bünyesinde bu denli zenginlikleri barındıran bu eserlerle ilim erbâbı ve meraklıları arasındaki en büyük engel, bu eserlerden bir kısmının ya yazma hâlinde bulunması veya bazılarının sadece eski harflerle basılı olmasıdır. Herkesin eski harfli metinleri okuması mümkün olmadığından söz konusu eserlerdeki bilgileri hayatımıza katmak ancak onları yeni harflere aktarmakla mümkün olabilecekti.

Bizleri de yüksek lisans tez çalışmamızda tezkirecilik gibi bir sahaya ve bu sahada özellikle Fatîn tezkiresini çalışmaya yönelten başlıca sebepler bunlardı. Çalışmamızda gerek Fatîn Efendi’nin hayatını, edebî şahsiyetini, gerekse tezkirecilik geleneği içerisindeki yerini tespit ederken; hakkında yazılan ansiklopedi maddelerinin, dergilerde yayımlanan makalelerin dışında, tezkirecimizin kendi eserlerinde de ortaya koymuş olduğu verilerden de azamî derecede istifade etmeye çalıştık. Tezimizin maksadını aşacağından o’nun edebî şahsiyeti ve şairliği üzerinde

¹ Ömer Faruk Akün, “Fatîn Efendi”, *DİA*, C.12, İstanbul, 1995, s.256-260.

uzun uzadıya duramadık. Fatîn tezkiresinin tezkirecilik geleneği içerisinde konumuna, bu tezkireyi, onunla birlikte aynı devreleri ele alan on bir tezkireyle kıyaslanıp, ortak işlenen şair envanterinin verilmesine gayret edilmiştir. Taş basması olarak 460 sayfalık tezkirenin günümüz harflerine aktarımı, tezimizin esas ağırlık merkezini teşkil etmiştir. Metni hazırlarken eserin tek baskısı olan litografya baskı esas alınmış, metnin aktarımı esnasında transkripsiyon sistemine gidilmemiş, uzun seslerin yazılımında şapka kullanılmış, ayın ve hemzeler ayraçlarla gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca metinde okunamayan kelimeler, yerler ”.....” şeklinde gösterilmiştir. Tezkirede geçen Arapça, Farsça İbâreler ve şiirler metnin orijinalinden alınarak gösterilmiştir. Sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılmış ve bibliyografya kısmında da yararlanılan kaynakların listesi verilmiştir.

Bu tezin konusunun seçiminde, araştırma ve inceleme sırasında karşılaşılan güçlüklerde hiçbir zaman yardımlarını ve kıymetli vakitlerini benden esirgemeyen değerli Hocam Prof. Dr. Kâzım YETİŞ Beyefendi’ye şükranlarımı hiçbir zaman ödeyemeyeceğim bir borç bilirim.

Orhan SARIKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖZ (ABSTRACT)	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxx
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FATÎN EFENDİ’NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ŞAIRLİĞİ.....	4
1.1.Hayatı.....	4
1.2. Edebî Şahsiyeti ve Şairliği	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEZKİRECİLİK GELENEĞİ İÇERİSİNDE FATÎN	9
2.1. Tezkirenin Tanımı ve Tarihî Gelişimi	9
2.2. Edebiyatımızda Tezkireciliğin Genel Olarak Usul ve Metotları	12
2.3. Hâtimetü’l- Eş’âr	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. FATÎN TEZKİRESİNİN DİĞER TEZKİRELERLE BENZERLİKLERİ VE FARKLILIKLARI	
3.1. Fatîn Tezkiresindeki İsimlerin Diğer Tezkirelerdeki Ortak İsimleri ve Şematik Tablosu	46
3.2. Örneklerle Fatîn Tezkiresinin Diğer Tezkirelerle Benzerlikleri ve Farklılıkları	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TEZKİRE-İ FATÎN	
Takriz	50
Damat İbrahim Paşa	60
İhsan.....	61

Ahmet Paşa	62
İhya (Şerif Yahya)	63
Yahya İhya Bey	64
Edib (Vakanüvis)	65
İshak Efendi (Şeyhülislâm).....	66
İshak Efendi (Mollacıkzade).....	67
Esrar Dede	67
Esrar Efendi	69
Esad Paşa	69
Şeyhülislam Esad Efendi	71
Hamza-zade Esad Efendi	71
Meşaleci-zade Esad Efendi.....	72
Esad Efendi (Sahaflar Şeyhizade)	73
Esad Efendi (Ahmet)	74
Esad Efendi(Hüseyin).....	75
Esîf.....	76
Ali Eşref Efendi	76
Mustafa Eşref Efendi	77
Mehmed Eşref Efendi	78
Eşref Efendi	79
Âsaf Bey (Mehmet Emin).....	80
Âsaf Efendi (Seyyid Mehmed Emin)	80
Âgâh (Mehmed).....	81
Emin (Tokatlı)	81
Emin Efendi	82
Emin Bey (Mehmed)	83
Enver Efendi	83
Enverî (Sadullah)	84
Enîs (Mustafa)	84
Enis (Receb).....	85

Enis (Resûlküttâb Numan).....	86
Abdulbâkî Efendi.....	86
Bâhir Paşa.....	87
Bahrî Efendi.....	88
Bedrî.....	88
Pertev (Vakanüvis).....	89
Pertev Paşa.....	90
Pertev Efendi (İbrahim Edhem).....	92
Pertev Efendi (Mustafa).....	93
Bezmî.....	93
Besim (Mehmed).....	94
Besîm (Sâlih).....	95
Basrî.....	96
Beliğ (İsmail Bursalı).....	96
Beliğ (Mehmed Emin).....	97
Bahaddin Efendi.....	98
Behcet.....	99
Behcet (Mustafa Hekimbaşı).....	99
Behcet Bey (Mehmed).....	101
Peyrevî Çelebi.....	102
Pîrî.....	102
Tâib (Osmanzade).....	103
Tahsin Bey (Mehmed).....	104
Tahsin Bey (Hasan).....	106
Hasan Tahsin Efendi.....	107
Tevhîd Efendi.....	108
Tevfik (Mustafa).....	109
Tevfik (Şeyhülislâm).....	109
Tevfik (Ahmed).....	111
Tevfik Efendi.....	112

Sâkîb (Şeyh Mustafa)	113
Sâkîb (Enderunlu Mustafa)	114
Sâkîb (Hekim)	115
Sâkîb (Süleyman)	116
Servet (Enderunlu Osman)	117
Servet (Hasan)	118
Câzim (Zeyrekzade Mehmed)	119
Câzim	121
Câmî (Ahmed)	122
Câvid Bey	123
Cafer Efendi	124
Cemâl	124
Cemîlî	125
Cevdet (Halîl)	126
Cevdet (Ahmed)	127
Cevdet (Ahmed Cevdet Paşa)	128
Cevdet (Ahmed)	130
Cevdet	131
Cûdî	131
Hâfız (Ebubekir Dede)	131
Hâfız (Şeyh Mehmed)	132
Hâfız (Mehmed Ağa)	133
Hâfız (İsmail Müşfik)	134
Hâkim (Vakanüvis)	136
Hâkim (Abdüşeşekûr)	137
Hâlet Efendi (Seyyid Mehmed Saîd)	137
Hâmid (Ahmed)	139
Hâmid (Mehmed)	139
Hâmid (Tayfur)	140
Hâmid (Nazifzade Ahmed)	141

Hâmid (Hoca)	142
Hâmî (Diyarbakırlı)	143
Hâmî (Selanikli).....	144
Hasan Bey	145
Hasan Ağa.....	146
Hasan Hüsnî	146
Hasîb (Ahmed).....	148
Hasîb (Abdülhâlim)	148
Haşmet	149
Hıfzî (Mehmed)	149
Hıfzî (Ayaşlı)	150
Hakkî(Aydoslu İsmail)	151
Hakkî (Erzurumlu İbrahim)	152
Hakkî (İsmail)	153
Hakkî Paşa (İshak)	154
Hakkî (İsmail Kıbrısîzade)	156
Hakkî Bey (Hasan)	157
Hakkî (İbrahim)	160
Hakkî Efendi	162
Hakîrî	162
Hikmet Bey (Şeyhülsîlâm Ârif Hikmet).....	163
Hilmî (Abdullah)	164
Hilmî Dede (Abdullah).....	165
Hilmî (Hasan)	166
Hilmî (Mustafa)	167
Hâlim Giray	168
Abdülhâlim	169
Hilmî Paşa.....	169
Hamdî (Ahmed)	170
Hamdî (Ahmed Muhtar)	171

Hamdî (Mustafa).....	171
Hamdî (Mehmed).....	172
Hanîf Bey (İbrahim)	173
Hanîf Efendi (İbrahim)	173
Hayatî.....	174
Haydar Paşa	176
Hayret Efendi.....	176
Hayret Efendi (Mehmed)	177
Hâtem.....	178
Hâkî.....	179
Hâlit	180
Hâlis (Şeyh Ahmed)	181
Hâlis (Yusuf)	181
Husrev Efendi (Mehmed)	182
Husrev Bey (Mehmed)	183
Hızır	184
Hattî	185
Huldî	186
Hulûs Dede	186
Halîl	187
Handî.....	188
Hayrî (Reisülküttâb)	189
Hayrî (Hayrullah).....	191
Hayrî (Hayrullah).....	192
Hayrî (Edirneli).....	193
Hayrî (Sâlih)	194
Hayr Müderriszade Ahmed.....	195
Dâniş Bey.....	196
Dâniş Bey (Hasan)	197
Davud Paşa	197

Derviş (Ahmed Dede).....	199
Dürri (Ahmed)	199
Dürri (Süleyman)	200
Dîdâr Bey	201
Zâik (Şeyh Mehmed Emin)	202
Zâtî (Şeyh Süleyman)	203
Zekâî (Şeyh Mustafa)	204
Zikrî	205
Refet Bey (Abdullah).....	207
Mehmet Refet Efendi.....	207
Süleyman Refet Paşa	208
Refet Bey (Abdullah).....	209
Refet Salih	210
Refet Hacı Mehmet.....	211
Râif (Mollacıkzade)	212
Râik	213
Râtib Paşa	213
Râtib (Ebubekir Reisülküttâb)	214
Râtib Bey	215
Râcih	216
Râcî	217
Hafız Mustafa Râzî	218
Râzî (Mehmed)	219
Râsih (Mehmed)	220
Râsih	221
Râsih Efendi.....	222
Râsim (Eğrikapılı Mehmed)	224
Râsim (Seyyid Ömer)	225
Râsim (Fodlacızade Ahmed)	226
Râsim (Hüseyin)	227

Râşid (Vakanüvis)	228
Râşid (Reisülküttâb)	229
Râşid Bey (Mehmed)	230
Râşid Efendi (Mehmed)	230
Râşid Bey	231
Râşid Bey (Ayntablı)	232
Râşid (Mustafa)	233
Râşid (İbradılı)	234
Râşid Mehmed	235
Râşid Efendi	236
Râşid (İbrahim)	238
Râşid (Mehmed)	239
Râşid (Ahmed)	240
Râşid Bey (Mehmed)	241
Râşid Efendi (Mehmed)	242
Mehmed Raif Bey	243
Râgıp Paşa (Sadrazam)	244
Râgıp Paşa (Şamlı Mehmed)	245
Râkım Bey (Ahmed)	247
İbrahim Rakım Efendi	247
Mehmed Rakım Paşa	248
Abdülaziz Rakım Bey	249
Râmiz Efendi	250
Râmiz Paşa (Abdullah)	250
Recâî (Mehmed)	253
Rahmî (Abdurrahman)	254
Rahmî (Kırımlı)	255
Rahmî (Hoca)	255
Rahîmî (Abdurrahman)	256
Resâ (Mustafa)	257

Resîmâ (Şeyh Ahmed)	258
Mehmed Rüşdi Paşa	259
Rüşdî (Hacı Veliyeddin)	260
Rüşdî (Halîl)	261
Rüşdî (Mehmed)	262
Rüşdî (Şirvanîzade Mehmed)	263
Rüşdî (Hüseyin Hüsnü).....	264
Reşîd (Çeşmîzade Vakanüvis Mustafa).....	265
Reşîd (Tatarcıkzade Ahmed)	266
Reşîd Efendi.....	267
Reşîd Paşa (Sadrazam Mustafa)	268
Reşîd (Ahmed).....	273
Reşîd (Ahmed).....	275
Rıza (Neccarzade Mustafa).....	276
Rıza Efendi	277
Rıza Bey (Ali).....	277
Rıza Paşa (Ali).....	278
Rıza Efendi(Ali).....	279
Rıza Bey (Mehmed).....	281
Rana (Mustafa)	282
Refahî (Hacı Giray)	283
Rifat (Çelebi Hüseyin).....	284
Rifat (Ali).....	285
Rifat (Ebubekir)	286
Rifat (Halîl İbrahim)	287
Rifat (Abdurrahman)	288
Rifat (Hacı Hüseyin).....	289
Rıf'at (Salih)	290
Rifat (Rüstem)	291
Rifat (Halîl).....	292

Rıfkî (Şeyh Mehmed)	293
Refî (Kâtibzade Mehmed)	294
Refî (Haci Ahmed)	294
Refî	295
Refî (Mehmed).....	297
Refî (Kâlâyî)	298
Refî (Hasan).....	300
Refî (Emin)	301
Refik (Mehmed).....	301
Refik (Osman)	302
Remzî (Mehmed)	303
Remzî (Osman)	304
Remzî (Ali)	305
Rûmî	306
Zekî Dede.....	306
Zühdî (Mehmed)	307
Zühdî Bey (İsmail).....	308
Zühdî (Mehmed)	310
Zühdî (Ahmed)	311
Ali Zihni Efendi	312
Zihnî Efendi	313
Zîver.....	313
Zîver (Ahmed)	314
Zîver.....	316
Sâhib (Osman Şehüslâm)	316
Sâî	321
Sâlim (Trabzonlu Mehmed).....	323
Sâlim (Mirzazade Mehmed)	324
Sâlim (Mehmed)	325
Sâlim	326

Sâmih	327
Sâmil (Mustafa)	328
Sâmi (Vakanüvis)	329
Sâmî (Ebubekir Paşa)	331
Sâmî (Enderunlu).....	333
Sâmî Paşa (Abdurrahman)	334
Sâmî	335
Sermed (Feyzullah).....	336
sermed (Mehmed).....	337
Sürurî (Mustafa).....	338
Sırrı Paşa (Selim)	340
Sırrı Paşa (Halepli)	341
Sırrî (Şerîf).....	342
Sırrî Bey	343
Sezâî(Şeyh Hasan)	344
Sadullah	345
Sadedin (Müstakimzade Süleyman)	345
Sadeddin (Arapzade)	347
Saîd (Şeyh).....	348
Sadullah Saîd	348
Saîd (Faraizîzade Mehmed)	349
Saîd (Hızırağazade)	350
Saîd	351
Saîd (Seyyid Mehmed)	352
Saîd (Mehmed)	353
Saîd (Hâfız).....	354
Saîd (Mehmed)	355
Selâm (Tahir)	355
Selâmî (Şeyh).....	357
Selâmî (Abdüsselâm).....	357

Selim	358
Semahat.....	358
Süleyman Seniḥ Efendi.....	359
Seyyid (Mehmed Sadreddin)	360
Sîret (Şerîf Paşazade Saîd).....	361
Sîret (Şehbaz Giray)	362
Sîret (Osman).....	363
Seyfî (Osman).....	364
Şârik Baba.....	365
Şâkir (Vakanüvis Hüseyin).....	366
Şâkir Paşa (Ahmed)	367
Şâkir (Seyyid Mehmed).....	367
Şâkir Efendi (Midilli Müftüsü).....	369
Şâkir	370
Şâkir (Cerrah)	370
Şahin Giray	372
Şeref (Eşrefzade)	373
Şeref (Mehmed)	373
Şeref (Hayatîzade)	374
Şeref (Mehmed)	675
Şeref Hanım	376
Şeyhülislâm Mehmed Şerif.....	377
Şerîf (Abdurrahman).....	378
Şerîfî	379
Şefkat (Bağdatlı).....	379
Şefkatî (Hâfız Edhem)	380
Şefkatî (Ali)	381
Şefik (Mehmed)	382
Şefik (İbrahim).....	383
Şükrî.....	383

Şekîb	383
Şemsî.....	386
Şemî	387
Şemî (Meşrebzade Damadı)	389
Şinasî.....	390
Şevkî (Ahmed).....	390
Şevkî (Hasan).....	392
Şevket (Mehmed).....	392
Şevket	394
Şehdî	394
Şehrî.....	395
Şehîdî	396
Şeyhî (Şeyh Mehmed)	397
Şeydâ Dede	397
Sâib (Ahmed).....	398
Sâib (Mehmed)	399
Sâib	401
Sâhib Dede (İsmail)	3402
Sâhib (Pîrîzade)	403
Sâhib (Mehmed Rûşen)	404
Sâdık (Hasekîzade)	405
Sâdık	405
Sârim.....	406
Sâfî.....	407
Subhî (Vakanüvis)	407
Subhî (Abdullatîf).....	409
Sabûr	410
Sabîh	411
Sıdkî (Şeyh Süleyman)	411
Sıddîk.....	412

Safayî (Tezkire Sahibi)	413
Safvet	414
Safvet (Nesibe Hanım)	415
Safvet (Mustafa)	416
Safvet (Mustafa)	417
Safvet (Mehmed Esad)	418
Safî	419
Salahî	420
Sunî	422
Ziya Paşa (Sadrazam Yusuf)	422
Ziyaeddin	423
Ziya Bey (Abdulhamid)	426
Ziyaeddin (Yusuf)	427
Tâlib (Seyyid Mustafa)	428
Tâlib (Süleyman)	429
Tahir	430
Tırsî (İbrahim)	431
Talat	432
Talat (Şerîf)	432
Tayyar Paşa (Mahmud)	433
Tayyib	435
Tayibî	435
Zarîf	436
Ârif (Şeyh Ahmed)	437
Ârif Efendi	438
Hacı Ârif	439
Ârif (Süleyman)	440
Mehmed Ârif	441
Ârif (Mehmed Ağa)	443
Ârif(Arabi)	444

Mehmed Ârif	444
Ârif (Kethüdazade)	445
Ârif Paşa	446
Mehmede Ârif	446
Ârif Bey	447
Ârif Ahmed Paşa.....	448
Âsım (Çelebizade ŞeyhüIslâm)	449
Âsım (Vakanüvis)	450
Âsım (İbrahim)	451
Âsım (Yakup)	452
Âsım (Mehmed).....	453
Âsım (Kıbrıslı).....	454
Âtîf (Defterdar).....	455
İmamzade Mehmed Emin.....	455
Süleyman Atîf	456
Ahmed Atîf	457
Akîf Paşa.....	458
Âkîf (Mustafa)	460
Âkîf (Yusuf).....	461
Âkîf.....	462
Âlî Paşa (Sadrazam Hekimoğlu)	462
Âlî	463
Âlî Paşa (Mehmed Emin)	465
Ali Âlî	467
Âmir (Vakanüvis)	468
Abdulhak (Hekimbaşı).....	469
Abdî (Reisülküttab)	470
Abdî (İstanbullu)	470
Abdî (Karahisarlı).....	471
İbret.....	472

İrfan.....	473
Ali İzzet Paşa	474
İzzet Bey (Beylikçi)	475
İzzet.....	476
İzzet Bey(Ahmed).....	477
İzzet (Keçecizade)	478
İzzet.....	479
İzzet (Hâfız)	480
İzzet Bey (Mehmed)	480
İzzet Paşa (Ahmed).....	481
İzzet (Osman).....	482
İzzet.....	483
İzzet (Hüseyin).....	485
Azmî (Şeyh).....	486
Azmî (Mehmed).....	487
İzzî (Vakanüvis).....	488
İzzî (Numan).....	489
Abdülaziz (Şeyh)	489
Abdülaziz (Bursalı).....	490
Abdülaziz (Sertabib).....	490
Abdülaziz (İstanbul)	491
Azizî (Şeyh)	492
Uşşakî (Mehmed).....	493
İsmet (Mehmed).....	494
İsmet (Diyarbakırlı)	495
İsmet (İsmail).....	496
Atâullah (Şeyhülislâm)	497
Atâ (Çırçır)	498
Ataullah (Şanîzade)	499
Atâ Bey	500

Ata Bey (Ahmed).....	501
Atâ Efendi.....	502
İffet	503
Aff.....	505
Mustafa İffeti Efendi.....	504
Ali (Çelebi Seyyid).....	505
Ankâ (Emir Süleyman).....	506
Avnî (Şeyh).....	506
Avnî (Yağcızade).....	507
Aynî	508
Gâlib (Şeyh Mehmed Esad).....	509
Mehmed Said Galip Paşa.....	510
Gâlib Paşa (Abdülhâlim)	512
Gâlib (Mustafa).....	513
Gâlib(İsmail).....	514
Garibî	515
Gulâm	516
Fâiz	517
Fâik (Ömer)	517
Fâik (Süleyman).....	518
Fâik (Mehmed)	520
Fâik (Süleyman).....	520
Fâik(Sâlih)	521
Fâik (Abdulkerim)	522
Fatih (Şirvanlı).....	522
Fatih	523
Fâhir	524
Fâzıl (Hüseyin)	525
Fâzıl Paşa (Mehmed)	526
Fuat	527

Fethî	529
Fahredden (Mehmed)	530
Fahredden (Ahmed).....	531
Fahrî	531
Firakî Dede	533
Fereculah	534
Ferruh (İsmail)	534
Ferdî	535
Ferîd	536
Ferîd (İbrahim).....	537
Ferîde (Hanım).....	538
Fıtnat (Hanım)	538
Fikrî.....	539
Fennî	540
Fennî (Mehmed Tîmur)	540
Feyzî Paşa	541
Fevzî	542
Abdurrahman Fehmî	542
Çukacıade İbrahim	543
Fehmî (Mustafa Mazlum)	544
Fehmî (Mehmed)	545
Fehmi (Hoca Süleyman)	546
Fehîm (Mahmud)	547
Fehîm (İbrahim).....	548
Feyzî (İbrahim)	559
Feyzî (Seyyid).....	550
Feyzî (Mehmed Emin).....	550
Feyzî (Halîl).....	552
Feyzî (Mustafa).....	553
Feyzî (Mehmet Ali)	553

Kabulî	554
Kudsî.....	556
Kuddusî.....	557
Kararî	559
Kâşif (Reisülküttab).....	560
Mehmed Kazım	561
Kâzım (Musa)	562
Kâzım (Hüseyin).....	563
Kamil Bey	564
Kâmil Paşa (Yusuf).....	565
Kâmil (Ahmed)	567
Kâmil (Cerrah).....	568
Kâmî (Mehmed).....	568
Kâmî (Şaban)	569
Kâni (Ebubekir)	571
Kerîmî	572
Kemal (Seyyid).....	573
Kemal (Ahmed)	574
Kemalî (Ali).....	576
Lebib	577
Lebib (Abdullah)	578
Lebib (Mehmed)	578
Lebib (Sâdık)	580
Lutfî (Şeyh Mehmed)	580
Lutfî (Hâfız Halîl).....	581
Lutfî (Diyarbakır Müftüsü).....	582
Lutfî (Ahmed)	583
lutfî Ömer.....	584
Levhî	585
Leylâ Hanım	585

Mâhir (Numan)	587
Mâhir (Mehmed)	587
Mâhî	588
Ali Misli	588
Mecdî (Manavzade)	589
Mustafa Mucîb	590
Mahrem Dede	591
Muhsin (Mehmed)	592
Mahvî	593
Mahvî (Hasan)	594
Mahzûlî	594
Muhlis	594
Muhlis Paşa (Yusuf)	595
Muhlis Paşa (Esad)	597
Muhlis (Ali)	598
Muhlis	599
Mithat (Ahmed)	600
Murad	601
Muradî	602
Muştak (Şeyh)	603
Meşhurî	604
Muammer Paşa	606
Muîn	607
Meftunî	608
Müfid (Abdülkerim)	608
Müfid (İsmail)	608
Mekkî (Şeyhülislâm)	609
Mengli Giray (Han)	611
Münib (İbrahim)	612
Münîb (Hoca)	613

Münîr	613
Münîf (Mustafa).....	614
Münîf (Mehmed Tahir).....	615
Mûnis Dede.....	616
Mihrî Efendi.....	617
Nâil Paşa (Abas)	617
Nâîlî (Sâlih)	618
Nâbî (Halîl).....	619
Nâci (Hulusî)	620
Nâşid Bey (İbrahim)	621
Nâşid (Saffet).....	621
Nâsır.....	622
Nâzım.....	623
Nâzım (Hüseyin).....	626
Nâzım (Mehmed).....	627
Nâfi	628
Nâfi (Mehmed)	629
Nâfi (Abdulnâfi)	630
Nâlî (Numan)	631
Nâmîk Paşa (Ali)	632
Nâyâb	633
Nâyî (Şeyh Osman).....	633
Nebil	634
Necatî.....	635
Necîb (Suyolcuzade).....	636
Necîb (Şeyh)	637
Necîb (Mustafa)	637
Necîb (Nuh)	638
Nâhîfî (Süleyman)	639
Nedim (Ahmed)	640

Nedim (Mahmud)	641
Nedim (Mahmud)	641
Nüzhet (Osman)	642
Nüzhet (Mehmed)	643
Nesîb (İki Bayraklızade)	644
Nesîb (Hüseyin)	646
Nesiba Hanım	647
Nesîm	647
Neşet (Hoca Süleyman)	648
Neşet	649
Nusret (Hoca)	650
Nusret (Mehmed)	651
Nısfet (Mustafa)	652
Nısfet (Ahmed Rıza)	653
Nutkî Dede	654
Nutkî Ali Dede	655
Nazmî	656
Nazîf (Mustafa)	656
Nazîf (Ahmed)	657
Nazîf (Süleyman)	658
Nazîf (Mehmed)	659
Nazîf (Hasan)	659
Nazîf (Ahmed Sahhaflar Şeyhizade)	661
Nazif Mehmed	662
Nazîm	662
Nimet	663
Naîm (Mehmed)	664
Naîm	665
Naîm (Ahmed)	665
Nefî	666

Nakşî	667
Nevres (Abdurrezak)	667
Nevres	668
Nevres (Mehmed)	668
Nûrî	670
Nûrî Baba	670
Nûrî (Vakanüvis)	671
Nûrî Paşa	672
Nûrî (Mustafa)	673
Nûrî (Mehmed)	673
Nûrî Paşa	674
Nûrî (Osman)	675
Nûrî (Abdülkerim)	676
Nûrî (Osman)	677
Nihad	677
Niyaz Dede	678
Niyazî (Mehmed)	679
Niyazî (Mehmed)	680
Neyyir Dede	681
Neylî (Ahmed)	682
Vâsık	682
Vâcid	684
Vâsîf (Reisülküttâb)	684
Vâsîf (Enderunlu)	686
Vâsîf (Mehmed)	687
Mehmed Vasık	687
Vâkîf	687
Vecdî Ağa	688
Vecdî (Hoca)	688
Vahîd (Dilâver Ağazade Ömer)	689

Vahîd Paşa (Reisülküttâb)	690
Vahîd.....	692
Vahyî.....	693
Vesîm	694
Vassâf (Şeyhülislâm Abdullah)	695
Vasfî (Suyolcuzade).....	696
Vasfî (Rüstem).....	697
Vehbî (Seyyid Hüseyin)	698
Vehbî (Sünbülzade)	699
Vehbî	701
Vehbî (Sâlih).....	702
Hâtif (Hasan)	702
Hâtif (Ali)	703
Hâtif (Mehmed)	705
Hâdî.....	706
Hâşim.....	707
Hemdem.....	712
Yâver.....	716
Yetimî	717
Yahya.....	717
Yesarî (Mehmed Esad)	718
Yümnî (Kâtib Süleyman).....	719
Yusuf (Tebrizli).	720
SONUÇ.....	722
BİBLİYOGRAFYA / KAYNAKÇA.....	749

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.m:	Adı geçen makale
A.e.:	Aynı eser / yer
A.g.e:	Adı geçen eser
Bkz.:	Bakınız
bs.:	Baskı / basım
C.:	Cilt
Çev:	Çeviren
DİA.:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Haz.:	Hazırlayan
İA.:	İslam Ansiklopedisi
Kon.:	Konuşan / Röportajı yapan
No:	Numara
No. Y.	Numara yok
s.:	Sayfa / sayfalar
s.y.:	Sayfa numarası yok
TDED.:	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TM.:	Türkiyat Mecmuası
t.y.:	Basım tarihi yok
y.y.:	Yayın yeri yok

GİRİŞ

“İnsanların, özellikle tanınmış kişilerin hayat hikâyelerinden bahseden bir tür olan biyografi, insanlıkla yaşıt bir edebî-bilimsel sahadır. Daha önce yaşanmış olayları bilme ve insanın kendi hayatında karşılaştığı soruların cevaplarını başkalarının hayatlarından bulma arzusu biyografinin doğuşunu sağlamıştır.

Tezkire ise yukarıda bahsettiğimiz ihtiyaçların neticesinde şairlerin hayatlarından söz edip onların şiirlerinden örnekler veren bir biyografi türü olarak ortaya çıkmıştır. Dilimizde de tezkirecilik, XV. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar dikkate değer bir tür olarak gelişip serpilmiştir.”¹

Bu bağlamda tezimizi ele aldığımızda Osmanlı coğrafyası gibi çok geniş bir coğrafyada, 130 yıllık bir zaman içerisinde şiirle uğraşmış 683 şairin biyografisini vermesi hasebiyle Fatîn tezkiresi, kendine has bir kıymeti bünyesinde barındırdığına şahit oluruz. Ancak eserin asıl kıymetini ortaya çıkaracak olan, o’nun çok güçlü ve sağlam bir yapısı olan tezkirecilik geleneğinden neler aldığı ve ona eseriyle neler kattığıdır. Bunun için tezimizin ilk bölümünü Davud Fatîn Efendi’nin hayatına, edebî şahsiyeti ve şairliğine ayırdık; Çünkü böyle bir biyografik eser ortaya koyan birinin eserini anlamanın en iyi yolunun o’nun yetiştiği coğrafyanın, memuriyetlerinin, akrabalık bağlarının, aldığı eğitimin ve özellikle içerisinde bulunduğu edebî muhitlerin tanınmasından geçtiği açıktır. Tezimizin ilk bölümünün birinci kısmında Fatîn Efendi’nin hayatının, doğumundan vefatına kadar kronolojik seyrini verdik. Bir tezkirecinin eserini başarılı bir şekilde tamamen erdirmesi için ince bir dikkat ve uzun süreli bir sabır gibi özelliklere sahip olmasının yanında -o devrin imkân ve şartları içerisinde -devrin edebî gelişmelerinden haberdar olabilecek bir edebî muhite ve arkadaş topluluğuna da sahip olması gerekir. Talihinin yardımıyla Fatîn Efendi, gerek devlet memuriyeti hizmetiyle tanıştığı kişiler, gerekse o devrin edebiyat meclislerinde bulunmasıyla doğal olarak böyle bir imkâna sahipti. Dikkatimizi çeken bir diğer husus da köklü bir devlet geleneği ve hiyerarşik yapının etkisiyle olsa gerek -hayatını memuriyetlerle idâme ettiren- Fatîn’in eserinde üst düzey devlet erkânından

¹ Mustafa İsen, v.d , **Şair Tezkireleri**, Ankara, Grafiker Yayınları, 2002, s.y

şairleri ele alırken onlara daha fazla yer ayırmasıydı. Tezimizin birinci bölümünün ikinci kısmında Fatîn'in edebî şahsiyeti ve şairliği üzerinde özellikle durduk zira bir tezkirecinin, özellikle "şair bir tezkirecinin" eserine dâhil ettiği şairlerin şiirlerini değerlendirirken elindeki ölçülerden birisi de kendi şairliği ve edebî şahsiyetidir.

Tezimizin ikinci bölümünde ise tezkire kelimesinin sözlük anlamı, günlük hayatta kullanım sahaları, ilmî literatürde kullanım yerleri, tarihî seyri, edebiyat terminolojisine girişi, bizim edebiyatımızda kullanılmaya başlanması işlenmiştir. Tezkirecilik geleneğinin kökenini, çeşitli milletlerde başlangıç ve kullanım sahalarıyla, bizim edebiyatımızda yazılan tezkirelerin kronolojik olarak dökümünü verdik. Edebiyat tarihimizin bilinen en eski kaynaklarından biri olan şu'arâ tezkireleri, geleneksel bir yapı arz etmeleri yönüyle -yazılı olmasa da- kendi içlerinde belli disiplinlere ve kurallara sahiptir. Her tezkirede aynı olmasa da genel itibariyle tezkire yazımında belli usuller ve metotlar kullanılmıştır; bu usul ve metotlar ortaya konduğunda bir yandan tezkirelerin muhtevaları, öte yandan tezkirecinin edebî anlayış, araştırma, metot ve üslubu da ortaya çıkacaktır. Bu usul ve metotları, bir bölüm ve alt başlıklar şeklinde tezimizin ikinci bölümünde söz konusu ettik. Tezimizin ikinci bölümünde son olarak Fatîn tezkiresinin ortaya çıkış sebebi, yazılmaya başlandığı tarih, hangi tarih aralığını kapsadığı, kaç şairi içerdiği, şairlerin seçiminde kullanılan ölçüler, eserin oluşturuluş şekli, özellikle nelerin üzerinde durulduğu, nelere ehemmiyet verilmediği, eserin, devri ve sonrasında aldığı yergiler ve övgüler, meziyetleri ve hataları, basım şekli işlenmiştir. Ve nihayet sonradan eser üzerindeki çeşitli şekillerde tashih çalışmaları ve bu çalışmaların âkâbetleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, tezkirenin gelenekten neler aldığını ve ona neler kattığını anlamının en iyi yolunun onu diğer tezkirelerle karşılaştırmak olacağı fikrine vardık. Türk tezkire edebiyatında Ali Şîr Nevayî'den Fatîn'e kadar - kendisi dâhil - yirmi sekiz tezkire olduğuna göre bunların hepsiyle Fâtîn'i kıyaslamamız bizi sağlıklı bir sonuca götürecektir olmasına rağmen bu tür bir çalışma bizim tezimizin maksadını açacaktır. Bunun için Fatîn'in tezkiresinin kapsadığı 1721 yılından 1853'e kadar - ki ele aldıkları şairler itibariyle - bu devre içerisine girebilen on bir adet tezkireyi ve onu ele almayı uygun gördük. Öncelikle Fatîn tezkiresindeki isimlerle bu tezkirelerdeki isimlerden ortak olan isimleri bir şema hâlinde gösterdik. Bu

isimlerden - Fatîn dâhil - bazı tezkirelerde geçen ortak isimlerden birkaçının gerek şâir biyografileri gerekse şiir tenkitlerinde nasıl ele alındığını ortaya koyarak Fatîn'nin diğer tezkirelerle benzerliklerini ve onlardan ayrıldığı yönlerini ortaya koymaya çalıştık.

Dördüncü bölümde ise tezimizin esası olan eski harflerle basılmış olan *Hâtimetü'l- Eş'âr*'ın günümüz alfabesine aktardığımız metin kısmını verdik. Olası bir karışıklığa meydan vermemek için tezkirede geçen her şairin ismini köşeli paranteze alarak şiirinin başına koyduk. Burada olabildiğince metni doğru tesis etmeye çalıştık. Eser, bir dil metni olmadığı ve XIX. yüzyıl mahsulü olduğu için transkripsiyon yoluna gitmedik. Metinde geçen Arapça, Farsça ibareleri orijinal olarak yazdık. Sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yaptık, Bibliyografya kısmında da yararlandığımız kaynakları belirttik.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FATİN EFENDİ’NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ŞAİRLİĞİ

1.1. Hayatı

19. Yüzyılın şair ve tezkire yazarlarından olan Fatîn Efendi’nin hayatını; divanın başına oğlunun koyduğu hal tercümesinden şu şekilde tespit ediyoruz¹- ki hayatı hakkında başlıca bilgiler orada anlatılanlardan ibaret kalmıştır. Fatîn, -1229 (1814)’da Drama’da dünyaya gelmiştir.² Drama âyanından Hacı Halid Bey’in oğludur. Fatin Efendi’nin asıl adı Davut’tur, öğrenim hayatına Kur’an okumakla başlayıp, ilköğrenimini Drama’da yaptıktan sonra eğitim ve öğrenimini tamamlamak üzere Mısır’a giderek amcası Mehmed Hüsrev Bey’in³ nezdinde sekiz sene ikâmet ve “*tahsîl-i mâ’rifet*” etmiştir. Girdiği bu yeri ve farklı kültür merkezinin elverişli şartları içinde tahsilini ilerleterek eli kalem tutacak dereceye gelen Fatîn Efendi, aynı çevrede bulunan şairlerle tanıştığı gibi ilk şiir denemelerini de burada ortaya koymaya başlamıştır. Kendisinden bir yıl sonra Mısır’a gelen Bulak matbaası musahhihi Kandıyeli Salih Râci Efendi’den ilmi yönden istifade ettiğini, şiirlerini ona arz ederek tashih ettirdiğini ve deniz olarak nitelendirdiği Râci Efendi⁴’nin ilminden de “*katre mesâbesinde olsun hıfz u zapt*” eylemiş olduğunu kadirşinaslıkla Hâtîmetü’l-Eş’âr isimli tezkiresinde ortaya koyar.

Amcasının vefatından sonra üç yıl daha Mısır’da kalan Fatîn Efendi 1836’da oradan ayrılarak İstanbul’a gelmiştir. Dergâh-ı ‘âli kapıcıbaşılarından Halil İbrahim Ağa’nın torunu olması hasebiyle İstanbul’a gelir gelmez devlet hizmetinde kendisine yer bulması zor olmamıştır. Her zaman şikâyet ettiği talihinin de yardımıyla Osmanlı-Mısır ilişkilerinin iyiye gitmesi onun devlet hizmetine kabulünün müspet faktörlerindendir. İlk önce Divân-ı Hümâyûn Kalemi’ne alınmış, zekası ve güzel yazıda gösterdiği başarının neticesinde Mühimme Kalemi’ne geçerek mühimme-

¹ Rasim, “Terceme-i Hâl-i Sâhib-i Divan”, **Divan-ı Fatîn**, İstanbul, 1283. s.y.

² Mehmed Süreyya , Sicill-i Osmanî adlı eserinde Fatîn’i yanlış olarak İstanbullu göstermiştir.b.k.z , **Sicill-i Osmanî** , C.5,İstanbul 1315, s.3417.

³ Mehmed Hüsrev Bey: Drama hanedanından ve Dergâh-ı Âli kapucubaşılarından Halil İbrahim Ağanın oğlu ve Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa’nın damadıdır.b.k.z, İbnülemin Mahmut Kemal İnal **Son Asır Türk Şâirleri**, C.1, Ankara, 1999, s.565.

⁴ Fatîn, **Hâtîmetü’l- Eş’âr**, İstanbul, 1271, s.104.

nüvisân sınıfına yükselmiştir. Kalemin geleneğine uyularak kendisine Fatîn mahlası verilmiştir⁵. Devlet kademelerinde hızla yükselmesini sağlayan hüsnü hatta muvaffakiyeti, keskin zekası, dedesi ve amcasının şöhretinin yanında şiirle de meşgul olması onun kadrini bir kat daha arttırmıştır⁶. Fatin Efendi için çok önemli bir yer tutan Mektûbî-i Sadaret-i Âli Kalemi'ne girmesini de resmi yazıları kaleme almadaki mahareti sağlamıştır. Mensubu olmakla iftihar ettiği bu daireden ayrılışını bilinmeyen bir sebebe bağlayanlar olduğu gibi, Reşad Ekrem “*bir nâhoş muameleye gücenerek bu kalemden ayrılmıştır*” diyerek açıklamıştır. Bu kalemden ayrılışı Fatîn Efendi'yi çok üzmüş, tekrar aynı vazifeyi almak için çeşitli teşebbüslerde bulunmuşsa da bir sonuç elde edememiştir. Daha sonra memuriyet hayatına 1264 (1848)'te vefatına kadar sürdüreceği Ticarethâne-i Âmirede İlâmat odasında mukabelecî olarak devam etmiştir⁷.

Talihinden ve hak ettiği yeri bulamamaktan kaynaklanan bedbin ruh hali hem onun şiirlerine aksetmiş hem de devrin önemli devlet adamlarına yazmış olduğu kasidelerle “*içinde bulunduğu çâh-ı mezelletten*” kurtulması için yardım talebine dönüşmüştür. Fatîn Efendi'nin kasidelerinde, Mustafa Reşid Paşa, Abdurrahman Samî, Suriye valisi Raşid Paşa, Dârussâde Ağası Hayreddin Ağa, Mehmed Ali Paşa gibi kişilerden yardım beklediği görülür.

Büyük umutlarla geldiği İstanbul'dan umduklarını bulamamasına rağmen zamanının şöhret sahibi şairleriyle ve zengin edebiyat meclislerine burada kavuşmuştur. Çevresinden gelen telkinler ve teşvikler neticesinde Sâlim tezkiresinden kendisine kadar uzanan bir zaman dilimini içine alan bir şûâra tezkiresi yazma fikri peşine düşen Fatin Efendi, daha eserini tab ettirmeden bu eser vesilesiyle kendisini rical sınıfına geçiren rabia rutbesiyle taltif olunmuştur.

Göğüs darlığı hastalığıyla ma'lûl Fatîn Efendi, tezkiresinin çok arzuladığı yeni baskısını gerçekleştiremeden, divânını düzenleyip bastıramadan 8 Safer 1283'te (22 Haziran 1866)'da devrin müverrihi o yılın “*vefeyât-ı a'yan* “ sayfasına onun da

⁵ Akün , a.g.m., s.256-260.

⁶ Reşad Ekrem Koçu, “ Fatîn”, **İstanbul Ansiklopedisi**, C.X ,t.y, s.5569-5570.

⁷ Orhan Fuad Köprülü, “ Fatin Efendi”, **İA**, C. IV,y.y., 1947, s.528-529.

kaydını düşer. Mezarı Göksu sırtındaki kabristandadır. Ceride-i Havâdis, Fatîn Efendi'nin vefatını az bir zaman sonra okuyucularına duyurmuştur⁸.

1.2. Fatîn Efendi'nin Edebî Şahsiyeti Ve Şairliği

Fatîn Efendi, Tanzimâtı takip eden yılların alelâde şairler kalabalığı içindedir⁹. Klasik şiirin 19. asırdaki bozuk ve mütereddi şeklini temsil eden bir yığın kıymetsiz şâirden biri de odur¹⁰. Zamanın vasat diyebileceğimiz orta dereceli şâirlerinden biri de odur¹¹. Kendisinden sonra yapılan bu değerlendirmelere rağmen devri Fatîn Efendi'yi bir şöhret olarak tanımış, edebiyat dünyasının önde gelen simaları arasında göstermiştir. Başta Şinasi olmak üzere “*şâir-i meşhûr, şâir-i nâdire-gû, münşî-i bi-misl, şuarâ-yı benâmdan, meşâhir-i kudemâ-yı şuarâdan*” gibi sıfat ve iltifatlarla anılmasının yanında bazı şarkıları dahi muasır bestekârlar tarafından bestelenmiştir¹². Mektûbî-i Sadâret-i Âli odasında kendisiyle tanışan Ziya Paşa'nın Fatîn Efendi'den nasıl etkilendiğini Ebuzziya Tevfik Bey, Numûne-i Edebiyat'ta şu şekilde ortaya koyar: “*Bâb-ı Âli'ye devamı başlayıp da zamanın erbâb-ı irfaniyle düşüp kalktığı sırada şuaradan tezkire sahibi Fatin Efendi merhumla muârefe peydâ eder. Yine kendi i'tirafına göre inşâ-i nazma iktidarı ondan sonra kuvvet bulur*”¹³. O zamana kadar dünyası Âşık Ömer'in temsil ettiği âşık tarzından ibâret iken şiirin ne olduğunu Fatîn Efendi vasıtasıyla anlamış olduğunu belirtir. Ziya Paşa'nın bu i'tirafına mukabil 19.asrın ilk yarısında divan şiirinin klasik mükemmeliyetin dışında başka şeyler arayan çözülüş çağının bir şâiri olan¹⁴ Fatîn Efendi'nin dili oldukça kuvvetli olmakla beraber devrinin emsali şairlerinde görülen kısaltma kusurlarıyla ma'lûl ve klasik mükemmeliyetten uzaktır.

“Bir tuhaf menkıbe geçmişti geçen günlerde
Bu gece hatırıma geldi de hâlâ gülerim”

⁸ Akün, **a.g.m.**, s.256-260

⁹ Faik Reşad, **Terâcim-i Ahvâl-i Meşâhir**, İstanbul, 1131,s.49-52

¹⁰ Köprülü, **a.g.m.**,s.528-529

¹¹ Akün, **a.g.m.** s.256-260

¹² Köprülü, **a.g.m.**, s.528-529

¹³ İnal, **a.g.e.** ,s.565

¹⁴ Akün, **a.g.m.**,s.256-260

gibi mısralarıyla zaman zaman Vâsıf tarzına meyleden ve zamanın şahsî yeniklerini de az çok aksettiren bu şiirlerde ne şekil ne ruh bakımından bir şahsiyet vardır¹⁵.

Oğlu Râsim'in toplayıp bastırıldığı divânındaki şiirler, onun şâirliğinin farklı zaman dilimlerindeki eserlerini ortaya koyması bakımından önemlidir. Divânında manzûme olmaktan öteye geçmeyecek ölçüde söyleyişlerin

“Bir cefâkar sitemkâr pûserim var pûserim
Bana sorma neler itdi nelerim var nelerim”

yanında

“Her ne dem aks-i lebin âyîne-i câme düşer
Dil-i hayret-zede bin tamâ'-i hâme düşer

Meyle eden hâline olmaz mı esîr-i zülfün
Murg-i zeyrek heves-i dâne ile dâme düşer.”

gibi klasik nazım geleneğinin etkisiyle oluşturulmuş ustaca söyleyişlerde yok değildir.

Bulunduğu sosyal şartlardan memnun olmayıp daha iyi yerlere gelme arzusuyla devrin devlet ricâline yazdığı kasîdeler, çok basit ve yavan olmakla beraber; Fatîn ancak bir kısım gazellerinde varlık gösterebilmiştir. Fatîn Efendi'nin İstanbul'a geldikten sonra edebiyat atmosferi ve şairler topluluğu içerisinde olduğunu biliyoruz. Fatîn Efendi, hem bu edebiyat meclislerinde varlığını kabul ettirmek hem de devrinin aktüalitesinden uzak kalmamak adına dost çevresinden Ziya Paşa, Ârif Hikmet, Senîh, Kanlıcalı Nihad, Kâzım Paşa, İsmail Paşazâde Hakkı, Âli Bey, Fehim, Lebîb gibi şâirlere nazîreler yazmıştır. Fatîn Efendi,

¹⁵ Faik Reşad, a.g.e. , s.49-52

“Gürûh-ı bî-kesânın muktezâ-yı tâlî’i üzre
Ticaret nâzırı oldukta ol düstûr-i adl-ârâ

gibi divânında en çok yet tutan târih manzûmeleriyle yaşadığı asrın gündeminde kalmayı başarmıştır.

“Çokdur ilm-i mûsikîde medhali
Başka bir hanendedir Seyyid Ali
Olmamış âlemde misli müncele
Başka bir hanendedir Seyyid Ali.”

gibi sade, açık ve akıcı bir üslup ile yazdığı şiirleri Enderunlu Fâzıl ve Vâsıf’ın çizgisini devam ettiren bir tarafını verir.

“İşte meydân-ı suhan devâ eden gelsin Fatîn
Şi’ri öğrensın bu nazm-ı dil-nişînimden benim.”

demesine mukabil İbnülemin, Fatîn’in bu davâyı kazanabilmesini şüpheli görür.

“Ben her ne kadar şâir-i mâhir de değilsem
Akrânıma nisbetle benimde hünerim var.”

manzumesine ise Faik Reşad “*akranı, devrinin alelâde şâirleri olmak şartıyla*” kaydını düşer.

Fatîn’in bir mesnevî, bir naat, hepsi de küçük hacimde sekiz kasîde, 244 târih, 168 gazel, iki müstezad, iki tahmis, bir lügaz, on yedi kıt’a, yirmi bir müfred ve iki mîra-‘ı âzâdesini bir araya toplayan divânı, ölümünden beş sene sonra 1871’de oğlu tarafından başına konulan hal tercümesiyle birlikte basılmıştır¹⁶.

¹⁶ Akün, a.g.m., s.256-260

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEZKİRECİLİK GELENEĞİ İÇERİSİNDE FATÎN

2.1. Tezkirenin Tanımı ve Tarihi Gelişimi

Klasik edebiyatımızda şairler hakkında bilgi veren kitaplara “Şuarâ Tezkiresi” adı verilmiştir. Tezkire, Arapça zıkr kökünden türetilmiş bir kelimedir. Zıkr, anma, hatırlama, sözünü etme anlamlarına geldiğine göre tezkire, hatırlanmaya vesile olan şey manasına gelir. Bu geniş sözlük anlamına dayanılarak kelime, çeşitli manalarda kullanılmıştır. Bir şeyi hatırlamaya ya da bir haberi bildirmeye yarayan kısa pusula; her hangi bir iş için izin verildiğini bildirmek üzere hükümetten alınan kâğıt; askerin terhis olduğunu gösteren belge; aynı şehirdeki resmi daireler arasında gidip gelen yazışma, bunların başlıcalarıdır. Ayrıca bu kelimeden türetilen tezkire-i evvel, tezkire-i sâni, tezkire-i hususiye, tezkire-i Osmaniye gibi kültür tarihimize mal olmuş tamlamalar da bulunmaktadır. Günümüzde kelimenin kullanım alanı daralmış ve daha çok nüfus tezkeresi, izin tezkeresi, mazeret tezkeresi, terhis tezkeresi gibi resmî belge adlarıyla tezkere almak, tezkere getirmek, tezkeresini eline vermek gibi ifadelerde kalmıştır. Kelime halk ağzında tezkere, teskere şeklindedir.

Tezkire, terim anlamının dışında edebiyat terminolojisi olarak çok daha geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bu manada kelime, Osmanlı toplumunun maddî ve manevî kültürünü meydana getiren her meslekten yaratıcı kişinin biyografik künye yazıcılığını temel alan bir türdür. Tezkireci, belirli bir meslekte tanınmış kişilerin, mesela evliyaların, hattatların, mimar ve musiki ustalarının, hatta usta bir çiçek yetiştiricisinin hayat ve sanatından söz edebilir. Ama tezkire kelimesini özel bir ad olarak taşıdıkları gibi, ayrı bir isim taşıyanlar da çoğu kez tezkire adıyla bilinmektedir. Bu eserler, anlattıkları çevrenin veya mesleğinin adıyla anılırlar. Şairleri anlatanlara tezkire-i şuarâ veya tezkiretü’ş-şuarâ, erenleri anlatanlara tezkiretü’l-evliyâ, hattatları anlatanlara da tezkiretü’l-hattâtân denir¹.

¹Latîfî, **Latîfî: Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsîratü’n-Nuzamâ**, yay. Haz: Yrd.Doç.Dr. Rıdvan Canım Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı yay., Ankara, 2000, s.1

Çeşitli tarih kitapları ile bir kısım meslek sahiplerini konu alan hal tercümeleri dışında şuarâ tezkireleri bugün bile hala birçok şair için tek kaynak olma özelliğini sürdürmektedirler. Yalnızca Osmanlı coğrafyasında yetişmiş şairleri konu alan, onların hayatlarına ve eserlerine dair bilgiler veren, şiirlerini değerlendiren şuarâ tezkireleri edebiyat tarihimiz açısından büyük önem taşımaktadırlar. Her ne kadar bu tezkirelerde kaydedilen hususların doğruluğu ve tarafsızlığı tartışma konusu ise de, bu kaynaklar gerek ihtiva ettiği biyografik bilgiler ve gerekse bu biyografilere bağlı olarak verilen örnekler itibarıyla edebî malzemeyi günümüze kadar taşıyarak gözler önüne sermeyi başarmıştır. Kuşkusuz her tezkire yazarının kendine özgü kanaatleri ve değer yargıları olacaktır. Günümüzde olduğu gibi her biyografi yazarının veya eleştirmenin hemen tamamıyla bir yazar ve şair hakkında bütünüyle aynı kanaat ve değerlendirilmelerde bulunamayacağı da tabidir.

Tezkirecilik geleneği İslam kültürüne has bir olaydır. Kökeni, Müslümanların ilk dönemlerinde başlatılan tefsir ve hadis çalışmalarına kadar gider. Arapların tabakât adını verdikleri bu çalışmalar, İranlılar ve Türkler arasında geliştirilerek tezkire adını almıştır. Kelimenin bu isimle yaygınlık kazanmasında XII. yüzyılın tanınmış İranlı şair ve düşünürü Feridüddin Attar'ın Tezkiretü'l- Evliya adıyla bir eser yazıp bunun İslam dünyasında tutulmasının büyük rolü olmuştur².

Türk edebiyatında XV. asırdan başlayarak yazılmış otuz kadar tezkire elimizdedir. Gerçekte tezkirelerimizin kaç tane ve nelerden ibaret olduğu henüz bilinmemektedir. Zira varlığından söz edilen tezkirelerin birçoğu hâlâ ele geçmemiştir. Latifi kendisinden önce on kadar tezkire yazıldığını söylemektedir, ancak bugün mevcut olan tezkirelerin sayısı sadece ikidir. Hammer tarihinde Rıfâ'î (Ref'i'i)'nin yazdığı tezkirelerden söz ediliyor. Kefevî, İzzetî ve Himmet-zâde'nin de tezkireleri olduğuna dair kayıtlara rastlıyoruz. Osmanlı Müellifleri'nde Babaeskili Şuhûdî (ölm.1612)'nin de tezkiresi olduğu yazılıdır. Şemsettin Sâmî, Kâmusü'l-A'lâm adlı eserinin kaynakları arasında, bugüne kadar ele geçmemiş bazı tezkirelerin adlarını da vermektedir.³

² Doç. Dr. Mustafa İsen, “ Divan Edebiyatında Bir Tür: Tezkireler”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:90, Ankara,1989, s.22-26

³ Hüseyin Ayan, **Tezkireler**, Erzurum, Atatürk Üniv.Fen-Edebiyat Fak.yay, 1983,s.1

Edebiyatımızda şuarâ tezkiresi yazma geleneği, Anadolu'dan önce Çağatay sahasında, XV. yüzyılın sonlarında (Ali Şîr Nevâyî tezkiresinin yazılış tarihi 896/m.1491) başlayıp; Anadolu sahasının ilk tezkiresi Edirneli Sehî Beğ'in Heşt-Behîşt'iyle, Türk Edebiyatının üçüncü Anadolu sahasının ikinci tezkiresi Latîfî Tezkiresinden XX. yüzyıl başlarına kadar devam eden ve 31 eser veren bu gelenek çerçevesinde, edebiyat tarihimiz için son derece kıymetli bilgiler derlenmiş ve böylelikle günümüze kadar ulaşma imkânı bulabilmiştir.⁴

Kronolojik olarak Osmanlı devri şairlerine dair tezkireler şunlardır:

Adı	Tezkirenin adı	Yazılış tarihi
Ali Şîr Nevâyî	Mecâlisü'n-nefâis	1491
Sehî Beğ	Heşt-Behîşt	1538
Latîfî	Tezkire-i Şuarâ	1546
Âşık Çelebi	Meşâirü'ş-Şuarâ	1568
Hasan Çelebi	Tezkiretü'ş-Şuarâ	1585
Ahdî	Gülşen-i Şuarâ	1593
Beyânî	Tezkire-i Şuarâ	1597/98
Sâdikî	Mecmâû'l-Havâs	1607
Riyâzî	Riyâzü'ş-Şuarâ	1609
Fâizî	Zübdetü'l-Eşâr	1621
Rızâ	Tezkire-i Şuarâ	1640
Yümnî	Tezkire-i Şuarâ	1662
Âsım	Zeyl-i zübdetü'l-Eşâr	1675
Güftî	Teşrifâtü'ş-Şuarâ	1677
Mûcib	Tezkire-i Şuarâ	1710
Safâyî	Tezkire-i Şuarâ	1720
Sâlim	Tezkire-i Şuarâ	1722
Beliğ	Nuhbetü'l-Asâr li Zeyli Zübdetü'l-Eşâr	1727

⁴ Prof.Dr Haluk İpekten, **Türk Edebiyatının Kaynaklarında Türkçe Şuarâ Tezkireleri** , Erzurum 1986, s.21

Safvet	Nuhbetü'l-Âsâr fî Fevâidi'l-Eşâr	1783
Râmiz	Âdâb-ı Zurefâ	1784
Silahdarzâde	Tezkire-i Şuarâ	1790
Esrar Dede	Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye	1796
Âkif	Mir'at-ı Şi'r	1796
Şefkat	Tezkire-i Şuarâ	1814
Esad Efendi	Bâğçe-i Safâ-endûz	1853
Ârif Hikmet	Tezkire-i Şuarâ	1859
Fatîn	Hâtimetü'l-Eşâr	1853
Tevfik	Mecmua-i Terâcim	1859
Mehmet Tevfik	Kâfile-i Şuarâ	1873
Ali Emirî	Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid	1911
Mahmut Kemal İnal	Son Asır Türk Şâirleri	1942

2.2. Edebiyatımızda Tezkireciliğin Genel Olarak Usul ve Metotları

Tezkirecilik, biyografik künye yazıcılığını esas aldığı için şairi, ortaya koyduğu eserden daha önde tutup sanatın kaynağındaki insan unsuruna yönelir. Bu özelliğiyle adı geçen eleştiri sistemi, eserin şekli çatısını ve muhtevastaki mana atmosferini esas alan modern eleştiriden ayrılır. Tezkirelerde, özellikle verilen örneklerden önce şairin sanatına yönelik önemli değerlendirme unsurlarına rastlanır. Ancak bu ifadeler, tezkirelerin sadece biyografik çerçevede kaldıkları anlamına gelmemelidir. Bu eserlerde, genel ve soyut manada olsa da şiir değerlendirmelerine de yer verilir⁵.

⁵ Yrd. Doç. Dr. Filiz Kılıç, **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler**,,, Ankara, Akçağ yay., 1998 , s.y.

Edebiyat tarihimizin bilinen en eski kaynaklarından biri olan şu'arâ tezkireleri, geleneksel bir yapı arz etmeleri yönüyle -yazılı olmasa da- kendi içlerinde belli disiplinlere ve kurallara sahiptir. Her tezkirede aynı olmasa da genel itibariyle tezkire yazımında belli usuller ve metodular kullanılmıştır, bu usul ve metodular ortaya konmaya çalışıldığında bir yandan tezkirelerin muhtevaları, öte yandan tezkirecinin edebî anlayış, araştırma, metoda ve üslubu da ortaya çıkacaktır. Bu usul ve metotları, bir bölüm ve alt başlıklar şeklinde şu şekilde sıralayabiliriz:

Birinci Bölüm

Biyografik Bilgi ve Değerlendirmeler

I.Şairin kimliği

İsim, unvan, lakap, mahlas

2.Mekân(Şairin doğduğu, bulunduğu, yerleştiği ve vefat ettiği yerler)

Zaman(Şairin hayatıyla ilgili zaman tespitleri)

Soy, aile ve akrabalık

5.Evlilik ve çocuk durumu

6.Vefat kaydı(şairin son durumu ve ölümü)

II-Sosyal, kültürel, ekonomik durum ve ilişkiler

Öğrenim ve yetişme

2.İlmî durum ve seviye

Meslek, mevki, geçim durumu ve imkânları

I.Özel hizmet yakınlık ve destekler

II. Devlet hizmetleri

III. Serbest meslekler

III. Kişilik yapısı ve özellikleri

Zekâ

2.Mizaç ve ahlak

a,Aşıklık ve güzel sevmek

b,Şakacı, neşeli, alaycı, açık sözlü, hicve düşkün

c,Şaraba ve afyona düşkünlük

ç,Adalet ve doğruluk

d,Kalenderâne, dervişâne yaşayış

- e,Hassaslık
- f,Sohbet zevki, arkadaşlık
- g,Naziklik
- h,cömertlik
- ı,Divâne
- i,Heveskârlık
- j,Anlayışsız, asık suratlı, somurtkan
- i,İnanç dünyası(dini-tasavvufi düşünce ve yaşayışlar)

Şahsiyet zenginliği, derinliği ve olgunluğu

5.Hüner ve kabiliyetler

IV-Fiziki durum ve görünüm

- a-Güzellik
- b-Boy-pos, zayıflık
- c-Giyim-kuşam
- ç-Ses güzelliği
- d-Bedensel özürler
- e-Hastalık⁶

Bunun yanında bu güçlü halkaya dâhil olan her tezkire de farklı bir yönüyle bu geleneği renklendirmeyi bilmiştir. “Her ne kadar bu tezkirelerde kaydedilen hususların doğruluğu ve tarafsızlığı tartışma konusu ise de, bu kaynaklar gerek ihtiva ettiği bilgiler ve gerekse bu biyografilere bağlı olarak verilen örnekler itibariyle edebî malzemeyi günümüze kadar taşıyarak gözler önüne sermeyi başarmıştır⁷”.

2.3. Hâtimetü'l-Eş'âr

Bizim tezimizin konusu olan Fatîn Efendi'ye gelindiğinde Fatîn, Hâtimetü'l-Eş'âr isimli tezkiresini ne zaman ne şekilde hazırladığından söz etmemektedir. Sadece bazı kişilerin kendisinden, Sâlim'in bıraktığı 1134(172 22) yılından kendi zamanına kadar gelmiş eski ve yeni şairleri kapsayan bir tezkire yazmasını talep ettiklerini ve bu talep üzerine tezkireyi kaleme almaya başladığını söyler. Burada

⁶ a.e., s.y.

⁷ Canım, a.g.e., s.2

dikkati çeken husus çevresindekilerin Fatîn'de böyle bir işi başarma istidâdını görmeleridir.⁸

“Baskısı 1855 yılı Ocak ayı sonlarında bitip ilan edilen eser. (Ceride-i Havâdis, nr.730,14 Cemâziyelâhir 1271)batı şarkiyat âleminin de ilgisini çekmiştir. Aynı yıl Schlechta-Wssehrd tarafından Sitzungsberichte der philosophisch historischen Classe der Wiener Academie ile (xx/iii,s.467 vd) yine aynı yerde “ Osmaniche Geschichtschreiber der neueren Zeit” adlı yazıda bu yeni eser üzerinde durmaktaydı.”⁹

Eser, 1721 yılından 1269’a kadar yaklaşık 130 yıllık bir zaman içerisinde, coğrafya olarak Osmanlı ülkesinde yaşamış-ya da yaşamakta olan- 683 şair hakkında bilgi verir. Fatîn tezkiresi 1271 (1853- 4) yılında İstanbul’da İstihkam alayları matbaasında litoğrafya – taşbasmasıyla- ile basılmıştır.¹⁰

Fatîn, tezkiresini oluştururken içerisinde bulunduğu İstanbul’un edebî muhitleri ve şair çevresi işini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır. Bunun yanında Fatîn, eserine dâhil edeceği şairleri anket yoluyla kendisine, yazılı olarak verdikleri cevaplara dayanarak eserini tertip etmiştir. Varlıklarını uzaktan haber alabildiği ölmüş veya imparatorluğun uzak köşelerinde yaşayan şairler hakkında, onları tanıyanlar vasıtasıyla şifahî yoldan edinilmiş bilgiler de eserde kendini hissettirir. Çağdaşları dışında geçmişteki şairler hakkında tarih kitapları ile (mesela Çelebizâde Âsım ve Vâsıf tarihleri) Devhatü’l-Meşâyih, Tuhfetü’l-Hattâtîn gibi hal tercümesi kaynaklarından başka divanlar ve eski şiir mecmualarından, özellikle tarih manzumelerinden faydalanmak istemiştir.

Fatîn, tezkiresinin şair çerçevesini çok geniş tutmuş, tek manzumesini, hatta bir beytini görebildiklerine dahi eserinde yer vermiştir. Kitabının ön sözünde belirttiği üzere her şeyin daima olumlu ve olumsuz ile bir arada bulunduğu düşüncesinden hareketle “ashab-ı maarif” ve “belagat-pîrâ” şairlerin yanında şair geçinen bir takım “herze-tırazları”ı dahi tezkiresine dâhil ettiğini söylemekten çekinmemiştir.

⁸ Fatîn, **a.g.e.**, s.y.

⁹ Akün, **a.g.m.** s.256-260

¹⁰ Reşad, **a.g.e.**, s.49-52

“Hayattaki hal tercümesi sahiplerinin hemen hepsinin doğum tarihlerinin tespit edilmesinden başka çoğunun da sade yılları gösterilmekle kalınmayarak ayı ve gününe kadar belirtilmiş; bunların doğdukları yer ve baba adlarının yanı sıra memuriyet ve vazifeleri, ayrıca hayat seyirlerindeki diğer değişiklikleri tarihleriyle birlikte kaydedilmiş. Her şairi ölüm tarihleriyle göstermeye dikkat etmiştir. Tezkiresinde 683 şairden ölüm tarihi verilmemiş on beş şair bulunmaktadır.”¹¹

Sâlim’den kendisine kadar gelen tezkireleri dikkate almadığı için Râmiz, Safvet, Silahdarzade, Âkif, Şefkat, Sahaflar Şeyhizâde Mehmed Esad Efendi ve Ârif Hikmet tezkirelerindeki bilgilerden yararlanamamıştır. Ancak eserini hazırladığı zamanda bunların hiçbirisi umumî kütüphanelere intikal etmemiş olduğu için Fatîn bu eserlerin varlığından haberdar olamamıştır. Hepsî müsvedde veya tamamlanmamış tek nüsha halinde duran bu tezkirelerin istifadeye açılışı, hususi ellerden çıkıp yapılan istinsahlarla gün ışığına kavuşması hep onun tezkiresini tamamlamasından sonraki devrededir. Eserinde bu müelliflerin bazılarının hal tercümelerinden bahsederken tertipledikleri tezkirelerden söz etmedikten başka onlardaki bilgilerden de uzak kalmış olması Fatîn’in bunları göremediğinin en açık delilidir.¹²

Fatîn’in tezkiresiyle alakalı yapılan tenkitler bununla sınırlı kalmamıştır. Hal tercümelerinde düşülmüş bazı hataları, hüküm ve değerlendirmelerinde zaman zaman bazılarını yersiz olarak yüceltici, bazılarını ise meziyet ve liyakatlerini teslim etmekten uzak oluşunun yanında çok dikkat çekici biyografik bilgi yanlışları da yok değildir. Mesela Bayburtlu Zihnî’nin vezirler divan kâtipliği yaptığı halde kendisini voyvoda kâtibi diye gösterdiği, üstelik bir divan sahibi iken hakkında “ bir miktar eşârı vardır” dediği için Fatîn’i Sergüzeşt-nâme adlı eserinde şiddetle hicvettiği görülmektedir.

Fatîn, bütün bu tenkitler ve eserin ilk baskısının bozukluğundan olsa sebep, eserin ilk baskısından on dokuz ay gibi kısa bir zaman sonra eserinin gözden geçirilmiş ikinci baskısını gerçekleştirmeyi düşünmüştür. Bunun için ihtiyaç duyduğu malzemeyi gazeteye ilen vererek temin etme yoluna gitmiştir. Tezkiresine

¹¹ İsen, **a.g.m.**, s.22-26

¹² Akün , **a.g.m.**, s.256-260

girememiş eski veya hayattaki şairlerin hal tercümelerinde onun telif ve yayından sonraki değişikliklerin, bunlarda düşülmüş bilgi hatalarının, alınmış ilk şiir örneklerinden yenileri veya daha başkaları ile değiştirilmek istenenlerin kendisine bildirilmesini duyurur.¹³

Netice alınamayan bu teşebbüsün ardından Hâtimetü'l-Eş'âr, Şinâsi tarafından yedi yıl sonra 1863 yılında tekrar ele alınarak bir baş makale ile belli bir planla ve yeni şairlerle yeniden yayınlanmak istenir. Bu teşebbüs bir miktar baskıya dönüşmüşse de tamamlanamamıştır.¹⁴ Belirtilen esaslar dairesinde üzerinde değişiklik yapılmak suretiyle yahut ilk defa olmak üzere tezkirede yer alması istenilen hal tercümeleriyle yeni şiir örneklerinin gazete idarehanesine acele olarak gönderilmesi duyurulur.¹⁵ O zamandan bu yana en küçük izine bir izine rastlanmadığından bu teşebbüsün de ötekisi gibi hiç gerçekleşmediği sanıla gelmiştir. Bir asır süresince meçhul kaldıktan sonra baş tarafında baskısı yapılmış elli iki sayfalık kısmının varlığı Ömer Faruk Akün tarafından meydana konulmakla Şinâsi baskısının sadece tasavvurdan ibaret kalmadığı artık belli olmuştur. Bütünüyle neden tamamlanmadığı bilinmeyen bu yeni baskıda Şinâsi'nin işaret ettiği hususların çoğunun yerine getirildiği görülmektedir. İfadesinin lüzumsuz süs ve unsurlardan arındırılarak daha öz ve sade bir hale konulması, şairlerin edebî şahsiyet ve değerleri hakkındaki mübalağalı hüküm ve ifadelerin tamamen kaldırılması yanında her iki teşebbüse ait ilanlarda istendiği şekilde önceki şiir örneklerinin bazılarının yerine daha başkaları konulmuş. İlk baskının yapıldığı 1855 yılından bu tarihe kadar oradaki hal tercümelerinden meydana gelen değişiklikler gösterilmiş, evvelce haklarında bilgi edinilememiş olanlarla arada geçen zaman içinde edebiyat âlemine yeni çıkan şairlerin de hal tercümeleri ilave edilmiş bulunmaktadır.¹⁶

Bütün tenkitlere rağmen Hâtimetü'l-Eş'âr, Râmiz' deki kadronun boşluklarını doldurmak, Sâlim'in bıraktığı yerden kendisine kadar divan şiirinin son 130 yıllık şair mevcudunun, bu devreye ait başka eski kaynaklarının herhangi birinde görülmeyen şekilde tek başına toplu bir envanterini vermek, en azından her derece ve

¹³ **Cerîde-i Havâdis**, nr.802, 8 Muharrem 1273.

¹⁴ Ömer Faruk Akün, “ Şinâsi'nin Bugüne Kadar Ele Geçmeyen Fatîn Tezkiresi Baskısı”, **TDED**, C.XI, 1961, s.67-98.

¹⁵ **Tasvîr-i Efkar**, nr.135, 27 Rebiülâhir 1280.

¹⁶ Ömer Faruk Akün, “ Şinâsi'nin Fatîn Tezkiresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler”, **TM**, C.XIV, 1965,s.277-336,

her sınıftan tespit ettiği şairler ve onlardan seştiği örneklerle divan şiirinin XIX. yüzyılın ilk yarısından varmış olduğu geniş yayılım ve kimler tarafından temsil edildiğini gözler önüne koyan bir malzemeyi edebiyat tarihine mal etmek gibi bir hizmeti yerine getirmektedir. Ayrıca Mısır ve Trakya havalisinde bulunup isim ve hayatları hakkında başka kaynaklara geçmemiş şairlerin varlığını öğrenmek onun vasıtasıyla olmaktadır.

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Abdî (Karahisarlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdî (Reisülküttab)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdulhak (Hekimbaşı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdurrahman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdülaziz (Bursalı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdülaziz (İstanbul)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdülaziz (Sertabib)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdülaziz (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afîf	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Âgâh (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âkif	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Âkif (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âkif (Yusuf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âkif Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âlî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Ali (Çelebi Seyyid)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ali Âlî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ali İzzet Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âlî Paşa (Mehmed Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âlî Paşa (Sadrazam Hekimoğlu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âmir (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ankâ (Emir Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+
Ârif (Hacı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Kethüdazade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Ârif (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Mütercim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Reisülkütab Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Şeyh Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abdî (İstanbul)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif (Tüfekçibaşı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif Ağa	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Ârif Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ârif Ahmed Paşa (Reisülkütab)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsaf Bey (Mehmet Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsaf Efendi (Seyyid Mehmed Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsım (Çelebizade Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsım (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsım (Kıbrıslı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsım (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsım (Vakanüvis)	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsım (Yakup)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âsîf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atâ (Çırçırılı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atâ Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ata Bey (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atâ Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ataullah (Şanîzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATİN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATİN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Beliğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Atâullah (Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âtîf (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âtîf (Defterdar)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âtîf (İmamzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Âtîf (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avnî (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avnî (Yağcızade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aynî	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Azizî (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Azmî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Azmî (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahaddin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bâhir Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahrî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Bâkî	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
Basrî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrî	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+
Behcet	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Behcet (Mustafa Hekimbaşı)	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Behcet Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beliğ (İsmail Bursalı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beliğ (Mehmed Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Besim (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beşim (Sâlih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bezmî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cafer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATİN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATİN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Câmî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Câmî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Câvid Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Câzım	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
Câzım (Zeyrekzade Mehmed)	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cemâl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cemîlî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cevdet	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Cevdet (Ahmed Cevdet Paşa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cevdet (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cevdet (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cevdet (Halîl)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cûdî	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Dâniş Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dâniş Bey (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Davud Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Derviş (Ahmed Dede)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dîdâr Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürrî (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürrî (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Edib (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emin (Tokatlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emin Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emin Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enîs (Mustafa)	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Enis (Receb)	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Enis (Resûlküttâb Numan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enver	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enverî (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Esad Bey (Meşalecizade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Esad Efendi	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Esad Efendi (Ahmet)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Esad Efendi (Hamzazade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Esad Efendi (Sahaflar Şeyhizade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Esrar Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Esrar Efendi (Şeyhülislam)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşref	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+
Eşref (Mehmet)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâhir	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
Fahreddeni (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fahreddeni (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fahrî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Fâik (Abdulkerim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâik (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâik (Ömer)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâik (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâik (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâik(Sâlih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâiz	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
Fatih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fatih (Şirvanlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fâzil (Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Fâzıl Paşa (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fehîm	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+
Fehîm (Hoca Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fehîm (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fehîm (Mahmud)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fehmî	-	-	-	-	-	+	-			+	+
Fehmî (Çukacıade İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fehmî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fehmî (Mustafa Mazlum)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fennî	-	-	-	+	-	+	-		+	+	+
Fennî (Mehmed Tîmur)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ferdî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Ferecullah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ferîd	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Ferîd (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ferîde (Hanım)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ferruh (İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fethî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Fevzî	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
Feyzî (Halîl)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feyzî (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feyzî (Mehmed Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feyzî (Mustafa Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feyzî (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feyzî (Seyyid)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feyzî Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Fıtnat (Hanım)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fikrî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Firakî Dede	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Fuat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gâlib (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gâlib (Şeyh Mehmed Esad)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gâlib Paşa (Abdülhâlîm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gâlib(İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Garibî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gulâm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâdî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Hâfız (Ebubekir Dede)	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Hâfız (İsmail Müşfik)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâfız (Mehmed Ağa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâfız (Şeyh Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâkî	+	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+
Hâkim (Abdüşşekûr)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâkim (Vakanüvis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakîrî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî (Erzurumlu İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî (İsmail Kıbrısîzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî (İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî Bey (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakkî Paşa (İshak)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATİN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATİN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Hakkî(İsmail Aydoslu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâlet Efendi (Seyyid Mehmed Saîd)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Halîl	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Hâlim (Abdulhâlim Hâlimî Paşa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâlim Giray	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâlis (Şeyh Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâlis (Yusuf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâlit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hamdî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hamdî (Ahmed Muhtar)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hamdî (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hamdî (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmî (Diyarbakırlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmî (Selanikli)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmid (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmid (Hoca)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmid (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmid (Nazifzade Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmid (Seyyid Mehmed Saîd)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâmid (Tayfur)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Handî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
Hanîf Bey (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hanîf Efendi (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hasan Ağa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hasan Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Hasan Hüsnî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hasîb (Abdülhâlim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hasîb (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâşim	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
Haşmet	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-
Hâtem	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Hâtif (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâtif (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hâtif (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hattî	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Hayatî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haydar Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayr Müderriszade Ahmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayret Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayret Efendi (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayret Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayrî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayrî (Edirneli)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayrî (Hayrullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayrî (Reisülküttâb)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayrî (Sâlih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayrullah (Sertabib Abdulhak Molla'nın Oğlu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hemdem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hifzî (Ayaşlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hifzî (Mehmed)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Hızır	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hikmet Bey (Şeyhülislâm Ârif Hikmet)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hilmî (Abdullah)	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Hilmî (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hilmî (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hilmî Dede (Abdullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Huldî		-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Hulûs Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Husrev Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Husrev Efendi (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İbrahim Paşa (Sadrazam)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İbret	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İffet	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İhsan Ahmet Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İhya (Şerif Yahya)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İhya Bey (Hacı Yahya)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İrfan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İshak Efendi (Mollacıkzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İshak Efendi (Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İsmet (Diyarbakırlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İsmet (İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İsmet (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-
İzzet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
İzzet (Hâfız)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet (Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet (Keçecizade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet Bey (Beylikçi)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet Bey (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzet Paşa (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzî (Numan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İzzî (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kabulî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâmî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâmî (Şaban)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâmil (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâmil (Cerrah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâmil Paşa (Yusuf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâni (Ebubekir)	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kararî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâşif (Reisülküttab)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâzım (Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kâzım (Musa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kemal (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kemal (Seyyid)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kemalî (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kerîmî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuddusî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Kudî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Lebib	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lebib (Abdullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lebib (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lebib (Sâdık)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Levhî	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Leylâ Hanım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lutfî (Ahmed) Lutfî (Ömer)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lutfî (Diyarbakır Müftüsü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lutfî (Hâfız Halîl)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lutfî (Şeyh Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mâhî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mâhir (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mâhir (Numan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mahvî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
Mahvî (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mahzûlî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mecdî (Manavzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meftunî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mekkî (Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mengli Giray (Han)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meşhurî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mihrî Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mithat (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muammer Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muharrem Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Muhlis	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muhlis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muhlis (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muhlis Paşa (Esad)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muhlis Paşa (Yusuf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muhsin (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muîn	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+
Mûnis Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Murad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muradî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mustafa Mucîb	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muştak (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Müfîd (Abdülkerim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Müfîd (İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Münîb (Hoca)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Münib (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Münîf (Mehmed Tahir)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Münîf (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Münîr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâbî (Halîl)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâci (Hulusî)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâfi	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Nâfi (Abdulnâfi)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâfi (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâhîfî (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâil Paşa (Abas)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Nâîlî (Sâlih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naîm	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Naîm (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naîm (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nakşî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Nâlî (Numan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâmık Paşa (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nasafat (Ahmed Rıza)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nasafet (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâsır	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Nâşid (Saffet)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâşid Bey (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâyâb	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâyî (Şeyh Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâzım	-	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+
Nâzım (Hüseyin9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nâzım (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Ahmed Sahaflar Şeyhîzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîf (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazîm	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
Nazmî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Nebil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Necatî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Necîb (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Necîb (Nuh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Necîb (Suyolcuzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Necîb (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedim (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedim (Mahmud)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedim (Mahmud)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nefî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nesîb (Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nesîb (İki Bayraklızade)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Nesîm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neşet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neşet (Hoca Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nevres	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nevres (Abdurrezak)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nevres (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neylî (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neyyir Dede	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Nihad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nimet	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Niyaz Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Niyazî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Niyazî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Nûrî (Abdülkerim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî Baba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nûrî Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nusret (Hoca)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nusret (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nutkî Ali Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nutkî Dede	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Nüzhet (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nüzhet (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pertev (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pertev Efendi (İbrahim Edhem)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pertev Efendi (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pertev Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peyrevî Çelebi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pîrî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Râcî	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Râcih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Râgıp Paşa (Sadrazam)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râgıp Paşa (Şamlı Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rahîmî (Abdurrahman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Rahmî (Abdurrahman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rahmî (Hoca)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rahmî (Kırımlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râif (Mollacızkade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râik	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Râkım Bey (Abdülaziz)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râmiz Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râmiz Paşa (Abdullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rana (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râsih	-	-	+		-	+		+		+	+
Râsih (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râsih Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râsim (Eğrikapılı Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râsim (Fodlacızade Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râsim (Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râsim (Seyyid Ömer)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (İbradılı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (Reisülküttâb)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid Bey (Ayntablı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Râşid Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid Efendi	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Râşid Efendi (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid Efendi (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râşid Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râtib (Ebubekir Reisülküttâb)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râtib Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râtib Paşa	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Râzî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Râzî(Hâfız Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Recâî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refahî (Hacı Giray)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refet (Hacı Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refet (Sâlih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refet Bey (Abdullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refet Bey (Abdullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refet Paşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refî	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
Refî (Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refî (Hacı Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refî (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refî (Kâlâyî)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refî (Kâtibzade Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refî (Mehmed)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Refik (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Refik (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Remzî (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Remzî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Remzî (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resâ (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resîmâ (Şeyh Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reşîd (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reşîd (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reşîd (Çeşmîzade Vakanüvis Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reşîd (Tatarcıkzade Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reşîd Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reşîd Paşa (Sadrazam Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıf'at (Salih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıfat (Abdurrahman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıfat (Hacı Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıfat (Halîl)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıfat (Rüstem)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıfkî (Şeyh Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıza (Neccarzade Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıza Bey (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıza Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıza Efendi	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Rıza Efendi(Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rıza Paşa (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rifat (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rifat (Çelebi Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Rifat (Ebubekir)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rifat (Halîl İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rûmî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rüşdî (Hacı Veliyeddin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rüşdî (Halîl)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rüşdî (Hüseyin Hüsnü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rüşdî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rüşdî (Şirvanîzade Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabîh	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Sabûr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sadedin (Müstakimzade Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâdık	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
Sâdık (Hasekîzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sadullah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sadullah (Arapzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sadullah Saîd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safayî (Tezkire Sahibi)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safî	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+
Sâfî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safvet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safvet (Mehmed Esad)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safvet (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safvet (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Safvet (Nesibe Hanım)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâhib (Mehmed Rûşen)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Sâhib (Osman Şehülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâhib (Pîrîzade Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâhib Dede (İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâî	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Sâib	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Sâib (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâib (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+
Saîd (Faraizîzade Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd (Hâfız)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd (Hızırağazade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd (Mehmed)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd (Seyyid Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saîd (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâkîb (Enderunlu Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâkîb (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâkîb (Şeyh Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâkîb (Hekim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Salahî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâlim	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Sâlim (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâlim (Mirzazade Mehmed)	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâlim (Trabzonlu Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâmî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Sâmî (Ebubekir Paşa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Sâmî (Enderunlu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâmî (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâmî Paşa (Abdurrahman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâmi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sâmil (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sârim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selâm (Tahir)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selâmî (Abdüsselâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selâmî (Şeyh)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selim	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Semahat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Senîh	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sermed (Feyzullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sermed (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Servet (Enderunlu Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Servet (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Seyfî (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Seyyid (Mehmed Sadreddin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Seyyid Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sezâî(Şeyh Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Siddîk	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Sıdkî (Şeyh Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sırrı Paşa (Halepli)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sırrı Paşa (Selim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sırrî (Şerîf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sırrî Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Sîret (Osman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sîret (Şehbaz Giray)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sîret (Şerîf Paşazade Saîd)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subhî (Abdullatîf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subhî (Vakanüvis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sunî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Süleyman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sürurî (Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şahin Giray	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şâkir	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+
Şâkir (Cerrah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şâkir (Seyyid Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şâkir (Vakanüvis Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şâkir Efendi (Midilli Müftüsü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şâkir Paşa (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şârik Baba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şefik (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şefik (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şefkat (Bağdatlı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şefkatî (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şefkatî (Hâfız Edhem)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şehdî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Şehîdî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şehrî	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Şekîb	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Şemî	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Şemî (Meşrebzade Damadı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şemsî	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Şeref (Eşrefzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeref (Hayatîzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeref (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeref (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şerîf (Abdurrahman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şerîf (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şerîfî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şerîfî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şevket	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şevket (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şevkî (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şevkî (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeydâ Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeyhî (Şeyh Mehmed)	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şinasî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şükrî	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Tahir	+	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+
Tahsin Bey (Hasan)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tahsin Bey (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tâib (Osmanzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Talat	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Talat (Şerîf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tâlib (Seyyid Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATİN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATİN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Tâlib (Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tayyar Paşa (Mahmud)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tayyib	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Tayyibî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+
Tevfîk (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tevfîk (Mustafa)	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Tevfîk (Şeyhülislâm)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tevfîk Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tevhîd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tırsî (İbrahim)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uşşakî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vâcid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vahîd	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+
Vahîd (Dilâver Ağazade Ömer)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vahîd Paşa (Reisülküttâb)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vahyî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Vâkîf	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Vasfî (Rüstem)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vasfî (Suyolcuzade)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vâsîf (Enderunlu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vâsîf (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vâsîf (Reisülküttâb)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vâsîk	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Vassâf (Şeyhülislâm Abdullah)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vecdî (Hoca)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vecdî Ağa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belîğ Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Vehbî	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Vehbî (Sâlih)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vehbî (Seyyid Hüseyin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vehbî (Sünbülzade)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Vesîm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Yahya	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
Yâver	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yesarî (Mehmed Esad)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yetimî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yusuf (Tebrizli).	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yümînî (Kâtib Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zâik (Şeyh Mehmed Emin)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zarîfî	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zâtî (Şeyh Süleyman)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zekâî (Şeyh Mustafa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zekî Dede	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zihnî	+	-	+	-	-	+	+	-	+	+	+
Zihnî (Ali)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zikrî	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Zîver	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zîver	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zîver (Ahmed)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Ziya Bey (Abdulhamid)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ziya Paşa (Sadrazam Yusuf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ziyaeddin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ziyaeddin (Yusuf)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

FATÎN TEZKERESİNDEKİ İSİMLERİN DİĞER TEZKİRELERDEKİ ORTAK İSİMLERİ

FATÎN (HATİMET'ÜL-EŞ'AR)	A. Hikmet Tez.	Esad Efendi Tez.	Şefkat Tez.	Akif Tez.	Esrar Dede Tez.	Safvet Tez.	Silahdarzade Tez.	Ramiz Tez.	Belig Tez.	Salim Tez.	Safayi Tez.
Zühdî (Ahmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zühdî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zühdî (Mehmed)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zühdî Bey (İsmail)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. FATİN TEZKİRESİNİN DİĞER TEZKİRELERLE BENZERLİKLERİ VE FARKLILIKLARI

3.1. Fatîn Tezkiresindeki İsimlerin Diğer Tezkirelerdeki Ortak İsimleri ve Şematik Tablosu

19. yüzyıl tezkirecilerinden Fatîn Efendi'yi ele aldığımızda onun bu tezkirecilik geleneğinden neler aldığını ve ona neler kattığını anlamının en iyi yolunun onu diğer tezkirelerle karşılaştırmak olacağı fikrine vardık. Tezkire sahasında Ali Şîr Nevayî'den Fatîn'e kadar -kendisi dahil- yirmi sekiz tezkire olduğuna göre bunların hepsiyle Fâtîn'i kıyaslamamız tezimizi gereğinden fazla şişirecekti. Esasen bu çalışmanın asıl maksadı da bu değildi. Bunun için Fatîn'in tezkiresinin kapsadığı 1721 yılından 1853'e kadar - ki ele aldıkları şairler itibariyle- bu devre içerisine girebilen on bir adet tezkireyle Fatîn tezkiresini kıyaslamayı uygun gördük. Öncelikle Fatîn tezkiresindeki isimlerle bu tezkirlerdeki isimlerden ortak olan isimleri bir şema halinde gösterdik. Bu isimlerden -Fatîn dahil- bazı tezkirelerde de geçen ortak bir kaç ismi, gerek şâir biyografileri gerekse şâir tenkitlerinde nasıl ele alındığını ortaya koyarak Fatîn'nin diğer tezkirelerden benzerliklerini ve farklılıklarını belirtmeye çalıştık.

3.2. Örneklerle Fatîn Tezkiresinin Diğer Tezkirelerle Benzerlikleri ve Farklılıkları

Câzim

Sâlim, Câzim'in önce şiirini verir sonra biyografisine geçer, asıl isminin Seyyid Mehmet, doğum yerinin de İstanbul olduğunu belirtir. Doğum tarihini belirtmez. Sultan dördüncü Mehmed zamanı 'ulemânın büyüklerinden Zeyrek-zâde es-seyyid 'Abdurrahman Efendi'nin oğlu olduğunu vurgular. Câzim'in tabiatının gereği olarak devrinin önemli ilim adamlarının rahle-i tedrisinden geçtiğini, Caferağa medresesinden başlayarak çeşitli medreselerde Hâcelik yaptığını belirtir.

Tezkiresinin yazımı esnasında Câzim'in Yunus Paşa medresesinde vazifesini ifâ ettiği kaydını düşer.

Sâlim, biyografisinin sonunda Câzim'in kıvrak zekâsı, soyunun temizliği ve edebinin güzelliğinin yanında; basmakalıp ifadeler ve övgülerle onun Damat İbrahim Paşa'ya yazdığı kasidesini sunar.¹

Râmiz, tezkiresinde ise Sâlim'in Câzim'i değerlendirirken üzerinde durduğu onun asıl ismi, doğum yeri, kimlerden olduğu ve kimlerden ders aldığı gibi özelliklerinde Sâlim'i tekrarlamakla birlikte Sâlim'in sıralamasını bile değiştirmemiştir. Farklılık olarak Câzim'in bin yüz otuz sekiz senesinde vefat ettiği kaydını düşer.²

Beliğ tezkiresinde ise Câzim'in vefat tarihi ve şiirinden örnekle iktifa edilmiştir.³

Fâtîn, bütün bu tezkirelerden farklı olarak şairin biyografisinden önce şiirini verir, tezkirenin diğer şâir biyografilerine nazaran Câzim'in biyografisini tek cümleyle geçmiştir. Onun hassasiyet gösterdiği baba adları, memuriyetler, vazifeler, hayat seyrindeki değişiklikler bu maddede yoktur Câzim' den örnek seçtiği şiirin kafiye kusurları üzerinde durur. Fâtîn, bu maddede bir cümleyle biyografiyi bitirir bitirmez örnek olarak verdiği şiiri masaya yatırarak “Mumâileyhin bâlâda muharrer olan gazelinin kafiyesi ser-â-pâ sakat vâki olmuştur. İstirad gazel-i mezbûrda olan revîş ve perverîş kelimelerine ki ism-i maslar ıtlâk olunur. İşbu kelimeler ile buna mümâsil olan ism-i mastarlar lisân-ı Fârisî ve Türkî'de emr-i muhâtab kelimesinin ahirine bir (şın) harfî ilâvesiyle ism-i mastara mübeddel olmuştur. Lisân-ı Türkî'de gidiş ve görüş ve lisân-ı Fârisî'de revîş ve biniş misillû ki asılları git ve gör rev,bin kelimeleridir. Bu sûretde gerek Fârisî'de ve gerek Türkî'de bunların birbirine kafiye kılınmaları sahîh olamaz.” diyerek kendi tezkiresinde dahi çok nadir rastlanabilecek bir tenkit örneği ortaya koyar.

Fâtîn, tezkiresinde ele aldığı şâirlerin şiirlerinden örnekler verirken çok iktisatlı davrandığını, en fazla bir gazele yahut birkaç târih kıt'asına veyahut birkaç

¹ Sâlim Efendi, **Tezkiretü's- Şu'arâ**, yay.haz: Prof.Dr. Adnan İnce, Ankara Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, , 2005, s.525

² Râmiz, **Âdâb-ı Zurafâ**, Haz.Dr.Sadık Erdem, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1994, s.234

³ İsmail Beliğ, **Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar**, yay.haz: Prof.Dr. Abdulkadir Abdulkadiroğlu. Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999, s.293

beytine yer verdiğini biliyoruz. Bu maddede Fatîn, Câzim Efendi'nin “gazel-i nâ-tamam” başlığı altında dört beytini bulabildiği şiir örneğini verir.⁴

Fâ'iz

Safâyi, Fâ'iz'in önce şiirini verir sonra biyografisine geçer, doğduğu yeri ve kesin tarih vermemekle birlikte devir olarak yaşadığı asrı belirtir. Akrabalık ilişkileri, memuriyetleri ve bu memuriyetlerin-coğrafya olarak- geçtiği yerler üzerinde durur. Çeşitli iltifatlarla şiirini ve şairliğini övdükten sonra hatt-ı ta'like maharetini vurgulayarak şiir örneklerine geçer⁵.

Sâlim, Safâyi'nin yarım sayfada anlattığını daha süslü anlatımlarla dört sayfada anlatmaktan öte bir farklılık ortaya koyamaz⁶.

Beliğ tezkiresinde ise Fâ'iz'in vefat tarihi, nerede vefat ettiği ve en son vazifeli olduğu memuriyeti belirttikten sonra şiirinden örnekle iktifa etmiştir⁷.

Râmiz, diğer tezkirelerden farklı olarak Fâ'iz'in almış olduğu memuriyetleri yılı ve ayıyla göstermeye çalışmıştır⁸.

Safvet, Safâyi'nin anlattıklarını özetlemekten öteye geçememiştir⁹.

Fatîn'e gelince, bütün bu tezkirelerden farklı olarak şairin biyografisinden önce şiirini vermenin dışında; Fâ'iz hakkında farklı bir biyografik bilgi ve tenkit örneği ortaya koyamaz.¹⁰

Huldî

Safâyi, tezkiresinde Huldî'nin doğum yerini belirtirken doğum tarihi kaydını düşmemiştir. Soyu ve nesebi hakkında bilgi vermezken erbâb-ı ilimden olduğu vurgulanmıştır. Yaptığı memuriyet belirtilirken ölüm tarihi tam olmamakla birlikte ortalama bir tarihle belirtilmiştir. Şiiri ve şairliği bir satırla takdir edilmiştir. Biyografisinin sonunda şiirlerinden üç gazel örneği verilmiştir¹¹.

⁴ Fatîn, **Hâtîmetü'l-Eş'âr**, İstanbul, 1271, s.315

⁵ Safâyi, **Tezkire-i Safâyi**, yay.haz:Doç.Dr.Pervin Çapan, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s.490

⁶ Sâlim Efendi, **a.g.e.**, s.525

⁷ İsmail Beliğ, **a.g.e.**, s.293

⁸ Râmiz, **a.g.e.**, s.234

⁹ Mustafa Safvet, **Nuhbetü'l-Âsâr – Fî-Fevâidi'l-Eş'âr**, İstanbul Ün.Ktp.Ty.6189.

¹⁰ Fatîn, **a.g.e.**, s.315

¹¹ Safâyi, **a.g.e.**, s.180

Sâlim Efendi ise, Safâyi'den farklı olarak kimlerden ders aldığı üzerinde durmuştur. Şairin vefat kaydı düşülememiştir. Şaire birkaç kelimeyle iltifat edilip, eserlerinden birkaç örnekle iktifa edilmiştir¹².

Beliğ, şairin ölüm tarihiyle eserlerinden örnekler vermekle yetinmiştir¹³.

Safvet, Safâyi'nin kısa bir tekrarından öte ortaya bir şey koymamıştır¹⁴.

Fatîn, diğer tezkirelerden farklı olarak şairin doğum ve ölüm tarihlerini yıl olarak tespit etmiştir¹⁵.

¹² Sâlim Efendi, **a.g.e.**, s.299

¹³ İsmail Beliğ, **a.g.e.**, s.72

¹⁴ Mustafa Safvet , **a.g.e.**

¹⁵ Fatîn, **a.g.e.**, s.84.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TEZKİRE-İ FATİN

Sûdur-ı ‘izâmdan ve Meclis-i vâlâ a’zâ-yı ma’ârif-ittisâmdan semâhatlü Rüşdü Efendi hazretlerinin lisân-ı ‘azbû’l-beyân-ı ‘Arabiyye üzre tahrîrine himmet buyurmuş oldukları takrîz-i garrâdır.

هذه المحلة الموسومة بجملة الاشعار حديثة اتيعة نادرة لازما روي ووجهة باسقة ندية الانوار خلد
منها لعلها ليطلع النطق بوضع ما طوطمها بالورة اثار المتأخرين في طبع التذكرة وتيسر فاعلم على
اهل المذاق الفقه بهذا اثر الرزين والسندوق في كل وقت وحين

Berlin Sefâret-i seniyesine revnak-efzâ-yı mekâtib-i ‘umûmiyye nâzırı sâbık sa’âdetlü Kemâl Efendi hazretlerinin himmet buyurdıkları takrîzdir.

Bâreka’llâh zihî nev-eser-i pâk-i güzîn
Oldu şâyân ü senâ lââyık-ı medh ü tahsîn
Eyledi ‘ikd-ı leâli gibi cem’ ü tertîb
Şâ’ir-i nâdire-gû münşî-i bî-misl ü Fatîn

Hakîkaten bu tezkire-i latife ve mecelle-i celîle-i nefise ki dürer-i gurer-i âsâr-ı şu’arâ-yı mütekaddimîn ve cevâhir-i zevâhir-i efkâr-ı mülega-yı mu’âsırîn ile memlû bir hazîne-i girân-behâ denmeye şâyân ü sezâdır.Şu’arâ-yı ‘asrın ercümendi ve bülega-yı dehrin ser-bülendi Dâvud Fatîn Efendi;

Eyledi ikmâl tasnîfin Fatîn-i ber-kemâl

mısra’ından müstefâd olan târîhde tertîb ve te’lîfine muvaffakiyetle güzeşteğân-ı erbâb-ı sühâna i’âde-i hayât ve kulûb-ı sühan-sencân-ı ‘asra dahi ilka-yı meserrât eylemiştir. Cenâb-ı nâzım-ı kevn ü mekân **بحر من قال قلوب الشعراء خزان الرحمن** müellif-i mumâileyhin sa’yini meşkûr ve husûl-i emniyye ve âmâliyle kalbini mesrûr eyleye. Âmîn.

Meclis-i vâlâ-yı a’zâ-yı kirâm-ı ma’ârif-ittisâmından sa’âdetlü Subhi Beyefendi hazretlerinin himmet buyurdıkları takrîzdir:

Medlûlünce güzel sözden kıymetli cihanda bir şey olmadığı erbabı ‘indinde müselleme ve tettebbu’-ı âsâr-ı selef ikmâl-i insâniyet ve şeref ettiği emr-i gayr-ı mübhem olmakla erbâb-ı hüner ve ma’rifet mütâla’a-i âsâr-ı pîşîn-i vaz’ı ve cem’-i eş’âr oluna. Sarf-ı cevher-i girân-mâye ederek ahlâfa birer bergüzâr yâdigâr ettiler, lâkin hayli zamândan beri i’tibâr ve tettebbu’a şâyeste (2) bir tezkiretüş-şu’arâ tedvîni müyesser olamayıp âsâr-ı müteahhirîn mecmû’a-i efkâr-ı cühhâl gibi perîşân ve şu’arânın terceme-i hâlleri zâtları gibi matmûs-i pençe-i nisyân olmuştu. Mahmûd-ı a’sâr-ı evvel ve pesendide-i cemî-i düvel olan ‘ahd-i hümayûn-ı Hazret-i ‘Abdûlmecîd Hân-ı gâzide her nevi’ ‘ilm ü hüner mücellâ-yı teyessürde cilveğeri olmasıyla nazm u nesrde âsârı manzûm ve mensûr gibi makbûl olan şu’arâ-yı benâmdan Fatîn Efendi bu def’a Sâlim Efendi tezkiresine zeyl olmak üzere cem’ine himmet buyurdıkları tezkire-i latîfe mütâla’aya şâyân ve câlib-i sitâyîş ü istihsân olduğunu i’tirâf ile berâber tebrîk ve tes’îd ve sâye-i ma’ârif-pîrâyeye-i Hazret-i Şehinşâhîde nice nice âsâr-ı nâfi’aya muvaffakiyetlerini arzû ve temenî eylediğimi te’yîd eylerim.

Medine-i münevvere Kadısı fazîletli Tevhîd Efendi hazretlerinin takrîzidir:

Hamd ü sipâs ve şükr-i bî-kıyâs ol mübdi’-i mübdi’âta sezâdır ki kemâl-i i’câz üzere Kur’ân-ı mübînî münzel ve tahmîr-kerde-i yed-i kudreti olan tıynet-i âdemi mücellâ-yı ‘ilm ü ‘irfân kılınmakla insânı kudsiyyândan efdal kıldı. Salavât-ı vâfiyât-ı rûşen-beyân ve mâ yentiku ‘ani-l-hevâ âfitâb-ı maşrık-ı in hüve illâ vahyü yûhâ ‘aleyhi mine’t-teslîmât-ı ezkiyâ hazretleri ne ahrâdır ki ityân-ı bürhân-ı tıbyân-ı “Fe’tü bi-sûretin min mislihî ile erbâb-ı belâgati ifhâm ve i’lân-ı hüccet ene efsahu’l-’Arab ile ashâb-ı fusâha ve fesâhati ilzâm buyurdular ve âl ü ashâb-ı sa’âdet-intisâb hazerâtına şâyândır ki sîne-i elsine ile kat’elsine-i müşrikîn ve rivâyet-i na’t-i pâk-i seyyide’l-mürselîn eylediler ve ba’dehu bu nakş-ı rengîn-i reşk-bahşâ-yı nigâr-hâne-i çîn-i tutuk-ı nev-i ‘arûs-ı ma’nâ ki hacle-pîrâ-yı zihnakkad-i Fatîndir. Mâşita-ı kalem-i ta’rîf-i tenâsüb-i hüsn ü ânında ‘arz-ı çehre-i istiğnâ-yı heft-der-heft eylediği bedâhete karîndir. Yeke-tâz-ı mızâmâr-ı belâgat-fürsân-ı hayl-i fesâhat-i nezd-i ‘irfân-vakûrlarında hakka ki müellifin bu vâdide hâiz-i kasabbü’s- sabk olduğu

(3) Meclis-i Ma'ârif-iumûmiyye a'zâsından fazîletli Ahmed Cevdet Efendi hazretlerinin himmet eyledikleri takrîzdir:

Metâli'-i mehâsin-i mecâmi'-i tahıyyât-ı dîvân-ı ahadiyyet-'unvân-ı 'alîm ü vehhâba takdîm ve bedâyi'-i meyâmin ü dâyi' -i salavât-ı bârgâh-ı risâlet-penâh-ı hâtemiyyet-me'âba 'arz u teslîm-i pîşgâh-ı hidâyet-i destgâh-ı âl ü ashâba ta'mîm kalbinden sonra du'â-yı vâcibü'd-du'â-yı pâdişâh-ı selâsile bu veçhile girizgâh olunur ki şu'arâ-yı be-nâmdan Fatîn Efendi Sâlim Efendi tezkiresi'ne zeyl olmak üzere gerek eslâfdan terceme-i hâli nakş u sahîfe-i tahrîr kılınmamış olan ve gerek mu'âsırından bulunan şu'arânın terceme-i hâlleriyle ba'zı âsârını cem' ederek hüsn-i edâ-yı münşiyâne ile silk-i beyâna çekip Hâtimetü'l-Eş'âr ismiyle tesmiye eylediği işbu mecelle-i cemîle ve manzûme-i celîle mısra'-ı berceste-i mecmû'a-i ezmân olan zebân-ı ma'ârif-nişân-ı şâhânenin mahzeni bahsine bir zeyl-i celîlü'l-i'tibâr olarak hakka ki bergüzîde-i âsâr ve ahlâfa bir güzel bergüzâr olup eğer çi sahîfe-i 'âlemde îbka-yı âsâr ile eslâfdan ahlâfa yâdigâr bırakmak ve taraf-ı ahlâfdan dahi buna nazîre olarak eslâfı hayr ile yâd ve tezkâr kılmak bu vezngâh-ı havâdisin mısra'ın-i mukaddem ve müteahhirinde kadîmî bir usûl ve nizâm-ı mu'teber ise de mumâileyh bu bâbda ahlâfdan başka mu'âsırının dahi kendi hakkındaki hüsn-i edâ-yı teşekkürünü celb etmiş olduğundan böyle bir eser-i cemîle muvaffakiyetinden dolayı cümle şu'arâ tarafından tebrîk olunur. Ancak her asrın âsârı pâdişâh-ı 'asrın 'ilm ü ma'ârif-e rağbet ve i'tibârı muvâzenesince olduğundan, gerek sadr-ı sülleminde ve gerek 'asr-ı halkda du'â-yı selâtîn-ı Ma'ârif-i elif-i serlevha-i âsâr ü tesânîf kılına geldiği cihetle ... dîvân-ı 'âtîfet ve ihsân ü şîrâze-bend-i cerîde-i emn ü emân e's-sultân ibnü's-sultân es-Sultân el-gâzî 'Abdülhamîd Hân-ı Gâzî efendimiz hazretlerinin du'âyı beka-yı şevket ü şânı hâtîme-i kelâm ve şâh-beyt-i neşîde-i merâm kılınır.

Bursa Kadısı esbak Kıbrısî-zâde fazîletlü İsmâil Hakkı Efendi hazretlerinin işbu tezkire-i 'âcizânemizin hitâmına dâir tanzîm eylediği târîh-i yektâdır:

Yapdı berâ-yı hâtır

Bir nev-kitâb-ı nâdir

(4)
Şâd ide Rabb-ı Kâdir
Ol zât-ı kâmyâbı
Târîhini Beyendi
Hakkı senin hocendi
Yapdı Fatîn Efendi
Bâ-rüşd bu kitâbı
Sene 1269

Haleb Kadısı esbak Meclis-i Nâfi'a Müftüsü fazîletli Şâkir Efendi hazretlerinin işbu tezkire-i 'âcizânemizin hitâmına dâir inşâd eylediği târîh-i bî-hemtâdır:

Fatîn-i pür-hüner gavvâs-ı bahr-ı gevherîn-mu'tâd
eder gevher-fürûşân dâimâ kendinden istimdâd
Ne ra'nâ cem' edip ashâb-ı tab'ı eylemiş tedvîn
Ne rengîn tavr ile koymuş bu dünyâda güzel bir ad
Selefde gerçi gördük nice âsâr-ı hired-fersâ
Bunun mânendini kimse cihânda etmemiş îrâd
Müzâd olsa hüner-ârâ necm verirdüm Müşterî vermiş

Harîd-erin ne derlerse desinler her-çi-bâd-â-bâd
Okundukça bu nâdîde eserdir eylesin Allâh
Fatîn-i pür-kemâlin dâimâ her hâline imdâd
Yazıp takrîz-gûne bî-bedel târîhini Şâkir
Fatîn-i pür-hüner kıldı bu ehl-i hâli bir bir yâd

Sene 1269

İşkodralı Mustafa Paşa-zâde 'izzetlü Hasan Hakkı Beyefendi'nin işbu tezkire-i 'âcizânemizin hüsn-i hitâmına eser-i tab'-ı nâzikâneleri olan târîh-i gevher-behâdır:

Zamân-ı devlet-i şâhinşeh-i hüner-ver de
Pür oldu ehl-i ma'ârifle ser-te-ser dünyâ
Tırâz-ı nüsha-i şevket ki sâyesinde onun
Nice güzîde nev-âsâr olmada peydâ

Birisi işte ez-ân –cümle bu kitâb-ı nefîs
Ki misli olmadı manzûr-ı dîde-i fusahâ
Nice kitâb ki her bir fusûlu ma'nîdâr
Nice fusûl ki her fikrası nükte-pîrâ
Değil kitâb bu bir genc-i pür-letâifdir
Misâl-i kenz-i dil-i şâ'irân-ı mu'ciz-edâ
Bihîn-i nev-eser-i mu'teber ki ser-tâ-ser
Yazıldı terceme-i hâl-i zümre-i şu'arâ
Bu gûne bir eser-i dil-pezi ü mîsl-i 'adîm
Karîn-i râğbet-i ehl-i ma'ârif olsa be-câ
'Ale'l-husûs ola pîrâye-bahş-ı âgûşu
Yegâne sadr-ı reşîd-i ser-âmed-i vüzerâ
(5)

Sütûde âsaf-ı zîşân vezîr-i bî-akrân
Hıdv-i nazm u cihânân-ı kişver-i ma'nâ
Ne nüshadır bu ki feyz-i edâ-yı pâki verir
Dem-i mütâla'ada çeşm ü rûha tâb ü cilâ
Zihî kitâb-ı fesâhat-nisâb kim yazdı
Fatîn Efendi-i nazm-âver-i hüner-ârâ
Dakîkadan-ı mezâmîn ü mûşikâf-ı sühan
Güzîde şâ'ir-i devrân ü münşî-i yektâ
Hemîşe zâtı dü-'âlemde kâmyâb olsun
Bi-hakk-ı nazm-ı celîl-i Hudâ-yı bî-hemtâ
Hıtâmına bu kitâbın teşekküren Hakkı
Olundu bu iki târîh-i cevherîn imlâ
Yapıldı tezkire-i nev be-lutf-ı Rabb-ı celîl (=1269)
Menâkıb-ı şu'arâ zeyli oldu vâsf-ı sezâ (=1269)

Ser-levha-i müverrihîn Tâlib Efendi merhûmun işbu tezkire-i ‘âcizânemizin hıtâmını mutazammın silk-i lâl mülketü’l-lal nazmına keşîde etmiş olduğu târîh-i garrâdır:

Zamân-ı ma’deletinde cenâb-ı pâdişâhın
Pür etti ‘âlemi ehl-i ma’ârifin hüneri
Fatîn Efendi de verdi zamân-ı ‘adlinde
Bu nev eser ile bezm-i kemâle ziyb ü ferî
Yapıp bu tezkire-i bî-’âdîl ü bî-misli
Getirdi yâda nice nüktedân ü nükte-veri
Olundu işte nüvişte hurûf-ı heycâda
Esâmî-i şu’arâya ihâle kıl nazarı
Yazıldı ya’ni yüz otuz sene-i hilâlinde
Bu ‘âlemi vatan etmiş sühanverin eseri
Yapılmadı ona mânend tezkire şimdi
Bulundu ma’den-i fenn-i ma’ârifin hüneri
Nezâresinde letâfet o mertebe var kim
Verir derûna safa hep hebâ eder kederi
Olundu mısra-ı târihi Tâlibâ tanzîm
Fatîn Efendi’ye oldu ‘atâ-yı hakk eseri
Sene 1269

Meclis-i Ma’ârif ketebesinden fütüvvetlü Ahmed Vâcid Efendi’nin işbu tezkire-i ‘âcizânemizin hıtâmına dâir nazm eylediği târîh-i zîbâdır:

Kemâl ü ma’rifet ehli de pesend ü kabûl
Bu nev kitâb-ı güzîde halelden oldu tehl
Sezâ yazar ise Vâcid misâl-i dür târîh
Fatîn Efendi kitâbın temâm kıldı zihî

Sene 1269

(6)

Hâcegân-ı dîvân-ı hümayûndan fütüvvetlü Mustafa Resâ Efendi'nin işbu tezkire-i 'âcizânemizin resîde-i hitâm olduğuna dâir muvaffak olduğu târîh-i dil-ârâdır:

Cenâb-ı 'Abdûlmecîd ol şeh-i mülkgîrî
Ebed-nümûn ide Hak bir serîr-i dâdgeri
Mehâsin-i nazar-ı pâdişâh çün mebzûl
Bekâm olmada el-ân hünerverin beheri
Açıldı mekteb-i 'irfân okunmada şimdi
Ma'ârifin zer-endûd nüsha-i hüneri
'Ulûm u ma'rifet ü dâniş-i kemâl ü fûnûn
Olunca şâh-ı cihânın bu rütbe mu'teberi
Hurûf-ı ma'rifeti ziyb ü levha-i ızhâr
Hemân etmede 'asrın sühan-şinâsları
Bu şevku hâhiş ile kıldı himmet-mevfûr
Fatîn Efendi zamânın belîğ-ı nükte-veri
Menâkıb-ı şu'arâda nazîr ü misli 'adîm
Kitâb eyledi te'lîf ihâle kıl nazarı
Beyânı mümkün olan karn-ı mâzî vü hâlin
Esâmî-i bülegası bütün kalem-güzeri
Muvaffak eyleye emsâline Hudâ etti
Ma'ârif ehline nev yâdigâr bu eseri
Kitâb-ı gaybdan aldım Resâ bu târîhi
Fatîn Efendi kodı nev zihî bihîn-eseri

TEZKÎRE-İ HÂTİMETÜ'L- EŞ'AR

Sipâs-ı bî-kıyâs melikü'n-nâs 'ilâhi'n-nas 'unvân-ı celîliyle mevsûf ve mümtâz olan Hâlık-ı kûnh ü esâs hazretlerine sezâ ve revâdır ki nev'-i benî âdemi ahsen-i takvîm üzre mahlûk ve ni'met-i nâtika ile merzûk eylemiştir. Güldeste-i salât ü selâm ol Fahr-ı enâmın reşk-âver-i gülzâr-ı cinân olan ravza-i mu'tahharasına

takdîm ve teblîğ olunur ki ümmet-i merhûmesi imem-i sâlifeye her hâlde müreccah ve her cihetde cümlesinden eblağ ve efsahdır. Zebân-ı tarzıyye evlâd-ı kirâm ve ashâb-ı zevi'l-kadri'l-ihtirâmı haklarında gevher-efşân-ı te'diyedir ki her biri bahr-ı fezâil-i mekâderin dürr-i yektâsı ve ma'deni 'ilm ü kemâlin gevher-i bî-hemtâsıdır. Fi'l-cümle-i ashâb-ı güzîn rıdvânullâhi te'âlâ 'aleyhim ecma'în hazerâtından olup beyne'l-fusahâ şî'r ü inşâsı makbûl ve mergûb olan na't-gûy-i Cenâb-ı Peygamberî Ka'b bin Züheyr hazretleri evâil-i hâllerinde medâyih-i 'aliyye-i Hazret-i Nebevîyi şâmil bir kasîde-i güzîde tanzîmiyle fihrist-i cerîde-i celâlet ... kasîde-i risâlet-i Sultân-ı Enbiyâ Sipehsâlâr-ı etkiyâ 'aleyhis-seniyyi't-tahâyâ Efendimiz hazretlerinin huzûr-ı fâizü'n-nûr-ı Risâlet-penâhîlerine 'arz u takdîm eylediklerinde kasîde-i mezkûre mahzûziyyet-i 'âline Cenâb-ı Peygamberîyi müstelzim olmuş olması cihetiyle kasîde-i mezkûreye câize olarak o esnâda telebbüs buyurmuş olundukları hırka-i şerîfeleri mâdih-i müşârünileyhe iksâ ve ihdâ buyrulup nâzım-ı müşârünileyhe râhile-bend-i dâr-ı âhîret olduktan sonra zikr olunan hırka-i şerîfe ibtidâ hulefâ-yı Emeviyye cânibine ve muahharen Devlet-i 'aliyye-i 'Osmâniyye-eyyedallâhü ni'metullâhi te'âlâ ilâ yevmi'l-âtiye tarafına nakl ederek Sarây-ı Hümâyûnda mahall-i mahsûsada mahfûz gencîne-i ta'zîm ü tekrîm kılınmış olmakla her şehir-i sıyâm-ı mağfîret-ittisâmda ziyâretleriyle teşerrûf olunmakta olduğu müstağnî-i ta'rîf(3) ü beyândır. İşbu ni'meti vâcibü'l-mahmedete ya'ni zikr olunan hırka-i şerîfenin Dersa'âdet'e şeref-i nakline kasîde-i mezkûre sebep-i müstakil olmuş olduğundan nâzım-ı müşârünileyhin eserinde bulunmak emniye-i hâlisasıyla selâtîn-i 'izâm hazerâtından ba'zıları sâha-i şî're rağbet olup çevgân-ı himmetleriyle gûy-i şöhreti rübûde eylemişlerdir. Husûsiyle selâtîn-i 'izâm-ı müşârünileyhden bin seksen üç târîhinde ziynet-efzâ-yı 'âlem-i şuhûd olup bin yüz on beş târîhinde erîke-pîrâ-yı saltanat ve bin yüz kırk dokuz târîhinde 'âzim-i sû-yi cennet olan Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis hazretleri dahi gâh ü gâh nazm-ı eş'âra himmet buyurmuşlardır. Hattâ,

Kıt'a

Çerâğımsın benim sen hem vezîr-i nüktedânımsın
Nazîrin yok sadâkat ile meşhûr-ı cihânımsın

Beni sen eyledin da'vet ne mümkün eyleyem ben red
Derûnunda olan mührüm gibi sen hırz-ı cânımsın

kıt'a-i münîfesi dahi eser-i kalem-i rengîn-rakamları olduğu ba'zı âsârda mütâla'a-
güzâr-ı 'âcizî olmuştur. Yine selâtîn-i 'izâm tâbe serâhum hazerâtı sülâle-i
tâhiresinden bin yüz yetmiş beş târîhinde zîb-âver-i gehvâre-i vücûd olup bin iki yüz
üç târîhinde revnak-dih-i hilâfet ve bin iki yüz yirmi üç senesi hilâlinde şârib-i şehd-
i şehâdet olan Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretlerinin dahi 'asr-ı ma'ârif-hasr-ı
mülûkâneleri şu'arâsını teşvîk ve tergîb-i niyyet-i hâlisesiyle aralık aralık tanzîm-i
eş'âr-ı gevher-'ayâr buyurmuş olduklarına;

Gazel

Rûz ü şeb dîdelerim derdin ile kan ağlar
Vâkıf olan benim esrârıma her an ağlar

Kimse fehm etmedi hayfâ ki nedir maksûdum
Gece gündüz ne için dîde-i giryân ağlar

Dâg-ı sînem görücek hûn ile âlûde benim
Rahm edip hâlîme ezhâr-ı gülistân ağlar

Gördü çün derd-i dil-i zârımı rahm etti tabîb
Dedi ey haste-i hicrân sana dermân ağlar

Yine rahm eylemez aslâ bana ol âfet-i cân
Beni bîmârı görüp hâlîme yârân ağlar

Gam değil bilmez ise hâl-i derûnum ol yâr
Fehm eder niyyetimi sâhip-i 'irfân ağlar

Derd ile rûyuna bakdıkça senin İlhamî
Gerçi handân olur ammâ cigeri kan ağlar

Gazel-i bî-bedeli şâhid-i ‘âdildir. E’n-nâs ‘alâ deyni mülûkühüm kelâm-ı latîfi ve fehvâ-yı münîfi üzre her bir ‘asrda bulunan ashâb-ı tabî’at tahsîl-i sanâyi’-i şî’riyyeye sarf-ı nakdine-i gayret ve nice eş’âr-ı güzîde ve âsâr-ı (4) pesendîde nazm u inşâdına bezl-i vüs’u makderet eylemiştir. İbtidâ-yı saltanat-ı seniyye-i ‘Osmâniyyeden bin yüz otuz beş târîhlerine kadar güzerân eden şu’arânın terceme-i ahvâl ve ba’zı eş’âr-ı rengîn-meâllerini câmi’ erbâb-ı ma’ârif taraflarından müte’addid tezkireler tertîb ve tanzîm olunmuş ve muahharen tezkiretü’ş-şu’arâ tertîb ve tanzîmine muvaffak olunmuş olan sudûr-ı ‘izâmdan Mîrzâ-zâde Sâlim Efendi ile ecille-i ricâl-i Devlet-i ‘aliyyeden Safâyî Efendi merhûmlar tezkirelerini bin yüz otuz beş târîhlerinde resîde-i hüsn-i hitâm ederek hatm-i kelâm eylemiş olduklarından târîh-i mezkûrdan ‘asr-ı ma’ârif-hasr-ı Cenâb-ı Şehriyârîye gelinceye değin işbu cîsr-i fenâdan nûzhet-serây-ı bakâyâ mürûr ve ubûr eden şu’arâ ile hem-’asr olduğumuz şu’arâ-yı şî’r-ârânın haklarında dahi tezkire-gûne bir eser tertîbi ba’zı ashâb-ı kemâl taraflarından bu ‘abd-i hakîr Fatîn-i pür-taksîre emr ü ilhâh buyrulmuş olduğuna ve ni’am –perverdesi olduğumuz Şehinşâh-ı cihân-penâh Şehriyâr-ı felek-iktinâh, Pâdişâh-ı bahr u ber, kişver-küşâ-yı İskender-eser, Pâdişahımız es-Sultân el-gâzî ‘Abdûlmecîd Hân ibni’s-sultân Mahmûd Hân ibni’s-Sultân ‘Abdülhamîd Hân atâllâhü te’âlâ ‘ömrehu ve edâme ikbâlühü hazretlerinin ‘asr-ı ma’ârif-hasr-ı mülûkânelerinde her bir sâhip-i ma’rifet bir gûne ibrâz-ı ma’lûmât ve kudrete sarf-ı himmet eylemekte olduğuna binâen bu kem bîdâ’a dahi târîh-i mezkûrdan bu zemân-ı sa’d-iktirâna kadar şî’r ile me’lûf ve ma’rûf olup irtihâl-i dâr-ı bekâ eden ashâb-ı ma’ârif ile mevcûd olan şu’arâ-yı belâgat-pîrânın mümkün mertebe terceme-i ahvâl ve ba’z-ı eş’âr-ı rengîn-meâlliyle o sırda genc ü mâr ü gül ü hâr ü gam u şâdî behmend mısraı müfâdinca şâ’ir geçinen birtakım herzegûlerin dahi ba’zı güftâr-ı dîhk-âsârını sebt ü kayd eyleyerek Hâtimetü’l-Eş’âr isminde ‘âcizâne ve fakîrâne bir tezkire tanzîmine cür’et eylemiş olduğumdan ashâb-ı fehm ü zekâdan niyâz ve matlab odur ki bu sırada vâki olan hatâ ve noksân-ı ‘âcizâneme ‘atf-ı nigâh-ı ta’yîb eylemeyip sehv ü hatâ-yı hakîrânemi dâmen-i tashîh ile mestûr ve pûşîde buyuralar.

Ve billâhi't-tevfîk.

HARFÜ'L-ELİF

[Dâmâd İbrâhim Pâşâ]

Kıt'a

Nigâh-ı iltifâtın mâye-dâr-ı 'izz ü şân oldu
Hitâb-ı müstetâbın rûh-bahş-ı cism ü cân oldu
'Aceb mi kılsan ihyâ makdem-i lütfunla hünkârım
Kulun bir zerreyim zâtın bana mihr-i cihân oldu

Nâzım-ı ma'ârif-pîrâ Sadr-ı esbak Dâmâd İbrâhim Pâşâ; Karaman sancağında vâki Niğde kazâsında kâin kadîmî Muşkara ismiyle ma'rûf iken muahharen müşârünileyhin dest-i mi'mâr-ı lütf u himmetiyle kesb-i ma'mûriyyet ve âbâdânî etmiş(5) olan Nevşehir nâm kasaba-i latîfede zînet-efzâ-yı gülzâr-ı vücûd olup bin yüz târîhinde Dersa'âdet'e muvâsalat ve Sarây-ı Hümâyûn-ı mülûkâne teberdarlığı silkinde bir müddetcik ikâmetle Sarây-ı mezkûr evkâfı kitâbetine nâil ve müddet-i kalîle zarfında yazıcı halîfeliği hizmetine vâsıl olarak cennet-mekân Gâzî Sultân Ahmed Hân-ı sâlis hazretleri zamânında sûretâ Dârüssa'âde Ağası Yazıcısı ve ma'nen Hakân-ı müşârünileyhin mukarreb sevgilisi olduğu hâlde güzârende-i subh u şâm iken Çorlulu 'Ali Paşa sadâretinde ki bin yüz yirmi bir senesi şehir-i Saferinde Haremeyn Muhâsebeciliği mansıbı 'uhdesine tevcih olunmuş ise de o esnâda Baltacı Mehmed Paşa'nın sâniyen makâm-ı sadârete ku'ûdu cihetiyle beyinlerinde olan münâfeseyle binâen sene-i mezbûre şehir-i Recebinde be-tarîku'n-nefî mehrûse-i Edirneye 'azîmet ve üç dört sene müddet ikâmetden sonra Sadr-ı Reşîd 'Ali Paşa-yı şehîd zamânında Dersa'âdet'e 'avdet ve mansıb-ı kadîmi olan mezkûr Haremeyn Muhâsebeciliği hizmetine nakl ü ric'atle o esnâda Ordu-yı Hümâyûn dâhilinde bulunduğu hâlde Rumeli cânibinde biraz vakt geşt ü güzârdan sonra Rûznâmçe-i evvel mansıbına ve ba'dehu Emîr-i âhûr-ı ûlâ me'mûriyyetine bi'l-vusûl bin yüz yirmi sekiz sâl-ı meyâmîn-fâlinde 'uhdesine rütbe-i vezâret bi't-tevcîh kâymakamlık mesned-i celîlesine nâil ve yüz yirmi dokuz senesi şehir-i Rebî'u'l-evvelinde sıhriyyet-i Cenâb-ı Şehriyârî şerefine dahi mazhariyetle mümtâz-ı akrân u emâsil

buyrularak bin yüz otuz senesi şehir-i Cumâde'l-âhiresinde makâm-ı vâlâ-yı Sadârete ik'âd ve ol-veçhile neyyir-i ikbâl ü iclâli is'âd buyrulup infâz-ı ahkâm-ı pâdişâh-ı kerem-mu'tâd etmekte iken bin yüz kırk üç senesi şehir-i Rebî'u'l-evvelinde gürûh-i mekrûh-i mûlgânın şemşîr-i fesâdlarıyla işhâd olunup Dersa'âdet'te Şehzâde Câmi'-i şerîfî civârında vâki ismine mensûb olan medrese-i münîfesi cenbinde kâin kabristânda ba'zı eczâ-yı vücûdu siperde-i hâk-ı 'ıtr-nâk olmuştur. Müşârunileyh kesîrû'l-hayrât bir vezîr-i hayrât olup miktâr-ı âsâr ü hasenâtı müstağnî-i ta'rîf ü beyândır.

[Mehmed İhsân Efendi]

Gazel

Hasretinle rûz ü şeb giryân olan çeşmimdir ol
İstiyâkın ile hûn-rîzân olan çeşmimdir ol

Döndü 'aşkınla senin deryâya eşkim ey perî
Katresi bir lücce-i 'ummân olan çeşmimdir ol

Ney gibi efgân eden bezminde dildir sâkiyâ
Bâde-âsâ kıpkızıl cûyân olan çeşmimdir ol

Bister-i hicrânda subh u mesâ kan ağlayıp
Çeşm-i mestin gibi bî-dermân olan çeşmimdir ol

(6)

Görelî gül hüsnünü bülbül gibi dil-bestedir
İhsan-âsâ rûyine hayrân olan çeşmimdir ol

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed İhsân Efendi; âti't-tercûme Cevdet Efendi merhûmun hemşîrezâdesi olup metrûk Başmuhâsebe Kalemine bir müddetcik müdâvemetle on yedi yaşında bir nevcivân-ı sâhip-i 'irfân iken bin iki yüz elli beş senesi hilâlinde mâh-ı hayâtı münhasif-i memât ve cism-i nâzenîni pûşîde-i ebr-i rahmet-i bî-gâyât olmuştur. Mumâileyhin eş'ârı rengîn ve güftârı kendi gibi latîf ve dil-nişîn vâki olmuştur.

[Ahmed Paşa]

Kıt'a

Gönül ister ki devr etsin felek kendi merâmınca
Felekden o felek andan haberdâr olmamış bildim
Şüûnât-ı ilâhî hem tabî'at sırrını anlar
Aristâlîs tedkîkât-ı Ahmed kalmamış bildim.

Nâzım-ı müşârünileyh Ahmed Paşa, cezîre-i Mora'da kâin Arhos kasabası müderrisi 'Ali Efendi nâm bir zâtın mahdûmu olup pederi vefâtında yerine müderris ve bilâhare tebdîl-i tarîk ederek kisve-i mültezimini lâbis olduğu halde bazı mahallerde mütesellimlik ve voyvodalık ile bir müddet güzârende-i eyyâm olduktan sonra kendisine Kapıcıbaşılık rütbe-i refî'ası bi'tevcih nâil-i merâm ve bin yüz elli sekiz tarihinde 'uhdesine rütbe-i vâlâ-yı vezâret tevcihiyle ikrâm buyrularak cezîre-i Mora'ya ve müddet-i kalîle zarfında bi'l-infisâl birkaç mahalle dahi vâli nasb u tayin buyrulmuş ise de muahharen terk-i dağdağa-i vezâret eyleyerek vatan-ı asliyesinde ihtiyâr-ı kûşe-i uzlet eyleyip bin yüz yetmiş tarihinde irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Müşârünileyhın vatan-ı asliyesi olan Arhos kasabasında pırasa denilen sebze gayet cesâmetlice olduğundan ve ahâli-i kasaba ekline mecbur bulunduğu müterceme-i müşârünileyh zamanında Pırasa Ahmed Paşa lakabıyla şöhret-şi'âr olmuş olduğu tahkik kerde-i 'âcizî olmuştur.

[Şerîf İhyâ Efendi]

Gazel

Hüsnü mir'âtında 'aks-i âha giysû koymuş ad
Kâse-i mihre müzâb etmiş gülü rû koymuş ad

Berk rûyile iki tîğ-i siyeh-tâbı o mâh
Etmiş iki gurre-i rahşende ebrû koymuş ad

Dâr-ı çîn-i hiddeti kâfûr u vaz'-ı bâ-rûy
Hâven-i sengîn-i dilde mezc edip hû koymuş ad

Eşk-i terden fitne-i haşri kazâ sîrâb edip
Eylemiş nahl-i mücessem kadd-i dil-cû koymuş ad

Hat çekip remmâl-i hüsn ismin demiş çîn-i cebîn
Döktüğü her noktaya bir hâl-i Hindû koymuş ad

(7)

Penbeyi ol şûh edip sihr ile şâh-ı yâsemen
Kol atınca bâğ-ı hüsne sîm-bâzû koymuş ad

Eyle ihyâ şîve-i i'câz-ı hüsne bir nazar
Nergisi gûyâ edip çeşm-i sühan-gû koymuş ad

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şerîf İhyâ Efendi Galata'da vâki 'Arab Câmi'-i şerîfi
imâmı müteveffâ Mehmed Efendi'nin mahdûmu olup bin iki yüz senesi hilâlinde

'Înâyet eyledi Sultân Selîm ihyâ rûus aldı

târîhi müfâdıncâ bir kıt'a müderrislik rûûs-i hümayûnuna nâil olarak usûl-i tarîk
veçhile vâsıl-ı mûsıla-i Süleymâniyye olmuş iken bin iki yüz yirmi sekiz sâlinde
intikâl eyledi şâ'ir İhyâ târîh-i mantûkınca dâr-ı 'ukbâya müntakıl olmuştur.

[İhyâ Efendi]

Gazel

Dil-i bîmârı suâl etmeğe cânân geldi
Mürde-i hicr-i firâka yeniden cân geldi

Derd-i firkatle zebûn olmuş idi hayli zamân
Bugün ol âfeti gördüm bana dermân geldi

Yine mehtâb edeceksin dil-i nâlende bu şeb
Burc-i hüsnün meh-i tâbendesî mihmân geldi

Bâde sun nûş edelim zevk ederek ey sâkî
Ki bu dem meclise cânân yine handân geldi

Kaçan İhyâ gül-i ruhsâre-i yâri gördü
Def’-i gam eyleyip âsâyış ile yan geldi

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-hâc Şerîf İhyâ Efendi âti’t-tercüme Beylikçi-i Hümâyûn-ı esbak ‘İzzet Bey merhûmun birâder-i vâlâ-güheri olup Sarây-ı Hümâyûnda neşv ü nemâ bularak cennetmekân Sultân Mahmûd Hân-ı sâni hazretleri zâmanında Tüfengcibaşılık rütbesini hâiz ve bilâhare Kütahya Defteremînliği nân-pâresiyle miyân-ı çerâgânda mütemâyiz olduktan sonra bir müddet Rumeli ve Anadolu câniblerinde ba’zı me’mûriyyet-i cesîmede müstahdem ve bâ-husûs Karahisârı sâhip muhassılığıyla mütena’’im ve bir aralık ‘uhdesine rütbe-i sâlise tevcîh ve ihsâniyle beyne’l-akrân mu’azzez ve mükerrem olarak muahharen muhassıllık-ı mezkûrdan ma’zûlen Dersa’âdet’e mevsûl olup Üsküdar’da kâin hânesinde ikâmet üzre iken bin iki yüz altmış yedi senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ menkul olmuştur.

[Mehmed Edip Efendi]

Gazel

Gönülde tîr-i müjen bir nihâl-i zîbâdır
Derîğ bâri onun bâğ-ı dilde eyvâdır

Figân ü nâle değil dergehinde sultânım
Garaz bu hâl-i dili hâki-pâye inhâdır

Cemâl-i yâre nazar kılmadan gınâ gelmez
O şâh-ı mülk-i melâhat ‘aceb temâşâdır
(8)

Siyâh zülf-i ham-ender-hamı şeb-i târîkin
Ruh-ı münevveri bir mâh-ı ‘âlem-ârâdır

Cemâl-i yâr ki gülzâr-ı hüsn ü behcetdir
Edip o gülşene dil bir hezâr şeydâdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh vak'a-nüvîs Mehmed Edip Efendi cennet-mekan Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretleri 'asrı ricâlinden olup bir müddet vak'a-nüvîslik ve teşrîfâtçılık hizmetlerinde bi'l-istihdâm Meclis-i cennât-ı Firdevse nedîm olsun Edip târîhi nâtik olduğu veçhile bin iki yüz on altı târîhinde 'âzîm-i dârü's-selâm olmuştur. Mumâileyh tavr u tarzı 'acîb bir şâ'ir-i edip olup bir kıt'a târîhi ve ba'zı mertebe eş'ârı vardır.

[Şeyhülislâm İshak Efendi]

Gazel

Hâlimi 'arz it sabâ dildâre Allâh 'aşkına
Şûriş-i dilden haber ver yâre Allâh 'aşkına

Ey tabîb-i hâzık-ı nabz-âşînâ-yı derd-i dil
Haste-i hicrîm bana bir çâre Allâh 'aşkına

Ver zekât-ı bûse-i kâlâ-yı hüsn ü ânını
Sâil-i der-kef 'asâ-yı zâre Allâh 'aşkına

Rûşen etsin zulmet-i şeb-zinde-dârân-ı gamı
Mihr-i rûyun göster ey meh-pâre Allâh 'aşkına

Hâtır-ı 'uşşâka ol gâhî tesellî-bahş-ı cûd
Kârını cevri eyleme yekpâre Allâh 'aşkına

Bu tehî ceyb-i visâl ü câyi'-i hicrâne ver
Nakd-i hüsnünden şehâ bir pâre Allâh 'aşkına

Harf-i vasl-ı kâkûlün ketm et lisân-ı şânedan
Keşf-i esrâr eyleme ağyâre Allâh ‘aşkına

Küşte-i sâtûr-ı hûn-rîze-nihâh olsun gönül
Bismil-âsâ ‘ıyd-ı visâl-ı yâre Allâh ‘aşkına

Eylemişken vaslın ikrâr ile İshâk u kerem
Var mı ol lütfu mecâl-i inkâre Allâh ‘aşkına

Nâzım-ı müşârünileyh Şeyhülislâm İshak Efendi; Şeyhülislâm-ı esbak İsmâ’îl Efendi merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile bir müddet teftîş ve kısmet me’mûriyyetlerinde bulunduktan sonra İzmir Mevleviyetine ve ba’dehu İstanbul Kadılığı mesned-i refî’ine ve bin yüz kırk bir senesi Anadolu Sadâretine mevsûl ve hasbe’l-kader sadâret-i mezkûreden ma’zûlen ‘alâ tarîku’n-nefy ibtidâ Kütahya’ya ve muahharen kasaba-i İzmit’te menkul olup kasaba-i mezbûrede ikâmet üzre olduğu hâlde yüz kırk altı senesi Rumeli Sadâreti pâyesi kendisine ihsân buyurularak bir mâh mürûrunda makâm-ı vâlâ-yı meşîhate revnak-dih-i kadr ü nişân buyurulmuş iken bin yüz kırk yedi senesi (9) hilâlinde ecel-i mev’ûduyla ‘azm-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı ma’bûd eylemiştir. Müşârünileyh cemî’ ulûm-ı ‘âliyyeye âşinâ bir fâzıl-ı bî-hemtâ olup Şifâ-yı Kadı ‘İyâz’a bir kıt’a tercemesi olduğundan fazla on bir ‘adet na’t-i şerîf-i Peygamberîyi câmi’ bir kıt’a Dîvânçe-i dil-nişîni ve Sâlim Efendi tezkiresinde dahi ba’zı eser-i rengîni vardır.

[Mollacık-zâde İshak Efendi]

Nazm

Encümengâh-ı fenâdan nice oldumsa nihân
Levh-ı kabrimde de nâmım olur elbet pinhân
Umarım rahmet-i Settâr u Kerîm ü Hayyden
Cürm ü ‘ısyânımı da setr ide keff-i mîzân

Nâzım-ı mecmû'a-i hünermendi Mollacık-zâde İshak Efendi; Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup bin yüz kırk üç târîhinde tarîk-i tadrîse duhûl ile bir müddetden sonra Edirne Mevleviyyeti ve yüz yetmiş altı senesi Mekke-i Mükerrerme Mevleviyyeti pâye-i mu'teberesini ihrâz ve yüz seksen üç senesi Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye hükûmetine ve yüz doksan dört senesi Anadolu ve doksan beş senesi Rumeli sadâretlerine mukârenetle beyne'l-emâsil kesb-i imtiyâz etmiş iken sene-i mezbûre hilâlinde sadâret-i merkumeden ma'zûlen dâr-ı bekâyâ menkul olmuştur. Na'ş-i mağfiret-nakşı Tab'-hâne-i 'Âmire civârında vâki Kaptan-ı esbak merhûm El-hâc İbrâhîm Paşa Câmi'-i şerîfi makberesinde medfûndur. Müşârünileyhin bâlâda mastûr kıt'asından başka âsârına zaferyâb olunamayıp kıt'a-i mezkûre dahi kendi zâde-i tab-ı olarak seng-i mezârında mukayyed bulunmuş olmak takrîbiyle nakl-i cerîde-i 'âcizî kılınmıştır.

[Mehmed Esrâr Dede]

Gazel

Zehr urup sînedeki zahmıma merhem yerine
Kâse kâse içirim hûn-ı dili dem yerine

'İyş-ı yek-rûzesi sad-sâle humâr-âverdir
Koyalım kim bu fenâ bezmini 'âlem yerine

Ol bütün nakş-ı bahâriyye-i hüsnünde Hüdâ
Bir güzel gonce konmuş gül yüzüne fem yerine

Nâleler eyleyerek lütfuna erdin âhir
Eyü sarf olmuş imiş şûriş-i nâlem yerine

Tavrımız hayli pesendîdedir ammâ Esrâr
Komadı gitti o âfet bizi âdem yerine

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Esrâr Dede; Dersa'âdet'te ser-zede-i bürûz-i 'âlem-i rumuz olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile Galata Mevlevî

hânesinde çilekeş-i fakr u fâka olarak ol-vakt hânkâh-ı mezkûrun post-nişîn-i (10) irşadı Şeyh Gâlib Efendi merhûmun hemdem ü celîsi ve mahrem ü enîsi olduğu hâlde hiç bir vakt ü demini ney ü meyle itlâf ve isrâf etmeyip nakdine-i evkâtını iktisâb-ı cevâhir-i ma'ârife sarf eylemekte iken bin iki yüz on bir sâlinde târik-i sikke-i hayât olup tennûre-bend-i hânkâh-ı memât olmuştur. Merkad-i pâki dergâh-ı mezkûr kabristânında medfûn Fasîh Dede merhûmûn kabr-i şerîfi ittisâlindeydir. Vefâtına Sürûrî Efendi'nin inşâd eylediği târîhdir:

Hayflar göz yumup Esrâr Dede sırr oldu

Mumâileyh Bişnev esrârına âgâh bir dervîş-i sâhip-nigâh olup eş'ârı sûznâk ve güftârı pâk-enderpâk vâki olmuştur.

[Esrâr Efendi]

Gazel

Bu şeb mestâne bezm-i fikre ol rûh-i revân geldi
Kıyâs ettim ki cism-i mürdeye şevk-ile cân geldi

Nola cân içre saklarsam hadeng-i gamze-i yâri
Bu tîrin her biri ol kaşı yâdan armağan geldi

Gönül sad-şevk-ile raksân olursa var yeri zîrâ
Bu şeb âgûş-ı hulyâya o şûh-ı mû-miyân geldi

Görüp bu dûd-i âhım dâmen-i dildârı terk etti
Rakîb-i bed-likâ fehm etti kim işler duman geldi

Nisâr ettim o şûh-i bi-vefâya cümleten varım
Fakat cân nakdi kalmıştı onu da aldı yan geldi

Rakîb-i kîne-cûya karşı ey şûh-i sebük-meşreb
Bana böyle hafîfçe âşinâlık pek girân geldi

Senin şevk-ı kudûmünle kadehler başladı devre
Meyin de aks-i rûyunla biraz benzine kan geldi

O şûhun nâil-i âzârı olmuş gâlibâ Esrâr
Der-i dildârdan zîrâ bugün pek şâdmân geldi

Nâzım-ı mûmâileyh Esrâr Efendi ; Aydın-oğlu tekkesi şeyhinin ferzend-i ercümendi olup evâil-i hâlinde dâire-i hümâyûn-ı mülûkâneye me'mûr ü çerâğ buyurularak bir müddet hânendegân-ı şehriyârî çavuşluğu hizmetinde istihdâm olunduktan sonra dâire-i hümâyûndan ihrâç olunup tekke-i mezkûrda iskân ile imrâr-ı leyl ü nehâr etmekte iken;

Duyucak ahabbâ fevtin dediler târîhini
Vây vây Esrâr efendi aramızdan oldu sır

târîhi meâlince bin iki yüz elli dokuz senesi hilâlinde ‘ âzim-i dârü'l-karâr olmuştur. Mumâileyh esrâr-ı şî're mahrem bir şa'ir-i mu'ciz-dem olup eş'âr ü güftârı müstahsen ve müselleme vâki olmuştur.

[Es'âd Paşa]

Kıt'a

Beride eyledim târ-ı ümîdi ben 'alâyıkdan
Onunçün bilmezem nef' u zarı aslâ halâyıkdan
(11)
'Acep mi tîre-hâtır olsam âmed-şod-i gamdan
Kayıkdır ser-be-ser sahn-ı dilim gerd-i 'avâikdan

Nâzım-ı ma' ârif-pîrâ Es'âd Paşa sadr-ı esbak Köprülüzâde Şehîd Mustafa Paşa merhûmun mahdûmu olup bin yüz yirmi dokuz târîhinde 'uhdesine rûtbe-i sâmiyye-i vezâret bi't-tevcîh Eğriboz muhâfızlığına revnak-bahşâ ve ba'dehu Cezîre-

i Girid'de vâki Hanya mansıbına ve muahharen mansıbı Kandiye eyâletine tebdîl olunup yüz otuz sekiz târîhinde kendisine debdebe-i vezâretten ibâ ederek mansıb-ı mezkûrdan isti'fâ etmiş olduğundan rütbe-i vezâretin 'uhdesinden sarf u tahvîliyle eyâlet-i mezkûre mahsûlû tekâütlük veçhile kendisine ihsân ve i'tâ buyrulup o sûretle Resmo nâm mahalde imrâr-ı subh u mesâ etmekte iken bin yüz otuz dokuz sâlinde 'azm-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Müşârülineyh sabîhu'l-likâ bir vezîr-i sâhip-sehâ olup Hicrî mahlasında ba'zı eş'ârı olduğu mervîdir.

[Şeyhülislâm Mehmed Es'ad Efendi]

Gazel

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ görülmüştür
Ne ona bencileyin mübtelâ görülmüştür.

Olur mu safha-i rûy-i hat-âverine nazîr
Hezâr nüsha-i 'ibret-nümâ görülmüştür

O ebrûvân gibi sanma hilâl-i vâsfinda
Selîs-i matla'-ı garrâ dilâ görülmüştür

Hevâ-yı mutrib ü meyden geçer mi rindân kim
Terâneler işitilmiş safâ görülmüştür

Hakîkate nazar et dûr-bîn isen zâhid
Mücâzâtına senden riyâ görülmüştür

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i sûzundan
Nigâh-ı 'ibret ile mâsivâ görülmüştür

Safâ-yı rû'yetini Es'ad'e demem ta'bîr
O yâr düşde dahi vâki'â görülmüştür

Nâzım-ı müşârünileyh Şeyhülislâm Mehmed Es'ad Efendi; Dersa'âdet'te bin doksan altı târîhinde Şeyhülislâm-ı esbak müteveffâ İsmâ'il Efendi'nin sulbünden sâha-i vücûde mevrûd olup yüz yirmi iki târîhinde hâric rütbesiyle silk-i müderrisîne dâhil ve bir müddetden sonra müfettişlik hizmetine ve ba'dehu Fetvâ Emînliği hizmetine ve daha sonra Selânik Mevleviyetine nâil olduğunu çok vakit mürûr etmeksizin Mekke-i Mükerreme Mevleviyyeti pâye-i 'aliyyesini bi'l-ihraz Rumeli cânibine sevk olunmuş olan Ordu-yu Hümâyûn Kadılığı câh-ı mefharet-iktinâhına dahi vâsıl olarak yüz elli yedi târîhinde Rumeli Sadâretine ve yüz elli dokuz târîhinde sâniyen sadâret-i merkumeye revnak-bahşâ ve yüz altmış (12) bir senesi şehir-i Recebinde mesned-i vâlâ-yı meşihate zînet-efzâ buyrulup yüz altmış iki senesi şehir-i Şa'bânında makâm-ı fetvâdan 'azl ve Gelibolu nâm mahalle nakl ile bir müddet ikâmetten sonra Dersa'âdet'e 'avdet ve bin yüz altmış altı sâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eyleyip rûh-ı pür-fütûhu dâhil-i Sûrda vâki 'Âşık Paşa Mahallesinde kâin pederi müteveffâ-yı müşârünileyhin âsâr-ı hayriyyesinden olan Câmi'-i şerîf hazîresinde muntazır-ı rahmet olmuştur. Müşârünileyh efdal-ı fuzalâ ve a'lem-i 'ulemâ bir şâ'ir-i bî-hemtâ olup fenn-i mûsikîde kemâl-ı mahâreti ve 'ulûm-ı sâirede dahi akrân ü emsâline her veçhile tefevvuk ve rüchâniyyeti olarak tefâsîr-i şerîfeye dâir nice nice eser-i mu'teberi ve fenn-i mûsikîye müte'allik birkaç 'adet risâle-i şevk-âveri olduğundan başka müretteb bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'ünvânı dahi vardır.

[Hamza-zâde Mehmed Es'ad Efendi]

Beyt

Hayl-i 'uşşâka kesel verdi zuhûr-ı hattın
'Âleme tîz yayılır kara haber çok sürmez

Nâzım-ı mecmû'a-i ser-bülendi Hamza-zâde Mehmed Es'ad Efendi; şehri'l-asl olup tarîk-i tadrîse dâhil ve hasbe't-tarîk İzmir kazâsı Mevleviyetine nâil olduktan sonra bin yüz seksen târîhinde 'âzim-i dâr-ı cinân olmuştur.

[Meş'aleci-zâde Es'ad Efendi]

Beyt *

Ta'n-ı rakîb-i ma'nî-i teşrîfin olmasın
Sen kalma ona güll kerem eyle mürüvvet et
Ögren lisân-ı 'asr u rüsûm-ı zemâneyi
Bak tab'-ı nâsa vakte münâsib tekellüm et

Nâzım-ı mecmû'a-i hünermendi Meş'aleci-zâde Es'ad Efendi; şehrü'l-asl olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile devr-i medâris-i mu'tâde etmekte iken bin iki yüz sekiz senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir.

Cennet içre kıla Es'ad Beyi hemden su'adâ
mısra'ı vefâtına târîhdir.

[Mehmed Es'ad Efendi]

Gazel

Nerm ise gel meşrebin pâ-mâl olur yek-ser adû
Bâde-i şîşe-şiken olmaz mı mağlûb-ı gedû

Gurre olma mestî-i ikbale 'aklın var ise
Ser-nigûn olur ayıktan mest yapıldım deyu

Türşî-i rûy-i şitâ feyz-i bahâr îrâs eder
Mâil-i vuslat olur âhir civân-ı tünd-hû

Şemme-hâh oldum riyâz-ı 'ârız-i cânândan
'İtr-bahş-ı hâtır oldu dedi yâ bir iş mi bu
(13)

Bir içim su cüst-cûsudur seni seyyâh eden
Es'adâ deryâ-yı gurbet içre böyle sû-be-sû

* Beyit diyor ama buraya bir kıt'asını almış.

Nâzım-ı müşârünileyh Sahhâflar şeyhi-zâde vak'a-nüvîs el-hac Mehmed Es'ad Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz bir tarîhinde ârâyışde mehd-i vücûd olup isti'dâd-ı zâtıyyesi muktezâsı üzre 'unfuvân-ı şebâbetinde tahsîl-i ulûm-ı 'âliyye ve tekâmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyleyerek tarîk-ı pür-tevfîk-i tadrîse mâil ve hasbe'l-istitâ'a beyne'l-efâzıl mümtâz-ı emâsil olup niyâbet sûretiyle birkaç def'a Rumeli ve Anadolu canibine 'azîmet ve bir müddetten sonra Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip Dersa'âdet'çe bazı güne hıdemât-ı şer'iyyede istihdâm ile imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra ki iki yüz otuz dokuz senesi vak'a-nüvîslik me'mûriyyeti ve iki yüz kırk dört senesi Üsküdar Mevleviyyeti 'uhdesine tevcih ve ihsân buyrulup bilâhare Takvîm-hâne-i Âmire Nezâretine ve iki yüz kırk dokuz senesi İstanbul Kadılığına revnak-bahş-ı 'izz ü ikbâl ve bir müddetden sonraca Sefâret me'mûriyyetiyle Îrân canibine 'azîmet ve bir sene zarfında tekâmîl-i hizmet-i me'mûriyyet eyleyip Dersa'âdet'e muvâsalatı hengâmında Tahaffuz-hâne Nezâretine ve ba'dehu a'zâdan olmak üzre Meclis-i vâlâ-yı Ahkâm-ı 'Adliyyeye ve iki yüz elli yedi senesi Nekâbet makâm-ı 'aliyyesine ve iki yüz altmış senesi Rumeli Sadâretine ve iki yüz altmış iki senesi Mekâtib-i 'Umûmiyye Nezâretine sâye-endâz-ı fazl u kemâl buyurularak iki yüz altmış dört senesi evâil -i Saferinde Meclis-i Ma'ârif-i 'Umûmiyye Riyâsetine me'mûriyyetini müte'âkiben irtihâl-i dâr-ı bekâ eyleyip rûh-ı şerîfi nahl-i tûbâda âşiyânsâz ve cism-i latîfi Ayasofya Câmi'-i şerîfi civârında vâki Yerebatan Mahallesinde kâin-i ihyâ-kerdesi olan Kütüphâne avlusunda defîn-i hâk-i niyâz olmuştur. Müşârünileyh Sahhaflar Şeyhi-zâde denmekle 'arîf bir zât-ı şerîf olup Cenâb-ı Ma'ârif-meâbın bir kıt'a müretteb dîvân-ı belâgat-ünvânı ve bir 'adet mükemmel münşeât-ı fasâhat-beyânı ve gürûh-i mekrûh-i mülgâ haklarına Üss-i Zafer isminde bir kıt'a nusret-nâmesi ve Mustatraf nâm târîhe bir kıt'a terceme-i letâfet-allâmesi vardır ki müştemil olduğu sanâyi' ve bedâyi'in ta'rîf ve tavsîfi hayyiz-i imkânda değildir.

[Ahmed Es'ad Efendi]

Na't-i Şerîf

Dü-âlem nûr-ı zâtından eserdir yâ Rasûlallâh

Vücûdundan halâyık behre-verdir yâ Rasûlallâh

Cebînin ahter-i burc-ı hidâyet ehl-i ‘irfâna
Dü çeşmin manzar-ı levh-i kader-dir yâ Rasûlallâh
(14)

Nihâlin sâyesi mürğ-ı hü mâdır hâke meyl etmez
‘Ulüvv-i şânına bürhân-ı ferdîr yâ Rasûlallâh

Dil-i ‘uşşâkı bülbül-veş nevâ-sâz eyleyen her dem
Cemâlin goncesinden bûy-i terdir yâ Rasûlallâh

‘Adû-yı bed-zebâna cây-ı emn olmazdı dünyâda
Velî âsâr-ı feyzin ser-te-serdir yâ Rasûlallâh

Ne mümkündür beşer künh-i şerîfin eyleye idrâk
Sana vassâf olan Rabb-i kadirdir yâ Rasûlallâh

Şefa’ atla bula fevz ü felâhı Es’ad-i ‘âsî
Eğer olmazsa hâli derbeder yâ Rasûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Es’ad Efendi; Manisa Müftüsü merhûmun sulbünden bin yüz doksan üç târîhinde medine-i Manisa’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup الولد ستر ابيه sırrına mazhariyyetle pederi mumâileyhden bir miktâr tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye eyledikten sonra Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet dahi a’lem-i ‘ulemâ Mevlânâ Hoca ‘Abdurrahîm Efendi merhûmun halka-i dersine müdâvemet ve Hoca Neş’et Efendi merhûmun meclis-i feyz-enîsine muvâzabetle tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye ve tahsîl-i fûnûn-ı Fârisiyye eyleyip iki yüz otuz dokuz senesi tarîk-i tadrîse dahil olarak vatan-ı asliyesi canibine azimetle iki yüz elli iki senesi medine-i mezbûre müftülüğü hizmetine ve iki yüz altmış dokuz senesi Kuds-i Şerîf Mevleviyetine nâil olmuştur. Mumâileyh ‘ilm u fazlı zâhir bir fâzıl-ı sâhip-i makâder olup Nasîhatü’l-mülûk nâm risaleye Türkî bir kıt’a tercemeye dahi muvaffak olmuştur, ve âti’t-tercûme Mütercim-i Kâmûs ‘Âsım Efendi’nin Tuhfe-i ‘Arabiyyesinin nısf-ı istılâhâtına kadar şerhine dahi sarf-ı himmet eylemiştir. Mâ-

takaddüm tarîkat-i Kâdiriyye'ye mensûbiyeti ve muahharen Niğde kazâsı dâhilinde vâki Bor kasabasında post-nişân-i irşâd olup iki yüz altmış beş senesi irtihâl-i dâr-ı bekâ etmiş olan âti't-tercûme Şeyh Ahmed Kuddûsî Efendi merhûmdan dahi hilâfeti olmak mülâbesesiyle zâhir ü bâtını ma'mûr bir zât-ı fazîlet-mevfûrdur.

[Hüseyin Es'ad Efendi]

Gazel

Diyâr-ı karelerde mu'tenâ bir sûr olmuş fes
Onunçün Avrupa küffârına mahsûr olmuş fes

Ayaklanmış ser-â-pâ hep sipâh-ı kişver-i zülfü
Fesâd ü fitneyi basdırmağa me'mûr olmuş fes

Ser-â-ser çıktı baştan serseridir şimdi 'uşşâkı

Görünce ol perî-rûyun serinde dûr olmuş fes

Düşürmüş püskül ü giysûyı kıyl u kâl teşvîşe

Sabâ tahrîk aşır eylemiş pür-şûr olmuş fes

(15)

O püsküllü belâ yârin başından gitmiyor Es'ad

Neden bu merteye cevri etmeğe mecbûr olmuş fes

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Es'ad Efendi; İzmir-i kebîr vücûhundan Mansûrî-zâde Mehmed Emîn Efendi'nin sulbünden bin iki yüz otuz altı senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir kıt'a müderrislik rûûs-ı hümayûnuna nâiliyetle ilel-ân İzmir Mahkemesinde edâ-yı hizmet-i kitâbet eylemekte bulunmuştur. Bir miktâr eş'ârı vardır.

[Mehmed Esîf Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Gül gibi olmak dilersen şâd u handân ey gönül

Lâle-veş elden bırakma câmı bir ân ey gönül

Nekbet-i gerdûn olma her giz ey dil-gam-güsâr
Nevbet ile ‘izzetine olma şâdân ey gönül

Bulsa mesken devha-i kûyında ol ‘âlî şehin
Bâğ-ı dehri ihtirâ’ eyler mi insân ey gönül

Olmuş âşüfte Esîf-âsâ o mâha âfitâb
Seyr eder me’vâsını ‘aşk-ile her an ey gönül

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Esîf Efendi; Kütahya kazâsında vâki Tavşanlı nâm kasabada tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup meşâhîr-i meşâyi-ı Mevleviyyeden Sâkîb Efendi merhûmun dâmen-i terbiyyesine evîhte ve hubbu’l-kabiliyye bir mürîd-i edeb-âmûhte olarak maskat-ı re’si olan mezkûr Tavşanlı kasabasında muahharen bir bâb-ı Mevlevî-hâne bünyâd ettirip kendisi dergâh-ı mezkûrda post-nişîn-i irşâd olduğu hâlde bin yüz kırk beş târîhinde ‘âzîm-i kurbgâh-ı cenâb-ı Rabb-ı ‘ibâd olmuştur. Mumâileyhin eş’ârı hûb ü zîbâ olup ta’rîzden âzâde vâki ‘ olmuştur. Sıdkî mahlasında dahi ba’zı eş’ârı olduğu mervîdir.

[‘Ali Eşref Efendi]

Târîh

Kademin basdı Şeref bin iki yüzde dehre

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi ‘Ali Eşref Efendi; Şeyhülislâm-ı esbak Çelebi-zâde ‘Âsım Efendi merhûmun akrabâsında Surre Emîni-zâde ‘Ömer Tâhir Efendi merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile; Eşref ‘Ali Efendi mesken ide na’îmi târîhi meâlince bin iki yüz altı senesi hilâlinde dârü’n-na’ime menkûl olmuştur. Mumâileyhin bâlâda mestûr olan mısra’-ı târîhinden başka âsârı manzûr-ı ‘âcizî olmamıştır.

[Mustafa Eşref Efendi]

Gazel

Fürûğ-ı hüsn ile ol meh şeh-i ‘âlf-cenâb oldu
Cihânı bende-i fermân edip mâlik-rikâb oldu
(16)

Mey-âşâmâne her şâm ‘ayn-ı nevrûz-ı fürûzândır
Ki câm-ı Cem sipihr-i bezm-i âba âfitâb oldu

Firâk-ı nakl-i gül-bûs-i lebinle girye ettikçe
Sirişk-i la’l-gûnum sâkiyâ reşk-i şerâb oldu

Meğer Bihzâd vaslın ey bût-i çîn eyleye âbâd
Nigâristân-ı dil bâd-ı firâkınla harâb oldu

Füsûn âdâbını gamzemden etmiş gûyuyâ tahsîl
Nigâh-ı pür-feninde ey perî hâzır-cevâb oldu

Siyehkâr olsa da bâlâ-nişînân sûd-bahşâdır
Sadef çün vâye-mend-i mâye-i feyz-i sehâb oldu

Kemâl-i Sâib ister Eşrefâ sahn-ı belâgatda
Sana yârâna peyrevlik hayâl-i nâ-savâb oldu

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Eşref Efendi; mahrûse-i Bursa’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz elli üç sâlinde Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Mekteb-i Harbiyye şâkirdânı sınıfına ilhâk olunup Mekteb-i mezkûrda tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve ta’lîm-i fûnûn-ı hikemiyyede bulunduğu esnâda Kethüdâ-zâde âti’t-tercûme ‘Ârif Efendi’den dahi fûnûn-ı Fârisiyyeyi bi’l-etraf tahsîl eyleyerek muahharen ‘asâkir-i Hâssa-i Şâhane Alay Kitâbeti hizmetine me’mûr ve ta’yîn kılınmış ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından yedi sekiz mâh mukaddem Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu cânibine sevk ve i’zâm olunmuştur. Mumâileyh akrânına fâik bir şâ’ir-i müdekkik olup tanzîm-i kasâidde yed-i tûlâ ashâbındandır.

[Mehmed Eşref Efendi]

Gazel

Safha-i hüsnün şehâ bir gülşen-i ârastedir
Belki bâğ-ı cennet-i a'lâ desem şâyestedir

‘Aşkına gönlüm verip aldım hayât-ı tâzeyi
Nâzenînim sevdiğim bir dilber-i nevrestedir

Şöyle yakdin âteş-i ‘aşkınla hayfâ bendeni
Dûd-ı âhım ebr-âsâ göklere peyvestedir

Cânib-i tahlîsa pervâz ide bir veçhile
Mürg-ı dil zencîr-i giysûsıyla yârin bestedir

Gamzesiyle yârelenmekte iken cân ü gönül
Kim demiş Eşref belâ-yı yârdan vârestedir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Eşref Efendi; Bursa hânedânından Kasab-zâde ‘Ali Rızâ Beyin sulbünden bin iki yüz kırk yedi sâlinde pâ-nihâde-i saha-i vücûd olup mahrûse-i mezbûre ‘ulemâsından Ebezâde ‘Abdurrahman Efendi’den bir miktâr ‘ulûm-ı ‘Arabiyye tahsîl ve âti’t-tercûme Bursevî ‘Osmân ‘İzzet Efendi’den dahi bir müddet Fünûn-ı Fârisiyyeyi tahsîle sarf-ı mâ-hasal-i kesîr ü kalîl eyledikten sonra meslek-i kitâbete sülûk ile mahrûse-i mezbûrede vâki Tahrîrât Kalemine me’mur ve ta’yîn kılınmıştır. Mumâileyh şi’ri latîf bir şâ’ir-i zarîfdır.

[Eşref Efendi]

Gazel

Sevdâya saldı ‘aklımı zülf-i perîşânın senin
Üftâde etti gönlümü ruhsâr-ı tâbânın senin

Nîm-iltifâtın kesmesin nâr-ı firâka yandı ten
Çekmekdeyim gonce-dehen cevri-i firâvânın senin

Gözyaşını ettim revân rahm etmedin tâze fidan
Vaslın demiştin sen nihân yandırdı hicrânın senin

Sâdık muhibbim ben sana lûtf eyle vaslın sen bana
Olan cefâ hep bir yana var ise îmânın senin

Efgende kim ebrû kemân Eşref kulun eyler figân
Lûtf eyle artık el-amân şâyeste ihsânın senin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Eşref Efendi; şehri'l-asl olup Mekteb-i Ma'ârif-i Adliyyede bir miktâr tahsîl-i 'ulûm-ı 'Arabîyye eyledikten sonra bin iki yüz altmış dört senesi hilâlinde mâliye Hazînesi dâhilinde vâki' Vâridât Muhâsebesi ketebesi silkine dâhil olmuştur.

[Mehmed Emîn Âsaf Bey]

Gazel

Şem'-i bezm-i yâr olup sûzân u giryân oldum âh
Reşk eder 'âlem cerâğ-ı hâsı cânân oldum âh

Ey gül-i şâd-âb ümmîd-i visâlinle bu şeb
Tâ seher bülbül misâli zâr ü nâlân oldum âh

Püşt-ber-dîvâr-ı hayret kaldım âyîne-misâl
Resm-i ebrû-yı hilâl-i yâre hayrân oldum âh

Ba'dezîn cem'îyyet-i hâtır bana emr-i muhâl
Kim esîr-i dâm-ı giysû-yı perîşân oldum âh

Sîh-ı cevri cânıma kâr eyledi Âsaf benim

Nâr-ı ‘aşk-ı yâr ile sûzân ü püryân oldum âh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Emîn Âsaf Bey; Dersa’âdet’te bin iki yüz on tarihinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ederek müddet-i medîde niyâbetle Mudanya ve Kazdağı ve Bilecik ve Hasköy câniblerine ‘âzım ve iki yüz kırk sekiz senesi mevleviyyetle medine-i Üsküdar’a hâkim olduktan sonra iki yüz elli altı senesi Evkaf-ı Hümayûn Müftüsü nasb ve ta’yîn buyrulup iki yüz elli dokuz senesi hilâlinde ‘âzım-i firdevs-i berîn olmuştur. Mumâileyh Tersâne Emîni-zâde denmekle ‘arîf bir şâ’ir-i zarîf olup eş’âr ve güftârı hûb u latîf vâki ‘olmuştur.

[Mehmed Emîn Âsaf Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Devr-i Cem’den bezmgâh-ı dehre zîverdir şarâb
Rehverân-ı râh-ı ‘aşka pîr ü rehberdir şarâb

Âb ü tâb ile gezer elden ele ilden ile
Sed çeker Ye’cüc-i ekdâra Sikenderdir şarâb

Sûretâ pend-i peder-veş telhdür ammâ müfid
Nâmı duhterdir velîkin zevke mâderdir şarâb

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Es-Seyd Mehmed Emîn Âsaf Efendi; bin iki yüz otuz altı senesi şehir-i Âmid’de (18) kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup tufûliyyetleri hengâmda pederleri şehir-i mezkûr ‘ulemâsından müteveffâ El-Hâc Ahmed Efendi’nin istishâbıyla Şâm-ı şerîfe nakl ü hicret eyleyerek evâil-i hâlinde müteveffâ-yı mumâileyhden ‘Arabî ve Fârisî ‘ulûm ve kavâidinden ba’zı mertebe kesb-i ma’lûmât ve muahharen yine Şâm-ı şerîfde mukîm Eş-Şeyh Ya’kûb Neccârî nâm zâttan fûnûn-i Fârisîyeye müte’allik ba’zı mezâmîn ve nikâtın te’allûm ve tahsîliyle imrâr-ı evân ü evkât eyleyip iki yüz altmış iki senesi Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir. Mumâileyh nahîfü’l-vücûd bir şâ’ir-i ma’ârif-nümûd olup hayliden hayli kasâid-i güzîde ve gazelliyyât-ı pesendîde tarh u tanzîmine muvaffak

olmuş ise de muahharen mazbata-i eş'ârını izâ'a eylemiş olduğundan eş'ar ü güftârı ma'dûm ve nâ-mevcûddur.

[Mehmed Âgâh Efendi]

Târîh

Hâce-i hâcegân dedi târîh

Cây-ı seyre halîfe oldun Emîn

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi Mehmed Âgâh Efendi; şehrü'l-asl olup Süleymâniyye Câmi '-i şerîfi Rûznâmçeciliği hizmetinde müstahdem iken bin yüz elli sekiz sâlinde târik-i 'âlem-i fânî ve 'âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabbânî olmuştur. Bâlâda mestûr târîhinden başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[Tokadî Hoca Mehmed Emîn Efendi]

Na'tı şerîf

Senin zâtın kamu medhe ehakkdır yâ Rasûlallâh

Ne denlû medh olunsâ mâ-sadaktır yâ Rasûlallâh

Döner ta'zîmine heft 'âsumân olmuşturur şâhid

Gürûh-i ehl-i 'aşka hoş sebakdır yâ Rasûlallâh

Sirâc-ı nûr hüsnündür eden âfâkı pür-envâr

Bu kurs-ı şems ona zerrîn tabaktır yâ Rasûlallâh

Dü âlem ehline feryâd-res zât-ı şerifindir

Cemî-i kâinata fazl-ı hakdır yâ Rasûlallâh

Şefâ'atinden cüdâ etme Emînâ bendeni yarın

Ki lütfun ehl-i cürme müttefikdir yâ Rasûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Tokadî Hoca Mehmed Emîn Efendi; şehri Âmid'de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde medine-i Tokat'a hicret ve

bir müddetden sonra Dersa'âdet'e muvâsalat ve ba'dehu cânib-i Hicâza 'azîmet ve bir müddet ikâmetle tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiyyeye sülûk ederek nâil-i hilâfet olduktan sonra Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip bir müddet dahi Ebâ Eyyûbe'l-Ensârî radiya 'anhü'l-Bârî Hazretlerinin türbedarlıkları hizmet-i müstelzimü'l-mefharetinde bulunarak muahharen (19) halvet-güzîn-i inzivâ olduğu hâlde; oldu lâhûta revân Allâh deyip rûh-ı emîn târîh-i garrâsı meâlince bin yüz elli sekiz sâlinde rûh-ı pâki evc-i a'lâya pervâz eyleyip cesed-i şerîfî Zeyrek Câmî'i civârında vâki makberede defîn-i hâk-i i'tizâz olmuştur.

[Emîn Efendi]

Kıt'a

Bak seyl-i eşk-i çeşmime kan söylerim sana
Gûş eyle iştikâmı figân söylerim sana
Seyr eyle âyet-i hatın ihlâsla Emîn
Ser-sûre-i Güzîn-i Duhân söylerim sana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Emîn Efendi âti't-tercüme Burûsevî 'Abdülhâdî Efendi merhûmun mahdûmu olup hâric i'tibârıyla sınıf-ı müdderisîne mülâzım ve hasbe't-tarîk evvelâ Kayseri'yeye ve sâniyen Filibe kazâlarına kadı ve hâkim olmuş iken müddet-i 'örfiyyesi tamâm olmaksızın medine-i Filibe'de bin yüz elli dokuz târîhinde dâr-ı bekâya 'âzim olmuştur. Mumâileyhin âsâr-ı tab'ı latîf ve rengîn vâki olmuştur.

[Mehmed Emîn Bey]

Beyt

Nihâl-i bâğ-ı ânsın rûy-i âlin verd-i cennettir
Dil-i zârımda cânâ âh o bâğa mûrg-ı

Emîn-i genc-i kemâl-i muhabbet oldu gönül
'Aceb ki müflis-i erbâb-ı vuslat olmuştur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Emîn Bey; cezîre-i Mora'da kâin Avarin kalesi sükkânından olup ol vaktin ta'bîrâtı üzre Kalyoncuyân zümresine dâhil olarak Tunus ve Trablus ve Cezâir taraflarında ve bir vakt ol havâlîde meks ü ikâmet ederek bin yüz altmış târîhlerindeirtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir.

[Enver Efendi]

Gazel

Sana ey kaşı kemânım olalı üftâde
Dil-i bîcâre neler çektiği gelmez yâde

Bî-vefâlıkda senin şöyle kemâlin var kim
Yoktur ey şûh-ı cefâ-pîşe eşin dünyâda

Bakmadın ey gül-i nev-reste misâl-i bülbül
Gece gündüz bu kadar eylediğim feryâda

Dün gece mest ederek ben haber aldım ağyâr
Seni âgûşuna çekmiş düşürüp tenhâda

Elverir kâkul-i hûbân ile düştün dâma
Enverâ kayd-ı belâdan yeter ol âzâde

Nâzım-ı mumâ-ileyh Enver Efendi; Dersa'âdet'te çehre-nümâ-yı 'alem-i şuhûd olup metrûk başmuhâsebe kaleminden neş'etle bir müddet defterdâr muktupçusu odasına müdâvemet eyledikten sonra ihtisâb başkitâbetine (20) me'mûr ve bin iki yüz elli senesi kendisine Hacelik rütbesi bi'l-i'tâ mesrûr buyrulup muahharen kitâbet-i mezkûreden vukû'-ı infisâliyle mektûbî-i mâliye hulefâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış dört târîhinde tahrîrât kitâbeti me'mûriyetiyle Şâm-ı şerîf cânibine 'âzim ve râhil olmuştur.

[**Sadullâh Enverî**]

Beyt

Zülfünle hatın ‘ilm-i vefâ bahsin eder hep
Biri kara câhil birisi cehl-i mürekkep

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi vak’a-nüvîs Sadullâh Enverî Efendi, Trabzonîyyü’l-asl olup sevk-ı takdîr-i Cenâb-ı Rabb-ı Vedûd ile Der’aliyye’ye bi’l-vürûd tahsîl-i ‘ilm ü ma’ârif sa’y-i nâ-ma’dûd eyleyerek Hacılik rütbe-i refî’asını ihrâz ve birkaç def’a vekayî’-nüvîslik hizmetine ve bir aralık tezkirecilik ve teşrîfâtçılık me’mûriyyetlerine nâiliyyetle kesb-i imtiyâz eyledikten sonra Anadolu muhâsebeciliği me’mûriyyeti uhdesinde bulunduğu hâlde bin iki yüz dokuz sâli hilâlinde tayy-ı tomâr-ı hayât-ı müste’âr eyleyip cerîde-i vak’a-i zindegânın perâkende-i rûzigâr-ı zûrkâr eylemiştir. Müverrih Sürûrî Efendi, mumâleyhin vefâtına işbu târîhi inşâd etmiştir:

Enverînin ide pür-nûr mezârın Mevlâ
mumâileyhin hüsn-i sülûk ile ma’rûf ve salâh-ı hâl ile mevsûf olduğu ba’zı âsârda mütâla’a-güzâr-ı çâkerî olmuştur.

[**Mustafa Enîs Efendi**]

Beyt

Nâlesin ney, serini ona kudûm eylemeyen
Ne bilir dâire-i Hazret-i Mevlânâyı

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Mustafa Enîs Efendi, mahrûse-i Edirne’de tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup âtî’t-terceme Şeyh Enîs Efendi merhûma intisâp ile tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyede nâil-i merâtib-i ‘aliyye ve bi’l-âhire Mısır-ı Kahire’de kâin Mevlevîhânede mürşid-i vâlâ-pâye olduğu hâlde bin yüz kırk

târîhinde dâr-ı ‘ukbâya rihlet eylemiştir. Mumâileyh, keşf ü kerâmeti zâhir bir şâ’ir-i mâhir ise de bâlâda muharrer olan beytinden başka eş’ârına zafer-yâb olunamamıştır.

[Receb Enîs Efendi]

Gazel

Âşinâ-yı rûh-ı kudse hâlet-efzâdır semâ’
Teşne-gân-ı bezm-i ‘aşka şevk-bahşâdır semâ’

Beyt-i ma’mûrun tavâf-ı sırrına ‘ârif ‘ukûl
Hayret-efzâ-yı melâik sırr-ı Mevlâdır semâ’

Her tarîk âyîni bâisdir vusûl-i Hakka lîk
Ehline ma’lûmdur ol katre deryâdır semâ’

Dil safâ- cû-yı- ziyâ-yı mihr ise her dem Enîs
Çarh-ı ‘aşka âfitâb-ı ‘âlem-ârâdır semâ’

Nâzım-ı mumâ-ileyh Receb Enîs Efendi, mahrûse-i Edirne’de tennûre-bend-i hânkah-ı vücûd olup Dersa’âdet’e (21) bi’l-muvâsala Kasımpaşa nâm mahalde kâin Mevlevîhânedede çilekeş-i feyz ü vicdân olarak Edirne’de vâki Murâdiyye dergâhı meşîhatine revnak-tırâz-ı irşâd olduğu hâlde elli sene müddet meşîhat-i mezkûrede bulunarak imrâr-ı vakt ü saat eyleyip;

Kürsî-i cennetde Mevlânâ Enîs ola celîs

târîh-i selîsini nâtık olduğu veçhile bin yüz kırk yedi târîhinde târik-i libâs-ı hayât-ı nefîs olmuştur. Mumâileyh mazanne-i kirâmdan bir zât-ı sâhip-ihtîşâm olup müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-ittisâmı vardır.

[Nu’mân Enîs Efendi]

Târîh

Beyt-i vâhidde Enîsâ bu mücevher târîh
Oldu silk-i sühanın ziynetiçin fasl-ı hitâb
Bahr-ı cûd-i şeh-i Cem kudretine sürdü yüzünü
Süzülüp zîver-i bahri yeme mânend-i gurâb

Nâzım-ı müşârünileyh reîsü'l-küttâb Nu'mân Enîs Efendi, mektûbî-i sadr-ı 'âîlî odası'ndan neş'etle cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı evvel hazretlerinin zamân-ı saltanatlarında birçok vakit tezkireci-i sâni ve evvel me'mûriyyetlerinde ve ba'dehu Cizye muhâsebeciliğinde ve bir müddet dahi defter Emînliği me'mûriyyetinde bulunarak bin yüz yetmiş altı târîhinde câh-ı vâlâ-yı riyâsete revnak-bahş-ı ikbâl ve bir sene mürûrunda bi'l-infisâl yüz yetmiş yedi senesi evâsıtında nişâncılık me'mûriyyet-i behiyyesine ve bir aralık vukû'-ı 'azliyle yüz yetmiş sekiz senesi âhirinde sâniyen me'mûriyyet-i mezkûreye ve birkaç mâh zarfında bi-tarîku'n-nakl metrûk yeniçeri kitâbetine sâye-efken-i kadr ü kemâl buyrulup senesi hitâmında kitâbet-i mezkûreden mehcûr ve bin yüz seksen sâlinde 'âzim-i dârü's-sürûr olmuştur. Müşârünileyh, ashâb-ı dâniş ve hünerden olup sülûs ve nesih ve dîvânî ve rik'a hatlarında mahâret-i kâmile ve şi'r ü inşâda dahi ma'lûmât-ı tâmm ve şâmile olduğu ba'zı âsâr-ı selefde mütâla'a-güzâr-ı çâkerî olmuştur.

HARFÜ'L- BÂ

[‘Abdûlbâkî Efendi]

Târîh

Muhammed beyefendi şikk-ı evvel oldu devletde

Nâzımı mecmû'a-i hünermendi ‘Abdûlbâkî Efendi âtî't-terceme Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun birâder-zâdesi olup Dersa'âdet'e muvâsalatla ibtidâ meslek-i kazâyâ sülûk etmiş ise de muahharen 'uhdesine rütbe-i Hâcegânî bi'l-i'tâ âmedî odası'na me'mûriyyeti icrâ buyrularak bin (22) iki yüz yirmi üç senesi tezkire-i sâni me'mûriyyeti 'uhdesinde olduğu hâlde me'mûren Rûmeli cânibine 'âzîmet eyleyip iki yüz yirmi yedi sâlinde;

Şumnu'da Bâkî Efendi oldu tâ'ûndan şehîd
târîhi mantûkunca medine-i Şumnu'da irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Mumâileyhin
çendân eş'ârı manzûr değildir.

[Mustafa Bâhir Paşa]

Kıt'a

Sipihre gönderelim nâle-i bülendimizi
Cihâna bildirelim bâri kendi kendimizi
Bu nazm ile varalım hâk-i pâ-yi devletine
Çok oldu görmeyeli Bâhirâ Efendimizi

Nâzım-ı müşârünileyh Mustafa Bâhir Paşa, Sıdkî 'Abdurrahman Paşa merhûmun mahdûmu olup Silahşörân-ı hâssa zümresinde perverde olarak ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî sınıfına ve bin yüz elli dokuz târîhinde mîr-âhûr-ı sâni ve altmış üç târîhinde mîr-âhûr-ı evvel hizmetlerine nâil olduktan sonra altmış beş târîhinde defaten 'uhdesine rütbe-i sâmi-i vezâret bi't-tevcîh makam-ı sadârete ik'âd ve altmış sekiz senesi Mora mansıbyla mesned-i sadâretten ib'âd olunup altmış dokuz senesi sâniyen makam-ı sadârete ve yetmiş senesi bi'l-infisâl cezîre-i Rodos'a nefy ve iclâ ve müddet-i kalîle zarfında zuhûr-ı itlâk ile Eğriboz ve yetmiş bir senesi mısır-ı Kahire ve yetmiş üç senesi Cidde-i ma'mûre ve yetmiş beş senesi Haleb-i Şehbâ eyâletlerine ve yetmiş yedi senesi sâlisen makam-ı sadârete revnak-efzâ ve sene-i mezbûre hilâlinde dâmâd-ı şehriyârî olmaya nâmzet ve sezâ buyrulmuş iken bin yüz yetmiş sekiz senesi şehir-i şevvâlinde mesned-i sadâretten dûr ve Midilli cezîresine nefy ile rütbe ve câhından mehcûr olduğu hâlde maktûlen 'âzim-i dâr-ı sürûr olmuştur. Müşârünileyh Ebû Eyyûb-i Ensârî radî 'anhü'l-Bârî hazretlerinin ism-i şerîflerine mensûb olan belde-i tayyibede müceddeden bir câmi'-i şerîf ve tarîkat-i 'aliyye-i Nakşbendiyye fukarâsı için bir bâb hânkah-ı latîf binâ ve inşâsına muvaffak olmuştur.

[Bahrî Efendi]

Tahmîs

Nesl-i pâk-i enbiyâdır ol şeh-i nevreste-dil
Kerbelâ-yı ‘aşkı içre olmuşuz hep beste-dil
Nâr-ı hasretle yakılmış Bahrî-i eşkeste-dil
Bir içim su istedi bahrında bâkî haste-dil
Vermedi kat’â cevâb ona dayattı hançerin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Bahrî Efendi, medine-i Adana’da sâhil-res-i bahr-ı
vücûd olup tahsîl-i fenn-i kitâbet ve bilâhare medine-i İzmir’de edâ-yı hizmet-i
kitâbet eylemekte iken garîk-i bahr-ı rahmet olmuştur. (23) Mumâileyh bahr-ı
kemâlin gavvâs-ı meâli olup eş’âr ü güftârı mânend-i gevher pâkîze vü mu’teberdir.

[Ahmed Bedrî]

Târîh

Şâh-ı şâhân-ı cihân ‘Abdûlmecîd Hâna müdâm
Hakdan olmuş fevz ile iclâl ü ‘unvân mevhibe
Bedriyâ dildâdedir bu mevlidi târîhine
Sulb-i Hân ‘Abdûlmecîdden oldu Sultân Mevhibe

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Bedrî Efendi, matla’-ı ‘irfân olan Dersa’âdet’te
bin iki yüz otuz üç senesi hilâlinde mânend-i bedr-i felek-pîrâ ziyâ-pâş-ı çeşm-i
dünyâ olup iki yüz kırk sekiz sâlinde mektûbî-i mâliyye odasına me’mûr ve iki yüz
elli beş senesi darb-hâne-i ‘âmire tahrîrâtı odasına nakl ile bir müddetden sonra
‘uhdesine Hacelik rütbe-i refî’ası bi’t-tevcîh vâyedâr-ı sürûr ü hubûr buyrulmuştur.
Mumâileyh her ne kadar tabî’at-i şî’riyyeye mazhar bir zât-ı zîbâ-eser ise de şî’r ile
müştehir değildir.

[Mehmed Pertev Efendi]

Gazel

Bî-nikab u bâ-nikab ‘arz-ı cemâl eylerdi yâr
Geh hilâli bedri geh bedri hilâl eylerdi yâr

Geh tecâhül geh tegafül geh cefâ gâhî ‘itâb
Ettiği cevri gehi benden suâl eylerdi yâr

Gâh küstâhâne harf-endâz-ı vasl oldukça ben
Dest-i nâzın perde-i ruhsâr-ı âl eylerdi yâr

Gâh teşvîk-ı visâl ü gâh tenbîh-i firâk
Geh ferâğ-ı ‘aşk-ile emr ü muhâl eylerdi yâr

Gelmez idim ki vefâ mânend-i Pertev yâdına
Geh benimçün gayr ile ceng ü cidâl eylerdi yâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Muvakkit-zâde Vak’a-nüvîs Mehmed Pertev Efendi Dersa’âdet’te rûşenâ-bahş-ı çeşm-i vücûd olup metrûk Anadolu muhâsebesi kaleminden neş’et ile bi’l-âhire âmedî odasına nakl ederek bir müddet vak’a-nüvîslük hizmetinde bi’l-istihdâm imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra ‘uhdesine âmedî-i dîvân-ı hümayûn hizmeti bi’l-ihâle ordu-yı hümayûn dâhilinde bulunduğu hâlde mahrûse-i Edirne’de bin iki yüz yirmi iki senesi hilâlinde;

Şâ’irânın şem’-i ümmîdinde Pertev kalmadı

târîh-i menkutu mantûkunca neyyir-i hayâtı kesâfet-i memâta mûnkâlîp ve rûh-ı revânı riyâz-ı cinâna mûntesiu olmuştur. Mumâileyh Hoca Neş’et Efendi merhûmun şâkirdân-ı sâhip-’irfânından olup bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânıyla cerîde-i ‘âlemde ibka-yı nâm ü şân eylemiştir.

(24)

[Pertev Paşa]

Gazel

Akın akın nola erbâb-ı ârzû-yı bahâr
Olursa sâhile mâil misâl-i cûy-ı bahâr

Gubâr-ı hâtır sildi süpürdü eşk-i sürûr
Göründü sâha-i gabrâda şüst ü şû-yı bahâr

Değil o serkeşe müsmir sirişk-i ehl-i niyâz
Telefdır ‘arara nisbetle âbrû-yı bahâr

Taraf taraf gam-ı hattıyla girye-i ‘uşşâk
Misâl-i cûşîş-i enhâr sû-be-sû-yı bahâr

O nev-hatın ki makamın arardım âh ederek
Sabâ ederdi o demlerde cüstücû-yı bahâr

Dem oldu kendimi kendimden aldı şûriş-i dil
Savurdu hırmen-i ‘aşkı hevâ-yı kûy-ı bahâr

Göründü beyt-i hazende nümâyîş-i gülşen
Nesîm-i gonçe-i çeşm-i dil oldu bûy-i bahâr

Leb-i hat-âveri söylet kalırsa ey bülbül
Dehân-ı goncada vâbeste güft ü gûy-ı bahâr

Huzûr-ı şemse eğer baş eğerse Pertev-veş
Külâh-ı lâle eder sanma ser-fürû-yı bahâr

Nâzım-ı müşârünileyh Pertev Paşa, İzmit kazâsında vâki Darıca nâm karyede ziynet-efzâ-yı ‘âlem-i şuhût olup Dersa’âdet’e nakl u hicret ve bir müddet rûûs kalemine müdâvemetle hilkat-i zâtiyyesinde meknûz ve fitrat-ı asliyyesinde merkûz olan ma’ârif ve kemâlât iktizâsınca âmedî odasına ve bi’l-âhire âmedî-i dîvân-ı hümâyûn mesned-i refî’ine ve birkaç sene mürûrunda dîvân-ı hümâyûn beylikçiliği

mesned-i ‘âlîsine ve bin iki yüz kırk iki senesi makam-ı vâlâ-yı riyâset-i küttâba pertev-efzâ-yı kadr ü şân buyrularak iki yüz kırk beş senesi riyâset-i mezkûreden infisâli cihetiyle bir müddet hânesinde ikamet-sâz-ı istirâhat olduktan sonra bi’l-me’mûriyye cânib-i Mısır’a bâd-bân-küşâ-yı ‘azîmet ve îfâ-yı lâzime-i me’mûriyyetle;

Yeter şu Kâhirenin kahrı ‘azm-i Rûm edelim

mısra’ı fehvâsınca fekk-i lenger-i ikamet eyleyerek Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip o esnâda sadâret-i ‘uzmâ kethüdâlığı makam-ı vâlâsına revnak-bahş-ı ikbâl ve iki yüz elli bir senesi bâ-rûtbe-i sâmiye-i müşîr-i mülkiye nezâret-i celîlesine sâye-endâz-ı iclâl buyrulup imrâr-ı rûz ü leyâl etmekte iken iki yüz elli üç senesi;

Dâne vermez hırmeninden merdüm-i dâniya çarh

mısra’ı mısdakınca nezâret-i mezkûreden munfasılan mahrûse-i Edirne’ye müntakıl ve sene-i merkume şehir-i Şa’bânında rûh-ı revânı dâr-ı cinâna (25) vâsıl olmuştur. Müşârünileyh muhibb-i dervîşân bir şâ’ir-i ‘âlî-şân olup şi’r ü inşâda müşârünileyh bi’l-benândır. Bir kıt’a matbû’ dîvânçesi dahi vardır.

[İbrâhîm Ethem Pertev]

Gazel

Tanîn-endâz-ı tâs-ı çarh olan feryâd-ı vezânımdır
Zemîni garka-i tûfân eden hep eşk-bârımdır

Tehî-dest ‘âşıkam ey nûr-i dîdem gayrı nem vardır
Benim de hâk-i pâye gevher-i eşkim nisârımdır

Ayağım elde destim zîr-i serde mest-i lâ-ya’kil
Bu meyhânede üftâdelik eski şi’ârımdır

Rakîb etti bize öz sûretin gösterdi dil-dâre
Sebeb eşkestî-i mir’ât-ı yâre inkisârımdır

Ruhunsuz aya bakmak ey efendüm tîre-rûlukdur
Kaddinsiz servi görmek serv-kaddim pek çenârımdır

Gülüm meyl-i çemenzâr eylemez mürğ-ı dil-i zârım
Hayâlin gülsitânım dâğ-ı hasret lâlezârımdır

Beli hadden füzündür Pertevâ tanzîre kalkışmak
Cenâb-ı Hayri'ye peyrevlik etmek iftîhârımdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Ethem Pertev Efendi meşhûr memâlik-i Rûm ü 'Arab olan şehir-i Erzurum'da bin iki yüz kırk bir senesi hilâlînde kadem-hâne-i sâha-i vücûd olup evân-ı tufûliyetinde şehir-i Trabzon'a nakl ü hicret ve tahsîl-i fenn ü ma'ârife bezl ü sa'y ü gayret ederek Vali Kanağında bir müddet hizmet-i kitâbet eyledikten sonra iki yüz altmış üç senesi Dersa'âdet'e muvâsalatla mektûbî-i sadr-ı 'âlî odası hulefâsı sınıfına bi'l-ilhak ile'l-ân kaptân-ı deryâ Halîl Paşa'nın dîvân kitâbeti hizmetinde müstahdem bulunmuştur. Haylice eş'ârı vardır.

[Mustafa Pertev Efendi]

Gazel

Gönül gönül dediğim bir harâb-hâne imiş
Meğer ki bûm-ı gumûma ol âşiyâne imiş
Zamâne müddet-i 'ömrüm hazân edip her hâl
Deraht-ı cismimi huşk etmeğe nişâne imiş
Cihâna geldiğime bâdî la'l-i hâlindir
Bahâne âmed ü refte bu âb ü dâne imiş
Ulaşmadı emelim tîri maksadım yerine
Felek diye boşa taş attım âsümâne imiş
Muhıbb-i âl-i ruh-i yâr-ı Mustafâ Pertev
Deme hikâyet-i eş'ârına fesâne imiş

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Pertev Efendi; Ankara ‘ulemâsından âtî’-terceme Sa’dullâh Efendi’nin ferzend-i ercümendi olup **المولد سراجيه** mîsdâkınca tarîk-ı kazâyâ duhûl ile iki yüz elli bir târîhinde bir müddet Ankara nüfus defteri mukayyidliğı hizmetinde sarf-ı enfâs-ı gayret (26) eyleyerek muahharen bir müddet dahi Ankara kazâsı mal kitâbeti hizmetinde bulunduktan sonra kazâ-yı mezbûr zabtiyye başkitâbetine ta’yîn kılınmıştır.

[Mehmed Bezmî Efendi]

Gazel

Mey-i nâbı satar pîr-i mugân havf-ı yasak tutmaz
Gelen rindânı yollar birine hiç bir çanak tutmaz

Şu denli bâde-i dûşîneden mestâne olmuş kim
Vücûdu câm-ı mey mânendi titrer el ayak tutmaz

Bugündür ‘ıyş ü nûşun vakti fevt etmek değil lâyık
Bilirsin kârbân-ı ‘ömrü zâhid oturak tutmaz

‘Asâ ile içirdi deme sofî pîr-i mugâna
Elinde ihtiyârın başına kimse çomak tutmaz

Mezâk olmuş gam ü efkâr-ile ta’n eyleme sôfî
Kelâm-ı nâ-sezâyâ Bezmî-i şeydâ kulak tutmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Bezmî Efendi, Tekfurdağı nâm mahalde şu’le-dâr-ı bezm-i vücût olup bin yüz kırk dokuz târîhinde bezmgâh-ı cihândan nâbûd olmuştur.

[Mehmed Besîm Efendi]

Gazel

Boyadı reng-ile ol hûnî ala dîdelerim
Hayâl her dem eder san piyâle dîdelerim

Eder remedle temâşâ kelâle dîdelerim
Gözüm büründü siyah destmâle dîdelerim

Safâ-nazar ile hoş gör ederse çeşm-i çerez
Ki rûha mâ-hazar eyler nevâle dîdelerim

Görür çü nahle-i bâdâm o servden semere
Dikildi kadd-i bülend-i nihâle dîdelerim

Nazarda kasr-ı Bebek gibi gösteriş buldu
Nişîmen olalı şâh-ı hayâle dîdelerim

Kemer gözünden eder âb-ı Halkalı san hoş
Edince eşki müjemden isâle dîdelerim

Gubâr-ı hattını gördü o merdüm-i çeşmin
Besîm-i vakt eder iktihâle dîdelerim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Besîm Efendi, Şeyhülişlâm-ı esbak ‘Âşir Efendi merhûmun akrabâsından olup tarîk-ı tadrîse duhûl ederek bin iki yüz kırk üç senesi Kuds-i şerîf Mevleviyetine nâiliyyetle muahharen ‘âzim-i gülzâr-ı na’îm olmuştur.

[Sâlih Besîm Efendi]

Gazel

Sırr-ı aşkı mim-i cânâne kodu şîve-i Hak
Gevher-i müphemî bir kâne kodu şîve-i Hak

Resm-i ‘aşkı edecek ehl-i hîred çün tertîp
Beni Mecnûn ile yan yana kodu şîve-i Hak

Âh edince nola her dem şerer-efşân olsam
Âteş-i ‘aşkı dil ü cânê kodu şîve-i Hak

Bir zamân yâr ile hem-bezm-i mey ü sohbet iken
Şimdi peygûle-i hicrâne kodu şîve-i Hak
(27)
Şem’-i fânûs-i hayâl-i ruh-ı dildâre Besîm
Dil-i şûrîdeyi sûzâne kodu şîve-i Hak

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Besîm Efendi, Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet mektûbî-i vekâlet-penâhî odasına müdâvemetle bir aralık İzmit vâlîsi müteveffâ Hasan Paşa’nın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunup rütbe-i Hâcegânîyi ihrâz ile hânesinde peygûle-güzîn i’tizâz olduğu hâlde bin iki yüz kırk iki senesi hilâlinde tâir-i rûhu şâh-ı tûbâda âşiyân-sâz olmuştur.

[Hasan Basrî Efendi]

Gazel

Hûn-ı Mecnûnu döküp şol rütbe rengîn ettiler
Reh-güzâr-ı Leylîyi ol dem ki tezyîn ettiler

Yâreler vaz’ ettiler tâ sîne-i ‘âşıklara
Kendi kanıyla şeh-i Mansûru tekfîn ettiler

Vermediler sünbûlistân-ı hayâtımdan haber
Dostlar kanım döküp bi’l-cümle temkîn ettiler

Yanmadan etmez hazer düşmüş kemâl-i hayrete
Hâlet-i pervâneyi âteşle telkîn ettiler

Girdiler zencîr-i zülfe tâ-ezel dîvâneler
Basriyâ ‘aşkın yolunda cân terhîn ettiler

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Basrî Efendi, Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk altı târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli yedi senesi hilâlinde enderûn-ı hümayûna çerâğ ve iki yüz altmış yedi sâlinde hâne-i hâssa nâm mahalle nakl ile şîrîn-dimâğ olmuş ve ile’l-ân tahsîl-i ma’ârifte bulunmuştur.

[İsmâ’îl Belîğ]

Nazm

Tekke-gâhı ka’be-i ‘uşşâkEşref-zâdenin
Nâmı olmuş şöhre-i âfâk Eşref-zâdenin
Merkad-i vâlâsına olsa mûmâsil veçhi var
Görünen bu târem-i nüh-tâk Eşref-zâdenin
Rûh-ı pâkinden i’ânet iltimâsiyle Belîğ
Rû’yet-i dîdârına müştâk Eşref-zâdenin

Nâzım-ı mumâ-ileyh İsmâ’îl Belîğ Efendi, mahrûse-i Bursa’da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i ‘ilm ü kemâle sa’y-i belîğ eyleyerek muahharen mahrûse-i mezbûre mu’accelât nezâreti kitâbeti hizmetine nâil ve vâsıl olmuş iken bin yüz kırk üç sâli hilâlinde târik-i hıdemât-ı dünyâ ve muntazır-ı mahkeme-i rûz-i cezâ olmuştur. Mumâileyh ashâb-ı ‘ilm ü hünerden olup Vefiyât isminde bir kıt’a kitâb-ı mu’teberi ve dîger tezkire-gûne bir eseri vardır.

[Mehmed Emîn Belîğ]

Gazel

(28)

Maksûdunu sa'y eyle tarîkinde bulunca
Deryâya erer âb-ı revân gitse yolunca

Elbette olur zâlîme vâsıl eser-i âh
Duymaz elem-i zahmını âdem urunca

Mağbûnî-i kâlâ-yı fenâ zâhir olup hep
Sabr ile bu bâzâr-ı nedâmet bozulunca

Erbâb-ı kemâlin yeri hâkister-i gamdır
Hâk üzre düşer meyve kemâliyle olunca

Râhat yine 'ukbâdadır insâna ki sâlik
Her yerde bulur nermî-i pister yorulunca

Tıfl-ı dile vermez mi o dûşîze-i ra'nâ
Bostânçe-i târîhini sağınca solunca

Söz yok sühan-i Râgıb Efendiye Belîga
'Âlemde kişi böyle gerek şâ'ir olunca

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Emîn Belîğ Efendi, Rûmeli'de vâki'
Yenişehir Fenâr nâm memlekette ziyâ-güster-i fânûs-i vücûd olup Rûmeli kuzâtı
silkinde duhûl ve bi'l-âhire eşrâf-ı kuzâttan olduğu hâlde Zağra-i 'atîk ve ona mümâsil
nice nice menâsıb-ı cesîmeye vusûl ile;

Beyt

Ehl-i mansıb geçemez dâ'ıye-i mansıbdan
Çalışır tâ 'adem-âbâdı edince te'bîd

beyt-i latîfî meâlince gâile-i menâsıb-ı kazâ ile imrâr-ı subh u mesâ etmekte iken mansıbı olan Zağra-i 'atîk nâm kasabada bin yüz yetmiş iki târîhinde irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Mumâileyh âtî't-terceme Akovalı-zâde Ahmed Hâtem Efendi merhûmun şâkirdânından olup bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvân ile cerîde-i 'âlemde ibka-yı nâm eden şu'arâdandır.

[Şeyh Mehmed Bahâeddin Efendi]

Târîh

Âl-i Eşref-zâdegândan şöhet ü şânı şeref
Himmet-i bâlâsı ile etti tecdîd-i makam
Harf-i cevher-dâr ile târîhini dedi Bahâ
Eymen-i evkat içinde oldu bu buk'a temâm

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mehmed Bahâeddin Efendi, meşâyıh-ı 'izâmdan âtî't-terceme Şeyh İsmâîl Hakkı Efendi merhûmun mahdûmu olup pederi mumâileyhin 'âzim-i halvet-serâ-yı 'ukbâ olduğu târîhte müteveffâ-yı mumâileyhin mahrûse-i Bursa'da Tuzpazarı nâm mevkide inşâ-kerdesi olan zâviye-i Halvetiyyede câlis-i seccâde-i meşîhat ve bir sene miktârı revnak-efzâ-yı post-ı kerâmet olduğu hâlde imrâr-ı vakt ü saat eyleyip bin yüz otuz sekiz sâli hilâlinde hânkah-ı bekaya nakl-i bisât-ı rihlet eylemiştir. Mumâileyh nevreste-edâ bir zât-ı bî-hemtâ olup (29) âsâr-ı tab'ı bî-misl ü bahâ vâki olmuştur.

[Behçet Efendi]

Gazel

Kimi gördün garaz icrâsına düşmüşlerden
İşinin evveli sa'd âhiri fîrûz oldu

Durmayıp harcamada su gibi nakd-i vârin
Ne yaman tıfla sirişkim şeref-âmûz oldu

Beni lerzende eden mevsim-i sermâ-yı firâk
Âhara fasl-ı rebî' u dem-i nevrûz oldu

A gönül sabr edelim biz de cefâ-yı dehre
Sabrda çünkü ferah nüktesi mermûz oldu

Üç gün ârâm-ı safâya nice fırsat bulunur
Behcetâ meskenimiz şimdi ki Siroz oldu

Nâzım-ı mumâ-ileyh Behçet Efendi, Hâcegân-ı dîvân-ı hümayûndan olup menâsıb-ı dîvâniyeyi devr ederek bin yüz altmış yedi târîhinde rûznâmçe-i evvel mansıbına ve yüz altmış sekiz târîhinde ol vaktin ta'bîrâtı veçhile şikk-ı evvel defterdarlığı me'mûriyyet-i behiyyesine me'mûr ve ta'yîn buyrulmuş iken sene-i merkume hilâlinde 'âzîm-i huld-i berîn olmuştur. Mumâileyh mukaddemâ medine-i Siroz'a nefy ü ib'âd olunarak bâlâda muharrer olan makta' beytini nazm ü inşâd eylediği reîsü'l-küttâp Vâsıf Efendi merhûmun eser-i himmeti olan târîhinde mütâla'a-güzâr-ı 'âcizî olmuştur.

[Mustafa Behcet]

Kıt'a

Eylesek desti leb-i çâh-ı dehâna îsâl
Bâtın-ı kefdde olur neşf ü rutûbet peydâ
Âmed ü reft-i nefes nolduğun idrâk eyle
İki dolu-yıla eder mâ-i hayâtı ifnâ

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi ser-etıbbâ-yı şehriyârî Mustafa Behcet Efendi, Hâcegân-ı dîvân-ı hümayûndan müteveffâ Mehmed Emîn Şükûhî Efendi'nin sulbünden Dersa'âdet'te bin yüz seksen sekiz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altı târîhinde tarîk-ı tedrîse duhûl ile 'ulûm-i 'âliyyede mûmârese-i

kâmile hâsıl eyleyerek fenn-i tıpta dahi mümtâz-ı emâsıl olduktan sonra iki yüz on sekiz târîhinde makam-ı riyâset-i tabâbete nâil ve iki yüz yirmi bir târîhinde İzmir Mevlevîyetine vâsıl olarak iki sene mürûrunda riyâset-i mezkûreden müfârakat ve iki yüz yirmi altı târîhinde mısır-ı Kahire Mevlevîyetine mukarenetle tekâmîl-i müddet-i ma'lûme eylediği hâlde cânib-i Hicâz-ı mağrifet-tırâza 'azîmet ve Dersa'âdet'e muvâsalatı esnâda İstanbul kadılığı pâye-i celîlesini ihrâz ve iki yüz otuz iki târîhinde sâniyen riyâset-i (30) mezkûreye vusûl ile kesb-i imtiyâz eyleyip iki yüz otuz beş târîhinde Anadolu sadâreti pâye-i celîlesini hâiz ve iki yüz otuz altı târîhinde sadâret-i mezkûre makam-ı 'âlîsine bi'l-vürûd mütemâyiz olmuş ise de beş mâh zarfında ba'zı zevâtın sevk ve işâretine binâen kasaba-i Keşan'a menfiyyen nakl ü hicret ve on bir mâh mürûrunda 'afv u ıtlâkı karîn-i müsâ'ade-i pâdişâh-ı sâhip-i şefkat buyrulmağın Dersa'âdet'e 'avdet birle iki yüz otuz sekiz târîhinde Rûmeli sadâreti pâye-i celîlesine şâyân ve sene-i merkume hilâlinde sâlisen riyâset-i mezkûrede tâli'-i mes'ûdu derahşân olmuş ve iki yüz otuz dokuz senesi def'a-i ûlâ ve kırk altı senesi def'a-i sâniye olmak üzere bi't-tekrâr Rûmeli sadâretine revnak-bahş ü i'tibâr buyurulmuş iken sinnîn-i ömrü hadd-i sülûs ve sittîne yakın olduğu hâlde iki yüz kırk dokuz senesi şehir-i Zilhiccesinde;

Hekimbaşı idi Behcet Efendi Gitti 'ukbâya

mısra'ı nâtık olduğu veçhile tekbîr-zen-i 'urefât-ı vefât olarak rûh-ı şerîfî mahmiye-i Üsküdar'da vâki kutbü'l-'ârifîn Şeyh Nasûhî Efendi türbesinde muntazır-ı mazhar-ı rahmet-i bî-gâyât olmuştur. Müşârünileyh 'akl ü temkîn ve re'y-i metîn ashâbından olup haylice eş'âr-ı rengîni olduğundan başka elsine-i ecnebiyyeye dahi vukûf ve ma'lûmâtı olması cihetiyle 'Arabiyyü'l-'ibâre bir 'adettârîh ile lisân-ı efrenciyyeden müretteb fûnûn-u tıbbiyye dâir olan bir kıt'a risâleye ayrıca bir kıt'a terceme-i dil-nişîni vardır

[Mehmed Behcet Bey]

Gazel

Mürg-ı hayâl her gehî bir gülistân bulur

Her çûbda kelîm-i nazar nûr-i ân bulur

Bulmaz misâlin ‘âlem-i sîretde dil senin
Mihrin yanında âyîne mâhı nihân bulur

Vîrâne dilde ehl-i dil esrâr-ı gayb-ile
Açsa tılısm-ı ‘aşkı nice genc ü kân bulur

Fikr eyledikçe gonce-i envâr-ı la’lini
Dil-haste-i hazân-ı elem tâze cân bulur

Cânâ gül-i hayâl-i terinden ‘izâr-ı nîk
Kâm-ı derûn-ı nûkhet-i bâğ-ı cinân bulur

Erbâb-ı zevki tâlib-i feyz-i müşâhede
Bulsa cihân-ı şevkte bî-nâm ü şân bulur

Bir şu’ledir ki rûyı değil kabil-i hicâb
Pervâne-i şühûd-ı nigârı ‘ıyân bulur

(31)

Bulsam da Behcetâ ederdim gayb kendimi
Ben bulmadımsa bende o şûhu cihân bulur

Nâzım-ı mumâliyah Mehmed Behcet Bey, âtî’t-terceme ‘Ali Nâmık Paşa merhûmun sulbünden mahrûse-i Selânîk’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz elli bir târîhinde pederi müşârünileyh ile berâber Dersa’âdet’e muvâsalat ve o aralık üç dört mâh müddet Mekteb-i Harbiyeye müdâvemetle ‘ulûm-ı ‘Arabîyye ve Fârisî’de olan ma’lûmâtı îcâbınca mektûbî-i sadr-ı ‘âlî odasına me’mûr ve iki yüz elli dört senesi ‘uhdesine Hacelik rütbe-i mu’teberesi ve iki yüz elli altı sâlinde sâlise rütbesi bi’t-tevcîh vâyedâr-ı sürûr-ı hübûr buyrulup meclis-i vâlâ-yı mazbata odası’na nakl ile beş sene müddet oda-i mezbûra müdâvemet eyledikten sonra zabtiye meclisi a’zâsı sınıfına ilhâk olunmuştur. Mumâileyhin fenn-i inşâda mahâreti vardır.

[Mustafa Peyrevî Çelebi]

Gazel

Bilinmez nice gündür ey sabâ yârim ne ‘âlemde
Kiminle salınır ol lâle-ruhsârım ne ‘âlemde

‘Aceb kimlerle leb-ber-leb-i safâlar etmede ol şûh
Gül-endâmım efendim lebi gülnârım ne ‘âlemde

Var ey bâd-ı seher cânânımın devlet-sarâyına
Yatar mı hâb-ı istiğnâda hünkârım ne ‘âlemde

Kimin gam-hânesin rûşen eder nûr-i cemâliyle
Lebi goncam benim yâr-ı vefâdârım ne ‘âlemde

Gelir mi hâtır-ı pür-nûruna ben bendesi âyâ
‘Aceb der mi ki ol Peyrevi bîmârım ne ‘âlemde

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Peyrevî Çelebi, Tekfurdağı sükkânından ve tâife-i Kalyonıcıyandan olup bin yüz elli târîhinde keştî-i hayâtı garîk-ı bahr-ı memât olmuştur.

[Mehmed Pîrî Efendi]

Beyt

Nigâh-endâz olup âyîne-i ruhsâr-ı cânâna
Derûnumda olan râz-ı nihânı yâre gösterdim

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Mehmed Pîrî Efendi, şehriyü’l-asl olup sınıf-ı müderrisîne duhûl ile devriyye mevâlîsinden olduğu hâlde Diyârbekir ve Bağdât ve Kuds-i şerîf mevleviyyetlerine bi’l-vusûl metrûk Üsküdar Kazâsı Mevleviyetine dahi mevsûl olduktan sonra nâzır lafzı târîhinde ki bin yüz elli bir sâli hilâlinde dâr-ı bekaya menkûl olmuştur.

HARFÜ'T-TÂ

[‘Osmân-zâde Ahmed Tâib]

Kıt’a

(32)

Görüp bîhûde rîzân oldu sanma ebr-i bârânı
Kudûm-i şehriyâr-ı dehre eyler gevher-efşânı
Yahut gerd-i kederden hıfz için tab’-ı hümâyûnun
Felek def’-i gubâr-ı râha ta’yîn etti nîsânı

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi ‘Osmân-zâde Ahmed Tâib Efendi, Hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan müteveffâ ‘Osmân Efendi’nin ferzend-i ercümendi olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile bin yüz yirmi dokuz târîhinde Halebü’sş-şehbâ mevleviyetine ba’de’l-vusûl yüz otuz beş târîhinde mısır-ı Kahire Mevleviyetine mevsûl ve müddet-i mu’ayyenesini tekmîl ile mevleviyyet-i mezkûreden ma’zûlen Kahire-i mezbûrede bin yüz otuz altı senesi şehr-i Ramazan’ında dâr-ı bekaya menkûl olmuştur. Vefâtına şeyhülislâm-ı esbak Çelebi-zâde ‘Âsım Efendi merhûm işbu târîhi nazm u inşâd eylemiştir:

Göçdi ‘Osmân-zâde Tâib âh âh

Mumâileyh ashâb-ı ‘ilm ü kemâlden olup müverrihlikte ve kıt’a-gûlukta şöhret-i şâyi’ası olduğu ve ehâdis-i şerîfe-i erba’îne bir adet şerh-i metîni ve Hadîkatü’l-vüzerâ isminde bir kıt’a eser-i rengîni birkaç kıt’a dîger âsâr-ı dil-nişîni bulunduğu ba’zı târîhte mütâla’a-güzâr-ı çâkerî olmuştur. Müretteb dîvânı ve Sâlim Efendi tezkiresinde dahi ba’zı âsâr-ı rengîn-beyânı vardır.

[Mehmed Tahsîn Bey]

Gazel

Sîh-i gamında laht-ı ciger kim kebâp olur
Hûnâb-ı eşk-i çeşmim o bezme şarâp olur

Teb-hâleler ki taraf-ı dehânında rû-nümâ
Sahbâ-yı la'l-i nâbına gûyâ habâp olur

Devre çıkınca mahfel-i gülzâre 'andelîp
Meclisde gonce micmer ü şebnem gülâp olur

Ferhâd ü Kays kıssası âyâ bir iş midir
Her harfî dâsitân-ı dilin bir kitâp olur

Vîrâne bîm-i seyliden elbet emîndir
Ma'mûr olur o dil ki bu yolda harâp olur

Âyât-ı beyyinât-ı hatt-ı la'l-i dilbere
Îhâm-ı bûse ma'nî-i faslû'l-hitâp olur

'İzzet selâm ü râmiz ü Tahsîn yek-zebân
Oldukta böyle bir gazel-i müstetâp olur

Nâzım-ı müşârünileyh Mehmed Tahsîn Bey, Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i gehvâre-i vücûd olup mektûbî-i sadr-ı 'âlî odası'ndan neş'etle bin iki yüz on üç târîhlerinde Mısır cânibine sevk olunan ordu-yu hümâyûn dâhilinde bulunduğu hâlde sadâret-i 'uzmâ mektûpçuluğu me'mûriyetine ve ba'de'l- (33) 'avde bir müddet dahi ordu-yu hümâyûn dâhilinde bulunarak Rûmeli cânibinde geşt ü güzâr eyledikten sonra Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala bin iki yüz yirmi üç senesi hilâlinde ol-vaktin ta'bîrâtı üzre çavuşbaşılık mansıbından munfasılan şıkk-ı evvel defterdarlığı mesnedine nâil olmuş iken sene-i mezbûre şehir-i Ramazanı leyle-i kadrinde zuhûr eden vak'a-i muvahhişde gürûh-i mekrûh-i mülga tarafından şârib-i şehd-i şehâdet olup râgıb-ı ravza-i cennet olmuştur. Müşârünileyhin eş'ârına zafer-yâb olunamadığından sâlifü't-terceme Beylikçi-i Dîvân-ı Hümâyûn 'İzzet Bey merhûmun

dîvânında müştereken mukayyet olan gazel-i bî-bedelleri teberrüken sebt-i cerîde-i ‘âcizî kılınmıştır.

[Hasan Tahsîn Bey]

Gazel

Kendim-i ma’siyeti çekme çekil mûr gibi
Ele al âdem isen sübhayî me’mûr gibi

Sırr-ı teklîme vücûd-i ‘adem oldu mahrem
Mehbûb-ı feyz-i tecellâ olalı tûr gibi

Bakamaz çeşm-i basîret şafak-ı mihr-i dile
Hâb-ı gaflet bürümüş dîde-i mahmûr gibi

Hasret-i yâr ile yârelenip oldu ‘akîk
Sürerim gerdenine çeşmimi kâfûr gibi

Subh-ı sâdık gibi manzûr-ı şafak gerdânı
Şeb-i yeldâ arasında görünür nûr gibi

Ne ki tahrîr ederse kara yüzlü kalemim
Gösterir reng-i dili leyle-i mehcûr gibi

Yâr için ez-dil ü cân terk-i vücûd eyleyenin
Söylenir elsinede şöhreti Mansûr gibi

Açılır gül gibi esrâr-ı visâl-i dildâr
Ele al gönlümüzü nâme-i memhûr gibi

Nazm-ı Tahsînî olup fark-ı ma'ârif tâc

Okunur dest-i müşîrîdeki menşûr gibi

Nâzım-ı müşârünileyh El-hâc Hasan Tahsîn Bey, Kıbrıs muhassılı esbak sürre emîni müteveffâ Hacı Mehmed Ağa'nın sulbünden cezîre-i Kıbrıs'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde Dersa'âdet'e muvâsalat ve bir müddet ikametle pederi mumâileyhin cezîre-i mezbûreye muhassıl nasbı esnâsında Kıbrıs'a 'avdet ve bin iki yüz otuz dokuz senesi cânib-i Hicâz'a 'azîmet ve o hengâmda Mekke-i mükerrermede ikamet-sâz-ı kerâmet olan tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiyye meşâyihinden Şeyh Mehmed Cân Efendi merhûmdan ahz-ı yed-i inâbetle îfâ-yı farîza-i hacc-ı şerîf eyledikten sonra cezîre-i mezbûreye 'avdet ve iki yüz kırk iki senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala tarîk-ı tadrîse dâhil ve bi'l-âhire (34) sâniyen cânib-i Hicâz'a 'azîmetinde Şeyhi mumâileyh tarafından ridâ-yı hilâfeti bi'l-iksâ mümtâz-ı emâsil olduğu hâlde Der-'aliyye'ye 'avdet eyleyip iki yüz altmış dört senesi hizmet-i müstelzimü'l-mefharet-i Nikabete nâil ve bir sene mürûrunda meclis-i vâlâ a'zâsı sınıfına dahi dâhil olarak iki yüz altmış dokuz senesi şehir-i Ramazan'ında meclis-i mezkûrdan Rûmeli sadâretine menkul ve bir sene hitâmında Sadâret-i merkumeden ma'zûlen hânesinde peygûle-güzîn-iistirâhat olmuştur. Müşârüneliyh ashâb-ı servet ve erbâb-ı tabî'atdan olup bir miktâr eş'âr ü güftârı vardır.

[Hasan Tahsîn Efendi]

Gazel

Biz de cûlar gibi alçaklara artık akalım

Sûret-i matlubumuzda görünür mü bakalım

Hep ferâmûş edelim sûz ü güdâz-ı hicrî

Gel gel ey âfet-i cân bir iki bâde çakalım

Şevk-i ruhsârın ile bezmimizi şu'leleyip
Bu şeb ehl-i hasedin başına âteş yakalım

Eyle vaslın ile mesrûr da sonra güzelim
Feleğin cevriini hep başına bir bir kakalım

Esb-ı tab'ında silinmiş idi Tahsîn kabarı
Himmet-i Râşid ile bir iki üç mîh çakalım

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Tahsîn Efendi; Dergâh-ı 'âlî kapıcıbaşlarından ve Edirne vücûhından Emrullâh Ağa'nın mahdûmu olup meslek-i küttâba dâhil ve Edirne meclisinde tahrîrât kâtibi bulunduğu hâlde bin iki yüz elli altı senesi Hacelik rütbe-i mu'teberesine bi'l-vusûl, muahharen kitâbet-i mezkûreden infisâli vukû' bularak iki yüz altmış iki senesi 'uhdesine rütbe-i râbi'a bi't-tevcîh pederi mumâileyhin Prizren Sancağı kaymakamı bulunduğu esnâda livâ-yı mezbûrun tahrîrât kitâbetinde ve ba'dehu yine pederi mumâileyhin Sakız cezîresi muhassıllığında bulunduğu hengâmda kethüdâlığı hizmetinde bulunup iki yüz altmış altı senesi evâsıtında sâniyen Edirne meclisi hizmet-i kitâbetine me'mûr ve ta'yîn kılınmıştır.

[Ahmed Tevhid Efendi]

Gazel

Recâ-yı vaslın-ile cüstcûlar hep seninçindir
Reh-i 'aşkında bezl-i âbrûlar hep seninçindir

Niçin giysû-yı 'anber-bûyını ruhsâre dökmezsin
Çemende hasretinle tâze bûlar hep seninçindir

Edelden çeşm-i mestin zümre-i 'uşşâkını medhûş
Nevâ-yı bülbül-âsâ hây ü hûlar hep seninçindir

Dehânın bir mu'ammâ serv-i kaddin mısra'-ı ra'nâ
Miyân-ı halkda bu güftügûlar hep seninçindir
(35)

Kadem-rencîde kıl teşrîf ile dil-hânemi şâd et
'Adûnun bağrın üz câm u sebûlar hep seninçindir

Nola Tevhîd-i zârı bahş-ı bûseyle be-kâm etsek
Reh-i 'aşkında bezl-i âbrûlar hep seninçindir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Hakkı Efendi-zâde Ahmed Tevhid Efendi; Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile âtî't-terceme Kethüdâ-zâde 'Ârif Efendi merhûmdan tahsîl-i 'ulûm-i mâliye ve tekmîl-i fûnûn-i Fârisiyye eyledikten sonra bin iki yüz elli beş senesi hilâlinde bâ-imtihân Mekteb-i 'irfâniyye şâkirdânı Hâceliğine nasp ve ta'yîn müddet-i kalîle zarfında gevher-i yekdâne-i bahr-ı ma'ârif olan zât-ı sûtûde-sıfâtı Bahriyye Meclisi Müftülüğü'ne lenger-endâz-ı temkîn buyrulup bir müddetden sonra vukû'-ı infisâliyle iki yüz altmış senesi Bosna kazâsı Mevleviyetine nâil ve iki yüz altmış üç senesi Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askerî a'zâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış altı senesi be-tarîku'n-nakl Mekke-i Mûkerreme hükûmeti ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin esnâ-yı tab'ında Medine-i Münevvere Mevleviyyeti ile mümtâz-ı emâsil olmuştur. Mumâileyh sâhip-i kemâl bir şâ'ir-i mâhir-i rengîn-makal olup haylîden hayli kasayid-i güzîde ve gazelliyyât-ı pesendîde tanzîmine muvaffak olmuş ve 'ilm-i nücûmda mahâreti derece-i kemâli bulmuştur.

[Mustafa Tefvîk Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Kenâr-ı la'l-i dilberde hatt-ı menşûr bulmuşlar
Leb-i sükkerde gûyâ nakş-ı pâ-yı mûr bulmuşlar

Muhabbet tekkesinde her dil sengîn-i bezm olmaz
Çekenler çille-i 'aşkı katı pek zôr bulmuşlar

Bugün ‘uşşâk-ı hûbânı edip taksîm ey Tevfik
Senin de hissene bir dilber-i mağrûr bulmuşlar

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Tevfik Efendi; şehri’l-asl olup Sarây-ı
Hümâyûn-ı mülûkânede neşv ü nemâ bularak muahharen çerâğ buyrulup kûşe-gîr-i
ferâğ olduğı hâlde bin yüz yetmiş beş sâlinde ‘âzim-i dâr-ı karâr olmuştur.

[Şeyhülislâm Tevfik Yahyâ Efendi]

Gazel

Vermiş şehâ çü devlet-i hüsnü sana Hudâ
Etmiş sergede zülfünü zıll-ı hümâ Hudâ

Çün hüsnü ‘aşkı eyledi ma’dûm’ül-infikâk
Mümkün mü yârı eyleye benden cüdâ Hudâ

Etse ne denli sûde-i hâkister-i gumûm
Mir’ât-ı tab’a vermededir incilâ Hudâ

Her demde bâd-ı şurta Tevfik olur vezân
Fülk-i tevekküle olacak nâhudâ Hudâ

(36)

Mümkün değil nazîre senin nazm u nesrine
Vassâf-ı devlet etti seni Vâsıfâ Hudâ

Nâzım-ı müşârünileyh Şeyhülislâm Tevfik Yahyâ Efendi; müderrisinden
müteveffâ Eyyûb Efendi’nin sulbünden, bin yüz yirmi yedi târihinde gehvâre-ziyb-i
vücûd olup yüz kırk dokuz senesi hilâlinde bâ-imtihân bir kıt’a tedrîs rûûs-ı
hümâyûnuna nâil ve tekmîl-i medâris-i mu’tâde ile yüz seksen bir senesi Selânik
Mevlevîyetine ve yüz seksen yedi senesi Şâm-ı şerîf Mevlevîyetine vâsıl olarak zâde-
i tab’ları olan kıt’a;

Subh-ı vuslat olup eser-i nâbûd

Şeb-i hicret cihânı târ etti
Heves-i zûlf-i yâr ile Tevfik
Şâm-ı cennet-meşâma dek Gitti
kıt'a-i latîfi meâli üzre cânib-i Demişk'a 'azîmet ve ba'de'l-'avde ba'zı mahalle
hediye irsâlinde Kıt'a;
Lutf u ihsân ü kerem seyyid-i mün'âm işidir
Cürm ü taksîr ü günah bende-i nâ-kâm işidir
Yok tefârik-ı Haleb kim onu kılsın ithâf
Kadı-i Şâm hedâyâsı dahi Şâm işidir
İşbu kıt'a-i rengîni bi't-tanzîm takdîm eyledikleri menkuldür. Yüz doksan iki senesi
şehr-i Muharremü'l-harâmında Mekke-i Mükerrreme Mevleviyetine bi'l-vusûl yüz
doksan dokuz senesi şehr-i Ramazânında İstanbul Kadılığı pâye-i refî'asını ve iki yüz
senesi gurre-i Zilka'desinde Anadolu Sadâreti pâye-i mu'teberesini ve bir sene
mürûrunda Rûmeli Sadâreti pâye-i celîlesini hâiz ve iki yüz iki senesi şehr-i
Rebî'u'l-evvelinde bi'l-fî'l Rûmeli Sadâret-i behiyyesine mukarenetle beyne'l-emâsil
mütemâyiz olmuş iken Sadâret-i mezkûreden ma'zûl ve iki yüz üç senesi sâniyen
Sadâret-i merkumeye menkûl olmuş ise de beş altı mâh zarfında yine sûret-i 'azli
âyîne-i kadrden 'aks-nümâ ve iki yüz dört senesi şehr-i Cumâde'l-âhiresinde Nikabet
hizmet-i 'âliyyesiyle şeref-pîrâ olup iki yüz beş senesi şehr-i Recebinde revnak-bahş-
ı mesned-i fetvâ ve on üç gün mürûrunda rûh-ı şerîfi 'âzim-i kurbgâh-ı cenâb-ı Mevlâ
olmuştur. Na's-ı mağfîret-nakşı Sultân Mehmed Hân-ı Gâzî Câmî'-i şerîfi civârında
kâin Küçükkaraman nâm mevkide vâki inşâsına muvaffak oldukları medrese-i
münîfe hazîresinde medfûndur. Müşârunileyh sadef ü zer-i 'ulûm (37) u ma'ârif ve
ma'den-i güher-fünûn ve letâif bir fâzıl-ı 'ârif olup 'ulûm-ı 'akliyye ve nakliyyede
kudret ve mahâreti olduğu vâreste-i kayd ü beyândır.

[Ahmed Tevfik Bey]

Gazel

Bu gülistân-ı dehrde safâ mı var, yoktur
Gülünde bülbüle sor hîç vefâ mı var, yoktur

Şemîm-i zülfüne müşg-i Hoten demekle şehâ
Bu sözde fehîm edemem bir hatâ mı var, yoktur

Hadeng-i nâz-ı nigâhın beni helâk ediyor
Kemend-i zülf-i siyehden rehâ mı var, yoktur

Fütâdegân ile aslâ tarahhum etmezsın
Cihânda sen gibi bir pür-cefâ mı var, yoktur

Humâr-ı ‘aşka ‘ilâc ister isen ey Tevfîk
Piyâle çekme gibi bir devâ mı var, yoktur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Tefvîk Bey, bin iki yüz yirmi târîhinde Dersa’âdet’te revnak-bahşâ-yı gehvâre-i vücûd olup iki yüz otuz altı târîhinde Mektûbî-i Sadâret-penâhî odası hulefâsı sınıfına bi’l-ilhâk iki yüz kırk iki senesi me’mûren Gümüşhâne ve oradan dahi Sivas cânibine ‘azîmet eyleyip hitâm-ı me’mûriyyetle Dersa’âdet’e ‘avdetinden sonra bir müddet oda-i mezkûra müdâvemetle ‘uhdesine Hacelik rütbe-i mu’teberesi ihsân ve ‘inâyet ve iki yüz elli üç senesi bâ-rütbe-i sâlise mâliye mektupçuluğuna ve bi’l-âhire bâ-rütbe-i sâniye De’âvî Nezâret-i celîlesi mu’âvin-i evvelliğine ve ba’dehu Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı ‘Adliyye Başkitâbeti me’mûriyyetine ve iki yüz elli dokuz senesi Mektûbî-i Vekâlet-penâhî odası ser-halîfeliğine sâye-bahş-ı ‘âtıfet buyrulduktan sonra bir müddetcik hânesinde ikamet-sâz-ı istirâhat olarak iki yüz altmış bir senesi me’mûren Niş ve Sofya câniblerine ‘azîmet ve îfâ-yı mesâlih-i me’mûriyyetle Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip bir sene mürûrunda Ticâret Nezâreti Mu’âvinliğine me’mûr ve iki yüz altmış üç senesi hilâlinde Ticâret Müsteşârlığı ‘unvânıyla ‘uhdesine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî bi’t-tevcîh iki yüz altmış dört senesi ‘azâdan olmak üzre Dâr-ı Şûrâ-yı ‘Askerî a’zâsı sınıfına ilhâk olunup iki yüz altmış beş senesi Mektûbî-i Sadr-ı ‘âlî Vekâletine ve iki yüz altmış altı senesi bi’l-ihâle mektupçuluk mesned-i refî’ine ve iki yüz altmış

dokuz senesi Defterhâne-i ‘Âmire Emâneti’ne revnak-efzâ buyurulmuştur. Nesr ü inşâda müşârünileyh bi’l-benândır.

(38)

[Tevfik Efendi]

Gazel

Sanma sunulan sâgar-i sahbâ-yı nedâmet
‘Îşret-gede-i ‘aşk değil câ-yı nedâmet

Sür câm-ı Cemi hısn-ı gama Husrev-i ‘aşk ol
Tâ ceşş-i neşât eyleye yağmâ-yı nedâmet

Bu bezm-i fenâda arasan belki bulunmaz
Sahbâ-yı gama dil gibi mînâ-yı nedâmet

Kimdir ki bu kâr-hânede urulmaya âhir
Pîşânî-i a’ mâline damgâ-yı nedâmet

Her dîn u hasîsin ni’amın ağzına alma
Bir lokma için olma leb-ârâ-yı nedâmet

Bî-hûde bugün cürm ü günâh etmeğe değmez
Hâtırda iken va’de-i ferdâ-yı nedâmet

Âsâr ne dem remz eder oldu sühanında
Halloldu mu Tevfika mu’ammâ-yı nedâmet

Nâzım-ı mumâ-ileyh Tevfik Efendi, İslâmbol Kadısı Şükrî Efendi’nin mahdûmu olup tarîk-ı pür-tevfik-ı tadrîse duhûl ile tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekâmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyleyerek itmâm-ı devr-i medâris-i mu’tade ile bin iki yüz altmış yedi senesi Havâss-ı refî’a kazâsı Mevlevîyetine nâil olmuştur. Bir miktâr eş’ârı

vardır.

HARFÜ'S-SÂ

[Mustafa Sâkıb Efendi]

Gazel

Kemer-girifte-i 'aşkız kenâre dek gideriz
Refîk-ı mevce-i şevkiz kenâre dek gideriz

Hevâ-yı kâkül-i dildâredir 'alâka hemân
Burâk-ı 'azm ile Mi'râc-dâre dek gideriz

Olunca gonce-i dil gülgül-i nesîm-i bahâr
Ziyâret-i ser-i kabr-i hezâre dek gideriz

Külâh ü hırka mey-âlûd çâr-pâre-be-dest
Verâ-yı perde-i nâmûs ü 'âre dek gideriz

Garîb-i sad-vatanız hem-dem istemez meşrep
Gubâr-ı hâtır ile tâ mezâre dek gideriz

Eğer bu gûne revîşlerle hâk ederse bizi
Dü çeşm-i kec-nigeh-i rûzigâre dek gideriz

Figân ki şehrimiz aldı riyâ ile süm'a
Peyâm-ı Şeyh işitilmez diyâre dek gideriz

Penahımız odur ağyâr def'ine Sâkıb
Hümâ-yı kâdime-i çâr-yâre dek gideriz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mustafa Sâkıb Efendi, Medine-i İzmir’de tennûre-bend-i hânkah-ı vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Köprülü-zâde müteveffâ Mustafa Paşa’nın dâiresine dehâlet (39) ve bir müddetden sonra mahrûse-i Edirne’ye ‘azîmet eyleyip tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâp ile mahrûse-i mezbûrede vâki Murâdiyye Dergâhı hademesi silkine vâsıl olarak tekrâr Dersa’âdet’e ‘avdet ve birçok vakt ikametden sonra Âsitân-ı sa’âdet-âşiyân-ı hazret-i Pîr kuddise sırruhu’l-münîre rû-mâl-i ‘ubûdiyyet olmak üzere Konyâ’ya ‘azîmet ve bir müddet ol bârgâh-ı feyz-iktinâhda edâ-yı hizmet eyleyerek bin yüz iki târîhinde Kütahya’da kâin Arguniye nâm hânkah Meşîhatine revnak-tırâz-ı irşâd olup elli sene müddet Hânkah-ı mezkûrda Şeyh bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü saat eyleyip bin yüz kırk sekiz târîhinde tâir-i rûhu lâne-gâh-ı fenâdan pervâz ile nahl-i Tûbâda âşiyân-sâz olmuştur. Mumâileyh ashâb-ı fazl u kemâlden olup âsâr-ı belâgat-şî’ârından olmak üzere bir kıt’a dîvân-ı fesâhat-’unvânı ve Menâkıb-ı ‘urefâ-yı Mevleviyyeyi câmi’ bir kıt’a Sefîne-i letâfet-beyânı vardır.

[Enderûnî Mustafa Sâkıb]

Gazel

Ey dil bu kadar nâle vü feryâd nedendir
Etmek ili kendine mu’tâd nedendir

Bir dil biline hâl-i dili söyler idim âh
Bilseydi dil-i zârımı nâşâd nedendir

Bin kerre kırar şîşe-i kalbim o perî-zâd
Gayrı onu âdem diye ta’dâd nedendir

Perçem yeter artar idi bu baht-ı siyâha
Hattınla yine zulm-i nev îcâd nedendir

Gün görmedi devrinde o mâhın dahi Sâkıb
İster yine dil devrini müzdâd nedendir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Enderûnî Mustafa Sâkıb Efendi cânib-i Anadolu'da kâin Engüri nâm kasabada kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde Dersa'âdet'e muvâsalatla bin iki yüz onyedî târîhinde Enderûn-ı Hümâyûn Ağavâtı zümresine ilhâk olunarak yirmi seneden mütecâviz Sarây-ı Hümâyûn-ı mülûkânede istihdâm olunduktan sonra bir miktâr ma'âş tahsîs ve ihsânıyla çerâğ buyrulup iki yüz elli sekiz târîhlerinde irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Mumâileyh horde-sâl bir şâ'ir-i 'şîrîn-makal olup ekser şarkıları latîf ve rengîn-meâl vâki olmuştur.

[Hekîm Sâkıb Efendi]

Gazel

Zülf-i ejder-hamlarun i'dâmda gül-fem gösterir
Dil-rübâlar birbirine bunda perçem gösterir
(40)
Mey-fürûş-ı kudsiyânın hîçe almazlar sözün
Şîre-i engûrlar câyında her dem gösterir

Eşheb-i 'aşkın süvârî dâm-ı giysûdan sakın
Reh-zen-i çarh-ı giyâh huşk şebnem gösterir

Deşt-i istiğnâya darb eyle hıyâm-ı himmetin
Yevmü lâ-yenfa' günehkârân-ı ebkem gösterir

Sâkıbâ nûr-i ilâhîye yüzün tut her seher
Beste-i zencîr-hûbân olma pür-gam gösterir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hekîm Sâkıb Efendi, muahharen Rusya elkasına rübûde olan mahmiye-i Ahıska'ya iki sâ'at mesâfede vâki ve Yigor nâm karyede imâmet hizmetinde müstahdem bir zâtın sulbünden pâ-nihâde-i sâha-i vücûd

‘unfuvân-ı şebâbetinde pederi merhûm ile berâber Dersa’âdet’e bi’l-vürûd ve Irgatpazarı’nda kâin Karamustafa Paşa Medresesi’ne hücre-güzîn-i ikamet olduğu hâlde tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye te’allüm-i fûnûn-i sâireye sa’y ü gayret ve bi’l-âhire bir kıt’a müderrislik rûûs-ı hümâyûnuna dahi nâiliyyetle fenn-i tıpta olan ma’lûmâtı iktizâsınca muahharen Süleymânîye Câmi’-i şerîfi mukabilinde vâki Tiryâki Çarşısı’nda kâin metrûk tabhâne Hâceliğinde bulunarak bir müddet ‘ilm-i tabâbet ta’lîmiyle güzârende-i eyyâm ü şühûr olduktan sonra ihtiyâr-ı tekaüdü eyleyip hânesinde peygûle-güzîn-i ikamet olmuş iken bin iki yüz altmış dokuz senesi evâhirinde irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Mumâileyhin sinnîn-i ‘ömrü yüz yirmi ‘adedine resîde olduğu ba’zı ehîbbâsından mesmû’-i ‘âcizânem olmuştur. Şî’r ile çendân şöhet ve ülfeti yoktur.

[Süleymân Sâkıb]

Târîh

Gel tavâf et cûd-ı hân ‘Abdûlmecîd-i pür-himem
Eyledi mânend-i Ka’be câmi’-i ‘âlî binâ
Sa’y edip Sâkıb kulu cevherle târîhin dedi
Buldu câmi’le makam-ı hırka-i pâk intihâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Sâkıb Efendi, cânib-i Anadolu’da kâin Karahisâr-ı Sâhip nâm şehr-i latîfde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz otuz beş târîhinde şehr-i mezkûrdan hareketle sevâd-ı a’zam-ı bilâd olan Dârü’l-hilâfet i’l-’aliyye’ye nakl ü hicret eyleyip Anadolu kuzâtı silkine duhûl ile mukaddemâ bir müddet mevâlî-i ‘izâmdan Keçeci-zâde ‘İzzet Efendi merhûmun Mektupçuluk hizmetinde ve muahharen sudûr-ı ‘izâmdan Keçeci-zâde Halîm Efendi merhûmun Rûmeli Sadâretinde bulundukları hengâmda tezkireci yamaklığı hizmetinde bulunup iki yüz altmış yedi (41) senesi hilâlide ‘arz-ı hâlî-i Hazret-i Fetvâ-penâhî Efendi ma’iyyetine me’mûren mübâhî ve hasbe’t-tarîk mukaddem ve muahhar iki def’a sitte mansıbına nâiliyyetle mazhar-ı eltâf-ı nâmütenâhî olmuş ise de muahharen Kitâbet hizmetiyle İhtisâb Nezâreti cânibine me’mûr ve ta’yîn kılınmıştır. Mumâileyh, şî’r

ile mûte'ârif olan zevâtdan değildir.

[Enderûnî 'Osmân Servet Efendi]

Beyt

Îşâret eyle ko iğmâzı 'ayni ey Servet
Bu feyz başka kalemdir devât-veş gözün aç

Matla'

Şakk ideyazdı harf-be-harf eyleyip vukûf
Bak o müellifin hattına temmetü'l-hurûf

Makta'

Eğer kilik-i kader ol tıfl-ı ebced-hânın ey Servet
Celî hattıyla yazmış levha-i ruhsârına temmet

Nâzım-ı mumâ-ileyh Enderûnî 'Osmân Servet Efendi, şehrü'l-asl olup bir müddet Dârü's-sa'âdet-i Şerîfe Başme'mûru ma'yyetinde Yazıcılık hizmetinde bi'l-istihdâm muahharen sınıf-ı Hâcegâna dâhil olarak nâil-i merâm olduktan sonra bin yüz seksen târîhinde medine-i Maraş'da dest-keş-i 'âlem-i pür-guş olmuştur. Bir kıt'a dîvânçe'siyle cerîde-i 'âlemde ibka-yı nâm ü şân eylemiştir.

[Hasan Servet Efendi]

Târîh

Müşîr-i Şehriyârî bir vezîr-i ma'dilet-kârî
Cenâb-ı Hazret-i Bârî kerem kıldı sana Aydın
O mahsûdü's-selef hayrû'l-halef bir zî-şereftir kim
Ne mânendin görür sonra ne gördi sâbika Aydın
O düstûr-i kerem-mevfûrun oldu şimdi mesrûru

Bulur zîrâ gubâr-ı dergehinden kîmyâ Aydın
Vezîr-i muhterem Dâmâd-ı Şâh-ı a'zam ü ekrem
Hıdîv-i muhteşem görsün Müşîr-i mu'tenâ Aydın
Fuhûlün ercümendi gelmemiştir dehre mânendi
Olur şâhid Hocendi itse böyle iddi'â Aydın
Sipihr-i dânişin tâbende mihr-i pertev-efşânı
Fürûğ-i nûr-ı fazlından eder kesb-i ziyâ Aydın
Makasîd-bahş-ı tâlib ezkiyâ-yı 'asrına gâlib
Ümîd-vâr-ı metâlib olsa lütfundan revâ Aydın
Kerem-cûyân-ı sahv-ı dergehi olmuş değil mahrûm
Nola Servet gibi cûdından olsa kâmrevâ Aydın
İki târîh-i mu'cem kıldı izbâr eylesün ezber
Onu evrâdına zamm eyleyip subh ü mesâ Aydın
Halîl Pâşâ kılındı Aydın'a ikbâl ile Vâlî
Bulup rif'atle şânın oldu reşk-i her livâ Aydın
(42)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Servet Efendi, ism ü mahlası târîh-i velâdeti olduğu vech ile İzmir Efrenc Gümrüğü Başkâtibi müteveffâ Sâdık Efendi'nin sulbünden medine-i İzmir'de bin iki yüz yirmi dört sâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup muahharen gümrük-i mezbûr başkitâbetine me'mûr ve ta'yîn kılınmıştır. Mumâileyh ashâb-ı ma'lûmâtından olup eş'âr ü güftârı ma'nîdâr ve üstüvâr vâki olmuştur.

HARFÜ'L-CÎM

[Zeyrek-zâde Mehmet Câzim]

Gazel-i nâ-tamâm

Havâ güzel yine gülşende gösteriş günüdür
Çemen çemen salın ey serv-kad reviş günüdür

Kenâre doğru salındır o serv-âzâdı
Gel ey nesîm-i sabâ hizmetin var iş günüdür

Yeredir eyleyelim gâhvâre düşmez mi
Temâm o tıfl-ı nev-âmûzı perveriş günüdür

Gönül semendini bir nev-cüvâne çek Câzim
Kazâ-yı ‘aşkı dolaştır biraz biniş günüdür

Nâzım-ı mumâ-ileyh Zeyrek-zâde Mehmet Câzim Efendi, şehri’l-asl olup bin yüz otuz sekiz senesi hilâlinde âzim-i dâr-ı beka olmuştur. Mumâileyhin bâlâda muharrer olan gazelinin kâfiyeleri ser-â-pâ sakat vâki olmuştur. İstirad gazel-i mezbûrda olan revîş ve perveriş kelimelerine ki ism-i masdar ıtlâk olunur. İşbu kelimeler ile buna mûmâsil olan ism-i masdarlar lisân-ı Fârisî ve Türkî’de emr-i muhâtab kelimesinin âhirine bir (Şın) harfi ilâvesiyle ism-i masdara mübeddel olmuştur. Lisân-ı Türkî’de gidiş ve görüş ve lisân-ı Fârisî’de revîş ve biniş misilli ki asılları git ve gör revînin kelimeleridir. Bu sûretde gerek Fârisî’de ve gerek Türkî’de bunların birbirine kâfiye kılınmaları sahîh olamaz. Biniş kelimesine âferîniş, görüş kelimesine soruş kelimesini kâfiye ittihaz etmek lâzım gelir. Yoksa biniş kelimesine biniş, görüş kelimesine geliş kelimesi kâfiye kılınması gayr-ı sahîhdir. Lisân-ı Fârisî’de ism-i fâ’il i’tibâr olunan handân, nâlân, sûzân kelimeleri dahi işbu kaide üzre emr-i muhatab kelimesinin âhirine bir ân lafzı ilâvesiyle ism-i fâ’ile tebdîl olunmuştur ki asılları hand, nâl, sûz kelimeleridir ki emr-i muhatabdır ki beyân olunduğu veçhile âhirine ân lafzı ilâve olunmakla ma’nâ-yı ism-i fâ’ili ifâde eylemiştir. Bu kaide lisân-ı Türkî’de dahi ‘ayniyle cârîdir. Gelen, alan, gören kelimeleri misillû bunların dahi asılları gel, al, gör’dür. Gelenin alana, görenin bulana kâfiye olması (43) sahîh olmadığı gibi lisân-ı Fârisî’de olan handânın sûzâna, nâlânın pûyâna kâfiye kılınması dahi teslîm olunamaz. Sûzâna fûrûzân, pûyâna cûyân kelimelerini kâfiye îrâd eylemek iktizâ eyler. Zîrâ emr-i muhâtab kelimelerinin gerek lisân-ı Türkî ve gerek Fârisî’de âhirlerinde olan harf-ı şîn ile ân lafzı asıl kâfiye olmayıp redif hükmünde olacağından emr-i muhâtab kelimesine mürâca’atla sıhhat-ı kâfiye bilineceği müstağnî-i ta’rîfdir. Bu üslûb üzre lisân-ı Fârisî’de asıl ism-i fâ’il

i'tibâr olunan gûyende sözünde kelimelerinin dahi birbirine kafiye kılınmaları câ-yı câiz değildir. Bunlar dahi emr-i muhâtab kelimesindendir. Lisân-ı Fârisî'de âhirine bir nûn bir dal, bir he ve lisân-ı Türkî'de bir yâ, bir cim, yine bir yâ harfî ilâvesiyle ism-i fâ'il olmuştur. Sözünde, gûyende kelimeleri ki asılları söz, gûy kelimeleridir, lisân-ı Türkî'de aslolan ism-i fâ'il ki alıcı, verici ve emsâli kelimelerle de bunların dahi asılları al, ver kelimeleridir, âhirlerine yine hurûf-ı zammiyyesiyle ism-i fâ'il olmuştur. Bu kaide-i mer'iyye üze sûzende ve fûrûzende, gûyende'ye cûyende kelimelerini kafiye ittihaz eylemek lâzım gelir, yoksa cûyende'nin nâlende'ye, nâlende'nin âyende'ye kafiye kılınması bir veçhile tecvîz ve kabûl olunamaz. Mâdemki lisân-ı Türkî'de olan gelici'nin gidici'ye kafiye edilmesi sahîh değildir. Gaflet olunmaya, eslâfa teba'iyet 'adem-i vaktdir.

[Câzîm Efendi]

Tahmîs

'Aceb kimlerle sâkî tarh-ı bezm-i ülfet etmiştir
'Arak-rîz olduğundan belli zannım sür'at etmiştir
Olup yâkût-reng elde ayağ ünsiyyet etmiştir
Leb-i mey-gûnı yârin nûş-i câm-ı 'işret etmiştir
Soruldukça onun çün keşf-i râz-ı haclet etmiştir

Süzünce çeşmin ol şehbâz-ı evc-i nâz mestâne
Olur rem-kerde mûrg-ı dil düşer elbet beyâbâne
Bırakıp yek-nazarda âteş-i fitne dil ü câne
Gazâl-i vâdî-i vahşet iken ol çeşm-i bîgâne
Nîgâh-ı şûh-ı merdümle 'aceb ünsiyyet etmiştir

'Arasdur mâye-bahş-ı tendürüstî 'âlem-i âba
Rakîb uğramasın verir kesâfet bâde-i nâba
Perî-rûyüm tekellüfle vücûdun sokma it'âba
Misâl-i rûh olur ruhunla cismi bezm-i ahabâba
Miyân-ı ülfetinde kim ki tarh-ı külfet etmiştir

(44)

Bakılsa dîde-i im'ân ile bi'l-cümle mevcûdât
Olur vahdet-nümâ-yı sırr-ı Hak mânende-i âyât
Nakşdan fi'l-i nakkâş gerektir eylemek isbât
Değildir çeşm-i sîretle hakâyık-bîn-i masnû'ât
O kim âyînesin meşgûl-i hüsn-i sûret etmiştir

Bahârın var hazânı goncalarda hârdan şekvâ
Zemân-ı inbisâtın feyzi fi'l-cümle olur peydâ
Gülistân-ı cihânın reng ü bûyî böyledir hâlâ
Füyûzât-ı bahâr-ı sun'-ile Hakkâk-ı bî-hemtâ
Gül-i ruhsâre hattı reng-i müşg-i nûkhet etmiştir

Neler zâhir olur günden güne bu rub'-i meskûnda
Ne sırdır kimse bilmez Câzimâ 'âciz Felâtûnda
Ne sûretler nümâyândır bakılsa tâli'-i dûnda
Temâsîl-i havâdis safha-i mir'ât-ı gerdûnda
Nice hikmet-sinâsı mübtelâ-yı hayret etmiştir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Câzim Efendi Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Bâb-ı Defterîde vâki metrûk Başmuhâbese Kalemi'ne bir müddet müdâvemetle bin iki yüz elli bir târîhinde Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'ne çerâğ olunup birkaç sene mürûrunda kalem-i mezbûra mülhak mühimme odasına ve birkaç sene sonra Mektûbî-i Mâliyye odasına nakl eyleyerek fenn-i inşâda olan ma'lûmâtı iktizâsınca Hacelik rütbesini bi'l-ihraz iki yüz altmış beş senesi bâ-rütbe-i sâlise Ankara Kazâsı Mal Müdürlüğü'ne me'mûr ve bir sene zarfında me'mûriyyet-i mezkûreden mehcûr olmuş olmasıyla Der-'aliyye'ye 'avdet ve bir müddet daha oda-i mezbûra müdâvemetle iki yüz altmış sekiz senesi Erzurum Defterdarlığı 'uhdesine bi't-tevcîh mahall-i me'mûriyyetine 'azîmet eylemiştir. Mumâileyhin haylice eş'ârı vardır.

[Ahmed Câmî Efendi]

Gazel

Çerb ü şîrîn olma halka lokma-veş yerler seni
Telh-güftâr olma zîr-i ‘akreb eylerler seni

Cinsine sır söyleme cins-i hased onlardadır
Câhdan çâha atarlar ol birâderler seni

Hâl-i hûbâna bakıp hâlin diğergûn eyleme
İbtidâ sayd etmek için hayli yemlerler seni

Var ise nakd-i hüner izhâra kalkışma sakın
‘Âkıbet tezyîf ederler sifle-perverler seni

Bûm-veş künc-i ferâgat tutmağa bu mu sebep
Bûlbûl-âsâ Câmîyâ ehl-i sühan-verler seni

(45) Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Câmî Efendi şehrü’l-asl olup Ayasofya Câmî’-i şerîfî kurbünde vâki pederinden menkûl dükkânında camcılık san’atıyla iştigâli esnâda ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyeyi tahsîl ve bir müddet mekteb-i Harbiyye’de bulunan şâkirdâna ba’zı mertebe ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyeyi tefhîm eyledikten sonra elli beş senesi hilâlinde Bâb-ı Ser-’askerî’de vâki Basma-hâne-i ‘Âmire’de bir vakt musahhihlik eyleyip mezkûr Basma-hâne de bir aralık lağv olunmuş olmakla Külli şey’in yercu’ ilâ aslihi medlûlünca ikametgâh-ı kadîmi olan dükkân-ı mezkûra ric’atle ‘attârlık ticâretiyle me’lûf iken işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından çendân mâh mukaddem menzûlen dâr-ı bekaya menkûl olmuştur. Mumâileyh her ne kadar şi’r ile şöhret-şi’âr olan şu’arâdan değil ise de ba’zı kütüb ü dîvânlarda tevârîh-i müte’addidesi mastûr ve mukayyettir.

[Câvîd Bey]

Gazel

Şeb-i mehtâb olur peydâ şîrâr-ı dûd-ı âhımdan
Şihâb-ı lem'a-i hasret uçar burc-ı nigâhımdan

Fezâ-yı âteşîn-i 'aşka düştüm germ-cevlânım
Şu'â-i şu'le-i cevvalê kalkar gerd-i râhımdan

Eğer bu sûz-i hasretle gidersem hâke bî-şüphe
Olur fevvâre-i âteş-feşân peydâ giyâhımdan

Vücûdum nokta nokta kar'a-i ahter-şînâs-âsâ
Bulunmaz cây-i hâlî dâğ-ber-dâğ-ı siyâhımdan

Sa'îdâ-yı sühan-sâzı ne mümkün eylemek tanzîr
Sadef-veş çıksa Câvîd lû'lü-i mazmûn şefâhımdan

Nâzım-ı mumâ-ileyh Câvîd Bey, Dersa'âdet'te ârâşîde-i gehvâre-i vücûd olup bir müddet Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî odasına müdâvemetle derkâr olan hüner ve ma'rifeti iktizâsınca 'uhdesine Hâcelik rütbe-i refî'ası bi't-tevcîh muahharen Kasapbaşı-i esbak Şâtırzâde müteveffâ Şâkir Efendi'nin hizmetinde bulunduğu hâlde imrâr-ı eyyâm ü şühûr etmekte iken;

İrdi Câvîd Bey bekâya bir güzel şâ'ir idi
târîhi mantûkunca bin iki yüz elli târîhinde irtihâl-i dâr-ı sürûr eylemiştir. Mumâileyh bî-misl ü akrân bir şâ'ir-i sâhip-'irfân olup eş'âr-ı âteş-nisârı sûziş-i fiten-i dil-i şâ'irândır.

[Cafer Efendi]

Gazel

Benim bilmem niçin dünyâda aslâ gönlüm eğlenmez
Cihânda kande gidersem derîgâ gönlüm eğlenmez

Geleli dâr-ı dünyâyâ gönül şâd olmadı gitti
Değildir gâlibâ maksûdu dünyâ gönlüm eğlenmez

Gülistân-ı cihân zindân olur gûyâ ne seyrândır
Temâşâ-gâh-ı ‘âlemde temâşâ gönlüm eğlenmez
(46)

Düşeli ‘aşk ile sevdâyâ bir yerde karârım yok
‘Aceb bilsem ne sevdâdır bu sevdâ gönlüm eğlenmez

Ne gece gecedir ne gündüzüm gündüz benim Ca’fer
Yitirdim kendüzüm bi’llâh hayfâ gönlüm eğlenmez

Nâzım-ı mumâ-ileyh Cafer Efendi, Tekfurdağı nâm mahalde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup mahall-i mezkûrda vâki Mehmed Paşa Câmi’-i şerîfinde müezzinlik hizmetiyle güzârende-i evkat iken bin yüz kırk dokuz sâlinde vefât eylemiştir.

[Mehmed Cemâl]

Târîh

Seyyid-i Es’ad-şiyem oldu bi-hakkın Sadr-ı Rûm
Oldu Sadr-ı Rûm hakkaa Es’ad-ı seyyid-şiyem

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Karslı-zâde Mehmed Cemâl Efendi, Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile devr-i medâris-i mu’tâde eyleyerek Selânik Kazâsı Mevleviyetine bi’l-vusûl muahharen Tabhâne-i ‘Âmire’de musahhihlik hizmetine me’mûr ve ta’yîn kılınıp bin iki yüz altmış iki senesi Bursa Mevleviyetine nâil olmuş iken kazâ-yı mezkûru zabt

etmeksizin dâr-ı bekaya nakl olmuştur. Bâlâda mastûr târîhinden başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî değildir. Vekayi'-nüvîsân-ı devlet-i 'aliyye hakkında tezkire-gûne bir eser-i latîfî vardır.

[Mehmed Sa'dullâh Cemîlî Bey]

Gazel-i nâ-tamâm

Ol ki olmuştur muhabbet şem'inin pervânesi
Sûziş-i firkatdır artık vuslat-ı cânânesi

Zabt olunmaz değme zencîr ile şimden-gerü
Ol perîşân-kâkûlün olmuş gönül dîvânesi

Hayli demdir meclis-i meyden ayağı çekmişim
Neyleyem kim hûşyâr olmaz gönül mestânesi

Sâgar-ı 'aşkı Cemîlî nûş eden rindin olur
Bezm-gâh-ı zevk içre tâc-ı Cem peymânesi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Sa'dullâh Cemîlî Bey, mîrimîrânlıktan Ankara Mutasarrıfı müteveffâ 'Ali Rızâ Paşa'nın sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz kırk bir senesi evâhirinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli dört senesi Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'ne müdâvemete mübâşeret ve o esnâda Mekteb-i Ma'ârif-i 'Adliyyeye nakl ederek tahsîl-i 'ulûm-i 'adliyyeye sarf-ı himmetle muahharen bir müddetcik Emti'a Gümrüğü Tahrîrât Odası'na devâm eyledikten sonra iki yüz altmış senesi evâilinde Hazîne-i hâssa Muhâsebesi ketebesini sınıfına dâhil ve iki yüz altmış üç senesi hilâlinde Hâcelik rütbe-i refî'asına nâil olarak iki yüz altmış dokuz senesi hilâlinde refîk-ı evvel nâmiyle Hazîne-i merkume Tahrîrât Odası'na nakl-i me'mûriyyet (47) eylemiştir. Mumâileyhin bir miktâr eş'ârı vardır.

[Halîl Cevdet Efendi]

Tarih

Gelip bâ-feyz-i ilhâm-ı Hudâ Cevdet dedim târîh
Sezâdır yine Es'ad-zâde Efendi geldi fetvâya

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halîl Cevdet Efendi, Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse dâhil ve medâris-i mu'tâdeyi devr ü tekâmîl ile İzmir Kazâsı ve bin yüz doksan dokuz sâlinde Edirne ve ba'dehu Mekke-i Mükerreme Mevleviyyetlerine nâil olduktan sonra iki yüz beş senesi İstanbul Kadılığı mesned-i refî'asına revnak-efzâ ve iki yüz dokuz senesi hilâlinde 'âzim-i dâr-ı Me'vâ olmuştur. Bâlâda muharrer sekteli olan târîhinden başka eş'arı bulunamamıştır.

[Ahmed Cevdet Efendi]

Gazel

Mâcerâ-yı eşkimi pek ter geçer mâdâm su
Edemez bahr-i muhîtin şerhini itmâm su

Çeşm-i giryânım gibi Horhor akar kim etmede
Aksaraylı bir perînin vaslına ikdâm su

Her Beyoğlun eylemez sırâb-ı Taksîm-i ezel
Nûş eder bu çeşmeden ölçüyle hâs u 'âm su

Havzına bu gülşenin fiskıyyesi denk olmadı
Nâfile fevvâre koydu başına sersâm su

Der-kenâr etmek için ol nev-bahâr-ı 'işveyi
Semt-i Sa'dâbâd'a yaptı bir yeşil ihrâm su

Sûy-i vasla köprü kurdu selsebîl-i şevkden
Vermedi devrân geçit kaldı yine nâkâm su

Katrenin cây-ı karârı ‘âkıbet bahr olduğun
Fehm eden dil-teşne-i feyze eder ikrâm su

Gündüz ağlar gece ağlar dağda bahr-ı yâr ile
‘Âşık-ı sâdıkdır etmez bir nefes ârâm su

Meylin ol serv-i revânın sûy-i ağıyâra görüp
Eylemiş mişyâş zebân-ı hâl ile îhâm su

Çünkü dönmez âsiyâb-ı kâm ber-vefk-ı murâd
Ben gibi olsa nola dünyâda pür-âlâm su

Zabt edip tûfândan târîh-i devr-i ‘âlemi
Mâverâü’n-nehre dek sorsa eder i’lâm su

Hep sükûnetdir sonu cûş ü hurûş-ı nahvetin
Geh akar gâhî durur göllerde bir eyyâm su

‘Aşk-ile Ferhâd-veş dağlar başın cây eyleyip
Dökünür taşlarla Cevdet şimdi subh u şâm su

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Cevdet Efendi Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup nakdine-i evkatını iktisâb-ı gevher-i ma’rifete sarf ederek ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyede kesb-i mahâret eyledikten sonra Bâb-ı ‘âlî’de vâki Dâhiliyye Kalemî sınıfına bi’l-ilhâk kalem-i mezkûra müdâvemetle (48) tahsîl-i nâm ü şöhret eylemekte iken bin iki yüz kırk yedi senesi kâtib-i ecel tomâr-ı ‘ömrüne hatar-ı butlân keşîde eyleyip nüsha-i kübrâ-yı kemâl olan zât-ı ferîşteh-simâtını debîristân-ı cennâta resîde eylemiştir. Mumâileyh her veçhile temeddüh ve sitâyîşe lâıyk ve her husûsta akrân ü emsâline fâik bir şâ’ir-i muvaffak olup Nevâdirü’l-âsâr ismiyle mu’anven bir eser-i rengîni ve Ziyetü’l-Mecâlis isminde müzeyyen diğeri bir kıt’a yâdigâr-ı dilnişîni olduğundan başka bir kıt’a dîvânçe-i hoş-lehçesi vardır ki

müştemil olduğu eş'âr-ı belâgat-şî'ârı kabil-i tahrîr ü iş'âr değildir.

[Ahmed Cevdet]

Gazel

Safâ verir bize yâr etse pür-'itâb hitâp
Ki telh olunca eder tab'ı neş'e-yâb şarâp

Hevâ-yı nefis ile mağrûr olan teng-mağzın
Yakın vakitte olur hâli çün habâb-ı harâp

Safâ-yı bâde-i gülgûnî istemez zühhâd
Olur mu neş'e-ber-âverde-i gülâb kilâp

Vatan cilâsı cefâsın sorar isen sâkî
Nevâ-yı nâle-i çînî verür cevâb çü âb

Leb-i nigârda bin nice bin neşât verir
Ki nokta nakş ile Cevdet olur serâb şerâb

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Cevdet Efendi, Rûmeli'nde vâki Lofça nâm kasabada bin iki yüz otuz sekiz senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli beş senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye ve tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyleyerek iki yüz altmış bir senesi tarîk-ı feyz-refîk-ı tadrîse dâhil ve iki yüz altmış altı senesi Meclis-i Ma'ârif a'zâsı sınıfına mülhak mümtâz-ı emâsil olmuştur. Mumâileyh fart-ı zekâsı müsellem bir şâ'ir-i pâkîze-şiyem olup dîvân olacak miktâr eş'âr-ı fesâhat-disârı olduğundan başka Şâfiye-i İbn Hâcib'e Gâyetü'l-Beyân isminde bir şerh-i metîn ve müteveffâ Hâce Fehîm Efendi'nin gazelliyyât-ı Sâib'in ba'zılarına olan şerh-i nâkısını bi'l-itmâm bir eser-i dil-nişîn ve Harîr-i Mağrûfun Ahvâl-i Târîhiyye'siyle Emr-i Terbiyye'sine dâir Kitâb-ı Harîr isminde dîğer bir eser-i rengîn ve kavâ'id-i 'Osmâniyyeye müte'allik müştereken bir kıt'a kitâb-ı güzîn ve Medhal-i Kavâ'id nâmında muhtasarca bir risâle-i bihîn ve hutbe ve dîbâce hakkında

beyânu'l-'unvân isminde dîger bir risâle-i sıhhat-karîn ki temâmen altı 'adet âsâr-ı fevâid-nisârın te'lîfiyle dîger müte'addid resâil-i güzîde tertîbine muvaffak olmuştur. Âtî't-terceme Reîsülküttâb Vâsıf Efendi'nin (49) keşîde-i silk-i sutûr etmiş olduğu târîh-i ma'rûf sene-i hicretin bin yüz seksen sekiz târîhine kadar sinnîn-i ma'lûmede olan vukû'âtı mübeyyin olup ma'hûd Kaynarca Mu'âhedesinden Vak'a-i hayriyyeye gelinceye kadar müddetde olan vukû'ât tafsîl üzre zabt ü tahrîr olunmuş olduğundan ihâta veçhile vukû'ât-ı mezkûreyi dahi tahrîre himmet eyleyip sene-i mezkûreden bed' ile iki yüz senesi nihâyetine kadar olan vukû'âtı elli cüz'den müretteb bir cilde derc ve tahrîr eyleyerek resîde-i hüsn-i hitâm etmiş ve sinnîn-i müteâhire vukû'âtını dahi tahrîr etmekte bulunduğu misillû âtî't-terceme Şeyhülsîlâm-ı esbak Sâhip Efendi merhûmun sülûsânını terceme eylemiş olduğu Mukaddeme-i Haldûniyye'nin bâkîsini dahi terceme eylemekte bulunmuştur.

[Ahmed Cevdet Efendi]

Gazel

Bir mehin 'aşk u hevâsıyla eder pervâz

Olalı zülf-i siyâhı ile bahtım hem-râz

Bî-nevâ gönlümü döndürdü hezâr-ı zâra

Olalı gülşen-i hâtırda o gül cilve-tırâz

Bir perî-çehre yine gönlümü etti teshîr

Ne füsûn eyledi bilmem kalemin şu'bedebâz

Koma dem-beste gel 'uşşâkı ferahnâk eyle

İkide birde efendim ne-y-imiş nâz ü niyâz

Perde-i âhıma oldukta sabâ şevk-efzâ

Oldu âheng ile kanûn-ı felek nağme-nevâz

Kısa kes turrasının bahsin uzatma diyerek
Kıyl u kaal oldu bugün vâ'ız ile tûl u derâz

Sôfiyân sığmadı nüh dâire-i eflâke
Mutrıb ettikçe usûlüyle nühüfte âgâz

Bûselikde dolaşıp vermedi bir şeyde karâr
Cevdetâ gezdi gönül semt-i muhayyerde biraz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Cevdet Efendi, Dersa'âdet'te bin iki yüz otuz üç târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz kırk beş târîhlerinde Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'ne çerâğ olunarak bir miktâr tahsîl-i 'ulûm u kemâl eyledikten sonra kalem-i mezbûra mülhak Mühimme odasına me'mûr ve ta'yîn kılınmıştır. Şi'r ile müte'ârif değildir.

[Cevdet Efendi]

Taşîr

Hâliku'l-a'vâma olsun şükr ü hamd-i bî-kıyâs
Eyledi feyz-ile halk-ı 'âlemi mesrûr-bâl
Bak nihâyet var mıdır lutf-ı Cenâb-ı Îzed'e
Kim edip in'âm-ı 'âm etti yine irsâl-i sâl
Gitti köhne sâl ile müjde gam ehl-i dilân
Buldu şimdi 'ukde-i derd-i derûn hep inhilâl
(50)

Kalmadı dillerde âlâm ü küdüretten eser
'Âleme verdi neşât-ı tâze geldi sâl-i hâl
Bu ferahla sâl tebrîkin vesîle eyleyip
Şâ'irân etmekte inşâd ile îsâr-ı leâl
Lafzan ü ma'nen dedim târîh-i mu'cem ey Şefîk
Sen de söyle Cevdetâ bir dîgerin bi'l-ımtisâl
Bin iki yüz altmış altıncı senedir bil bu sâl

Eyleye sa'd âsaf-ı zîşâna Hak celle celâl

Nâzım-ı mumâ-ileyh Cevdet Efendi, mahrûse-i Bursa'da pânihâde-i sâha-i vücûd olup bi'l-âhire Mısır-ı Kahire cânibine 'azîmetle muahharen Tab'-hâne-i Mısıryye Nezâreti'ne me'mûr ve ta'yîn kılınmıştır. Âtî't-terceme Şefik Bey'in mukaddemâ Mısır Vâlîsi 'Abbâs Paşa hakkında tanzîm etmiş olduğu kasîde ile sâl-i târîhine olan taştîrinden başka mütercem-i mumâileyhin eş'ârına zafer-yâb olunamadığından kasîde-i mezbûreden ba'zı ebyât bi't-tefrîk cerîde-i 'âcizîye kayd-ı ezbâr olunmuştur.

[Cûdî Efendi]

Kıt'a

Çünkü 'ilm ü edebe ettin öyle rağbet
Dâimâ sâhib-i 'irfân ile eyle sohbet
Gayret-i tıynetî darb et eser-i eslâfa
Mahlas-ı ma'rifetin ola cihânda Neş'et

Nâzım-ı-ı mecmû'a-i hünermendi Dâye-zâde Cûdî Efendi cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı evvel 'asrı ser-levha-i sühendânı ve Hoca Neş'et Efendi merhûmun üstâd-ı sâhip-'irfânı olup pâdişâh-ı müşârünileyh hazretleri zamânında 'âzîm-i dâr-ı cinân olmuştur. Mumâileyhin bâlâda sebt ü kayt olunan kıt'asından başka eş'ârı görülememiştir.

HARFÜ'L-HÂ

[Hâfız Ebûbekir Dede]

Târîh

Gitti târîh zehâbum söyledüm
Şaklabânî Gitti dergelden dedim

Nâzım-ı hüner-ber-âverde Hâfız Ebûbekir Dede, medine-i Manastır'da tennûre-bend-i hânkah-ı vücûd olup kendisi ashâb-ı mâl ü câhdan olmuş iken

muahharen Dersa'âdet'e muvâsalat ve tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye dehâletle Galata Mevlevî-hânesi'nde hücre-güzîn-i ikamet olduğu hâlde bin iki yüz on sekiz senesi hilâlinde dâr-ı bekaya nakl ü rihlet eylemiştir. Mumâileyh her ne kadar sûretde ehl-i harâbâtdan gibi ise de sîretde ashâb-ı kerâmetten olduğu bâlâda muharrer târîhinden (51) sebt olunmuştur ki târîh-i mezbûrî vefâtından altı gün evvel ba'zı ahıbbâsına kırâetle vefâtını işâret eylemiştir ve târîh-i mezbûrdan başka eş'ârı manzûr değildir.

[Şeyh Hâfız Mehmed Efendi]

Kıt'a

Evvel evvel 'âlem der-i Mevlânâdır

Âhir âhir âdem der-i Mevlânâdır

Mazhar-ı cem'-i şüûn dâir-i 'arş-ı a'zam

Mevc mevc yem-i 'âlem der-i Mevlânâdır

Nâzım-ı mecmû'â-i hünermendi Şeyh Hâfız Mehmed Efendi, mahrûse-i Edirne'de tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye dehâletle muahharen ba'zı memâlik ve büldânda bir müddet seyr ü seyâhat eyledikten sonra Güzelhisâr nâm memlekette vâki Mevlevîhânenin meşîhatine nâil ve bin iki yüz on iki târîhinden sonra kurbgâh-ı habâb-ı Perverdigâra 'âzim ve nâkil olmuştur. Mumâileyhin işbu bâlâda mestûr kıt'asından gayrı şi'ri manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[Hâfız Mehmed Ağa]

Gazel

Hayret-efzâ-yı 'ukûl olsa da mînâ-yı vatan

Pek de mest eyleyemez 'âkılı sahbâ-yı vatan

Ber-hevâyla atar sâhil-i gurbette yine
Keştî-i cismimizi cûşîş-i deryâyâ vatan

Dehr-i süflîde garîb olduğuma çok ecrâm
Hâtıra geldiği dem ‘âlem-i bâlâ-yı vatan

Âdem İskender-i vakt olsa dahi gurbette
Cilve eyler yine gönlünde merâyâ-yı vatan

Kays-dil silsile-i gurbete pâ-bend olmaz
Eline girse eğer dâmen-i sahrâ-yı vatan

Derd-i hicrânı beni şöyle ki bîmâr etti
Bana tîmâr edemez cümle etîbbâ-yı vatan

Hasan (ü) Râşid (ü) Fâzıl ile Hâfız şimdi**
‘Ayn-ı ‘ibret görünür dîde-i me’vâ-yı vatan

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız Mehmed Ağa, şehr-i ‘Anteb’in hânedân-ı ashâb-ı ‘irfânından olup kendisi her ne kadar mahallince Hasırcı-zâde Mehmed Ağa denmekle ma’rûf ise de ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı edebiyye ve lûgat-ı Fârisiyyede yegâne ve hüsn-i eş’âr ve letâfet-i güftâr ile bî-misl ü bî-behâne olduğundan başka Ağa ‘unvânı muzâf-ı nâmı olduğu hâlde her fende hem-’asrı olan zevât-ı meşhûreye fâik ve fart-ı hâfıza ve kuvve-i ihâta ve husûsıyla meclis-ârâlık bahsinde pek çok medh ü sitâyîşe lâayık olduğu misillû mahfûzâtı olan ebyât-ı ‘Arabiyye ve Fârisiyye ve Türkiyye hadd ü hasırdan bîrûn ve tevârîh ve kasâid ve sâir eş’âr-ı letâfet-disârı mertebe-i hadd ü ihsândan efzûndur.

[Hâfız İsmâ’îl Müşfik Efendi]

**müstensih vav’ları unutmuş

Gazel

O nev-nihâl ki serv-i revân olur giderek
Yolunda cûy-i sirişkim revân olur giderek

O gökde şem'-i hidâyet delîl olursa sana
Serâir-i reh-i vahdet 'ıyâr olur giderek

Yolunca râh-ı rızâda 'azîmet ehli olan
Şakî de olsa sa'âdet-nişân olur giderek

Mukarin oldu yüzünde hilâl ile hurşîd
O tıflı gör ki ne sâhip-kırân olur giderek

Gönül hikâyene Mecnûn gibi senin hâlin
Zebân-ı halkda bir dâsitân olur giderek

Şîrâ'a-dâr-ı şerî'at olanlar elbette
Resîde-gân-ı kenâr-ı emân olur giderek

Elinde sarrafiyân-ı ma'ârifin Hâfız
Behâ-yı cevher-i nazmım girân olur giderek

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız İsmâ'îl Müşfik Efendi, Dersa'âdet'te bin iki yüz kırk bir senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup fart-ı zekâsı muktezâsı üzre sekiz yaşında iken tekmîl hıfz-ı nazm-ı celîl eyleyip iki yüz elli iki senesi Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî şâkirdânı zümresine ve bir sene mürûrunda kalem-i mezbûr Mühimme-nüvîsânı silkine ve birkaç sene zarfında Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî odası hulefâsı sınıfına bi'l-ilhâk fenn-i inşâda olan ma'lûmâtı iktizâsınca muahharen cerîde-hâne kitâbetinde bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı vakt ü saat eyledikten sonra tarîkat-i 'aliyye-i Halvetiyyeye olan mensûbiyyeti münâsebeti ile bi'l-âhire hânesinde peygûle-güzîn-i ikamet etmiştir. Mumâileyh Hâfız-ı Şîrâzî-mânend bir

şâ'ir-i hüner-mend olup şî'r ü inşâda olan meknet ve kudreti eş'âr-ı mevcûdesiyle zamân-ı kitâbetinde kaleme alınıp neşr olunmuş olan cerîde nüshaları meâlinden ma'lûm-ı ashâb-ı ma'ârifdir. Kendisinin ba'zı eş'âr ve münşeâtını câmi' Müşfik-nâme isminde bir kıt'a eser-i matbû'ı vardır.

[Seyyid Mehmed Hâkim]

Lugaz

Nedir ol sûret-i nûr-ı ezeli
Eser-i hâme-keş-i lemyezeli
Mazhar-ı feyz-ı tecellâ-yı kadîm
Mâh-ı ziybende fûrûğ-ı ta'zîm
Şekl-i nûrânî vü evsâfî celîl
Zât-ı pâkîze-i mevsûf-ı delîl
Ya'ni bir şâhid-i şîrîn-etvâr
Çeşm-i 'uşşâka cilâ-yı ebsâr
(53)

Oldu efkendesî hep hûr u melek
Dahi dildâdesi mehtâb-ı felek
'Ârızî hûb müdevver-çehre
Çehre-sâyânı bulurlar behre
Zer ü zîverle muhallî bedeni
Bir siyeh-çerde güzeldir medenî
Mâhdır kendi hilâli hâle
Deheni gonçe 'izârî lâle
Çâr-goncayla açılmış gül-i ter
Nefha-i pâşende-i müşg ezfer
İki ebrûları mânend-i hilâl
Oldu âvîze-i mihrâb-ı celâl
'Âşıkı hüsnü ederdi bî-hûş
Rûyini eylemese mukni'a pûş
Nola râm etse eğer şîr-i neri

İsm-i a'zamdır onun tâc-ı seri
Eden ol sûret-i zîbâya nazar
Şüphe yok hâsıl eder nûr-ı basar
Rûymâl et ona her subh u mesâ
Olagör 'izzet-ile nâsiye-sâ
Hâkim ol ehl-i dile halka-be-gûş
Edegör ma'rifeti kurta-be-gûş
Yüri deryûze-i 'irfân eyle
Bu lugaz hallini im'ân eyle

Nâzım-ı mumâ-ileyh Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Hâkim Efendi,
Dersa'âdet'te çehre-nümâ-yı 'alem-i şuhûd olup Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî odasından
neş'etle sınıf-ı Hâcegânîye dâhil ve bir aralık metrûk Silahdar Kitâbeti hizmetine ve
ba'dehu vekayi'-nüvîslik hizmetine nâil olarak bin yüz seksen dört senesi vâsıl-ı
kurbgâh-ı habâb-ı rabb-ı celîl olmuştur.

['Abdü's-şekûr Hâkim Efendi]

Gazel

Dûdmân-ı hüsn ü ânın hânümânıdır gönül
Kışver-i 'aşk içre ya'nî Mısır-ı sâni'dir gönül

Dâm eder Belkîs-i kâmî ol Süleymân-menkabet
Mülk-i 'aşkın öyle bir sâhip-kırânıdır gönül

Rûzigârın perverişle hâsılı 'unsur değil
'Âşıkane 'âlem-i gayb armağanıdır gönül

Pâk-i zer etsin seni ey sîm-ten gel altına
Kible-gâh-ı kalbin altın nâvedânıdır gönül

Tâbişinden feyz alıp bir şems-rûnün Hâkimâ
Şimdi hep gönüllerin âteş-feşânıdır gönül

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdü’ş-şekûr Hâkim Efendi Dersa’âdet’te Şeyhî-zâde müteveffâ Mehmed Emîn Efendi’nin (54) sulbünden kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz on dokuz senesi Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi şâkirdânı zümresine dâhil ve iki yüz yirmi iki senesi kalem-i mezbûre mahsûs ze’âmetlerden bir kıt’a ze’âmet nân-pâresine nâil olduktan sonra bir müddet taşra me’mûriyyetlerde istihdâm ve bi’l-âhire yine kalem-i mezbûra devâm ile kendisi müsinn ve ihtiyâr olduğundan muahharen ihtiyâr-ı kûşe-i ‘uzlet eyleyip Üsküdar’da câygîr-i ikamet olmuştur.

[Hâlet Seyyid Mehmed Sa’îd Efendi]

Gazel

Bulunmaz bir gühersin hîç behâ vü kıymetin yoktur
Velîkin teşnelerde sîrâb-ı vuslatın yoktur

Perîsin bî-bedelsin tarz u tavrın hem müsellemdir
Ne çâre bî-vefâsın âh insâniyyetin yoktur

Sen ey tîğ-ı tegâfûl gamzeden gaddâr kâfîrsin
Niçin bin zulm ü bî-dâd-ile bilmem şöhretin yoktur

Tabîb-i cân ü dilsin mihribânsın neyleyim ammâ
Mürüvvetsiz dil-i bîmâre aslâ şefkatin yoktur

Terahhum mihribânlık şöyle dursun sevdiğim cânım
Budur zannım hafice bir nigâha niyyetin yoktur

Niçin terk eyleyip zâr ü perîşân eyledin böyle
Senin Hâletle ey bîgâne hâr-ı ülfetin yoktur

Nâzım-ı müşârünileyh Hâlet Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi eşrâf-ı kuzâttan müteveffâ Kırımî Hüseyin Efendi'nin ferzend-i ercümendi olup silk-i kazâyâ sülûk ile Şeyhüislâm-ı esbak Şerîf Efendi merhûmun dâiresinde perveriş-yâfte-i 'ilm ü dâniş olarak müşârünileyh'in vefâtından sonra âtî't-terceme Reîsülküttâb Mehmed Râşid Efendi merhûmun mesned-i riyâsetinde bulunduğu evânda Mühürdar yamaklığı hizmetine muvâzabat ve bi'l-âhire terk-i me'mûriyyet ederek Yenişehir Fenar Nâibinin Kethüdâlığı 'unvânıyla cânib-i merkuma 'azîmet ve ba'dehu Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip ba'zı küberânın dâirelerinde edâ-yı ehliyyeti iktizâsınca Beylikçi Kîsedârı Mu'âvinliğine me'mûren ve def'aten silk-i Hâcegâniye idhâl ve müddet-i kalîle zarfında ikamet elçiliğiyle Paris cânibine sevk ve irsâl olunup bin iki yüz yirmi iki târihinde Dîvân-ı Hümâyûn Beylikçiliği mesnedine ve iki mâh mürûrunda usûl-i kadîme veçhile Rikâb-ı Hümâyûn Riyâsetine revnak-bahşâ ve sene-i merkume evâhirinde makarr-ı nefy-i rüesâ olan medine-i Kütahya'ya nefy ve iclâ ve bir sene tamâmında 'afv ü itlâk (55) karîn-i müsâ'ade-i şehinşâh kerem-fermâ buyurulduğu hâlde Dersa'âdet'e muvâsalat ve üç mâh ikamet etmeksizin me'mûriyyet-i cesîme ile cânib-i Bağdâd-ı behişt-âbâda 'azîmet ve ikmâl-i emr-i me'mûriyyetle dür-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye ric'at eyleyip muvaffak olduğu hüsn-i hizmet ve sadâkate mükâfât olmak üzere iki yüz yirmi altı senesi evâilinde Rikâb-ı Hümâyûn Kethüdâlığı hizmet-i müstevcibü'l-mefharete ve üç sene mürûrundan sonra ki iki yüz otuz yedi târihlerinde bi't-tekrâr Tevkî'î-i Dîvân-ı Hümâyûn me'mûriyyetine sâye-bahş-ı i'tilâ buyrulup iki yüz otuz sekiz senesi şehir-i Saferinde medine-i Konyâ'ya nefy ü iclâ olunarak kazâyâ rızâ kazıyyesini gûyâ olduğu hâlde rûh-ı şerîfi 'âzim-i halvet-serâ-yı 'ukbâ ve cedd-i latîfi Hazret-i Mevlânâ kuddise sırruhü'l-a'lâ merkad-i şerîfi civârında vâki kabristânda defîn-i hâk-i müşg olmuştur. Müşârünileyh tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye müntesib bir şâ'ir-i muhib olup Galata'da kâin Mevlevî-hâne dâhilinde bir bâb sebîl ile bir bâb kütüphâne inşâ ve zâde-i tab'ı olan bir kıt'a dîvânçe-i matbû'ası ile dahi mecmû'a-i 'âlemde nâmını ibka eylemiştir.

[Ahmed Hâmid Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Hatt-ı şeb-gûn gelirse ruhuna dildârın
Sünbülün seyr edemez bu sene bu gülzârın

Doğrusu ey dil-i şeydâ eğer incinse dahi
Çekemem çille-i hicrîn o perî-ruhsârın

Çünkü dil-i şifte-i zülfü sen ol meh-rûnun
Hâmidâ olsa perîşân ne ‘aceb güftârın

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Hâmid Efendi şehri’l-asl olup tahsîl-i fenn-i
hatt ile ‘âlemde bir hattat-ı gevher-nukat olmuş iken bin yüz seksen bir târîhinde
‘âzım-i dâr-ı bekâ olmuştur.

[Mehmed Hâmid Bey]

Gazel

Bûs-i leb-i la’linle kandır beni
Şol keremi et ki utandır beni

Korktu gözüm cevri ü cefâdan emân
Etmemeğe gayrı inandır beni

Hâb-ı girân ü gam ü endûhdan
Pekçe çal saat uyandır beni

Cem’ ola etrâfıma pervânegân
Ol kadar ‘aşkın ile yandır beni

Derdini sor Hâmidin ey mâh-rû
Bir gece tâ subh boşandır beni

(56)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Hâmid Bey ferîkândan müteveffâ ‘Abdullâh Kâmil Paşa’nın sulbünden bin yüz elli bir târîhinde Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup yüz yetmiş iki târîhinde Enderûn-ı Hümâyûnda vâki kilâr-ı hassa odasına çerağ olunarak nakdine-i evkâtını tahsîl-i ma’ârife sarf ile her fende kesb-i maharet ve bâ-husûs fenn-i mûsikide akrânını sebkat etmiş iken yüz doksan iki senesi vukû’ bulan vebâ-i kebîrde mat’ûnen dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh şîrîn-zebân bir şâir-i hoş-elhân olup eş’arı bî-ayb u noksan vâki olmuştur.

[Mehmed Hâmid Tayfur]

Gazel

Dil-i sevdâ-zede gîsûlarına beste midir
Yok hemân bir başı boş ‘âşık-ı vâreste midir

Tîr-i tîz-nigehin kârına yoktur ârâm
Zahmın ey kaşı kemân sîneme peyveste midir

Âh-ı serd dil-i ‘uşşâka dayanmaz dediler
Serv-i nâzın o kadar tâze vü nevreste midir

Her zamân yâda gelir kâmeti bilmem ki ‘acep
Beyt-i endîşeme bir mısır’a-ı berceste midir

Sür’at etmez reh-i eş’ârda tab’-ı Hâmid
Yoksa de’b-i şu’arâ cünbüş-i âheste midir

Nâzım-ı mûmâ-ileyh Mehmed Hâmid Tayfur Bey âti’t-tercûme sadr-ı esbak Hekimoğlu ‘Ali Paşa merhûmun hemşîre-zâdesi olan ser-bevvâbîn-i dergâh-ı ‘âliden müteveffâ Nûh Bey’in seffine-i sulbünden zevrakçe-süvâr-ı bahr-i vücûd olup bin yüz doksan dört târîhinde sarâ-yı hümâyûn-ı mülûkâneye çerâğ buyrularak bir miktar tahsîl-i ilm ü kemâl eyledikten sonra sır kitâbeti hizmetinden munfasılan tarîk-i

tedrîse dâhil ve bin iki yüz otuz târîhinde Haleb-i şehbâ Mevlevîyetine nâil olmuş ve bin iki yüz otuz iki sâlinde Dersa'âdet'te irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir.

[Nazif-zâde Ahmed Hâmid]

Gazel

Hâb-ı nâzın nûkhet-i gîsû şeb-i yeldâsıdır
Fıkr-i hattın fitne-i hâbîdenin rû'yâsıdır

Gamze-i pür fitenin şâkirdedir sihr-i helâl
Hikmetü'l-işrâk berk-i çeşmînin îmâsıdır

Bir hevâ-yı sünbülîdir zülfüne tûl-ı emel
Rûz-ı mahşer kâmet-i bâlâsının ferdâsıdır

Âteşin zincir olur hasretle mevc-i ekşimiz
Dîde-i hûnbâr gûyâ kim cünûn deryâsıdır
(57)

Nokta-i mevhûm râğbet etse şâh-ı tab'ına
Cevher-i ferd ol dehânın sûret-i ma'nâsıdır

Nola mazmûnlar râğbet etse şâh-ı tab'ına
Hâmidin serhad-ı ikilîm-i sühân ilkâsıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nazif-zâde Ahmed Hâmid Efendi Hâcegândan Nazif Efendi merhûmun mahdûmu olup tabîrât-ı kadîme veçhile müddet-i medîde kethûdâ kalemine müdâvemet ve rütbe-i Hâcegânîyi bi'l-ihrâz nice nice menâsıb-ı dîvâniyeye nâiliyetden sonra ki cennet-mekân Sultan Selîm Han-ı Sâlis hazretleri 'asrında Galata Mevlevîhânesi şeyhi bulunan Gâlib Efendi merhûmun meşîhatleri hengâmda tarîkat-i 'aliyyeyi Mevlevîyeye intisâb ile bi'l-âhire bulunduğu mansıbdan gerden-tâb olarak Yeniköy nâm mahalde kâin sâhilhânesinde 'uzlet-nîşîn olduğu hâlde sinîn-i ömrü hadd-i semânîni mütecâvizen bin iki yüz kırk sekiz senesi rûh-ı revânı 'âzım-i

huld-ı berîn olup naş-ı mağfiret-nakş-ı sâhilhânesi pîşgâhında vâki sofada defîn-i zîr-i zemîn olmuştur. Mürettep dîvân-ı eş'ârı ve hatt-ı ta'lîk ile fenn-i mûsîkide sıyt u iştihâr-ı vardır.

[Hoca Hâmid Efendi]

Gazel

Ey reng-i ruhı bir gül-i ra'nâ-yı muhabbet
Vey turreleri sünbül-i sahrâ-yı muhabbet

Eller o siyah hâlinde derlerse karanfıl
Bizlerde deriz fülful-i zîbâ-yı muhabbet

Meclisde nice cûş u hurûş eylesin dil
Şevk-âver olur kulkul-ı mînâ-yı muhabbet

Bezminde bu dehrin olalım dâfi'-i âlâm
Sâkî içelim gel mül-i hamrâ-yı muhabbet

Şevk-i gül-i sad-berg-i gaddârın ile Hâmid
Olmuş hele bir bülbül-i gûyâ-yı muhabbet

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hoca Hâmid Efendi mütercîm-i kâmûs âti't-tercüme müteveffâ 'Asım Efendi'nin mahdûmu olup Maskat-ı re'sleri olan medine-i Antep'den Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyede mahâret-i kâmile olmak hasebiyle bir müddet Bâb-ı 'Âlî pîşgâhında vâki Beşir Ağa câmî-i şerîfî derûnunda ketebeden bazı tâlib-i fenn-i edebe ta'lîm-i 'ulûm-ı 'âliye ve tefhîm-i fûnûn-ı Fârisiye eyledikten sonra ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet eyleyip cânib-i Üsküdar kâin hânesinde ikâmet üzre iken ra'se 'illetine mübtelâ ve ol veçhile güzârende-i subh u mesâ olmakta iken bin iki yüz elli sekiz senesi hılâlinde 'âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur.

(58)

Hoca Hâmid menzilin kılın livâü'l-hamd ilâh
mısra'ı vefâtına târîh vâki olmuştur.

[Hâmî Efendi]

Gazel

Vermek istersen cihânda nâm mânend-i nigîn
Merkezinde göster istihkâm mânend-i nigîn

Kâviş-i hakkâki sabr etmek gerektir eyleyen
Sîm ü zer tahsîline ikdâm mânend-i nigîn

Fass-ı hâtem-veş verip ziynet yakışmıştır tamâm
Hâne-i zeyne o sîm-endâm mânend-i nigîn

Hâtem-i bî-fasfas-ı bî-hat gibi olma 'akîm
Halka kıl âsâr-ı lutfun 'âm mânend-i nigîn

Geh çıkar nakşın beyâza geh olur rûyün siyâh
Etme râzın herkese i'lâm mânend-i nigîn

Âl-i kübrâ yüz karasıdır Hâmiyâ tahsîlimiz
Olmuşuz farzâ ki sâhip-i nâm mânend-i nigîn

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâmî Efendi, şehir-i Diyârbekir'de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye ve tekmi'l-i nusah-ı 'aliyye eyledikten sonra kitâbet turukuna meyl ü rağbet ve bir müddet ba'zı vüzerânın dîvân kitâbetleri hizmetinde bi'l-istihdâm bin yüz altmış târîhinden sonra maskat-ı re'si olan şehir-i Âmid'de 'âzim-i dârü's-selâm olmuştur. Mumâileyh üstâd-ı kâmil bir şâ'ir-i fâzıl olup bir kıt'a dîvânı dahi vardır.

[Hâmî]

Gazel

Sevdiğimde hüsn ü ân olsun derim meşreb bu ya
Nev-resîde nev-civân olsun derim meşreb bu ya

Bâğ -ı dilde sâye-i vaslın temennâ ettiğim
Bâr-ver nev-res fidan olsun derim meşreb bu ya

Pertev-i mihr dahi düşdükçe zerrât-ı dile
Ebr-i zülfi sâye-bân olsun derim meşreb bu ya

Nehr-i sâil eyleme sâkî-i âfet cûlar gibi
Bezm-gâha mey revân olsun derim meşreb bu ya

Durmasın aksın zülâl-i feyzi mecrâ-yı dile
Sâgar-ı mey nâvedân olsun derim meşreb bu ya

Neylerim tenhâ enîn-i deff ü çengi bezmde
Hem ney olsun hem kemân olsun derim meşreb bu ya

Yağmalansın kâle-i ümmîd-i sûk-ı mâsivâ
Sûd-ı âmâlim ziyân olsun derim meşreb bu ya

Kec-revişle Hâmiyâ şebdîz-i kilik-i zâikam
Esb-i tab'ım hem-'inân olsun derim meşreb bu ya

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâmî Efendi mahrûse-i Selânik'te çehre-nümâ-yı
'âlem-i şuhûd olup kitâbet tarafına meyl ü rağbet ile ba'zı vüzerânın dîvân kitâbetleri
hizmetinde bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı (59) vakt ü saat eyleyip bin iki yüz
elli sekiz senesi hilâlinde dâr-ı beka yarıhlet eylemiştir.

[Mehmed Hasan Bey]

Gazel

Firâkınla gönül bir dem mi var kim zâr zâr olmaz
Döküp seyl-i sirişki dîdeden gevher nisâr olmaz

Safâ-yı ‘âlemi yek bilmeyen bilmez gam-ı dehri
Beli âsâr-ı neş’e olmayan serda humâr olmaz

Bulanmaz pâk-tıynet ta’ne-i erbâb-ı sûretten
Bu zâhirdir ki mir’ât-ı mücellâda gubâr olmaz

Vücûdün putesin kal et çalış tehzîb-i ahlâka
Eğer zer sâf ü hâlis olmasa kâil gubâr olmaz

Bilir mi rûz-i nevrûz-i visâlin kadrini cânâ
Firâkınla o kim mânend-i lâle dâğdâr olmaz

Hayâl-i hatt-ı ruhsârıyla Hassân dîde-i hasret
‘Aceb bir dem mi var kim jeng-i ebr-i bahâr olmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Hasan Bey, ricâl-i devlet-i ‘aliyyeden Recâi-zâde müteveffâ Süleyman hâdî Bey’in ferzend-i ercümendi olup bir müddet Mektûbî-i Sadr-ı ‘âlî odasına müdâvemetle muahharen ba’zı esbâba mebnî terk-i me’mûriyyet ve bin iki yüz kırk iki târîhinde îfâ-yı farîza-i hacc-ı şerîf eylemek üzere cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza ‘azîmet ve ba’de’l-hacc Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip iki yüz elli yedi senesi ‘öşr-i Muharreminde işbu mâtemgâh-ı fenâdan nüzhet-fezâ-yı ‘ukbâya nakl ü rihlet eylemiştir.

[Hasan Ağa]

Gazel

‘Andelîb-i dil-i şeydâ ki hevâdârındır
Ârzû-mend-i gül-i ‘ârız-ı bî-hârındır

Heves-i dâne-i hâlin edeli mürğ-idilim
Rište-i zülfüne pâ-beste giriftârındır

Va’d-i vasl etmiş iken va’de vefâ eylemedin
Bildim ey şûh bu iğvâ niye ağyârındır

Sakın aldırma elinden gamı zinhâr Hasan
Nice demdir ki senin yâr-ı vefâdârındır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Ağa, Tekfurdağı ahâlîsinden olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde bin yüz kırk sâlinde irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir.

[Hasan Hüsnî Efendi]

Gazel

Mevc urur dîdemde her dem cûybâr-ı intizâr
Serv-kaddim eyle gel seyr-i kibâr-ı intizâr

Gerd-i pâynla olurdum kâmbîn-i rûzigâr
Âh bir kerre göz açırsa gubâr-ı intizâr

Hâne-i dîdem misâfîrden görünmez oldu âh
Kandedür âyâ ol şem’-i çeşm-i zâr-ı intizâr

(60)

Aldığıyçün âh o şûhı göz göre göz hapsine
Oldu dil gözden düşüp şimdi düçâr-ı intizâr

Neş'e-dâr olmazdan evvel bâde-i vuslat ile
Keyf eder Hüsni-i gam-hârı humâr-ı intizâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Hüsni Efendi, Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet sarây-ı hümayûnda hizmet eyledikten sonra Dîvân-ı Hümayûn Kalemi'ne çerâğ buyrulup Kalem-i mezbûra müdâvemet ve o esnâda âtî't-terceme müteveffâ Dâniş Bey ile ihtilât ve ülfet etmekte iken Mîr-i mumâileyhin vefâtı vukû' bulmuş olmasıyla;

Ölme var ayrılma yoktur şöyle tutdum dâmenin
mısra'ı meâlince Sivas cânibinde me'mûriyyette olduğu hâlde mat'ûnen 'âzim-i dâr-ı beka olmuştur. Mumâileyh bir şâ'ir-i tâze-zebân olup eş'ârı safâ-bahş-ı dil ü cân vâki olmuştur.

Ne zamân eylese taksîm Suyolcu-zâde
Sû-be-sû akıtır lüle misâli çeşmim
beyt-i latîfini hânendegân-ı Hazret-i Şehriyârîden Suyolcu-zâde Sâlih Efendi hakkında silk-i beyâna keşîde eylemiştir ki elsine-i nâsda mezkûr ve meşhûrdur.

[Ahmed Hasîb Efendi]

Gazel

Teng-meşrebsin levendim bâde-hâr oldukça sen
Kabına sığmazsın aslâ neş'e-dâr oldukça sen

Cümleden evvel getir yâde beni ey bî-vefâ
Va'dini incâz için 'âşık şümâr oldukça sen

Pest olur hurşîd kadri ey meh-i 'âlî-nijâd
Gün-be-gün hüsnüyle sâhip-iştihâr oldukça sen

Hîç fikr-i niyeti gelmez dil-i pür-şûha
Bana sultânım ne gam ‘âlemde var oldukça sen

Tûtî-i tab’-ı Hasîb olsa nola şîrîn-edâ
Ey kamer-tal’at bana âyîne-dâr oldukça sen

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Hasîb Efendi, mahrûse-i Bursa’da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz yirmi dokuz târîhinde sınıf-ı müderrisîne duhûl ile tekmîl devr-i medâris eyleyip bir aralık Saraybosna’ya hâkim ve ba’de huşehr-i Tokat’a hükûmetle ‘âzim olduktan sonra medine-i Kayseriye’ye ve ba’dehu şehr-i Bağdâd’a kadı ve Molla ve biraz vakit mürûrunda medine-i Manisa Mevleviyetine nâiliyyetle mümtâz-ı ahıbbâ olmuş ve muahharen Mevleviyyet-i mezkûreden ma’zhulen Dersa’âdet’e menkul olarak misâfiraten ikamet üzre iken bin yüz altmış altı târîhinde dâr-ı bekaya nakl ü rıhlet eylemiştir. Mumâileyh sâhip-i hüner bir şâ’ir-i pâk-gevher olup eş’ârı latîf (61) ve mu’teber vâki olmuştur.

[Abdülhalîm Hasîb]

Matla’

‘İlm ü ma’ârifde benim
Üstâdım olmuştur temâm
Üstâd-ı sâni-i zamân
Göçtü dedim târîh-i tâm

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi ‘Abdülhalîm Hasîb Efendi, şehrü’l-asl olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile mûsile-i Süleymâniye medresesine mevsûl olmuş iken bin yüz yetmiş üç sâli hilâlinde dâr-ı bekaya menkûl olmuştur. Bâlâda muharrer târîhinden başka eş’ârı görülememiştir.

[Haşmet Efendi]

Gazel

Ruhsat bulunur dâmen-i cânân ele girmez
Cânân bulunur kûşe-i imkân ele girmez

Ruhsârını âzürde-i dest-i taleb etme
Efsürde olur ol gül-i handân ele girmez

Her dânesin ârâyış-i târ-ı nazar eyler
Eşkim gibi bir subha-i mercân ele girmez

‘Arz etme ‘abes çâk-i girîbân-ı niyâzı
Feryâd ile ser-rişte-i ihsân ele girmez

Koynundan ayırma bil onun kadrini ey şûh
Haşmet gibi bir nüsha-i ‘irfân ele girmez

Nâzım-ı mumâ-ileyh Haşmet Efendi, sudûr-ı ‘izâmdan ‘Abbâs Efendi merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı tederîse duhûl ile devr-i medâris-i mu’tâde etmekte iken bin yüz yetmiş beş senesi hilâlinde haklarında zebân-dırâzlık töhmeti isnâd ve âtî’t-terceme Kerkükî Nevres Efendi merhûm ile berâber mahrûse-i Bursa’ya nefy ü ib’âd olunup müddet-i medîde Bursa’da meks ü ikamet eyledikten sonra menfâsı cezîre-i Rodos’a bi’t-tahvîl cezîre-i mezkûreye ‘azîmet ve bin yüz seksen iki senesi hilâlinde ‘azm-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Na’ş-ı mağfiret-nakşı cümle tâife beyinde ma’lûm olan Murâd Reîs merhûmun kabri civârında defîn-i zîr-i türâb ve ol-veçhile muhtâc-ı rahmet-i Cenâb-ı Vehhâb olmuştur. Bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı vardır.

[Mehmed Hıfzî]

Târîh

Makamın buldu resm-i pâ-yi sultân-ı rüsûl hakka

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Mehmed Hıfzî Efendi, şehrü’l-asl olup tekâmîl-ı hıfz-ı nazm-ı celîl ve tahsîl-i hatt-ı bî-misl ü ‘adîl eyledikten sonra bir

müddet Sarây-ı Hümâyûn-ı mülûkânede bi'l-istihdâm muahharen Emti'a Gümrüğü
Başkitâbeti hizmetiyle çerâğ ve bekâm buyrulup bin yüz yetmiş üç sâlinde 'âzim-i
(62) dârü's-selâm olmuştur.

[Hıfzî Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Ne renciş-i üstâd ne sûz-i pederim var
Kalbimde Babadağı kadar bir kederim var

Sarf eylediğim yoluna hep nakd-i sirişkdir
'Âlemde benim bir gelirim yok giderim var

Eş'arımı hep kâğıd-ı yelpâzeye yazdım
Yârâna benim bâd-ı hevâ çok eserim var

Nâzım-ı mecmû'a-i hünermendi Hıfzî Efendi, Ankara Kazâsı dâhilinde vâki
Ayaş nâm kasabada tevellüd eyleyip bi'l-âhire kasaba-i mezkûr mahkemesinde
mülâzım ve kâtip ve evâil-i devr-i Selîm Hân-ı sâlisde dâr-ı bekaya 'âzim ve zâhib
olmuştur. Mumâileyhin bâlâda muharrer olan ebyâtından başka eş'ârına dest-res
olunamamıştır.

[İsmâ'il Hakkı Efendi]

Gazel

Nûr-ı zâta ermeğe mahv-ı sıfât etmek gerek
Mâsivâya cümle terk-i iltifât etmek gerek

Cümle ef'âl ü sıfâtı sâlikin bulsa fenâ
Zât-ı Hakda 'âkıbet ifnâ-yı zât etmek gerek

Bunda fetvânın esâsı münhedimdir ey gönül

Bunda takvâdan libâsı kat kat etmek gerek

Görmeğe Hakkın cemâlin ‘âlem-i sırr içre sen

Göz yumup bu cism ü cânından vefât etmek gerek

Hakkıyâ câna gerekse hikmet-ı Hakdan gıdâ

Dâimâ perhîz ü terk-i tayyibât etmek gerek

Nâzım-ı mumâ-ileyh İsmâ’îl Hakkı Efendi, Aydos nâm kasabada bin altmış üç târîhinde revnak-efzâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup ‘unfuvân-ı tufûliyyetinde medine-i Edirne’ye nakl ile bir müddet tarîkat-i ‘aliyye-i Halvetiyye meşâyihından ‘Abdûlbâkî Efendi merhûmun zîr-i terbiyyesinde bulunup ba’dehu Dersa’âdet’e muvâsalat ve yine tarîkat-i ‘aliyye-i mezkûre meşâyih-ı ‘izâmından Şeyh ‘Osmân Efendi merhûmun hizmetine muvâzabatle mahrûse-i Bursa’da mesned-nişîn-ı hilâfet buyrulup yüz otuz târîhinde Şâm-ı şerîfe ‘azîmet ve üç sene müddet ikametinden sonra Dersa’âdet’e muvâsalat ve biraz müddet dahi mahmiyye-i Üsküdâr’da kûşegîr-i inzivâ ve halvet olduktan sonra mahrûse-i Bursa’ya ‘azîmet ve makam-ı kadîminde ikametle bin yüz otuz beş târîhinde mahrûse-i mezbûrede Tuzpazarı nâm mevkide câmi’-i Mehmediyye isminde mücedded bir bâb zâviye binâ ve inşâsıyla halvet-güzîn-i irşâd ü kerâmet olduğu hâlde bin yüz otuz yedi sâli (63) hilâlinde terk-i hânkah-ı fenâ ve ‘azm-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Mevlâ eyleyip zâviye-i mezkûre avlusunda defîn-i hâk-i i’tilâ olmuştur. Mumâileyh a’lemü’l-’ulemâ, efdalu’l-fuzalâ bir mürşid-i kerâmet-nümâ olup ba’zı te’lîfât ve tasnîfât ve şerh ve tercemeye dâir yirmi bir ‘adet âsâr-ı letâfet-disârı vardır ki esâmîsiyle zîrde sebt ü tahrîr olunmuştur. Rûhu’l-beyân isminde bir kıt’a tefsîr-i şerîf, Şerh-i Hadîs-i erba’în, Şerh-ı Âdâb, Şerh-i Muhammediyye, Şerhü’l-Mesnevî, Şerhü’l-kübrâ, Şerh-i Pend-nâme-i Şeyh ‘Attâr, Şerh-ı Tefsîr-i Fâtîha-i Şerîfe, Kitâb-ı Kebîr, Kitâbü’n-netîce, Kitâb-ı Hitâb, Kitâbü’n-necât, Kitâbü’l-Hakku tasrîh ve’l-keşfü’t-tashîh, Usûl-i Hadîsden hâşiye-i Tuhfetü’l-fiker, Tuhfe-i Hasebiyye, Tuhfe-i İsmâ’iliyye, Fıkhu’l-hâl, Vâridât-ı Kübrâ, Temâmü’l-feyz, Kitâbu’z-zikr ve’ş-şeref, Vesîletü’l-Merâm ve bir kıt’a

dîvân-ı belâgat-'unvânıyla meşhûr ü be-nâm olmuştur.

[Erzurumî İbrâhîm Hakkı]

Gazel

Dôstum zerreler âyîne-i dîdârındır
Nefsini bilmiş o 'ârif ki haberdârındır

Gerçi cândan bana nezdîksin ey cân-ı cihân
Cümleden dûr bana va'de-i dîdârındır

Kalbimin derdine kimden taleb etsem dermân
Ki etıbbâ-yı cihân cümlesi bîmârındır

Mahv olur nûr-ı muhabbetle enâniyyetler
Söyle Mansûra ki bu 'aşk neden kârındır

Nâm ü şân ister isen âfet-i şöhretdir 'aşk
Sanma ol gül yeri bu kûşe-i destârındır

Dil ü dildârın arasında bu cân hâil imiş
'Aşka cân ver ki diyâr-ı dil o dildârındır

Cân ü cânân ü dil-i dilber ü din ey Hakkı
'Aşkdır 'aşk ki o menba'-ı güftârındır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Erzurumî İbrâhîm Hakkı Efendi, eyâlet-i Erzurum'da kâin Hasankale'si nâm kasabada dervîşândan bir zât-ı sûtûde-sıfâtın sulbünden bin yüz on beş târîhinde sâha-i vücûde gelmiş ve hâdim-i 'aşk terkîbi velâdetine târîh vâki olmuştur. Tahsîl-i meleke-i müfîd ü sevâd eyledikten sonra Diyârbekir eyâletine tâbi' Siirt kazâsında vâki Tillo nâm karyeye 'azîmet eyleyerek tarîkat-i 'aliyye-i Kadiriyye meşâyihından Şeyh İsmâ'îl Tilovî hazretlerinin zîr-i terbiyyelerinde

bulunduğu hâlde tekâmîl-i sülûk eyleyip bi'l-âhire Şeyhi mumâileyh tarafından lâbis-i libâs-ı hilâfet ve ol-veçhile müşkil-küşâ-yı mes'ele-i ma'rifet olmuş iken bin yüz seksen altı (64) târîhinde hânkâh-ı bekâya rihlet eyleyip karye-i mezbûrede vâki post-nişîn-i irşâd olduğu dergâhın hazîresinde defîn-i hâk-i 'ıtr-nâk olmuştur. Mumâileyh funûn ü ma'ârif âşinâ bir şeyh-i sâhip-ittika olup Ma'rifet-nâme isminde bir cild kitâb-ı müstetâbı ve bir 'adet matbû' dîvân-ı nasâyıh-nisâbı vardır.

[İsmâ'il Hakkı]

Gazel

Bezm-i 'uşşâk-ı cihâna ne gelir var ne gider
Hâlini 'arz ü beyâna ne gelir var ne gider

Mürg-idil kaldı bugünler aralıkta bîhûd
Gülşen-i vasl-ı canâna ne gelir var ne gider

Dâm-ı zülfiyle şikâr etti beni şehbâzım
Çok haber Gitti o câna ne gelir var ne gider

Ol siyah kâkûl-i nâzûk-ter-i dilber bu gece
Başladı nây ü kemâna ne gelir var ne gider

Hünerün kadrini bilmez cühelâyâ düştüm
Hakkı-i fazl-ı 'ıyâna ne gelir var ne gider

Nâzım-ı mumâ-ileyh İsmâ'il Hakkı Efendi, Silivri'de Ahıskalı 'Osmân Efendi'nin sulbünden bin iki yüz otuz beş târîhinde çehre-nümâ-yı 'alem-i vücûd olup pederi mumâileyhden 'ulûm-ı 'Arabıyyeyi bâ-tahsîl tarîk-ı kazâyâ duhûl ile Bahr-i siyâh cânibinde vâki Erikli nâm kasabada hizmet-i niyâbetde iken bin iki yüz altmış bir senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir.

[İshak Hakkı Paşa]

Gazel

Bâğ-ı hüsnde serv-i revân söylerim sana
Gülzâr-ı tâze fidân söylerim sana

Nûr âyeti cebîn ü cemâlin sıfâtıdır
İşte bu gizli sırrı ‘ayân söylerim sana

Geh mâh ü gâh mihr dedim rûyine senin
Hayretdeyim ki nice yalan söylerim sana

İkbâl-i dehrin kesret-i derd ü mihenleder
Nefsimde tecrüseyle inan söylerim sana

Ey nefs-i bî-edeb bu kadar seyyiât ile
Hâlin olur nice yaman söylerim sana

Vaslın zebânı fasl-ı bahâr ile bir değil
Zevk-ı visâli ‘ıyş-ı cinân söylerim sana

Tîr-i müjesin emân ne yaman sîne-dûzdur
Seyr eyle şerha şerha nişân söylerim sana

Bu gece ben ne çektim elinden rakîbin âh
Zahm-ı derûn ü cânı nihân söylerim sana

Zîver Efendi Hazretinin nazm-ı pâkini
Hakkı misâl-i rûh-ı revân söylerim sana

(65)

Nâzım-ı mumâ-ileyh İshak Hakkı Paşa, âtî’t-terceme Kamus Mütercimi
vak’a-nüvîs ‘Âsım Efendi merhûmun birâderi ‘Antep Nakîbü’l-eşrâfı kaymakamı

Emîn Efendi'nin sulbünden medine-i 'Antep'te bin iki yüz yirmi üç senesi hilâlinde ziyâ-pâş-ı 'ayn-i vücûd olup isti'dâd-ı zâtıyyesi iktizâsınca medine-i mezkûr 'ulemâsından Küçük Hâfız Efendi merhûmdan bir miktâr tahsîl-i 'ilm ü kemâl eyleyerek iki yüz elli dört târîhinde Konyâ Vâlîsi Hâfız Paşa'nın hazînedarlığı hizmetinde bulunduğu hâlde Dergâh-ı 'âlî Kapucubaşılığı rütbesini ve iki yüz altmış yedi senesi Istabl-ı 'Âmire Müdürlüğü pâye-i refî'asını hâiz ve sene-i mezbûre hilâlinde 'uhdesine rütbe-i mîrimîrânî bi't-tevcîh beyne'l-emâsil mütemâyiz buyrulup o esnâda 'Arabistân Ordu-yı Hümâyûnı Müşîri nasb ve ta'yîn buyrulmuş olan Sadr-ı a'zam Mehmed Paşa'nın Kethüdâlık me'mûriyyetiyle Şâm-ı şerîf cânibine 'azîmet ve iki yüz altmış sekiz senesi evâhirinde Şâm-ı şerîf Vâlîsi bulunan 'İzzet Paşa'nın Cidde-i mu'azzama eyâletine naklinde dört buçuk mâh müddet kaymakamlık veçhile Şâm-ı şerîfde idâre-i umûr-ı memleket eyledikten sonra Dersa'âdet'e muvâsalat ve bir müddet ikametle işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem kaymakamlıkla İzvornik cânibine 'azîmet eylemiştir. Müşârünileyh nazm u nesre mukteder bir şâ'ir-i mâhir olup dîvân olacak miktâr eş'ârı ve haylice tevârih-i letâfet-disârı vardır. 'İlm-i kitâbet ve fenn-i inşâda olan ma'lûmât ve mahâreti âtî't-terceme Sadr-ı esbak Mustafa Reşîd Paşa'nın terceme-i hâl-i sa'âdet-iştîmâline dâir keşîde-i silk-i imlâ eylemiş olduğu müsvedde-i gevher-behânın mefâd-ı dil-ârâsından müstefâd olacağı cihetle tafsîl-i makaleden sarf-ı nazar olundu.

[Kıbrısî-zâde İsmâ'îl Hakkı]

Târîh-i Mîlâd

Dehre ihsân etti Hak Sultân Mehmed vâmıkı
Fürûğı subh u mihr aldı Sabîha nâm sultândan
Verdi İbrâhîm Bahâ gülzâr-ı dehre bûy-i fer
İtdi sulb-i Mustafâ'dan Fâtıma-gûne vürûd
Recebde Mîr-i İbrâhîm geldi gülşen-i kevne
Kondı gehvâre-i dünyâyâ Behiyye hânım

Târîh-i Vefât

Nâle kılsun ins ü cinn Gitti Süleymân-ı fehîm
Bulmadı Gitti hekîm bey de ‘ilâcın mevtin
(66)
Nîzeni dem-beste etti nâle-i deff-i ecel
Kırdı Camcı-zâde’nin billûr-veş câmin ecel

Meded sırr oldu Gitti Ka’bede Mollâ idi Sırrı
Ka’be-i ‘Adni tavâf eyledi rûh-ı Halîl

Nâzım-ı târîh-i dil-pesendi Kıbrısî-zâde İsmâ’îl Hakkı Efendi, Tersâne Emîni El-hâc ‘Ali Ağa’nın sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz târîhinde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup iki yüz yirmi sâli hilâlinde tarîk-ı feyz-refîk-ı tadrîse dâhil ve iki yüz elli sekiz senesi Selânik kazâsı ve iki yüz altmış sekiz sâlinde evleviyyetle Bursa Kazâsı Mevleviyyetine vâsıl ve nâil olmuştur. Mumâileyh muhıbb-i Âl-i ‘Abâ bir müverrih-i târîh-âşinâ olup dâimâ ashâb-ı kemâle mütevâzi’âne hareket ve erbâb-ı ma’ârif ile câ-be-câ tarh-ı encümen-i ülfet eyleyerek imrâr-ı vakt ü sâ’at eylemekten her ne kadar gazel-gûluk vâdîsine esîrân değil ise de nazm-ı târîhde Sürûrî Efendi merhûma hem-’inan olan müverrihlerden olduğu gün gibi zâhir ve nümâyândır. Hatt-ı ta’lîkte mânend-i ‘Îmâd meşhûr-ı ‘ibâd olan hattâtinden olduğu haysiyyetiyle kendisinin çerâğ-ı bî-hadd ü şâkirdân-ı bî’idâdı vardır.

[Hasan Hakkı Bey]

Gazel

Olaydı hâhiş-i nûş-i şerâb-ı nâb sana
Olurdu sâgar-i zerrîn âfitâb sana

İçince hâhişin artar nedir bu keyfiyyet
Verir mi hûnum ‘aceb teşne-i şarâb sana

Karîn-i yek-nigeh-i hışmın olmasın yoksa
Cihânı eyleme bir iş midir harâb sana

Olur hacâlet ile tîre dîde-i hurşîd
Nigâh kılsa bu hüsn ile bî-nikâb sana

Fütâde-i elem-i ‘aşk-ı cân-güdâzındur
Düşer mi Hakkı-i zârından ictinâb sana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Hakkı Bey, Şeyhü’l-vüzerâ İşkodralı Mustafa Paşa’nın necl-i necîb ü ferzend-i Edipi olup ‘unfuvân-ı tufûliyyetinde dür-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye bi’l-muvâsala nakdine-i himmetini iktisâb-ı cevâhir-i ma’ârifeye hasr u sarf ile ‘ilm-i kitâbet ve fenn-i inşâda tahsîl-i meknet ü kudret eyledikten sonra kadîmî hâiz olduğu Mîrimîrânlık rütbesini bin iki yüz altmış iki senesi bi’l-iltimâs rütbe-i sâniyyeye tahvîl etdirerek Hâriciye Tahrîrât Odası hulefâsı sınıfına ilhak olunmuştur. Mumâileyh elsine-i sülûseye âşinâ bir şâ’ir-i pâkîze-edâ olup dîvânçe olacak miktâr eş’âr-ı belâgat-’unvânı (67) ve haylice tevârih-i fesâhat-disârı vardır.

[İbrâhîm Hakkı Bey]

Kasîde

Zihî lutf u ‘atâ-yı mahmedet-efzâ-yı subhânî
Ki memdûh-i güzînîm etti bir destûr-i zî-şânî
Ne düstûr ol muşahhas cevher-i evvel ki olmuştur
Sıfât ü zâtının rûh-ı mukaddes deng i hayrânı
Sütûde şeb-çerâğ-ı devrde âbâ-yı ‘illiyyîn
Yegâne gevher-i zîbende-i nüh-dürc-i imkânî
Meh-i kuds-i fûrûğ-i evc-i ‘ulyâ-yı Hudâvendî
Gül-i hurşîd-tâb-ı gülsitân-ı feyz-i Yezdânî
Ser-efrâz-ı ser-efrâzân-ı ‘âlim-i dâver-i a’zam
Vezîr-i Cem-haşem ma’nâ-yı maksûd-ı cihânbanî

Cenâb-ı heft-gerdûnun yegâne hâsıl-ı devri
Şehinşâh-ı cihânın zübde-i erkân-ı dîvânı
Cenâb-ı Sâmi Pâşâ-yı gerek-kerdâr-ı ‘âlem kim
Olursa yaraşır kevn ü mekân mahkûm-ı fermânı
Te’âlallâh zihî destûr-i ‘âlf-câh-ı a’zam kim
Pür etti gulgul-i kûs-i celâli gûş-i devrânı
O yektâ feylesof-i vâkıf-ı esrâr-ı hikmet kim
Sebakdâş -ı kemâli ‘akl-i fa’âl olsa erzânî
Bisât-ı bârgâhı atlas-ı gerdûn-ı mînâyî
Hazıyz-i dâsitân-ı devleti eyvân-ı keyvânı
Zamîr-i tâb-nâki mehbit-ı envâr-ı lâ-reybi
Kelâm-ı dil-peziñi zübdetü’l-esrâr ü vicdânı
Zülâl-i meşrebinden Hızır olaydı zerrece âgâh
Dilinden mahv ederdi ârzû-yı âb-ı hayvânı
Ger olsa sadme-efken pençe-i zôr-âver-ı kahrı
Ederdi çâk-ber-çâk atlas-ı gerdûn-ı gerdânı
Olur bir gül-nihâl üstünde peydâ eylesen hurşîd
Nesîm-i himmeti perverde etse bâğ u bostânı
Safâ-yı râyeti ger eylese endîşe bir şâ’ir
Eder tâb-ı hayâlî ‘âlem-i ma’nâ-yı nûrânî
O dem kim turre-i müşgîn şemîm-i şâhid-i halkı
Bu neylî sâha-i gerdûna etti nefha rîzânî
Gazâl-i mihr olup âvâre eyler rûz ü şeb cevân
Gehî sahrâ-yı mağrib gâh saht-ı hâveristânı
Bülend ol mertebe tâk-ı sarây-ı kadr ü câhı kim
Kazâ olur iken ona nigâh-endâz-ı hayrânî
Külâhından zemîn-i lâ-mekâna düştü destârı
Görünen sanma kat kat çenber-i nüh-çarh-ı gerdânı
Müşîr-i dâniş-efrûzâ vezîr-i ‘akl-i küll-fehmâ
Eyâ menşûr-ı vâlâ-yı celâl ü câh-ı ‘unvânı
Sen ol ârâyîş-i dîvân-ı ‘uzmâ-yı vezâretsin
Ki mislin görmemiştir Hânedân-ı Âl-i Osmânî

Getürmez kevine zâtın gibi bid destûr-i dâniyâ

Kazâ eylerse icbâr ümmehât-ı çâr-erkânı

(68)

Olanlar nazre-efken nüsha-i idrâk-i vâlâna

Görürler noktasında ser-nüvişt-i kevn ü imkânı

Rahîk-ı nazm-ıla ol bahâ-yı pür-esrâr-ı hikmettir

Ki mest olur hayâl-i reşhasıyla rûh-ı hâkanî

O üstâd-ı dakayık-perver-i mazmûn ü ma'nâsın

Ki itsen tarh-ı terkîb-i sühandâ hâme-i cünbân

Olur rûh-ı beyân âzürde debîr-i fikr-i derrâkin

Zamîr-i cevher-i evveldeki esrâr-ı pinhânı

Hudâvendâ kusûrum 'afz kıl tedkîk-ı ma'nîde

Beni lâl etti dehrin rencişi-bî-hadd ü pâyânı

Senin gibi vezîrin böyle tarh etmezdim evsâfın

Dilimde ger olaydı zerrece âsâr-ı şâdânî

Değildir bu kasîdem lââyık-ı takdîm-i dergâhın

Ki sensin gevher-i pâkîze-i kân-ı sühandânî

Beni şermende etti çarh-ı dîn zât-ı bülendinden

Geçe tahte's-serâyâ dilerim ecrâm ü eyvânı

Ki bir dem koymadı gönlümde âsâr-ı safâ tâ kim

Verem vasf-ı kemâlâtında dâd-ı Selmânı

Bütün mahv eyledi esbâb-ı 'ıyş u zevk u sâ'âtim

Edip mevkûf-ı hayret hâtır-ı gamgîn ü nâlânı

Beni bir şûh-ı gaddârın esîri etti kim hışmı

Olur âfet-resân-ı sad dil-i Şiblî vü San'ânı

İnip ger Sidreden görseydi hüsn bir nazar Cibrîl

Ederdi haşr olunca 'âlem-i süflîde pûyânı

Cüdâ düştüm o şûh-ı dil-sitân-ı 'âlem-ârâdan

Yeredir çâk edersem dest-i hasretle girîbânı

Beyân etmek için hâl-i dil-i pür-sûz-i nâlânım

Sezâdır bu mahalde eyler isem ger gazel-hânî

Karârım aldı ol şûhun nigâh-ı çeşm-i fettânı

‘Aceb mi serserî geşt eylesem deşt ü beyâbânı
Harîm-i hicrîne bir özge fânûs-i hayâl oldum
Yakup sînemde yer yer sad kandîl-i dâğ-ı hırmânı
Hayâl-ı ‘ârızıyle âbrâh ü eşk-i hûnînîm
Bitirdi her bün-i hâr-ı müjemde verd-i handânı
Dil-i derd-âzmâ vü bî-karârın hicr-i zülfiyle
Erer tâ mecma’-ı rûhâniyâna bang-i figânı
Yakar sûz-i safîrim enfüs ü âfâkı ey Hakkı
Benim gülzâr-ı nazmın bülbül-i şûrîde-elhânı
Benim ol şâ’ir-i kader ki tavr-ı şî’r-i rengînîm
Verir hüsn-i edâ-yı nazm-ı üstâd-ı Sıfâhânî
Nevâ-yı kilkime dem-beste tab’-ı bülbül-i Şîrâz
Edâ-yı nazmıma âşüfte Hâkânî-i Şîrvânî
Zebânım râz-ı dâr-ı hâzin-i gencîne-i ilhâm
Kelâmım mağz-ı esrâr-ı tecelliyyât-ı Rabbânî
Dil-i pâkimdir ol gülzâr-ı firdevs-i me’ânî kim
Akar her kûşesinden selsebîl-i bâğ-ı Rızvânı
(69)

Düşer ednâ gubârı zerre-i gerdûn-i i’câza
Edince rîş-i tab’ım ‘arsa-i ma’nîde cevhlânı
Ederdi noktasın tahkîk-ı mâhiyyât için bürhân
Göreydi nüsha-i âsârım Eflâtûn-ı Yûnânı
‘Acebdür pertev-i envâr-ı tab’ım anlayıp gerdûn
Söündürmezse ‘ârından çerâğ-ı mihr-i tâbânı
Ne bu lâf-ı temeddüh hem bu rütbe şekve-i bî-câ
Du’âya başla ey dil buldu nazmın hadd ü pâyânı
Vezîrân-ı güzînin vafânı tâ kim sühan-sencân
Ede dâim medâr germî-i bâzâr-ı ‘irfânı
Bulup zât-ı şerîfî rütbe-i iclâl-i rûz-efzûn
Hasûd-ı câhı olsun varta-dûş-ı çâh-ı zindânı

Edîp şevk-ı hübûr-ı tab'-ı pâkin nev-be-nev müzdâd
Vere zâtına Allâh 'ömr ü iclâl-i Firâvânî

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Hakkı Bey; Misivri Muhâfız esbak müteveffâ İsmâ'il Paşa'nın sulbünden Misivri'de bin iki yüz otuz sekiz senesi pâ-nihâde-i vücûd olup iki yüz elli sekiz senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala iki yüz elli dokuz senesi hilâlinde Evkaf-ı Hümâyûn Hazînesi dâhilinde vâki Muhâsebe Kalemi'ne bir müddet müdâvemet ve iki yüz altmış yedi senesi Hazîne-i merkume Tahrîrât Odası ketebesine silkine dehâlet eylemiştir. Mumâileyh ;

شعر گفتن کر حیرت رفتن بود
بیک تمهیدن باز گفتن بود

beyt-i latîfî meâl-i münîfî üzre hakîkati veçhile mezâyâ-yı şî'ri tedkîka muktedir bir şâ'ir olup müddet-i 'ömründe bir kıt'a târîh söylememiş ve evâil-i hâlinde bir vakit gazel-gûluk meydânında âzmâyış-i tabî'at eylemiş ise de muahharen kasîde-perdâzlık tarafını iltizâm ederek kendine mahsûs olan vâdiye pûyân ve ol-sûretle câ-be-câ silsile-i medh ü heycâyî-cünbândır.

[Hakkı Efendi]

Gazel

Her nigâh-ı cân-sitânından ki dil me'yûs olur
Rûh-ı kudsi ser-be-ceyb-i kûşe-i efsûn olur

Etmem ol nahvet-perest-i nâza 'arz-ı iştikâ
Çâk-i sînem korkarım âyîne-i nâmûs olur

Dil ki bezm-i gamda ser-germ-i hayâlindir o dem
Derd-i âhım şem'-i dâğ-ı sîneme fânûs olur

Râhib-i deyr-i mecâzım kim be-feyz-i ‘aşk-ı pâk
Vecd ü hâl-i tab’ıma bâdî dem-i nâkûs olur

‘Âlem-i ma’nîde Hakkı eylesem bast-ı kelâm
Feyz-i enfâs-ı Mesîh-endîşeme me’nûs olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hakkı Efendi, tarîkat-i ‘aliyye-i Mısıriye meşâyihinden âtî’t-terceme Bursevî müteveffâ (70) Zâik Efendi’nin sulbünden mahrûse-i Bursa’da bin iki yüz kırk sekiz senesi hilâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış iki târîhinde Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Bâb-ı Ser-’askerî dâhilinde vâki Masraf Nezâreti Tahrîrât Odası ketebesine dâhil olmuştur. Mumâileyh sâlîfû’t-terceme İsmâ’îl Paşa-zâde Hakkı Bey’in şâkirndânından olup silk-i şi’rde mumâileyhin eserine pûyân ve etvâr ü güftârda kendisine akrân ve hem-zebân olduğundan ızâ’a-i şâ’iriyyet etmemek hulyâsiyle muahharen Fevzî tahallus eylemiştir.

[Muhammed Hakîrî]

Gazel-i nâ-tamâm

Niçin nûr-i İlâhîden kaçır îmâna gelmezsin
Seninçün münzel olmuştur niçin Kur’âna gelmezsin

Dokuz türlü maraz sende gözün görmez derûnunda
Şifâyı bulmaya ona niçin Lokmâna gelmezsin

Yüzü güldür saç sünbül onun ismi Muhammeddir
Cemâli bâğına onun niçin ihsâna gelmezsin

Hakîri sırr-ile söyler nihân ‘ilmin ‘ıyân eyler
Haber sor bâğ-ı veçhinden niçin ‘irfâna gelmezsin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Muhammed Hakîrî Efendi cânib-i Anadolu’da vâki Sandıklı nâm kasabada pâ-nihâde-i sahâ-yı vücûd olup muahharen mahrûse-i

Bursa'ya nakl ü hicretle tarîkat-i 'aliyye-i Halvetiyyeye dehâlet ve bin yüz seksen altı sâlinde dâr-ı bekâyâ 'azm ü rıhlet eylemiştir. Mumâileyhin eş'ârı ilâhiyât nev'inden olup Şeyhâne vâki olmuştur.

[Şeyhülislâm El-hâc Ahmed 'Ârif Hikmet]

Gazel

Gülşen ki feyz-i nûr ile seyr eder bu şeb
Her gonca bir keliçe-i mehtâbdır bu şeb

Bîdâr eder mi bang-i niyâzım sepîde-dem
Baht-ı siyâh rûz-i girân-hâbdır bu şeb

Mest etti hûşî bizim çerâgân-ı mâhitâb
Kim ziyb-i dûşî ferde-i sincâbdır bu şeb

Âyîne-i cemâl-i hüner baht-ı tîredir
Zulmet medâr-ı tâbiş-i şeb-tâbdır bu şeb

Hikmet bu âteşîn-sühan dil-fürûz ile
Rûşen çerâğ-ı meclis-i ahhâbdır bu şeb

Nâzım-ı müşârünileyh Şeyhülislâm El-hâc Ahmed 'Ârif Hikmet Beyefendi matla'-ı dâniş-verân olan Dârü'l-hilâfet i'l-'aliyyede sudûr-ı 'izâmdan Nâilî 'Abdullah Paşa-zâde 'İsmet Bey merhûmun sulbünden bin iki yüz bir senesi hilâlinde mânend-i mâh mes'ûd ü ziyâ-güster-i 'âlem-i vücûd olup iki yüz on bir târîhinde nâm-ı feyz-ittisâmı defter-i tadrîse revnak-dih-i i'tilâ ve medâris-i mu'tâdeye sırasıyle ziynet-bahşâ (71) olduktan sonra neyyir-i a'zam-ı ikbâlî iki yüz otuz bir senesi Kuds-i Şerîf ve iki yüz otuz altı senesi Mısır-ı Kahire ve iki yüz otuz dokuz senesi Medine-i münevvere Mevleviyyetlerinde tâli' ve iki yüz kırk iki senesi dârü'l-hilâfet i'l-'aliyye kazâsı pâye-i mu'teberesini hâiz ve iki yüz kırk altı senesi Nekabet-i hizmet-i müstevcibü'l-mefharetiyle mütemâyiz buyrulup iki yüz kırk dokuz senesi

Anadolu ve iki yüz elli dört senesi Rûmeli Sadâreti pâye-i refî'alarını bi'l-ihraz, ibtidâ Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı 'Adliyye ve muahharen Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askeriyye a'zâsı sınıfında lâmi' olmuş ve iki yüz altmış iki senesi şehir-i Zilhiccesinde linâmıkıhi;

'Ârif Bey'i İrfân ile

Hak Şeyhülislâm eyledi

târîh-i menkûtı mantûkınca nüsha-i 'ilm ü kemâl olan zât-ı ferîşte-misâl-i fuzaylânesini vedî'a-i mesned-i vâlâ-yı Meşîhat-i İslâmiyye kılınmış ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından evvelce makam-ı Meşîhatten mufâratle sâhil-hânelerinde peygûle-güzîn-i istirâhat olmuşlardır. Müşârünileyh câmi'-i zühd ü takvâ bir fâzıl-i bî-hemtâ olup eş'âr-ı belâgat-şî'ârına rûhânî Sâib ve 'Örfî hayrân, ve Münşeât-ı letâfet-âyâtına Nergisî ve Veysî engüşt-ber-dehândır. Cenâb-ı fazîlet-simâtı Medine-i münevverede ma'lûmü'l-'aded kütüb-i nefîseyi câmi' bir bâb kütübhâne-i hayr-nişâne binâ ve inşâsına dahi muvaffak olmuştur.

[‘Abdullâh Hilmî]

Matla'

Fezâ-yı dergehin kân-ı 'atâdır yâ Resûlallâh

Cenâbın melce-i ehl-i recâdır yâ Resûlallâh

Nâzım-ı mecmû'a-i hüner-mendi 'Abdullâh Hilmî Efendi Şeyhü'l-kurâ Yûsuf Efendi-zâde Mehmed Efendi'nin sulbünden bin seksen beş târîhinde çehrenümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup tahsîl-i 'ulûm-i 'âliyyeye sa'y ü gûşîş ile tekmîl nusah-ı 'aliyye eyleyip bi'l-âhire Sarây-ı Hümâyûn Hâceliğine meyl ü rağbet ve ba'zı te'lîfât ve tasnîfâta sarf-ı yârâ himmet eyleyerek altmış sene müddet neşr-i 'ulûm-i 'âliyye eyledikten sonra bin yüz altmış yedi senesi evâhirinde nakl-i kasr-ı cennet eylemiştir. Mumâileyh bir 'âlim-i 'âmil ve bir fâzıl-ı kâmil olup Buhârî-i şerîfe mufasssal bir 'adet şerh-i metîni olduğundan fazla ba'zı kütüb-i mu'tebereye hâşiye ve tefâsîr-i şerîfe ve fûnûn-i sâireye dâir dahi kırk yedi 'adet risâle-i rengîn-makalesi olduğu ba'zı târîhte mastûr ve mukayyettir. Bâlâda muharrer matla'-ı (72) garrâlarından

mâ'adâ eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[‘Abdullâh Hilmî Dede]

Matla’

Kırılır üstüne ‘uşşâko gözü bâdâmın
Zer-i mahbûb ile Fındıklıya çek al kâmin

Beyt

Bir hicâz eylesek ‘uşşâka o şeh nâz eyler
Uymaz âhengine erbâb-ı tarab yâ neyler

Nâzım-ı hüner-ber-âverde ‘Abdullâh Hilmî Dede, Kasımpaşa Mahallesi sâkinlerinden olup evâil-i hâlinde kuzât gürûhundan iken muahharen tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâp ile tahsîl-i ‘irfân-ı bî-hesâp ederek bin yüz seksen târîhinde seyâhat tarîkiyle ‘Arabistân cânibine ‘azîmet ve sene-i mezbûre hilâlinde yine cânib-i Rûma ‘avdet eylemek üzre râkib-i sefîne olduğu hâlde gavta-hâr-ı bahr-ı rahmet olmuştur. Mumâileyhin bâlâda mastûr iki ‘adet beytinden başka eş'ârı manzûr-ı ‘âcizî olmamıştır.

[Hasan Hilmî Efendi]

Gazel

Usandık Akdenizden keştî-i ârâmı kaldırsak
Açıp yelkenleri Bahr-ı siyâha doğru saldırsak

Muvâfık rûzigâr ile kış üstünde edip ârâm
Gehî ney üflesek gâhîce ol tanbûru çaldırsak

Çanaklık semtini zabt eyleyip de zevke gark olsak
Safâ deryâsına fûlk-i dil-i nâkâmı daldırsak

Bulurduk lâ-cerem olsa-boca bir cây-ı âsâyış
Usûlüyle reîse yanaşıp da lenger aldırsak

Baba ‘Amrun tağarcığı gibi şeyler zuhûr eyler
Eğer sandûka-i endîşeyi Hilmî boşaldırsak

Nâzım-ı mumâ-ileyh Kıbrısî Müftüsü Hasan Hilmî Efendi; bin yüz doksan yedi senesi cezîre-i Kıbrıs’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye sarf-ı evkât ile tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyleyip muahharen cezîre-i mezbûre Müftülüğü hizmetine me’mûr ve ta’yîn kılınmış ve iki yüz altmış dört senesi ‘âzim-i huld-i berîn olmuştur. Mumâileyh ‘âlim ve fâzıl bir zât-ı hamîde-hasâil olup eş’âr ve güftârı ‘Amr ile Zeydin makbûl ve müstahseni olduğundan başka Hudâvendigâr-ı Sâbık cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı gâzî tâbe serâhu hazretleri dahi kendisini Sultânü’s-şu’arâ ‘unvânını tahsîs ile iltifât buyurmuş oldukları mumâileyh tarafından işitilmiştir.

[Mustafa Hilmî Efendi]

Gazel

Şem’-i dil âteş-i ‘aşk-ile fitîl aldı çü mûm
Görecek semt-i Fenerde bu gece bir bût-i Rûm
(73)

Hançer-i gamze-i kâfir nigehe cânâ geçer
Bu yakışla ‘aceb îmâne gelir mi mersûm

Nâr-ı nûr-ı ruhî âteş-gede-i sîne-fürûz
Bûy-i zülfünden olur nûkhet-i Meryem meşmûm

Kıyl u kâl olsa da ger mebhas-i zülfünde derâz
Harf sığmaz o mehin sanki dehânı ma'dûm

Hilmiyâ eylemiş evreng-i sitiğnâya cülûs
Mülk-i dil zabtına ol pâdişeh-i kişver-i Rûm

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Hilmî Efendi; mahrûsa-i Bursa'da çehre-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup bin iki yüz elli dokuz senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala birkaç sene mürûrunda mâliye Mektupçusu Odası ve iki yüz altmış altı senesi Meclis-i Muhâsebe-i Mâliyye Mazbata Odası ketebesine sınıfına dâhil olmuştur. Bir miktâr eş'ârı vardır.

[Halîm Giray Sultân]

Gazel

Çeşm-i hak-bînde ağıâr ile yâr ikisi bir
Bâğ-ı tevhîdde zîrâ gül ü hâr ikisi bir

Gâh ruhsâre vü geh zülfe bakar nev-hevesân
Ehl-i tahkîka göre leyl ü nehâr ikisi bir

Şâhlar hâk-i siyâh içre fakîrâne yatar
Dergeh-i Hakda sığâr ile kibâr ikisi bir

Ehl-i tevhîdde yoktur ikilik Allâh bir
Nazarımda gül-i fîrdevs ile nâr ikisi bir

Bezm-i 'âlemde bana sensiz olunca cânâ
Neş'e-i bâde ile renc-i humâr ikisi bir

İttihâd eyleyeli ‘aşkile dîvâne gönül
Telhî-i fûrkt ile zevk-ı kenâr ikisi bir

Verdiler vâsıl olup bezm-i Selâmîye selâm
Bu sene geldi Halîm ‘ıyd ü bahâr ikisi bir

Nâzım-ı müşârûnileyh Halîm Giray Sultân; selâtîn-i Cengiziyye evlâd-ı vâlâ-nijâdından olup müddet-i medîde Der’aliyyede ikâmet-sâz-ı übbet ü iclâl olduktan sonra Silivri kazâsında kâin Çatalca nâm karyeye nakl ü hicretle bin iki yüz otuz dokuz sâli hilâlinde kebk-i rûhı giriftâr-ı pençe-i ‘ukâb-ı ecel-i müsemmâ olup karye-i mezbûrede vâki Ferhad Paşa Câmi’i kabristanında defn olunarak muntazır-ı rahmet-i Cenâb-ı Mevlâ olmuştur. Müşârûnileyh nükte-perver bir şâ’ir-i sâhip-i hüner olup selâtîn-i Cengiziyye haklarında Gülbün-i Hânân isminde bir eser-i güzîde bir kıt’a dîvânçe-i pesendîde nazm u inşâdıyla cerîde-i ‘âlemde ibkâ-yı nâm ü şân eylemiştir.

[‘Abdülhalîm Efendi]

Gazel

İnfî’âl etmiş geçende ol meh-i rûşen bana
Ba’d-ezin zindân olur seyrân ile gülşen bana
(74)

Ol perî-peyker ile hemdem olursam gam değil
Yârsız yeksân olur gülşen ile külhan bana

Açmasam râz-ı derûnum dâstlar gönlüm yanar
Derd-i ‘aşkım söylesem handân olur düşman bana

Dinlemez derd-i derûnum hâtırım eyler şikest
Ol ziyânkârın elinden her demim şîven bana

Ülfet-i ağıâr eder ‘uşşâkı mecrûhü’l-fuâd
Ol mehin cevri gelir bu veçhile ehven bana

Gelse hat ruhsâr-ı dildâre Halîmâ gam yemem
Cümle hûbân-ı zemândan ol perî ahsen bana

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdülhalîm Efendi; Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk beş senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli sekiz senesi Mekteb-i Ma’ârif’i ‘Adliyye şâkirdânı sınıfına bi’l-ilhâk iki yüz altmış üç senesi usûl-i imtihâniyyeleri bi’l-icrâ Mâliyye Hazînesinde vâki Varidat Muhâsebesi ketebesı ve iki yüz altmış sekiz senesi Dâhiliye Kalemi hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur.

[Mustafa Hilmî Paşa]

Târîh

Oldu Subhî-zâde ‘Abdullâh Efendi kethüdâ

Nâzım-ı ma’ârif-pîrâ Mustafa Hilmî Paşa; şehrü’l-asl olup Rûznâmçe-i evvel kaleminden neş’etle bir müddet kalem-i mezbûr Kîsedârlığına bi’l-istihdâm bin yüz altmış dört târîhinde Şıkk-ı evvel Defterdarlığına nâil ve üç sene mürûrunda bâ-rütbe-i Mîrimîrânî ‘uhdesine Sayda Eyâleti bi’t-tevcîh mahall-i merkuma ‘âzim ve nâkil ve bir sene zarfında vâki olan isti’fâsına binâen rütbe-i mezkûre ‘uhdesinden sarf ve tahvîl ile tekrâr tarîk-ı aslîsine dâhil olduktan sonra bir zamân metrûk Başmuhâsebe Rûznâmçe-i evvel ve dîger ba’zı manâsıb-ı celîlede varak-gerdân-ı defâtir-i leyl ü nehâr olup yüz altmış dokuz târîhinde sâniyen Defterdarlık-ı mezkûr me’mûriyyeti kendine ihâle ve i’tâ ve o aralık me’mûriyyet-i mezkûreden ‘azli zuhûriyle Limni cezâresine nefy ü iclâ olunup müddet-i kalîle zarfında ‘afv u ıtlâk vukû’ına mebnî Dersa’âdet’e muvâsalat birle sâlisen mesned-i Defteriye nâil ve on sekiz mâh mürûrunda ki bin yüz yetmiş üç senesi evâsıtında hâiz-i rütbe-i vâlâ-yı vezâret olduğı hâlde mansıbı olan eyâlet-i Musul’a vâsıl olmak üzre cânib-i mezkûra ‘âzim ve nâkil olmuş iken mâ-tekaddüm-i hılâf-i rızâ vukû’a gelen ba’zı harekât-ı nâ-

be-câsı mesmû'-i Cenâb-ı Şehriyârî olmuş ve Bozca(75)adaya nefy ü tağrîb olunmasına irâde-i kâtî'a-i pâdişâhî celâdet-rîz-i sünûh buyurulmuş olduğundan esnâ-yı râhda vâki eziyyetden mübâşir ma'rifetiyle menfâsı olan Bozca adaya sevk ve irsâl olunup ada-i mezbûrede maktûlen târik-i debdebe-i câh ü ikbâl olmuştur. Müşârünileyh selîka-i şî'riyyesi zâhir bir şâ'ir olup dîvân'ı dahi olduğu tahkîk kılınmış ise de bâlâda muharrer olan târîhinden başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[Ahmed Hamdî]

Na't

O şeb kıldın 'urûc-ı Sidreye Cibrîl ile himmet
Sana'arz oldu nûrunla ki nûr-ı pür-ziyâ sensin

Gelip beyt-i mukaddesde salâtı eyledin itmâm
O dem cem' oldular ervâh imâm-ı muktedâ sensin

Nâzım-ı mecmû'a-i hüner-mendi Ahmed Hamdî Efendi; Adana 'ulemâsından olup neşr-i 'ulûm-ı 'âliyye ile evkât-güzâr iken bin iki yüz elli iki senesi 'âzim-i dârü'l-karâr olmuştur.

[Ahmed Muhtar Hamdî]

Gazel

O şûh-ı nâz-perver mâh-ı tâbân oldu gittikçe
Gönülde şevk-ı mihri âteş-efşân oldu gittikçe

Silahşôr olmuş ebrû gamzeler cellâd-ı hûnrîzi
Güzellik kişverinde mîr-i mîrân oldu gittikçe

Firâk-ı la'li etti rîze-i elmâs-veş te'sîr
Cigerde dâğlar kân-ı Bedahşân oldu gittikçe

Açınca bâdbân-ı hasreti ‘ummân-ı eşkimde
Nazardan keştî-i ümmîd pinhân oldu gittikçe

Nola peyrevlik etse ‘ârif-i mazmûn-perdâza
Bu vâdîlerde Hamdî pek sühandân oldu gittikçe

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Muhtar Hamdî Efendi; sudûr-ı ‘izâmdan âti’t-tercüme Kethüdâ-zâde ‘Ârif Efendi merhûmun birâder-i vâlâ-güheri olup evâil-i hâlinde defter-i müderrisîne kayd olunmuş ise de kendisi manâsıb,1 dünyeviyyeye ‘adem-i rağbetle mecâzîb-i hakîkî mesleğine sülûk ederek mukâbele günleri zevâyâ ve hânkâh-ı sâireye ‘azîmet ve istilzâz-ı vecd ü hâlet eyleyerek güzârende-i vakt ü sâ’at olduğu müstağnî-i ta’rîf ü işâretidir. Mumâileyhin ahvâl-i ma’lûmesiyle bu mertebe tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye eylemesi ve bu metânetde inşâ vü nazma muktedir olması doğrusu hayret-dih-i havsala-i ‘ukalâdır.

[Mustafa Hamdî Efendi]

Gazel

Ne kadar çarh-ı denî eylese zînet ızhâr
Ne kadar bâğ-ı İrem gibi açarsa ezhâr
(76)

Ne safâ-âver olur dilde neşât olmayacak
Ne halâvet bulunur sâz-ı mey-i pür-ekdâr

Gerçi zâhir görünür cây-ı melâhat ammâ
Hâr olur dîde-i ‘ibretle bakılsa gülzâr

Bülbülün nâlesini sanma gül-i gülşen için
Hâlet-i mâzî-i dehri bulamaz eyler zâr

Kalmamış bâğ-ı cihân içre letâfet Hamdî
Olamaz neş'e-fezâ gelse dahi vakt-i bahâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Hamdî Efendi; Canik Sancağında vâki Ünye nâm kasabada bin iki yüz kırk bir senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli üç sâlinde Dersaâdet'e bi'l-muvâsala bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabiyye tahsîline gayret eyleyip Ferîk El-Hâc 'Ali Rızâ Paşa'nın imâmet hizmetinde bulunarak Anadolu Ordu-yı Hümâyûnı cânibine 'azîmet eylemiştir. Dîvân olacak miktâr eş'ârı vardır.

[Mehmed Hamdî]
Gazel

Bezm-i 'irfân ehlinin menzil-gehi vîrânedir
Mülk-i dil ma'mûresin sanma tehî bir hânedir

Görmeyen dest-i felekden darb-ı tîğ-i âfeti
Kerbelâya düşe bilmez mâtem ü gavgâ nedir

Hâle âgûşa almış dün gece meh-pâreyi
Bilmeyen nâdân ne ki ferdâ 'âkıbet rüsvâ nedir

Dürr-i va'zın gûşvâr eyler mi vâ'iz söyleye
'Âlem-i lâhûta varmış mescidi meyhânedir

Öyle bir mest-i harâbât olmuşam Hamdî bu dem
Mâsivâdan bilmezem dünyâ nedir 'ukbâ nedir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Hamdî Efendi; şehir-i Dağıstan'da bin iki yüz otuz beş târihinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup medrese-i Amasya'ya nakl ile Şeyh Şirvânî Efendi merhûmun dersine hâzır olarak tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyledikten sonra Dersaâdet'e vâsıl ve iki yüz altmış dokuz senesi Dârümuallimîn Hâceleri

sınıfına dâhil olmuştur.

[İbrâhîm Hanîf Bey]

Târîh

Hanîfâ bâ-du'â geldi dile bu mısra'-ı târîh

Ola La'lî Efendî'nin makamı cennet-i a'lâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Hanîf Bey, şehrü'l-asl olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile Galata ve ba'dehu Bursa Mevleviyetlerine bi'l-vusûl hâtîme-i kâmilân terkîbi me'mûlince bin yüz seksen dokuz sâli hilâlinde dâr-ı bekaya menkûl olmuştur. Bâlâda mezkûr tâhîrinden baka âsârına zafer-yâb olunamamıştır.

[İbrâhîm Hanîf Efendî]

Mesnevî

(77)

Seyyidü'l-Kevneyn Habîb-i Kibriyâ

Sadr-ı a'lâ-yı sudûr-ı asfiyâ

Nûr-ı pâk-i cebhe-i Âdem Safî

Cevher-i asliyye-i kenz-i hafâ

Nûr-ı akdem hatm-i Kur'ân-ı rüsûl

Mübtedâ vü muntelhâ-yı her sübûl

Cân-ı 'âlem 'halem-i cân-ı visâl

Cânlar olsun yolunda pâ-y-mâl

Nâzım-ı mecmû'a-i hünermendi İbrâhîm Hanîf Efendî; Hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan olup bin iki yüz on bir târîhinden sonra irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Mumâileyh Siyer-i Hazret-i Nebvîye müte'allik üç cildi şâmil bir kıt'a manzûme-i

latîfe tertîbine muvaffak olmuştur. Bâlâda muharrer olan ebyât-ı güzîde dahi manzûme-i mezkûreden me'hûzdur.

[Ahmed Hayatî Efendi]

Gazel

Hakikat gülşeninde gül de bülbül gibi der Hû Hû
Kamunun maksadı Hakdır gerek lâla gerek lû' lû

Gülistân-ı hüviyyetde ötüp Hû Hû diyen mürgan
Ne Hû Hû der ne yû yû der ne bû der ne hem cû cû

Ma'ârif bahçesinde bülbülüm diyen hezâr ammâ
Kimi 'ak'ak kimi taslak kimi şakrak kimi kû kû

Bu kesret 'âleminde sırr-ı vahdet bilmesi müşkil
Bilir ancak ekalîm-i 'akayıkda girân sû sû

Hayâtî bahr-ı hayyın sâhil-i pâyanı var sanma
..... cû cûya gû gû düşde itsen sû-be-sû nû nû

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-hâc Ahmed Hayatî Efendi; Maraş Sancağı dâhilinde kâin Elbistan kasabası Müftüsü müteveffâ Ahmed Efendi'nin sulbünden bin yüz altmış beş târîhinde kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde tahsîl-i 'ulûm-ı 'aliyye ve tekmi'l-i nusah-ı 'ilmiyye eyleyerek Vâlidî mumâileyhin vefâtı cihetiyle kasaba-i mezkûrede seccâde-nişîn-i fetvâ ve bir müddet hizmet-i mezkûrede güzârende-i subh u mesâ olduktan sonra Dersaâdet'e nakl ü hicretle Ayasofîyye-i Kebîr Câmi'-i şerîfi derûnunda neşr-i 'ulûm-'aliye ile meşgûl ve o esnâda bir kıt'a tadrîs-i rûûs imtihânına nâiliyyetle Sadr-ı esbak Yûsuf Ziyâ Paşa merhûmun Hâceliğine dahi mevsûl olarak iki yüz yirmi dört târîhlerinde Saraybosna Mevleviyetine ve iki sene mürûrunda 'Irâk-ı 'Arab Mevleviyetine mazhar ve iki sene müddet cânib-i Bağdad'da mesned-güzîn-i şer'-i enver olduktan sonra (78)

Dersâdet'e bi'l-muvâsala hânesinde peygûle-güzîn-i ikamet olduğı hâlde merd-i hayâtı râh-ı memâtı kendine cây-ı necât ittihâz ederek iki yüz yirmi dokuz senesi Saferu'l-hayrında vefât eylemiştir. Hattâ ferzend-i ercümendi âtî't-terceme Halîl Şerîf Efendi vefâtını işbu târîh ile isbât etmiştir:

Tefe'ülümde Şeref çıktı bu güzel târîh

Hayâtî buldu hayât-ı ebed cinân içre

Mumâileyh 'âlim ve fâzıl bir zât-ı kâmil olup te'lîfât ve tanzîmâtı olmak üzere İs'âfu'l-minne fî Şerh-i ithâfî'l-Cinne nâmında mea' bütün bir kıt'a şerhi ve 'ilm-i edeb ve mantık ve âfiyeye müte'allik mea' şerh bir 'adet manzûmesi ve âtî't-terceme Sünbül-zâde müteveffâ Vehbî Efendi'nin lûgat-ı Fârisiyyeye dâir olan Tuhfe'sine bir 'adet şerhi ve Şâhidî merhûmun kezâlik lûgat-ı Fârisiyyeden olan Risâlesine bir kıt'a şerhi ve 'alâim-i kıyâmete dâir Tehâfüt-i Müste Hoca isminde mea' şerh bir 'adet risâle-i 'Arabiyyesi ve bunlara mûmâsil nice nice resâil-i 'adîdesi ve bir dâireyi müştemil mea' terceme 'Arabiyyü'l-'ibâre bir 'adet kasîdesi olduğundan başka mumâileyh Vehbî Efendi'nin Nuhbe nâm lûgat-nâme-i belâgat-'alâmesini dahi şerh eylemeye ihtimâm etmekte bulunmuş ise de 'ömrü vefâ etmemiş olmasıyla Şerh-i mezkûrî muahharen mumâileyh Şeref Efendi itmâm eylemiştir.

[Hasan Haydar Paşa]

Gazel

Şem'-i vahdetden yanıp bu şeb-çerâğ oldu gönül

Kurb u ba'din sûzişinden pek ırağ oldu gönül

'Âlem içre himmet-i ağyâre muhtâc olmayıp

Mû-miyân-ı dilbere bir özge bâğ oldu gönül

Tâ-sabâh-ı haşre-dek tenvîr eyler 'âlemi

Şâm-ı vahdetde yanan kandîle yağ oldu gönül

Fahr edip ‘Îsî disem nola efendim pîrime
Olmuş iken sâye-i Monlâda sağ oldu gönül

Hayderâ Gâlib Efendi dahi nutk etmiş idi
Râhberler kesretinden güm-serâğ oldu gönül

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Haydar Paşa; Rûmelinde vâki Drama kasabasında kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz otuz altı târîhinde Sard-ı esbak Hurşid Paşa’nın Tırhala Vâliliği hengâmında müşârünileyhin iltimâsına binâen Silahşorluk rütbesi kendisine bi’l-i’tâ muahharen mısır-ı Kahire cânibine ‘azîmet ve müddet-i medîde hıdemât-ı Mısıryyede bi’l-istihdâm iki yüz altmış beş senesi (79) Mısır Vâlîsi ‘Abbâs Paşa’nın iltimâsıyla ‘uhdesine rütbe-i mîrimîrânî tevcîh ve ihsân buyrulup altmış yedi senesi Kahire-i mezbûreden kat’-ı rişte-i ‘alâka ile Dersaâdet’e bi’l-muvâsala iki yüz altmış sekiz senesi şehir-i Saferinde mutasarrıf-ı kazâ-yı Biga ve iki yüz altmış dokuz senesi şehir-i Şa’bânında ‘âzim-i dâr-ı beka olmuştur.

[Hayret Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Şevk-ı la’linle yanar nûr-ı çerâğ-ı yâkût
Reng alır âteş-i rûyünden ayağ-ı yakût

Lâledir sanma onu şâh-ı bahâr-ı hüsnün
Hükm edip şa’şa’adan kurdu otağ-ı yâkût

Fikr-i gül-bûse-i rûyün ile pûyân olsam
Tarh olur safha-i nezzâreye bâğ-ı yâkût

Tuttu bir subha-i lû’lûya sirişkim Hayret
Katre-i hûn arasında serâğ-ı yâkût

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hayret Efendi; cânib-i Anadolu'da kâin Dârende nâm kasabada zîbende-i mehd-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde 'ulûm-ı cüz'iyeye ve külliyyeyi tahsîl ile Dersaâdet'e muvâsalat ve bir müddet Dîvân-ı Hümâyûn Kalemîne müdâvemetle muahharen rütbe-i Hâcegânîyi ihrâz eyleyerek bir çok vakit Sadr-ı esbak Yûsuf Ziyâ Paşa ve Celâl Paşa ve Kaimmakam-ı esbak Ahmed Şâkir ve sadr-ı esbak Mehmed Gâlib Paşa merhûmların dîvân kitâbeti hizmetlerinde bulunduğu hâlde tahsîl-i nâm ü şöhret eyleyip bin iki yüz otuz dört târîhinde Mısır-ı Kahire cânibine 'âzim ve beş altı sene miktârı mısır Vâlîsi Mehmed 'Ali Paşa'nın Dîvân Kitâbeti hizmetine mülâzım olduktan sonra ki iki yüz kırk târîhlerinde işbu dâr-ı gurûrdan semt-i bekaya mürûr eylemiştir. Mumâileyh Nergisî-mânend bir kâtib-i hüner-mend olup hayliden hayli eş'âr-ı hayret-fezâsı olduğundan başka Mutavvel bir 'adet Münşeât-ı letâfet-'alâmesi ve bir 'adet manzûm Fârisî lûgat-nâmesi ve 'ilm-i nahivden Elfiyye nâm risâleye bir kıt'a şerh-i rengîn-makalesi vardır.

[Mehmed Hayret]

Gazel

Gülşen-i hüsnün güzîde bir gül-i ra'nâsıdır
Rûz ü şeb feryâd edenler bülbül-i şeydâsıdır

'Aks idelden Leylî-i hüsnü o mihrin 'âleme
Kays-veş san cümle 'âlem 'âşık-ı şeydâsıdır

Şâh-ı gamzen 'âşıkâ dîvân-ı 'aşkda sah çekip
Katline fermân eden ol kaşları tuğrâsıdır

Rind-i mey-hârı sakın zemm etme ey mâh-ı münîr
Mest eden halkı o şûhun bâde-i hamrâsıdır

(80)

Âteş-i hicr ile her dem 'âlemi sûzân eden

Hayretâ ol kâfirin hep cevri ü istiğnâsıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Hayret Efendi; şehri'l-asl olup tefrîk-ı nîk ü bedde kesb-i iktidâr eyledikten sonra Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine çerağ olunup Kalem-i mezbûra devâm etmekte iken bin iki yüz kırk iki senesi hilâlinde 'âzım-i dârü's-selâm olmuştur. Çarşamba pazarında vâki kabristanda medfûndur.

Eyleye me'vâ behiştî Hak Mehemmed Hayrete mısra'ının harf-ı menkûtı vefâtına târîhtir. Mumâileyhin Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî ketebesinden olduğu bâlâda muharrer olan gazelinin üçüncü beyti meâlinden dahi istifâde olunur ki usûl-ı kaleme muvâfık vâki olmuştur.

- Harfû'l-Hâ (hı) -

[Ahmed Hâtem Efendi]

Gazel

Gönüler her biri bir veçhile meftûnun olmuştur
Dil-i zârım çerâğ-ı tarz-ı gûn-â-gûnun olmuştur

Hezârân kumrî-i ser-âşînâ-yı gülşen-i 'iffet
Dilâşûb-ı nihâl-i kamet-i mevzûnun olmuştur

Hilâf-ı tarz-ı âyîn-i vefâdır ey perî-çehre
'Adûlar nûş-handin bendeler mahrûmun olmuştur

Açılsın mihr-i ruhsârınla gülşen gülsün ey meh-rû
Dehân-ı gonçe-i subh hande-veş memnûnun olmuştur

Tekellûf ber-taraf ma'lûmun olsun ey saçî Leylâ
Senin bin cân-ile Hâtem kulun Mecnûnun olmuştur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Akovalı-zâde Ahmed Hâtem Efendi; Yenişehir Fenar ismiyle şöhet-şi'âr olan belde-i cesîmede nakş-bend-i nigîn-i vücûd olup bin yüz altmış sekiz târîhinde belde-i mezkûrede 'âzim-i dâr-ı beka ve müterakkib-i şefâ'at-i Hâtemü'l-enbiyâ olmuştur. Sâlifü't-terceme Belîğ Efendi merhûm vefâtına işbu târîh-i latîfî tarh u inşâ eylemiştir:

Resûl-i Ekreme Ahmed Efendi hem-civâr olsun
Mumâileyh zâde-i tab'ı olan bir kıt'a dîvân-ı fesâhat-beyânıyla cerîde-i 'âlemde
ibka-yı nâm ü şân etmiştir.

[Mehmed Hâkî]

Kıt'a

Kerem mukata'ası tâ zemân-ı hâtemden
Kalıp mezâdda bir kimse olmayıp tâlib
Kimin nukud-ı 'atâyâsı var onu alacak
Meğer habâb-ı sadâret-penâh ola Râgıb

Nâzım-ı Dîvân-ı hüner-mendi Mehmed Hâkî Efendi; Beriyyetü's-şâm cânibinde kâin Kilis nâm kasabada çehre-nümâ-yı 'âlem-i vücûd olup Dersââdet'e bi'l-muvâsala sınıf-ı Hâcegâna duhûl ile;

(81)

Hâk ol ki Hudâ mertebeni eyleye 'âlî
mısra'ı meâlince mütevâzi'âne hareket ve bi'l-âhire defterdar Mektupçuluğu
me'mûriyyetine nâiliyyetle karîn-i ricâl-ii devlet olmuş iken bin yüz yetmiş iki senesi
hilâlinde rûh-ı pâki 'âzim-i sûy-i eflâk ve cesed-i dürer-nâki dâhil-i zîr-i hâk
olmuştur. 'Asrında kıt'a-gûlukda şöhet-şi'âr olan şu'arâdandır.

[Hâlid Efendi]

Gazel

O dem ‘aşkın cefâsın çekdiğimden öyle âh ettim
Tehammül etmeyip ruhsârına yârin nigâh ettim

Ne ‘âşıklar hevâ-yı ‘aşk ile zâr ü zebûn oldu
Onunçün nâr-ı hicrâna yanıp bin âh ü zâr ettim

Düşüp sevdâya bu gönlüm perîşân oldu mihnetle
Cünûd-ı derd ü âlâma vücûdüm şâhrâh ettim

Kime ‘arz eyleyem hâl-i perîşânım hezâr-âsâ
Düşüp bir gonce-veş mahbûba ‘ömrüm tebâh ettim

Giriftâr oldum ey hâlid belâ-yı hicr-i dildâre
Dü-çeşmim kan döker bilmem ‘aceb ben ne günâh ettim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâlid Efendi; medîne-i Silivri’de mu’allim-i sıbyân İbiş Efendi’nin sulbünden bin iki yüz yirmi altı sâlinde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup Ahışhalı ‘Osmân Efendi’den bir miktâr ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve Hoca Kerîmî Efendi’den ba’zı mertebe fûnûn-ı Fârisiyye te’allüm ve tahsîl ederek kitâbet tarafına meyl ü rağbetle ilâ el-ân medîne-i mezbûrede hizmet-i kitâbetde bi’l-istihdâm güzârende-i şühûr ü eyyâmdır.

[Şeyh Ahmed Hâlis Efendi]

Gazel

Gören kûyinde cûş-i mevc-i giryem yem kıyâs eyler
O gül-ruhsârı ise mânend-i şebnem nem kıyâs eyler

Eğer zehr olsa nûş eyler rakîbin sunduğu câmı
Ben ona âb-ı hayvân dahi versem sem kıyâs eyler

Ol istib'âd eder ol-denlû nil-i ülfet-i vaslı
Eğer râm olsa ol âhûyî mahrem kıyâs eyler

Gam-ı la'li ile hûnâbe-pâş-ı mihnet oldukça
Sirişk-i çeşmimi seyr eden ol-dem dem kıyâs eyler

Senin her bir sözün bir gevher-i sencîdedir Hâlis
Velî keş-tab' olan yârân-ı ebkem kem kıyâs eyler

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Ahmed Hâlis Efendi; sâlifü't-terceme Sâkib Efendi merhûmun ferzend-i ercümendi ve hayru'l-halef-i dil-pesendi olup الولد سترابيه sırrı kalb-i latîflerinde rû-nümâ olarak tarîkat-i celîle-i Mevleviyyede behre-mend-i feyz-i Mevlânâ ve pederleri mumâileyhin irtihâlinden sonra Kütahya'da kâin Arguniye Hânkahı Meşîhatine revnak-bahş-ı i'tilâ olup kırk beş sene müddet meşîhat-i mezkûrede (82) imrâr-ı vakt ü sâ'ât eyleyerek bin yüz doksan bir senesi 'âzım-i kurb-gâh-ı Cenâb-ı Mevlâ olmuştur. Mumâileyh 'adîmü'l-akrân bir şâ'ir-i mu'ciz-beyân olup eş'âr ve güftârı bî-'ayb u noksân vâki olmuştur.

[Yûsuf Hâlis Efendi]

Gazel

Bülbül-misâl gül yüzünü andım ağladım
Mânend-i gonce kanlara boyandım ağladım

Bir şem'-i meclis oldum o cânâne dün gece
Tâ subh olunca hâlime yandım ağladım

Göz kana kana ağlamağa teşne-dil idi
Hûn-ı sirişk-i hasret-ile kandım ağladım

Zevk-i visâle almış idim yâri koynuma
Rüyâ görürmüşüm meğer uyandım ağladım

Düştü gözümünden eşk-i dür-i i'tibâr-veş
Hâlis o şûhı rahm edecek sandım ağladım

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yûsuf Hâlis Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz yirmi senesi hilâlinde kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup iki yüz otuz beş senesi Dîvân Kalemine ve üç sene mürûrunda Tercüme Odasına me'mûr ta'yîn kılınıp iki yüz kırk dokuz senesi Ser-kitâbeti hizmetiyle Londra ve hitâm-ı me'mûriyetiyle 'avdetinde lisân-ı 'Arabîyyede olan ma'lûmâtı îcâbınca bâ-rütbe-i sâniye 'Arabî Mütercimliği hizmetine me'mûr ve ta'yîn buyrulmuştur. Mumâileyh Tâhir 'Ömer-zâde âtî't-terceme Fâzıl Bey'in akrabâsındandır.

[Mehmed Hüsrev Efendi]

Gazel

Hâk-i kademim sâye-i zülfünde yerim var
Üftâdeyim ammâ o kadar bâl ü perim var

'Âşıklar amân sana ne cânlar verecektir
Âgûşa gel ey tıfl-ı cefâ bak nelerim var

İşte yolumuz mahkeme-i rûz-ı cezâdır
Ben gönlümü bir gayrıya vermem hazerim var

Derdim çekemez kudreti yoktur demiş ol mâh
Hakka ki güzel söylemiş ammâ kederim var

Dün gece senin ağzını pek çok aramışlar
Husrev hele dîvâne demişler haberim var

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Hüsrev Efendi; medine-i Adana'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa'âdet'e muvâsalat ve merhûm Hâlet Efendi'nin dâiresine dehâletle perverde-i lutf u 'inâyeti olarak ba'zı vüzerânın dîvân kitâbeti hizmetlerinde bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı vakt ü sâ'ât (83) eyledikten sonra vatan-ı asliyyesi olan Adana'da muahharen irtihâl-i dâr-ı âhîret eylemiştir.

[Mehmed Hüsrev Bey]

Gazel-i nâ-tamâm

Ona üftâdedir halk 'âşık-ı ra'nâyı bilmez ol

O pâk-i nâ-resîde tıfıldır dünyâyı bilmez ol

Sakın 'âşık gücenme 'arz-ı hüsn eyler sana bir gün

Henüz tâze cüvândır remz ile îmâyı bilmez ol

Oturmuş bister-i nâz üzre istiğnâ serîrinde

Ser-i kûyinde olan âh ü vâveylâyı bilmez ol

Hikâye eyleyip 'aşkı dedi ra'nâ cevâbında

Nice mümkün ola Hüsrev ki lâlâyı bilmez ol

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Hüsrev Bey Rûmeli'de kâin Drama kazâsı hânedânından ve Dergâh-ı 'âlî Kapucubaşlılarından müteveffâ Halîl İbrâhîm Ağanın ferzend-i ercümendi olup evân-ı tufûliyyet ve 'unfuvân-ı şebâbetinde tahsîl-i 'ilm u ma'ârif sa'y ü gayret ve ol-veçhile bir miktâr kesb-i hüner ü ma'rifet eyleyerek hasbe'l-kader Mısır-ı Kahire cânibine 'azm ü sefer ve bir müddet başıbozuk 'asâkiri ser-gerdelerinden olduğu hâlde imrâr-ı şâm ü seher eyledikten sonra Mısır Vâlîsi sâbık Mehmed 'Ali Paşa'ya dâmâd ve bir çok vakit mürûr etmeksizin Mısır Defterdarlığı me'mûriyyeti dahi 'uhdesine bi't-tevcîh mesrûr ü dil-şâd buyrulup muahharen cânib-i Sûdoan'a revân ve bir kaç sene havâlî-i merkumede güzârende-i evân ü vezân olarak memâlik-i Sûdan'ı zabt u rabt ile Kahire-i mezbûreye 'avdet eyleyip gâh mahrûse-i Mısır'da Özpâkiye nâm mevkide kâin kanağında gâh

mahrûse-i mezbûre hâricinde vâki Kasr-ı Nîl nâm sâhil-hânesinde ve ba'zen mahrûse-i mezbûre kurâsından Hayfiyye nâm karye civârında bulunan kanağında ve ba'zen dahi mahrûse-i mezbûre civârında mevcûd cezîre-i Mehmed nâm mahalde olan kanağında peygûle-güzîn-i istirâhat olduğı Defterdarlık-ı mezkûr 'uhdesinde bulunduğı hâlde ki bin iki yüz kırk dokuz senesi evâsıtında tâir-i rûhı kafes-i bedenden pervâz ile nahl-i Tûbâda âşiyân-sâz ü na's-ı mağfiret-nakşı kıdvetü'l-'ulemâ-i müteşerri'în İmâmü'l-müslimîn İmâm-ı Şâfi'î rahime 'aleyhi'l-celî hazretlerinin türbe-i şerîfeleri civârında vâki kabristânda defîn-i hâk-i niyâz olmuştur. Mumâileyh mânend-i Husrev-i Dihlevî mülk-i ma'ârifin nâzım u râh-revî olup haylice eş'âr-ı nefîse tanzîmine muvaffak (84) olmuş ise de eş'ârı mürûr-ı ezmine ile kazâ-zede-i rûzigâr olmuştur. Bu 'abd-i 'âciz mumâileyhe birâder-zâde bulunduğum hasebiyle 'ind-i 'âcizânemde çend 'adet ebyâtı mevcûd olduğundan ismi sahâif-i 'âlemde mastûr kalmak emeliyle ebyât-ı mezkûre tezkire-i 'âcizîye keşîde-i silk-i sutûr olmuştur

[Sahhâf El-Hâc Hızır Efendi]

Gazel

Olalı zâhirde çeşm-i nâ-tüvân ü zâr-ı 'aşk
Doğdu burc-ı kalbime hurşîd-i pür-envâr-ı 'aşk

Yûsuf-ı Mısr-ı mahabbet dâimâ olur 'azîz
Eylese ta'bîr-i rû'yâ-yı letâfet rû'yâ-yı 'aşk

Deldi kûh-ı Bîsütûnı şevk-ile Ferhâd kim
Eyledi vâh cân-ı Şîrîni fedâ yâr-ı 'aşk

Sâye-i sîmîn-Kenânda pâdişâh-ı mülk-i nâz
Giydirir 'uşşâka dâim hil'at-i zer-târ-ı 'aşk

Pend-i erbâb-ı ma'ârif 'âşıkâ budur müdâm
Meclis-i ağıârda etme sakın ızhâr-ı 'aşk

Bahr-ı feyze daldı gavvâs-ı muhabbet öyle kim
Cüstücû ile çıkardı gevher-i şehvâr-ı 'aşk

'Âkif-i beytü'l-'ulâma peyrev oldum Hızriyâ
Hazretiyle nola etsem dâimâ güftâr-ı 'aşk

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sahhâf El-Hâc Hızır Efendi; Gûrâniyyü'l-asl olup seyr ü seyâhat tarîkıyle Dersââdet'e bi'l-muvâsala zenbil-ber-dûş olarak kitâb-fürûşluk ticâretine râgıb ve ba'zı ashâb-ı menâsıba kasîde ve tevârîh takdîm ederek zuhûr eden câizesini cem' ü iddihâr ile mâl-i kesîre sâhip olmuş ise de sûretâ mübtelâ olduğu zulmât-ı fakr u fâkadan rehâ-yâb olamayıp bin iki yüz altmış iki senesi evâhirinde âb-ı hayât-ı 'ömrü sahrâ-yı 'ademde mânen-i serâb olmuştur. Mumâileyh pîr-i horde-sâl bir şâ'ir-i garîb-ahvâl olup ekser nazm u güftârı müşevveş ve bî-meâl vâki olmuştur.

[Mustafa Hattî Efendi]

Kıt'a

Şehinşâh-ı cihân Sultân Mahmûdun budur işte
Bütün dünyâyı teshîr eyleyen tuğrâ-yı fermânı
Temâşâ et nişân-ı hükmünü seyr etmek istersen
Medâr-ı zabt-ı ins ü cân olan mühr-i Süleymânı

Nâzım-ı mecmû'a-ı hüner-mendi Mustafa Hattî Efendi; vüzerâdan müteveffâ Çerkes 'Osmân Paşa'nın Dîvân kitâbetinden neş'et eyleyip mürûr-ı ezmine ile menâsıb-ı dîvâniyye ricâli sınıfına dâhil ve bir aralık metrûk Başmuhâsebe Hocalığına nâil olduktan sonra me'mûreiyyetle Nemçe memâliki tarafına (85) 'azîmet ve ba'de'l-'avde sâniyen muhâsebe-i mezkûre Hâceliğine ve muahharen Defter-i Şıkk-ı sâni me'mûriyyetine revnak-efzâ buyurulmuş iken bin yüz elli beş

târihlerinde ‘âzim-i dârü’l-me’vâ olmuştur. Fındıklı nâm mahalde kâin Perîzâd Hâtun Zâviyesi mukabilinde vâki kabristanda medfûndur. Müşârünileyhin bâlâda muharrer kıt’asından başka eş’ârı görülememiştir.

[Mustafa Huldî Efendi]

Kıt’a

Gönlüm yine bir serv-kade yâr olayım der
Âzâde iken derde giriftâr olayım der
Şimdi yeni başdan yine dîvânelik ister
Âşüfte-ser ü turra-i tarrâr olayım der

Mecmû’a-i hünermendi Mustafa Huldî Efendi; mahrûse-i Bursa’da bin yetmiş sekiz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup evkat u ezmânını tahsîl-i ‘ilm ü hünere hasr u sarf ederek kitâbet hizmetiyle mahrûsa-i mezbûre Muhâsebe Kalemi’ne müdâvemet etmek üzre iken bin yüz otuz bir târîhinde ‘âzim-i huld-i berîn olmuştur. Mumâileyhin zâde-i tab’ı olan güftârı şâyân-ı kabûl ve iftihârdır.

[İsmâîl Hulûs Dede]

Gazel-i nâ-tamâm

Bulunca ‘arz-ı hâle ol şeh-i bî-dâdı bir yerde
Beni bir yerde bulmuşlar dil-i nâ-şâdı bir yerde

Yıkılsa gitse de ‘âşık ser-i kûyinden ayrılmaz
Bilir tutmaz temel kalb-i harâb-âbâdı bir yerde

Neden bî-hâlet olmuş kârgâh-ı Bîsütûn âyâ
Şikeste tîşesi başka yatar Ferhâd bir yerde

Gehî zülfünde geh çâh-ı zenahdânında âh eyler
Rehâ bulmaz Hulûsun hiç dil-i âzârı bir yerde

Nâzım-ı mumâileyh İsmâîl Hulûs Dede; Dersa'âdet'te hırka-pûş-i 'âlem-i nukûş olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile hisse-mendi-i feyz-i bî-hisâb olduktan sonra ki âtî't-tercüme Sultânü's-şu'arâ Şeyh Gâlib Efendi merhûmun Galata'da vâki Mevlevîhâne-i feyz-âşiyânına sâye-bahş-i irşâd oldukları hengâmda dergâh-ı mezkûr Aşçıbaşılığı hizmetine nâiliyyetle lezzetyâb-ı mübâhât olup bin iki yüz yirmi târîhinde 'âzim-i cennât-ı 'âliyât olmuştur. Mumâileyh bir şâir-i puhte-âsâr olup eş'ârı tu'me-bahş-i sığâr u kibâr olmuştur.

[Halîl Efendi]

Gazel

Gönül o yâr-ı 'işveye mâil ne fâide
Olmadı bana bûseye kail ne fâide
(86)

Gark oldu fûlk-i dil yem-i ruhsâr-ı dilbere
Gerçi göründü hattı çü sâhil ne fâide

'Üryan eder muhabbet-i Leylâ her âdemi
Mecnûn eğer çi olsa da 'âkıl ne fâide

Toht-ı vücûdu mezre'a-i hâke ekmeden
Dihkan-ı rûzigâre ne hâsıl ne fâide

Sûd eylemez metâ'ını dehrin alıp Halîl
Ettin nukûd-ı 'ömrünü zâil ne fâide

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halîl Efendi; mahrûsa-i Ruscuk'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i ma'ârif eylemekte iken yüz otuz dört târîhinde 'âzim-i dâr-ı beka olmuştur.

[Şeyh Handî Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Koyma ayağı bir dem elinden ki iş budur
Nûş-i şerâb-ı nâb Cem-meniş budur

‘Arz eyle gâh bedrini gâhî hilâlini
Mâhım felekde vâdî-i tarz u reviş budur

Ağyâra mûnis oldu o vahşî gazâlimiz
Âhir şikâr olur göresin gösteriş budur

Cevre tahammül eyle medet vasl-ı yârda
Handî rakîbe âfet-i cân serzeniş budur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Handî Efendî; cezîre-i Kıbrıs’da vâki Lefkoşa nâm mahalde sikke-pûş-i hûş olup Dersaadet’e muvâsalat ve bir müddet Galata Mevlevîhânesinde ikametle muahharen cezîre-i mezbûrede kâin Mevlevîhâne Meşîhatine nâil ve bin yüz kırk târîhinde işbu çille-hâne-i fenâdan semâ’-hâne-i bekaya müntakıl olmuştur. Mumâileyh bir şâ’ir-i zarîf olup eş’ârı hûb u latîf vâki olmuştur.

[Mehmed Hayrî]

Gazel

Sırr-ı vahdet cîlve-engîz-i mezâhirdir bütün
Nokta-i merkez celîsâz-ı mezâhirdir bütün

Mevc-i deryâ nice senden dâmen-i sâhil çıkar
Matlabından dest-i ehl-i feyz kasırdır bütün

Lafz-ı nâzıkdir veren ma'nâya hüsn-i iştihâr
Gösteren a'râzı enzâr-ı cevâhirdir bütün

Müntehâ-yı 'ahd-ı hüsnünde kıyâmetler kopar
Fitne-i devr-i kamer hattında zâhirdir bütün

Çeşm ü ebrû hâl giysû ser-be-ser cev ü sitem
Rûy-i cânân levh-ı âyât-ı zevâcirdir bütün

Keşf-i esrâr-ı sevâd-ı dâdesinde çeşmimiz
Hikmetü'l-'ayn-ı fûnûn-ı nâza nâzırdır bütün

İhtilâfât-ı şûnun gâyeti tevhîddir
Gösteren ecsâmı azdâd-ı 'anâsırdır bütün

(87)

Şerha şerha kıldı Hayrî dilleri tîğ-i nigâh
Tîşe-i çeşm-i bütân keşf-i zamâirdir bütün

Nâzım-ı müşârünileyh Reîsü'l-küttâb Mehmed Hayrî Efendi; Bolu Sancağına tâbi' Vîrânşehir kazâsında vâki 'Ömerli nâm karye ahâlîsinden Kastamonu Mütesellimi müteveffâ Yahyâ Ağanın sulbünden bin yüz kırk târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbında Dersââdet'e muvâsalat ve o esnâda Kethüdâ Kalemî hulefâsı silkine dehâletle nümâyân olan ma'lûmât ve kitâbeti iktizâsınca bir aralık Kalem-i mezbûr Ser-halîfeliğine me'mûren bekâm ve bir müddetden sonra ki yüz seksen beş târîhinde Ordu-yı Hümâyûn dâhilinde bulunduğu hâlde Kethüdâ Kitâbeti ve yüz seksen sekiz târîhinde Dîvân-ı Hümâyûn Beylikçiliği me'mûriyyeti 'uhdesine bi'l-ihâle nâil-i merâm buyrulup muahharen vukû'-ı infisâliyle Samako'ya nefy ü iclâ kılınmış ise de kable'l-'azîme 'afv u itlâkı zuhûrına mebnî Dersââdet'e 'avdet ve sâniyen Beylikçilik-i mezkûr me'mûriyyetine ve yedi sene tamâmında ya'ni yüz doksan beş târîhinde makam-ı Riyâset-i Küttâba ve yüz doksan yedi târîhinde Sadâret-i 'uzmâ Kethüdâlığı mesned-i celîlesine nâiliyyetinden sonra mesned-i mezkûreden 'azl ve yüz doksan dokuz târîhinde Çavuşbaşılık

mesned-i celîlesine nakl ile müddet-i kalîle zarfında ma'zûl ve sene-i mezbûre hilâlinde Tersâne-i 'Âmire imâmetine mevsûl olup iki yüz târîhinde sâniyen makam-ı Riyâset-i Küttâba ku'ûd ve iki yüz bir târîhinde sâniyen Kethüdâlık mesned-i celîlesine su'ûd ederek tekrâr mesned-i mezkûreden rû-gerdân ve bir çok vakt mürûr etmeksizin Nişancılık me'mûriyetiyle Ordu-yı Hümâyûn cânibine pûyân ve iki yüz üç târîhinde sâlisen makâm-ı vâlâ-yı Riyâsetde hırâmân olmuş iken seferber bulunduğu hâlde iki yüz dört senesi Muze esnâsında kazâen süvâr olduğu hayvân ka'r-ı nehre galtân olup ol hâl ile zât-ı bî-misâli gavta-hôr-ı bahr-ı gufrân olmuştur. Ser-levha-i müverrihîn Surûrî Efendi merhûm müşârünileyhe işbu târîhi inşâd eylemiştir:

Söyledim târîh-i menkût eyleyip bezl-i vücûd

Basdı seylâb-ı 'adem Hayrî-i sâfî cenneti

Müşârünileyh nazm u inşâya kadir fûnûn-ı sâireye ittılâ'ı zâhir bir şâ'ir-i mâhir olup eser-i mu'ciz-rakamı olmak üzre müretteb bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı dahi vardır.

[Hayrullah Hayrî]

Gazel

(88)

O Yûsuf-kıymetin bir türlü kaçmazdım behâsından

Harîdârân elin çekseydi zeyl-i ibtilâsından

İsâbet ettim ammâ hâline ta'bîr-i 'anberde

Hatın müşge müşâbihdir dedim tevbe hatâsından

Tasavvur eyledikçe sînesin âgûş-ı vuslatda

Dil-i 'âşık döner mir'ât-ı hurşîde safâsından

Olup meyhâneye ferş-i hasîr-ı 'ayş u nûş itsek

Usandık zâhid-i mescid-nişînin bu riyâsından

Ruh-ı sâkî ne mihr-i ‘âlem-ârâdır ki ‘aks itse
Döner câm ü hilâli bedre te’sîr-i ziyâsından

Emip gülnâr-ı la’lin eyle âzürde-i dendân
Ki cân versek de sonra kurtuluş yok dış kirâsından

Bu gülşende açılmaz gonca-i ümmîd-i ehl-i dil
Gelirse nefha-i ‘Îsâ dahi bâd-ı sabâsından

Veren bu âb ü tâbı eşk-i âh-ı ‘âşıkân sanma
Sıtanbul dilberi nâzik olur âb ü hevâsından

Bu rûy-i tâbnâk ile ne bâğa cîlve-rîz olsa
Gül-i hurşîd olur âşûfte zerrât-ı fezâsından

Bana pîrân-ı devrân ile ülfet hoş gelir Hayrî
Cihânın nev-civânân u ‘atâsız bî-vefâsından

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hayrullah Hayrî Efendi; dâimâ bir gül-’izârın nâr-ı ‘aşkıyla yanar İbn-i Vehbî nesl-i Sünbül-zâdeden Hayrî-i zâr beyt-i latîfinden müstefâd olduğu üzre şâ’ir-i mâhir Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun sulbünden Dersa’âdet’te bin yüz doksan beş senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup meslek-i kazâya dâhil ve hasbe’t-tarîk haylice cesîmce mansıblara nâil olmuş ise de âhir ‘ömründe fakr-ı hâle dûçâr olduğundan ashâb-ı menâsıba câ-be-câ tâhîh ve kasîde takdîm ederek zuhûr eden câizesiyle te’ayyüş eylemekte iken iki yüz altmış yedi senesi şehr-i Zilka’desinde irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir.

[Hayrullâh Hayrî Efendi]

Gazel

Kemân-ebrûlarından yârimin hayli suâl oldu
Siyah kâküllerinden söz uzandı kıyl u kaal oldu

Kurunca sahn-ı sînemde saff-ı müjgânları ordu
Ne kanlar akdı çeşmimden nasıl ceng ü cidâl oldu

‘Aceb ta’rîf olunmaz derde düşdüm bilmedim eyvâh
Halâs olmak bu âteşden bana emr-i muhâl oldu

Ne Husrev gördü bu derdi ne buldu çâresin Ferhâd
Kıyâs etme benim çekdiklerim Kaysa misâl oldu

Ahıbbâda vefâ yok âşinâ bîgânedir Hayrî
Bu ‘âlem bildiğim ‘âlem değil bilmem ne hâl oldu

Nâzım-ı müşârünileyh Hayrullâh Hayrî Efendi; sudûr-ı ‘izâmdan ser-etıbbâ-yı şehriyârî ‘Abdülhak Efendi (89) merhûmun necl-i necîbi olup sinni on bire resî ve ismi cerîde-i tedrîse keşîde olduktan sonra bir müddet Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâneye müdâvemetle ‘ulûm-ı hikemiyye-i fûnûn-ı edebiyede kesb-i mahâret-i kâmile eyleyerek bin iki yüz elli sekiz senesi İzmir Mevleviyetine nâil ve bir sene mürûrunda Mekke-i Mükerreme pâyesini hâmil olmuş ise de fûnûn-ı mütenevvi’ada olan ma’lûmâtı nezd-i ma’ârif-vefd-i mülûkânede karîn-i sâpâş ve tahsîn buyurulmuş olduğundan muahharen ‘uhdesine rütbe-i sâniye bi’t-tevcîh Zirâ’at Meclisi ve iki yüz altmış altı senesi bâ-rütbe-i ûlâ Meclis-i Ma’ârif-i‘Umûmiyye ve müddet-i kalîle zarfında Encümen-i Dâniş Riyâset-i sâniyyesi dahi ‘uhdesinde olmak üzre Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı ‘Adliyye a’zâsı sınıfına bi’l-ilhâk mümtâz-ı emâsil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında Mekâtib-i ‘Umûmiyye Nezâreti ‘uhde-i istibhâline tevcîh ve ihâle buyurulmuştur. Müşârünileyh pâkîze-gevher bir şâ’ir-i rengîn-eser olup ‘ilm-i zirâ’ate dâir bir kıt’a kitâbı ile Târîh-i ‘Osmâniyye isminde eczâ-yı müte’addideyi şâmil diğer bir eser-i rengîn-hitâbı vardır.

[Hayri Efendi]

Gazel

Nedir o şûhda âyâ bu dil-şikenlikler
Kırıp geçirdi bizi bu sitem-figenlikler

Görünce dîde-i bîmâr u gamze-i mestin
Gelir mi hâtırıma hiç sağ-esenlikler

Tarîk-i sabrını hep çaldı çırpdı ‘uşşâkın
O düzd-i gamzeye vergi bu râh-zenlikler

Taraf taraf leb-i cûlarda mâh-rûlarla
Henüz ne semtde kaldı ‘aceb o şenlikler

Libâs-ı fahr ise de halk-ı ‘âleme yek-ser
Kaba gelir bize Hayrî kabâ benlikler

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hayri Efendi; mahrûse-i Edirne’de sâha-i ziyb-i vücûd olup kitâbet tarafına meyl ü rağbetle mukaddemâ Sadr-ı esbak müteveffâ Reşîd Paşa-zâde Emîn Paşa’nın ve muahharen Mîrzâ Sa’îd Paşa’nın Dîvân Kitâbetleri hizmetinde bi’l-istihdâm bin iki yüz altmış iki senesi Rûmeli cânibine şeref-vâki olan seyâhat-i hümâyûn-ı mülûkâne esnâsında kendisine Hacelik rütbe-i refî’ası ihsân buyrulup bekâm olduktan sonra bir müddetciik dahi Rûmeli Ordusu Müşîri ‘Ömer Paşa’nın Dîvân Kitâbeti hizmetinde bulunarak iki yüz altmış altı senesi hilâlinde rütbe-i (90) sâni sâniyeyi bi’lihrâz Ordu-yı Mezkûr Muhâsebeciliği me’mûriyyetiyle mazhar-ı imtiyâz olmuş ve muahharen infisâli vukû’ bulmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından altı mâh mukaddem Silistre Defterdarlığına me’mûr ve ta’yîn kılınmıştır. Mumâileyhin haylice eş’âr-ı dil-nişîni ve Dîvân-ı Şevket’e mazbûtca bir şerh-i metfîni vardır.

[Sâlih Hayrî Efendi]

Gazel

Görüp ey şûh-ı mutrib sanma bir bir üstühândır bu
Senin oklar sürüp inlettğin sîne-kemândır bu

Gönül fânûsı pür eşkâle döndü şem'-i rûyünle
Sabâh-ı haşre-dek sönmez yanar bir şem'-dândır bu

Sakın berk-i niyâz-ı vaslı tahmîl eyleme ey dil
O nevres nahl-i bâğ-ı 'işveye bâr-ı girândır bu

Fürûğ-ı neyyir-i ruhsârı tutdı Şemsipaşayı
Geçen gün gördüm ol mihr-i sipihr-i hüsn ü ândır bu

Isırdı dîdem ol nûr-ı basardır hâtıra geldi
Bebek'de gördüğüm merdüm-nişîn-i çeşm ü cândır bu

Olup hulyâda ol tâze nihâl-i nâzı âgûşa
Dedim bir köhne nahle vasl olunmuş nev fidândır bu

Beli âsân gibi bin ince belden geçmeden güçdür
Aşılmaz mâverâsı pür-hatar bir mû-miyânder bu

Değildir dâğ-ı tîr-i gamzesi geçdikçe taş dikdi
Fezâ-yı sînem Okmeydânıdır seng-i nişândır bu

Tehî dönmez gelen dergâh-ı Mevlânâya ey Hayrî
Metâf-ı kudsiyândır bir mu'allâ âsitândır bu

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Hayrî Efendi; Ayaş nâm kasabada kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersââdet'e bi'l-muvâsala bin iki yüz elli altı senesi Tahaffuz-hâne ketebesi silkine dâhil ve iki yüz altmış bir senesi vukû' bulan sûr-ı

hümâyûn-ı meserret-nümûn-ı mülûkâne esnâsında Hacılık rütbesine nâil olmuştur.
Mumâileyhin haylice eş'ârı vardır.

[Ahmed Hayrî Efendi]

Gazel

Pîç ü tâbı çekdiğim kendi günâhımdır benim
Ol sebebdan künc-i firkat nâlegâhımdır benim

Sanma ey sôfî mazıyk-ı çilledir 'âlem bana
Kaydsızlık vüs'at-i mülk-i refâhımdır benim

Ol-kadar 'aks-i ruhun etti rübûde çeşmimi
Vechin üzre nev-hat-ı müjgân nigâhımdır benim

Bir zamân cevır ettiğin üftâdeye hadden füzûn
Nezd-i ağıâr ol sebeb cây-ı penâhımdır benim

Sanma zâhid kim dil-i Hayr günahdan fıkır eder
'Afv-i Îzed melceimdir tekyegâhımdır benim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Müderris-zâde Ahmed Hayrî Efendi; Dersa'âdet'te pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup (91) tarîk-i tadrîse dâhil ve bir müddet kitâbet hizmetiyle Mekteb-i Tıbbiyye'de bi'l-istihdâm bin iki yüz altmış sekiz senesi Haleb-i şehbâ Mevleviyyetinden ma'zûlen dâr-ı bekaya müntakıl olmuştur.

- HARFÜ'D-DÂL -

[Dâniş Bey]

Gazel

Sebz-i hat âb-ı hayât-ı la'linin ihyâsıdır
Mevt-i ahmer gamze-i hûn-rîzinin îâmâsıdır

Bir nigâh-ı rahm eylerdi o çeşm-i nîm-hâb
Lîk baht-ı tîremiz bâlîn-i istiğnâsıdır

Tîğ-i cevre eşk-i bûlbûlden o gül-ruh vermiş âb
Kim dehân-ı zahmımız pür-nâle-i şekvâsıdır

Değme şûrişden ayılmaz mest-i seyr-i kametin
Kim beyâz-ı subh-ı mahşer penbe-i mînâsıdır

Şu'le-i âhım urur çün nâle-i zencîr-i mevc
Sanki gönlüm âteş-i şevk-ı cünûn deryâsıdır

Görmedim gittikçe hicrân içre subh-ı vuslatı
Ol meh-i hâbîdenin necm-i şeb-i yeldâsıdır

‘Âşk-ıla cân vermedikçe vasla Dâniş irmez el
‘Âlem-i hüsnün o kamet ‘âlem-i bâlâsıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Dâniş Bey; Dersa'âdet'te bin iki yüz yirmi târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup ibtidâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine ve muahharen Kalem-i mezbûra mülhak Mühimme Odası'na ve ta'yîn buyrulup nümâyân olan ma'rifet ve ehliyyeti iktizâsınca umûr-ı mehâmm-ı seniyyede bi'l-istihdâm tuğrâ-yı garrâ-yı kemâlini bâlâ-yı tevkî'-i ma'ârifet keşîde etmekte iken ze'âmet 'ömrünün kılleti cihetiyle 'aded-i nukud-ı enfâsı harc-ı berât-ı tûl-i hayâta kâfi olmayıp bin iki yüz kırk beş senesi;

Genc idi Dâniş Bey etti irtihâl

târîh-i menkûtı mantûkınca kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı 'izzete 'âzim ve râhî olmuştur. Mumâileyh pâk-gevher bir şâ'ir-i dâniş-ver olup bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı

yâdigâr-ı ashâb-ı ‘ilm ü hüner olmuştur.

[Hasan Dâniş Bey]

Gazel

Bülbül ağlar gül olur hande-küşâ-yı gülşen
Nice muhrık geliyor gûşa sadâ-yı gülşen

Var ol ey serv-i ser-efrâz senin sâyende
Etsin üftâdelerin zevk u safâ-yı gülşen

Yine ol bağçe-i nevresteden esrâr bize
Remz eder nükte ile bâd-ı sabâ-yı gülşen

Çün bahâriyyeden ol mihr-i zihâm etti zuhûr
Lerze-nâk oldu kıyâmet gibi câ-yı gülşeni

Sana bir hârıkdır bâr değildir Dâniş
Ey nihâl-i gül etsin ko safâ-yı gülşen
(92)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Dâniş Bey, Tophane Meclisi Reîsi Selânikli Ferik Sa’îd Mûsâ Paşa-yı şehîdin sulbünden bin iki yüz kırk dokuz senesi hilâlinde gehvâre-i ‘âlem-i şuhûd olup bin iki yüz altmış iki senesi Tophane-i ‘Âmire şâkirdânı sınıfına ilhâk olunmuş ve ilâ el-ân ‘ilm u ma’ârif tahsîlinde bulunmuştur. Mumâileyh riyâz-ı ‘ilm ü hünerin nihâl-i dâniş-perveri olup nev-bâde-i tab’-ı nâzikânesi lezzet-bahş-ı şevk u tarâvetyir.

[Dâvud Paşa]

Târih

Matbah-ı ‘ıyşını iş’âl emeliyle yerden
Göklere uçdu o müflis sakarı etti makar
Söyledi mürğ-i kazâ cevî-i hevâda târîh
Küre-i nâra çıkıp yandı Kösegi bu sefer

Nâzım-ı ma’ârif-perver Dâvud Paşa; Gürciyyü’l-asl olup şehir-i Bağdad’da neşv ü nemâ bularak şehir-i mezkûrun vücûhundan olduğu hâlde bin iki yüz otuz bir senesi hilâlinde ‘uhdesine rütbe-i sâmiye-i vezâret bi’t-tevcîh Bağdad Eyâletine revnak-efzâ ve iki yüz kırk altı senesi eyâlet-i merkumeden kefi yed etti. Dür-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye dehâlet ve bir müddet ikametle iki yüz elli dört senesi müceddeden Bâbıâlf’de teşkîl olunan Dâr-ı Şûrâ Riyâsetine ba’dehu Bosna Eyâletine ziynet-bahşâ buyrulup muahharen bir vakit Dersa’âdet’te ikamet-sâz-ı istirâhat olduktan sonra iki yüz altmış üç sâlinde intihâ-yı mesânid-i dünyevî ve ibtidâ-yı mekasıd-ı uhrevî olan Şeyhu’l-haremlîk hizmet-i mültezemü’l-mefharetime me’mûriyyeti bi’l-icrâ müftahir ve mebâhî ve iki yüz altmış altı sâlinde çend mâh müddet infisâli vukû’ bulmuş ise de sâniyen hizmet-i celîle-i mezkûre ‘uhdesine bi’l-ihâle mazhar-ı eltâf-ı nâmütenâhî olmuş iken iki yüz altmış yedi senesi hilâlinde rûh-ı revânı ravza-i cinâna revân olmuştur. Müşâruneliyh ‘ulemâ-yı mütebahhirînden olup şehir-i Bağdad’da vâlî bulunduğu hengâmda dahi neşri ‘ulûm-ı ‘âliyye ile evkat-güzâr olduğu tevâtüren ma’lûm-ı sıgar u kibârdır. Kendisinin tabî’at-i şî’riyye ashâbından bulunduğu ve iki yüz altmış iki sâlinde vukû’ bulan Sûr-ı Hümâyûnda balon ta’bîr olunan haymiyyü’ş-şekl bir âlet ile Haydarpaşa sahrâsında ber-hevâ olup telef ü nâbedîd olmuş olan Kösegi nâm sâhip-i cesâret hakkında bâlâda muharrer târîh-i latîfî (93) nazm u inşâd etmiş olduğu ba’zı taraftan rivâyet ve ihbâr kılınmış olmakla bu cerîde-i ‘âcizîye sebt ü kayd kılınmıştır.

[Derviş Ahmed Dede]

Gazel

Bir Ermenî mahbûbına dil düştü yine âh
Dîvâneye döndürdü bu ben bendeyi nâgâh

Kan ağlamadan döndü gözüm beyza-i sürha
Eşkim cereyân etmede her şâm ü seher-gâh

Vardım seherî deyre temâşâ için onu
Yoktur o perî çün bana sîcn oldu sanemgâh

Gösterdi rûyini bana ol büt-i tersâ
Deyr içre hemân büt gibi kaldı dil-i âgâh

Dervîş bana cevır etmede ol yâr-ı cefâkâr
Râzî ola mı Hazret-i ‘Îsâ ona bi’llâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Dervîş Ahmed Dede; Tekfurdağı eyâletinden olup bin yüz elli yedi sâlinde irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Kendisi mühtedî-zâde olması cihetiyle elsine-i milel-i ‘Îseviyyeyi bi’t-tahsîl her lisânda bir nevi türrehâtı vardır.

[Ahmed Dürri Efendi]

Gazel

O şeb ki sâkî-i ra’nâ yürür durur oturur
Ayağ u şem’ u ahıbbâ yürür durur oturur

Ne hâldir bu ki seyyâre vü sevâbit ü hâk
Hevâ-yı ‘aşk ile hâlâ yürür durur oturur

Bahâre şükr ederek cûy ü serv ü sebze vü bâğ
Bu gülşen içre ne zîbâ yürür durur oturur

Düşüp telâtum-ı girdâb-ı bahr-ı ‘aşka gönül
Misâl-i keştî-i deryâ yürür durur oturur

Bilir mi s r-ı harekât   s k n   hayreti
Eğer  i D rr -i  eyd  yürür durur oturur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed D rr  Efendi;  ehr-i Van'da sâhil-res-i bahr-ı vücûd olup gencîne-i 'ilm   'irfân olan Dârü'l-hilâfet i'l-'aliyye'ye resîde ve bir aralık Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi ketebesini silkine ke  de olduktan sonra d rd ne-i vücûdu silk-i leâl-i H ceg nda dahi mânend-i la'l-i bedah n-ı rah n olduğu hâlde bin yüz otuz iki senesi hilâlinde Sefâret me'mûriyyetiyle misâl-i gevher galtân-ı memâlik-i  r nda bir zamân deverân eyleyerek Dersââdet'e bi'l-vusûl metrûk Ba muh sebe Hâceliğinde dahi bir müddet güzârende-i evân olduktan sonra bin iki yüz otuz yedi sâlinde gevher-i yektâ-yı vücûdu defîn-i gencîne-i türâb olup muntazır-ı r z-ı hisâb olmuştur. Mumâileyh sade -i belâgat-i dürr-i yekt sı ve bahr-ı fes hatin gevher-i 'âlem-beh sı (94) olup Sâlim Efendi tezkiresinde dahi terceme-i hâl ve ba'zı e   r-ı rengîn-meâli mevcûd ve mukayyettir.

Hâk-i p yin kuhli için bu iki çeşm-i sefid

Birbiriyle ceng edip  hir biri oldu  eh d

Mütercem-i mumâileyh bu matla'-ı garrâ ile 'ayn-ı vâhid olduğunu  m  eylemiştir.

[Süleymân D rr  Efendi]

Gazel

Nukud-ı  i're ol meh-r  nedir 'atf-ı nazar bilmez
Efendi s m   zer yoksa seni ol s m-ber bilmez

Tehî-dil olsa da  eyhin gelir dergâhına derv  
Men s b ehlinin var u d y n n ashâb-ı cer bilmez

Met '-ı fabrika sanma Makam t-ı Har r yi
Ne san'at var o k l da onu her p  eğer bilmez

Ne bilsin ŧeb-pere pervâzını bâlâda ŧehbâzın
Sikender-seyr olan hâlin gedâ-yı derbeder bilmez

Nedir mâhiyyet-i nutkun bilir feyzî-i mu'ciz-gû
Dür-feŧân olduğun Dürrî gürûh-ı pîle-ver bilmez

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Dürrî Efendi; ŧumnu nâm kasabada müderrisinden müteveffâ Tayyib Efendi'nin sulbünden bin iki yüz otuz altı senesi pâ-nihâde-i serây-ı vücûd olup iki yüz altmış iki senesi Rûmeli cânibine ŧeref-vukû' olan seyâhat-i hümayûn-ı mülûkâne esnâsında Hacelik rütbesine nâil ve o aralık Dersaâdet'e bi'l-vusûl bir müddet Tophâne-i 'Âmire Mektupçu Odası'na müdâvemetden sonra iki yüz altmış altı senesi Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî Odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur. Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun Tuhfe'sine nazîre-gûne Güher-rîz isminde birkaç cüz'den mürekkeb bir 'adet lûgat-nâme-i mürettebi vardır.

['Osmân Dîdâr Bey]

Gazel

Kim söyler 'aceb rûyine mekkâre nigâre
Kindir diyecek çeŧmine sehhâre nigâre

'Aklın ŧaşıırır ra'ŧe tutar yârini görse
Tahrîr edemez derdini bîçâre nigâre

Hıfz eyler onu görse de kendi nazarından
Cür'et edemez etmeğe nezzâre nigâre

Dîdâr ŧu benim gözlerimin yaşına bir bak
Çeŧmim ola bu eşk-ile fevvâre nigâre

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ma'den Emîni-zâde 'Osmân Dîdâr Bey; Ma'âdin-i Hümâyûn Emîni 'Abdî Paşa merhûmun mahdûmu olup bin iki yüz on yedi târîhinde tarîk-ı tadrîse (95) dâhil ve iki yüz kırk altı senesi Galata ve iki yüz elli dört senesi Bursa Mevleviyyetlerine nâil olduktan sonra iki yüz elli altı senesi ârzû-yı mesned-i dîdâr-ı Cenâb-ı Perverdigâr olduğu hâlde 'âzim-i dârü'l-karâr olmuştur.

- HARFÜ'Z-ZÂL -

- [Şeyh Mehmed Emîn Zâik Efendi]

Gazel

Hurûş-ı 'aşk-ı yâr var dilde
Sayd olunmaz şikâr var dilde

Olmaya 'arş ü kürsî küncide
Bir garîb intizâr var dilde

Ne zamân nakş olundu bilmem hiç
Müsta'id bir nigâr var dilde

Mest-i câm-ı şarâb-ı 'aşk olalı
Tâ-be-mahşer humâr var dilde

Bir gülün şemmesine değmezken
Ârzû-yı hezâr var dilde

Leylî-i hüsne doğrusu Zâik
Ârzû her nehâr var dilde

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mehmed Emîn Zâik Efendi; mahrûse-i Bursa'da bin iki yüz dokuz senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup sâlikân-ı Mısıryye silkine dâhil ve muahharen Mevlânâ Şeyh Mısırî kuddise sırruhü's-sâmî hazretleri

zevâyâsından birinin meşîhatine nâil olmuş ise de iki yüz elli bir senesi Dersaâdet'e hicret ve bir müddet ikametden sonra iki yüz altmış dokuz senesi mahrûse-i mezbûrede dâr-ı bekâya rihlet etmiştir.

Durûbdur Zâik ney-şeker-i Mısır-ı hüner hardan
mısra'ını vefâtından beş altı mâh mukaddem inşâd eylemiştir ki mühmel ve mu'cem iki târîhtir. Mevâlîden Kıbrısî-zâde İsmâ'îl Hakkı Efendi dahi mumâileyhin vefâtına işbu târîh-i mu'cemi inşâd etmişder:

Zâik-ı devrân tatdı cür'a-i câm-ı ecel

Mütercem-i mumâileyhin müsvedde olarak dîvânçe olacak miktâr eş'âr-ı ma'nîdârı vardır.

[Şeyh Süleymân Zâtî Efendi]

Gazel

Bu mürde cismimin san cânedir feyz
Bu derdlü sîmemin dermânedir feyz

Semâ-yı sadrımın levhinde cânâ
Yazılmış derd ile dîvânedir feyz

Bugün Hakkın 'atâsıdır kıl iz'ân
Hudânın bir ulu mihmânıdır feyz

'Atâ-yı Hak eğer çi çokdur tâ
Gönüller bağının bârıdır feyz
(96)

Cihânı cânı eyler Cemle tenvîr
Dil ü cânın meh-i tâbânedir feyz

Hudâya hamd ü şükr et durma Zâtî
Onun hem lutf-ıla ihsânıdır feyz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Süleymân Zâtî Efendi; Rûmeli’nde kâin Keşan nâm kasabada pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı ‘aliyye-i Halvetiyye meşâyih-ı ‘izâmından sâlifü’t-terceme Burûsevî Şeyh Hakkı Efendi merhûmun müstahleflerinden olduğu hâlde kasaba-i mezkûrede vâki hânkah-ı Halvetiyyede post-nişîn-i irşâd iken bin yüz elli bir târîhlerinden sonraca halvet-serâ-yı bakaya nakl u rihlet eylemiştir. Mumâileyhin eş’ârı ve güftârı şeyhâne ve tasavvufâne olup matbû’ bir kıt’a dîvân’ı vardır.

[Mustafa Zekâyî]

Gazel

Gehî cûş eyleyip deryâ-yı bî-pâyân olur gönlüm
Gehî bir katre içre gizlenip pinhân olur gönlüm

Gehî şems ü gehî bedr ü gehî necm ü gehî kevkeb
Gehî zerre gehî katre gehî ‘ummân olur gönlüm

Tecerrüd ‘âleminde ‘arş-ı evsâf-ı vücûd etmiş
Libâs-ı mâsivâdan cümleten ‘uryân olur gönlüm

Bulup bir kenz-i lâ-yüfnâ irişdim devlet-i fakra
Vücûd iklîmine şimden-girü sultân olur gönlüm

Kamu yüzden hitâb-ı sümme vechu’llâh olup zâhir
O vech ile dem-â-dem vâlih ü hayrân olur gönlüm

Seyâhat eyleyip kevni dokuz eflâki seyr ettim
Fezâ-yı lâ-mekâna ‘âkıbet mihmân olur gönlüm

Hadîs-i men ‘aref’den ders alaldan mekteb-i sırda
Haberdâr-ı rümûz-ı ‘ilmü’l-Kur’ân olur gönlüm

İçüp câm-ı mey-i ‘aşkı bu yolda cân fedâ ettim
Zekâyî mübtelâ-yı cezbe-i Rahmân olur gönlüm

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mustafa Zekâyî Efendi; Üsküdar Muhâfızı mîrimîrândan İbrâhîm Bey merhûmun sulbünden mahmiyye-i Üsküdar’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi’ne müdâvemet ve pederi mumâileyhin vefâtından sonra terk-i me’mûriyyet ederek tarîk-ı Şa’bâniyyeden ahz-ı yed-i inâbet birle ‘ale’t-tarîk’s-seyâha Simav kazâsına ‘azîmet ve Şeyh ü mürebbîsi bulunan Hasan Efendi merhûmdan lâbis-i libâs-ı hilâfet olduktan sonra Dersaâdet’e ‘avdet eyleyip;

Zekâyî ehl-i keşf-i Dergeh-i Ümmî Sinân oldu
târîh-i menkûtı mantûkınca bin iki yüz yirmi sâlinde Dersa’âdet’te Şehremîni nâm mevki’de vâki Ümmî Sinân Dergâhı (97) meşîhatine nâil ve bin iki yüz yirmi yedi senesi hilâlinde kurbgâh-ı Cenâb-ı Mennâna ‘âzim ü râhil olmuştur. Mumâileyh zâhir ve bâtını ma’mûr bir Şeyh-i ma’ârif-mevfûr olup bir kıt’a dîvân’ı dahi ‘âlemde ma’rûf ve meşhûrdur.

[İbrâhîm Zikrî Efendi]

Gazel

Cûş idelden beyt-i kalbimde hum-ı sahbâ-yı ‘aşk
Bir ‘aceb hâlet getürdi nefsime sevdâ-yı ‘aşk

Câh ü çâh ü medh u zem yeksândır yanımda kim
Olmuşam âşüfte vü gavta-hor-ı deryâ-yı ‘aşk

Şîşe-i ‘ârım kırıldı lâübâlî-meşrebim
Böyledir hakkımda hükm-i Hazret-i dârâ-yı ‘aşk

Zâhiren vardır neşâta inbisâtım hulk-ıla
Bâtınım ammâ makarr-ı şûriş ü gavgâ-yı ‘aşk

Zâhirimde gerçi yoktur zahm u dâğ-ı zâhire
Bâtınım hâkister etmiş âteş-i ‘uzmâ-yı ‘aşk

Gizli derd ü zahm-ı mahfidir cihânda dâğ-ı dil
Vasf-ı ta’rîfî ne mümkün nükte-i fehvâ-yı ‘aşk

Zikriyâ men lem yezuk lem ya’rif olan hâl-i dil
Hoş bilirsın kaale gelmez yandırır şekvâ-yı ‘aşk

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Zikrî Efendi; mukaddemâ Belgrad Kal’asına muzâfe Özice nâm memleketde bin iki yüz on târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup muahharen Bosna cânibine ‘azîmet ve bir miktâr tahsîl-i ‘ilm ü ma’rifet eyledikten sonra mahrûse-i mezkûreye muvâsalat ve orada tavattun ve ikamet eyleyip bilâhare mahrûse-i mezkûrede Küçük Ağa denmekle ma’rûf bir zât-ı şerîf olup haylice eş’ârı ve çend kıt’a te’lîfâta dâir âsârı olduğı ba’zı taraftan ifâde ve ihbâr kılınmıştır.

- HARFÜ’R-RÂ -

[‘Abdullâh Re’fet Beyefendi]

Gazel

Hayât-ı tâze verip dehre makdem-i nevrûz
Hoşâ irişdi meşâm-ı deme dem-i nevrûz

Dağıtdı leşker-i sermâyı sahn-ı gülistândan
Kurunca bârıgehin şâh-ı ekrem-i nevrûz

Nizâm-ı tâze bulup milket-i çemen şimdi
Yetişdi vakt-i ferahzâ-yı hurrem-i nevrûz

Bisât-ı ‘işretini bast-ı bezm-i şevk etmiş
Serîr-i hıttâ-i bâğa yine Cem-i nevrûz

Giyüp kabâ-yı rebî’îsini gül-i şâdî
Nişîn-i gülbün olup oldu hemdem-i nevrûz

Tarâvet ile yüzü güldü gonce-i bâğın
Olunca mazhar-ı feyz ü mükerrerrem-i nevrûz

Açıldı bahtı yine lâle-i siyâh-ı dilin
Olup karîn-i ‘atâyâ-yı hâtem-i nevrûz
(98)

Harîm-i bâğ o kadar cilde-rîz-i şevk olmuş
Ki görse bâğ-ı behişt ola mekrem-i nevrûz

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi ‘Abdullâh Re’fet Beyefendi; Mehmed Râmî Paşa merhûmun mahdûmu olup nice nice menâsıb-ı dîvâniyyeye nâiliyyetden sonra Surre-i Hümayûn Emânetiyle cânib-i Hicaz’a ‘azîmet ve ba’de’l-’avde Vâdî-i Fâtıma nâm mevkide bin yüz elli yedi sâlinde dâr-ı bekaya rihlet eylemiştir. Tercüme-i ahvâli Sâlim Efendi tezkiresinde dahi mastûr ve mukayyettir.

[Mehmed Re’fet Efendi]

Gazel

Kûy-i yârı andılar dildâr geldi hâtıra
Cenneti vasf ettiler dîdâr geldi hâtıra

Gün batınca dün gece imsâke niyyet etmedim
Bûselerle ettiğim iftâr geldi hâtıra

Derkenâr ile berât-ı hüsne tuğrâ çekdiler
Hatt ile zabt itdüğüm tîmâr geldi hâtıra

Bir pul etmez bin gazel yârin yanında anladım
Bûse-veş dil yanarak dinâr geldi hâtıra

Zâhir oldu cebhe-i rûyinde Re'fet nûr u nâr
Yâri gördüm Tûr-ı âteş-zâr-ı geldi hâtıra

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Re'fet Efendi; mahrûse-i Bursa'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile muahharen Dersaâdet'e nakl ü hicret eyleyip sinîn-i 'ömrü hadd-ı sülüsüne resîde olduğu hâlde bin iki yüz yirmi sekiz senesi hilâlinde mat'ûnen dâr-ı 'ukbâya nakl ü rihlet eylemiştir. Mumâileyh selâset-i tab'ı zâhir bir şâ'ir olup dîvânçe olacak miktâr eş'ârı vardır.

[Süleymân Re'fet Paşa]

Kıt'a

Çok sûrete girdim gelesi bezm-i cihâna
Bin hey'ete koydı beni evzâ'-ı zemâne
Mersûm-ı cehl-i sâl olalı nüsha-i 'ömrüm
Üstâd-ı hirem başladı tefsîr ü beyâne

Nâzım-ı ma'ârif-pîrâ Süleymân Re'fet Paşa Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretlerinin evâhir-ı saltanatlarında Rikâb-ı Hümâyûn'da Çukadar Ağalığı 'unvânını ihrâz etmiş olan Mustafa Ağa merhûm sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz yirmi iki târîhinde ziynet-efzâ-yı gehvâre-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetlerinde Enderun-ı Hümâyûna چراغ buyurularak perveriş-yâfte-i 'ilm ü kemâl ve her veçhile mazhar-ı hüsn-i hısâl oldukları hâlde iki yüz kırk beş târîhinde ol gevher-i yegâne-i genc-i 'irfân silk-i leâl-i 'askerîde draşân olup bir müddetden sonra derkâr (99) olan dirâyet-i kâmile ve cerbeze-i şâmileleri iktizâsınca Miralaylık rütbe-i refî'asını bi'l-ihrâz, muahharen Mirlivâ ve ba'dehu Ferîkan-ı kirâm sınıfına dâhilen Dâr-ı Şûrâ-yı

‘Askerîye Reîsü’l-rüesâ ve iki yüz altmış senesi ‘uhdelerine rütbe-i vezâret bi’t-tevcîh Meclis-i Vâlâ Riyâsetine ârâyiş-dih-i kadr ü i’tilâ buyrulup iki yüz altmış bir senesi Seraskerlik mesned-i celflesine ziynet-efzâ buyurulmuş iken sene-i mezbûre hilâlinde Seraskerlik-i mezkûreden mufârakat ve Sefâret me’mûriyyet-i behiyyesiyle Paris cânibine ‘azîmet ve iki sene müddet ikamet eyledikten sonra iki yüz altmış dört senesi Dersaâdet’e ‘avdetleri hengâmında Ticâret Nezâret-i behiyyesine ve iki yüz altmış beş sâlinde müsâ’ade-i şurta-i ikbâl ile Kapudânî-i deryâ makam-ı ‘âlîsine ve iki yüz altmış yedi senesi kapudânîden munfasılan Meclis-i Vâlâ a’zâsı sınıfına dâhil olduktan sonra iki yüz altmış sekiz senesi Hüdâvendigâr Eyâletine ve iki yüz altmış dokuz senesi evâsıtında Haleb-i şehbâ Eyâletine ‘âtıfet-pîrâ buyrulmuştur. Müşârünileyh umûr-ı devleti mihver-i lâyıkında müdür bir müşîr-i Müşterî-tedbîr olup şî’r ü inşâsı bî-misl ü behâ olduğu vâreste-i kayd ü imlâdır.

[‘Abdullah Re’fet Bey]

Târîh

Rezm olup ‘uryân kaçup aldı hisârın z.....

Şâh-ı Mahmûda bu fethin eyleye Yezdân sa’îd

Târîh-i dîger

Mefhar-ı tüccâr el-hâc ‘Ali Ağa yapıp

Bu musaffâ çeşmeyi sarf etti zer mânend-i cû

Mü’minîne Re’fet işrâb eyledim târîhini

Gel iç âb-ı kevseri ‘ayn-ı ‘Alîden sû-be-sû

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Abdullah Re’fet Bey; Şeyhülislâm-ı sâbık ‘Ârif Hikmet Beyefendinin birâder-i vâlâ-güheri olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile devr-i medâris-i mu’tâde eyleyerek İzmir Mevleviyetine bir müddet mürûrunda Şâm-ı şerîf Mevleviyetine ve ba’dehu Medine-i münevvere Mevleviyetine ve iki yüz altmış dokuz senesi Dârülhilâfet i’l-’aliyye Hükûmetine nâil ve senesi hitâmında ‘uhdesine Anadolu Sadâreti pâye-i mu’teberesi bi’t-tevcîh mümtâz-ı emâsil buyrulmuştur. Müşârünileyh güzîde-i efâzıl bir ‘âlim-i fâzıl olup kendisinin haylice eş’âr-ı rengîn

ve tevârîh-i dil-nişîni vardır.

[Sâlih Re'fet Efendi]

Gazel

(100)

Dil-i dânyâyı şehîd eyleyen giysû-yı dilberdir
Beni her kârdan hâlî koyan hâl-i mu'anberdir

Değişmem milket-i fağfûra çîn-i ebrûvânın ben
Gözüm nûrudur ol âhû cemâli mâh-ı enverdir

Hilâl-ebrûları çeşmânı dil-cû hatıdır şebbû
Kad-i zîbâsı bir ter dilber-i ferhunde-ahterdir

Olur her bir sözünden şîve-i dîger zihî peydâ
Cihânda var ola yoktur misâli bende-perverdir

Onun ta'rîf-i hüsnü hayli müşkildir Hudâ a'lem
Ne yapsun Re'fet-i nâçâr kim kemter sühanverdir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Re'fet Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz yirmi dokuz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli târihlerinde 'Atîk Bâb-ı Defterîde vâki metrûk Mevkûfât Kalemi'ne müdâvemete mübâşeretle iki yüz elli sekiz târîhlerinde Mâliye Hazinesinde vâki Cedîre Muhâsebesine nakl-i me'mûriyyet eyleyip derkâr olan liyâkat ve kabiliyyeti iktizâsınca iki yüz altmış iki senesi 'uhdesine hâmise rütbesi tevcîh buyrulmuştur. Mumâileyhin bir miktâr tevârîh-i güzîde ve eş'âr-ı pesendîdesi vardır.

[El-hâc Mehmed Re'fet Efendi]

Gazel

Yed-i beyzâ-yı kelîmimde ‘asâdır hâmem
Düşmenin sihrine i’câz-nümâdır hâmem

Lutf ile kaleb-i elfâza revân vermekde
Dem-i ‘Îsâ gibi pek rûh-fezâdır hâmem

Rûtbe-i nazmı irişdürdi meh-i gerdûna
Gûyiyâ sâye-i şehbâl-i hümâdır hâmem

Ger ‘utârid gibi âyîne-i hurşîd üzre
Dâsitân-ı keremi yazsa sezâdır hâmem

Ola durdukça cihân câh-ı sadâretde bekâm
Dem-be-dem yazdığı Re’fet bu du’âdır hâmem

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-hâc Mehmed Re’fet Efendi; Bağdad Eyâletinde vâki Süleymâniye kasabâtından Dârû’l-’ilm denmekle ‘arîf bir kasaba-i latîfde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup bin iki yüz elli üç târîhinde Dersaâdet’e muvâsalatla lisân-ı Fârisî’de derkâr olan ma’lûmâtı iktizâsınca iki yüz altmış dört senesi hilâlinde Sultân Bâyezid Hân-ı Velî Câmi’-i şerîfi nezdinde vâki Rüşdiye Mektebine mu’în nasb u ta’yîn kılınmıştır. Mumâileyh tabî’at-i şî’riyyeye mazhar bir şâ’ir-i sâhip-hüner olup henûz şîve-i zebân-ı Türkiyyeyi kemâ-yenbağî tahsîl edememiş olduğundan Türkçe eş’ârı kalîl ve ender görülmüştür. (101)

[Mehmed Re’fet Efendi]

Gazel

Düşüp ‘izârına ‘aks-i piyâle-i gül-reng
Çerâğ yakdı gülistâne lâle-i gül-reng

Duhân-ı sürh değil feyz-i mihr-i âteş-i ‘aşk
Bitürdi sünbül-i âha kelâle-i gül-reng

Bahâr-ı hat gelicek hall-i bâde-i lebine
Yazıldı gül varak üzre risâle-i gül-reng

Sunar fütâdeye nevrûz-ı vasl irişdi diye
Dehânı hokka-i şekker-nevâle-i gül-reng

Gelince hatt dil-i pür-hûnı tuhfe kıy yâre
Geçer behârda makbûle kâle-i gül-reng

Hayâl-i vasl-i leb-i la’l-i yâr ile Re’fet
Çekîde oldu kalemden makale gül-reng

Mumâileyh Mollacık-zâde Mehmed Re’fet Efendi; Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile bir müddet Rûmeli Kazaskeri Kassamlığı hizmetinde istihdâm olunduktan sonra bin iki yüz otuz dokuz senesi Yenişehir Fenar kazâsında Molla iken sene-i mezbûre hilâlinde ‘âzim-i dâr-ı me’âvî olmuştur.

[‘Ali Râik Efendi]

Gazel

Çekip bu kafil-i firka-i bahâr bahâr
Hevâ-yı vasl-ıla gurbetde yüz diyâr diyâr

Misâl-i lâle derûnumde dâğ-ı hasret var
Takılsam açılammam gül gibi hezâr hezâr

Gül-i ‘izârına hem-bû bulunmaz ‘âlemde
Riyâzı dehrde geşt eylesen diyâr diyâr

Hayât çeşmesinin katre-i kemînesine
Akıtdı dîdelerimden felek bekâr bekâr

Sadâsı sayha-i zâğ oldu bûlbûlün sensiz
Seherde nâlelerin dinledim hezâr hezâr

Olursa Râik eğer ma’raz-ı mahabbetde
Bu nazmı tuhfe-i bezm edelim kibâr kibâr

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Alî Râik Efendi; Bozoklu müteveffâ Mustafa Beyin hunekasından olup Sarây-ı Hümâyûna çerâğ buyurularak bir müddet Hazîne-i Hümâyûn Kitâbetinde bi’l-istihdâm bir aralık Beylikçilik me’mûriyyetine ve bir müddetden sonra Hazîne-i Hümâyûn Kethüdâlığı me’mûriyyetine bi’l-vusûl bir müddet ol-veçhile imrâr-ı vakt ü sâ’ât eyleyerek Hazîne-i Hümâyûndan hurûc ile o esnâda rütbe-i Hâcegânîyi bi’l-ihraz Başmuhâsebe Hacılığına ve bir müddet mürûrunda Tevkî’î-i Dîvân-ı Hümâyûn me’mûriyyetine ve ba’dehu Baruthâne Nezâretine ve bin iki yüz iki senesi Şıkk-ı evvel Defterdarlığına (102) ve muahharen nice nice menâsıb-ı sâmiyyeye nâil olup iki yüz sekiz senesi hilâlinde; Târîh: ‘Alî Râik ‘ale’r-rîk âb-ı kevser içdi cennetde târîh-ı menkûtı mantûkınca cennetü’l-me’vâya müntakıl olmuştur.

[Ahmed Râtib Paşa]

Gazel-i nâ-tamâm

Gelince şâhid-i ‘aşk-ı ezel ‘arz-ı tecellâya
Dil-i bî-mâsivâ gûyâ ki döndü Tûr-ı Sînâya

Ederdim mürğ-idille yâre irsâl-i ‘arz-ı hâl ammâ
Bu yerlerden kuş uçmaz neyleyim semt-i dil-ârâya

Nukûşı böyle ursun kâle-bâfân-ı sühan Râtıb
Perend-i nev-nesîc-i lafz-ı rengîn târ-ı ma’nâya

Nâzım-ı müşârtünileyh Ahmed Râtıb Paşa, Şehîd ‘Ali Paşa-zâde sadr-ı esbak Topal ‘Osmân Paşa merhûmun sulbünden Yenişehir Fenar nâm memleket-i cesîmede zînet-efzâ-yı fûnûs-ı vücûd olup pederi müşârünileyhin vefâtında ‘uhdesine rütbe-i sâmiye-i vezâret bi’t-tevcîh bin yüz elli altı sâli hilâlinde mesned-i Kapudânîye revnak-bahşâ ve muahharen sıhriyyet-i cenâb-ı Mülûkâne şerefine nâiliyetle dahi kâm-revâ buyrulup bi’l-âhire Mora Eyâleti ‘uhdesine tevcîh ve ihâle buyurularak bin yüz yetmiş beş senesi eyâlet-i merkûmede irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Mansıbın kişver-i me’vâ ola Ahmed Paşa mısra’ı vefâtına târîhtir. Müşârüneliyh nikât-ı şî’re âşinâ bir şâ’ir-i nâzûk-edâ olup bir kıt’a dîvânçe-i eş’ârı dahi vardır. Fenn-i hatda olan mahâreti cihetiyle Tuhfetü’l-Hattâtîn nâm tezkirede terceme-i ahvâli mestûr ve mukayyettir.

[Ebûbekir Râtıb]

Kıt’a

Bir vahîd-i nâhudâ destinde sükkân-ı umûr
Fûlk-i devlet lenger-endâz-ı karâr olsun mu hîç
Kilk-i fikrim reşha-pâş-ı munkıl-i âşûbdur
Nâr-ı Nemrûda nem-i bûlbûl bahâr olsun mu hîç

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Reîsü’l-küttâb Ebûbekir Râtıb Efendi; Tosya nâm kasabada kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde Dersaadet’e bi’l-muvâsala bir miktâr tahsîl-i hüner ü ma’ârif eyleyip o esnâda tahvîl Kalemi’ne me’mûr ve bi’l-âhire Âmedî Odası’na nakl ile ‘uhdesine Hacelik rütbe-i mu’teberesi bi’t-tevcîh mesrûr buyurulduğu hâlde bir kaç sene mürûr eyledikten sonra Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn me’mûriyyetine ve bin iki yüz iki târîhinde Büyûk

Tezkirecilik (103) vekâletine ve üç mâh temâmında bilâ-cünha Bozcaada nâm mahalle nefy ü iclâ ve bir müddet ikametle ıtlâkı zuhûrunda gürûh-ı mülgâ kitâbetine ve iki yüz altı târîhinde metrûk Başmuhâsebe Haceliğine ba'dehu Cizye Muhâsebeciliğine ve bir müddetden sonra sâniyen mezkûr Başmuhâsebeci Hocalığına ve iki yüz dokuz târîhinde;

Hamdülillân Râtıb-ı 'âlî-cenâb oldu Reîs

târîhi nâtık olduğu veçhile makam-ı Riyâset-i Küttâba revnak-bahşâ buyrulup iki sene müddet Riyâset-i mezkûrede imrâr-ı vakt ü sâ'at eyledikten sonra riyâset-i mezkûreden ma'zûlen Cezîre-i Rodos'a nefy ü iclâ ve üç sene miktârı cezîre-i mezbûrede iskân îvâ ile iki yüz on dört târîhinde maktûlen 'âzim-i dâr-ı beka olmuştur. Müşârünileyh elsine-i sülûsede nazm u inşâyâ kader bir şâ'ir-i mâhir olup eş'âr ü güftârı bî-misl ü nâdirdir.

[Râtib Bey]

Gazel

Gönülde âteş-i hasret fûrûzân oldu gittikçe
Dü çeşm-i hûn-feşânım 'ayn-ı 'ummân oldu gittikçe

Yine bir mehveşin mecbûr-ı hüsnü oldum 'âlemde
Sipihr-i dilde mühr-i mihri tâbân oldu gittikçe

Elinden dâd u feryâd etmemek mümkünmüdür zîrâ
Cefâsı ol mehin bî-hadd ü pâyan oldu gittikçe

Çeker dil intizâr-ı subh-ı vasl-ı yârı hasretle
Derazî-i şeb-i fudsat nümâyân oldu gittikçe

Nihâyet yok yem-i hicrâna Râtıb neyleyem bilmem
Uzandı sâhil-i maksûd pinhân oldu gittikçe

Nâzım-ı mumâ-ileyh Râtib Bey; Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı ‘âliden müteveffâ Yenişehirli Hacı Şerîf Ağa’nın necl-i necîb ve ferzend-i Edibi olup ‘unfuvân-ı tufûliyyetinde ki bin iki yüz altmış târîhinde pederi mumâileyh ile berâber cânib-i Hicâza ‘azîmet ve îfâ-yı farîza-i hacc ile Dersaâdet’e ‘avdetinden sonra Mızıka-i Hümâyûn hademesi sınıfına dâhil ve hasbet’l-istid’â muahharen onbaşılık rütbesine dahi nâil olmuştur. Mumâileyh nazm u güftârı zîbâ bir şâ’ir-i zîbende-güherder.

[Sâlih Râcih Efendi]

Gazel

Gerçi kim dil târ-ı giysûsında yârin bestedir
Kayd-ı zencîr-i gumûmından cihânın restedir

Tîr-i dil-dûz-ı nighle katl-i ‘uşşâkeylemek
Ey kemân-ebrû senin çeşmine ol vâbestedir
(104)

Gamze-i hûn-rîzine söz yok velîkin dem-be-dem
Âfete göz değmesin ol çeşm-i mestin hastedir

Gâfil olma ihtirâz et âh-ı ‘âlem-sûzdan
Nâlesi ‘uşşâk-ı zârın ‘arşa-dek peyvestedir

Vâdî-i nâ-refte-i fahmîde cevân idemez
Pây-ı esb-i hâme-i Râcih Beyim eşkestedir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Râcih Efendi; Cezîre-i Girid’de vâki Kandiye nâm mahalde gehvâre-i zîb-i vücûd olup tahsîl-i ‘ilm ü kemâle sarf-i vüs’-ı mâ-hasal eyleyerek bir fâzıl-ı bî-misl ü bedel olduğu hâlde bin iki yüz kırk dört târîhinde mısır-ı Kahire’ye muvâsalat ve Kahire-i mezbûrede Bulak nâm mevkî’de vâki Tab’-hâneye musahhih ‘uhvânîşyle dört beş sene müddet müdâvemet eyledikten sonra vatan-ı aslîsi olan Kandiye’ye ‘avdet eyleyip ba’zı ashâb-ı isti’dâda ta’lîm-i ‘ulûm-ı

‘Arabiyye ve tefhîm-i dakayık-ı Fârisiyye eylemekte bulunmuştur. Mumâileyh ‘ulûm-ı mütenevvi ’ada akrârına müreccah bir şâ’ir-i efsah olup haylice eş’âr-ı fesâhat-disârı vardır. Târîh-ı mezkûrde ‘abd-i hakîr dahi mahrûse-i Mısır’da bulunup gâh gâh meclis-i feyz-enîsleriyle teşerrûf eylemekte eş’âr-ı ‘âcizânemi zât-ı Hocendî-sıfat-ı fuzaylânesine ‘arz ve tashîhini niyâz ederek sanâyı’-i şi’riyye ve sâirede bahrden katre mesâbesinde hıfz u zabt eylemiş olduğum kavâ’id ve kelimâtın ekserisi mumâileyhin nihâl-i himmeti olduğu bi’l-i’tirâf üzerimde olan hakk-ı üstâdinin resm-i teşekkürünü îfâ eylemek emniyyesiyle terceme-i hâl-ı mumâileyhe keyfiyyet bu kadarca zeyl ü ‘ilâve kılınmıştır.

[‘Osmân Râcî Efendi]

Gazel

Hakîr ‘âşık-ı zâre ‘inâyet eylegil cânâ
Zelîl-i ‘âciz o nâya ‘inâyet eylegil cânâ

Ezâ-yı tarz-ı istiğnâ-yı serkeşlikden el çek sen
Tesellî hâtır-ı nâşâdı ‘âdet eylegil cânâ

Nazar kıl nice hâl-i âteş-i zencîr-i ‘aşk içre
Esîr-i der ü hicrânı ziyâret eylegil cânâ

Sa’âdet kânısın iksîr-i hâdî-i nigâhınla
Dil-i nâ-sikkeyi nakd-i sa’âdet eylegil cânâ

Ezelden sâlik-i ‘aşkız ki kaldık târ-ı hasretde
Tecellî ‘âlî-i zâtın delâlet eylegil cânâ

Senin dîdârına gâyet katı cân iştiyâk eyler
Ona râh-ı liyâkatde nezâret eylegil cânâ

(105)

‘Azîzâ ‘izzetin hakkı ki ihsânına Râcîyi
Sarây-ı hâs-ı dergâha hidâyet eylegil cânâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Osmân Râcî Efendi; Bafra nâm kasabada bin iki yüz yirmi yedi senesi pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir miktâr tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye eyledikten sonra medine-i Trabzon’a ‘azîmet birle Hazînedâr-zâde Mîrimîrândan müteveffâ Şems Paşa’nın yanında beş altı sene müddet edâ-yı hizmet-i kitâbet eyleyip muahharen Dersa’âdet’e vâsıl ve Halıcılar Köşkü nâm mahalde vâki Öksüzce Hatîb Câmi’i imâmeti cihetine nâil olmuştur. Mumâileyh bâlâda muharrer olan nazmında okunmada şefeteyn birbirine dokunmamak san’ati vardır.

[Hâfız Mustafa Râzî Efendi]

Gazel

Hezârân cilverler vardır kazâ-yı âsumânîde
Ki sırrından işâret yazmamış ‘ilm-i me’ânîde

Gerek ‘ulvî gerek süflî görüp ta’n eyleme zâhid
Nice esrâr-ı âk vardır e’âlîde edânîde

Beka mülkünde sen gülzâr-ı Hulda kıl taleb yoksa
Fenâdır bâğ-ı dünyânın behârı da hazânı da

Cemâl-i yâdır maksûdum ancak zâhir ü bâtın
Verilse istemem mülk-i cihânı da cinânı da

Celâl-i zât-ı pâk-i Hakdan istersen eser Râzî
Tecellî-bahşî-i fikr eyle bezm-i len terânîde

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız Mustafa Râzî Efendi; Edirne Eyâletinde kâin Çermen kasabası mutavattınlarından Mehmed Efendi nâm bir zâtın mahdûmu olup tahsîl-i fenn-i kitâbete sa’y ü gayretle bir müddet kasaba-i mezbûr voyvodaları

yanında edâ-yı hizmet-i kitâbet ve bin iki yüz elli üç senesi medine-i Edirne'ye 'azîmet eyleyip Vâlî kanağında bir müddetcik kitâbet hizmetinde bi'l-istihdâm tekrâr kasaba-i mezbûra 'azm ü hırâm ve bidâyet-i Tanzîmât-ı hayriyye esnâsında Zağra-i 'atîk Muhassılı ma'iiyyetinde bulunduğu hâlde dahi bir zamân imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra yine Edirne'ye 'azîmetle eyâlet-i mezkûre Meclis-i Tahrîrâtı Kitâbetine nasb u ta'yîn kılınup iki yüz altmış bir senesi hilâlinde 'uhdesine Hacelik rütbe-i mu'teberesi bi't-tevcîh ve iki yüz altmış iki senesi cânib-i merkumeye şeref-vukû' olan seyâhat-ı seniyye-i Cenâb-ı Şehriyârîde kendisine rütbe-i râbi'a ihsân buyrulmuştur. Mumâileyh lâübâlî-meşreb bir şâ'ir-i (106) bü'l-'aceb olup inşâsı bî-'ayb u hâlel ve eş'ârı dahi ma'nîdâr ve güzeldir.

[Mehmed Râzî Efendi]

Gazel

Yanmakda nâr-ı sûzâne gönlüm
Bilmem ki nice bir yane gönlüm

Câm-ı humârı nûş eyleyelden
Eylemez oldu mestâne gönlüm

Vâdî-i 'aşka 'azm ettim ammâ
Oldu cihâne efsâne gönlüm

Gülzâr-ı 'aşka girdikde geldi
Bülbül gehîce efgâne gönlüm

Bir rütbe akdî eşk-i terim kim
'Ummândan atdı 'ummâna gönlüm

Bir zülf-i leylî 'aşkıyle kıldı
Mecnûna hem-pâ dîvâne gönlüm

Tab’-ı şerîf-i ‘izzetde aldı
Mazmûnı Râzî ‘irfâne gönlüm

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râzî Efendi; Harput eyâletinde vâki ‘Arabgîr nâm şehirde bin iki yüz kırk dokuz senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala mekteb-i idâdiyye şâkirdânı silkine bi’l-ilhâk beş sene müddet tahsîl-i ma’ârif sarf-ı gayret eyleyerek muahharen mekteb-i Harbiyyeye nakl eyleyip isti’dâd ve kabiliyyeti iktizâsınca birkaç sene zarfında Mekteb-i mezbûr sınıf-ı sâlis müsta’iddânı sınıfına dâhil olmuştur. Mumâileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[Mehmed Râsîh Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Çeşmim ruhune hatt-ıla giryân nice olmaz
Pür olsa hevâ ebr ile bârân nice olmaz

Çâk etti girîbânını ser-pençe-i gamla
Gerden ile dest-i girîbân nice olmaz

Âyîneye bak sen dahi insâf ile ey şûh
Bir kerre gören hüsnüni heyrân nice olmaz

Hergiz görür âyîne ol şem’-i cemâlin
Ol muğbece âyâ ki müselmân nice olmaz

Nâzım-ı mecmû’a-i hünermendi Mehmed Râsîh Efendi; Dersa’âdet’de Rûmelihisârı nâm mevkide pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz otuz bir senesi kendisine pederi mahlûlünden mezkûr Rûmelihisârı Dizdâr Ağalığı hizmeti tevcîh ve ihsân buyurularak ol-cihetle güzârende-i evân iken bin yüz seksen bir sâli hilâlinde ‘âzım-i dâr-ı cinân (107) olmuştur. Mumâileyhin fenn-i hatda olan mahâreti iktizâsınca terceme-i ahvâli Tuhfetü’l-Hattâtîn nâm tezkirede mezkûr ve bâlâda

muharrer ebyâtı Sâlim Efendi tezkiresinde mukayyed ve mastûrdur.

[Râsih Efendi]

Gazel

Kâlâ-yı dile gamzen olup müşterî verdim
Pey vermiş idi âhiri ammâ geri verdim

Ey meh nigeş-i lutfun ile Tâlibi oldun
Geldi sanadil vermenin artık yeri verdim

Hîç ‘atf-ı nigâh eylemedim sûd u ziyâna
Yâ fâide yâhud zarar onu veriverdim

Mihrâb-ı dü ebrûna edip meyl ü teveccüh
Ben hâhkah-ı ‘aşkına postu seriverdim

Tâtâr-ı nigâhın getürüp müjde-i vaslın
Hıdmet diye nakdine-i eşk-i teri verdim

Bir şüh-ı melek-meşreb arardı dil-i Râsih
Sultânımı ‘afv eyle kulun gösteriverdim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Râsih Efendi; Enderûn-ı Hümâyûn hademesinden Mehterbaşı ‘Osmân Ağa’nın mahdûmu olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde Sarây-ı Hümâyûna çerâğ buyurularak müddet-i medîde hıdemât-ı seniyyede istihdâm ile bulundukları tarîkce ba’zı me’mûriyyetlere ve ‘ale’l-husûs Çukadar Ağalığı hizmetine me’mûr ve muahharen Hüdâvendigâr Eyâleti nân-pâresiyle çerâğ ve mesrûr buyrulup hânesinde ikamet üzre iken bin iki yüz elli üç târîhinde ‘âzim-i dâr-ı sürûr olmuştur. Mumâileyh ‘ilm-i mûsikîye âşinâ bir şâ’ir-i bî-hemtâ olup eş’ârı dahi hûb zîbâ vâki olmuştur.

[Râsih Efendi]

Nazm

Derd-i bî-çâreme sen kıl tedbîr
Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr
Kâr-ı düşvârımı eyle tesyîr
Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Ey şeh-i taht-geh-i Rabbânî
Sanayok lutf u keremde sâî
Sensin ihsân ü mürüvvet kânı
Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Gerçi şâyân değilim lutfuna ben
Lîk deryâ-yı ‘inâyet sensen
Kesmem ümmîdi aslâ senden
Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Böyle âvâre bırakma kulunu
Şöyle bîçâre bırakma kulunu
(108)

Âteş-i firkate yakma kulunu
Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Çâresiz derdime sen dermân et
Kerem u ‘âtîfete şâyân et
Bana ihsân ‘ale’l-ihsân et
Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Hâl-ı nâ-çarımı kıldım terkîm
Südde-i lutfuna ettim takdîm
Emr ü fermânına oldum teslîm

Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Minnet Allâha kulun Râsih-i zâr

Eylemişken sanaez-cân ikrâr

Onu elbette komazsın nâçâr

Meded it bendene yâ Hazret-i Pîr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Râsih Efendi; Tarîkat-i Muhammediyye nâm kitâbın şârih-i ‘ârîfî ve ‘ulûm-ı zâhire ve bâtınanın ‘âlim-i vâkıfı olan Mehmed Efendi merhûmun evlâd-ı kirâmından Hadım Müftüsü Ahmed Efendi merhûmun sulbünden medine-i Konyâ’da Müftî bulunduğu esnâda bin iki yüz otuz sekiz sâlinde zînet-efzâ-yı gehvâre-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde pederi mumâileyh-ile berâber şehr-i Hadîma ‘azîmet ve bir müddet ikametden sonra pederi mumâileyhin vukû’-ı irtihâlinde medine-i Konyâ’ya ‘avdet ve medine-i mezkûre Müftüsü ‘Abdulahad Efendi’den tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye sarf-ı himmetle iki yüz kırk dört senesi tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyleyerek kendisi evlâd-ı sâdât-ı kirâmdan olduğundan başka sülâle-i tâhire-i Cenâb-ı Mevlânâdan hâlâ erîke-pîrâ-yı meşûhat-i Mevleviyye olan Çelebi E’ş-şeyh Sa’îd Efendi-i vâlâ-pâyeye münâsebet-i karâbeti olmak cihetiyle sene-i merkume hilâlinde sıhriyyet-i tâmmе dahi hâsıl eyleyip neşr-i ‘ulûm-ı ‘âliyye eylemekte iken muahharen ‘uhdesine bâ-rütbe-i Hâcegânî sâlise rütbesi bi’t-tevcîh Tarsus Kaimmakamlığı me’mûriyyetine revnak-efzâ buyrulmuştur. Mumâileyh ashâb-ı kemâlden olup haylice eş’âr-ı rengîn-meâli vardır.

Kıt’a

Bir kıt’a nazmın ettim ise Râsih ârzû

Vasf-ı güzîn-i Pîr-i mu’allâ Cenâbında

Pek çok tecessüs eyledim ammâ ki şâhıha

Lâyık lûgat bulunmadı hiç bir kitâbda

Kendisinin tarikat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeden olan mensûbiyyet ve mahabbeti ne merkezde olduğu bâlâda muharrer kıt’a-i (109) latîfi meâlinden ma’lûmdur.

[Mehmed Râsim]

Gazel

Behcet-efzâdır ‘arak-ı la’linde ol nâzûk-femin
Gonceye mahz-ı tarâvetdir vücûdu şebnemin

Ey büt-i sayyâdi’câz âferin âyâ nice
Sayd eder mürğ-idili bî-dâne dâm-ı perçemin

Bir perîşân tavr-ı serkeşdir siyeh-dilder sakın
Yüz verip başdan çıkarma turra-i ham-dır-hamın

İftihâr-ı dâniş-i ecdâd ile gelmez şeref
Neş’e vermez nâmı bezm-i bî-meye câm-ı Cemin

Sâgar-ı rehyâb-ı gamdır mest eden Râsim dili
Meclisinde görmedik câm-ı safâsın ‘âlemin

Nâzım-ı mumâ-ileyh üstâdü’l-merâsim Eğrikapılı Mehmed Râsim Efendi; Dersa’âdet’te Molla ‘Aşkî Mahallesi İmâmı Yûsuf Efendi merhûmun sulbünden bin doksan dokuz sâlinde kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup mürekkebât-ı evkatını tesvîd-i fûnûn-ı hutûta hasr u sarf ile resm-i hatda nümâyân olan kudret ü mahâreti îcâb u iktizâsı üzre Sarây-ı Hümâyûn yazı Hâceliği hizmetine me’mûr ve ta’yîn buyrulup ol-veçhile güzârende-i eyyâm ü sinîn iken;

Râsim-i üstâd geçdi ba’dehu ceffe’l-kalem

Târîhi mantûkınca bin yüz altmış dokuz sâlinde tômâr-ı hayâtı dest-i memât ile tayy olup rûh-ı pâki ‘âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Hayy olmuştur. Mumâileyh ‘ilm-i hatda meşhûr bir şâ’ir-i ma’ârif-mevfûr olup eş’âr ü âsârı mütedâvil-i evân-ı dühûrdur. Müstakîm-zâde Süleymân Efendi merhûmun âsârından olan Tuhfetü’l-hattâtîn nâm

tezkirede ve Sâlim Efendi tezkiresinde terceme-i ahvâli ber-vech-i tafsîl-i beyân u îzâh kılınmıştır.

[Ömer Râsim]

Gazel

Sanmanız şimdi bendedir gönlüm
Bir şeh-i hüsne bendedir gönlüm

Kıl nevâziş onu garîb etme
Sevdiğim çünkü sendedir gönlüm

Kand-i la'l-i lebin sorup Gitti
Ben de bilmem ki kandedir gönlüm

Bir tebessümle şâd olur cânâ
Ârzû-mend-i handedir gönlüm

Gâh cevır ü gehi cefâ Râsim
Dürlü dürlü mihendedir gönlüm

Nâzım-ı mumâ-ileyh Es-Seyyid ‘Ömer Râsim Efendi bin yüz doksan iki târîhinde Rûm(110) elide vâki Ferecik nâm kasabada kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde Dersa’âdet’e nakl ü hicretle bir müddet metrûk ve Defterdâr Mektupçu Odasına müdâvemet eyledikten sonra ‘uhdesine Hacelik rütbe-i mu’teberesi bi’t-tevcîh bir müddet Oda-i mezbûr Ser-halîfeliğinde ve dört sene miktârı metrûk Defterdâr Kîsedârlığı me’mûriyyetinde ve bir müddet dahi Mevkufât Kalemi Hâceliğinde istihdâm olunarak mukaddemen ve muahharen birkaç def’a me’mûriyyet-i cesîme ile Rûmeli ve Anadolu câniblerine ‘azîmet ve tekmîl mesâlih-i me’mûriyyetle Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip bi’l-âhire kendine müstevfî ma’âşî tahsîs ve ta’yîniyle mütekaeden hânesinde ihtiyâr-ı kûşe-i ‘uzlet eyleyerek iki yüz altmış bir senesi hilâlinde cânib-i Hicâz-ı mağrifet-tırâza ‘azîmet ve iki yüz altmış iki senesi

evâilinde havâlî-i merkumede dâr-ı ‘ukbâya rihlet eylemiştir. Mumâileyh şî’r ü inşâda bî-misl ü mânend bir şâ’ir-i hüner-mend olup eş’âr ve güftârı şâyân-ı tahsîn ü pesend vâki olmuştur.

[Ahmed Râsim]

Gazel

Pîr etti beni yâre civânım demiş ol-dem
Hûn etti dili gonce-dehânım demiş ol-dem

Müjgânları da gamzelere eyledi hem-pâ
Tîğ-i nigehin kesdi emânım demiş ol-dem

Âyende varup eylemiş ‘âlemlere destân
Fâş etme sakın râz-ı nihânım demiş ol-dem

Artırmadadır cevri o demden beri hâlâ
Dil-haste vü bîtab ü tûvânım demiş ol-dem

Terk etti mey ü meclisi Râsim dem o demdir
Sâkîye meded bir dahi cânım demiş ol-dem

Nâzım-ı mumâ-ileyh Fodulacı-zâde Ahmed Râsim Efendi; mahmiye-i Üsküdar’da kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup evâil-i hâlinde bir müddet Mektûbî-i Sadr-ı ‘âlî Odasına devâm ve muahharen Reîs-i esbak Hüsnî Bey merhûmun Mühürdarlık hizmetinde bulunarak imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra Üsküdar’da vâki hânesinde otuz beş seneden beri kûşe-gîr-i inzivâ olduğu hâlde işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından beş mâh mukaddem ‘âzim-i dâr-ı me’vâ olmuştur. Mumâileyh mezâmîn-âferîn bir şâ’ir-i nükte-bîn olup elsine-i sülûsede nazm (111) ü güftâra muktedir olduğu müstağnî-i ta’rîf-i tebyîndir. Hattâ müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı vardır.

[Hüseyin Râsim]

Gazel

Bezm-i ‘aşkın telh olur âh sâgar-ı sahbâları
‘Âşıkı dem-beste eyler sâkî-i ra’nâları

Mihr-i hüsnünde fûrûzân eylemiş mâhdan çerâğ
Ol perî pervâne etmiş ‘âşık-ı şeydâları

Gamze-i cellâdını tâbûr gibi çekmiş o şûh
Fitne-i ebrûsı eyler katlime îmâları

Cûş eyler korkarım tûfân-ı eşkim Nûh-veş
‘Âlemi eyler ihâta çeşmimin deryâları

Rûz-i mahşer istemezsem hakkımı ol şûhdan
Fasl olunmaz Râsimâ halkın diğerk da’vâları

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Râsim Efendi; medine-i Şumnu’da bir ‘attârın oğlu olup babası isrine râhî ve bir vakt bâyi’-i ‘itr-şinâhı olduktan sonra Şumnu’da müstahdem yerlû topçu ‘asâkiri tabur kitâbetine nakl eylemiştir.

[Mehmed Râşid]

Gazel

Hod-fürûşâne hüner mâye-i ikbâl olmaz
Câme-i zer sebeb-i ‘izzet-i dellâl olmaz

Hâk-sârı hüner-i pîşeyi zillet sanma
Pertev-i mihr yere düşse de pâmâl olmaz

Harf-ı pîr olduğuna sehm-i kemân-i te'sîr
Elf kamet hamküşte gibi dâl olmaz

Hâlis olmazsa zertâb gibi asl makal
Girse bin pûte-i ta'bîre yine kal olmaz

Râşidâ tevbe-i imsâk-i meh-i rûze negam
Mâni'-i gerdiş-i câm meh-i şevvâl olmaz

Nâzım-ı müşârünileyh Vak'a-nüvîs Mehmed Râşid Efendi; mevâlî-i 'ızâmdan Malatyalı müteveffâ Mustafa Efendi'nin mahdûmu olup bin yüz dört târîhinde tarîk-ı tedrîse dâhil ve 'ilm ü inşâda olan mahâreti iktizâsınca müddet-i medîde vak'a-nüvîslik hizmetinde bi'l-istihdâm yüz otuz dört târîhinde Haleb-i şehbâ Mevlevîyetine nâil olduktan sonra yüz kırk bir târîhinde sefâretle cânib-i Îrâna 'azîmet ve îfâ-yı levâzım-ı me'mûriyyetle Der-'aliyyeye 'avdet eyleyip İstanbul Kadılığı mesned-i refî'asına revnak-efzâ buyurulmuş iken bir aralık hasbe'l-kader menfiyyen mahrûsa-i Bursa'da bir müddet ikamet ve yüz kırk altı târîhinde vukû'-ı ıtlâkına binâen Dersa'âdet'e muvâsalatla bin yüz kırk yedi senesi (112) hilâlinde Sadâret-i Anadolu makam-ı celîlesine ziynet-bahşâ ve müddet-i 'örfiyyesini tekmîl etmeksizin sene-i merkume hilâlinde 'âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Mevlâ olmuştur. Müşârünileyh münşî ve şâ'ir bir fâzıl-ı sâhip-mekâdir olup müretteb Dîvânı ve iki cildi şâmil bir kıt'a târîh-ı letâif-beyânı vardır.

[Mehmed Râşid Efendi]

Gazel

'Ârız-ı dilberde sanma hatt-ı 'anber-fâmdır
'Aks-i dâğ-ı sîne-i üftâde-i nâkâmdır

Tîğ-i hicrîn dâğdâr etti dil-i mecrûhumı
Pehlevânım ol kemân-ebrû rek-i heccâmdır

Gerdeninde dâne-i hâl ü siyeh giysûlara
Mürg-idil üftâdedür gûyâ esîr-i dâmdır

Kılca kaldı dil diye ‘uşşâk-ı zârın şekvesi
Mû-miyânın vasfını cânâ sana îhâmdır

Mâni’-i mehtâb olan sanma husûf-ı hâledir
‘Ârız-ı yâr üzre Râşid hatt-ı ‘anber-fâmdır

Nâzım-ı Müşârünileyh Reîsü’l-küttâb Mehmed Râşid Efendi; Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi ketebesinden Kayserili Ca’fer Fevzî Efendi nâm bir merd-i sâhip-hîredin sulbünden bin yüz altmış yedi târîhinde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup leyl ü nehâr tahsîl-i ma’ârife sârif-i iktidâr ve kalem-i mezbûra müdâvemetle emsâli beyninde hüner ü haysiyyeti bedîhî ve âşikâr olduğu hâlde ibtidâ Beylikçi Kîsedârlığı hizmetine ve bir müddetden sonra Beylikçilik me’mûriyyetine ve muahharen Sadâret-ı ‘uzmâ Mektupçuluğuna me’mûr ve ta’yîn buyurularak bilâhare ma’zûlen bir müddetçik hânesinde ikamet eyledikten sonra tekrâr Beylikçilik-i mezbûr me’mûriyyetine ve iki yüz iki senesi Rebîulevvelinde;

Reîs-i fûlk-i devlet Râşid-i dâniş-pesend oldu
Târîh-i menkûtı mantûkınca makam-ı vâlâ-yı Riyâsete ve ba’dehu ta’bîrât-ı ‘ahd-i kadîm veçhile Çavuşbaşılık mesnedine ve yedi sekiz mâh mürûr etmeksizin sâniyen makam-ı vâlâ-yı Riyâsete ve iki sene temâmında zuhûr-ı ‘azliyle bir buçuk sene müddet hânesinde ikamet eyleyip Tersâne-i ‘Âmire İmâmetine ve iki yüz on iki senesi evâlininde be-tarîku’n-nakl sâlisen Riyaset-i vâlâ-yı Küttâba sâye-bahş-ı ‘âtîfet buyrulup sene-i merkume şehr-i Ramazânında rûh-ı pâki ‘âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Vehhâb ve cesed-i nâzüki Sultân Bâyezid-i Velî Hazretleri Câmi’-i şerîfi kabristânında defîn-i zîr-i türâb olmuştur. Müşârünileyh ‘akl (113) ü kiyâset ve fehm ü ferâset ashâbından olup şi’r ü inşâsı dahi makbûl-i erbâb-ı tabî’at vâki olmuştur.

[Mehmed Râşid Beyefendi]

Gazel

Bi-hamdillâh yine fettâh-ı bâb-ı müşkil-i ‘âlem
Rehîn-i inbisât etti dil-i a’lâ vü ednâyı

Cenâb-ı Hak ‘umûmen kâinâtı eyleyip ihyâ
Safâyâb eyledi kalb-i hıdv-i kişver-ârâyı

Cenâb-ı Hazret-i Sultân Selîm-i ma’dilet-güster
Ki derbân eylemez dergâhına Cemşîd ü Dârâyı

Hıdv-i Kahramân-savlet ki ferr-i tâir-i bahtı
Verâ-yı kaf-ı ihfâya gürîzân etti ‘ankayı

Hücûm-ı fart-ı şâdîden cihân ol rütbe hurrem kim
Ferâmûş ettiler yek-ser gam-ı emrûz-i ferdâyı

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi Mehmed Râşid Beyefendi; Sârım İbrâhîm Paşa merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile Yenişehir Fenar kazâsı Mevleviyyetinden ma’zûlen bin iki yüz on dokuz sâlinde dâr-ı bekaya menkûl olmuştur. Müretteb Dîvân’ı olduğu mervîdir.

[Mehmed Râşid Efendi]

Gazel

Sanma kim neş’e-i rindân mey ü sahbâdandır
Tâbiş-i meclis-i mül sâkî-i zîbâdandır

Sakın aldanma temennâ-yı ‘arûs-ı dehre
Mihri evhâm u hayâl gördüğü rû’yâdandır

Ehl-i Hak zerre havâdisle mükedder olmaz
Kıyl u kaalinde cihânın kurı gavgâdandır

Gönlümü aldatırım çâre ne bu gün yarın
Yâr-ıla hâtırımın vuslatı hulyâdandır

Tûtî-i hâmem olup şevk-ıla nâtık Râşid
Lezzet-i kand-i sühan ‘iffet-i gûyâdandır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râşid Efendi; mahrûse-i Bursa’da âtî’t-terceme müteveffâ Nüzhet Efendi’nin sulbünden bin yüz doksan beş târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîkat-i ‘aliyye-i Nakş-bendiyyeye sülûk ederek bakırcılık san’atiyle me’lûf ve meşgûl olduğu hâlde bin iki yüz otuz bir târîhinde dâr-ı ‘ukbâya menkûl olmuştur.

[Mehmed Râşid Bey]

Gazel

Dûd-ı âhım ‘aşk-ıla her şeb felek-fersâ olur
Ol kesâfetle meh-i nev çün hat-ı tersâ olur

Leblerindir küşteğân-ı ‘aşkını ihyâ eden
Sanma la’lin gibi bir mu’ciz-dem-i gayyâ olur

Sû-be-sû işrâb için hep mâcerâ-yı ‘aşkını
Eşk-i ter yüz yerde hâk-i pâyine ruhsâ olur
(114)

Gonce-i la’li yine reng aldı bûy-i bâdeden
Nağra-i mest-i mey-i ‘aşkı hezâr-âsâ olur

Râşidâ düşse ham-i zülfî hilâl-ebrûsına
Reşk-ile elbet meh-i nev çün hat-ı tersâ olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râşid Bey; sudûr-ı ‘ızâmdan Halîl Paşa-zâde müteveffâ ‘Ârif Beyin mahdûmu olup tarîk-ı feyz-refîk-ı tadrîse duhûl ile bin iki yüz

kırk beş senesi havâss-ı refî'a kazâsı Mevlevîyetine ve iki yüz kırk dokuz senesi mısır-ı Kahire Mevlevîyetine bi'l-vusûl Mısır cânibine 'azîmet ve bir müddet mahall-i merkumede revnak-tırâz-ı gülbün-i şerî'at olduktan sonra Dersa'âdet'e 'avdet eyelyip iki yüz elli iki sâlinde 'andelîb-i rûhı gülzâr-ı bekada âşiyân-sâz-ı mağfîret olmuştur. Mumâileyh, bir şâ'ir-i zarîf olup eş'ârı rengîn ve latîf vâki olmuştur.

[Râşid Bey]

Gazel

'Îzârından kemend-i turrasın gülşende yâr atdı
Kopardı sünbüli reşk-ile hep bâd-ı bahâr atdı

Tanîn-endâz-ı âfâk olmasun mı sıyt-ı efgânım
Felek câm-ı dil-i nâ-kâma seng-i inkisâr atdı

Mukîm-i gülşen-i nâz idün ammâ semt-i 'uşşâka
Seni var ise ey berk-i gül-i ter rûzigâr atdı

Görenler hâl-i hindûsın 'izâr-ı âteşîninde
Sipend-âsâ vücûdun nâre hep bî-ihliyâr atdı

Yine fiskıyye-i mecrâ-yı feyz-i hâme-i Râşid
Fezâ-yı nev-zemîn-i şî're nazm-ı âbdâr atdı

Nâzım-ı mumâ-ileyh Râşid Bey, medine-i 'Anteb'in hânedân ve ashâb-ı fazl u 'irfânından olup fenn-i inşâda olan behresi iktizâsınca âti't-tercûme Maraş Kaymakamı müteveffâ Fevzî Paşa'nın Dîvân Kitâbeti hizmetinde bulunduğu hâlde bin iki yüz otuz dokuz târîhlerinde gürûh-i mekrûh-i mûlgânın zuhûr eden fitne ve fesâdları hengâmında şârib-i şehd-i şehâdet ve sâhip-i makam-ı cennet olmuştur. Mumâileyhin bir miktâr tevârih-i nefîse vü eş'âr-ı selîsesi ve husûsıyla Fâtîha-i şerîfeyi mutazammın bir 'adetakasîde-i pesendîdesi vardır.

[Mustafa Râşid Efendi]

Gazel

Gönülde tâbiş-i hasret nümâyân oldu gittikçe
Tenimde renciş-i firkat firâvân oldu gittikçe

Çıkınca zülfî fesden başka revnak buldu yârânı
Benim şîrâze-i ‘aklîm perîşân oldu gittikçe
(115)

Sehâb-âsâ hat-ı nev kaplamış ruhsârını eyvâh
O şûhun mâh-ı hüsn ü ânı pinhân oldu gittikçe

O serv-i kamete meyl etti çokdan su gibi gönlüm
Onunçün dîde-i gam-dîde giryân oldu gittikçe

Tazallûf etmem ammâ Râşidâ böyle zemînlerde
Bana açmak reh-i nâ-refte âsân oldu gittikçe

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Râşid Efendi; Filibe mutavattın ve ‘ulemâ-yı mütefenninlerinden Şeyh-zâde İbrâhîm Edhem Efendi nâm bir zâtın sulbünden bin iki yüz otuz sekiz senesi evâilinde kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup fetânet-i zâtiyyesi üzre tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye meyl ü rağbet ve kazâ-yı mezbûr Müftüsü müteveffâ Mehmed Râşid Efendi’nin meclis-i derslerine müdâvemetle ‘ulûm-i ‘âliyyede gereği gibi kesb-i meknet ü kudret eyledikten sonra kitâbet tarafına dahi hâme-keş-i himmet olarak ‘ilm-i inşâda nümâyân olan ma’lûmâtı iktizâsınca bir müddet Filibe havâlîsinde edâ-yı hizmet-i kitâbet ve muahharen Samako Sancağı Tahrîrât Kitâbeti hizmetinde dahi üç sene müddet ibrâz-ı hüsn-i ‘azîmet eyleyip iki yüz altmış beş senesi hilâlinde hizmet-i mezbûreden infisâli vukû’ına mebnî Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala iki yüz altmış yedi senesi dâru’l-’ukbâya rihlet eylemiştir.

[Râşid Efendi]

Gazel

Sevâd-ı nokta-i ruhsârını zann eyleme mûdan
Çekîde katra-i müşgîndür âsâr-ı giysûdan

Ne reng-âmîz san'at gösterir tab'-ı sühan-gûy
Füsûn-sâzî-i şî'ri şakk idelden çeşm-i câdûdan

‘İlel-sencâna şiddet vermede karûre-i hikmet
Devâ me'mûl iken bîmâra te'sîrât-ı dârûdan

‘Aceb yağmâ eder tâtâr-ı gam vâriyyet-i nutk
Meselde sâkin-i Bağdâda vâkidir Hülâgûdan

Mey iç mahbûba bak zâhid gibi sâhip-riyâ olma
Bu pendî zîver-i gûş eyle Râşid tab'-ı dil-cûdan

Nâzım-ı mumâ-ileyh Râşid Efendi; ‘Alâiye kazâsı dâhilinde kâin İbradı nâm kasabada bin iki yüz yirmi senesi hilâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı kazâyâ dâhil ve yoluyla Anadolu eşrâf-ı kuzâtı silkine vâsıl olarak niyâbet tarafına dahi temâyülü cihetiyle ekser memâlik ve büldânda seccâde-güzîn-i hükûmet olduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ'at eyleyip iki yüz altmış yedi senesi Musul Niyâbeti ‘uhdesine bi't-tevcîh sene-i merkume hilâlinde (116) mesmûmen muvassal-ı dâr-ı cinân olmuştur. Mumâileyh tab'ı metîn bir fâzıl-ı nûkte-bîn olup haylice kasâyid-i güzîde ve gazelliyyât-ı pesendîde nazm u inşâdına muvaffak olmuştur.

[Mehmed Râşid Efendi]

Gazel

Ederdi gülşen-i râzı nihânî bâğbân ezber
Ne hikmettir duyup ezhâr etmiş râygân ezber

Meğr bülbül gülîstânın seherde hâfızı olmuş
Onunçün şem'i bî-pervânede eyler şebân ezber

Mutavveldür hadîs-i zülfî ey dil muhtasar kıl kim
Me'ânî-i bedî'-i hüsn etsinler beyân ezber

'Aceb mi herkesi ezber ederse kâtib-i çeşmin
O bir nâdîde inşâdır ki eyler münşiyân ezber

Sanabir Hoca bulsunlar okı-gör fenn-i târîhi
Niçin Râşid Na'îmâ-veş edersin dâsitân ezber

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râşid Efendi; Dersa'âdet'te iki yüz on sekiz senesi hilâlinde kadem-nihâde-i shaha-i vücûd olup evâil-i hâlinde üç sene müddet Mühendis-hâne-i 'Âmireye müdâvemetle hılkat-i zâtiyyesi iktizâsınca ba'zı ashâb-ı ma'ârifden 'ilm-i kitâbet ve fenn-i inşâyı bi't-tahsîl ba'zı zevâtın hizmetlerinde bulunduğu hâlde taşralarda bir zemân geşt ü güzâr eyleyerek iki yüz kırk dört senesi mısır-ı Kahire cânibine 'azîmet ve bir sene zarfında Der'aliyyeye 'avdet eyleyip o aralık bir müddetcik Damga ve İhtisab kitâbeti hizmetinde bulunduktan sonra iki yüz kırk beş senesi Mâliye Mektupçusu Odası'na biraz vakit müdâvemetle kırk dokuz senesi hilâlinde İzmit Mütesellimi ma'iyetine ve muahharen 'uhdesine Kocaeli ve Bolu sancakları zamîmeten tevcîh ve ihâle kılınmış olan Kapudan-ı Deryâ Mektubî Firârî Ahmed Paşa'nın kitâbet hizmetine bi'n-nakl elli iki senesi İzmit'e şeref-vukû' olan 'azîmet-i şâhâne esnâsında huzûr-ı hümayûnda 'uhdesine Hacelik rütbe-i mu'teberesi i'tâ ve bir sene mürûrunda hizmet-i mezkûreden mufâratat ve Dersa'âdet'e muvâsalatı 'akabinde Tersâne-i 'Âmire Sergi Emînliği hizmetine ve ba'dehu bâ-rütbe-i râbî'a mezkûr Mektupçu Odası İkinci Mümeyyizliğine me'mûriyyeti bi'l-icrâ birkaç sene mürûrunda Serkâtıblığı 'unvânıyla Sırbistan cânibine i'zâm ve ibrâ kılınup beş altı mâh (117) müddet havâlî-i merkumede

ikametden sonra Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala bâ-rütbe-i sâlise Meclis-i Muhâsebe-i Mâliyye Başkitâbetine ta'yîn kılınmış iken bi'l-isti'fâ ma'zûl ve o esnâda Ser'asker bulunan Rızâ Paşa'nın Dîvân kitâbetine menkul olarak beş sene müddet umûr-ı me'mûresini idâreye sarf-ı himmet eyleyip muahharen müşârünileyhin Ser'askerlik me'mûriyyetinden infisâline mebnî mumâileyhin dahi me'mûriyyeti müstağnî-i muvâzabet olmuş olduğundan Amasya ve Çorum sancakları 'uhdesine bi'l-ihâle mahall-i me'mûriyyetine 'azîmet eylemiş ise de dokuz mâh zarfında bi'l-isti'fâ 'azl ve der'aliyyeye nakl ile iki yüz altmış dört senesi bâ-rütbe-i sâniye Dersa'âdet Ordu-yı hümayûnı Muhâsebeciliğine ve altmış altı senesi Trabzon defterdarlığına me'mûr ve ta'yîn buyrulup sene-i mezbûre hilâlinde bi'l-infisâl Dersa'âdet'e muvâsalat eylemiştir.

[Râşid Efendi]

Gazel

Meded-kârân-ı 'asrın yüzleri her yerde ağ olsun
Kederden ben ölürsem döstân dünyâda sağ olsun

Şikâyet eylemem cevri ü cefâ-yı teng-dârından
O yârın dâimâ derdi derûn-i dilde dâğ olsun

Metâ'-ı 'aşkına nakd-i dil-i bî-çâreyi verdim
Revâc-ı vaslî sûk-ı dehrde varsın yasağ olsun

Gözümden dûr olursa ol gül-i gülzâr-ı istiğnâ
Dem-â-dem nükheth-i fikr ü hayâli dürr-i dimâğ olsun

Niçin muhtâc edersin ey felek dânyâyı nâdâna
Revâ mıdır ki bülbül tâbi'-i fermân-ı zâğ olsun

Bed ü nîki bu zulmet-hâne-i ‘âlemde fark it kim
Müeyyed meclisinde neyyir-i a’zam çerâğ olsun

Ezelden câm-ı dil müştâk-ı Mevlânâ-yı Rûmîdir
O şâhın feyzi ehl-i hasrete Râşid sürâğ olsun

Nâzım-ı mumâ-ileyh Râşid Efendi; bendegân-ı saltanat-ı seniyyeden olup bin iki yüz elli sekiz senesi Mektûbî-i Mâliyye hulefâsı sınıfına dâhil ve sene-i mezbûre hilâlinde kâtib-i evvel nâmiyle Dâr-ı Şûrâ-yı ‘Askerî’ye bi’n-nakl mümtâz-ı akrân-ı emâsil olduktan sonra fenn-i inşâda nümâyân olan mahâreti îcâbınca iki yüz elli dokuz sâlinde bâ-rütbe-i sâlise Dersa’âdet Ordû-yı Hümâyunu başkitâbetine me’mûriyyeti bi’l-icrâ cerbeze-i zâtına ve isti’dâd-ı müsellemesi iktizâsı üzre iki yüz altmış dört senesi me’mûriyyet-i müstakille ile (118) Eflâk ve Boğdan câniblerine sevk u i’zâm olunup Dersa’âdet’e ‘avdetinde ‘Arabistân Ordû-yı Hümâyûnı Mümeyyizliği ‘unvânıyla Mektûbî-i Ser-’askerî Odası’na tahvîl-i me’mûriyyet ederek birkaç mâh mürûrunda bâ-me’mûriyyet Sisam adasına ve ba’dehu Vidin cânibine ‘azîmet ve ‘avdetini müte’âkıben bâ-rütbe-i sâniye Vidin Eyâleti Meclisi Riyâsetine ve iki yüz altmış yedi senesi evâhirinde Niğde kazâsı kâymakâmlığına me’mûr ve ta’yûn buyurilup iki yüz altmış dokuz senesi evâilinde me’mûriyyet-i mezkûreden infisâli vukû’ bulmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından altı mâh mukaddem Samako kazâzı kâymakâmlığına me’mûr ve ta’yûn buyrulmuştur. Mumâileyhin haylice kasâid-i güzîde ve eş’âr-ı pesendîdesi vardır.

[İbrâhîm Râşid Efendi]

Gazel

Pâdişâh eyledi ihsân zevi’l-’irfâna nişân
Yakışur sîne-i sâhip-hüner ü şâna nişân

Zîver-efzâ-yı girîbân-ı ekâbir olalı
Hande-zen olmada bu mihr-i derahşâna nişân

Olalı cevrehinin kadri bu devletde füzûn
İftihâr etmede dür kân-ı Bedahşâna nişân

Ağlayan nâm ü nişân sâhibidir ‘âlemde
Rahşîşi barkın olun kesret-i bârâna nişân

İtdi bî-minnet onu pâdişeh-i ‘aşk ihsân
Sînede dâğ yeter ‘âşık-ı nâlâna nişân

Her kimin zât ü zemânı ola meşhûr-ı enâm
Olur elbetde bu devletde iki zâta nişân

Onu bir nokta ile eyledi Sâni’ ta’yîn
Hâlder bûsene ‘ârız-ı hûbâna nişân

Fahr ederse nola eflâke bu nüh-beyt-i bedî’
Döndü her beytde elmâs-ı fer-efşâna nişân

Kâviş-i tîşe-i endîşe ile buldu zemîn
İşte Râşid dahi nasb etti o meydâna nişân

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Râşid Efendi; Dersa’âdet’te bin iki yüz yirmi yedi tâhrîhinde kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde iktisâb-ı gevher-i ma’ârif nakdine-i evkâtına hasr u sarf ile ‘ulûm-ı Fârisiyyeyi ‘âti’t-tercüme ‘Aynî Efendi merhûmdan tahsîl eyleyip Bağdad Vâlîsi Mehmed Necîb Paşa’nın De’âvî Nezâretinde bulundukları hengâmda dâire-i müşârünileyhe bi’l-münâsebe kesb-i tereddüd eyleyerek iki yüz elli iki (119) senesi De’âvî Kîsedârı Yamağlığı hizmetine ve iki yüz elli altı senesi bâ-rütbe-i Hâcegânî De’âvî kîsedârlığına me’mûr ve ta’yîn buyrulup bir sene mürûr etmeksizin Kîsedârlık-ı mezkûreden infisâli cihetiyle Dâhiyille Kalemi hulefâsı sınıfına dahâlet ve me’mûren Kapudân-ı Deryâ Tâhir Paşa’nın Edirne Vâlîsi oldukları esnâda Dîvân-ı Kitâbetleri hizmetinde bulunduğu hâlde Edirne’ye ‘azîmet eyleyip Rûmeli cânibine şeref-vukû’ olan

seyâhat-ı Hümâyûn-ı Şâhânedede râbi'a rütbesine nâil olarak Dersa'âdet'e 'avdet ettikten sonra iki yüz altmış dört senesi hilâlinde Belgrad Vâlisi bulunan Hâfiz Paşa'nın Dîvân Kitâbeti hizmetine me'mûriyyeti zuhûr etmiş olmasına binâen Belgrad cânibine 'azîmet ve bir müddetcik ikâmetden sonra tekrâr Dersa'âdet'e 'avdet ve iki yüz altmış sekiz senesi Zarîfî Mustafa Paşa'nın Dîvân Kitâbeti hizmetiyle Erzurum'a 'azîmet eylemiştir. Mumâileyh mezâmîn-âşinâ bir şâ'ir-i rengîn-edâ olup eş'ârı latîf ü selîs ve münşeâtı makbûl ve nefisdir.

[Mehmed Râşid]

Gazel

Gerçi geldikde nehârı bize şâm eyledi hat
Lîk ol serkeşi 'uşşâkına râm eyledi hat

Mürg-ivahşî ise de sayd ederiz ol şûhı
Dâne-i hâline kendisini dâm eyledi hat

Bâğ-ı hüsnün gülî var sünbûli var bûlbûli var
Çemeni yokdı fakat geldi temâm eyledi hat

Çâr-ebrûlar ile ülfeti teshîl ederek
Nice bîçâreyi dil-şâd ü be-kâm eyledi hat

Râşid erzânî-i kâlây-i visâle dâir
Müjde olsun bize irsâl-i peyâm eyledi hat

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râşid Efendi; medine-i 'Antep'de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup miktâr-ı vârfî 'ulûm-ı 'Arabiyye tahsîlinden sonra bin iki yüz elli altı senesi Dersa'âdet'e bi'l-vusûl ibtidâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi ketebesi zümresine ve ba'dehu Kalem-i mezbûr Mühimme-nüvîsânı silkine ve daha sonraca Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî hulefâsını sınıfına bi'l-ilhâk iki yüz altmış iki senesi Oda-i mezbûr Mümeyyizliği hizmetine ve iki yaz altmış dört senesi bâ-rütbe-i sâniye

Meclis-i Vâlâ Başkitâbeti Vekâletine me'mûr ve ta'yîn kılınmış ve birkaç mâh zarfında (120) Vekâlet-i mezkûreden mufârakat ve hizmet-i kadîme ile Oda-i mezkûra ric'at eyleyip işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından beş altı mâh mukaddem Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Mu'âvinliği me'mûriyyetine nakl ederek muahharen rütbe-i hâliyyesi rütbe-i sâniye sınıf-ı evveline tahvîl buyrulmuştur. Mumâileyhin fenn-i inşâda olan kudret ve miknetine nümûne olmak üzere Ahmed Resmî Efendi merhûmun eser-i kalemi olan Sefînetü'r-Rüesâ nâm kitâb-ı nefîsin zeyl-i latîfine zeyl-gûne bir eseri ve bir miktâr eş'âr-ı mu'teberi vardır.

[Ahmed Râşid]

Gazel

Dil sadefdir mahzen-i lü'lü değildir yâ nedir
Bu cihetden her sözüm inci değildir yâ nedir

Savb-ı maksûda seferden men' eder dil reh-revin
Pây-bend-i gönlümüz giysû değildir yâ nedir

Hicr-ile keşkûl-be-dest ettin seyâhat ihtiyâr
Kârımız şimden-girü yâhû değildir yâ nedir

Rişte düşmüşdür firâk-ı Leyliden Mecnûn gibi
Hem-nişîni 'âşıkın âhû değildir yâ nedir

Şol hilâl-ebrûların fikriyle incemiş meded
Râşidin bak cism-i zârı mû değildir yâ nedir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Râşid Efendi; Diyârbakır 'ulemâsından olup mukaddemâ Kürdistan Vâlisi müteveffâ Es'ad Paşa'nın bir müddet Kitapçılık hizmetinde bi'l-istihdâm muahharen şehr-i Âmid'de cây-gîr-i ikâmet olarak mevâlî-i devriyyeden bulunduğu hâlde ile'l-ân neşr-i 'ulûm-ı 'âliyye ile imrâr-ı subh u şâm

eylemekte bulunmuştur.

[Mehmed Râşid Bey]

Gazel

Düşdü ‘aşkınla a kâfir çok ‘azâba gönlümüz
Eylemez gayrı tahammül pîç ü tâba gönlümüz

Âteş-i cevrin o rütbe kalbe te’sîr etti kim
Yandı sîh-ı gamda bak döndü kebâba gönlümüz

Kaddimiz olsa dü-tâ ebrûyî îmâ eyleriz
Pîr olsak dahi meyl eyler şebâba gönlümüz

Geldi î mânâ o kâfir gördüğü dem hâlimi
Hem murâda irdi hem girdi sevâba gönlümüz

Nazmını tanzîr eylersem ‘aceb mi Râşidâ
Pek muhibbdür Vâcid-i ‘âlî-cenâba gönlümüz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râşid Bey; sâlifü’t-terceme Dramalı Hasan Haydar Paşa’nın sulbünden mısır-ı Kâhire’de bin iki yüz kırk altı târîhinde revnak-dih-i gehvâre-i vücûd olup sevâd ü sefidî fark u temyîze kesb-i iktidâr eyledikten sonra fûnûn-ı idâre-i mülkiyye vesâireyi (121) tahsîl eylemek sırasında iki yüz altmış târîhinde Mısır Vâlîsi esbak müteveffâ Mehmed Ali Paşa’nın ba’zı evlâd ü ahfâdî ile berâber Paris cânibine sevk u i’zâm olunup dört beş sene müddet ârâm u ikâmetle Kâhire-yi mezbûreye hîn-i ‘avdetinde çend mâh müddet Meclis-i Ahkâm-ı Mısriyye a’zâlığında bulunarak iki yüz altmış yedi senesi evâhirinde Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip lisân-âşinâ olduğu münâsebetle Tercüme Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış dokuz senesi uhdesine rütbe-i sâlise bi’t-tevcîh mümtâz-ı akrân-ı emâsil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından sekiz mâh mukaddem Erdek Kaymakâmlığına ve muahharen Gelibolu Kaymakâmlığına me’mûr ve ta’yîn kılınmıştır. Mumâileyh hâtır-şinâs bir şâ’ir-

i ma'ârif-istinâs olup nümûne-i tab'ı olmak üzer lisân-ı Franseviyyeye dâir dört cüz'den
ibâret bir kıt'a manzûmesi dahi vardır.

[Mehmed Râşid Efendi]

Gazel

Nigeh etmez o perî hâl-i perîşânımıza
Nice rahm eyler 'aceb dîde-i giryânımıza

Hazer et ey dil-i şeydâ o kemân-ebrûdan
Tîr-i müjgânı bütün kasd ediyor cânımıza

Feleğe verse tezelzül nola feryâdımız âh
Neler etti sitemi sîne-i sûzânımıza

Sakın ey sôfî-i har bizleri ta'yîb etme
Sebeb ol muğ-beçedir çâk-i girîbânımıza

Elem-i hicr ile Râşid yine pervâne gibi
Yanalım yakılalım şem'-i şebistânımıza

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Râşid Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz kırk
beş senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış iki senesinde Enderûn-ı
Hümâyûn Agavâtı sınıfına ilhâk olunmuş ve ile'l-ân tahsîl-i ma'ârif eylemekte
bulunmuştur.

[Mehmed Râif Bey]

Gazel

Da'vet ettim yâr ile ağyâr gelsin gelmesin
Nîk ü bed budur sözüm her bâd gelsin gelmesin

Şâdi vü gamla alışdı hâtır-ı âzâdemiz
Gönlüm ister istemez nâçâr gelsin gelmesin

Bu bahâr ile hazân der-pey gelirler gülşene
Verd-i ahmer ‘andelîb-i zâr gelsin gelmesin

Râh-ı ‘aşk âsân gelir ‘uşşâk-ı vuslat-hânına
İsterim ağyâre hep düşvâr gelsin gelmesin
(122)

Tev’emândır sûr ile şûrî bu dehrün Râ’ifâ
Şevk-ıla hem-hâtıra hem-vâr gelsin gelmesin

Nâzım-ı müşârünileyh Mehmed Râif Bey; âti’t-tercüme Reîsülküttâb ‘Ârif Efendi merhûmun mahdûmu olup evâil-i hâlinde birkaç mâh müddet Mektûbî-i Sadr-ı ‘âlî Odası’na müdâvemetle bilâhire tarîk-ı tadrîse dâhil ve bin iki yüz otuz beş senesi Üsküdar Mevlevîyetine ve iki yüz kırk senesi Edirne Mevlevîyetine ve iki yüz elli dört ve elli yedi senelerinde iki def’a Dârü’l-hilâfet i’l-’aliyye hükûmetine nâil olduktan sonra iki yüz elli dokuz senesi Anadolu Sadâretinden ma’zûl ve iki yüz altmış üç senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur.

[Mehmed Râgıb Paşa]

Gazel

Sanma menşûr-ı hîred bâ-’iffet ü takvâ yürür
Bezm-i Cemdür bunda hükm-i câm-ı gam-fersâ yürür

Bîsütûnı zûr-ı Ferhâd eyledi sâir mesel
Himmet-i ‘uşşâkolunca kûh-ı pâ-ber-câ yürür

İmtiyâz-ı sâbit ü seyyârı müşkildür hayâl
Zann eder sükkân-ı keştî sâhil-i deryâ yürür

Geçse de zemm-i rakîbi hoş geçer ta'birde
'Âşıkın hakkında zâlim-i âh-ı bî-pervâ yürür

Tutdı şark u garbı ser-tâ-pâ sadâ-yı tal'ati ***
Medhine ol mehveşin Râgıb değil dünyâ yürür

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sadr-ı esbak Mehmed Râgıb Paşa Defter-hâne-i 'Âmire ketebesinden müteveffâ Şevkî Efendi'nin mahdûmu olup 'nfuvân-ı şebâbetinde bir müddet Defter-hâne-i 'Âmireye müdâvemetle bin yüz otuz beş tâhînde Tiflis cânibine i'zâm ve ba'dehu itmâmi'l-me'mûriyye kendisine Revan Defterdrılığı ihsânıyla ikrâm olunup bilâhire cânib-i Bğdada 'azîmet ve Bağdad Vâlisi müteveffâ Ahmed Paşa'nın nâil-i iltifât-ı bî-gâyâtı olduğu hâlde yüz kırk iki târîhinde Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip o esnâda Mâliye ve Cizye mansıblarına ve bir müddetden sonra derkâr olan cerbeze ve isti'dâdı îcâbınca Mektûbî-i Sadâret-penâhî me'mûriyyetine ve yüz elli üç târîhinde mesned-i Riyâset-i Küttâba ve yüz elli yedi târîhinde bâ-rûtbe-i vezâret mısır-ı Kâhire eyâletine sâye-bahş-ı 'âtıfet buyurularak beş sene miktârı ol havâlîde icrâ-yı ahkâm-ı Cenâb-ı Şehriyârî eyledikten sonra (123) Kelâl geldi tasarrufdan Ümm-i Dünyâyı

Yeter şu Kâhirenin kahrı 'azm-i Rûm edelim

beytini tanzîme himmet ve o münâsebetle eyâlet-i mezbûreden ma'zûlen mufârakat eyleyip Aydın Eyâletine ve yüz altmış sekiz târîhinde Haleb-i şehbâ eyâletine sâye-endâz-ı ikbâl ve iki sene mürûrunda Şâm-ı şerîf eyâletine revnak-bahş-ı kemâl olmuş iken cânib-i Dımışka 'azîmet etmeksizin makâm-ı Sadâret-i 'uzmâya nakli tensîb-kerde-i Cenâb-ı Pâdişâhî buyurulmuş olmasıyla Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala 'asr-ı Sultân Mustafa Hân-ı sâlisde sıhrıyyet-i Şehriyârî şerefine dahi nîl olduğu hâlde altı buçuk sene müddet sadr-nişîn-i übbehet olduktan sonra rûh-ı mes'ûdı sadr-ı güzîn-i cennet ve nüsha-i kübrâ-yı vücûdu Lâleli Câmi'-i şerîfî civârında vâki ihyâ-kerdesi olan Kütüb-hâne avlusunda şîrâze-bend-i rahmet olmuştur. Müşârünileyh sadr-ı vüzerâ elkâbına revâ bir vezîr-i bî-hemtâ olup eser-i kalem-i mu'ciz-rakamı olarak Sefînetü'l-'ulûm isminde bir kıt'a mecmû'a-i güzîdesi ve fenn-i 'arûza dâir Tedkîk

*** Gazelin orijinali 7 beyit olup maktâ'dan önce iki beyit daha vardır. Fatîn almamış.(Râgıb Paşa Dîvânı.)

ve Tahkîk isimleriyle müsemma iki ‘adet risâle-i pesendîdesi olduğundan mâ’adâ müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı dahi vardır.

[Şâmlı Mehmed Râgıb Paşa]

Gazel

Kaçırma zevk-ı saydı dipderi bend etmeke
Hemân-dem kandırıp bir zâğ ver ol tîğ-i çâlâke

Hezâr sûret görünse hâtıra mir’ât-i ümmîdden
Nazar takrîbi teşhîs eyle dür dur-bîn-i idrâke

‘Abesdür dil-figâr-ı ‘âşika cümle tesellîler
Nemek-rîz olma bir kat dahi dâğ-ı pür-elem-nâke

Vücûd verdiyse zâhid bûriyâ-yı hâsıl-ı ‘ömre
Elişmez lâübâlî böyle çöpçe nakş-ı hâşâke

Yüzün döndürme Râgıb gerdiş-i gerdûnda yoksa
Safâ-yı ‘ârızîden geç keder verme dil-i pâke

Nâzım-ı müşârünileyh Şâmlı Mehmed Râgıb Paşa; Şâm-ı şerîf Rûznâmçecisi müteveffâ Hüseyin Beyin mahdûmu olup Şâm-ı şerîfde bir miktâr tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliye eyledikten sonra Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip ibtidâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine ve ba’dehu Mektûbî-i Sadr-ı ‘âlî Odasına bir müddet müdâvemetle bilâhire müteveffâ Cezzâr Ahmed Paşa’nın muhallefâtı kabzına me’mûren mahrûse-i ‘Akkâ’ya ‘azîmet ve tesviyye-i umûr-ı me’mûriyyetle Der-’aliyyeye ‘avdetden sonra Barut-hâne-i ‘Âmire (124) Emânetine mevsûl ve bir aralık sefâretle evvelâ Fransa ve ba’dehu İran taraflarına ‘azîmet ve ‘avdet birle Sadâret-i ‘uzmâ Kethüdâlığı mesned-i celîlesine menkûl ve cennet-mekân Sultân Mustafa Hân-ı râbî’ Hazretleri zamânında rütbe-i sâmiyye-i vezârete nâileyetle karîn-i me’mûl olmuş ise de ber-muktezâ-yı gerdiş-i çarh-ı devvâr ekser evkâtı menfâda güzâr eyleyip muahharen menfiyyen

medine-i Konyâ'da ikâmet etmekte iken sinîn-i 'ömrü hadd-i semânı seb'îne yakın olduğu hâlde bin iki yüz kırk dört senesi evâsıtında târik-i kisve-i hayât-ı müste'âr ve cânib-i Monlâ Hünkâr 'aleyhir'r-rahmeti'l-Gaffâr Hazretleri türbe-i şerîfesi civârında dâhil-i mezâr olmuştur. Müşârünileyhin 'âlemde sıyt-ı vezâretle şöhrat ü şânı olup hem-mahlas olduğu cihetle şi'rde Sadr-ı esbak Râgıb Paşa merhûmun isrine gitmek emelinde bulunmuş ise de mâfi'z-zamîrini zâhire ihrâc edemeyip bîhûde tabî'atini iz'âc eylemiştir.

[Ahmed Râgıb Efendi]

Gazel

Unudup 'âşıkını terk-i sivâ niyyetine
Dil-i ağyâra girer beyt-i Hudâ niyyetine

Mushaf-ı 'aşk u mahabbetde çıkar âyet-i Nûr
Kim tefe'ül eder ol mâh-likâ niyyetine

Zîr-i züfînde ruh-ı yâre teveccüh ederiz
Müteheccid oluruz şimdi Duhâ niyyetine

Devşiren mîve-i kâminı yemiş bu bâğın
Mûz-ı ekdârını gülnâr-ı safâ niyyetine

Lutf umar yârdan ağyâr u rakîb u 'âşık
Aldanup zannına yâ zu'mına yâ niyyetine

Sarf eder 'ömrünü dünyâya eden girye vü âh
Mâlihulyâ yerine bâd-ı hevâ niyyetine

Vuslat-yı yâr için ağyâra müdârâ ederek
Zehr içer 'âşık-ı dil-haste şifâ niyyetine

Bu gazel rûy-ı sippeddûr diye fahriyye yazar
Râgıbâ bak kalemin bunda enâniyyetine

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Râgıb Efendi; mahrûse-i Bursa'da bin iki yüz yedi senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile iki yüz elli iki senesi Dersa'âdet'e hicret eyleyerek bilâhire devriyye mevâlîsi silkine dâhil ve iki yüz altmış altı sâlinde bi-tarîk-u'n-nakl Trabzon kazâsı Mevleviyetine ve muahharen (125) Şâm-ı şerîf Mevleviyetine nâil olmuştur. Haylice eş'âr-ı belâgat-'unvânı vardır.

[İbrâhîm Râkım Efendi]

Kıt'a

Biter hâkinde tohm-ı 'aşkdan onun hezârân gül
O sîne üzre kim bir dâğ-ı mihr-i meh-likâ kaldı
Yazılsın defter-i a'mâle bir bir cevri-i cân-gâhı
Mahal da'vâ bi-hakk-ı Râkımâ rûz-i cezâ kaldı

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Râkım Efendi; mahrûsa-i Bursa'da hâme-keş-i debistân-ı vücûd olup evkât ü ezmânını tahsîl-i hüner ü ma'rifete hasr u sarf ile ashâb-ı ma'ârifden olarak mahrûse-i mezbûrede vâki 'Ali Paşa Câmi'-i şerîfinin imâmı ve mahall-i mezkûr mahkemesinin ikinci kâtib-i be-nâmı olduğu hâlde güzârende-i eyyâm iken bin yüz altmış üç sâli hilâlinde gülşen-serây-ı bakâya hırâm eylemiştir. Mumâileyhin âsâr-ı kalemi şâyân-ı tahrîr ü rakamdır.

[Mehmed Râkım Paşa]

Gazel-i nâ-tamâm

Terk eylemiş cihânı gönül yâhud etmemiş
Bâr-ı girân olur mu hîç abdâle keşkûli

Eş'âr-ı âbdâr-ı hakikat-meâlden
Her harfe dinse var yeri şeftâlû-yı huli

Pîrâne-ser gönül ser-i râh-ı mecâzdan
Doğruldu Gitti rehber edindi tevekkülü

Her hoş zemîne meşk-ı tetebbu'da Râkımâ
Kimdir mu'ciz olmıya devr-i teselsülü

Nâzım-ı müşârünileyh Mehmed Râkım Paşa; Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İbrâhîm Efendi'nin mahdûmu olup yoluyla kibâr-ı 'asrına akrân ve nice nice menâsıb-ı celîleye bi'l-vusûl muahharen bâ-rütbe-i sâmiye-i vezâret mısır-ı Kâhire eyâleti 'uhdesine bi't-tevcîh kâmrân olduktan sonra Ciddeye nakl ile müddet-i Râkım Mehmed Pâşâ terkîbi müfâdıncı bin yüz seksen üç târîhinde 'âzîm-i cennetü'l-me'vâ olmuştur.

['Abdül'azîz Râkım]

Gazel

Alınca el ruhsârın hayâle inceden ince
Süzöldümeclis-i meyde piyâle inceden ince

Safâ-yı sâ'id-i sîmîn-i dildârımla mest oldum
Bu bir hâldir ki gelmez kıyl u kâle inceden ince

Sana yanıklığım dûd-i siyâhım ile zâhirken
Amân artık ne hacet bu suâle inceden ince

Kalem kaşın siyeh zülfün uçından çekdiğim derde
Edem tertîb bir hoşça risâle inceden ince

(126)

Visâle yol bulup gitmek ne mümkün var iken ağyâr

Akarsın ey gönül semt-i muhâle inceden ince

Ben ol müstağrak-ı bahr-ı gamım kim Kays ile Ferhâd
Yanımda edemez serd-i makâle inceden ince

Karardı gözlerim tâb-ı ruhundan ey gözüm nûru
Gubâr-ı pâkin aldım iktihâle inceden ince

Edip tanzîr-ı nazm-ı Kâzımı Râkım bu vâdide
Ayak bas sen de da'vâ-yı kemâle inceden ince

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdül’azîz Râkım Bey; Giridli-zâde Mehmed Paşa birâderi Hasan Bey merhûmun sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz otuz beş senesi hilâlinde kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde Pâşâ-yı müşârünileyhin Silistre Vâililiklerinde bir müddet mahrûse-i Ruscuk’da ikâmet ve Dersa’âdet’e ‘avdetinden sonra iki yüz elli senesi şehr-i Ramazânında dîvân-ı Hümâyûn Kalemine müdâvemeti mübâşeret ve birkaç sene zarfında Kalem-i mezbûr dâhilinde vâki Mühimme Odasına nakl ederek mukaddemâ Bâb-ı ‘âlî Hâcesi ‘Aynî Efendi merhûmdan ve muahharen Haleb Kadısı sâbık Şâkir Efendi’den ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyeyi tahsîle sarf-ı himmetle bidâyet-i Tanzîmât’dan evvelce Tahrîr-i Emlâk me’mûr ma’iyyetiyle Gelibolu ve Tekfûrdağı taraflarına ‘azîmet ve ba’dehu hitâmi’l-me’mûriyye Der-’aliyyeye ‘avdet eyleyip bir müddetçik dahi Oda-i mezbûra müdâvemetinden sonra Hâcelik rütbe-i refî’asını bi’l-ihrâz Mühimmât-ı Harbiyye Tahrîrât Kitâbetine me’mûr ve iki yüz altmış dört senesi bâ-rütbe-i sâlise Tophâne-i ‘Âmire Mektûbî Odası Mümeyyizliğine nakl ile mesrûr buyrulup iki yüz altmış altı senesi Tophâne-i ‘Âmirede vâki Meclis-i ‘Askerî Başkitâbetine revnak-dih-i re’y ü şu’ûr buyrulmuştur. Mumâileyh nazm u nesre kâdir bir şâ’ir-i mâhir olup şi’r ü inşâsı teslîm-kerde-i münşiyân ü şâ’irândır.

[Râmiz Efendi]

Beyt

Gören nûr-ı cemâlin yâ Celâleddin-i Mevlânâ

Okur ism-i Celâlin yâ Celâleddin-i Mevlânâ

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Râmiz Efendi; muhibbân-ı tarîkat-i ‘aliyye-i Cenâb-ı Mevlânâdan olup Ordu-yı Hümâyûn dâhilinde seferber olduğu hâlde bin iki yüz iki târîhinde dâr-ı bekâya ‘azm ü sefer eylemiştir.

Hemân ‘ayn-ı Muhammedle ‘Alîdür Şems ü Mevlânâ
mumâileyhin bâlâda mastûr beyt-i (127) latîfiyle ...i dâhil-i sutûr olan mısra’-ı garrâsından başka âsârı manzûr-ı ‘âcizî olamamıştır.

[‘Abdullâh Râmiz]

Gazel

Urulursam nolur ey âfet-i tannâz sana

Herbe vü nîze sunar gamze-i gammâz sana

Merd-i meydân-ı cefâ şûh-ı levendâne-edâ

Dil-rübâ fitne-i dünyâ der isem az sana

Yine sürgün evine çıktı kemer gamzelerin

Sürüsüyle tutulur ‘âşık-ı ser-bâz sana

Esb-i tâzî sola sağa sürerek elde cirid

Râst geldi gönül ey şûh-ı çeb-endâz sana

Yür var mûrg-idil-i zârını pek tut Râmiz

Yoksa sayda süzülür gamzesi gammâz sana

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Abdullâh Râmiz; muahharen Rusya elkasına rübûde olan şehir-i Kırım’da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup ‘unfuvân-ı tufûliyyetinde ki bin yüz seksen dokuz târîhlerinde şehir-i mezkûr ‘ulemâsından pederleri Feyzullâh Beyin istishâbıyla Dersa’âdet’e muvâsalat ve vâlidî mumâileyhin vefâtında dokuz yaşında

bir tıfl-ı nâzende olduğu hâlde tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye sa’y ü gayretle sekiz sene zarfında bâ-imtihan bir kıt’a tedris rûûs-ı hümâyûnuna nâil ve ol-veçhile mümtâz-ı emâsil olarak bilâhire Niyâbet sûretiyle Kuds-i Şerîf cânibine ‘azîmet ve birkaç sene mürûrunda Dersa’âdet’e ‘avdetle bir sene müddet dahi Mahmûd Pâşâ-yı velî Câmi’-i şerîfi avlusundavâki mahkemede niyâbet eyledikten sonra iki yüz on üç târîhinde ‘uhdesine Ordu-yı Hümâyûn Kadılığı bi’t-tevcîh mısır-ı Kâhire cânibine ‘âzim ve râhî ve o esnâda bâ-rütbe-i Hâcegânî Küçük Rûznâmçe me’mûriyyetine ve ba’dehu Kâhire-i mezbûre Rûznâmçeciliği hizmetine nâiliyyetle müftahir ve mübâhî olmuş ise de ol arâzînin âb ü hevâsıyla imtizâc edemediğinden bir sene müddetde Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip Humbara-hâre ve Hendese-hâne Nezâretleri inzımâmıyile metrûk Başmuhâsebe mansıbı bi’l-i’tâ o aralık Ordu-yı Hümâyûn dâhilinde bulunmak üzere Şumnu cânibine i’zâm ve isrâ olunup iki yüz yirmi iki senesi Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretleri hakkında zuhûr eden hal’-i müte’asirü’l-men’in vukû’ında cezîre-i Kavalaya (128) nefy ü iclâsı muktezâ-yı irâde-i seniyye-i şehinşâhîden bulunmuş olmasıyla münfâsına ‘azîmet etmek üzere Filibe nâm kasabaya muvâsalatında ‘Alemdâr Mustafa Paşa’nın Kethüdâsı ve müşârünileyhın pem-pâsı olan Köse Kethüdâ kendisini mübâşiri yedinden rehâ ve müşârünileyh Mustafa Paşa tarafına ba’s ü isrâ etmekle müşârünileyh dahi bi’l-istishâb Dersa’âdet’e dahme-endâz-ı şitâb ile cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı sâni hazretlerinin târîh-i cûlûs-ı meymenet-me’nûs-ı şâhâneleri olan iki yüz yirmi üç sâlinde Mustafa Paşa-yı ma’rûf-ı Sadâret-i ‘uzmâ mesned-i celîlesine ik’âd ve mütercem-i müşârünileyh dahi bâ-rütbe-i sâmiye-i vezâret Rûmeli Eyâletiyle mesrûrû’l-fuâd buyrulup Sadr-ı müşârünileyh her bir umûr husûsunda kendisini yâr-ı gayûr ittihâz eylemiş olduğundan diyâr-ı ba’îdeye ‘azîmetini tecvîz etmeyerek on sekiz gün mürûrunda Kapudân-ı deryâ me’mûriyyet-i behiyyesini kendine tevcîh ve i’tâ ettirip fülke süvâr-ı maksad-ı aksâ olmuş iken gürûh-i mülgâ tekrâr icrâ-yı âyîn-i zorsa ve Bâb-ı ‘âlîyi muhâsara ile envâ’-ı evzâ’-ı nâ-be-câ etmiş olduklarından Sadr-ı müşârünileyh çâr-nâçâr kendisini zîr-i mahzende ihrâk bi’n-nâr ve o sûretle def’-i fesâd u hasâr eylediğinde Kapudân-ı müşârünileyh dahi taraftarlığı münâsebeti ve kendisine olan mahabbet ve sadâkati iktizâsınca deryâ-yı gayreti cûş u hurûşa gelerek gürûh-i mekrûh-i merkumeden ahz-ı sâr eylerim hulyâsıyla Halic-i Dârü’s-saltanatı’s-seniyyeden birkaç kıt’a sefâin-i nusrat-berâhîni Galata pîşgâhına sevk u

ihrâc eyleyip Paşakapısı ve Ağakapısı câhiblerine birkaç top endaht ile birtakım fukarâ ve zu'afâyı tahvîf ve iz'âc eyledikten sonra artık Dersa'âdet'te ârâmı kendisine mûris-i âlâm olacağından gûyende-i eyne'l-meferr olduğu hâlde mahrûse-i Ruscuğa nakl ü güzzer eyleyip refik-ı şefikı olan merkum Kethüdânın hânesine dehâletle imrâr-ı şâm ü seher etmekte oldukları hengâmda i'dâmına dâir hakkında fermân-ı celâdet-'unvân-ı pâdişâhî şeref-sünûh buyurulduğu resîde-i gûşiş-i hûşları olur olmaz Kethüdâ-yı (129) merkum ile bi'l-ittifâk hem-civâr-ı kadîmi olan Rusya memleketine firâr ve iki sene miktârı ol-cânibde ârâm u karâr ile ba'zı taraftan hakkında şefâ'at ve iltimâs vukû'na mebnî iki yüz yirmi altı senesi 'afv u itlâkı karîn-i müsâ'ade-i Şehriyârî buyurulmuş olmakla bulunduğu mahalden hareket ve Ordu-yı Hümâyûn cânibine 'azîmet etmek sırasında kat'-ı merâhil ve tayy-ı menâzil ile dört sâ'at mesâfe mahalle vürûdunda Sadr-ı esbak müteveffâ Hurşid Paşa cânibinden güzergâhı olan tarîkın iki tarafına bir çok 'asker ikâme olunmuş olmasıyla müşârünileyh hinto-süvâr olduğu hâlde mezkûr tarîkden güzâr eylediği esnâda üstüne tarafeynden beş on 'adet tüfeng atılarak üç 'adet kurşun vücûduna isâbetle mecrûh olup derhâl teslîm-i rûh etmiştir. Mahal-i mezkûr civârında vâki kır ehâlisinden çend nefer-ı müslimîn na's-ı hûn-nakşını bi'l-istishâb Yerköyü kıt'ası hâricinde defîn-i zîr-i türâb eylemiş oldukları mervîdir. Müşârünileyh tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye mensûb bir hünerdân-ı rengîn-üslûb olup nazm u inşâsı selîs ü hûb vâki olmuştur.

[Mehmed Recâyî Efendi]

Gazel

Megâzî-pîşe Hân 'Abdül'azîzi Hazret-i Allâh

Ezelde eylemiş 'Osmâniyânın şâh-ı mümtâzı

Cihâda 'azm ü niyyet eyledikte fisebîlillâh

Mesûbât-ı gazâ-yı bedrin oldu bî-şekk enbâzı

Guzât-ı mü'minîn 'azm eyleyip bir Cum'a gün rezme
İrişdi çarha-dek tûp u tûfengin ra'd ü âvâzı

O Cum'a ittifâkı dindi gâzî şâh-ı zî-şâna
Müyesser oldu bu fazlın o şâhenşâha ihrâzı

Du'âya başla ey hâme edip tayy-ı sühan zîrâ
Bu yolda iltizâm elzemdür etmek silk-i îcâzı

Recâyî bendene bir 'abd-i zelîl-i pâdişâhîdir
Sürûrından ona lâzımdır etmek hüccet ibrâzı

Onu isbât için yazıldı cevherdâr bir târîh
İmâmü'l-müslimîn için denildi nasr ile gâzî

Nâzım-ı müşârünileyh Mehmed Recâyî Efendi; mâliye Hazînesi dâhilinde vâki Eshâm Muhâsebesi İdâresinde bulunan Ma'den Kalemi Ser-halîfesi el-hâc Hâfız Ahmed Efendi merhûmun sulbünden bin iki yüz on sekiz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup evâil-i hâlinde bir müddet (130) Kalem-i mezbûra ve ba'dehu dîvân-ı Hümâyûn Kalemine muahharen metrûk Defterdar Mektupçusu Odasına devâm eyledikten sonra iki yüz kırk sekiz târîhinde ser-'asker bulunan Halîl Rif'at Paşa'nın dîvân kitâbeti hizmetine me'mûriyyeti bi'l-icrâ ol-veçhile güzârende-i subh u mesâ iken teslîm-kerde-i hâs u 'avâm olan kitâbet ve inşâsı iktizâsınca iki yüz elli sekiz senesi Âmedî Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve sâlifü't-terceme Vak'a-nüvîs Es'ad Efendi'nin vukû'-ı vefâtıyla iki yüz altmış dört senesi vak'a-nüvîslik me'mûriyyeti 'uhdesine ihâle kılınarak kendisine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî bi'l-i'tâ mümtâz-ı emâsil buyrulup iki yüz altmış beş senesinde ol nüsha-i kübrâ ve ol dîbâce-i kitâb-ı 'ilm ü zekâ Takvîm-hâne-i 'Âmire Nezâretine revnak-efzâ olmuş ve iki yüz altmış dokuz senesi evâsıtında Nezâret-i merkume ile me'mûriyyet-i mezkûreden infisâli vukû' bulmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından dört beş mâh mukaddem mecâlis-i ma'ârif a'zâsı sınıfına ilhâk olmuştur. Müşârünileyh ma'ârif-i külliyye ve cüz'iyeye âşinâ ve fenn-i inşâda misl ü nazîri nâdir ü nâ-peydâ olan

zevât-ı sûtûde-sıfâtdan olup kendisinin hutût-ı mütenevvi’ada kemâl-i mahâreti ve fûnûn,ı şettâda dahi hakkı üzre miknet ve kudreti olduğu vâreste-i kayd u işâretder. Ba’zı mahâll-i mübâreke vâki pûşide-i şerîflerin ekserisi masnû’-ı destgâh-ı himmet ü san’ati olduğundan başka kitâbe-i rengîn ve kıta’ât-ı dil-nişînleri dahi âsâr-ı kalemi olduğu ma’lûm-ı sıgâr u kibârdır. Eş’ârını ketm ü ihfâ eylediklerinden bâlâda muharrer olan târîhinden başka eş’ârına dest-res olunamamıştır.

[‘Abdurrahmân Rahmî Efendi]

Gazel

Debîr-i sun’ kim tevkî’-ı ebrûsın ezel yazdı
Berât-ı hüsnünün dîvânı ser-satreyn güzel yazdı

Zuhûr-ı hatt-ı reyhânîye ta’lîkiyle vaslın yâr
Cevâb-ı ruk’asın ehl-i niyâzın muhtemel yazdı

Derûnum kırmadan şâhım sakın defter-nüvîs-i ‘aşk
Yerine Kays u Ferhâdın beni ni’me’l-bedel yazdı

Sülûs hatla ‘utârid resmin itsin tâk-ı gerdûna
Ki kilik-i şîve-zâ-yı Rahmî böyle bir gazel yazdı

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdurrahmân Rahmî Efendi; şehrü’l-asl olup metrûk Rûz-nâmçe Kalemi’ne bir müddet müdâvemet ve bin yüz otuz yedi târîhinde cânib-i Hicaz’a ‘azîmet eyleyip mısır-ı Kâhire’de dâr-ı bekâya nakl ü rihlet eylemiştir.

[Kırımî Rahmî Efendi]

Gazel

Seyr it o mâhı mihr-i felek söylerim sana
Hüsn-i perîyle reşk-i melek söylerim sana

‘Uşşâka hatt-ı ‘ârızıdır ders-i imtihân
Hâl-i lebin çü nokta-i şekk söylerim sana

Eyler ‘ayân ‘ayâr-ı mecâz ü hakîkati
Hatt-ı bütân-ı ‘aşka mehekk söylerim sana

Nerm olmuyor sirişt-i bütân sûz-ı âh ile
Nola dü seng-dil daha pek söylerim sana

Emsem diye hemîşe leb-i yâri Rahmiyâ
Çekdiklerim göreydin emek söylerim sana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Kırımî Rahmî Efendi; muahharen Rusya memâlikine rübûde olmuş olan cezîre-i Kırım’da çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup nakdine-i himmetini iktisâb-ı cevâhir-i ma’narife sarf u harc ile dürer-i ‘ilm ü hüneri gencîne-i kuvve-i ‘ilmiyyesine cem’ u derc ederek muahharen Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Tersâne-i ‘Âmirede vâki Kurşun Mahzeni Kitâbetine me’mûr ve ta’yîn olunduktan sonra binyüz altmış târîhlerinde Sefâretle Îrân cânibine sevk u i’zâm olunmuş olan Hacı Ahmed Paşa’nın mektupçuluğu hizmetiyle cânib-i Îrân’a ‘azîmet ve birkaç sene zarfında Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip bin yüz altmış dört senesi hilâlinde mat’ûnen irtihâl-i dâr-ı ‘âhiret eylemiştir. Mumâileyhin Üsküdar’dan memleket-i Hemedana erince esnâ-yı râhda vâki medâyin ve kasabât ve kurâ ve hân ve menâzil-i sâirenin esâmî ve aralarında vâki mesâfe ve sâ’âtı mübeyyen ve o aralık vukû’-yâfte olan ba’zı keyfiyyâtı mutazammın ve birkaç cüz’i şâmil bir ‘adet Sefâret-nâmesi ve haylice eş’âr-ı letâfet-’alâmesi vardır.

[Hoca Rahmî Efendi]

Târîh

Suyın buldu bu çeşme cûd-ı İbrâhîm Pâşâdan

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Hoca Rahmî Efendi; Sultân Selîm Hân-ı

sâlis hazretleri ‘asrı ‘ulemâsından olup bin yirmi üç sâli hilâlinde irtihâl-i (132) bekâ eylemiştir.

Hoca Rahmî eyledi dehre vedâ’

târîh-ı garrâsını Şeyhülislâm ‘Ârif Hikmet Beyefendi nazm u inşâd buyurmuşlardır. Mütercem-i mumâileyhin bâlâda muharrer târîh mısra’ından başka eş’ârına dest-res olunamamıştır.

[‘Abdurrahman Rahîmî]

Kıt’a

Hemân ol mâha bir ruhsat da zevk-ı visâl olsun
Bana ey şûh-ı zâlim etdiğin kat kat helâl olsun
Bir âteş-pâredir çün tıfl-ı dil benden ırağ olsun
Sarây-ı pâdişâh-ı ‘aşka verdim bir چراغ olsun

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi ‘Abdurrahman Rahîmî Efendi; Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Tezkire-i evvel me’mûriyyetinde iken bin yüz kırk târîhinde ‘âzim-i dâr-ı na’îm olmuştur. Tercüme-i ahvâli Sâlim Efendi tezkiresinde dahi mevcûd ve mukayyettir.

[Mustafa Resâ Efendi]

Gazel

Bir dil ki hâk-i Fahr-ı rüsûlden cilâ alır
Mihr-i cihân-nümâ o gönülden ziyâ alır

Hikmet ne olduğun maraz-ı ‘aşkdan anlayan
Lokmân olur o cümle giyâhdan devâ alır

Kâf-ı gönülde tâir-i ‘aşk olsa lâne-sâz
Bahr-ı muhît-ı ‘ilm-i ledünden du’â alır

Yağdırsa ebr-i âh-ı seher eşk-i hasreti
Feyz-i visâlden çemen-i dil nemâ alır

Mısır-ı vücûda mâlik olursa ‘azîz-i ‘aşk
‘Âşık o demde Yûsuf-i cândan behâ alır

Sûrâh-ı kalb-ı ‘âşıkâ ‘ayb etme zâhidâ
Revzen olursa dârda günden ziyâ alır

Maksûd sanma kâle-i ‘aşka revâc yok
Kâlâ-yı tâzedir onu ‘arz it Resâ alır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Resâ Efendi; sevâhil-i nehr-i Tunada vâki mahrûse-i Ruscuk’da bin iki yüz on beş senesi hilâlinde işbu ‘âlem-i eşbâha resîde olup yirmi sene müddet tahsîl-i ‘ilm ü ma’rifete sa’y ü gayretle muahharen meslek-i küttâba dâhil olarak vüzerâdan ba’zılarının dîvân kitâbeti ve ba’zılarının dahi kethüdâlık hizmetinde bulunduğu hâlde hudâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı sâni hazretleri ‘asrında silk-i Hâcegâniye insilâkle mümtâz-ı akrân u emâsil olduktan sonra bir müddet (133) dahi Memâlik-i mahrûsede geşt ü güzâr eyleyip iki yüz altmış beş senesinde Ders’âdete nakl ü hicret eylemiştir. Mumâileyh ‘ulûm-ı ‘âliyyede mahâreti zâhir bir şâ’ir olup haylice eş’ârı ve kasîde-i Bürde’ye Türkî ‘ibâre ile matbû’ bir tahmîsi dahi vardır.

[Şeyh Ahmed Resîmâ Efendi]

Gazel

Hele ehl-i ta’assub bâdenin germiyyetin bilmez
Humâr-âlûde-i subh olmayan keyfiyyetin bilmez

Görüp mihrâb-ı ebrûsın eder ‘arz-ı ‘ubûdiyyet
Güzel idrâk eder fehmi velîkin niyyetin bilmez

Düşürdü rûzigâr elbet libâsın menzil-i hâke
Yine pervâzî-i ‘ulvîdir hümâ süfliyyetin bilmez

Yakar pervâne kendin tâ olunca nâil-i vuslat
Ne hâletdir ki bîçâre yine mahviyyetin bilmez

Resîmâ tıynet-i merdüm hemîşe müsta’iddir bil
Küşâde bâb-ı himmet hep velî ehliyyetin bilmez

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Ahmed Resîmâ Efendi; mahmiyye-i Üsküdar’da tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ederek bin yüz doksan sekiz târihlerinde Yenişehir Fenarda vâki Mevlevî-hânenin meşîhatine vusûl ile şem’-i âmâlî ziyâ-mend-i husûl olmuş iken ba’zı ‘avârız-ı sûriyye sebebiyle Dersa’âdet’e nakl u ric’at eyleyip hânesinde gûşe-gîr-i ‘uzlet olduğu hâlde bin iki yüz on sekiz târîhinde dâr-ı bekâya rihlet eylemiştir. Mumâileyh bir şâ’ir-i hoş-reftâr olup eş’ârı şâyân-ı tahrîr ü tezkârdır.

[Mehmed Rüşdî Paşa]

Gazel

İttirâd üzre değil ise de çarhın güzeri
Yeni bir hâl ile tekdîr eder ehl-i hüneri

Kayd-ı efkâr edemez dağdağa-i câh ü emel
Bezm-i tefvîzde olan ‘ârif sırr-ı kaderi

Ehl-i dâniş sitem-i dehr ile pâmâl olmaz
Görse Mecnûn bile hâk üzre bırakmaz güheri

Cânib-i Hakka giden yeter du’â-yı ihlâs
Getirir bezm-i İlâhîden icâbet haberi

Dağıtıp zülfünü bîdâr eder ol şîh-ı sabâ
Şeb-i târîk-i gamın elbet olur bir seheri

Himmeti nâil-i maksûd eder ‘âlî-tab’ı
Zannı miktârı alır feyz-i Hudâdan eseri

Bî-’ivazdır kerem-i Hazret-i Bârî Rüşdî
Şâh olur mûra eğer olsa ‘inâyet nazarı

(134)Nâzım-ı müşârünileyh kâymakâm-ı esbak Mehmed Rüşdî Paşa; medine-i Erzurumda ‘ulemâdan bir zât-ı sûtûde-sıfâtın sulbünden kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup evkât ü ezmânını tahsîl-i Ma’ârif-i kemâlâta hasr u sarf ile fenn-i kitâbetde tahsîl-i meleke eyleyerek evâil-i hâlinde mektupçuluk hizmetiyle ba’zı vüzerânın ma’iyyetlerinde bir müddet imrâr-ı vakt ü sâ’ât eyleyip mu’ahhıran Onapa Vâlisi Ferruh ‘Ali Paşaya kâtib-i Dîvân ve müşârünileyhın iltimâsiyle dâhil-i sınıf-ı Hâcegân olduktan sonra Ders’âdet’e bi’l-muvâsala Kapudân-ı Deryâ Cezâyirli Hasan Paşa merhûmun Dîvân Kitâbaetine me’mûr ve müşârünileyhın vefâtından sonra Dersa’âdet’ce ba’zı mansıblara nâileyyetle mesrûr buyrulup devr-i Selîm Hânîde Mısır cânibine sevk olunan Ordu-yı Hümâyûnun nüzûl emânetinde biraz müddet imrâr-ı vakt ederek o esnâlarda ba’zı vüzerânın kapu kethüdâlıklarına ve bir aralık Selânik Mübâya’a-i Mîriyyesine ve ba’dehû ma’hûd Yeniçeri Efendiliği ta’bîr olunan me’mûriyyete ve biraz vakt mürûrunda metrûk Başmuhâsebe Haceliğine ve daha sonraca Nişâncılık mansıbına vukû’-ı me’mûriyyetiyle bin iki yüz yirmi dört senesi Sofya Nezâretine me’mûr ve iki yüz yirmi yedi senesi şehir-i Ramazânında bâ-rütbe-i vezâret Rikâb-ı Hümâyûn Kaymakâmlığı mesned-i refî’ine revnak-bahyş-ı sürûr ü hubûr buyurulmuş ve cerbeze-i zâtiyye ve dirâyet-i külliyyesi iktizâsınca nice nice hüsn-ihizmete muvaffakiyyetinden başka Bağçekapısı hâricinde vâki makarr-ı fesede olan Melek-girmez nâm mahallin dahi gürûh-i mekrûh-i mûlgâdan tahlîs ve tathîriyle ‘ibâdet-gâh-ı müslimîn olmasına muvaffak olmuş iken on sekiz mâh zarfında makâm-ı kâymakâmîden mehcûr ve Gelibolu’da ikâmete me’mûr kılınup bilâhare ‘uhdesine Silistre ve Vidin eyâletleri ve iki yüz otuz beş senesi İnebahtı ve müte’âkıben Bosna Eyâleti bi’t-tevcîh müddet-i kalîle zarfında ber-vech-i ikâmet

İskeçe nâm mahalle ‘azîmet birle iki yüz otuz altı senesinde Ankara ve Çankırı sancakları kendisine ihâle ve o hengâmda Sofya Muhâfazasına dahi me’mûriyyeti irâde buyrulmuş olduğundan Sofya’ya muvâsalatının on beşinci günü sinnîn-i ‘ömrü yetmiş iki ‘adedine yetmiş (135) olması takrîbiyle fûshat-serâ-yı ‘ukbâya ‘azm ü rihlet eylemiştir. Müşârûnileyh tarîkat-i ‘aliyye-i Nakş-bendiyyeye mensûb bir vezîr-i pesendîde-üslûb olup nazm u inşâsı makbûl ve mergûbdur.

[Rüşdî Efendi]

Gazel

Gitti hasretle koyup yalnız ol mâh beni
Bu güne saklar imiş Hazret-i Allâh beni

Sana vuslat müte’assir bana sabr etme muhâl
Anarım ağlayarak gâh seni gâh beni

Müteferrik olup eczâ-yı vücûdüm sensiz
‘Âr eder etmeğe sâyem dahi hem-râh beni

Korkum odur şerer-i âteş ile döne döne
Çıkarır göklere bu âh-ı seher-gâh beni

Rüşdiyâ mâtem ile hüzn-i mücessem oldum
Görücek fark edemez ‘aynî-i âgâh beni

Nâzım-ı mumâ-ileyh el-Hâc Veliyyüddin Rüşdî Efendi; cânib-i Anadolu’da vâki ...nâm kasabada kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bir müddet ikâmetden sonra bin iki yüz elli bir senesi Sefâretle Îrân cânibine i’zâm kılınmış olan sudûr-ı ‘izâmdan sâlîfû’t-terceme Nakîbü’l-eşrâf Mehmed Es’ad Efendi’nin kitâbet hizmetine me’mûren cânib-i mezkûre ‘azîmet ve hitâm-ı me’mûriyyetle Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip bilâhire Hacelik rütbe-i mu’teberesini bi’l-ihrâz beyne’l-emâsil mümtâz ve ser-efrâz olmuş iken iki yüz elli sekiz senesi

hilâlinde

Mekân tutdı Veliyyüddin Efendi kurb-ı Subhânda

târîhi nâtık olduğu veçhile ‘âzim-i kurbgâh-ı Rabb-i bî-enbâz olmuştur. Mumâileyh kudemâ-yı şu’arâ-yı zamândan olup eş’âr u güftârı şâ’irâne ve ‘âşıkâne vâki olmuştur.

[Halîl Rüşdî]

Gazel

Pîrâmen-i şem’-i ruhuna ben dolaşırdım
Yanmaklığa âteş-gedenizde yaraşırdım

Gül-rûyine bülbül gibi efgânlara düşdü
Gülzâr-ı visâlinde senin ‘aklı şaşırdım

Âh sâhil-i vuslat nerede kaldı der iken
Deryâ-yı muhîtden gemiyi işte aşırıdım

Ben mest-i mey-i mey-gede-i ehl-i harâbım
Âb-ı tarab-ı şîşe-i ser-humda taşırdım

Rüşdî ne belâdır ‘acebâ ‘aşk eseri var
Bulsam idi bir hâkim-i hâzık yanaşırdım

(136)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halîl Rüşdî Efendi; mahrûse-i Selânikde mutavattın tâife-i mechûleden mütevellid olup Dersa’âdet’e muvâsalatla tahsîl-i ‘ulûm-i ‘âliyye ve tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyledikten sonra Mahmûdpaşa Câmi’-i şerîfi civârında bir bâb Mektupçu dükkânı küşâd ile imrâr-ı subh u mesâ eylemede iken bin iki yüz altmış dört senesi hilâlinde ‘âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Mumâileyhin bî-meâl ü ma’nâ haylice eş’ârı vardır.

[Mehmed Rüşdî]

Gazel

Bâğ-ı hüsnün gelmiş değil dîdâre hâl
Pâsbân olmuş meğer ruhsâr-ı yâre kare hâl

Pek tehî-dest sanma vech-i yâre nâzır olduğun
Vâkıf olmuş gülşen-i hüsnündeki esrâne hâl

Zîr-i fesden tarh edip ‘arş etti fesli ‘askeri
Oldu ser-’asker cünûd-ı Hazret-i Hünkâre hâl

Târ-ı zülf-i yârdan rû gösterüp ‘âşıkların
‘Âkıbet başdan çıkardı eyledi âvâre hâl

Yek cihet olmuş dil-i ‘uşşâkı nâlân etmede
Gamze-i hûn-rîz-i dilber kâtil-i gaddâre hâl

Hayli kuşbazlıklar etmiş mûrg-idil sayd etmede
Dâne dökmüş dâm kurmuş kâkül-i ruhsâre hâl

Hâle hâlim ‘arz edip bildim o hâlin hâlini
Oda yanmış ben gibi bir ‘âşık-ı bîçâre hâl

Ben sanırdım bir harâmî-zâde hâli meks eder
Genc-i hüsn üzre mutalsammiş meğer dildâre hâl

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Rüşdî Efendi; Teke Sancağında vâki Barla nâm kasabada bin iki yüz altı senesi pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz on dokuz senesi Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet yağlıkcılık ticâretiyle me’lûf olarak bir aralık Rûmeli kuzâtı silkine dahâletle birkaç münâsib kazâyâ nâil olduktan sonra terk-i ticâret eyleyip hânesinde ikâmetle Ahyolı kazâsından ma’zûlen müterakkıb-ı mansıb-ı dîgerdir. Mumâimeyhin âsârından olmak üzre Hâl-i Huyûl isminde bir ‘âdet

baytar-nâmesi vardır.

[Mehmed Rüşdî]

Gazel

Birdir safâ-yı vasl safâ bir değilse de
Birdir cefâ-yı hicr cefâ bir değilse de

Bâlâ vü zîri bir görürüm fart-ı neşveden
Birdir gözümde arz ü semâ bir değilse de

Birleşdi reng-i zülf ü binâgûş nazrede
Birdir bana sabâh u mesâ bir değilse de
(137)

Bîmâr-ı ‘aşkam istemem aslâ ‘ilâc-ı derd
Birdir yanımda derd ü devâ bir değilse de

Rüşdî sühan-şinâs bilir tarz ü şîvesin
Birdir edâ-yı şî’r edâ bir değilse de

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şîrvânî-zâde Mehmed Rüşdî Efendi; ‘ulemâ-yı mütebahhirinden ve tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyye meşâyıh-ı kirâmından Şîrvânî Şeyh İsmâ’îl Sirâcüddin Efendi merhûmun sulbünden medine-i Amasya’da bin iki yüz kırk beş sâli hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup pederi mumâileyhden tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekâmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eylemiş olduğu hâlde iki yüz altmış yedi senesi Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet Sultân Bâyezid-i velî ‘aleyhi’r-rahmeti’l-celî hazretleri Câmi’-i şerîfinde neşr-i ‘ulûm’-ı ‘âliyye ile imrâr-ı vakt ü sâ’at eyledikten sonra mezkûr Amasya kazâsı Mu’accelât Nezâreti kendine bi’l-ihâle mahall-i mezkûra ‘azîmet eylemiştir. Mumâileyhin fazl u ‘îrfânı müstağnî-i ta’rîf ü beyândır.

[Hüseyin Hüsnü Rüşdî]

Gazel

Görünen kendi zâtındır bu sırrı söyler âyîne
Bu yüzden seyr-i vech-i yâri gözler âyîne

Temâşâ-yı ruh-ı dildâr için dîvâre yaslanmış
Onunçün rûz ü şeb ayrılmayıp da bekler âyîne

Cemâlin zevkini bilmez hayâl-i yâri hiç görmez
Bakıp da kendini seçmez o merdüm neyler âyîne

Mücellâ eyleyen mir'ât-ı kalbin sırr-ı vahdetle
Görür bir veçhile her şeyde bin 'âlemler âyîne

Cenâb-ı mürşid-i pâkin gubâr-ı pâyini Rüşdî
Gözinde dâimâ bak tûtiyâ-vâr eyler âyîne

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Hüsnü Rüşdî Efendi; ecille-i Devlet-i 'aliyyeden Mâliye Meclisi Reîsi İsmâ'il Efendi'nin sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz otuz beş senesi şehr-i Muharreminde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup temyîz-i nîk ü bed ve tefrîk-ı ezel vü ebed sıralarına sinni resîde oldukda tahsîl-i 'ilm ü ma'rifete sa'y ü gayret ve iki yüz kırk dokuz senesi Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odasına müdâvemete mübâşeretle iki yüz elli bir senesi vukû' bulan sûr-ı hümayûnda Hacelik rütbe-i refî'asını bi'l-ihraz iki yüz altmış bir senesi meclis-i Vâlâ Nezâreti dâhilinde vâki Tahrîrât-ı sâmiyye Odasına nakl-i me'mûriyyet eylemiştir. (138) Mumâileyh mensûb-ı tarîkat bir zât-ı sûtûde-haslet olup kendisinin te'lîfâta dâir çend 'adet âsârı ve hakîkate müte'allik bir miktâr güftârı vardır.

[Mustafa Reşîd]

Gazel

Şehâ ne Tûr-ı cihânın gedâların gördük
Gedâya gıpta eder pâdişâların gördük

Yine çıkar sonu hamyâze-i humâr-ı gama
Bu meclisin mey-i hâlet-fezâların gördük

Derûnı başladı hindûlar ile yağmâya
O çîni kâküle meylin hatâların gördük

Şikestegî-i dile çâre-sâz olur sanma
Tabîb-i tesliyetin mûmyâların gördük

Yine mukaddere vâbestedir husûl-i merâm
Sahîfe-i talebin biz du'âların gördük

'Atâsı kâma delîl-i serâb-ı hırmândır
Kibâr-ı 'asrımızın çok 'atâların gördük

Pesend-i tab'-ı Reşîdâya gerçi kim dehrin
Hezâr şâ'ir-i sihr-âzmâların gördük

Nâzım-ı mumâ-ileyh Çeşmî-zâde Vak'a-nüvîs Mustafa Reşîd Efendi;
Dersa'âdet'te çehre-nümâ-yı çeşm-i vücûd olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile bir müddet
vak'a-nüvîslik hizmetinde bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ'at eyledikten sonra;

Târîh

Reşîd-i Çeşmî-zâdi ide me'vâyı mekân âmîn

târîhi nâtık olduğu veçhile bin yüz seksen bir senesi hilâlinde ‘âzim-i dâr-ı me’vâ olmuştur. Mumâileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[Ahmed Reşîd Efendi]

Gazel

Yâri tenhâda bulup ifşâ-yı râz etmek de güç
Halk içinde ol mehe ‘arz-ı niyâz etmek de güç

Çille-i ‘aşka tahammül eylemek emr-i ‘asîr
Tîr-i cevr-i dilrübâdan ihtirâz etmek de güç

Çeşm-i mestin süzerek bin dürlü nâz îcâd eder
Her nigâhın birbirinden imtiyâz etmek de güç

Kıble-i hâcât-ı dil mihrâb-ı ebrûsundadır
Bu cihetle ‘âşıkâ terk-i namâz etmek de güç

Derd-i ‘aşka sabra tâkat hayli müşkil ey Reşîd
Gerçi terk-i nâzenîn-i dil-nüvâz etmek de güç

Nâzım-ı müşârünileyh Tatarcık-zâde Ahmed Reşîd Efendi; sudûr-ı ‘izâmdan ‘Abdullâh Efendi merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile bin iki yüz on altı senesi Kuds-i şerîf Mevleviyetine ve iki yüz yirmi iki senesi mısır-ı Kâhire Mevleviyetine nâil olarak iki yüz otuz yedi senesi Anadolu Sadâretine ve iki yüz kırk bir senesi Nikâbet (139) mesned-i celîlesine ve bir sene mürûrunda Rûmeli Sadâretine revnak-bahş-ı fazl u kemâl buyrulup iki yüz elli beş senesi şehir-i Şa’bânında ‘azm-i gülzâr-ı cinân eylemiştir. Mumâileyhin müsvedde olarak dîvânçe olacak miktâr eş’ârı vardır.

[Reşîd Efendi]

Gazel

Bahs edermiş eşk-i çeşmimle sabâh akşâm su
Korkarım kim eyleye dölâb edip ilzâm su

Berki etmiş gamzede zehrâb ile âmîhte
Tîğ-ı âteş-bârına vermiş o hûn-âşâm su

Geh riyâzet geh rasadla seyr-i eflâk etmeğe
Geh sehâb ü geh bün-i çehde olur kem-nâm su

Meyli bir Leylî-i hüsne akmış ol dîvânenin
‘Ayn-ı Mecnûn deşt ü sahrâda gezer sersâm su

Cüstücû etmektedir bir serv-i dil-cû kaddi kim
Geşt eder her sû çemende eylemez ârâm su

Sen de gerdişden rehâ bulmazsın ey çarh-ı felek
Çeym-i terden böyle hasretle akar mâdâm su

Mîve-i nazmım Reşîdâ âbdâr olsa nola
Bâğ-ı tab’a verdi bir destûr ebr in’âm su

Nâzım-ı mumâ-ileyh Reşîd Efendi; şehr-i ‘Anteb’in hânedânından ve ‘asrının sühan-şinâsânından olup fenn-i inşâda mahâret-i kâmile si bulunması cihetiyle Bağdâd Vâlîsi esbak âti’t-terceme ‘Ali Rızâ Paşa merhûmun cânib-i Bağdad’a ‘azîmetlerinde mektupçuluk hizmetiyle mahall-i mezkûra ‘azîmet ve bin iki yüz kırk dokuz târîhlerinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Mumâileyhin bir kıt’a dîvânı olduğı rivâyet kılınmıştır.

[Mustafa Reşîd Paşa]

Gazel

Haste-i nâtıkaya rûh-fezâdır hâmem
Zât-ı ‘Îsâ gibi i’câz-nümâdır hâmem

Reşha-i feyzine erbâb-ı fesâhat teşne
Gûyiyâ çeşmime ilhâm-ı Hüdâdır hâmem

Oldu icrâ-yı sühan etmeğe zerrîn-mîzâb
Ka’be-i ma’niye asılsa sezâdır hâmem

Ser-i şâhenşeh-i endîşeye konsa yeri var
Evc-i a’lâ-yı ma’ârifde hümâdır hâmem

Bî-muhâbâ reh-i nâ-refteye gitsem de ne var
Kahr-ı hasm eylemeğe elde ‘asâdır hâmem

Nâzım-ı müşârünileyh Sadr-ı esbak Mustafa Reşîd Paşa hakân-ı sa’îd ve Sultân Bâyezid tâbeserâhu bi-rahmetihi’l-meliki’l-Mecîd hazretleri evkâf-ı şerîfeleri Rûznâmçecisi (140) merhûm ve mağfûrûn leh Mustafa Efendi nâm zât-ı huceste-sıfâtın matla’-ı neyyir-i sa’âdet olan sulb-i pâkinden bin iki yüz on altı senesi şehir-i Şevvâli’l-mükerriminin on altıncı günü misâl-ı mihr-i enver âfâk-ı şuhûda nûr ü fer verip sinleri temyîz-i beyâz u sevâd ve tefrîk-ı noksân u ziyâd derecesine vâsıl oldukda rehberini baht-ı hudâdâd ve irşâd-i isti’dâd-ı mâder-zâdıyle tahsîl-i mâye-i ma’ârifte gûşış ve eşbâh ü emâsil arasında icrâ-yı hüsn-i mu’âşerete verziş eyleyerek;

تو اضع هر که دارد سرفراز است
بروی او در اقبال بار است

meâl-i hikmet-iştîmâlini pîşe vü celb-i kulûb-i kihân ü mihânı nikâde-i endîşe edenmekle Mektûbî-i Sadr-ı ‘âlî Odasına rehîn-i hüsn-i kabûl ve da’vet olarak nefis-i nefislerinde merkûz olan kemâl-i rûşd ü zekâ i’tilâ-yı kadr ü mertebelerine reh-nümâ

olmğla az vakitte beyne'l-akrân müşârün bi'l-benân olup gars ettikleri nihâl-i sa'y ü himmetleri karîn-i neşv ü nemâ ve bi'lâhire bir şecere-i tayyibe-i salhâ sâbitün ve fer'ihâ fi's-semâ olacağı rû-nümâ olduğuna mebnî kırk iki senesinde ser-zede-i vukû' olan Rusya Seferinde Ordu-yı Hümâyûn ma'iiyetinde bulundukları hâlde bi'l-istihkâk silk-i ye iltihâk etmiş ve orada Âmedcilik Vekâleti makâmında bulunarak haylice müddet sarf-ı himmetle sa'yleri meşkûr ve hizmetleri memdûh u mebrûr olduğu hâlde Edirne Mükâlemesi Meclisi Ser-kitâbetini dahi îfâ ile Dersa'âdet'e 'avdet ve kırk altı senesinde Pertev Paşa merhûmun me'mûren Mısır'a 'azîmetinde bâ-irâde-i seniyye müşârünileyh murâfakat ve ba'de'l-inhırâf be-tekrâr âmedcilik vekâletiyle icrâ-yı hüsn-i me'mûriyyet eyleyip bu müddetlerde ehliyyet ve liyâkatleriyle meşâmm-ı zemâne mu'attar ve küme-yi hâme-i küheylî-nijâdları mızmâr-ı fesâhat ve belâgatde mertebe-i çâlâk ve sebûk-reftâr olduğu cilveğەر olarak

مؤدداسا متابک olmak üzere 'ulüvv-i şânları zât-ı mekârim-nişânlarını da'vet etmekle

Kıldı Hak mîr-i Reşîdi sâl-i nevde Âmedî

târîh-ı menkûtı hisâbınca bin iki yüz kırk yedi senesi şehr-i Muharremü'l-harâmının üçüncü Salı günü Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn mesned-i refî'ine bi'l-isâle sâye-sâ-yı ihtirâm (141) olmuşlardır. Kırk sekiz senesi şerh-i Rebi'ulevvelinde sadria'zam bulunan merhûm Reşîd Paşayı Dersa'âdet'e da'vet me'mûriyyetiyle Üskübe 'azîmet ve sene-i mezkûre şerh-i Şa'bân-ı şerîfinde Tophâne-i 'Âmeri Müşîri bulunan Halil Rif'at Paşa me'mûriyyetiyle Mısır'a giderken bâ-irâde-i seniyye müşârünileyh dahi refâkat eyleyip kırk dokuz senesinde Mısırlı İbrâhim Paşaya ba'zı teblîgât icrâsıyçün me'mûren Kütahya'ya isrâ ve elli senesinde Âmedcilik mansıb-ı refî'i üzerlerinde olduğu hâlde Orta elçilik 'unvânıyla Paris Sefâret-i seniyyesine me'mûriyyetleri icrâ buyurularak biraz zaman orada ârâm ve ikâmetinden sonra me'zûnen ve muvakkaten Dersa'âdet'e bi'l-vusûl elli bir senesinde Büyükelçilik 'unvânıyla sâniyen Paris Sefâret-i seniyyesine mevsûl buyrulup elli iki senesinde oradan Londra Sefâret-i seniyyesine nakl ü tahvîl ile ibkâ-yı hizmet-i sefâret etmekde iken sene-i merkume şehr-i Şa'bân-ı şerîfinin on dokuzuncu Pazartesi günü Nezâret-i Celîle-i Hâriciyye Müsteşârlığına revnak-efgen-i ikbâl ve elli üç senesi şehr-i Rebî'ulevvelinin altıncı Cum'a günü 'uhde-i bâhirü'l-istihâllerine rütbe-i sâmiyye-i Müşîrî tevcihiyle

makâm-ı Nezâret-i Celîle-i Hâriciyyeye sâye-endâz-ı übbehet ve iclâ olunup sene-i mezkûre şehr-i Zilka'desinin ikinci günü vezâret ve pašalık 'unvânı ihsânıyla Nezâret 'uhdelerinde olduğu hâlde üçüncü kerre Paris Sefâret-i seniyyesine me'mûr buyurulmuş ise de muahharen 'azîmetleri teahhur edip elli dört senesi şehr-i Cumâde'l-ûlâsının ol altıncı Salı günü kezâlik nezâret 'uhdelerinde bulunduğu hâlde muvakkaten Londra Sefâret-i seniyyesine me'mûriyyetleri rû-nümâ olup elli beş senesi Rebî'ulâhîrinin on dokuzuncu Pazartesi günü şeref-vukû' bulan cûlûs-i hümâyûnı müte'âkıben Dersa'âdet'e 'avdet ve yine Nezâret-i hâriciyyede pertev-endâz-ı sâha-i übbehet olarak sene-i mezkûre Şa'bân-ı şerîfinin yirmi altıncı Pazar günü Gülhâne'de kırâet buyurdıkları Hatt-ı Hümâyûn (142)-ı 'adâlet-merhûn-ı Hazret-i Şâhâne mûcibince Tanzîmât-ı Hayriyye usûl-i ma'dilet-şumûlünün icrâ-yı mevâdd-ı esâsiyyesi ve Mısır mes'elesinin hall ve tesviyyesi hitâmından sonra ya'nî elli yedi senesi şehr-i Saferinin altıncı Pazartesi günü Nezâret-i Hâriciyyeden infisâl ile sene-i merkume cumâde'l-ûlâsının yirmi altıncı Salı günü râbî'an Paris Sefâret-i seniyyesine me'mûriyyetleri zuhûr ederek elli sekiz senesi Zilka'desinin on dördüncü günü Sefâret-i mezkûreden fekk-i râbîta-i ittisâl ile Dersa'âdet'e 'avdet edip elli dokuz senesi şehr-i Rebî'ulâhîrinin on yedinci Çarşamba günü Edirne Vâlîliğine me'mûriyyetleri vukû' bulmuş ise de inhirâf-ı mizâcları bu me'mûriyyetden 'afvlerini câlib olarak sene-i mezbûre şerh-i Şevvâl-i şerîfinin yirmi birinci Pazartesi günü hâmisen Paris Sefâret-i seniyyesine ta'yîn buyurulmuş altmış bir senesi şehr-i Şevvâl-i şerîfinin yirmi ikinci Perşembe günü sâniyen Nezâret-i hâriciyyeye revnak-tırâz-ı ittisâl olarak Dersa'âdet'e 'avdetle ol makâm-ı 'âlî zât-ı bâhirü'l-me'âlîleri mukârenetiyle müteşerriif ve mütelâlî olduğu hâlde sırrı zuhûr ederek iki yüz altmış iki senesi şehr-i Şevvâlü'l-mükerrerminin yedinci Pazartesi günü beytü's-şeref-i hurşîd-i iclâl ve intihâ-yı merâtib-i ikbâl ü iclâl olan makâm-ı Sadâret-i 'uzmâ ve mertebe-i vekâlet-i kübrâya şa'sa'a-nisâr-ı şân ü şeref-i bî-hümâl buyrulmuş ve altmış dört senesi şehr-i cumâde'l-ûlâsının yirmi dördüncü Perşembe günü makâm-ı sadâratden mufârakatları rû-nümâ ve sene-i mezbûre şehr-i Receb-i şerîfinin yirmi üçüncü Pazar günü Meclis-i 'Âliye me'mûriyyet-i celîlesine rûh-bahşâ ve yine sene-i merkume şerh-i Ramazân-ı mağfîret-feyzânın on üçüncü Cumartesi günü sâniyen makâm-ı vekâlet-i kübrâda fermân-fermâ olup altmış sekiz senesi şerh-i Rebî'ulâhîrinin dördüncü Pazartesi günü vukû'a gelen infisâlden iki gün sonra ya'nî

şerh-i mezbûrun altıncı Çarşamba günü Meclis-i Vâlâ riyâsetine me'mûr buyurularak kırk bir gün zarfındaki sene-i mezbûre şehr-i Cumâde'l-ûlâsının on beşinci Cumartesi günü yine;

Yine oldu vekîl-i mutlak-ı fâiz Reşîd Paşa

târîhi nâtık olduğu veçhile makâm-ı vekâlet-ittılak likâ-yı dâverâneleriyle (143) sâlisen ve müceddeden rehîn-i işrâk-ı olup sene-i mezkûre şerh-i Şevvâlinin on dokuzuncu Perşembe günü mufârakat-ı makâm ile devlet-hânelerindeistirâhat ü ârâm üzre oldukları hâlde Devlet-i 'aliyye ile Rusya Devleti beyninde ser-nrümâ-yı zuhûr olan mes'ele-i ma'lûmenin ibtidâlarında ya'nî altmış dokuz senesi şerh-i Şa'bân-ı şerîfinin altıncı Cum'a günü sâlisen makâm-ı Nezâret-i Hâriciyye cevher-i yektâ-yı zât-ı memdûhu's-sıfâtlarıyla ez-ser-i nev kesb-i envâr-ı mefharet etmiştir.

قطعه زنا نبات فلک در امان حق باشد زحادثات قرآن در حمایت قرآن
فلک مساعد اقبال یار و بخت معین تش درست و امیدش روا و علم روان

nâzır-ı me'âlî-meâsir-i müşârünileyh eslâf-ı 'ızâmına fâik ve 'adl ü merhamet ve icrâ-yı ahkâm-ı hakkâniyyet ve kemâl-i zekâ ve fetânet ve nihâyet dirâyet ile dillerde dâir ve her lisânda misl-i sâir olduğu misillû

یس من الله بمشكر ان يجمع العالم في واحد

meâl-i dil-ârâsıyla vasf u sitâyîşe sezâ ve lâyıkdere. Şu rütbe ki cûd ü ihsânı Hâtem'in nâmını tayy etmiş ve cevdet-i fikr ü endîşesi Aristo ve Felâtûnı deryâ-yı hîç-â-hîçe bırakmışdır ve hânedânlıkda dahi ekâbir-i sâbika ve mevcûdeyi sebkât edip bisât-ı ni'metleri bâ y u gedâya meftûhdur. Fenn ü inşâda muvaffak oldukları evvelîn derece-i mahâret-i seniyyelerine kıyâs ile Hoca-i cihân henûz mektebe gitmekte olan tıfl-ı ebced-hân ve sehmü's-sa'âde-i berâ'a-i belâgatları te'sîrinden Okçu-zâde verâ-yı hısâr-ı ihtifâya gürîz ve Yûsuf Nâbî-i bî-mâye ve nâdân mesâbesine Nergisî ile Veysî dahi bâğ-ı hünerde püjmurde bir şükûfe sırasına konulmak revâ ve şâyândır.

سزده که کاتب دیوانسرای خلد کند
نبود نسخه آن بر بیاض دیده جور

medîhasınca memdûh u müselle-i 'âlem olan eser-i hâme-i müşğîn-'alâmeleri temâşâsına muvaffak olanlara göre siyâhî-i zülf-i hûbân ve sürhî-i ruhsâr-ı

mahbûbândan ferâgat olunmak emr-i tabî'îder. Eş'âr-ı letâfet-beyânları dürc-i dürer-i me'ânî olup lafz-ı selîs ve ta'bîr-i nefîs ile bî-misl ü bî-bedel ve şâyeste-i darbü'l-meseldir. Masdûka-i "inne mine'ş-şî'ri le-hikmeten" olarak nihâyet merâtib-i i'câzî hâiz ve şu'arâ-yı 'asrın derece-i fesâhat ve belâgatlarını mâbeynü'l-arz ü semâ mütecâviz olmuştur. Ve külli yevmin rû'yet mesâlih-i mühimmeden mâ'adâ geceleri dahi mütâla'a-i (144) umûr-ı me'mûreleriyle şâhid-i siyeh-çerde-i hâb u huzûr dü dîde-i iştifâllerinden mehcûr olduğu ma'lûm-ı sığâr u kibârdır. Huzûr-ı feyz-mevfûrlarına vâsıl olanlar nâil oldukları nevâziş-i ihsân-nümâyîşlerden dünyâ vü mâfihâyı unutmakda olup 'acz-i bendegân ve bîçâregân haklarında merhamet ve şefkat ve meded-res ü 'inâyet-i 'aliyyeleri ise cümle 'indinde müselleme ve zâhir ve bu keyfiyyet dâimâ müstemirren 'avn ü 'inâyet-i Hazret-i Mûte'âl'i câlib idüğü muncelî ve bâhirdir. İki yüz elli beş târîhinde Tanzîmât-ı Hayriyyenin vaz' u te'sîs ve Mısır mes'elesi gibi bir 'ukde-i müşkilenin ve muahharen dahi Yunan ve memleketeyn ve mültecî mes'eleleri misillû birer emr-i cesîmin ve daha nice nice misâl-i zülf-i siyehkâr-ı 'ukde-bend-i efkâr olan umûr-ı müşkilenin benân-ı re'y-i rezîn-i isâbet-karînleriyle rehîn-i istihlâl olması sikâyîş-i zât-ı fehâmet-simâtlarına bir kat daha 'âlemi mecbûr eylemiştir. Velhâsıl vücûd-ı mes'ûd-ı 'âlîleri merhamet ve fetânet-i mücesseme olup her husûsda eslâf-ı 'izâmını sâbık ve hâme-i 'acz-i beyân her ne dereceye kadar evsâf-ı celîlelerin beyâna kudret-cünbân olsa lââyık olduğundan bir bendesin tahrîr ile ihtiyâr-ı ihtisâr kılınmıştır.

لَا زَالَ مَحْرُوسًا بَعِينَ عَنَّا يَتِ الْمَلِكِ الْمُسْتَعَالِ مَا نَوْسًا بِالنَّيْنِ

أَوَّلًا قَبَالِ فِي كُلِّ حَالِ

[Ahmed Reşîd Efendi]

Gazel

Tarîk-ı Nakş-bendî ehlinin feyzi Hüdâdandır

Oların nisbeti cümle Rasûl-i müctebâdandır

Bû-bekr ü ‘Alîdir bu tarîkin şâh ü serdârı
Şüyûh-ı Hocagânı hep kibâr-ı evliyâdandır

Bu yolda ittibâ’a sünnet oldu bâ’is-i vuslat
Cemî’-i bid’ati terk etme bunda ihtidâdandır

‘Azîmetler ‘ameller işleyüp ruhsatdan el çekmek
Bu yolda sâlike böyle sülûk etme revâdandır

Tarîk-ı cezbedür bunda irer tîz menzile sâlik
Ki bunda sîlin seyri tarîk-ı ihtifâdandır

Devâm-ı zikr ile saht oldu Nakş-bendîler kârı
Onunçün bunların feyzi hemân kalbe cilâdandır

Tarîk-ı Nakş-bendin çillesi âsânder sanma
Bu yolda cân fedâ etmek şurât-ı ibtidâdandır

Reşîdâ gel hazer kıl dil uzatma Nakş-bende sen
Bakın bil kim olara ta’n edenler eşkıyâdandır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Reşîd Efendi; mûsıla-i Süleymâniyye rütbesini ihrâz ile Mehmed Paşa Medresesi müderrisi iken bin iki yüz on sekiz senesi irtihâl-i dâr-ı bekâ etmiş olan (145) Nevşehirli Süleymân Efendi’nin sulbünden Dersa’adet’de cennet-mekân Sultân Ahmed Hân Hazretleri Câmî’-i şerîfî civârında vâki Nahl-bend mahallesinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup sinni tefrîk-ı sürh u sefîde resîde oldukda Erzincânî Müftî-zâde Mehmed Sâdık Efendi’nin tilmîzânından Hâfız Mustafa Efendi’den ‘ilm-i sarfdan bed’ ile Şerh-i ‘Akâidden olan ‘ilm bahsine ve üstâd-ı mumâileyhin cânib-i Hicaz’a ‘azîmetinde fetvâ-yı mukarrir es-Seyyid Hüseyin Efendi’den Muhtasar Müntehâya kadar tahsîl ile tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyledikten sonra iki yüz otuz iki senesi Zeyne’l-’âbidin Efendi merhûmun meşîhati hengâmda bâ-imtihân tarîk-ı tadrîse duhûl ederek Mahmûd Paşa Mahkemesi ve

ba'dehu Dârü'l-hilâfet i'l-'aliyye Hükûmeti dâhilinde Bâb Niyâbeti Mukayyidliği hizmetinde bir müddet istihdâm olunup iki sene müddet Âhî Çelebi Mahkemesi Niyâbetinde ve yirmi dört sene müddet dahi Dâvud Paşa Mahkemesi Niyâbetinde bulunduğu hâlde dâmen-i kanâ'atı ve husûsıyla tarîk-ı istikâmeti elden bırakmayarak edâ-yı hizmet-i şerî'at eyleyip,

Eyâ Rabbi bize bir er bulunup himmet eder mi

mısra'ını gûyâ olarak imrâr-ı subh u mesâ etmekte iken iki yüz altmış beş senesi Kuds-i Şerîf Mevleviyetine nâil olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddemce ki mesned-ârâ-yı Meşîhat-i İslâmiyye Mehmed 'Ârif Efendi-i vâlâ-pâyenin evân-ı meşûhatlerinde ve 'Ömer Ağa-zâde Mehmed Tevfik Beyin Rûmeli Sadâretine nakilleri esnâda müşârünileyhümâya olan tereddüd ve ta'allukı münâsebetiyle Mâliyye Hazînesi dâhilinde vâki Beytü'l-mâl Kassâmlığı kendilerine tevcîh ve ihâle buyrulmuştur. Mûmâileyh evâil-i hâlinde tarîk-ı 'aliyye-i Nakş-bendiyye meşâyıh-ı 'izâmından Kaşgârî el-Hâcc 'Abdullâh Nidâyî Efendi merhûmdan ahz-ı yed-i inâbet etmiş ve bidâyetinden nihâyetine kadar Mesnevî-hân el-Hâcc Hüsâmeddin Efendi'nin halka-i ders ü ifâdesine devâm ile ifâde-i nikât-i Mesnevî ve idâre-i rümûzât-ı ma'nevî eylemek şerefine dahi me'zûniyyet ve mazhariyyet hâsıl eylemiştir. Ve'l-hâsıl kendisi 'ulûm-ı zâhire ve bâtınaya vâkıf bir zât-ı 'ârif olup Keşkûl-i Sâfiyye 'ale'l-Vâridâtü's-Sa'diyyeti'l-Vâfiyye isminde bir kıt'a şerh-i mu'teberi ve Füyûzâtü'l-Hubbiyye 'ale's-Salavâtî'l-Meşîşiyye isminde dîğer bir eseri olduğundan başka (146) Sâfi mahlasıyla dahi tarîkate dâir bir miktâr güftâr-ı hakîkat-nisârı vardır.

[Ahmed Reşîd]

Gazel-i nâ-tamâm

Mübtelâ oldum bir gün bir dilber-i ra'nâya ben
Kalmayıp sabra mecâlim olmuşum bî-vâye ben

Şîve vü refâtârı hoş çok dilbere meyl eyledim
Düşmedim 'âlemde böyle âfet-i yektâya ben

Herkesi bir gûne taltîf eyleyip memnûn eder
Ben de oldum bî-irâde ol yüzü hüsnâya ben

Bahr-ı ‘ummân-ı mahabbet içre gavvâs olmuşam
Dalmamış idim Reşîdâ böyle bir deryâya ben

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Reşîd Efendi; Akşehir nâm şehir-i cesîmde bin iki yüz yirmi dokuz senesi hilâlinde kadem-niâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli iki sâlinde Dersa’âdet’e muvâsalatla Şehzâde Câmi’-i şerîfî civârında vâki İbrâhîm Paşa Medresesi’nde hücre-güzîn-i ikâmet olduğu hâlde İmâm-zâde Efendi merhûmdan tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyledikten sonra bi’l-istihkak bir kıt’a müderrislik rûûs-ı hümâyûnuna nâil ve iki yüz altmış üç senesi Mekteb-i Ma’ârif-i ‘Adliyye ve muahharen Sultân Bâyezîd-i Velî tâbeserâhu Hazretleri Câmi’-i şerîfî cenbinde vâki Mekteb-i Rüşdiyye şâkirdânı Haceliğine me’mûren mümtâz-ı emâsil olmuştur. mûmaileyh akrân u emsâline hem-sinn ü hem-sâline fâik bir fâzıl-ı muhakkak olup ile’l-ân neşr-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ile me’lûf ve meşgûldür.

[Şeyh Mustafa Rızâ]

Gazel

Diyâr-ı dilde bana hem-zebân bulunmadı hiç
Lisân-ı ‘aşkı bilir tercemân bulunmadı hiç

Semend-i şevki sebk eylemek ne mümkündür
Ona bu ‘arsada bir hem-’inân bulunmadı hiç

Bu rîk-zâr-ı tevekkülde şehir-i irşâda
‘Asâ-yı pîr olacak bir cüvân bulunmadı hiç

Yaman bildiğimi yahşı anladım şimdi
Özümden özge cihânda yaman bulunmadı hiç

Bu kâr-hâne-i gabrâda Hoca-i emele
Kumâş ‘arzedecek bir dükân bulunmadı hîç

Hümâ-yı tab’-ı bülend Rızâya şâyeste
Bu mûrg-zârda bir âşiyân bulunmadı hîç

Nâzım-ı mumâ-ileyh Neccâr-zâde Şeyh Mustafa Rızâ Efendi; Dersa’âdet’te bin doksân târihinde (147) pâ-nihâde-i hânkâh-ı vücûd olup evâil-i hâlinde tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye ederek bin yüz yirmi üç târihinde tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyyeye sülûk ile bilâhire kasaba-i Beşiktaş’da kâin ismine mensûb olan dergâha post-nişîn-i irşâd buyrulup otuz sene müddet seccâde-güzîn-i feyz ü himmet olduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ’at eyleyip yüz elli dokuz târihinde hitâb-ı irci’îye tâbi’ ve ol veçhile makâm-ı asliyyesine râci’ olarak cesed-i şerîfi dergâh-ı şerîf-i mezkûr hazîresinde defîn-i hâk-i ‘itr-nâk olmuştur. Mumâileyh ashâb-ı keşf ü kerâmetden olup Muhtasarü’l-Vilâye nâm kitâb-ı nefîse Türkçe bir kıt’a terceme-i rengîn-lehçesi ve na’t-ı şerîf-i Cenâb-ı Risâlet-penâhiye dâir bir ‘adet matbû’ ve masnû’ dîvân-ı belâgat-beyânı vardır.

[Rızâ Efendi]

Gazel

Neş’e-yâb olmadı sâkî dil-i âvâre dahi
Teşnedir bûs-i leb-i sâgar-i ser-şâre dahi

Senin üftâde-i cevri ü sitemin olmuş-iken
Âh ü zâr eylemesin mi dil-i bîçâre dahi

Nîgeh-i tîrine âmâc olalı cism-i nizâr
Açdın ey sîm-tenim sîneme sad-pâre dahi

Âb ü tâb-ı ruh-ı rengînine müstağrak olur
Meh ü hurşîd ü felek sâbit ü seyyâre dahi

Bu nev âsârı Rızâ verd-i zebân eyleyerek
Sebt eder şarta-i mecmû'a-i eş'âra dahi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Rızâ Efendi; Kethüdâ-yı Sadr-ı 'âlî-i esbak Küçük Râşid Efendi'nin mahdûmu olup müddet-i medîde Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odasına müdâvemetle rütbe-i Hâcegânî ihrâz eyleyip muahharen Dîvân Kitâbeti me'mûriyyetiyle medine-i Konyâya 'azîmet ve ol havâlîde 'azm-i gülzâr-ı cennet eylemiştir.

['Ali Rızâ Bey]

Gazel

Kalem alırsam elime edip hitâb-ı suhen
Dedi ki eyle sözün cem' edip kitâb-ı suhen

Kilid-i kenz-i me'ânîye hâmedir miftâh
Hüdâ-yı fâtih eder bize feth-i bâb-ı suhen

Eden derûnünü gencîne-i Ma'ârif-iHak
Olur mahabbet-i pîrânla kâbyâb-ı suhen

Şükür ederdi tefekkür ederse ma'nâda
Şeb-i mezâmîne vardı hayâl-i hâb-ı suhen

Gönülde pâdişeh-i 'aşka intisâb edeli
Yeter Rızâ yerini buldu bu nisâb-ı suhen

(148)

Nâzım-ı müşârünileyh 'Ali Rızâ Bey; Sadr-ı esbak Hekim-oğlu 'Ali Paşa merhûmun hafîdi olup tarîk-ı feyz-refîk-ı tedrîse dâhil ve bin iki yüz on altı senesi

Üsküdar Mevleviyetine ve iki yüz yirmi dört senesi Bursa Mevleviyetine ve iki yüz kırk üç senesi Anadolu Sadâretine nâil olduktan sonra iki yüz elli üç senesi hilâlinde tûl-i ecel-i mev'ûdîyle irtihâl-ı dâr-ı bekâ eylemiştir.

[‘Ali Rızâ Paşa]

Gazel

Âmed ü reft-i hayâl-i vuslatın ey serv-kad
Körfez-i deryâ gibi sînemde eyler cezr ü med

Halka halka pâ yine gördüm dolaşmış giysûlar
Beste-habl-i vaslına re's-i ezel pâ-yi ebed

Tâb-ı neznare ne mümkün pertev-i ruhsârına
Âfitâb-ı hüsnün etmiş menzilin burc-i esed

Hürmetinden mi düşer gâhi ayağa düşse de
Gelmede bintü'l-'ineb tâ devr-i Cemden yed-be-yed

Kat'ı hüccet eylemez tebrî-i hüsne hatın
Mushaf-ı rûyünde buldum ben Rızâya yüz sened

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Ali Rızâ Paşa; Trabzon Sancağı dâhilinde kâin bir karye-i sagîrede kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup evâil-i hâlinde bir müddet akreb akrabâsından olan Nâzır Ahmed Paşa merhûmun Defterdârlık ve Mühürdârlık misillû hizmetlerinde bulunduktan sonra bir aralık Manisa Mütessellimliğine ve ba'dehu İzmir Gümrükçülüğüne ve bir müddetden sonra Melemen Voyvodalığına me'mûr ve ta'yîn buyurularak bin iki yüz kırk dört senesi ‘uhdesine Istabl-ı ‘Âmire Müdürlüğü pâye-i mu'teberesi bi't-tevcîh Haleb-i şehbâ Kaymakâmlığına ve bir sene mürûrunda bâ-rütbe-i vezâret Haleb Eyâletine ve iki yüz kırk altı târîhinde Bağdad Vâlîsi bulunan Dâvud Paşa'nın ba'zı mertebe mugâyır-ı rızâ-yı ‘âlî vukû' gelen harekât-ı nâ-be-câsından dolayı müşârünileyhın Bağdad Eyâletinden ihrâcıyle eyâlet-i

merkumeye mansûbiyyeti husûsan şeref-sünûh u sudûr buyurulan irâde-i ‘aliyye muktezâ-yı münîfinden bulunmuş olmasına mebnî Bağdad cânibine ‘azîmet ve sâye-i kudret-vâye-i Cenâb-ı cihân-bânîde müddet-i kalîle zarfında Vâlî-i müşârünileyhi bi’l-ahz dür-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye îsâle hüsn-i muvaffakiyyetle eyâlet-i merkumeye endâz-ı mecd ü übbehet ve iki yüz elli yedi senesi (149) Şâm-ı şerîf eyâletine şeref-bahşâ-yı şân ü şöhret buyrulup iki yüz altmış bir senesi hilâlinde eyâlet-i merkumeden infisâlini müte’âkıben ‘âzim-i dâr-ı bekâ ve Şâm-ı cennet-meşâmda defîn-i hâk-i ‘itr-nâk olan Bilâl-i Habeşî radî’anhü’l-Celî Hazretlerinin türbe-i felek-mertebeleri kurbinde muntazır-ı rahmet-i Hudâ olmuştur. Müşârünileyh mânend-i Hâtem bir vezîr-i sâhip-kerem olup eş’âr-ı belâgat-şi’ârı beyne’ş-şu’arâ müstahsen ve müsellemler olduğu müstağnî-i tahrîr ü rakamdır.

[‘Ali Rızâ Efendi]

Gazel

Melce-i ehl-i mahabbetdir külâh-ı Mevlevî
Sakf-ı bünyân-ı hakîkatdir külâh-ı Mevlevî

Bir gün elbette kanar başa hüma-yı feyz-i ‘aşk
Lâne-i ‘ankâ-yı devletdir külâh-ı Mevlevî

Zîr-i tâkında bulur mihrâb-ı ‘aşk-ı ehl-i hâl
Kubbe-i eyvân-ı himmetdir külâh-ı Mevlevî

Tünd-bâd-ı mâsivâdan lem’a-i şem’-i dili
Hıfz için fânûs-ı vahdetdir külâh-ı Mevlevî

Rûze-dârân-ı Rızâyâ matbah-ı Hünkârda
Kâse-i iftâr-ı vuslatdır külâh-ı Mevlevî

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Ali Rızâ Efendi; bin iki yüz otuz bir senesi hilâlinde mahrûsa-i Bursa’da zînet-efzâ-yı gehvâre-i vücûd olup nakdine-i himmetini iktisâb-ı

gevher-i ma'rifete sarf eyleyerek me'âric-i ma'arife 'urûc ve su'ûd ile;
Gevher âgûş-ı sadefde devr olur kıymetlenir
mısra'ı müfâdınca iki yüz elli sâlinde ol gevher-i yegâne-i bahr-ı nezâket gencîne-i
kadr ü rif'at olan Dârü'l-hilâfet i'l-'aliyyeye nakl ü hicret ve o hengâmda Mektûbî-i
Sadr-ı 'âlî Odasına vaz'-ı kalemdân-ı himmet eyleyip elli üç senesi Hacelik rütbesini
bi'l-ihrâz bir sene mürûrunda Oda-i mezkûr sınıf-ı ûlâ hulefâsı silkine dâhil ve o
esnâda râbi'a rütbesine dahi nâil olduktan sonra sene-i merkume hilâlinde
müceddeden Bâb-ı Ser-'askerîye Mektupçuluk 'unvânıyla me'mûr ve ta'yin
buyrulup 'ilm-i inşâda derkâr olan mahâreti iktizâsınca iki yüz elli dokuz senesi
rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisıyla Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Kitâbeti me'mûriyyet-i
behiyyesine ve iki yüz altmış altı senesi rütbe-i mezkûrenin sınıf-ı (150) evveliyle
Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesine ve bir sene temâmında Defter Emânetine
hâme-keş-ı 'âtîfet buyurularak iki yüz altmış dokuz senesi Meclis-i Vâlâ a'zâsı
sınıfına nâkıl olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddemce Meclis-i
mezkûr me'mûriyyeti 'uhdesinde olmak üzere bâ-rütbe-i bâlâ Anadolu Ordu-yı
Hümâyûnı Müsteşârlığı me'mûriyyet-i behiyyesine revnak-bahşâ buyrulup yedi sekiz
mâh mürûrunda Dersa'âdet'e 'avdet eylemiştir. Müşârûnileyh fenn-i inşâda müşârûn
bi'l-benân bir zât-ı zî-şân olup şî'r ile 'adem-i tevagguline binâen eş'ârı birkaç
gazelden 'ibârettir.

[Mehmed Rızâ Bey]

Gazel

'İşret-âbâd olduğuyçün dâimâ dünyâ evi
Gösterir câm-ı hilâlî-veş felek mâh-ı nevi

Mihr-i bahtım olalı burc-i kesâfetde nihân
Şeb-çerâğ-ı âhımın âfâkı tutmuş pertevi

Gonca-i ruhsârını ol nev-nihâl-i 'işvenin
Beslemiş reng-i tebessümle bahâr-ı ma'nevî

Garka-i girdâb-ı hayret olmadıkça ‘âşıkân
Hânkâh-ı ‘aşkda dönmez o şûh-ı Mevlevî

Neş’e-yâb oldu Rızâ tab’-ı sühan-perdâzımız
Olacak ‘âlemde erbâb-ı kemâlin peyrevi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Rızâ Bey; Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı ‘âliden İsmâ’îl Ağa nâm bir zâtın sulbünden Edirne Eyâleti dâhilinde kâin Bergos*** nâm kasabada bin iki yüz kırk yedi senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Mekteb-i Ma’ârif-i ‘Adliyyede bir miktâr tahsîl-i ma’ârif eyledikten sonra Mâliye Mektupçusu Odası hulefâsı ve muahharen Meclis-i Muhâsebe-i mâliyye ketebesini silkine ilhâk olmuştur.

[Mustafa Ra’nâ]

Gazel

Merdüm-i çeşmim dem-â-dem kendine tapudadır
Her cihetle dil hevâ-yı ‘ayrıdan âsûdedir

Oldu mişkât-ı zuhûrum zâtıma misbâh-ı nûr
Nârı nûr eden hidâyet kâsesi bîhûdedir

Evveli yok âhiri yok lem-yezeldir zâtı hû
Kulhüvallâhü ehad şânı onu fermûdedir

Lâ-yezâlîdir sıfâten ismine Allâh dedim
Zât-ı lem-yûled şuhûd-ı ‘ayn ile meşhûdedir

***Burgaz, Lüleburgaz

‘Ayn ile ‘ayn oluban ol ‘aynı a’yânda görüp
Lâ ile illâyı verdim ‘ayna mülküm hûdadır

Mülk olaldan hû bana dil gayra etmez iltifât
Lâ-mekân ü bî-sadâ bî-harf güftügûdadır
(151)

Halka-i zikrinde eylerken hevâ-yı hây ü hû
Buldu söz ‘aynın sözümde dil bekâ-âlûdedir

Utlubü’l-’ilme velev bi’s-Sîn’i tasdîk etmeyen
‘İlme gâyet vermeyip hem-râh-ı cüstücûdadır

Zâhidâ sanma salât erkânıdır müşkil rükû’
Bu sırât-ı çâr-pâda kalmanız bîhûdedir

Va’bud emri çün sana Hakka’l-yakîni remzedir
Kâmetin dâl etme zîrâ festakîm fersûdedir

Hocam ‘ârifdir bu sırâ şimdi Ra’nâ gönlümüz
Ah seni takvîm üzre bir kad-i dil-cûdedir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Ra’nâ Efendi; Rûmeli’de kâin Nevrekop nâm kasabada neşvünemâ bularak evâil-i hâlinde kitâbet hizmetiyle Drama nâm kasabada bir müddet ikâmet ve muahharen mısır-ı Kâhire cânibine ‘azîmet eyleyip bir çok vakit Rûznâmçe Kaleminde kitâbet eyledikten sonra hânesinde gûşe-güzîn-i istirâhat olduğu hâlde ‘illet-i fellâceye mübtelâ ve iki sene mürûrunda ki bin iki yüz kırk sekiz târîhinde ‘âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Mumâileyhin muahharen Mısır eyâletine sâye-bahş-ı ‘âtîfet buyurulan İbrâhîm Paşa merhûmun hakkında tanzîm eylediği kasîdesinde ‘illet-i mezkûreye mübtelâ olduğunu müş’ir îrâd etmiş olduğu beyt;

‘Acebâ yâd eder mi o vezîr ibni vezîr

İki yıldan beri meflûc olan Ra’nâyı

manzûmenin mısra’-ı sânisini ba’dehu vefâtını âti’t-terceme Nihâd Bey bu veçhile

tazmîn etmiştir:

Kaldırıp bir yere defn eylediler ahibâbı

İki yıldan beri meflûc olan Ra'nâyı

Mumâileyh 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyeye âşinâ bir şâ'ir-i ra'nâ olup
Hacı Bektâş-ı Velî kuddise sırruhu'l-celî Hazretleri mihıbbânından bulunmuş olduğu
haysiyyetle ekser eş'ârı tasavvufâne ve şeyhâne vâki olmuştur.

[Mustafa Ra'nâ]

Gazel

Zîr-i fesden dilber oldu nümâyân kâkülün
Meh-cebînin üzre çok gösterdi 'unvân kâkülün

Zîr-i fesde habs edip yüz verme lutf it el-emân
Eyledi cem'iyyet-i 'aklîm perîşân kâkülün

Her telinde gûyiyâ asıldı bir tîr-i kazâ
Bağladı her mûyine bin merd-i meydan kâkülün

Rub'-ı meskûnı musahhar etmeğe kasd eylemiş
Kendi başına eder hükm-i Süleymân kâkülün

Hâke saldı sâye-veş âhir zemânı çâkerin
Bir nefes güldürmedi bî-din ü îmân kâkülün

(152)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Refâhî Hacı Giray Sultân Silivri kazâsında vâki Vize
nâm kasabada bin iki yüz otuz târîhinde zînet-efzâ-yı 'âlem-i şuhûd olup muahharen
Silivri kasabasına nakl ü hicret ile ile'l-ân kasaba-i mezkûrede peygûle-güzîn-i
ikâmetdir. Mumâileyh Hoca Kırımî Efendi şâkirdânından bir zât-ı sâhip-i 'irfândır

[Hüseyin Rıf'at Efendi]

Gazel

O şâh-ı şeh-levendimin 'atâlar meşrebindendir
eder 'uşşâkına ihsân sehâlar meşrebindendir

İçer câm-ı meyi her dem olur meytâne ol şâha
Geçer 'işretle eyyâmı Safâlar meşrebindendir

Beni dîvâne kılmışdır ol şûh-ı nâzenîn ammâ
Yolunda cân fedâ olsun vefâlar meşrebindendir

Cemâli nûruna baksam kesâfet mahv olur dilden
Kılur 'âlemleri rûşen ziyâlar meşrebindendir

Ganîder 'aşk ile gönlüm sever mahbûb-ı ra'nâyı
Ta'accüb eyleme Rif'at gınâlar meşrebindendir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Çelebi Hüseyin Rıf'at Efendi; devr-i Sultân Selîm Hân-ı sâlisde Âsitâne-i Cenâb-ı Hudâvendigârîde serîr-ârâ-yı irşâd olan Çelebi el-Hâc Mehmed Emîn Efendi merhûmun ferzend-i ercümendi olup bin iki yüz on iki târîhinden sonra irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mumâileyhin 'unfuvân-ı şebâbetinde nazm u inşâd eylediği âsâr-ı belâgat-şi'ârındandır.

['Ali Rıf'at Bey]

Gazel

Hele ol âfet-ile ülfetimiz tâzeledik
Yine ol mâh ile biz kâleyi endâzeledik

Şerer-i hicrî derûnda elemi dilde müdâm
Âteş-i ‘aşkı yeniden yine yelpâzeledik

Pârelenmişdi mahabbet varakı hayli zemân
Defter-i ‘aşkı bugün biz yine şîrâzeledik

Dün gece meclis-i meyde o kamer-tal’at ile
Yedik içdik neler ettik de neler bâzeledik

Bunca demler idi kim Rif’ate küsmüşdü o yâr
Hele ol âfet ile ülfetimiz tâzeledik

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Ali Rif’at Bey; Mîrâhûr-ı evvel-i Şehriyârî müteveffâ
Hasan Beyin mahdûmu olup evâil-i hâlinde metrûk Silahşörân-ı Hâssa silkine
insilâk ile İhtisâb me’mûriyyetinin bidâyeti esnâsında me’mûriyyet-i merkume ile
Medine-i Manastır’a ‘azîmet eyelyüp (153) bin iki yüz kırk üç târîhinde mahall-i
mezkûrda dâr-ı bekâya ‘âşim rihlet eylemiştir.

[Ebûbekir Rif’at]

Gazel

Bir şûha gönül ver kim ola medhe sezâ ol
‘Âlemde kerem-pîşe olan şâha gedâ ol

Dil-hastesi ol öyle tabîb-i dil ü cânın
Kim eyleye Lokmân gibi bîmâra devâ ol

Cânâne sitem eylese ‘uşşâka değil gam
Lutf ettiği dem gayrılara cevır ü hatâ ol

Gül gül olacak meclis-i sahbâda ruh-ı yâr
Ey bülbül-i dil sende biraz nağme-serâ ol

Meyl etme fûrû-mâye olan âfete Rifʼat
Üftâde-i hûbân-ı pesendîde-edâ ol

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ebûbekir Rifʼat Efendi Kırımıyyü'l-asl olup fenn-i kitâbetde olan ma'lûmâtı iktizâsınca bir nice müddet ba'zı vüzerânın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunduğ u hâlde imrâr-ı vakt ü sâ'at eyleyip bilâhire Bağdad Vâlîsi esbak Necîb Paşa merhûmun dâiresine intisâb ile müşârünileyhin bin iki yüz kırk altı senesinde Surre-i Hümayûn Emâneti me'mûriyyet-i celîlesiyle cânib-i Hicaz'a 'azîmeti esnâda Kethüdâlık hizmetinde bulunduğ u hâlde 'âzim-i beytü'l-harâm ve ba'de'l-hacc Medine-i münevverede ihrâm-bend-i Dârü's-selâm olmuştur. Mumâliyehin ferzend-i ercümendleri Mûsâ Safvetî Paşa mukaddem ve muahhar iki def'a Mâliye Nezâret-i celîlesine revnak-efzâ olmuştur. Bir kıt'a matbû' dîvânı dahi vardır.

[Halîl İbrâhîm Rifʼat]

Gazel

Câna tîr-i kemândır gamzen
Nîze-dâr-ı cihândır gamzen

Gâret-i hânumân-ı cân ü dile
Hançer-i hûn-çekândır gamzen

Sîne-i 'âşıka urur zahmı
Neyleyim bî-emândır gamzen

Bir görünmez belâ imiş hâsıl
Fîtnedirhem yamandır gamzen

Gerçi zâhirde yok-ise eseri
'Âleme râygândır gamzen

Kâküli kıssası dolandı dile
Sâil-i îñ ü ândır gamzen

Sâbit oldu tevâtüren Rıf'at
Rüstem-i dâstândır gamzen
(154)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halîl İbrâhîm Rıf'at Bey; Mîr-i 'alem denmekle meşhûr-ı 'âlem olan İskeçe A'yânı müteveffâ Mustafa Ağanın mahdûmu olup evân-ı cevânîde tarîk-ı tederîse dâhil ve muahharen maskat-ı re'si olan İskeçe nâm kasabadan Dersa'âdet'e muvâsalatla hasbe't-tarîk tâli'i kendine yâr ü refîk olarak bin iki yüz elli senesi Havâss-ı refî'a kazâsı Mevleviyetine nâil olmuş iken dâyin-i ecel kendisine râh-zen-i emel olmakla mevleviyyet-i mezkûre müddetini itmâm eyleyip iki yüz elli bir senesişehir-i Ramazânında kurbgâh-ı Cenâb-ı Mennâna hırâm eylemiştir. Mumâileyh efsah-ı fusahâ bir şâ'ir-i zîbende-edâ olup eser-i tab'ı olmak üzere iki yüz elli târîhinde şeref-vukû' olan Sûr-ı Hümâyûna dâir Gülşen-i Hurremî isminde bir 'adet manzûme-i rengîn-beyânı ve 'Ayn-ı Zafer nâmında müretteb bir kıt'a Dîvân-ı fesâhat-'unvânı vardır.

[‘Abdurrahman Rıf'at Bey]

Gazel

Kaşın gözün ki şart-ıla tîr ü kemânlıdır
Tut kim o sehme sîne-i 'âşık nişânlıdır

Sırr-ı lebin mezâkına erdim demiş rakîb
Sormak muhâl kâ'ide bu söz gümânlıdır

Âh-ı sevâdı çekse dil-i nâ-tüvân nola
Zülfün revâk-ı vaslı ‘aceb nerdübânlıdır

İki vecihle gayb-ı hayâl-i dü gamzeler
Çıkmaz yüze her ânda adı yamanlıdır

Vasf-ı dehende şî’rini şâyî’ ne eylesin
Rıf’at makâm-ı sâniide muhtefî dükânludur

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdurrahman Rıf’at Bey; Harput Eyâletinde kâin Adıyaman ismiyle meşhûr-ı cihân olan Hısnımansûr kasabası hânedânından Dervîş Bey-zâde Mustafa Beyin sulbünden bin iki yüz yirmi üç senesinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîkat-i Bektâşîyyeye sülûk ile müftahir ve mübâhî ve turuk-ı ‘âliyye-i sîreye dahi kemâl-i mahabbetle mazhar-ı feyz-i nâ-mütenâhî olan dervîşândandır. Birkaç sene zarfında ‘alâ tarîkı’s-seyâha Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir. Dîvân olacak miktâr eş’ârı olduğu kendisinden mervîdir.

[Hüseyin Rıf’at Efendi]

Gazel

(155)

Seherler dâimâ vakt-i safâ-yı ehl-i ‘irfândır
Seherler vakt-i rahmetdir seherler vakt-i ihsândır

Seherde açılır gül-gonca-i eltâf-ı Yezdânî
Seherlerde hezârı ehl-i hâldir şâd u handândır

Seherde mazhar olmuştur olanlar sırr-ı tevhîde
Seherde keşf olan sırra hakikat ehli hayrândır

Seherde yüz süren dergâh-ı Mevlâya bekâm oldu
Seherde hâb-ı gafletde olan sonra peşîmandır

Seher vaktinde Gökmen-zâde Rifʼat ola gafletde
Seherlerde niyâz ehli olanlar lutfâ şâyândır

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-hâc Hüseyin Rifʼat Efendi; mahrûse-i Bursa'da bin iki yüz dokuz târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup evkât ü ezmânını tahsîl-i ma'ârif sarf ederek muahharen mektep Haceliğine meyl ü rağbetle ba'zı sıbyâna ta'lîm-i Kur'ân-ı 'azîmü's-şân ve ba'zı tâlibîne dahi irâe-i hatt-ı sülûs eyleyerek güzârende-i evkât ü evândır. Mumâileyhin müretteb bir kıt'a dîvânı ve 'ilm-i irtifân'a dâir Hulâsatü'l-irtifâ' isminde bir 'adet risâle-i serî'u'l-beyânı olduğı menkuldür. Eş'ârı kelâm-ı mevzûn kabîlindendir.

[Sâlih Rifʼat Bey]

Gazel

Safâ-yı fakrı bilmez ol ki kesb-i servet etmiştir
Mezellet zevk olur ol mürde terk-i 'izzet etmiştir

Benim de sîne-i sâfimde yâri gördüğüm vardır
Merâyâ sırrını vaz' eyleyenler külfet etmiştir

Mizâc-ı 'âlemi bilmek gerekdir şeyh ü der-pîşe
Bu iklîm-i fenâdan çok erenler 'uzlet etmiştir

Hurûfât-ı ma'ârif fazl-ı Hakdır nev'-i insâna
Bu sırr-ı mübhemi zâhir bilenler hüccet etmiştir

Kühen-sâl-i felek tâ çaldırınca zâhide sâzı
Bu 'işret-gâh-ı rindâna ziyâde himmet etmiştir

Sıkıştırdıkça Leylî-i hayâlî Kays-ı evhâmı
Nice ‘âkıl bu sahrâ-yı cihânda cennet etmiştir

Mey ü mahbûba meyl etmek hatâsı hoş gelir tab’a
Selef bilmem nedendir nefret etmiş ‘iffet etmiştir

Zamîr-i ‘âşık-ı şûrîdede yoktur has ü hâşâk
Semender-veş mukaddem âteş ile ülfet etmiştir

Huzûr-ı hazrete ‘arz-ı gazel bir tavr-ı küstâhî
Buna cür’et ederse bî-edebdir Rif’at etmiştir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Rif’at Bey; Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı ‘Âlîden müteveffâ el-Hâc Darbaz Ağanın mahdûmu olup metrûk Başmuhâsebe Kaleminden neş’etle bir müddet Mektûbî-i (156) Mâliyye Odasına müdâvemet eyledikten sonra Oda-i mezbûr mümeyyizliğine me’mûr ve biraz vakit mürûrunda ki bin iki yüz altmış altı senesi bâ-rûtbe-i sâniye Sivas Defterdarlığına ve birkaç sene zarfında Kürdistan Eyâleti Defterdarlığına nasb ve ta’yîn kılınıp işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından beş altı mâh mukaddem Trabzon Eyâleti Defterdarlığıyla mesrûr olmuştur. Mumâileyhin fenn-i inşâd mahâreti olup şi’r ile şöhreti yoktur.

[Rüstem Rı’fat]

Târîh

Şeh-i şevket-penâh ‘Abdûlmecîdin dâimâ Ma’bûd
Ede fark-ı ‘ibâda sâye-i ikbâlini memdûd

O hurşîd-i memâlik-perverin devrân-ı ‘adlinde
Basît-ı ‘arsa-i dünyâ bisât-ı cennete mahsûd

Kibâr ile sığâr-ı bendegân pür-şevk u âsâyîş
Hudâya şükr ola cevri ü sitem ‘ankâ gibi nâbûd

Bu dem ol Şehriyâr-ı bahtiyâr-ı dâd-fermânın
Gelip sâl-i cedîdi bâ-su’ûd ü yümn-i nâ-ma’dûd

Teşerrüf etmeğe Rif’at kullı târîh-ı tebrîkin
Ararken buldu hamd olsun ‘aceb bir dürr-i nâ-meşhûd

Hudâ Şâh-ı zemân ‘Abdûlmecîde her gelen sâli
Sürûr ile cihân durdukça ide eyman ü mes’ûd

Nâzım-ı mumâ-ileyh Rüstem Rı’fat Bey; Hersek Vâlisi müteveffâ ‘Ali Paşa’nın mahdûmu olup bin iki yüz altmış bir târîhinde ‘uhdesine Rikâb-ı Hümâyûn Kapucıbaşılığı rütbe-i mu’teberesi bi’t-tevcîh iki yüz altmış altı sâlinde Pâşâ-yı müşârünileyhin vukû’-ı vefâtında mahrûse-i Bursa’ya ‘azîmet ve muahharen Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir.

[Halîl Rı’fat]

Gazel-i nâ-tamâm

Söndürmez iken bu eşk-i çeşmim âteş-i cânı
Nice teskîn eder deryâ-yı ‘ummân bahr-ı hicrânı

Bu hüsn ü bu melâhatle seni ey mâh-ı Ken’ânım
Dedim evvel görüşde işte budur Yûsuf-i sâni

Ayağın bûs edip pîr-i mugânın himmetin aldım
Benim şimdi bu ‘işret-gâh-ı ‘aşkın mest hayrânı

Gubâr-ı kînen mir'ât-ı kalbin sâf kıl Rif'at
Bu çirkâb-ı fenâda kurtaram dersin girîbânı

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halîl Rı'fat Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz kırk üç senesi kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup iki yüz elli yedi târîhlerinde Mâliye Hazînesinde vâki Sergi (157) Muhâsebesine müdâvemete mübâderetle iki yüz altmış bir senesi Posta-hâne Kitâbetine ve ba'dehu cânib-i İhtisâba nakl-i me'mûriyyet eylemiştir. Mumâileyh nev-âyende bir sühandân-ı hoş-gûyendedir.

[Mehmed Rıfkî Efendi]

Gazel

'Arş ü kürsîden geniş kâşâne kim gönlümdür ol
Tahtgâh-ı kişver-i cânâne kim gönlümdür ol

Merkez-i arz u semâ şekli sanevber sûretâ
Bir mutalsam kenz ona verâne kim gönlümdür ol

Mey-perest-i sâkî-i bezm-i Elestiz zâhidâ
Teşnegâh-ı vahdete meyhâne kim gönlümdür ol

Bezm-i meyde yâd ile zânû-be-zânû cân-fezâ
Bâde-i sâfî içen mestâne kim gönlümdür ol

Âfitâbım gam yimem gerçi tehî-destim velî
La'l-i nâbınla dolu peymâne kim gönlümdür ol

Kays-veş bâzâr-ı 'aşk içre eyâ Leylî-sıfat
Yoluna cân baş komuş dîvâne kim gönlümdür ol

Rûy-i red görmez gelenler bârgâh-ı pîrde
Şimdi anda der-küşâ mihmâne kim gönlümdür ol

Artar eksilmez derûn-ı sînede sûz ü güdâz
Vâdî-i hayretde âteş-hâne kim gönlümdür ol

Hûş-i derdim eyleyip Rıfkî diyâr-ı ‘aşkda
Peyrev olmuş hazret-i îşâne kim gönlümdür ol

Hasbeten lillâh her dem eyleyen hayr-ı du’â
Hak kabûl etsin şeh-i devrâne kim gönlümdür ol

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mehmed Rıfkî Efendi; Bahr-ı Siyâh evâhilinde vâki kasabalardan birinde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup bin iki yüz yirmi sekiz târîhinde Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala cennet-mekân Sultân Ahmed Hân-ı gâzî hazretleri medreselerinde hücre-güzîn-i ikâmet olduğu hâlde tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye sa’y ü himmetle o esnâda fûnûn-ı Fârisiyyeyi dahi âti’t-terceme Vahyî Efendi merhûmdan tahsîl eyleyerek mahmiyye-i Üsküdar’da vâki Selîmiyye Hânkâh-ı şerîfî Şeyhi tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyye meşâyihinden Şeyh ‘Ali Behcet Efendi merhûmdan iki yüz otuz üç târîhinde ahz-ı yed-i inâbet eyleyip bir çok vakt Hânkâh-ı mezkûrda halka-güzîn-i ikâmet olduktan sonra iki yüz kırk sekiz senesi hilâlinde Unkapanı civârında kâin Ahmedü’l-Buhârî Dergâhı Meşîhatiyle nâil-i eltâf-ı nâ-mütenâhî olmuştur. İle’l-ân ba’zı erbâb-ı isti’dâda (158) ta’lîm-i fûnûn-ı Fârisiyye eylemektedir. Mumâileyhin eş’ârı şeyhâne ve mutasavvıfâne vâki olmuştur.

[Mehmed Refî’]

Na’t-i Şerîf

Bu şeb hurşîd-i evreng-i risâlet geldi dünyâya
Muhammed Mustafânın nûru saldı ‘âleme sâye

Donandı ‘âlem-i bâlâ ser-â-ser nûr ile bu şeb
Kadem basdı vücûd iklîmine ol âsumân-pâye

‘Aceb mi ‘andelîb-i nağme-pîrâ olsa na’tinle
Meded ey Server-i Yesrib kerem kıl bu Refî’âya

Nâzım-ı müşârünileyh Ser-etibbâ-yı Şehriyârî Kâtib-zâde Mehmed Refî’ Efendi; Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup bin yüz yirmi altı târîhinde tarîk-ı feyz-refîk-ı tadrîse dâhil ve yoluyla Galata ve Bursa Mevleviyyetlerine nâil olduktan sonra Mekke-i mükerrreme Mevleviyyeti pâyesini bi’l-ihrâz yüz yetmiş iki târîhinde Riyâset-i etibbâya nâiliyyetle mümtâz ve ser-efrâz olduğu hâlde Dârü’l-hilâfet i’l-’aliyye Hükûmeti ve ba’dehu Anadolu Sadâreti ve bir müddetden sonra Rûmeli Sadâreti mesned-i ‘âlîsine revnak-bahşâ buyrulup;

Târîh

Kıla ‘adn içre mekân rûh-ı Reîsü’l-hukemâ
târîhi meâlince bin yüz seksen üç sâli hilâlinde ‘âzim-i dârü’l-Me’vâ olmuştur. Müşârünileyhin ta’lîk ve hutût-ı sâirede derkâr olan mahâreti münâsebetiyle terceme-i ahvâli Müstakîm-zâde merhûmun Tuhfetü’l-Hattâtîn isminde olan tezkiresinde mastûr ve ba’zı âsârı dahi Sâlim Efendi tezkiresinde mukayyed ve mezkûrdur.

[Ahmed Refî’]

Beyit

Meskenimden dûr edip gurbetde ser-gerdân eden
Kısmetim mi tâlî’im mi yoksa cânâ sen misin

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi el-Hâcc Ahmed Refî’ Efendi; şehri’l-asl olup Sarây-ı Hümayûn-ı Mülûkânede perveriş-yâfte-i fazl u kemâl olarak Hacelik rütbe-i mu’teberesini bi’l-ihrâz cennet-mekân Sultân Ahmed Hân-ı gâzî ve Sultân Mahmûd Hân-ı evvel hazerâtı ‘asrlarında Musâhip-i Cenâb-ı Şehriyârî olduğu hâlde

beyne'l-emâsil ser-fîrâz ve mümtâz buyrulup gâh ü gâh mazhar-ı letâfet-i şehinşâh-ı felek-câh olmakda iken mahmiyye-i Edirne'ye nefy ü iclâ olunup bir müddet ikâmetle şarkı vâdîsinde birkaç (159) beyt inşâd ve bir beste-i tarab-efzâ tertîb ve îcâd ile şarkı-i mezkûr mesmû'-ı pâdişâh-ı 'adâlet-mevfûr olduğu ânda mumâileyhin kayd-ı nefyden tahlîs ve ıtlâkı husûsuna fermân buyurulmağın Dersa'âdet'e 'avdet ve o esnâda mahdûmu âti't-terceme Hoca Neş'et Efendi merhûmu bi'l-istishâb cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza 'azîmet eyleyip ba'de'l-'avde yine musâhabet-i Şehinşâhîde bulunduğu hâlde bir müddetcik imrâr-ı vakt ü sâ'at eyledikten sonra rûh-ı pâki 'âzim-i sûy-ı eflâk olup na's-ı mağfîret-nakşı Topkapı hâricinde vâki Şârih-i Mesnevî Sarı 'Abdullâh Efendi merhûmun kabrine karîb mahalde defîn-i hâk olmuştur. Mumâileyhin bâlâda muharrer olan beytinden başka eş'ârı görülememiştir. Ancak sulbünden âti't-terceme mumâileyh Hoca Neş'et Efendi gibi bir ferzend-i ercümendin zuhûrî kendisine ilâ âhiri'z-zamân sebeb-i îkâ-yı nâm ü şân olacağı müstağnî-i ta'rîf ü beyândır.

[Refî' Efendi]

Kıt'a

Ol tıfl-ı Laza Of deyip etti nigâh-ı kerem
Yüzü soğuk rakîb Trabzon babasıdır
İbrîk-ı mey ki sâgarın emzikli mâderi
Pîr-i mugânda sâkîlerin süd babasıdır

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Refî' Efendi; şehir-i Diyârbakır'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala mısır-ı Kâhire kuzâtı silkine dâhil ve hasbe't-tarîk birkaç def'a mansıb-ı kazâyâ nîl olduktan sonra bin iki yüz otuz bir senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Şeyhülislâm 'Ârif Hikmet Beyefendinin vefât-ı mumâileyhe tarh u inşâd buyurmuş oldukları târîh-i garrâdır:

Târîh

‘Adni mekân eyledi şâ’ir Refî’

Mütercem-i mumâileyhin bir kıt’a müretteb dîvân-ı fesâhat-beyânı olup vefâtından sonra Galata Mevlevî-hânesi kütüb-hânesine vaz’-ıla zîver-i sahâyif-i âsâr kılınmıştır. Mumâileyh Deli Refî’ denmekle müte’ârifdir.

[Mehmed Refî’]

Gazel

(160)

Kıl tebessüm lebin ey gonca-i handân göster
Nic’olur şa’şa’a-i mühr-i Süleymân göster

Ebruvânın çıkar ey mâh ham-ı züfünden
Savb-kârân-ı gama gurre-i şa’bân göster

Âteş-i ‘aşkı olur hâsılı teskîne medâr
Hilye-i hüsnüni ey serv-i hırâmân göster

Çehre-i şâhid-i maksûdunu ber-vefk-ı merâm
Kime gösterdi bu âyîne-i devrân göster

Şerh vü dâğ-ı dil ü sîneni ‘arz it yâre
Gülşen-i ‘aşk u mahabbetde çerâgân göster

Yâ İlâhî dil-i ehl-i hünere yâr olanın
Hâne-i servet-i sâmânını vîrân göster

‘Arz edip bu gazeli nâdî-i ahabâba Refî’
Bezmine gel varak-ı sebze-i ‘irfân göster

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Refî' Efendi; Esîrî-zâde İsmâ'îl Efendi merhûmun mahdûmu olup bin yüz doksan sekiz târîhinde tarîk-ı tadrîse dâhil ve bin iki yüz yirmi iki târîhinde Galata Mevleviyetine ve iki yüz otuz târîhinde mısır-ı Kâhire Mevleviyetine ve iki yüz otuz bir senesi Mekke-i mükerrerme Mevleviyetine nâil olarak iki yüz otuz üç târîhinde İstanbul Kadılığı pâye-i mu'teberesini bi'l-ihraz vâsıl-ı ser-menzil-i i'tizâz olmuş iken bin iki yüz otuz dört senesi hilâlinde tâir-i rûhî gülzâr-ı cinânda âşiyân-sâz olmuştur. Üsküdar'da Selîmiyye Hânkâh-ı şerîfi karşısında medfûndur. Dîvânçe olacak miktâr eş'ârı vardır.

[Kâlâyî Refî']

Gazel

'Akl-i tâmin çaldı 'uşşâkın o sâ'atci beçe
Zarf-ı tenden zahm-ı zülf-i 'akrebi işler içe

Görmedim ol Fâris-i hüsne gelir atbaşı bir
Esb-i dil zülfine kösteklendi onun haylice

Çok mı rakkâs-ı felek bir âfitâba meyl ile
Tas-ı çarhı çaldırıp oynarsa her gün her gece

Basma bir sâ'at demişdim bir yol olmaz mı dedi
Bekledim semt-i vefâdan belki ol bir yol geçe

Hiç gurûb etmez eder mihr-i ruhundan ihtirâz
Kendi efkâr-ı visâlin söyler ammâ gizlice

'Âşık-ı deryâ-dile hep gösterip alış veriş
Nev-resân ile kurar kum sâ'atiyle bâziçe

Yüz 'ayârıdır o sîmîn-cebhe hüsn ü ân ile

Damga-i hâle nazar kıl sevmeyem onu nice

Münharif durmuş bakar zâhid ‘ayâr-ı hüsnüne
Şöyle kim dîvâr-ı hayretde dönüp bir kerpice

Şems-i hüsn-i ‘akreb-i zülfünde ‘âlem müşteri
Kâr-ı vaslı çıkmada sâ’at-be-sâ’at râyice

Eşk-i çeşmim seyl disem nâz ile ol sâ’at siler
İndirip bindirmede ‘uşşâkını çekmez güce

Bir usûl ile beni zencîr-i zülfe bağladı
Çıktı andan sâniyen âh ü enînim hârice

Bir usûl-i çâr-yek çaldırsa oynardım Refî’
İrtifâ’-ı evc-i hüsnü öyle gâyetle yüce

Nâzım-ı mumâ-ileyh Kâlâyî Refî’ Efendi; Dersa’âdet’te çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup tarîk-ı kuzâta duhûl ile müddet-i medîde zarfında menâsıb-ı kazâyı tekmîl eyleyerek sitte mansıbından ma’zûlen sinîn-i ‘ömrü sâmine mevsûl olduğu hâlde bin iki yüz otuz yedi senesi hilâlinde metâ’-ı hayâtı mikrâz-ı memât ile çâk çâk ve vücûd-ı mağrifet-âlûdî Topkapı hâricinde vâki kabristanda defîn-i zîr-i hâk olmuştur. Vefât-ı mumâileyhe sâlifü’t-terceme Kıbrısî-zâde İsmâ’îl Hakkı Efendi işbu târîh-i latîfi nazm u inşâd eylemiştir:

Târîh

Aldı Hakdan cân-ı kâlâyı kumâş-ı cenneti

Mumâileyh evkât ü ezmânını nesc-i kâlâ-yı sühana harc u sarf ile kâr-hâne-i ‘âlemde bir şâ’ir-i mâhir olmuş ve kumâş-ı ‘ilm ü hüneri bâzâr-ı fazl u ma’ârifde hayliden hayli revâc u kıymet bulmuştur. Pederi kumaşçı esnafından olmak

mülâsebesiyle kendisi beyne'z-zurefâ Kâlâyî Refî' denmekle 'arîf olmuştur. Mumâileyhin bâlâda muharrer olan gazelinin ba'zı kâfiyeleri sakatça vâki olmuştur. Şöyle ki: gazel-i mezkûrda kâfiye îrâd olunan beçe, haylice, gece, gizlice, nice, yüce kelimelerinin âhirlerinde olan harf-i hâ nefis-i kelimededen olmak hasebiyle anların birbirine kâfiye olacakları müstağnî-i ta'rîfdir. Ancak içe, kerpiçe, hârice, râyice, gece, güce lafızları ki âhirlerinde olan he harfi nefis-i kelimededen olmayıp 'alâmet-i mef'ûl olacağından harf-i mezkûr bu mahalde redif hükmünde tutulup mâ-kablinde olan cim harfi kâfiye olmak iktizâ eyler. Bu sûretde elfâz-ı merkumede olan cim harfinin dahi mâ-kablinde gelen harfin harekesine nazar olunmak lâzım gelir. Bu takdîrce bunların harekeleri birbirine (162) mübâyin geleceğinden birbirlerine kâfiye kılınmaları gayr-ı sahîhdir. Zîrâ asılları iç, kerpiç, hâric, râyic, geç, güç lafızlarıdır. İç lafzının hâric lafzına, kerpiç lafzının râyic lafzına, geç lafzının güç lafzına kâfiye olamayacağı bedîhî ve celîdir. Dikkat ve insâf buyurulup bu sırada râkımı'l-hurûfa tecvîz-i kusûr olunmaya.

[Hasan Refî']

Gazel

Kumâş-ı intizârı serdi dîdem reh-güzâr üzre
İki gözüm kudûmunçün dü çeşmim intizâr üzre

Gehî it tal'atınla hâne-i târîkimi telmî'
Cenâb-ı âfitâb eyler tenezzül hâksâr üzre

Ne gülşendir bu gülşen olmuş âyâ âşiyân-ı mâr
Dökülmüş pîç-i zülfî ham-be-ham ol gül-'izâr üzre

Yazılmış kilik-i kudretle kitâb-ı hüsnü cânânın
Nukatdır 'anberîn hâller o hatt-ı müşg-bâr üzre

Sunar sâkî-i devrân ‘aceb kim câm-ı ikbâlî
Yahud ‘ömrüm geçer mi bezm-i fânîde humâr üzre

Gülistân-ı cihânda gonca-i maksûdî açmazken
Hezârın geçdi ‘ömr-i nâzenîni âh ü zâr üzre

Cenâb-ı ‘İzzetin tanzîr-i nazm-ı pâkine hâmem
Refî’â ictisâr etti velî çok i’tizâr üzre

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Refî’ Efendi; Dersa’âdet’te bin iki yüz otuz altı târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Bâb-ı Defterîde vâki metrûk Başmuhâsebe Kalemine bir müddetçik müdâvemetle muahharen Trablusgarb Vâlîsi sâbık ‘İzzet Paşa’nın Dîvân Kitâbeti hizmetiyle Trablus cânibine ‘azîmet eyleyip iki yüz altmış yedi senesi evâhirinde dâr-ı bekâyâ rıhmet eylemiştir. Şi’r ile şöhreti yoktur.

[Emîn Refî’]

Gazel

Celb ü teshîr-i me’ânîde leb-i Hârûtuz
Cem’ u tefrîk-ı sühande nazar-ı Mârûtuz

Sâyemizde bulur ‘ankâ-yı hîred mâye-i feyz
Nahl-i bâr-âver-i deşt-i hikem-i lâhûtuz

Bü’l-’aceb gevher-i şeffâf vü şâh-ı ‘aşkız
‘Âleme bahşîş-i ebr-i felek-i nâsûtuz

Sıyt-ile velvele-endâz-ı ki bâb-ı eflâk
Mebhas-ı ahz-ı metâlibde velî mebhûtuz

Tev'emiz 'Âsım ile tab' u tecellîde Refî'
'Âlemi reşk-ile dil-sîr eder bir kutuz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Emîn Refî' Efendi; Kîsedâr Birâder-zâdesi Es'ad Efendi merhûmun (163) mahdûmu olup tarîk-i tadrîse duhûl ile bir müddet cânib-i Fetvâ-hânede Müsevvidlik hizmetinde lede'l-istihdâm Niyâbet tarafına mâil ü râgıb ve çend sene zarfında birkaç mahalle hâkim ve nâib olduktan sonra Üsküdar Niyâbetine ve ba'dehu Konyâ Kazâsı Niyâbetine ve bin iki yüz altmış sekiz senesi Antalya Kazâsı Niyâbetine me'mûr ve ta'yîn olunup muahharen yine niyâbet hizmetiyle Tatarpazarı cânibine 'azîmet eylemiştir. Mumâileyhin haylice eş'âr ve güftârı vardır.

[Mehmed Refik]

Gazel

Gûyiyâ vuslatda dil ammâ ki firkat her demi
Vaz'-ı nâ-hencâr-ı devr âvâre eyler âdemi

Tesliyet-bahş olamaz derdine pend-i zâhidân
Bir gam uğradı dil bulunmaz hemdemi

Pek de makbûlüm değil ağyâr-ı bed-girdâr ile
'İyd gehde ol şeh-i hûbânı seyrânım demi

Ben enîs-i mahabbet ü dildâr-ı pür-şevk u tarab
Nağme-senc-i ye's olan bulmaz zamân-ı hurremi

İştîyâkım Hazret-i Râgıb Efendiye refik
İzdiyâd olmaktadır sûz-ı firâk-ı mâtemi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Refik Efendi; medine-i Manisa'da Burûsevî 'Osmân Efendi nâm bir zâtın sulbünden bin iki yüz bir târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i

vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbında mahrûse-i Bursa’ya nakl ü hicretle ‘Askerî Kassâmî Kalemine müdâvemet etmekte iken bin iki yüz kırk altı senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ ‘azm ürihleteylemiştir. Mumâileyhin âsâr-ı tab’ı olan eş’ârı etvâr-ı kudemâda vâki olmuştur.

[‘Osmân Refîk Efendi]

Gazel

Hatın olmakda mâh-ı hüsne hâle inceden ince
Göründü işte ser-rişte visâle inceden ince

Değil hat gerd-i ruhsârında savaşı vermiş yed-i kudret
Siyeh bir kıl kalemle verd-i âle inceden ince

Der-âgûş-ı miyânın düşde.....
Ne çâre sardı zihnim bu hayâle inceden ince

Ne sırdır sâkî-i meclis eğer meşrebce olmazsa
Verir bir derd-i ser bir piyâle inceden ince

Mukavves kaşlara bilmem giriş midir Refîk-âsâ
Kemân eyler yine bezm içre nâle inceden ince

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Osmân Refîk Efendi; Eyyûb-ı Ensârî radı an’hü’l-Bârî hazretlerinin (164) ismine mensûb olan karye-i latîfede bin iki yüz on yedi târîhlerinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde bir müddetcik ‘atîk Bâb-ı Defterîde vâki metrûk Başmuhâsebe Kalemine devâm ile bilâhare vüzerâdan müteveffâ Sâlih Paşa’nın ibtidâ Hazîne Kitâbeti ve muahharen Dîvân Kitâbeti hizmetinde bir çok vakt bi’l-istihdâm güzârende-i eyyâm olduktan sonra bir müddet dahi cennet-mekân Hibetullâh Sultân merhûmenin Kethüdâsı Duhân Gümrükçüsü esbak müteveffâ Hacı Mustafa Ağanın kitâbet hizmetinde bulunup iki yüz elli beş senesi hilâlinde rütbe-i Hâcegânîyi ba’de’l-ihraz biraz vakt mürûrunda

‘Asâkir-i Hâssa-i Şâhâne Tahrîrât Kitâbetine ve ba’dehu ’Asâkir-i Hâssa Rûznâmçeciliği ve muahharen Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî dâhilinde vâki Hâssa Rûznâmçeciliği me’mûriyyetine nasb ve ta’yîn kılınmıştır. Şi’r ile şöhreti yoktur.

[Mehmed Remzî]

Kıt’a

Hazret-i Hakkı Efendi kim odur
Sâlikân-ı Halvetîye muktedâ
Eyledi bu câmi’e sarf-ı himem
Kıldı ihdâ-yı Rasûl-i Kibriyâ
Her ziyâret eyleyen der Remzî-veş
Bârekallâh cilvegâh-ı etkîyâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Remzî Efendi; memâlik-i Anadolu’da vâki şehir-i Karaman’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mahrûse-i Bursa’ya nakl ü hicretle bilâhare sınıf-ı müderrisîne dâhil ve bin yüz kırk üç târîhinde dâr-ı bekâyâ mûntakıl olmuştur.

[‘Osmân Remzî]

Gazel

Ey gönül ister isen etmeğe kesb-i hasene
Nazar-ı pâk ile bak mushaf-ı vech-i hüsne

Kızıl-elmaya değışmem zekanın sultânım
Gerdenin Akdenize la’lini mülk-i Yemene

Hâl-i Hindûna olur mu Habeş iklimi behâ
Çîn-i zülfün veren aldandı Hıtâ ve Hotene

Oldu pâ-der-gil-i ‘aşk ol dahi âzâde iken
Fâhte vasf edecek kaddini serv-i çemene

Yâd-ı mir’ât-ı ruh u kand-i lebinle Remzî
Şimdi nevbet mi verir tûtî-i şekker-şikene

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Osmân Remzî Efendi; sâlifü’t-terceme Tekfurdağlı
Bezmî Efendi’nin birâder-i kihteri (165) olup bin yüz otuz yedi târîhinde dâr-ı
bekâya güzâr eylemiştir.

[‘Ali Remzî]
Gazel

La’l-i lebine cân ü dilin iştihâsı var
Zîrâ o yerde haylice şükr-i safâsı var

Cennet denilse mevki’ eder kûy-i dilbere
Ol câdı çünkü âdeme uçmak hevâsı var

Nâdân hemîşe zevk u safâyı sürer velî
Cevr-i felekden ehl-i dilin iştikâsı var

Bârî cefâ vü mihnet-i gam çekdirirse de
Üftâdesine gâhîce lutf u ‘atâsı var

Sâkî getir piyâleyi zeyn eyle meclisi
Sun bâdeyi ehl-i dilin ibtilâsı var

Mağrûr edip vefâsına bir mehveş ‘âşıkı
Rüsvâ-yı ‘âlem eyledi hayli belâsı var

Ben mübtelâ-yı ‘işve-i bâlâ-yı yâr olup
Sevdâ-yı zülfî başıma düştü hevâsı var

Tahsîn denilse lâıyk olur Mîr-i Muhlise
Nazm-ı selîsinin nice rengîn edâsı var

Remzî makâl-i Muhlisi tanzîre cür’etim
Çünkü kemâl ehline hüsn-i rızâsı var

Nâzım-ı mumîleyh ‘Ali Remzî Efendi; medine-i Adana’da kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup muahharen Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala tarîk-i tadrîse dâhil ve bir müddet Haremeyn Müfettişliğinde istihdâm olundukdan sonra bin iki yüz elli dört senesi Kuds-i şerîf Mevleviyetinden munfasılan dâr-ı bekâya müntakıl olmuştur.

[Rûmî Efendi]

Gazel

Ol zamândan beridir kim sûz-ı firâkı çekerim
Sanki bir külhan olur sînede dâğ çekerim

Gam u hıcre ferah-ı vuslat-ı dîdârın ile
Yokturur dûzeh ü firdevsden aslâ çekerim

Fıkr-i zülfünle gam-ı ta’n-ı ‘adû başımda
Biri püsküllü belâdır birisi derd-i serim

Göz dikerse değil ağyâr-ı cihân göz dikse
Atamam göz göre gözden seni nûr-ı basarım

Nâgehân âteş-i tennûr-i dilimden Rûmî
Bin semender gül eder düşse eğer bir şererim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Rûmî Efendi; Gâvur İzmirî denmekle şehîr olan şehir-i kebîrde çehre-nümâ-yı deyr-i vücûd olup bin iki yüz altmış târîhlerinde Dersa'âdet'e muvâsalatla tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyyede bulunarak bir müddet güzârende-i evkât olduktan sonra kitâbet tarafına mâil (166) iki yüz altmış altı sâlinde Dâr-ı Şûrâ-yı 'Askerî Tahrîrât Odası ketebesi silkine dâhil olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından yedi sekiz mâh mukaddem Tahrîrât Kitâbeti hizmetiyle Anadolu Ordu-yı Hümâyûnı cânibine 'azîmet ve muahharen Dersa'âdet'e 'avdet eylemiştir.

HARFÜ'Z-ZÂ

[Mehmed Zekî Dede]

Gazel

Hâne-i dil gerçi cevri-yâr ile berbâd olur

Lîk zerre iltifât görse yine âbâd olur

Zülf-i şeb-bûsın gül-i ruhsâre kıldıkda nikâb

Rûz u şeb bülbül gibi kârım benim feryâd olur

Gamze-i tîğın çekip 'uşşâkdan dâd almağa

Çeşm-i hûn-rîzi o şûhun özge bir cellâd olur

Tâ ezelden böyledir kılsam şikâyet yârdan

Dilbere cevri 'âşıkâ sabr eylemek mu'tâd olur

Sâye-i Monlâda me'yûsi kalırsın hiç Zekî

Lutf-u sultân kim gedâlar üzre bî-tâ'dâd olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Zekî Dede; sâlifü't-terceme Refîk Efendi'nin sulbünden mahrûse-i Bursa'da bin iki yüz otuz yedi târîhinde sikke-pûş-ı hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile mahrûse-i mezbûrede kâin

Dergeh-i Mevlânâda hücre-nişîn-i feyz ü irşâd olmuştur.

[Mehmed Zühdi]

Gazel

Çü bülbül etti beni ol pilâye-i gül-reng
Derûn-ı sîneciğim kıldı lâle-i gül-reng

Hum-ı şarâba düşünce o sâkî-i gül-ruh
İhâta etti demiş mâhı hâle-i gül-reng

Ne dem ki gamze-i hûn-rîzi kasd-ı cân eyler
Olur fütâdelerine nevâle-i gül-reng

Bu şeb bezmde idi çün o mâh-rû Zühdi
Alındı hatt-ı ruhından makâle-i gül-reng

Nâzım-ı mumâ-ileyh Fetvâ Emîni-zâde Mehmed Zühdi Efendi; şehri'l-asl olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile muahharen tebdîl-i tarîk eyleyip sınıf-ı Hâcegâniye bi'l-ilhâk bir müddet Beytü'l-mâl Müdürlüğü me'mûriyyetinde bulunarak imrâr-ı mâh ü sâl eyledikten sonra bin iki yüz elli dokuz târihinde Bilecik nâm mahalde Kaymakâm iken 'âzim-i dârü's-selâm olmuştur. Mumâileyh funûn-ı Fârisiyyede ma'lûmât-ı tâmmesi olmak hasebiyle gazeliyyât-ı Şevket'den ba'zılarını şerhe muvaffak olmuştur.

[İsmâ'il Zühdi]

Gazel

(167)

'Ayn-ı 'ibretle cihânda çok göze kıldım nazar
Görmedim bir böyle hışm-i hûb-ı mâ-zâga'l-basar

Ebruvânı kavs-ı kudretdir o şûh-ı dilkeşin
Bir bakışda tîr-i müjgânı hemân cândan geçer

Gülsitân-ı hüsnüne verd-i mutarrâ ruhleri
La'l-i nâbı gül-şekerdir 'âşıkın bağrın ezer

Gerden-i billûrı mânend-i sürâhî pâk sâf
Sîne-i sîmîni bir âyînedir dünyâ değer

Nâfe-i müşgîni gûyâ hokka-i 'anber-şemîm
Fark olunmaz mû-miyânı ol-kadar bârîk-ter

Söz bulunmaz bundan aşağısına dilberlerin
Kim secâret eyler ise şer' onun dilin keser

Sen de Zühdi epsem ol hayli perîşân sözlerin
Şi'r ile hiç ülfetin yok olsa da yeter

Nâzım-ı müşârünileyh İsmâ'il Zühdi Bey; Dergâh-ı 'âlî Kapucibaşlılarından müteveffâ Süleymân Ağanın sulbünden Dersa'âdet'te 'Âşık Paşa Mahallesi'nde bin iki yüz on dört târîhinde ziynet-efzâ-yı 'âlem-i şuhûd olup temyîz-i sefid ü sevâda kesb-i isti'dâd eyledikten sonra 'atîk Bâb-ı Defterîde vâki metrûk Başmuhâsebe Kalemine ve ba'dehu Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine bir müddetcik müdâvemetle iki yüz otuz altı senesi Hacelik rütbe-i refî'asına nâil ve Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî hulefâsı sınıfına dâhil olarak iki yüz kırk dokuz senesi Oda-i mezbûr Ser-halîfeliğine ve iki yüz elli iki senesi Sadâret-i 'uzmâ Mektupçuluğu mesned-i refî'ine ve iki yüz elli beş senesi rütbe-i ûlâyı hâiz olduğu hâlde De'âvî Nezâreti Vekâleti inzımâmıyle Harbiye Nezâret-i behiyyesine ve muahharen bi'l-fi'l De'âvî Nezâretine ve iki yüz elli yedi senesi Tersâne-i 'Âmire Müsteşârlığı mesned-i 'âlîsine ve iki yüz elli dokuz senesi Sadâret-i 'uzmâ Müsteşârlığı makâm-ı vâlâsına revnak-dih-i kadr ü i'tilâ ve 'uhdesine rütbe-i bâlâ dahi tevcîh ve i'tâ buyurulup iki yüz altmış dört senesi Tersâne-i 'Âmire Nezâretine mukârenet ve iki yüz altmış beş senesi Nezâret-i

merkumeden mufârakatle Meclis-i Vâlâ a'zâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış altı senesi sâniyen Tersâne-i 'Âmire Nezâret-i celîlesine nâil ve muahharen Nezâret-i merkumeden munfasıl olmuştur. Müşârünileyh vükelâ-yı fihâm-ı Saltanat-ı seniyyenin fart-ı 'akl ü derâsetle ma'rûf ve kemâl-ı sıdk u istikâmetle me'lûf olan zevât-ı (168) sûtûde-sıfâtından olup fenn-i inşâda mahâreti ve selîka-i şî'riyyede dahi derece-i nihâyetde kemâl ü kudreti olduğu erbâb-ı nazm u inşâ beyninde ma'lûm ve müsellemler ve müstelzim-i tahrîr u rakamdır. Mukaddemâ ba'zı husûs zımnında Rûmeli cânibine 'azîmet etmiş olması münâsebetiyle Manastır nâm memleketde işbu matla'-ı garrâyı silk-i nazma keşîde eylemiştir.

Hayâl ü fikr-i dilber yok-iken etrâf-ı hâtırda

Kapıldım ez-kazâ bir kâfir-i hüsne Manastırda

Hakku'l-insâf matla'-ı mezkûr gâyet latîf u sâf vâki olmuştur.

[Mehmed Zühdi]

Gazel

Mushaf-ı ruhsârına bir dilberin kıldım nazar

Ser-be-ser âyât-ı Kur'âniyyeyi tefsîr eder

Gör halakne'l-nutfeyi fî ahseni takvîme bak

Bil ne kudret sâhibidir Hazret-i Rabbu'l-kader

Zülfi pîşânında yâ nûrun 'alâ nûr ola yâ

Biri Ve'l-leyl biri Ve's-şemsden söyler haber

Çeşm ü ebrûsın gören cebhinde lâbûd çağırur

Yâ 'Alî yâ Bû-bekir 'Osmân u yâ Hayru'l-beşer

Beyn hıdmatüade onun bînî-i nâzûk-teri

Sanki engüşt-i nebîdir eylemiş şakk-ı kamer

Der Elif Lâm Mîm tenzîlü'l-kitâbın sırrıdır
Kadd ü zülfiyle dehânın seyr eden ehl-i hüner

Bir kıyâmetdir o kâmet ma'ser-i 'uşşâka kim
Kopsa eflâki yıkar âvâze-i eyne'l-meferr

'Âşıkânın her biri bir gûne cân verse ne var
Ol melek-tal'at kim mâ-hâzâ beşer söyler gezer

La'line ger sûre-i Kevser disem budur cevâb
Ni'metün min 'indinâ ammâ ki neczî men şeker

Dersem er-Rahmân bana ol 'alleme'l-Kur'ân okur
Yok mudur vuslat 'aceb yâ Rab ke-lemhun bi'l-basar

Ol kelâmu'llâhdan her gün olurken bir sebak
Âh rûze gitti Zühdî geldi eyyâm-ı keder

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Zühdî Efendi; mahrûse-i Trabzonda kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir bâb kâğıdçı dükkânı küşâd ile imrâr-ı subh u mesâ eylemekte bulunmuştur. Bin iki yüz altmış üç senesi hilâlinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala 'Ali Bey nâm bir dil-ârâm-ı sîm-endâmın evsâf-ı hüsnüne dâir bâlâda muharrer olan gazeli keşîde-i silk-i sutûr eylemiştir ki nazm-ı mezkûr kuvve-i tab'ına nümûne-i kâfîdir.

[Ahmed Zühdî]

Gazel

(169)

Sîne-çâk-i hançer-i âzâr-ı 'aşkım el-gıyâs
El-gıyâs üftâde-i ekdâr-ı 'aşkım el-gıyâs

Rahma gelmez cevreden geçmez o şûh-ı bî-vefâ
Neylesem nitsem ‘aceb nâçâr-ı ‘aşkım el-gıyâs

Dâm-ı mihnetden rehâ mümkün değildir gönlüme
Tâ ezelden çünkü ben gam-hvâr-ı ‘aşkım el-gıyâs

Seyr idelden ‘ârız-ı gül-gûn-ı yâri dem-be-dem
Bülbül-i nâlende-i gülzâr-ı ‘aşkım el-gıyâs

Zülf-i pîç-â-pîçinin meftûnudur Mansûr-ı dil
Reng için mübtelâ-yı dâr-ı ‘aşkım el-gıyâs

Künc-i gamda her gece kan ağlamakdan subha-dek
Zühdî-i gam-hâr-veş bîdâr-ı ‘aşkım el-gıyâs

Feyz-i pâk-i hânedâna mazhar et yâ Rab beni
Hâk-i pâ-y-i bende-i Kerrâr-ı ‘aşkım el-gıyâs

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Zühdî Efendi; Üsküdar’da bin iki yüz kırk sekiz senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış sekiz senesi Mekteb-i Ma’ârif-i‘aliyye şâkirdânı zümresine ve iki yüz altmış dört senesi Mâliye Hazînesi dâhilinde vâki Eshâm Muhâsebesi ketebesi sınıfına dâhil olmuştur. Mumâileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[‘Ali Zihnî Efendi]

Gazel

Felekdir eyleyen her dem bu sînem yâre yâ Rabbi
Çevir devr eylesin çarhı visâl-i yâre yâ Rabbi

Murâdım eylesin i'tâ ümîdim dâimâ senden
Bırakma hicre firkatle derûnum nâre yâ Rabbi

Kerem kıl eyleme mahrûm beni ihsân u lutfundan
El irmez gayrı mahşerde hemân bir kâre yâ Rabbi

Bu dil mecrûh iken böyle eser ki şiddet-i nârdan
Hemân şâd eyle ilkâ et gül-i gülzâre yâ Rabbi

Bu Zihnî kemteri rüsvâ etme rûz-ı mahşerde
Yüzün ak eyle her demde sen etme kara yâ Rabbi

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Ali Zihnî Efendi; Karahisâr nâm kasabada tevellüd eyleyip Dersa'âdet'e bi'l-vusûl Tabur Kitâbeti hizmetiyle silk-i 'askerîye duhûl eylemiştir. Güftârı, Zihnî gibi perîşândır.

[Zihnî Efendi]

Gazel

Sebâ mülkün verir bâda dağıtdıkça sabâ zülfün
Yıkar Çîn mülkini âhir harâb eyler Hıtâ zülfün

Olalı Rûma ser-'asker çekildi Şâma halk ekser
Habeşde kesdi çok server o mehdî mâcerâ zülfün

Buhârâ Belh u Kirmâna haber gitti Horâsâna
Düşüp bâzâr-ı Tahrâna senin Îrân-behâ zülfün
(170)

Yürüdü hükm-i çevgânı Kızılelmaya fermânı
Çekip bende Tatar Hânı şehâ Rüstem sehâ zülfün

Gider ‘âşıkların dâde elinden Zühdi feryâde
Yeniden sahn-ı Bağdâda kurupdur Kerbelâ zülfün

Nâzım-ı mumâ-ileyh Zihnî Efendi; Anadolu’da vâki Bayburd kasabasında pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup memâlik-i mahrûsede bir müddet seyr ü seyâhat ve ba’zı voyvodagân ve mütesellimîn ma’iyyetlerinde edâ-yihizmet-i kitâbet eyleyip bir aralık mısır-ı Kâhire cânibine ‘azîmet ve bir vakt ikâmet eyledikten sonra tekrâr cânib-i Rûsa nakl ederek muahharen bir kıt’a Hacelik rûûs-ı hümayûnuna nâil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir. Bir miktâr eş’âr ü güftârı vardır.

[Zîver Efendi]

Kıt’a

Bezm-gâh-ı iltifâta irtikab etmez misin
Pâdişâhım vakt-i nevmîdi hisâb etmez misin
Hasretinle gerçi kıldın kaddimi hem-çün kemân
Tîr-i âhımdan a zâlim ictinâb etmez misin

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Es-Seyd Zîver Efendi; İsmâ’îl Ferah Efendi merhûmun mahdûmu olup metrûk Bâb-ı Defterîde vâki Mâlikâne Odasına devâm etmekte iken sinîn-i ‘ömrü hadd-i ‘öşrünü güzâr etmeksizin bin iki yüz kırk beş senesi hilâlinde rıyâz-ı cennâta hırâm eylemiştir. Eş’ârı birkaç gazelden ‘ibâretdir.

[Ahmed Zîver]

Gazel

Hat gelse sanma ‘âşıka ol şûh yâd olur
Verd-i ‘izârı yâreler açıcı hâr olur

Bâd-ı sabâ eser ise semt-i ‘Irâka-dek
Âheng-i dil o kâküle bestenigâr olur

Müjgân-ı çeşm-i ‘âşıkı canlandırır sirişk
Görmez misin ki kıl suda durdukça mâr olur

Kalmaz hazân-ı ye’s bu bâğ-ı merâmda
Nahl-i emelde bir gün olur berg bâr olur

Sen ketm-i râz-ı ‘aşka sakın eyleme heves
Cân gibi saklasan de onu âşikâr olur

Ahvâl-i ehl-i câha kıl insâf-ile nigâh
İkbâli hazm dehrde pek güçce kâr olur

Hünkâr-ı ekberin sayılır kullar nedîm
Bu nisbet-i ‘idâdda Zîver-i kibâr olur

Nâzım-ı müşârünileyh Ahmed Zîver Efendi; muhıbbân-ı Cenâb-ı Mevlânâdan ve Defter-hâne ketebesinden (171) Münîf Efendi’nin sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz sekiz târîhinde zînet-efzâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup Defterhâne Kalemine bir müddet müdâvemetle Darb-hâne-i ‘Âmire tarafına nakl-i me’mûriyyet eyleyip meşâyih-ı Mevleviyyeden Seyyid ‘Alî Dede merhûmun veled-i ma’nevîsi ve Şeyh Gâlib Efendi merhûmun rızâen necl-i hakikat-enîsi bulunduğu şerefine binâen ol hengâm-ı meserret-ittisâmda vükelâ-yı saltanat-ı seniyyenin mümtâzı ve müntesibân-ı Cenâb-ı Monlâ Hünkârın ser-efrâzı Hâlet Efendi merhûm kendisini sekiz sene müddet kitâbet hizmetinde bi’l-istihdâm müşârünileyhin vefâtından sonra İzmir’de müste’minâne mahsûs olan gümrüğe gümrükçü nasb olunup o aralık mütesellimlikle Aydın’a ‘azîmet ve yedi sekiz mâh mürûrunda bi’l-infisâl Dersa’âdet’e muvâsalatla o esnâda Rûmeli Ser-’askeri bulunan Ağa Hüseyin Paşa’nın kitâbet hizmetinde iki sene müddet bi’l-istihdâm o hengâmda ‘uhdesine Hacelik rütbesi bi’t-tevcîh Dersa’âdet’e ‘avdetinde bir müddet dahi Harîr nâzırı müteveffâ ‘Ömer Lutfî Efendi’nin kitâbet

hizmetinde bulunup kırk dokuz senesi Tahmîs Müdürlüğüne ve elli bir senesi Tersâne-i ‘Âmire Müdürlüğüne ve elli üç senesi Evkâf-ı Hümâyûn Nezâretine ve o esnâda Meclis-i Vâlâ a’zâsı sınıfına bi’l-ilhâk bir müddetden sonra Nezâret-i merkumeden mufârakatle Bağdâd ve Musul Vâlîleri Kapu Kethüdâlıkları ‘uhdesine bi’l-ihâle iki sene mıkdarı Meclis-i Vâlâda ikâmet eyleyip elli beş senesi Harbiye Nezâretine ve bir mâh mürûrunda Darb-hâne-i ‘Âmire Nezâretine ve elli sekiz senesi Rûmeli Defterdârlığına ve dört sene hıtâmında a’zâdan olmak üzere ber-vech-i te’bîd Meclis-i Ma’ârif-i‘Umûmiyyeye ve altmış üç senesi Emlâk-i Hümâyûndan olan Fabrikalar Nezâretine ve altmış dört senesi Tersâne-i ‘Âmire Nezâretine ve altmış altı senesi Hekimbaşılık ta’bîrinin lağvıyla bâ-rütbe-i bâlâ Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâne Nezâretine ve altmış sekiz senesi Nezâret-i merkumeden munfasılan Meclis-i Vâlâ a’zâsı sınıfına dâhil olarak sene-i merkume evâsıtında sâniyen Evkâf-ı Hümâyûn Nezâretine zînet-bahşâ olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında (172) sâniyen Hazîne-i Hâssa Nezâretine revnak-efzâ buyrulmuştur. Müşârunileyh tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye mensûb bir zât-ı pâkîze-üslûb olup Dîvân-ı eş’ârı meşhûr ve ebniyye-i mîriyyenin ekserinde târîhleri mahkûk ve mastûrdur.

[Zîver Bey]

Gazel

Şerâb-ı ‘aşkdan dilde dolu peymânemiz vardır
Tükenmez tâ kıyâmet bâdesi hum-hânemiz vardır

Biz ol hâne-be-dûşânız kim iklîm-i melâmetde
Dil-âsâ bir mu’allâ mürtefi’ kâşânemiz vardır

Şeb-i deycûr-ı gamda şu’le-vâr oldukda vech-i yâr
Olur sûzân mahabbet şem’ine pervânemiz vardır

Harâbât içre fâriğ olmaz kayd-ı ‘alâyıktan
Gınâ ma’ mûresi mülk-i dil-i vîrânemiz vardır

Dolaşmış perçem-i yâre çözülmaz ‘aklımız Zîver
Eğer çi dürr-i şî’r ile musanna’ şânemiz vardır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Tırnakçı-zâde Zîver Bey; mahmiyye-i Üsküdar’da zîver-i gehvâre-i vücûd olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile Niyâbet sûretinde bir müddet memâlik-i mahrûse-i şâhânede geşt ü güzâr ederek iki yüz altmış dokuz senesi Haleb-i şehbâ Mevleviyetine nâil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında İstanbul Kadılığı âhilinde vâki Bâb Niyâbeti me’ mûriyyetine ta’yîn kılınmıştır. Mumâileyhin bir miktâr târîh-i güzîde ve eş’âr-ı pesendîdesi vardır.

HARFÜ’S-SÎN

[‘Osmân Sâhib Efendi]

Beyt

Gönül yap zâhidâ beyt-i Hudâdır tâ’at istersen
Muhakkaktır ki bâb-ı cenneti hâtır-şiken açmaz

Nâzım-ı Dîvân-ı serbülendi Şeyhülsîlâm ‘Osmân Sâhib Efendi; âti’t-tercûme Şeyhülsîlâm-ı esbak Pîrî-zâde Mehmed Sâhip Efendi merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı terdîse duhûl ile tekmîl-i devr-i medâris ederek Mekke-i Mükerrreme Mevleviyyeti pâye-i refî’asını bi’l-ihrâz pederleri müteveffâ-yı müşârunileyhin meşîhatleri esnâsında İstanbul Kadılığı mesned-i refî’ine bi’l-vusûl beyne’l-emâsil mümtâz olduktan sonra bin yüz altmış beş târîhinde Anadolu Sadâret-i celîlesine ve yüz altmış dokuz sâlinde Rûmeli Sadâret-i behiyyesine revnak-efzâ buyurularak sene-i merkume hitâmında ber-muktezâ-yı şîve-i kader menfiyyen mahrûse-i Bursa’ya ‘azm ü sefer eyleyip bir müddet mahrûsa-i mezbûrda ârâm u ikâmetle Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala yüz yetmiş beş târîhinde (173) sâniyen Sadâret-i merkumeye menkul ve yedi mâh zarfında ma’zûl ve yüz yetmiş dokuz sâlinde sâlisen

Sadâret-i mezkûreye mevsûl ve senesi temâmında ma'zûl ve ol hâl ile güzêrende-i evân u fusûl olmuş iken yüz seksen iki sâl-i meyâmîr-fâlinde mesned-i vâlâ-yı Meşîhate ku'ûd ve bin yüz seksen üç senesi şehir-i Zilka'desinde rûh-ı pür-fütûhu evc-i a'lâ-yı 'illiyîne 'urûc u su'ûd eylemiştir. Na'ş-ı mağfiret-nakşı Aksaray civârında vâki Murâd Paşa Câmi'-i şerîfi kabristânında sipürde-i hâk-i 'itr-nâk olmuştur. Pederleri müşârünileyh Sâhip (sad ile) ve kendüleri Sâhip (sin ile) mahlaslarıyla şöhrat-ı 'âr olup ba'zı eş'âr-ı letâfet-disârları dahi olduğu âsâr-ı selefde mütâla'a-güzâr-ı 'âcizî olmuş ise de müşârünileyhin bâlâda muharrer beyt-i dil-ârâsından başka eş'ârına zafer-yâb olunamamıştır.

[Sâ'î Efendi]

Kasîde-gûne Na't-i Şerîf

Zihî sultân-ı zî-kudret ki bî-mânend ü hemtâdır
Kadîm ü ferd ü bî-çûn sâni' u hayy u tüvânâdır

Medârına revâk-ı Bîsütûn emriyle der dâim
Karâr u hestî-i kevn ü mekân hükmiyle ber-câdır

Ne bî-enbâz-ı künh-i zâtını evhâm eder idrâk
'Ulüvv-i şânının bâlâsına ne 'akl-i tûlâdır

Vücûd-i evveli lâbüd gerekdir lâ-mekân olmak
Ki zât-ı akdesi ism-i mekân vaz'ından evlâdır

Kemâl-i sun'ına kevn ü mekân isbât-ı şân olmaz
Kitâb-ı kudretinden kâf ü nûn bir harf-ı heycâdır

Karîb-i kurb-ı 'âlemdir ki 'âlem cüstücûsında
Nem-i her-dîdedder her dîdeden pinhân temâşâdır

Esîr-i ‘aşk kılmış kendine kendi tecellâsı
Gezen sahrâ-yı vaslın sûretâ Mecnûn ü Leylâdır

Değilse kendi hâdî ‘akl-i ‘âcizdir bu vâdîde
Hudâ nûr cevher-i her feyyâz-ı evvel halk-ı ahrâdır

Müşîrâ-yı irâdet tarh idince resm-i imkânı
Ki maksûd ol bedâyi’den rümûz-i küntü kenzâdır

Nuhustîn âşikâr etti Habîbin nûr-ı mes’ûdin
Hem ol nûrun zuhûrî bâdi-i îcâd-ı eşyâdır

Yekûn-i kevnden maksad Nebiyy-i eşref ü emced
Rasûl-i Hâşimî Ahmed serîr-ârâ-yı bathâdır

Kudûmı nev-bahâr etti ser-â-ser eski devrânı
Te’âlallâh ne dilber kim vücûdu ‘âlem-ârâdır

Safâ-yı ‘ârızî mahyûl ü hem olsa melâhatde
Cemâl-i Yûsufî bi’l-farz sûretse O ma’nâdır

Vücûdu lutf-ı ma’nâsı sevâdî kadr-i sevdâsı
Hakın nûr-ı tecellâsı cebîninden hüveydâdır

(174)

Kemâl-i hüsnüni teşbîh ile çûn u çırâdan geç
O bezm-ârâ ki mahbûb-ı Hudâdır gör ne zîbâdır

Olan şûrîde-i ‘aşkı melâmet-gûy-i nâs olmaz
O şûha olmayan şeydâ iki ‘âlemde rüsvâdır

Onun dil-bend-i hüsnü gayrıya sarf-ı nigâh etmez
Ki mâ-zâga'l-basar kuhliyle çeşmi cılve-efzâdır

Tadan şehd-i lisânından nedir geçmez de cânından
Ki ol gonce dehânından çıkan söz vahy-i yûhâdır

Mihîn üstâda sordum kadr-i kurbın kâbe kavseynin
Dedi ol nükte-i ebrû dil-ârâsından îmâdır

Yolunda 'acz ile baş koymayan gerden-firâz olmaz
Gubâr-ı makdemin kuhl etmeyen göz mutlak a'mâdır

Felek bir kemterîn çâker getirmiş bir tabak cevher
Ser-i kûyin döner bekler garaz 'arz-ı hedâyâdır

Bugün hatt-ı Nübüvvet nâmına ahrâda hatm oldu
Yarın rûz-ı mükâfât enbiyâ silkinde ûlâdır

Mu'azzam mebde'-i Levlâk mükerrem şâh-ı erselnâk
'Atâ-bahşâ-yı a'teynâk menşûrunda tuğrâdır

Nigârâ kadd-i mevzûnun nasıl teşbîh olur serde
Dükene sâye-bahş etmiş bu reşk-i 'ayn-ı Tûbâdır

Saçın ve'lleyli yağşâdır yüzün hâverden eclâder
Dışın lû'lû-i lâlâdır lebin la'l-i musaffâdır

Güzer kılmak gerekdir kangı çarhı fark-ı iclâlin
Ki na'linin türâbı fevk-i 'arşa revnak-efzâdır

Hemânâ dergehin ferrâşı Cibrîl-i Emîn olsun
Ki cârûb-ı sarây-ı servetin müjgân-ı hûrâdır

Bu şân ü hüsn ü haşmetle nasıl inkâr eder münkir
Eğer insâf ise zâtın sana bürhân-ı garrâdır

Hidâyet olmayınca hasmı ifnâ etmez incâzın
Yine takdîrdir lâbüd ki sedd-i çeşm-i a'dâdır

Değil san'at kamer şakk etmek engüşt-i işâretle
Kaşun oynat ki hâlin merkez-i çarh-ı mu'allâdır

Eyâ Muhtâr-ı mülk-i fakr u ey sultân-ı dervîşân
Ki dergâhında şâhân-ı cihân ednâdan ednâdır

Zemândır hâtırımda ârzû-yı âsitânın var
Girîbân-gîr-i bahtım her zerre-i îcâd ü incâdır
(175)
Cihânın terkin emr eyler şehinşâh-ı hîred dâim
Semend-i hulyâ vâbeste-i emrûz ü ferdâdır

Ezelden hall-i müşkil dilde muzmer ârzûlar var
Ki câh-ı mülk-i câvîd anda bir ednâ temennâdır

Bahâr-ı 'ömr geçdi olmadı nahl-i emel hurrem
Vücûd-ı kâm-ı dil gûyâ beden mülkünde 'ankâdır

Kemîn miktâr u horem çeşm-i gec-bînân-ı 'âlemde
Ne yâr ü yârver-i dehrem ne bahtım yâr-ı dil-ârâdır

Perîşân-hâl iken mehcûr u ser-gerdân-ı gurbet hem
Hemîşe çekdiğim devrân elinden tâb ü îzâdır

Cefâ-yı çarha yanmam hem sûz olmaz cevr-i ağyâra
Helâk-i nefsim ö z nef s-i d û num müşkil a ’dâdır

Cemâdin zevrak-ı enbûh-i cürmüm yâr-ı Rasûlullâh
Hamûlem vez n olursa pârsengi heft deryâdır

Bu girdâb-ı belâda lutf-ı hâmin olmasa yâver
Esîr-i nef s-i şûmem câygâhım bi ’se me ’vâdır

Geçirmiş sıyt-ı ’ısyânı hudûd-ı ’afvden Sâ’î
Şefâ’at bezl olunca pek günahkârâna aslâdır

Bihân-ı lutf u ihsânsın d û rûd-ı Hakka şâyânsın
Hem evlâdın hem ashâbın d û ’âlemde mükeffâdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâ’î Efendi; hudûd-ı Îrâniyye’de kâin şehir-i Tebrîz’de bin iki yüz on sekiz sâli hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz kırk senesi şehir-i mezkûrdan mufârakatle ’alâ tarîkı’s-seyâha memâlik-i ’Osmâniyye dâhilinde vâki şehir-i Bâyezîd’e bi’l-muvâsala el-garîb ke’l-a’mâ velev kâne basîrâ müfâdinca garîbu’d-diyâr olduğı hâlde evkât-ı yevmiyyesinin zuhûruna terakkub ve intizâr ile imrâr-ı leyl ü nehâr eylemekte iken ülfetgîr olduğı ahâlîden birisi mührini ızâ’a eyleyip o aralık mühr-i mezkûra ihtiyâc hisseylemiş olduğuna ve şehir-i mezkûrda mühür hâkkedecek kimse bulunmadığına binâen merkum şu hâle mütekedder ve mumâileyh emr-i te’ayyüşü mütefekkir oldukları hâlde esnâ-yı ülfetde birbirlerine rûzigâr-ı zôrkârdan şikâyetle mübâşeretle merkum vukû’-ı hâlî bâ-teessüf hikâye etmekle cemî’ sanâyi’ ve bedâyi’de bî-misl ü hemtâ olduğı misillu fenn-i hakke dahi âşinâ olduğunu mumâileyh bi’l-îmâ telakkî-i mâfât eylemek üzre ihtirâ’-kerdesi olan san’at-i cifr ile kendisine bir kıt’a mühr hakk eylemesini ta’ahhüd eyleyip ertesi günü bir ’adet mühr-i bî-behâ hakk ü imlâ ve merkuma teslîm ve i’tâ

eylediğinde merkumun ... (176) mânend-i hâtem meve-hîz-ı lutf u kerem olarak hâlince kendisine ikrâm kaydında bulunduktan sonra bulunduğu mecâlis ve mehâfilde mumâileyh hakkında medh u sitâyîşe dehen-güşâ olmakda bulunması mumâileyhin fenn-i hakk ve ma'ârif-i sâirede olan ma'lûmâtın kemâl-i şuyû'ını müstelzim olmuş olmasıyla san'at-i mezkûrı kendine medâr-ı te'ayyüş eyleyerek bir müddet şehr-i mezkûrda ikâmet ettikten sonra Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala yine san'at-i mezkûr ile orada olunmakda iken iki yüz elli bir senesi Mısır Vâlisi esbak Mehmed 'Ali Paşa merhûmun iş'ârât-ı vâkiası üzerine cânib-i Mısra i'zâm olunup kendisinin resm-i hatda 'Îmâd-ı sâni ve ressâmlıkda ise misâl-i Bihzâd ü Mâni olması cihetiyle Mısır Dârü't-tibâ'asına me'mûriyyeti bi'l-icrâ bir vakt mürûrunda eyâlet-i merkumede vâki Hânki nâm mahalde olan mektebin şâkirdânının sevâd-ı imtihâniyyeleri dahi 'ilâve-i me'mûriyyeti kılınarak ol-veçhile on dört sene müddet kâhire-i mezbûrede güzârende-i vakt ü sâ'at olmuş ise de ;

Yeter şu Kâhirenin kahrı 'azm-i Rûm edelim

mısra'ı meâlince iki yüz altmış beş târîhlerinde ki Vâlî-i müşârünileyhin irtihâli 'akabinde tekrâr Dersa'âdet'e bi'l-vusûl Tab'-hânece olan ma'lûmâtı iktizâsınca dört beş sene miktârı nâzır-ı sâni mesâbesinde Takvîm-hâne-i 'Âmire umûrında mu'azzezen bi'l-istihdâm muahharen tebeddül-i nezâret münâsebetiyle;

هەر که آمد عمارتی نو ساخت | رفت و منزل بدیگری پروخت

beyt-i latîfi meâl-i münîfi üzre o hengâmda mumâileyhin dahi bulunduğu hizmetden mufârakati vukû' bulmağın kendi tarafından idâre etmek şartıyla Ahmediye Meydanında muhtasarca bir bâb tab'-hâne küşâd eyleyip bir müddet kütüb ü devâvîn tab' ve temsîliyle varak-gerden-i sahâif-i subh u mesâ olduktan sonra be-tekrâr Kâhire-i mezbûreye 'azîmet eylemiştir. Her fende yed-i tûlâsı olduğundan başka 'ilm-i hatda olan mahâreti sâire makîs olmadığı mumâileyhin ihtirâ' etmiş olduğu hurûf basması ile tab' olunmuş olan kitâblardan harf-âşinâyân-ı 'asrın ma'lûmudur. Şöyle ki hatt-ı ta'lîk kavâ'idi îcâbınca hurûf-ı tağyîr ve tezâyüd ettikçe kelimâtın evâil ve evâhiri te'adî ve tevâlî etmekle mahall-i vasl ve sükûnı tehallûf eyleyeceğinden devr-i dâim vechiyle tab' (177) ve temsîline yol bulmak pek çok 'ilm-i hendese bilmeğe ve dakîk efkâra mütevakkıf olacağından mumâileyhin ber-minvâl-i muharrer tertîb-i hurûfda derkâr olan mahâret ve himmeti bir vakitte inkâr

olunamayacağı bedîhî ve âşikârdır. Kendisi mecâz-âmîz sözlerin tahrîrine râğbet etmediğinden Na't-i şerîf-i Cenâb-ı Nebevîyi şâmil mukaddemâ silk-i sutûra keşîde eylemiş olduğu kasîde-i mezkûrenin tahrîriyle iktifâ olundu.

[Mehmed Sâlim Efendi]

Gazel

Esrâr-ı hande gonce-i la'l-i lebindedir
Feyz-i neşât keyf-i mülûn tâlibindedir

Sîb-i behîşte eylemem olsamda iltifat
Ol nahl-i nâzın âh gönül gabgabındadır

Baht-ı siyehden etmekle kâmcûy isen
Gör kadri mâh-rûzen ey dil şebindedir

Kejdüm nihâd olanlara ikbâl eder bu çarh
Ahkâm-i vakt ü sâ'ate bak 'akrebindedir

Hâhişger olma devlet-i dünyâyı Sâlimâ
Harmân bu mansıbın ezeli matlabındadır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Trabzonî Mehmed Sâlim Efendi; medine-i Trabzonda pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala muahharen sınıf-ı hâcegânîye duhûl ile cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı evvel 'asrında Sefâret me'mûriyyetiyle Hind cânibine i'zâm olunup esnâ-yı râhda 'âzim-i dârü's-selâm olmuştur. Tezkire-i Sâlim Efendi'de dahi terceme-i ahvâli mezkûrdur.

[Mehmed Sâlim Efendi]

Gazel

Eşk-i terimi dîde ruh-ı yâre düşürdü

Üftâdeliği şebnemi gülzâre düşürdü

Olsam ne ‘aceb eşk-i revânım gibi pâmâl

Gözden beni ol şûh-ı sitemkâre düşürdü

Derd-i dil-i dildâreyi gör sâik-ı takdîr

Azâde iken surre-i tarrâre düşürdü

Dil bahr-ı mahabbetde şinâverlik ederken

Fûlk-i emelin sâhil-i efkâre düşürdü

Mürg-idil-i âvâremizi bâd-ı mahabbet

Sahn-ı harem-i gülşen-i ruhsâre düşürdü

‘İrfâna olan meyli bizi âsaf-ı ‘asrın

Sâlim yine hep vâdî-i eş’âre düşürdü

Nâzım-ı müşârünileyh Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi; Şeyhülislâm-ı esbak Mîrzâ Mustafa Efendi (178) merhûmun necl-i necîbi ve ferzend-i edibi olup bin yüz ol altı târîhinde tarîk-ı feyz-refîk-ı tadrîse duhûl ile yüz yirmi beş târîhinde Selânik Mevleviyetine ve yüz yirmi altı târîhinde resm-i kadîm üzre Galata Mevleviyetine bi’l-vusûl yüz yirmi yedi senesi Mekke-i Mükerreme ve yüz otuz iki senesi Dârülhilâfet i’l-’aliyye pâye-i mu’teberelerini hâiz ve yüz otuz beş sâlinde bi’l-fi’l Dârülhilâfet i’l-’aliyye Hükûmetine ve yüz kırk üç sâlinde Anadolu ve kırk sekiz senesi hilâlinde Rûmeli Sadâretlerine nâiliyyetle beyne’l-akrân mütemâyiz olduktan sonra bin yüz elli altı senesi ‘âzim-i dârüsselâm olup Dersa’âdet’te Bozdoğan Kemerî nâm mahalde vâki kabristânda medfûnen müterakkıb-i rûz-ı kıyâm olmuştur. Müşârünileyh bir fâzıl-ı müstecmi’u’l-fazâil olup te’lîfât ve tasnîfâtından olarak terceme ve şerh ve hâşiyeye dâir resâil-i müte’addidesi ve ‘ilm-i tasavvufa müte’allik dört cildi şâmil Mâhiyetü’l-’Âşık isminde bir eser-i câmi’u’l-fâidesi olduktan başka bi-lutfihi ve keremihi te’âlâ işbu zeyline muvaffak olduğum

tezkire-i nefîsenin tertîb ve tanzîmine ve haylice eş'âr-ı selîse nazm u inşâdına muvaffak olmuştur. Hattâ tezkire-i mezkûre dahi ba'zı âsâr-ı letâfet-disârı mastûr ve mukayyettir.

[Sâlim Efendi]

Gazel

Dil-i bîmâr-ı hasret döndü nâle inceden ince
Edip hep pister-i hicrînde nâle inceden ince

Sana eşkeste-hâtır olduğum îhâm eder etsin
Bu nâr-ı inkisâr ile piyâle inceden ince

Kitâb-ı hüsnünü şerh eyledi devr-i teselsülle
Düşüp gîsûları çok kıyl u kâle inceden ince

Sirişkim cevri ile cû olduğun telmîh için yâre
Su işlendi miyânındaki şâle inceden ince

Yed-i nessâc-ı tab'ım destgâh-ı nazmda Sâlim
Güzel nesc eyledi bir özge kâle inceden ince

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Sâlim Efendi; Çerkeziyyü'l-asl olup Serasker-i esbak Mehmed Husrev Paşa'nın gılmânı silkinden perveriş-yâfte-i 'ilm ü kemâl olduktan sonra tarîkat-i 'aliyye-i Sa'diyyeye sülûk ile bin iki yüz altmış yedi senesi 'alâ tarîkı's-sehâha Çanakkal'esı nâm mahalle 'azîmet eyleyip sene-i merkume hilâlinde kâse-i hayâtı seng-i memât ile şikest (179) ve rûh-ı revânı 'âzîm-i bezm-i elest olmuştur. Mumâileyh 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyeye âşinâ sâgar, rengîn-edâ olup eş'ârı hûb u zîbâ vâki olmuştur.

[Sâlim Efendi]

Gazel

Dil-rübâ sûz-i nihânımdan sakın
Tîr-i âh-ı bî-emânımdan sakın

Âteş-i ‘aşkım seni bir gün yakar
Bâri pek yaklaşma yanımdan sakın

Tîğ-ı gamzenle beni etme helâk
Cânıma gel kıyma kanımdan sakın

Gözlerim yaşı seni gark etmesin
Cûşîş-i eşk-i revânımdan sakın

Gel leb-i şîrînini ver ağzıma
Korkma sır çıkmaz dehânımdan sakın

Mest ü hayrân olduğum ta’n eyleme
Sorma zâhid hâl ü şânımdan sakın

‘Âşkım zühd ü riyâdan Sâlimim
Şâ’irim tîğ-ı zebânımdan sakın

Nâzım-ı mumâileyne Sâlim Efendi; cânib-i Anadolu’da vâki ‘Osmâncık kasabası mahkemesi nâibi El-hâc Mehmed Şükrî Efendi’nin sulbünden bin iki yüz dokuz senesi hilâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz yirmi yedi târîhinde Dersa’âdet’e muvâsalat tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyede bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı vakt ü sâ’at eyledikten sonra kitâbet tarafına meyl ü rağbet ve bilâhare mâliye Mektupçusu Odasına bir vakt müdâvemetle bir müddet dahi Rûmeli ve Anadolu câniblerinde kitâbet hizmetinde bulunup mahrûse-i Bursa’da Zabtiye Başkitâbeti hizmetine me’mûr ve ta’yîn kılınmıştır.

[Sâmiḥ Efendi]

Gazel

Derd-i firâk-ı yâr ile nâlânsın ey gönül
Her dem esîr-i bister-i hicrânsın ey gönül

Hem-râz ü hemdem olmuş-idin bir zamân bana
Bâ'is nedir ki şimdi gürîzânsın ey gönül

Sînem misâl-i şâne benim çâk çâk ise
Mânend-i turrasında perîşânsın ey gönül

Rahm-pezîr-i âfiyet olmaz ümîdi kes
Mecrûh-ı zahm-ı nâveg-i müjgânsın ey gönül

Tûtî-misâl etmedesin güftügü her ân
Mir'ât-ı hüsn-i yâre mi hayrânsın ey gönül

(180)

Her bir sözünde nükte-i esrâr muhtefî
Müşkil-şînâs-ı 'âlem-i 'irfânsın ey gönül

Gelmez hayâl-i Sâmihe 'âlemde infikâk
Mensûb-ı bâb-ı hazret-i cânânsın ey gönül

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâmiḥ Efendi;Üsküdar'da defîn-i hâk-i 'ıtr-nâk olan Şeyh Nasûhî Efendi merhûmun ahfâdından vekâyî'-i şer'iyye kâtibi esbak müteveffâ İbrâhîm hafîdi ve hâlâ Rûmeli Sadâreti vekâyî'-i şer'iyyesi kâtibi Çavuş-zâde Efendi'nin ferzend-i reşîdi olup evkât ü ezmânını tahsîl-i ma'ârifeye hasr ve bin iki yüz altmış senesi hilâlinde tarîk-i tedrîsi dâhil olmuş ve ile'l-ân pederi mumâileyhin ma'iyyetinde umûr-ı kitâbetde müstahdem bulunmuştur.

[Mustafa Sâmil Efendi]

Gazel

Gözümde rûz-i rûşen târdır çeşmim siyâhından
Dilim hasretle pek bîmârdır çeşmim siyâhından

Karardı hep hayâl-i hâl-i ruhsârınla çeşmânım
Dahi çok renge meyli vardır çeşmim siyâhından

Perîşân hâk-i kâfirde olsa rahm eder ey şûh
Dil-i bîçâre çokdan zârdır çeşmim siyâhından

Gözü görmez iken aslâ cihânı kara bahtımdan
Bana bir kat da şimdi dardır çeşmim siyâhından

Müjen göz göz edip Sâmil gibi cismim bugünlerde
Dilim hasretle pek bîmârdır çeşmim siyâhından

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Sâmil Efendi; Sâlîfû't-terceme Cevdet Efendi merhûmun ma'ârif-perveri olup ibtidâ Sarây-ı Hümâyûna ve muahharen Dîvân-ı Hümâyûna me'mûr ve çerâğ olunup bilâhare terceme odasına nakl ile sınıf-ı Hâcegâna dâhil olmuş iken bin iki yüz elli senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Bir kıt'a dîvânçe-i eş'ârı vardır.

[Mustafa Sâmil]

Gazel

Nedir sûdı bu bâzâr-ı fenâda celb-i emvâlin
Gınâ vermez metâ'-ı müste'ârı dûş-i dellâlin

Habâb-âsâ girîbân-ı sımâh-ı zühdi çâk etti
Şikest-i tevbeden âvâz-ı nûş-â-nûşı şevvâlin

Girân-cânân-ı züh'd a'mâl ile uçmak ümîd eyler
Olur mu mâkiyâna lutf-pervâzı per ü bâlin

Harîm-i ebre girse katra-i bârân zuhûr eyler
Olur idbâr elbet mâverâsı fart-ı ikbâlin

(181)

Eder hâr-ı müjem âzürde pâ-yı nâzikin şâyed
Değilsem ey gül-i nev-reste ma'zûr ola pâlin

Çekilmez vaz'-ı nâ-sâzı sükût eylerse de nâdân
İşârâtı bedeldir güftügûya merdüm-i lâlin

Temeyyüz nîk ü bed 'ayn-ı zarardır hurde-bînâna
Bu dikkat cismini sûrâh sûrâh etti gırbâlin

Tahammül mihnete sermâye emr-i te'ayyüşdür
Olur nef'i füzûn bârı girân oldukça hammâlin

Ne mümkün peyrev olmak Nâbî-i üstâda ey Sâmî
Sevâd-ı nâ-becâdır meşk-i şî'ri kilik-i etfâlin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Vak'a-nüvîs Mustafa Sâmî Bey; menâsıb-ı kadîme ashâbından olan Arpaemîni müteveffâ 'Osmân Efendi'nin necl-i cemîl ü ferzend-i asîli olup sınıf-ı hâcegâna duhûl ve nice nice menâsıb-ı dîvâniyyeye vusûl ile cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı evvel 'asrında bir müddet vak'a-nüvîslik hizmetinde bulunduğu hâlde güzârende-i a'vâm ü şuhûr olduktan sonra bin yüz kırk altı sâlinde müteveccih-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı Gafûr olmuştur. Lafz-ı mezâhir vefâtına târîh-i zâhirdir. Mumâileyh Arpaemîni-zâde denmekle 'arîf bir şâ'ir-i vâcibü't-tavsîf olup zâde-i tab'ı olan dîvân-ı belâgat-'unvânıyla cerîde-i 'âlemde ibkâ-yı nâm ü şân eylemiştir. Şöyle ki şu'arâ-yı memâlik-i Rûmun müselleme ve a'zamı gazelde Sâmî, kasîdede Nef'î olduğu gün gibi bedîhî ve celîder. Ancak 'asrımızda bir iki müteşâ'ir-i hod-bîn mumâileyhin işbu rüchâniyyetlerinde hakkı

görmeyip kendilerini onlardan ‘âlî zannederek ba’zı mehâfil ve mecâlisde kendi güftâr-ı hezl-âsârlarını ‘arz ü beyân ile onları tefevvuk eylemek sevdâsında oldukları gâh gâh işidilmekde ise de zihî tasavvur-ı bâtil zihî hayâl-i muhâl mısra’ı o makûlelere cevâb-ı kâfidir. Mütercem-i mumâileyhin ‘ilm-i hatda dahi mahâret-i kâmile olmak hasebiyle terceme-i hâli Tuhfetü’l-hattâtîn nâm tezkirede mezkûr ve ba’zı eş’âr-ı belâgat-şi’ârı Sâlim Efendi tezkiresinde mukayyed ve mastûrdur.

[Sâmî Ebûbekir Paşa]

Gazel

Rind olan yeksân bilir hicr ile zevk-i vuslatı
Pula saymaz hâl-i harmânında kenz-i fırsatı

Hâksârı irtifâ’-ı kadre bâdî olmasa
Kûşe-i dâmen ne yüzden buldu âyâ râğbeti
(182)

Ey olan kâşâne-i nahvetde ser-mest-i gurûr
Bir de fikr et hâk-i zilletde humâr-ı mihneti

Şehsüvâr-ı ‘arsa-i meknet dahi olsan müdâm
Sahn-ı ‘acze rıfk-ile ‘atf it ‘inân-ı kudreti

Hikmetü’l-’aynın işârâtın nikâtın bilmeyen
Şîve-i gamzenden öğrensın rümûz-ı hilkatı

Benzetirsem la’line sahbâyı rengîn söylerem
Kande bulsun bâde-i telh öyle şîrîn lezzeti

Bir gazel tarh eyledin Sâmî fasîhâne yine
Var ise kasdın belîğ ile me’ânî sohbeti

Nâzım-ı müşârünileyh Sâmi Ebûbekir Paşa; ‘Osmân Paşa merhûmun mahdûmu olup ‘Abdülhamîd Hân-ı Gâzî hazretleri zamânında ki bin yüz doksan sekiz sâlinde ‘uhdesine rütbe-i sâmiyye-i vezâret bi’t-tevcîh Silistre Eyâleti ihsân ve iki yüz on üç târîhinde ki Ziyâ Yûsuf Paşa merhûmun sadâret-i ûlâları hengâmda kaymakâmlık mesned-i celfîlesine nâiliyyetle mazhar-ı eltâf-ı bî-pâyân buyrulup ba’de’l-infisâl dahi ba’zı eyâletlere vâlî ve hükûmrân buyurulmuş ise de muahharen ma’zûlen maskat-ı re’si olan mahrûse-i Eğriboz’da ikâmet üzre iken bin iki yüz yirmi dokuz sâli hilâlinde nezâhet-efzâ-yı ‘ukbâya menkûl olmuştur. Müşârünileyhin vefâtına mevâlîden âti’t-tercûme Nebîl Bey merhûm işbu târîhi inşâd eylemiştir:

Tâm olur târîhi fikr-i hazef ismiyle Nebîl

Bû-bekir Pâşâ bula Firdevsde sâmi makâm

Müşârünileyh Sarıgüzel Paşa denmekle şehîr bir vezîr-i bî-nazîr olup bir kıt’a dîvânçe-i eş’ârıyla cerîde-i ‘âlemde ibkâ-yı nâm eylemiştir. Ancak bâlâda muharrer gazelinin kâfiyeleri gayr-ı sahîh vâki olmuştur. İstîrad: Çünkü sülâsî masdarlarının masdar-ı gayr-ı mîmîleri birkaç nev’ üzre olup şöyle ki fi’l-i mâzînin müfred-i müzekker gâib gelmesinin lâmu’l-fi’li mâkabline hurûf-ı ‘illetden bir harf ve mâ-ba’dine bir tâ ve ba’zen âhirine fekat bir tâ ziyâde kılınarak kelime-i mezkûre masdara tahvîl olunur. Sadâret, Vekâlet, Vesâyet, küdüret, Şerî’at, Tarîkat, Nusrat, Haşmet, Rif’at ve bunların emsâli masdarlar ki bunların fiil ve isim ve masdar-ı mîmî ve masdar-ı gayr-ı tâiyyeleri yek-dîgere kâfiye olunamayıp her birine kendi mislinden kâfiye tedârik olunmak lâzım (183) gelir. Sadârete Nezâret, Vekâlete Asâlet, Nusrata, Kudret ve emsâli olan masdarlara mâzîlerinde lâmu’l-fi’lîleri kangî harf ise ol harfî kâfiye ittihaz eylemek îcâb eder. Nezâret masdarına cesâret, Asâlet masdarına Delâlet, Vesâyet masdarına Himâyet, Küdüret masdarına Zarûret, tarîkat masdarına Hakîkat, Devlet masdarına Savlet, ‘İllet masdarına Kıllet ve buna mûmâsil masdarlar ki mâzîde lâmu’l-fi’lîleri birbirine tevâfuk eyler. İşte bunların yek-dîgere kâfiye olması câizdir. Şöyle ki Nezâretle cesâretin kelime-i mâzîde âhir harfleri râ; Asâletle Delâletin lâm; Vikâye ile Himâyenin yâ; Küdüretle Zarûretin râ; Devletle Savletin ve ‘İlletle Kılletin lâm vâki olmuştur. Bu cihetle bunların birbirine kâfiye olması ‘ilelden sâlimdir. Yoksa ‘İlmin cehle, nazmın nesre, devrin seyre kâfiye olması sahîh olmadığı misillû bu masdarların dahi âhir harfleri tâ olmak münâsebetiyle birbirine kâfiye olmaları îcâb etmez sadâretin Vekâlete kâfiye olması

gibi eğer işbu ‘alâmet-i masdar olan tâ harfinin bulunmasıyla kâfiye olmaları lâzım gelse Türkî’de olan masdarlar dahi birbirine kâfiye olmak lâzım gelir idi. gelmek’in gitmeğ’e, almağ’ın olmağ’a, girmeğ’in görmeğ’e kâfiye kılınması misillü. Halbuki bunların birbirine kâfiye olması muhâlâtandır. Eğer âhirlerinde olan harflere i’tibâr olunmak lâzım gelmiş olsa birbirine kâfiye olmaları mümkün olur idi. Zîrâ işbu Türkî masdarlarının dahi ba’zısının âhir harfi kâf ve ba’zısının kaf vâki olmuştur. Gelmek ve olmak gibi. Ancak Türkî’de işbu -mek ve -mak lafızları ‘alâmet-i masdar olup kâfiye kılınmak murâd olundukda ol masdar-ı Türkiyyenin emr-i hâzırına bi’l-mürâca’a zabt-ı kâfiye olunur. Meselâ gelmek masdarının emr-i hâzır gel ve gitmek masdarının git ve görmek masdarının gör ve almak masdarının al ve olmak masdarının ol olduğu gibi kendilerinde bulunan masdar ‘alâmeti iskât olduğu anda ol masdar emr-i hâzır tebdîl olunup yek-dîgere kâfiye olup olmayacağı tebeyyün eder. Gelmek ve gitmek masdarlarından (184) -mek lafzı sâkit olduğu hâlde gel ve git kalır ki birinin harf-i ahîri lâm ve birinin harf-i ahîri tâ’dır. İşte bunların birbirine kâfiye olmayacağı müstağnî-i ta’rifdir. Almak, kalmak, dalmak, çalmak, salmak masdarlarının her biri kâfiye-i sahîhadır ki harf-i ahîrleri birbirine tevâfuk eylemiştir. Ancak işbu emr-i hâzır kelimeleri birbirine tevâfuk etmediği hâlde yek-dîgere kâfiye kılınmadığı misillü sülâsî bâblarıyla mufâ’ile bâbının masdar-ı tâîlerinin kelime-i mâzîlerinde lâmü’l-fi’l’leri cins-i vâhid olmadığı takdîrde ol masdarların birbirine kâfiye olmaları gayr-ı câizdir. Meselâ ba’zı kelimenin fi’l-i mâzîde harf-i ahîri lâm ve ba’zı kelimenin harf-i ahîri mîm veyâhud sâir bir harf olsa işte ol kelimelerin masdar-ı tâîlerinin birbirine kâfiye kılınması bir veçhile sahîh değildir. Sadâkatın vikâyete, selâsetin salâvete, mukâvelenin muhâvereye, münâzaranın kâfiye kılınması gibi mücerred bu misillü kâfiye fesâddan hâlî olmaz. Her ne kadar selefde güzerân eden ashâb-ı ma’ârif taraflarından müsâmaha olunmuş ise de gaflet olunmaması muktezâ-yı fetânetdendir. Bu sûretle gazel-i mezbûrda olan masdarların fi’l-i mâzîlerine nazaran birbirine kâfiye olmaları sıhate gayr-ı mukârandır. Kelime-i fi’l-i mâzî me’ haz-ı kâfiye i’tibâr olduğu hâlde ibtidâ kelime-i fi’l-i mâzînin lâmü’l-fi’line nazar olunmak lâzım gelir. Eğer ol masdarların kelime-i mâzîlerinin lâm’ül-fi’l’leri birbirine tevâfuk eyler ise yekdîgere kâfiye kılınmaları sahîh olur ve illâ harf-i ahîrleri birbirine tehallûf eylediği sûretde ol kelimelerin masdar-ı tâîlerinin birbirine kâfiye olması sıhhatden dûr ve sakâmetden gayr-ı mehcûrdur. İsm-i fâ’il sîgalarının

‘ulemâ, sulehâ, şufe’â, hulefâ, rüfekâ şeklinde olan cemi’-i müzekker sîgalarının dahi yek-dîgere kâfiye kılınması gayr-ı câizdir. Zîrâ bunların müfred müzekker sîgalarının her birinin kelime-i mâzîlerinde olduğu misillû harf-i ahîrleri harf-ı âhar olup âhirlerinde cem’a ‘alâmet olan harf-i elif redîf hükmünde olacağından müfred müzekker sîgalarına tatbikan kendilerine kâfiye (185) tedârük olunmak îcâb eder. ‘Urefâya zurefâ, küremâya nüdemâ, vüzerâyâ ümerâ lafızları misillû.

[Enderûnî Sâmi Efendi]

Gazel

Dil hamûşî-i leb-i nâzüki rencîdesidir
Teşne-i dâr-ı sühan gevher-i sencîdesidir

Yerdeki yüze basılmaz denir ammâ kulunun
Ayak altında kalan cebhe-i mâlîdesidir

Hat değil zâhir olan taraf-ı leb-i âlinde
‘Âşıkın târ-ı şu’â’-ı nîgeh-i dîdesidir

Ca’d-i müşkîndir eden ‘âşıkâ îrâs-ı zarar
Genc-i hüsnün var ise ejder-i pîçîdesidir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Enderûnî Sâmi Efendi; sâlifü’t-terceme Enderûnî Râsih Efendi merhûmun birâder-i mihteri olup cennet-mekân Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretleri zamânında Enderûn-ı Hümâyûn-ı mülûkânede vâki hâne-i Seferîye çerâğ ve bir müddetden sonra silk-i serhengâna dâhil ve giderek tekmîl rüsûm-ı tarîk ile hâne-i Hâssaya vâsıl olmuş ve Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân Mahmûd Hân-ı sâni hazretleri ‘asrında miktâr-ı vâfi nân-pâre ile çerâğ ve şîrîn-i dimâğ buyurulmuş bin iki yüz altmış târihlerinde irtihâl-ı dâr-ı bekâ eylemiştir. Mumâileyh söz anlar bir şâ’ir-i sâhip-hüner olup eş’âr-ı mevcûdesi makbûl ve mu’teberdir. Her ne kadar ‘izzet-i muhlisiyle şöhret-şi’âr olmuş ise de eş’ârında Sâmi tahallus eylediğinden terceme-i hâli harf-i Sînde îrâd olunmuştur. Sarây-ı Hümâyûnda bulunduğu esnâda

rüfekâsından Neyyâr-ı âteş denmekle ‘arîf bir genc-i zarîfin âteş-gede-i ‘aşkında bir zamân sabr u sâ mânî sûzân ve dil-i sûzendesi şerâre-pâş-ı nâr-ı hicrân olmuş olduğundan;

Matla’

Gül-i gülzâr-ı İbrâhîm nâz ü şîvesi dilkeş

Firâkı nâr-ı Nemrûd âşiyânı bir yanar âteş

matla’-ı garrâsını tâb-ı şevk u mahabbetle gûyâ olduğu ba’zı ahıbbâsı tarafından ifâde ve beyân kılınmıştır.

[Abdurrahmân Sâmi Paşa]

Gazel

Hasretinle câm dâğ-ı lâledir çeşmânıma

Katre-i mey la’lsiz tebhâledir çeşmânıma

(186)

Eyledikçe ‘ârızın ey mâh-rû zîb-i halâl

Halka-i devr-i derûnum hâledir çeşmânıma

Zıkr-i zülfünle dem-â-dem eylerim icrâ-yı eşk

Her müjem bir sünbül-i pür-jâledir çeşmânıma

‘Aks-i câm-ı meyle ruhsârın görünce tâbdâr

Bezm-i gamda âteş-i seyyâledir çeşmânıma

Târ ü pûdı rişte-i medh-i nigâhımdır benim

Sâmiyâ bu nev gazel pergâledir çeşmânıma

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Abdurrahmân Sâmi Paşa; cezîre-i Mora’da vâki Trapoliçe nâm şehir-i cesîmin vücûhundan ve tarîkat-i ‘aliyye-i Halvetiyye meşâyih-i ‘izâmından âti’t-tercüme Şeyh Necîb Efendi merhûmun sulbünden ziynet-efzâ-yı ‘âlem-i vücûd olup cezîre-i merkumede vukû’ bulan ihtilâlden sonra mısır-ı Kâhireye nakl ü hicret ve bir müddet merhûm İbrâhîm Paşa’nın Mektupçuluğu hizmetinde ve birkaç sene dahi Takvîm-i Vekâyi’ Nezâretinde bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ’at

eyleyip bin iki yüz kırk yedi senesi mîrlivâlık rütbesi ve Mu'âvin-i evvel 'unvânıyla Mısır Vâlîsi esbak müteveffâ Mehmed 'Ali Paşa'nın ma'îyyet me'mûriyyetine bi'n-nakl iki yüz elli dokuz senesi 'uhdesine Ferîklik rütbe-i mu'teberesi bi't-tevcîh muahharen Vâlî-i müşârünileyhin vukû'-ı vefâtıyla iki yüz altmış beş senesi Zehale Mutasarrıflığı 'uhdesine bi'l-ihâle mahall-i mezkûra 'azîmet eyleyip iki yüz altmış beş senesi şehir-i Muharreminde bâ-rütbe-i sâmiyye-i vezâret Rûmeli tefîşi me'mûriyyetine sene-i merkume evâsıtında Trabzon Eyâletine ve iki yüz altmış sekiz senesi şehir-i Cumâdelâhiresinde eyâlet-i merkumeden bi'l-infisâl sene-i merkume şehir-i Ramazân-ı şerîfinde Vidin eyâletine revnak-dih-i 'izz ü ikbâl buyrulmuştur. Müşârünileyh tab'ı latîf bir vezîr-i zarîf olup şi'r ü inşâsı makbûl ve mergûbdur.

[Sâmî Efendi]

Gazel

Bir derde dûcârım ki müdâvâda bulunmaz
Bir haste-i hicrîm ki tesellâ da bulunmaz

Kıl nâhun-ı takdîre havâle el uzatma
Her 'ukde-i tedbîr temennâda bulunmaz

Gül bülbül ü bülbül de dikenden müteezzî
Bu bâğda hiç kayddan âzâde bulunmaz
(187)

Jeng-i keder-i 'âlemi gâfil bilir ancak
Âyîne-i sâf-ı dil-i dâna da bulunmaz

Miftâhı teşekkürdür onun Hâlîka Sâmî
Gencîne-i ümmîd bu şekvâda bulunmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâmî Efendi; şehrü'l-asl olup metrûk Defterdar Mektupçusu Odasından neş'etle mukaddekâ bir müddet Hamamlar Kitâbetinde ve ba'dehu İhtisab cânibinde ve bir müddet dahi ba'zı vüzerânın kitâbet hizmetlerinde

bi'l-istihdâm muahharen Viyana cânibine ‘azîmet ve Dersa’âdet’e ‘avdetinde Âmedî Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bir aralık Takvîm-hâne-i ‘Âmire Nezâreti me’mûriyyetine nâil olmuş ise de bir sene zarfında Nezâret-i mezkûreden bi'l-infisâl üç beş sene müddet hânesinde ikâmetden sonra Zirâ’at Meclisi a’zâsı sınıfına bi'l-ilhak bin iki yüz altmış üç senesi Maslahatgüzârlık nâmiyle Viyana cânibine ve ba’dehu Sefâret sûretinde Berlin cânibine ve iki yüz altmış senesi yine hizmet-i Sefâretle İran tarafına ‘azîmet eyleyip iki yüz altmış sekiz sâlinde Dersa’âdet’e ‘avdet eylemiş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin esnâ-yı tab’ında Dâr-ı bakâyâ rıhlet etmiştir.

[Feyzullâh Sermed Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

‘Âşık hayâle la’l-i leb-i gonca-fâm olur
Der-hâb-ı teşne destine rû’yâda câm olur

Ey serv-i nâz gülşene çıkma salınma sen
‘Ar’ar bakar da kaddine nakş-ı hırâm olur

Pür-şûrdur o zülf-ile Sermed dimâğımız
Sünbûsitâna girse de bûy-i zükâm olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Feyzullâh Sermed Efendi; şehrü’l-asl olup tarîk-ı feyz-refîk-ı tadrîse duhûl ile Selânik Mevleviyyetinden ma’zûlen bin iki yüz iki sâli hilâlinde dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur. ‘Asrının ser-âmed-i şu’arâsındandır.

[Mehmed Sermed Efendi]

Gazel

Dil-i zâra gelirken pîç ü tâb-ı ahvâl-i sünbûlden
Perîşân oldu ‘aklım gitti bu sevdâ-yı kâkûlden

Gülistân-ı cihânda bunca demdir âh ü zârîler
'Aceb bûy-i vefâ görmüş müdür sor bülbüle gülden

Gönüldür bana bin dürlü cefâyı çektiren yoksa
O şûhun 'âşika âzârı hâricder tahammülden
(188)
'Îtâb-âmîz hançer çekse gamzen kayd olunmazdı
Kesildi rişte-i ümmîdimiz tîğ-ı tegâfülden

Müheyyâ ol mükâfâta sitem gördükçe gerdûndan
Sakın ayrılma Sermed halka-i bâb-ı tevekkûlden

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Sermed Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz dokuz senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz yirmi altı senesi Bâb-ı 'âlîde vâki Kethüdâ Kalemîne bir müddetcik müdâvemet ve müddet-i medîde hânesinde ikâmetle iki yüz kırk bir târîhinden sonda cânib-i İhtisâbda altı sene ve Ebniye-i hâssa müdürü ma'îyyetinde üç sene ve Karantina Nezâreti cânibinde beş sene müddet kitâbetde bi'l-istihdâm Hacelik rütbesine nâileyyetle bekâm olduktan sonra beş sene müddet bilâ me'mûriyyet hânesinde peygûle-güzîn-i ikâmet olup iki yüz altmış iki senesi bâ-rütbe-i sâlise Zabtiye Muhâsebecisi Kitâbetine nâil ve birkaç mâh zarfında Meclis-i mezbûr a'zâsı sınıfına ve muahharen vüzerâ kapu kethüdâları silkine dâhil olunmuş iken altmış dört senesi dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Bir kıt'a matbû' dîvânçesi vardır.

[Mustafa Sürûrî Efendi]

Mühmel ve Mu'cem Tevârîh-ı Müteferrika

Sultân 'Osmân mülk alıp oldu ser-efrâz-ı mülûk
Oldu şeh-i 'âlî-himem 'adl ile Sultân Bâyezîd
Recebde kıldı Sultân Ahmedî şâh-ı cihân Allâh
Süleymân-ı zamân fermân-revâ-yı ins ü cân oldu
Hamd ola mühr-i şevket oldu makâm-ı Mahmûd

Şehzâde makdeminden erdi murâda ‘âlem
Şeref kıldı vücûd-ı Fâtıma Sultân-ıla dehre
Beşiktaş içre kondu Şâh Sultân mihr-i ikbâle
Sâl Hân ‘Abdülhamîdi Hak hümâyûn eyleye
Sâlini mes’ûd ide Sultân Mahmûdun Hüdâ
Hasan Paşaya mührün eyledi Sultân Selîm Hân
Cihâna müjdeler sadr-ı güzîn oldu Hasan Paşa
Oldu Dürrî-zâde-i vâlâ-güher Müftî’l-enâm
Verdi Sâlim-zâde fetvâ ‘âlemin ıslâhına
Rûûs ihsân edip ihyâyı etti pâdişâh
Rûûs ile Külâhî-zâde Tâhir ser-firâz oldu
Kıldı ‘adni Şerîf Efendi makâm
Kıldı Kâmil Efendi huldi makâm
Sûb-ı mevti Geyveyile key velî dedi ecel
Kıldı tatlı sözlü Balcı-zâdeyi ‘Abdî şehîd
(189)
Hak bu anbar-ı cesîmi kenz-i berekât
Hak bu anbar-ı bülendi ide kenzü’l-berekât

Nâzım-ı dîvân-ı ser-bülendi Mustafa Sürûrî Efendi; medine-i Adana’da bin yüz altmış beş târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup nakdine-i himmetini iktisâb-ı gevher-i ‘ilm ü hünere sarf ve harc ile dürr-i ma’ârif ve kâlâ-yı gencîne-i tab’ına cem’ u derc eyledikten sonra ki yüz doksan üç târîhinde Dersa’âdet’e nakl ü hicret eyleyip tarîk-ı kazâyâ duhûl ile âti’t-tercüme Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun Kûthüdâlık hizmetinde bulunduğu hâlde birkaç mahalle ‘azîmet eyleyerek ez-cümle Zağra-i ‘Atîk kazâsı niyâbetinde bulundukları hengâmda nâib-i mumâileyhi ba’zı desâise mebnî ehâlî-i belde mahbûs eylemeleriyle nâib-i mumâileyhe vukû’-ı habsini mumâileyhin igvâsına ‘azv eyleyerek Dersa’âdet’e vürûdında ‘aleyhinde bulunacağını kendisine îmâ eylemiş olduğundan;

Habsden kurtulup İstanbula varırsan eğer
Vehbiyâ atdıracaksın beni bahre heyhât
Keştî-i ‘arz u vakârın karaya urdu senin
Varsa ‘aklın a cünüb var denize kendini at

kıt’asını inşâd etmiş olduğu mervîdir. Mumâileyh evkât u ezmânını tanzîm-i eş’âr ve tertîb-i âsâr ile imrâr ü güzâr eylemekte iken;

Sürûrînin vefâtı mûcib-i hüzn oldu ahibbâba
târîhi nâtık olduğu veçhile bin iki yüz yirmi dokuz senesi şehr-i Saferinde işbu tengnâ-yı gurûrdan fûshat-serâ-yı sürûra mürûr u ‘ubûr eylemiştir. Mumâileyh müverrihîn-i dehrin bâ’is-i sürûrî ve nükteverân-ı ‘asrın şâ’ir-i sâhip-zûrî olup dîvân-ı belâgat-nümûnı yâdigâr-ı ashâb-ı me’ânî olmuştur. Kendisinin târîhçe şöhret-i şâyî’ası olduğuna mebnî sihr-i helâl nev’inden olan ba’zı tevârîh-i güzîdesi sebt-i cerîde-i ‘âcizî kılınmıştır.

[Selîm Sırrî Paşa]

Gazel

Dâğlar yâdigâr-ı hicrindir
Sînede bergüzâr-ı hicrindir

Hâb u râhat görür mi tâ-be-sabâh
Dîde şeb-zinde-dâr-ı hicrindir

Bâğ-ı mihnetde çeşm-i giryânım
Menba’-ı cûybâr-ı hicrindir

(190)

Görünen dâğ sanma sînemde
Gül-i âl sâr-ı hicrindir

Kâl eden cân-i ‘âşık-ı zârı
Pûte-i gamda nâr-ı hicrindir

Gönül ey mihr-i burc-i hüsn ü behâ
Zerreveş bîkarâr-i hicrindir

Mest-i sahbâ-yı vasl olan Sırrî
Mübtelâ-yı humâr-ı hicrindir

Nâzım-ı müşârünileyh Selîm Sırrî Paşa bin iki yüz on beş târîhinde Yanya nâm şehir-i dil-güşâda zînet-efzâ-yı ‘âlem-i vücûd olup pederleri Veli Paşa’nın vefâtından sonra ki iki yüz otuz sekiz sâli hilâlinde Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet ikâmetle Rûmeli ve Anadolu câniblerinde Voyvodalık ve Mütessellimlik misillû ba’zı hizmet ve me’mûriyyetlerde biraz vakt güzâr ettikten sonra ‘ilm-i kitâbetde derkâr olan ma’lûmâtı îcâbınca ibtidâ mîliye Tezkireciliğine ve ba’dehu Fetvâ-hâne Nezâretine ve iki yüz altmış bir senesi rütbe-i ûlâyı bi’l-ihrâz Erzurum Defterdarlığına ve muahharen Defterdarlık-ı mezkûrdan infisâlîyle Meclis-i Muhâsebe-i Mâliyye a’zâsı sınıfına bi’l-ilhâk iki yüz altmış iki senesi Ayvalık kazâsı Kaymakâmlığına sâye-endâz-ı mecd ü i’zâz buyrulup Kaymakâmlık-ı mezkûrdan infisâlî vukû’una mebnî bir müddetcik dahi Meclis-i mezkûra müdâvemetle iki yüz altmış üç senesi bâ-rütbe-i vezâret Belgrad Muhâfızlığına revnak-bahş-ı ‘âtîfet buyurulmuş ve merkez me’mûriyyetine muvâsalatını biraz vakt mürûr etmeksizin dâr-ı bakâyâ rihlet eylemiştir. Müşârünileyhin haylice eş’âr-ı güzîdesi vardır.

[Sırrî Paşa]

Gazel

Keşf-i râz eyler isem kâse-i dünyâ tutuşur
Ketm eder isem eğer dilde süveydâ tutuşur

Erişir dûd-ı şerernâk-i dilim eflâke
Sûziş-i âhım ile atlas-ı mînâ tutuşur

Kad-i mevzûnını yâd eyleyerek gülşende
Âh-ı serd etsem eğer serv-i dil-ârâ tutuşur

Sen o dem etmiş idin hasretile bağrımı nâr
Bu o âteş ki Beyim sönmedi hâlâ tutuşur

Sırrıyâ yazmam eğer sûz-i dili ahabâba
Kilk ü evrâk yanıp ma'ni-i a'lâ tutuşur

Nâzım-ı müşârûnileyh Sırrî Paşa; Halebli Melek Ahmed Paşa-zâde müteveffâ 'Osmân Paşa'nın (191) sulbünden medine-i Konyâda bin iki yüz on yedi senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz yirmi dokuz senesi Kapucıbaşılık rütbesini ihrâz eyledikten sonra ba'zı hıdemât-ı seniyyede bi'l-istihdâm güzârende-i şuhûr u a'vâm olduğu hâlde iki yüz altmış senesi Mîr-i ümerâlık rütbesini bi'l-ihrâz Van kazâsı Kaymakâmlığına ve ba'dehu Kars Kaymakâmlığına ve iki yüz altmış altı senesi Yemen Defterdârlığına ve bir sene mürûrunda bâ-rütbe-i vezâret Yemen Eyâletine revnak-bahş-ı 'âtıfet buyurulmuş ve iki yüz altmış sekiz senesi eyâlet-i merkumeden infisâli vukû'ıyla Dersa'âdet'e muvâsalat eylemiş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından yedi sekiz mâh mukaddem Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu cânibine sevk ve i'zâm olunmuştur. Müşârûnileyh dirâyetkâr bir vezîr-i pesendîde etvârında olup eş'ârı kabûl ve tahsîne şâyân ve sezâverdir. Âtî't-terceme Vahîd Paşa merhûmun

Nazm

Keşf-i râz etmez salâbetkâr olan kable'l-fenâ
Yanmadıkça 'ûd sırr-ı bûyın etmez âşikâr
beyt-i dil-nişîn-i letâfet-karînine;

Nazm

Bir tahammüldür bu meydân-ı salâbetde dünân
'Ûd-veş sûzân isen de bûyın etme âşikâr
beyt-i sûziş-efkeni ile vâdî-i tanzîre gitmiş ve el-hak meydân-ı sühande gûy-i

musâbakati rübûde etmiştir.

[Şerîf Sırrî Efendi]

Murabba'

Hamdûli'llâh erdi şimdi sûr ile leyl-i berât
'Âlemi nûr ile tezyîn eyledi zî-kâinât
Kim onun üftâdesidir eylesin 'âlî himem
Fahr-ı 'âlem 'aşkına versin bize dârü'n-necât

Vuslatın va'd eyledi ol gecede şâhım benim
Half edip göstermedi rûyın bile mâhım benim
Şâd olup hande nedir artmaktadır âhım benim
Eşk-i çeşmim cevri ile oldu beyim nehr-i Furât

Bilmezem ağyâr mı geçdi ol mürüvvat-kânına
Yandıram pervâne-veş şol âteş-i sûzânına
Görsen ey meh rahm ederdin hicr-i dil-i nâlânına
Ne olur bir bûsecik ihsân edeydin iltifât

Kâil idim bir nazar kılsan perîşân hâlîme
Lutf edip köhne berâtım verse edin elime
(192)

Vuslatı res olsa hiç gam gelmez idi bâlîme
Böyle bir mehveş ki Sırrî yok imiş aslâ sebât

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şerîf Sırrî Efendi; mahrûse-i Edirne'de bin iki yüz otuz dokuz târîhinde çehre-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile bilâhare niyâbet tarafına meyl ü rağbet eylemiştir. Mumâileyhin Sırrî mahlasıyla güfte ba'zı eş'âr-ı nâ-puhtesi de vardır.

[Sırrî Bey]

Gazel

‘Âlem âteşbâz olur derd ile âh ettikçe ben
Âh edip dehre garîbâne nigâh ettikçe ben

Kim bilürdi kavs-i mihnet böyle tîr-endâz olur
‘Arsa-i hâhişde vaz’-ı bârigâh ettikçe ben

Levh-i takdîrde ‘utârid tâli’im kılsun beyâz
Safha-i evrâkı hâmemle siyâh ettikçe ben

Pây-mâl eyler kader ser-’askeri tedbîr ile
Mülk-i maksûd üstine sevk-ı sipâh ettikçe ben

Eylese tashîh u tanzîre Şefîk Bey rağbeti
Sırrî eş’ârda o tahrîri penâh ettikçe ben

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sırrî Bey; Rûmeli’de vâki Kırkkilise nâm kasabada pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz elli üç târîhlerinde Dersa’âdet’e muvâsalat ve o aralık bir müddet Dîvân-ı Muhâsebât Kalemine müdâvemetle muahharen Hâriciyye Mektûpçusu Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bilâhare Hacelik rütbesine dahi nâil olmuştur.

[Şeyh Hasan Sezâyî Efendi]

Gazel

Bülbül-i gülzâr-ı ‘aşkım âşiyân olmaz bana
Mürg-i lâhûtum onunçün bir mekân olmaz bana

Gülsitânım tâze tâze güllerim açmaktadır
Ârzû-yı nev-bahâr etmem hazân olmaz bana

Pûte-i zilletde kâl etti beni üstâd-ı ‘aşk
Zer-safâyım mehekk-i ihtihân olmaz bana

Sûretim sîretde pinhân eylemiştir cânımı
Sîretim sîretde cân oldu zebân olmaz bana

Ey Sezâyî şem’-i vasla per yakar pervâneyim
Hâlet-i vaslın safâsından figân olmaz bana

Nâzım-ı müşârünileyh Şeyh Hasan Sezâyî Efendi; cezîre-i Mora’da revnak-efzâ-yı ‘âlem-i vücûd olup medine-i Edirne’ye nakl ü hicret ve tarîkat-i ‘aliyye-i Gülşenî meşâyih-ı ‘izâmından Şeyh Mahmed La’lî Efendi merhûmdan ahz-ı yed-i inâbet ederek muahharen müşârünileyh La’lî Efendi (193) yerine Edirne’de kâin Gülşenî Dergâhı Meşîhatine revnak-bahş-ı himmet ve bin yüz elli bir sâli şehr-i Ramazânında ‘âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı ahadiyyet olmuştur. Bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı vardır.

[Sa’dullâh Efendi]

Gazel

Kim ki mağrûr olur kuvvetine fîl gibi
İntikâmın zu’afâ eyler ebâbîl gibi

Âteş ü âb ile pür-havf ü recâ et de dilin
Yak yakıl Ka’bede büt-hânede kandîl gibi

Sürmedân gibi cilâ-bahş-ı ‘uyûn ol halka
Rû-siyeh olma göze girmek için mîl gibi

Bûsıtân-ı emel-i hulkı edersen iskâ
Artar efzâyışın ‘âlemde senin Nîl gibi

Ser-i ebnâ-yı zamân üzre dönenler Sa'dâ

Pîç ü tâb olmak olur 'âdeti mendîl gibi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sa'dullâh Efendi; medine-i Ankara'da gunûde-i bister-i rahmet olan Hâcî Bayrâm-ı Velî kuddise sırruhu'l-celî Hazretlerinin sülâle-i tâhire ve ol mahallin 'ulemâ-yı bâhiresinden Müderris-zâde 'Abdülkerîm Efendi'nin sulbünden pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye ve tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyleyerek meslek-i niyâbete meyl ü rağbetle bin iki yüz yirmi sekiz ve otuz yedi târîhlerinde mükerreren Ayaş kazâsı niyâbetine ve bin iki yüz yirmi dokuz ve otuz iki ve otuz beş târîhlerinde bi'd-defe'ât Ankara kazâsı Nakâbetine me'mûriyyetinden sonra Dersa'âdet'e muvâsalatla havâss-ı refî'a kazâsına muzâfe Sütlüce ve Hasköy nâhiyelerine nâib nasb u ta'yîn olunarak o esnâda 'ilm-i hendeseyi Mühendishâne-i 'Âmire Hocası El-hâc İshak Efendi'den ve 'ilm-i nücûmu dahi mukaddemâ Münecim-i evvel Râkım Efendi'den ve muahharen Münecim-i sâni Turak Paşa-zâde İbrâhîm Beyden tahsîl ve tekmîl ile iki yüz kırk târîhinde medine-i Ankara'ya 'avdet eyleyip iki yüz kırk iki senesi kazâ-yı mezkûr Müftülüğüne ve iki yüz sekiz senesi Beypazarı ve Kal'ecik ve Çânkırı kazâları niyâbetine me'mûr ve ta'yîn kılınmış ve bilâhare niyâbet-i mezkûreden dahi kat'-ı rişte-i iltifât ile maskat-ı re'si olan Ankara'da kûşe-nişîn-i istirâhat olmuştur. Mumâileyh 'âlim ve fâzıl bir şâ'ir-i kâmil olup müretteb (194) bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı dahi vardır.

[Süleymân Sa'deddin]

Münâcât

Yâ Rab kalemim mûy-i fenâdan sakla

Tahrîrimi ta'n-ı süfehâdan sakla

Tevfîkin edip kande gidersem bana rehber

Şehrâh-ı şerî'atde hatâdan sakla

Nâzım-ı dîvân-ı serbülendi Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddin Efendi; Dersa'âdet'te bin yüz otuz bir senesi şehr-i Recebinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd

olup tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye sa’y ü himmetle tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyledikten sonra tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyye meşâyıh-ı ‘izâmından sâlifü’t-terceme Tokadî Şeyh Mehmed Emîn Efendi merhûmdan ahz-ı dest-i inâbet eyleyip bilâhare nâil-i rütbe-i hilâfet olmuş ise de halvet-güzîn-i ‘uzlet olduğu hâlde bin iki yüz iki senesi hilâlinde işbu kârgâh-ı fenâdan bârgâh-ı Cenâb-ı Mevlâya teveccüh ve ‘azîmet eylemiştir. Lafz-ı teşebbüs rihletine târîh vâki olmuştur. Na’s-ı mağfiret-nakşı Der’aliyyede Zeyrek yokuşunda Soğukkuyu nâm mevkide vâki Pîrî Mehmed Paşa Câmi’-i şerîfî hazîresinde Şeyhi merhûmun kabri kurbünde defîn-i hâk-i ‘itr-nâk olmuştur. Mumâileyh ‘âlim-i ‘âmil bir fâzıl-ı kâmil olup kendisi bî-misl ü hemtâ olduğu misillû âsârı dahi latîf-i zîbâdır ki zîrde esâmîsi tahrîr ü imlâ olunmuştur. Altı cildi şâmil Tercüme-i Mektûbât-ı Ahmed Fârûkî, Şerh-i Dîvân-ı Hazret-i ‘Alî kerremallâhü vecheh, Tuhfetü’l-Hattâtîn, Devhatü’l-Meşâyıh, Mecelletü’n-nisâb, Terceme-i Lugat-i Kânûni’l-edeb, Şerh-i Kasîde-i Mazriyye, Şerh-i Vird-i Seyyid Yahyâ, Tercüme-i Fıkhu’l-Ekber, Risâle-i Tâc, Risâle-i Hadîs-i men ‘arefe nefsehû, Risâle-i Ebeveyn, Şerh-i Hızbu’l-Hıfz, Hâşiye-i Hızbu’l-a’zam, Hulâsatü’l-hediyye, Tercüme-i Murassâ İbni Esîr, Risâle-i Tâ’ûn, Tercüme-i ‘Ukûdu’l-Mevleviyye, Risâletü’l-Hayy fî Beyânî’l Key, Şerh-i Ebyât-i ba’zı Mesnevî, Risâle-i Hasenü’t-takvîm, Risâle-i ‘Gurretü’l-bedr fî beyân-i Şuhûr-i isnâ ‘aşer, Risâle-i Salât-ı Vustâ, Risâle-i Âdâb-ı Uli’l-elbâb, Risâle-i Hısâl-i ‘Aşere, Şerh-i Cüz’-i Rubâ’î, Risâle-i İrâdetü’l-‘aliyye fî’l-irâdeti’l-cüz’iyye ve’l-küllîyye, Cedvel-i eimme-i isnâ ‘aşer, Cedvel-i ‘aşere-i mübeşşere, Menâkıb-ı Ashâb-ı Bedr, Menâkıb-ı İmâm-ı A’zam, ‘Akîdetü’s-sôfiyye, Terceme-i Ahvâl-i Şuyûh-ı Ayasofîyye, (195) Şerh-i Salât-ı ‘Abdülkâder-i Geylânî, Şerh-i bî-nukat-ı Hadîs-i Erba’în, Risâle-i Temşidü’l-ezher fî ta’rîfî’l-ahmer, Risâle-i Cevâhir-i hamse. Ki işbu otuz yedi ‘adetâsâr-ı belâgat-nisârından başka nice nice âsârı ve haylice eş’ârı dahi olduğu derkâr ise de ber-vech-i tafsîl tahkîk ve tahsîl mümkün olamamıştır.

[Sa’deddin Efendi]

Gazel

Gam çeker sîneye dil şûh-ı dil-ârâ yerine
Nûş eder hûn-ı ciger bâde-i hamrâ yerine

Sahn-ı sînemde hem hicr ü firâkınla şehâ
Dâğlar oldu nümâyân gül-i zîbâ yerine

İtme ümmîd-i vefâ saymaz o hûnî bilirim
Lücce-i eşk-i teri mevce-i deryâ yerine

‘Âdet-i meclis-i hûbân sudur ‘âlemde
Hûn-ı ‘âşık içilir sâgar-i sahbâ yerine

Etdim eğlence bu şeb katra-i eşkim Sa’dî
Aldatup tıfl-ı dili lü’lü-i lâlâ yerine

Nâzım-ı müşârünileyh ‘Arab-zâde Sa’deddîn Efendi; Dersa’âdet’te çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile bin iki yüz yirmi beş senesi İzmir Mevleviyetine ve iki yüz otuz beş senesi Mekke-i mükerreme Mevleviyetine ve iki yüz otuz altı senesi Dârü’l-hilâfet i’l-’aliyye Hükûmetine ve iki yüz kırk iki senesi Anadolu Sadâretine ve iki yüz kırk sekiz ve elli beş seneleri mükerreren Rûmeli Sadâretine revnak-bahş-ı fazl u kemâl buyrulup kudemâ-yı sudûr-ı ‘izâmdan bulunması cihetiyle muahharen reîsü’l-’ulemâ ‘unvân-ı celîlini dahi bi’l-ihrâz iki yüz elli sekiz senesi hilâinde ‘âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı bî-enbâz olmuştur. Müşârünileyh şî’r ile ‘adem-ı tevaggülüne mebnî eş’ârı çendân manzûr değil ise de hatt-ı ta’lîkde mahâret-i kâmile olduğı beyne’l-cumhûr müte’ârif ve meşhûrdur.

[Şeyh Sa’îd Efendi]

Beyt

Safha-i rûy-i cihân-efrûzuna cânânımın
Dest-i kudret bir kalem çekmiş de ebrû koymuş ad

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi Şeyh Sa'îd Efendi; mahrûse-i Belgrad'da tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile bilâhare mahrûse-i mezkûre Mevlevî-hânesi post meşîhatine ku'ûd ve bin yüz kırk târîhinde nûş-i dârû-yı (196) şehâdetle rûh-ı pür-fütûhu makâm-ı vâlâ-yı sûra su'ûd eylemiştir. Mumâileyhin bâlâda muharrer olan beytinden başka eş'ârı görülememiştir.

[Sa'dullâh Sa'îd]

Gazel

Hayâl-i mûr-ı hatınla dönüp dil vâdî-i nemle
Süleymânım harîdâr-ı visâlin olayım nemle

Nem etmiş kâkûl-i bûyâyı dolmuş rûy-i nemnâke
Riyâhîn-zâr-ı hüsnün eylemiş tezyîn nemnâke

Fütûr îrâs eder gûş eylesen dünyâyâ gelmekden
'Aceb tahvîf eder vâ'ız bizi nâr-ı cehennemle

Visâlin ârzûsıyla Frengistânı gezmiş dil
Kızılelmâyı almış muğtenimden mâl-i muğnemle

Sa'îdâ eşk-i bülbül berg-i verde reng bahş eyler
Tarâvetyâb olur her gonca-i gül çünkü şebnemle

Nâzım-ı mumâ-ileyh Esseyyid Sa'dullâh Sa'îd Efendi; şehr-i Diyârbakır'da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup müddet-i medîde ba'zı vezîrlerin kethüdâlık ve divân kâtibliği misillûhizmetlerinde bi'l-istihdâm muahharen Hacelik rütbesini bi'l-ihrâz bin iki yüz otuz yedi senesi hilâlinde mısır-ı Kâhire cânibine 'azîmet eyleyip Tab'-hâne-i Mısıryye Başmusahhihliği hizmetinde bulunduğu hâlde iki yüz kırk yedi sâlinde dâr-ı bakâyâ rihlet eylemiştir. Çend 'adet risâle-i manzûmesi vardır.

[Muhammed Sa'id Efendi]

Gazel

İ'tikâd-ı ehl-i sünnetden ayırma dâimâ
Açıver râh-ı necâtı ey kerîm-i zü'l-'atâ

Cürm ü 'ısyânımla geldim dergeh-i gufrânına
Kuvvet-i îmânıma idem hemîşe ilticâ

Hamdülillâh i'tikâd-ı ehl-i sünnet mesleğim
Mezheb ü dinim için cân ü dilim olsun fedâ

Keyd ü mekr-i nefis ü şeytân-ı leîmden sakladım
Din ü îmânımla mahşûr olayım rûz-i cezâ

Hazret-i Fahr-ı cihânın hürmetine lutf edip
Hevl-i mahşerde Sa'ide şefkatin eyle revâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ferâizî-zâde Muhammed Sa'id Efendi; mahrûse-i Bursa'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile Sultân Emîr kuddise sırrıhu'l-münîr Hazretlerinin mahrûse-i mezbûrede vâki câmi'-i şerîfleri hıtâbeti hizmetine dahi bi'l-vusûl vâsıl-ı ser-menzil-i me'mûl olmuş iken bin iki yüz elli bir senesi hilâlinde fûshat-serâ-yı 'ukbâya menkûl olmuştur. Tevârîh-i sâlîfe meâlinden 'ibâret (197) olarak Gülşen-i Ma'ârif isminde iki cildi şâmil bir kıt'a târîh inşâdına muvaffak olmuştur. Şi'r ile çendân şöhreti yoktur.

[Sa'id Bey]

Gazel

Etmedi gitti eser-i nâle-i cângâh sana
Merhamet vermedi mi Hazret-i Allâh sana

Nâlem etmiş seni hâbîde-i nâz ü nahvet
Zannıma ninni gelir âh-ı sehergâh sana

‘Âkıbet ‘ömrümü hüsnün gibi ettin itlâf
Kaldı sermâye hemân âh bana vâh sana

Beni şâd eylemedin bir kere insâf eyle
‘Acebâ neyledim ey tâli’-i bed-hâh sana

Tükenür bî-haberâne revîş elbette Sa’îd
‘Âkıbet rehber olur bu dil-i âgâh sana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hızır Ağa-zâde Sa’id Bey; Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Enderûn-i Hümâyûn ağavâtı silkinde perverde-i ‘ilm ü kemâl ve bin iki yüz kırk sekiz târîhlerinde ‘uhdesine rütbe-i Hâcegânî bi’t-tevcîh nâil-i âmâl olmuş iken iki yüz elli iki senesi hilâlinde ‘âzim-i kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı müte’âl olmuştur. Masnû’ ve matbû’ bir kıt’a dîvânçesi vardır.

[Sa’id Efendi]

Gazel

Dil-i mehcûrî getürmez mi ‘aceb yâda dahi
O tegâfûl-meniş ‘âşık-küş ü mağzâ da dahi

Bir diyaku güzeli gönlümü almış getmiş
Beklerim hasretle ben der-i Kilsâda dahi

O büt-i sîb-i zenahdân ki bulunmaz arasan
Ona mânend ü nazîre Kızılelmâda dahi

Aldı gönlüm hat-ı nevhîz-i lebinden bir zevk
Vermez ol neş'eyi papazkarası mâda dahi

Ben esîr-i gam-ı zünnârı isem çok mu Sa'id
Yeri vardır gamının tâ dil-i babada dahi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sa'id Efendi; Vâlide Sultân Kethüdâsı müteveffâ Mehmed Efendi'nin mahdûmu olup Dâhiliye Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bir müddet Oda-i mezbûra müdâvemetle Sadr-ı esbak Mehmed Husrev Paşa'nın ibtidâki Ser-'askerlik hengâmında bir müddet kitâbet hizmetinde bulunup muahharen dâr-ı 'ukbâya müntakıl olmuştur. Şi'r ile şöhreti yoktur.

[Mehmed Sa'id]

Gazel

Aldatıp lâf ü güzâfına inandırdı beni
Va'de-i vasl-ıla hayli oyalandırdı beni
(198)

Ruh-ı hoy-kerdesini lâleye benzetmiş idüm
Anda yok bûy-ı vefâ diye utandırdı beni

Celb-i hûbâna sebebdür diyerek pîr-i mugân
Âl-ile bâde-i gül-rengi boyandırdı beni

Kâle-i sabrı alıp verdi nukûd-ı eşki
Hocagî-zâde dolâb-ıla dolandırdı dahi

Pûte-i 'aşk u mahabbetde Sa'idâ dilber
Yan ... gibi kâl eyledi yandırdı dahi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Çarşambalı-zâde Esseyyid Mehmed Sa'id Efendi;
Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-ı tadrîse dâhil ve bin iki yüz
elli dokuz senesi Kuds-i şerîf Mevleviyetine ve iki yüz altmış sekiz senesi Mısır-ı
Kâhire Mevleviyetine nâill olmuş ve işbu tezkire-i âcizânemizin tab'ı esnâsında
Mekke-i mükerreme pâye-i refî'asını bi'l-ihrâz Ticâret-hâne Meclisi Müftülüğü
me'mûriyyetine nasb u ta'yîn buyrulmuştur. Mumâileyhin bir miktâr eş'ârı vardır.

[Mehmed Sa'id Efendi]

Gazel

Rüstem-i rezm-i cefâyım derd cevşendir bana
Dâğ-ı âteşyâb-ı sînem zînet-i tendir bana

Ben şehîd-i tîr-i kavs-ı âsumân-ı mihnetim
Tâbiş-i berk-i kazâ bir özge me'mendir bana

Fûlk-i cismi gavta-hâr-ı kulzüm-i eşk etti 'aşk
Nâ-hudâ-yı 'akl ü dil bu yolda rehzendir bana

Ben hezâr-ı nağme-perdâz-ı beyâbân-ı gamım
Reng-i hûn-âlûd-ı dâğım verd-i gülşendir bana

Deyr-i hicr-i yâre dûçâr olduğum günden-beri
Nağme-i kânûn u nâkûs âh ü şîvendir bana

Dîde derbân-ı elem hâtırda pür-âzâr ü gam
Böyle bir 'âlî misâfir-hâne meskendir bana

Vâsıl-ı çîn-i merâm olmak muhâl-ender-muhâl
Sâye-i baht-ı siyâhım sedd-i âhendir bana

Ey Hülâgû-yi ‘adem feryâd-res ol bâri sen
Bu hayât-ı nâ-be-câdan merg ehvendir bana

Lâübâlî-meşrebim mest-i müdâm-ı hayretim
Zîr-i hum meyhânede zîbâ nişîmendir bana

Hâne-i dil zîb-i ‘aşkınla müzeyyen olalı
Bîkr-i mazmûn-ı dil-ârâ şûh-ı pürzendir bana

Sadr-ı dîvân-ı sühande âsaf-ı ‘ahdim Sa’îd
Celb-i Belkîs-ı belâgat kemterîn fendir bana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Sa’îd Efendi; Üsküdar’da medfûn Şeyh Nasûhî Efendi merhûmun ahfâdından Vekâyî’-i Şer’iyye Kâtibi esbak İbrâhîm Efendi’nin hafîdi ve Çarşambalı-zâde (199) Hacı Molla-zâde i’âdesi kuzâtından Mehmed Sâlih Efendi’nin mahdûm-ı sa’îdi olup revâhi kuzâtı silkine duhûl ile muahharen Midilli kazâsına nâil olmuştur. Bir miktâr eş’âr-ı mu’teberi vardır.

[Hâfız Sa’îd Efendi]

Gazel

Bu renc-i bî-şümâr-ı çarhın elbet gâyeti vardır
Dilâ şâm-ı firâkında nehâr-ı vuslatı vardır

Miyânınla dehânın bahsini benden suâl etme
O mebhasde kimin cânâ suâle kudreti vardır

Nice elden kosun câm-ı şarâbı rûz ü şeb rindân
Onun zîrâ leb-i sâkîye pek kurbeti vardır

Dolaşma yelkovan-veş tâli'in 'akrebdedir vasla
Onun da ey dil-i şeydâ zamân ü sâ'ati vardır

Sa'idânın bu hâl-i pür-melâl ü sûzına bâdî
Felekde âteş-efrûz-ı cihân bir âfeti vardır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız Sa'id Efendi; Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet metrûk Başmuhâsebe Kalemine müdâvemet eyledikten sonra Mâliye Hazînesinde vâki Bedelât Odasına nakl-i me'mûriyyet eyleyip bilâhare Oda-i mezkûrda rütbe-i râbî'ayı ihrâz ile Mümeyyiz-i sânî olmuştur. Mumâileyh 'ilm-i muhâsebede misli nâdir bir muhâsib-i mâhir olup eş'ârı birkaç gazel ile bir iki kıt'adan 'ibâretidir.

[Mehmed Sa'id Efendi]

Gazel

Sezâvâr-ı ser-i sultân olur çün âfet-i zerrîn
İsâbet etmeyen kârında her bî-mezheb ü bî-din

Metâ'-ı cehl ü kâlâ-yı dürûğ-ı bî-fürûğ ancak
Cihân dâd ü sited-gâhında râyic böyledir zemîn

Sipeh-sâlâr-ı âlâm ü firâkım hısn-ı mâtemde
Şehinşâh-ı cünûn etti beni bu leşkere ta'yîn

Felek ehl-i dili şâd eylemez Ferhâddan farz it
Nasîb-i kâm-ı dîger oldu zevk-i vuslat-ı şîrîn

Felek şart-ı vefâyı kimsede icrâ mı kılmışdır
Ferâmûş eyledi âhir Sa'idi hemdem-i dîrîn

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Sa'îd Efendi; mahrûse-i Bursa'da Paşakapısı civârında kâin tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiyye Dergâhı Şeyhi 'Alî Baba nâm bir zâtın mahdûmu olup bin iki yüz altmış târîhinde pederi mumâileyhin vefâtı cihetiyle dergâh-ı mezkûr meşîhatine nâil olmuştur.

[Tâhir Selâm Bey]

Gazel

Ruhunda hayli arandı tarandı mebhas-i zülf

Nihâyetinde kitâba dayandı mebhas-i zülf

(200)

Urunca taraf-ı binâ-gûşı üzre perçemi

Gece safâ-veş açdı kapandı mebhas-i zülf

Hayâl-i 'âlem-i nûr-ı siyâhdan dolayı

Şikest-i taraf-i külâha dolandı mebhas-i zülf

Riyâz-ı fikretim andırdı sünbülîstânı

Midâd-ı kıl-ı hünerle sulandı mebhas-i zülf

Perîde reng-i ruhun der-hayâl edince hemân

Hevâ-yı şevka çıkıp kuşkulandı mebhas-i zülf

Selâm uzatma sözü kıssayı dırâz etme

Yeter yeter keselim pek uzandı mebhas-i zülf

Nâzım-ı müşârünileyh Tâhir Selâm Bey; Dersa'âdet'te zînet-efzâ-yı 'âlem-i şuhûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odasına müdâvemete sarf-ı himmetle tahsîl-i 'ilm-i kitâbet ve tekmîl-i hüner ü ma'rifet eyleyip müddet-i medîde Sadr-ı 'âlî Mektupçuluğu mesned-i vâlâsına ve ol-vaktin ıstılâhı üzre bir müddet dahi Çavuşbaşılık câh-ı me'âlî-iktinâhına ve bilâhare mükerreren metrûk Başmuhâsebe ve Büyük Rûznâmçe Hacelikleri mansıplarına revnak-bahş-ı i'tilâ

buyurulduktan sonra Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı ‘Adliyye a’zâsı sınıfına bi’l-iltihâk muahharen rütbe-i ûlâyı ihrâz ile De’âvî Nezâret-i celîlesine sâye-endâz-ı übbehet ü i’zâz buyrulup bir müddetden sonra Nezâret-i merkumeden infisâli cihetiyle hâne ve sâhil-hânesinde peygûle-güzîn-iistirâhat iken bin iki yüz altmış senesi şehir-i Ramazân-ı mağfîret-nişânında sâimen nûzhet-serâ-yı dârü’s-selâma ‘âzim olmuştur. Müşârünileyh ‘ulûm-ı cüz’iyye ve külliyyede kudret ve mahâreti zâhir bir şâ’ir-i mâhir olup semere-i nihâl-i tab’ı olan dîvân-ı belâgat-’unvânından mâ’adâ ‘ulemâ-yı mütebahhirînden Ahmed El-Küdûrî Hazretlerinin ‘ulûm-ı fikhîyye ve mesâil-i diniyyeye dâir te’lîf-kerdesi olan kitâb-ı müstetâba bir kıt’a şerh-i met’ni ve ‘ulûm-ı edebîyyeden Makâmât-ı Harîrî nâm kitâb ile mîzânü’l-edeb nâm kitâb-ı rengîn-hitâba dahi bir kıt’a terceme-i dil-nişîni vardır ki kütübhâne-i ‘âlemde yâdigâr-ı erbâb-ı me’ânî olmuştur.

[Şeyh Selâmî Efendi]

Gazel

Ednâ kuluyum Fahr-ı Resûl-i sakaleynin
Ol nûr-ı ahad Ahmed-i ceddü’l-Haseneynin
(201)

Cân tîğini ‘uryân ederim cism-i gılâfdan
Kanlar saçarım fethine ol bedr-i Huneynin

Nûş eyler isem Şâh-ı Hasen ‘aşkına zehri
Çekmem elimi yoluna baş gitse Hüseyinin

Hûnâbe-i eşkimle cihân kana boyansun
Giryân olarak derdine ol kurre-i ‘aynın

Evlâd ile ashâba selâm eyle Selâmî
Şâd ola dahi rûh-ı şerîfî ebeveynin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Selâmî Efendi; medine-i İzmir’de sâha-zîb-i ‘âlem-i şuhûd olup evâil-i hâlinde memâlik-i mahrûsenin ekser mahallerinde seyr ü seyâhat ve bir müddet meks ü ikâmet eyledikten sonra Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip karye-i Ebû Eyyûb-ı Ensârî radî’anhü’l-Bârî de vâki ismine mensûb olan Dergâhda post-nişîn-i irşâd olduğu hâlde usûl-i Nakşîyye üzre ifâza-i seyr ü sülûk eylemekte iken bin iki yüz yirmi sekiz târîhinde ‘âzim-i dârü’s-selâm olmuştur. Dergâh-ı mezkûr harîresinde medfûndur. Mumâileyhin na’t-güne olan beş ‘adet beyt-i latîfî nümûne-i tab’-ı şerîfî olmak üzre sebt-i cerîde-i ‘âcizî kılınmıştır.

[‘Abdüsselâm Selâmî Efendi]

Na’t-i Şerîf

Şefâ’at kânı olduğun eder te’yîd-i erselnâk
Le’amrûk tâcını giydin ki dindi şânına levlâk

Selâmî mücrimi kandır şefâ’at kevseri birle
Ki zâtındır ‘alâ hulukin ‘azîm ey Şâh-ı a’teynâk

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdüsselâm Selâmî Efendi; medine-i Ahıska’da ve onu Kara Müftî ‘unvânıyla meşhûr ve müte’ârif olan müteveffâ Ahmed Efendi’nin sülâlesinden Süleymân Efendi merhûmun mahdûmu olup bin iki yüz otuz bir senesi Dersa’âdet’e muvâsalatla Dersa’âdet ve taşraca ba’zı mahallerde kitâbet hizmetinde bulunduğu hâlde bir müddet ikâmet ettikten sonra iki yüz elli yedi târîhlerinde Mâliye Mektûpçusu Odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur. Mumâileyh halîm ve selîm bir zât-ı lâzımü’t-tekrîmdir.

[Mehmed Selîm Efendi]

Gazel-i nâ-tamâm

Garîb ol gurbet ehl-i derde sahrâ-yı selâmetdir
Bu halk içre kişi bîgâne olmak başka halvetdir

Sadâ-yı sıyt-ı şöhretten sakın kim şöhret âfetdir
Ney ü tanbûrı seyr eyle ser-â-ser dâğ-ı hasretdir
(202)
Mey-i ‘aşk ile ser-mest ol da dünyâyı temâşâ kıl
Selîmâ kandüden gitmek ‘aceb seyr ü seyâhatdir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Selîm Efendi; Bosna Mollası müteveffâ Hüseyin Efendi’nin mahdûmu olup bin doksan dokuz târîhinde tarîk-ı tadrîse duhûl ile yüz yirmi sekiz târîhinde Üsküdar kazâsı Mevlevîyetine ve yüz otuz iki târîhinde Sarây-ı Hümâyûn Hacıîğine mevsûl ve yüz otuz beş sâlinde Galata Mevlevîyetine ve sene-i merkume hilâlünde Fetvâ Emânetine menkûl olduktan sonra yüz otuz sekiz senesi şehr-i Recebinde Mekke-i Mükerrreme pâyesini bi’l-ihraz beyne’l-emâsil mümtâz olmuş iken sene-i mezbûre şehr-i Zilhiccesinde Emîn-i Fetvâ bulunduğu hâlde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mumâileyh ashâb-ı fazl ü kemâlden olup Sâlim Efendi tezkiresinde ba’zı eş’ârı mastûr ve mukayyettir.

[Şeyh ‘Ömer Semâhat Efendi]

Kıt’a

Hâkipâyin tûtiyâ eden ulü’l-ebâr olur
Cenneti mu’tâd eden cân bende-i ensâr olur
Bir gedâ kemter gulâmındır semâhü’l-din velî
Mültefit bi’l-ferd olur ihsân vücûd ihzâr olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh ‘Ömer Semâhat Efendi; Rûmeli’de kâin Yenişehir Fenâr nâm memleket-i cesîmede ziyâ-pâş-ı bezm-i vücûd olup Âsitân-ı Hazret-i Pîr kuddise sırruhu’l-münîre ‘azîmetle bir müddet hizmet ettikten sonra memleket-i mezkûrede vâki pederlerinden müntakıl Mevlevî-hânenin meşîhatine ve bir müddetden sonra medine-i Edirne kâin Murâdiyye nâm dergâh-ı Mevlevîyye Meşîhatine ve ba’dehu hasbe’l-istihkâk Dersa’âdet’te Kasımpaşa Mevlevî-hânesi Meşîhatine ve muahharen sâniyen mezkûr Murâdiyye Dergâhı Meşîhatine nâil olmuş iken ba’zı ‘avârız-ı sûriyye münâsebetiyle tekrâr Dersa’âdet’e muvâsalat

eyleyip civâr-ı Hazret-i Hâlidde müsâferet-i ikâmet üzre iken bin iki yüz dört târîhinde dâr-ı bekâya müntakıl olmuştur.

[Süleymân Senîh]

Gazel

Berg-i gül reng bulur ‘ârız-ı dil-cûsından
Sünbül âşüfte olur zülf-i semen-bûsından

Şehr-i Bağdâd gibi kişver-i dil oldu harâb
O civânın sitem-i çeşm-i Hülâgûsundan
(203)

Nazarım gâh ruh ü gâhice zülfinde kalır
Bâğ-ı hüsnün geçemem lâle vü şebbûsından

Dilde kim ‘aşk ola ızmârı olur mu kâbil
Şem’in elbet görünür şu’lesi fânûsundan

O perîşâne düçâr olalı ‘akl ü fikrim
Târmâr oldu perîşânî-i gîsûsundan

Ka’be-i hüsnü nola kible-i ‘uşşâkolsa
Tâk-ı mihrâb bedîdârdır ebrûsundan

Deşt-i hüsn içre Senîhâ o gazâl-i nâzik
Şekl-i vahşet görürüm dîde-i âhûsundan

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Senîh Efendi; Istabl-ı ‘Âmire pâyelülerinden El-Hâc Şerîf Ağanın mahdûm-ı ma’ârif-perveri ve Meclis-i Vâlâ a’zâsından sâlîfû’t-terceme ‘Ali Rızâ Efendi’nin birâder-i vâlâ-güheri olup bin iki yüz elli bir senesi hilâlinde maskat-ı re’sleri olan mahrûse-i Bursa’da n Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine ve ba’dehu Mekteb-i Ma’ârif-i‘Adliyyeye

devâm ve muvâzabetle bir miktâr ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyye tahsîl eyledikten sonra iki yüz elli sekiz senesi Kalem-i mezbûr mühimme -nüvîsânı silkine ve iki yüz elli dokuz senesi Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odası hulefâsı sınıfına dâhil olarak ‘uhdesine rûtbe-i sâlise bi’t-tevcîh Âmedî Odasına nâmzedlik ile mümtâz-ı akrân u emâsil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından yedi sekiz mâh mukaddem Anadolu Ordu-yı Hümâyûnı Müsteşârı ma’iyyeti Tahrîrât Başkitâbeti me’mûriyyetiyle mahall-i mezkûra ‘azîmet ve muahharen Dersa’âdet’e ‘avdet eylemiştir. Mumâileyh nazm u nesre kâdir bir şâ’ir-i mâhir olup dîvân olacak miktâr eş’âr-ı belâgat-şî’ârı vardır.

[Seyyid Mehmed Sadreddin]

Gazel-i nâ-tamâm

Kemer-veş bend edip bâzû-yı vaslı mû-miyânından
Murâdım üzre devri çarh-ı nâ-hemvâre gösterdim

Döküp hûnâb-ı eşki sîne-i pür-dâğ-ı sûzâna
Çerâgân içre gûyâ âteşin fevvâre gösterdim

Niyâm-ı sîneden ‘uryân edip âh-ı gelü-sûzı
Rakîb-i bed-nihâda hışm-ıla gaddâre gösterdim

Yine bir nev-zemîn tâze gazel nazm eyleyip Seyyid
Nazîre cûy olup kâmî-i sihr-âsâra gösterdim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Seyyid Mehmed Sadreddin Efendi sudûr-ı ‘izâmdan ‘Uşşâkî-zâde (204) Seyyid ‘Abdullâh Efendi’nin mahdûmu olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile tekmîl-i devr-i medâris eyleyerek Haleb-i şehbâ ve ba’dehu Şâm-ı Şerîf Mevleviyetlerine muvâsalat ve hükûmeti esnâsında bin yüz kırk altı sâlinde dâr-ı ‘ukbâya rihlet eylemiştir. Seyyid mahlasıdır. Sâlim Efendi tezkiresinde dahi terceme ve âsârı mukayyed ve mastûrdur.

[Şerîf Paşa-zâde Sa'îd]

Gazel

Edince gönlümü dîvâne ârzû-yı bahâr
Müselsel oldu zebânımda güftügûy-i bahâr

Kalırdı elde misâl-i şemâme-i 'anber
Rübûde olmasa çevgân-ı çarha kûy-i bahâr

Fedâ edip bizi gitmişdi şimdi güller açıp
Kızardı haclet-i 'avdetle sanki rûy-i bahâr

Du'â-yı bülbüle âmin-hân olup murgân
Açıldı müşterî-i 'aşka çârsû-yı bahâr

O serv-kâmeti bâğ-ı hayâle aldıkça
Döker sirişkini Sîret-misâl cûy-i bahâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şerîf Paşa-zâde Sa'îd Sîret Bey; Cidde Valisi esbak müteveffâ Şerîf Paşa'nın mahdûmu olup tarîk-ı tedrîse dâhil ve bin iki yüz otuz sekiz senesi Galata Mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz kırk altı tâhîhinde Mekke-i Mükerreme Mevleviyyetinden ma'zûlen dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur. Sîret mahlasıdır. Bir miktâr eş'ârı vardır.

[Şehbâz Giray Sultân]

Gazel

'Âşık-ı şûrîde-hâliz zârdır eğlencemiz
Künc-i gamda derd-i 'aşk-ı yârdır eğlencemiz

Eylesen endîşe yârin zülf-i pür-çinin nola
Hallolunmaz ‘ukde-i düşvârdır eğlencemiz

Gabgab ü la’lin o nahl-i nâzın elbet okşarız
Tıfl-ı ‘aşkız sîb ile gülnârdır eğlencemiz

Bir bölük pervâne-i bezm-i belâ vü mihnetiz
Pertev-i şem’-i ruh-ı dîdârdır eğlencemiz

Sanmasun Sîret bizi eğlencesiz ehl-i hevâ
Ney gibi her demde âh ü zârdır eğlencemiz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şehbâz Giray Sultân sâlifü’t-terceme merhûm Halîl Giray Sultânın ferzend-i ercümendi olup Dersa’âdet’te bin iki yüz elli iki târîhlerinde şâhbâz-ı rûy-i hazıyz-ı dâr-ı fenâdan evc-i a’lâ-yı bakâyâ pervâz eylemiştir. Sîret mahlasıdır. Ba’zı (205) eş’ârı görülmüştür.

[‘Osmân Sîret Efendi]

Müseddes

Bilmedim ben neyleyem aslâ dil-i nâşâdîma
Halka ettiği perestîşdir sebeb bir yâr-ısa
Senden olmazsa ‘inâyet rûz-ü şeb feryâdîma
Hâsılı bir pâre yok gamdan neyim âzâd-ısa
Kimseden ümmîd ü istimdâd gelmez yâdîma
Ey benim feryâd-res Rabbim yetiş imdâd-ısa
Kârı ‘ısyân Sîretin ey zât-ı Rabbü’l-’âlemîn

Her gece itsem sezâdır subha-dek âh ü enîn
İsm-i pâkinçün beni kıl nâr-ı dûzehden emîn
Kesmem ümmîdi ki sensin ‘âleme Rabbü’l-’âlemîn
Kimseden ümmîd ü istimdâd gelmez yâdîma

Ey benim feryâd-res Rabbim yetiş imdâdına

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Osmân Sîret Efendi Dersa’âdet’te bin iki yüz otuz iki senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mukaddemâ bir müddet Tophâne-i ‘Âmire Rûznâmçe Odasına müdâvemetle bilâhare bir müddet dahi hizmet-i kitâbetle Rûmeli ve Anadolu câniblerinde imrâr-ı vakt ü sâ’at eyledikten sonra Dersa’âdet’e ‘avdetinde Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesinde vâki Tahrîrât Odası ketebesi sınıfına dâhil ve iki yüz altmış iki senesi Hacelik rütbe-i mu’teberesine nâil olmuştur. Mumâileyh seyr-i mergûbe ashâbından olup şî’r ile çendân tevaggülü yoktur.

[‘Osmân Seyfî Bey]

Gazel

Çekeli tûğ-ı vezâret ile râyet perçem
İttihâz etti Fas iklîmin eyâlet perçem

Çekilince ruhuna hatt-ı şerîf ol şûhun
Yine kesb eyledi rif’atle sadâret perçem

Ulaşır Çîn ile Mâçîne dahi sevdâna
Zulumâta el atıp eyler emâret perçem

Döküülüp mâh ruhı münhasif etmiş birden
Koparır başımıza şimdi kıyâmet perçem

Nice bin dilleri berbâd ü perîşân etti
Dolaşır gerdene âşüfte kıyâmet perçem

Buna zihnim dolaşır mu’cize mi yâ efsûn
Ser-i her mûyine bend etti bin âfet perçem

Buna perçem mi denir sanki bir ejderhâdır
Ediyor dahme-i hüsn üzre nezâret perçem

O şehin milket-i ma'mûre-i hüsn ü ânın
Heme ân etmededir hıfz u himâyet perçem

Bana zencîr-i cünûn oldu yüzü ağ olsun
Bu vecihden bize bahş eyledi şöret perçem
(206)

Seherî âh-ı cigergâh-ile olmuş tel tel
Yine kesb eyledi bir başka letâfet perçem

Dil-i sevdâ-zedemiz şâne-misâli Seyfî
Edeli yârelidir bahs ü hikâyet perçem

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Osmân Seyfî Bey, medine-i Kayseri'de çehre-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup tahsîl-i 'ulûm-i 'âliyye ve tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyledikten sonra mikâbet tarafına rağbet ve ba'zı vüzerânın yanında bir müddet edâ-yı hizmet-i kitâbet eyleyip müddet-i medîde Bağdâd Vâlîsi 'Ali Rızâ Paşa merhûmun Dîvân kitâbetinde bulunarak muahharen 'uhdesine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sâni'si bi'l-i'tâ Kürdistân Defterdârlığı ve bin iki yüz altmış üç senesi Kütahya Derterdârlığı me'mûriyyetine ta'yîn kılınup iki yüz altmış dört senesi mahall-i merkumede irtihâl-ı dâr-ı bekâ ve kendisine gılâf-ı mezârda me'vâ eylemiştir. Dîvân olacak miktâr eş'ârı vardır.

HARFÜ'Ş-ŞÎN

[Emîn Şârik Baba]

Gazel

Büt-perestem dimezem sana gönül versem âh

Büt-perest olduğumu duydu cihân kâfir âh

Bend ederse dili ol zülf-i ham-ender-ham
Şâne-veş belki onu kurtara bu baht-ı siyâh

Yeter ettin yeter âh bunca cefâyı zâlim
Nolur itsen bana bir kerre tebessümle nigâh

Dil-i vîrânemi yıkdinsa beyim var olsun
Seni mesrûr ede her şâm ü seher Rabb-ı ilâh

Çâre ne sevdi seni Şârik-ı rüsvâ-yı cihân
‘Afv ile eyle ‘adâlet eğer ettiyse günâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Emîn Şârik Baba; Dersa’âdet’te bin yüz doksan târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup kaşıkçılık san’atiyle me’lûf ve Kaşıkçı Emîn Baba denmekle ma’rûf olduktan sonra iki yüz elli sekiz târîhinde cânib-i Hicâz-ı mağrifet-tırâza ‘azîmet ve Dersa’âdet’e ‘avdetle tarîkat-i ‘aliyye-i Rufâ’iyyeye olan mensûbiyyeti muktezâsınca bir müddet Lâleli Câmi’-i şerîfi civârında kâin Mercimek Tekkesine müdâvemet eyleyip muahharen ‘alâ tarîkı’s-seyâha Selânik cânibine ‘azîmet eylemiştir. Mumâileyh bir pîr-i rûşen-zamîr olup eş’âr ü güftârı latîf ü dil-peziirdir.

[Hüseyin Şâkir Beyefendi]

Gazel

Seyl etmek ile dilber-i mehveş behâsına

Aldı ketân-ı sabrımı âteş bahâsına

(207)

Yağmâ edince gamze-i tâtârı dilleri

Verdim o şâha cânımı tirkeş behâsına

Nice niyâz-ı vasl ederek nakd-i cân-be-kef
Nâz eylesin o Yûsuf-ı serkeş behâsına

Çıkmazsa alma hatt-ı siyeh-rûy-i âline
Değmez metâ'-ı sâde münakkaş behâsına

Sûk-ı hünerde bu gazel-i penç-beyti ile
Verdim kumaş-ı nazm-ı terim beş behâsına

Nâzım-ı manzûme-i hünermendim Vak'a-nüvîs Hüseyin Şâkir Beyefendi;
Gümrükçü Hüseyin Paşa-zâde mevâlîden Mustafa Beyin mahdûmu olup tarîk-ı
tedrîse duhûl ile muahharen Vak'a-nüvîslik hizmeti 'uhdesine bi'l-ihâle bin yüz elli
yedi sâlinde Haleb-i şehbâ Mevleviyyetinden ma'zûlen dâr-ı bekâyâ menkûl
olmuştur. Safâyî Efendi tezkiresinde dahi terceme-i hâli mastûrdur.

[Ahmed Şâkir Paşa]

Gazel

Tâbiş-i ruhsâre-i cânânı gördükçe nukat
Meh deyip hurşîde teşbîh etmeyen eyler galat

Şimdi menşûr-i melâmet hükmünü terkîn için
Safha-i rûy-i dil-ârâma çekildi tâze hat

Târ-ı zülfünden rehâ buldukça tab'-ı nâ-tüvân
Mû-miyâne bend olur lâ-hayrû illâ fi'l-vasat

Ser-beçe benler meder rûyinde vecd-engîz olan
Mushaf-ı hüsne yâ nakş olmuş mudur rengîn nukat

Çek halâyıktan eli kat' it 'alâyıktan dili
Şâkirâ imdâd-ı Rabbânî sana besdir fakat

Nâzım-ı müşârünileyh Kaymakâm-ı esbak Ahmed Şâkir Paşa; medine-i Trabzonda kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa'âdet'e muvâsalatla birçok müddet ecille-i Devlet-i 'aliyyeden müteveffâ Firdevsî Efendi'nin imâmet hizmetinde bi'l-istihdâm sâhip- 'ayârlık me'mûriyyetine ve ba'dehu Darb-hâne-i 'Âmire İmâmetine ve muahharen Darb-hâne-i 'Âmire Nezâretine revnak-efzâ olduktan sonra bin iki yüz yirmi beş senesi bâ-rütbe-i vezâret Kaymakâmlık makâm-ı 'âlîsine nâil ve bir sene mürûrunda Kaymakâmlık-ı mezkûrdan munfasılan Gelibolu'ya müntakıl olup bir müddetcik ikâmetle Kütahya eyâleti 'uhdesine bi't-tevcîh iki sene müddet eyâlet-i merkumede ve iki buçuk sene dahi Mora Eyâletinde icrâ-yı emr-i hükümdârî ettikten sonra eyâlet-i merkumeden infisâli vukû'ıyla Geliboluya 'azîmet ve birkaç mâh zarfında (208) Dersa'âdet'e muvâsalat eyleyip iki yüz otuz dört senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı âhîret eylemiştir. Şi'r ile şöhret-i şâyî'ası yoktur.

[Mehmed Şâkir Efendi]

Gazel

Hayret-zedeyim 'aşk ile haddem neme lâzım
Câm-ı Cem-i feyzim ki benim Cem neme lâzım

Gülzâr-ı emelde nice bin seyle düçârım
Subh-ı kerem ü minnet-i şebnem neme lâzım

Elde kalem-i mûnis ü gam-hâr dururken
Esrâr-ı dil-i zârıma merhem neme lâzım

Ey dîde-i hûnâbe-i şâkir ne bu girye
Te'sîr-i nigâr eylemeyen gam neme lâzım

Nâzım-ı mumâ-ileyh Es-seyyid Mehmed Şâkir Efendi; Dersa'âdet'te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz seksen sekiz târîhinde Sarây-ı Hümâyûna çerâğ buyurularak şem'-i kemâli şu'le-pâş-ı feyz u ikbâl olduktan sonra livâ-yı şerîf

şeyhliği hizmet-i müstevcibü'l-mefhareti ile nâil-i âmâl olmuş iken iki yüz elli iki senesi rûh-ı şerîfî 'âzim-i dâr-ı bekâ ve cesed-i latîfî Hazret-i Hâlid radiyallâhü 'anhümü'l-vâhid civârında vâki kabristânda muhtazır-ı rahmet-i Hudâ olmuştur. Mumâileyh 'âlim ve fâzıl bir şâ'ir-i ferhunde-hasâil olup Mesnevî-i şerîfe Türkçe bir kıt'a manzûm tercemesi ve Bahâristân nâm kitâb-ı latîfe bir 'adetşerhi ve bir kıt'a müretteb dîvân-ı belâgat-'unvânı vardır.

[Şâkir Efendi]

Gazel

Şem'-ı ruhsârı o şûhun nûr şeklin gösterir
Gûyiyâ Mûsî-i 'aşka Tûr şeklin gösterir

Hangi sûretle 'aceb sayd eylesem ol âfeti
Gâh âdem gen perî geh hûr şeklin gösterir

Kırsa da tel bahs-i zülfinde rakîb-i rû-siyâh
Bezm-i cânânda yine ma'zûr şeklin gösterir

Hayretindendir sakın berdâr sanma 'âşıkı
Bend-i zûlf-i yâr olan Mansûr şeklin gösterir

Bî-muhâbâ açılır bîgâneye ol mest-i nâz
Meclis-i 'uşşâkda mestûr şeklin gösterir

Rûz-ı 'uşşâkı ederse mihr-i rûyî rûşenâ
Zûlf-i müşgîni şeb-i deycûr şeklin gösterir

Şâkir-i bî-şübhe mahzûn u harâb olur o ki
Bu harâb-âbâdda ma'mûr şeklin gösterir

(209)Nâzım-ı mumâ-ileyh Şâkir Efendi; Midilli Müftüsü El-Hâc Ebûbekir Efendi merhûmun sulbünden bin iki yüz on yedi târîhinde gehvâre-i zîb-i vücûd olup Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye ve tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyleyip iki yüz elli sâlinde tarîk-ı feyz-refîk-ı tedrîse duhûl ile ibtidâ Bâbîâlî kütûbına ve muahharen Mekteb-i Ma'ârif-i 'Adliyye şâkirdânına bir müddet ta'lîm-i 'ulûm-ı 'Arabiyye ve tefhîm-i fûnûn-ı Fârisiyye eyledikten sonra Zabtiye Meclisi ve bil-âhare Zirâ'at Meclisi Müftülüğü me'mûriyyetine revnak-bahş-ı fazl ü kemâl buyrulup iki yüz altmış yedi senesi me'mûriyetle Haleb-i şehbâya 'azîmet ve hitâm-ı müddetle Dersa'âdet'e 'avdet eylemiştir. Mumâileyh 'ilm ü fazl nümâyân bir fâzıl-ı nüktedân olup 'avâmil risâlesine Türkçe bir 'adet terceme-i manzûmesi ve haylice eş'âr-ı letâfet-'alâmesi vardır.

[Şâkir]

Gazel

Ne şâh ü mîrden şekve ne ân-ı dâyıdan feryâd
Dilâ ancak o zülf-i 'anber ü müşgînden feryâd

Ne denli âh-ı germ ettimse te'sîr etmedi yâre
Gönül eyler demâdem ol dil-i sengînden feryâd

Bana râhat görünmez ferş-i cennet olsa da el-hak
Çün eyler lâ-cerem bîmâr-ı gam bâlînden feryâd

Dil ol şehbâzdan gayr için âh etmez belâyı gör
Figânı cevri-i gülden eylemez nesrînden feryâd

Henûz âh nev-be-nev etmekte cevri ol perî yoksa
Eder mi şekve dil derd ü gam-pîşînden feryâd

Gözetmekden reh-i tannâz-ı yâri yaş döker dâim
Edersem vaz yeri bu dîde-i temkînden feryâd

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şâkir Efendi; müteveffa Köse Mehmed Paşa'nın
'utekâsından mısır-ı Kâhireye 'azîmetle bir müddet İskenderiye Tersânesi
Mu'âvinliği me'mûriyyetinde istihdâm olındukdan sonra ihtiyâr-ı kûşe-i tekâ'üdî
eylemiştir. Mumâileyhin Fevkî mahlasıyla dahi ba'zı eş'ârı vardır.

[Cerrah Şâkir Efendi]

Târîh

Tecerrüd eyledi sâl-ı ferah-bahşâ-yı şevk olsun
Sürûr ü sûr-ı nev ile cihânân-ı felek-şâna
(210)

O hâkân-ı zamânın vasfını ta'dâd ne mümkündür
Sühendân 'aczi izhâr ederler hep zarîfâne

Kerâmetle 'adâletle zekâvetle sehâvetde
Tefevvuk eyledi cümle mülûk-i Âl-i 'Osmâna

Beni redd eylemez hâşâ kerem eyler bu târîhde
Ede Vehhâb mübârek sâlini 'Abdûlmecîd Hâna

Nâzım-ı mumâ-ileyh Cerrah Şâkir Efendi şehrü'l-asl olup mukaddemâ
cerrâhlık san'atiyle me'lûf iken bir aralık Hufnân Emâneti hizmet-i müstelzimü'l-
mefhareti kendine bi'l-ihâle cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza 'azîmet ve hitâm-ı
me'mûriyyetle Dersa'âdet'e 'avdet eyledikten sonra bâ-rütbe-i sâlise Bilecik kazâsı
kâymakâmlığına ve biraz vakt mürûrunda Denizli kazâsı kâymakâmlığına ve bin iki
yüz altmış beş senesi bâ-rütbe-i sâniye Tekfurdağı Kaymakâmlığına me'mûr ve
ta'yîn kılınmış ve muahharen kâymakâmlık-ı mezkûrdan m'zûlen Dersa'âdet'e
menkûl olmuştur. Eş'ârı çendân manzûr değildir.

[Şâhin Giray Hân]

Gazel

Yâr gelip ‘âşıkın menzilini kılsa cây
Etmeye mi gün yüzü dîdeleri rûşenây

Yanaşıp ol mâha tâ hançer-i ser-tîz gibi
Eylesem ağyârının sînesi hemçü nây

Yan verip ey meh-likâ kaçma bu gam-hârdan
Âteş-i hicrâna yanmaya görme revây

Yâver olursa eğer lutf-ı Hudâ bir kula
Bir pula muhtâc iken dehre olur pâdişây

Yaş döküp dîdeden rûyün eder ârzû
Kudret ile gün yüzün olmada şebnem-rübây

Yap reh-i tecrîdde ‘âkil isen bir ribât
Kâfile-i ehl-i ‘aşk eyleye kârbânsarây

Yâr-i ser-efrâz-ı men sende bu göz kaş ki var
Katli için ‘âşıkın yâ ne gerek ok u yay

Yayıp ona güllerin gün yüze kıldın nikâb
Menzil-i ‘akrebde tâ ne husuf olmuştur ay

Yâr dilerse eğer sînemizi kâtilüz
Tek bizi ol meh-likâ-lütfuna kılsın sezây

Yaz semender gibi yanmaya tâlibliğim
Ey kalem ‘arz etti ger diler ise ol hümây

Yâ meh-i rahşende mi dehre ziyâ-bahş olan
Tal’at-ı rûyın mıdır ‘âleme veren cilây

Yâlic edip müdde’î gün yüzün inkâr eder
Eyler idi ol gabî ‘âkil ise zerre rây

Yâre eder ehl-i ‘aşk durmayıp ‘arz-ı hüner
Nevbet-i ‘arz-ı hüner sende mi Şâhin Giray

(211) Nâzım-ı müşârünileyh Şâhin Giray Hân Sultân; Topal Ahmed Giray Sultânın şebbâz-ı lânegâh-ı âmâlî ya’nî ferzend-i ma’rifet-iştîmâlî olup birâderi Sâhip Giray Sultânın semend-i hânîde bulundukları hengâmda Kaygaylık mansıbına nâil ve bin yüz doksan bir târîhinde şâhbâz-ı ikbâlî evc-i a’lâ-yı Hânîde pervâza mütemâyil olarak kendisi mümtâz-ı emâsil olmuş iken doksan altı târîhinde mesned-i hânîden müfârakat ve müddet-i kalîle zarfında sâniyen mesned-i mezkûra mukârenet etmiş ise de bin yüz doksan sekiz sâli hilâlinde iklîm-i kırımın Rusya memâliki ‘idâdına dâhil olmasına sebep müstakil olmuş olmasından dolayı o aralık çâr-nâ-çâr Rusya Devleti tarafına firâr eyleyip bin iki yüz bir senesi hilâlinde der-i devlet-medâra ilticâsında cezîre-i Rodosa nefy ü iclâ olunarak sene-i mezbûre şehr-i şevvâlinde tâir-i rûhı pençe-i ‘ukâb-ı ecele giriftâr ve ol-veçhile kendisi müterakkıb-ı rûz-ı şümâr olmuştur. Müşârünileyhin meşhûr-ı âfâk olan dâire şeklinde vâki ebyât-ı pesendîdesinin sebt ü tahrîriyle iktifâ olundu.

[Mehmed Şeref]

Gazel

Bu ‘âlemde dil-i şeydâlarınız biz
Dem-â-dem ‘aşk-ıla rûsvâlarınız biz

Bizi görmez bakan sûret gözüyle
Ki kâf-ber-kâf uçar ‘ankâlarız biz

Sakın bakma hakâretle bize sen
İki ‘âlemde bil dâânalarız biz

Bizi inkâr edenden havfımız yok
Bu meydân içre bî-pervâlarız biz

Giderdik cân gözünden çün hicâbı
Bugün Seyyid Şeref bînâlarız biz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Eşref-zâde Seyyid Mehmed Şeref Efendi; mahrûsa-i Bursa’da bin seksen târîhinde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup bin yüz dört târîhinde lâbis-i hırka-i hilâfet ve yüz beş târîhinde mahrûsa-i mezbûre sancağı dâhilinde vâki Kumla-i sagîr nâm karyede kâin zâviyede câlis-i seccâde-i meşîhat olduktan sonra mahrûsa-i mezbûrede vâki Eyyûb Efendi Hânkâhı meşîhatine bi’n-nakl bin yüz kırk beş (212) senesi cânib-i Hicâza ‘azîmet ve ba’de’l-edâ-yı hacc mahrûsa-i mezbûreye ‘avdet eylemeyip bin yüz kırk altı sâli hilâlinde halvet-serâ-yı ‘ukbâya rihlet eylemiştir.

[Mehmed Şeref Efendi]

Kıt’a

Beni hem-hâlet edip kaddi felek Mecnûna
Döndü seylâb-ı sirişk-i terimiz Ceyhûna
Gayrıya ettiği lütfun Şeref ol mihr-i kemâl
Zerresin itse yeter ‘âşık-ı dil pür-hûna

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Şeref Efendi; âti’t-tercûme ‘Abdürrahim Fâiz Efendi merhûmun mahdûmu olup tarîk-ı tadrîse duhûl ile bin yüz altmış târîhinde dâr-ı ‘ukbâya menkûl olmuştur. Sâlim Efendi tezkiresinde dahi terceme ve âsârı

mastûr ve mukayyettir.

[Halîl Şeref Efendi]

Gazel

Cemâli bâğı ne hoş gülsitân-ı hikmettir
Gönüller anda gezer bülbülân-ı hikmettir

Aman o gamzeler âfet girişmeler hikmet
Şaşırdım onu görünce cemân-ı hikmettir

Çü cüz'-i lâ-yetecezzî vü nokta-i mevhûm
Bilinmedi kim umûr-ı dehân-ı hikmettir

Güneş yüzünde görünce hilâl ebrûyı
Demişdir ehl-i felek bu kırân-ı hikmettir

Bakılsa kudret-i Bârî müşâhede olunur
Sahîfe-i ruhî âyînedân-ı hikmettir

Bu kaşların ki çekilmiş yerâğ-ı kudretle
Berât-ı hüsnüne ey şeh nişân-ı hikmettir

Rızâ-yı bûs-i leb ol hikmeti Şeref sorma
Hulâsa âb-ı hayât-ı tâze cân-ı hikmettir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hayâtî-zâde Halîl Şeref Efendi; Maraş eyâleti dâhilinde vâki Elbistan nâm kasabada bin iki yüz on bir senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup peder-i emcedi sâlifü't-terceme Hayâtî Efendi merhûmdan bir miktâr 'ulûm-i 'Arabiyye tahsîl eyledikten sonra mumâileyh berâberce Dersa'âdet'e muvâsalat ve beş sene müddet tahsîl-i 'ulûm-i 'âliyyede bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ'at eyleyerek tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyleyip vatan-ı asliyyesi cânibine

‘zîmet ve bir aralık Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun âsârından olan Nuhbe nâm kitâbı şerhe sarf-ı himmet birle iki yüz altmış senesi Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala şerh-i mezkûrî huzûr-ı fâizü’n-nûr-ı Hazret-i mülûkâneye bi’t-takdîm (213) kendisi bâ-i’tibâr-ı hâric tarîk-ı tadrîse dâhil olduktan sonra hey’et-i cedîdeye dâir olan Esrârü’l-melekût nâm kitâbı lisân-ı Türkîye terceme edip Efkârü’l-ceberût ismiyle nâmzed ve kendisi ol-sûretle dahi tahsîl-i nâm-ı ebed eylediği hâlde iki yüz altmış altı senesi Mevleviyyetle cânib-i Bağdâda ‘azîmet ve hitâm-ı müddetle vatan-ı asliyyesine ‘avdet eyleyip iki yüz altmış yedi senesi hilâlinde dâr-ı bekâya rıhmet eylemiştir. Mumâileyhin ‘Arabî ve Türkî hayliden hayli eş’âr-ı güzîde ve resâil-i pesendîdesi vardır.

[Mehmed Şeref Efendi]

Gazel

Cândan tenhâ dilermiş yâr vuslat-hâneyi
Hâne-i tenden çıkardım ben de ol bîgâneyi

Fırkat-i yâr ile ‘âşık na’ş-ı bî-rûh olduğun
Hiss edip mürgân ser-i Mecnûnda yapmış lâneyi

Eylemiş sûzân ü giryân şem’i evvel ‘aşk-ıla
Eyleyen sûzân şevk-i şem’ ile pervâneyi

Şimdi hâkinden sebû-yı mey yapar üstâd-ı çarh
Doldururken bir zamân Cem zevk-ile peymâneyi

Gâlibâ sevdâyı sarmış zülf-i cânâna Şeref
Bend-i giysûsında görmüşler dil-i dîvâneyi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Şeref Efendi; Dersa’âdet’te bin iki yüz otuz dört senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli üç senesi Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesinde vâki Gedikler Odası ketebesine ve iki yüz altmış iki senesi Hacılar

rütbe-i fahriyyesini bi'l-ihrâz iki yüz altmış yedi senesi hazîne-i merkûme Tahrîrât Odası ketebesini sınıfına dâhil olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem dîvân kitâbeti hizmetiyle Rûmeli cânibine 'azîmet eylemiştir. Mumâileyh mezâmîn-i şî're vâkıf bir şâ'ir-i pür-ma'ârif olup bir miktâr eş'ârı vardır.

[Şeref Hanım]

Münâcât

Yâ İlâhî değilim müstehak ihsân eyle
Kerem ü lutfunu hakkımda firâvân eyle

Na't ü mersiyye münâcât ü sitâyişlerimi
Sebeb-i mağfîret it zîver-i dîvân eyle

Anlıyam nîk ü bedi hayrı şeri bi'l-cümle
Bildirip 'ilm-i ledün sırrını 'irfân eyle

Cümle erbâb-ı kemâlin nazarından dilerim
Ne kadar var ise noksânımı pinhân eyle

Vezn ü ma'nâdan eğer olsa da 'ârî Şerefî
Şî'rini müntehab-ı Hazret-i Hassân eyle

(214)Şâ'ire-i mumâileyhâ Şeref Hanım; Şeyhü'lislâm-ı esbak 'Âşir Efendi merhûmun akrabâsından âti't-tercüme Nebil Bey merhûmun sulbünden bin iki yüz yirmi dört senesi hilâlinde ziynet-efzâ-yı 'âlem-i vücûd olup pederi merhûmun isrinde bulunarak haylice eş'â-r-ı latîfe tanzîmine himmet eylemiştir.

[Mehmed Şerîf]

Gazel-i nâ-tamâm

Etdim güzeller içre ‘alâka efendime
Sad âferîn tabî’at-i dilber-pesendine

Tarf-ı ruhunda kâkülün ol meh görüp demiş
Kıldım rübûde mihre varınca kemendime

İlbâs edip güzellere tercîh hil’atin
Buldum boyunca câme hele şeh-levendime

Nâzım-ı dîvân-ı ser-bülendi Şeyhülslâm Mehmed Şerîf Efendi; meşâyih-ı ‘izâmdan İsmâ’îl Efendi-zâde sâlifü’t-terceme Mehmed Es’ad Efendi merhûmun sulbünden bin yüz otuz altı târîhinde şeref-bahş-ı gehvâre-i vücûd olup yüz elli bir târîhinde tarîk-i tedrîse dâhil ve devr-i medâris-i mu’tâde eyleyerek yüz altmış yedi târîhinde Diyârbakır Mevleviyetine vusûl ile yüz yetmiş üç târîhinde Bursa Mevleviyetine nâil olduktan sonra yüz seksen senesi şehir-i Recebinde İstanbul Kadılığı mesned-i refî’ine ve yüz seksen beş senesi şehir-i Rebî’ulâhiresinde Anadolu Sadâret-i celîlesine ve yüz seksen dokuz senesi şehir-i Cumâdelevvelinde evvel olmak üzere Rûmeli Sadâret-i behiyyesine ve yüz doksan iki senesi hilâlinde sâni i’tibâriyle sadâdet-i mezkûreye revnak-dih-i ‘ilm ü kemâl ve yirmi gün mürûrunda câh-ı vâlâ-yı fetvâya şeref-rîz-i ikbâl buyrulup dört sene müddet icrâ-yı ahkâm-ı şerh-i bî-misâl eyledikten sonra infisâlleri vukû’ıyla sâhil-hâne ve sa’âdet-hânelerinde ikâmet-sâz-ıistirâhat oldukları hâlde iki yüz üç senesi şehir-i zilka’desinde sâniyen makâm-ı vâlâ-yı Meşîhate ku’ûd ve iki mâh temâmında bi’l-isti’fâ tarîk-i câh-ı fetvâ olup bin iki yüz dört senesi şehir-i Ramazân-ı mağrifet-nişânının dokuzuncu günü rûh-ı şerîfleri evc-i a’lâ-yı ‘illiyyîne su’ûd eylemiştir. Müşârünileyh ‘ilm u fazlı zâhir bir şâ’ir-i mâhir olup Fusûlü’l- (215) erâfî şânü’l-mülûk ve’l-vüzerâ isminde bir risâleleri ve müntehabât-ı eş’âra dâir Letâifü’l-kemâl isminde bir mecmû’a-i rengîn-makâleleri olduğundan başka müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânları dahi vardır.

[‘Abdurrahmân Şerîf]

Târîh

Menba’-ı lutf u ‘atâ efdal-ı sınıf-ı fuzalâ
Fahr-ı eşrâf-ı sudûr ya’ni ki Eşref Mollâ

Hüsn-i takrîrini görseydi celâl baş kesip
Lâl olurdu bilip ‘aczin diyemezdi hiç lâ

‘Akl-i küll olur idi zâtına teşbîh sezâ
Cism ü sûretten eğer olmasa ‘ârî farzâ

Vasfî kâbil değil ol bahr-ı kemâlâtın çün
Eyleyip tayy-ı makâl gayrî Şerîf eyle du’â

Böyle bu mısra’-ı berceste ile tâm târîh
Oldu revnak Rumeli sadrına Es’ad Mollâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdurrahmân Şerîf Efendi; Selânik Nakîbüleşrafi Kaymakâmı müteveffâ Mehmed Efendi’nin mahdûmu olup bin iki yüz otuz beş târîhinde hâric i’tibârıyla tarîk-ı tedrîse dâhil ve bir müddet Selânik Müftülüğü hizmetinde bi’l-istihdâm muahharen hizmet-i mezkûreden infisâliyle iki yüz kırk altı senesi Belgrad kazâsı Mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz elli târîhlerinde bi-tarîku’n-nakl metrûk Üsküdar Mevleviyyeti pâyesini bi’l-ihrâz beyne’l-emâsil mümtâz olmuş iken iki yüz altmış senesi hilâlinde mahrûsa-i mezbûrede irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mumîleyh tab’ı zarîf bir zât-ı şerîf olup eş’arı selîs ve latîf vâki olmuştur.

[Şerîfî Efendi]

Matla’

Mey ü mahbûbdan el çekmek nasîb olmadı pîr oldum
İyi vardım sefâhet eyledim şeyh-i kebîr oldum

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şerîfî Efendi; medine-i Engürîde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup işbu ‘âlem-i pür-melâlde mücerredü’l-hâl olduğu sûretde bir vakt imrâr-ı mâh ü sâl eyleyip sinîn-i ‘ömrü hadd-i semânîne karîn olduğu hâlde bin iki yüz otuz beş târîhinde rûh-ı şerîfî ‘âzim-i huld-i berîn olmuştur. Mumâileyh salâh-ı hâl ile ma’rûf ve mevsûf bir zât-ı sâhip-i vukûf olup sayf u şitâda seri bir nev’ şükûfeden berî olmadığından beyne’l-zurefâ ‘asrında Çiçekli Şerîfî denmekle ‘arîf olduğu ba’zı (216) hemşehrîlerinden işitilmiştir. Mürûr-ı ezmine ile eş’ârı kazâ-zede-i rûzigâr olmuş olduğundan bâlâda muharrer olan beytinden başka âsârına dest-res olunamamıştır.

[Şefkat Efendi]

Gazel

O cefâ-pîşe sitemgerliğe mu’tâd gibi
Feleiün devri dahi tavrına münkâd gibi

Bîsütûn olsa dilin ey sanem-i Şîrîn-kâr
Tîşe-i âhım açar yol ona Ferhâd gibi

Hil’at-i atlas-ı ‘îrfânıma ‘âlem muhtâc
Ben kühen câme-i peşmînede firsâd gibi

Bu perîşân sühen-i sâde-i dervîşâne
Var mı tanzîr edecek ‘ârif-i üstâd gibi

Server-i ehl-i sühandır o yegâne şimdi
Şefkatâ fazl u hüner anda Hudâ-dâd gibi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şefkat Efendi; Bağdâdîyü’l-asl olup bilâhare cânib-i Rûma muvâsalat ve bir müddet Kırım hanları ma’iyyetlerinde ve muahharen bir vakt dahi Dersa’âdet’te Eflak ve Boğdan Beyleri yanlarında kitâbet hizmetiyle imrâr-ı vakt ü sâ’at eyledikten sonra müsinn ve ihtiyâr olduğu cihetle Kuruçeşme nâm

mahalde kâin hânesinde ihtiyâr-ı kûşe-i ‘uzlet eyleyip üç dört sene müddet sâhip-i firâş-ı ‘illet olduğu hâlde bin iki yüz kırk iki senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Mumâileyhin Hadîkatü’l-Vüzerâ nâm kitâba zeyl olarak birkaç cüz’den ‘ibâret bir eser-i mu’teberi vardır.

[Hâfız Edhem Şefkâtî Efendi]

Gazel

Nâr-ı ‘aşkın dil-i sûzânımı tennûr etti
Gam-ı hicrîn gözümü çeşme-i horhor etti

Heves-i zülf-i siyâhın bana hemdem olalı
Kalb-i pür-âhımı efgân-ıla tanbûr etti

Esb-i nâzı ile çiğnetti beni sîm-tenim
Bana bu şîveyi ol gerdeni kâfûr etti

Dönmedi kutb-ı merâmım üzere bir devre
O denî çarh benim kaddimi kanbûr etti

Şefkatî bu gece ol çeşm-i gazâlin şevki
Yine bir nev gazelin nazmına destûr etti

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız Edhem Şefkâtî Efendi; Rûmelinde kâin Zağra-yı atîk nâm kasabada pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala tahsîl-i ‘ulûm-i ‘âliyye ve tekmîl-i (217) nusah-ı ‘ilmiyye eyledikten sonra Rûmeli Valisi esbak müteveffâ Sirozlu Yûsuf Paşa’nın Kitâbçılık hizmetiyle Manastır cânibine ‘azîmet ve muahharen mahall-i mezkûrda tadrîs cihetlerinden birine nâiliyyetle câygîr-i ikâmet olmuştur. Şi’r ile şöhreti yoktur.

[‘Ali Şefkâtî Efendi]

Gazel

Gonca vü hârî eden seyrân hem ağlar hem güler
Yâr u ağyârı gören her ân hem ağlar hem güler

Girye vü handemde ey Leylî-i devrân yok sebât
Sanki Mecnûndur dil-i nâlân hem ağlar hem güler

Reng-i zülf ü rûy-i cânâne kemâl-i reşk eder
Ebr ü purşîd eyleyip devrân hem ağlar hem güler

Nükte-i mestûr-ı ‘aşkı şem’-i remz-âgâha sor
Hem eder pervâneyi sûzân hem ağlar hem güler

‘Akla geldikçe hayâl-i hatt u rûyün sevdiğim
Şefkatî-i tîre-baht ‘unvân hem ağlar hem güler

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Ali Şefkâtî Efendi; Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli üç senesi dîvân-ı hümayûn kalemine çerâğ buyrulup iki yüz elli beş senesi Mekteb-i Ma’ârif-i‘Adliyyeye nakl ile bir miktâr tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve ta’lîm-i fûnûn-ı Fârisiyye eyledikten sonra ki iki yüz elli sekiz senesi evâsıtında usûl-i imtihâniyyesi bi’l-icrâ Mektûbî-i Sadâret-penâhî Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve muahharen tahrîrât-ı hâriciyye Odasına bi’n-nakl iki yüz altmış dokuz senesi sâlise rütbesine nâil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından mukaddem İzmir Vâlisi İsmâ’îl Paşa’nın dîvân kitâbeti me’mûriyyetiyle mahall-i mezkûra ‘azîmet eylemiştir. Mumâileyhin eş’ârı birkaç gazel ile bir iki ‘adet şarkıdan ‘ibâret olup fenn-i kitâbetde mahâreti vardır.

[Mehmed Şefîk]

Kıt'a

Hüsn-i hattı 'ukalâ hiç ona görmez şâyân
Meşk- u ta'lîme te'alluk edemez dîvâne
Hatt-ı ta'lîk nedir bilmez iken ol 'allâk
Sîn ü kâfı çıkarır gösterecek sıbyâne

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi Mehmed Şefîk Efendi; şehrü'l-asl olup
tarîk-i tadrîse duhûl ile bin yüz yetmiş bir sâlinde dâr-ı bekâyâ mevsûl olmuştur.
Bâlâda mastûr olan kıt'asından başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[İbrâhîm Şefîk Bey]

Gazel

Eylese baht-ı siyâhım ile ülfet perçem
Düşürür gönlümü sevdâlara elbet perçem
(218)
Şâh-ı hûbândan alıp tûğ-ı vezâret perçem
Kıldı mülk-i Fesi kürsî-i eyâlet perçem

Mağribîdir ki çıkıp semt-i diyâr-ı Fesden
Şark serhaddine dek kıldı seyâhat perçem

Çîn-i ebrûsuna sarkıntılık eyler fesden
Milket-i hüsn edeli neşr-i hükûmet perçem

Kalb-i 'uşşâkı karıştırdı 'Arab-saçı gibi
Zîr-i fesden kılup izhâr ol âfet perçem

Has u hâr-ı gam u ekdâr bırakmaz süpürür
Olsa beyt-i dile çârûb-ı mahabbet perçem

Kıl kadar eyleme ümmîd-i kerem ‘âlemde
Veremez kal olanın başına ziynet perçem

Kıl ‘ayıpsız nola olursa Şefikâ şî’rim
Ki verir tab’ıma ser-rişte-i kuvvet perçem

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Şefik Bey; Reîsü’l-küttâb-ı esbak el-hâc Recâî Efendi merhûmun hafîdi ve Tezkireci-i sâni müteveffâ Mehmed Celâleddin Beyin veled-i reşîdi olup vilâdetlerinin dördüncü senesi pederleri mumâileyh irtihâl-ı dâr-ı bekâ ve üç beş sene mürûrunda vâlide-i müşfikaları dahi nakl-i haremgâh-ı ‘ukbâ eylemiş olmasıyla mânend-i dür-i girân-mâye bir yetîm-i bî-vâye olduğu hâlde halası hanımın zîr-i himâyesinde bulunarak Gölpazarî Şâkir Efendi’den bir miktâr ‘ulûm-ı ‘Arabîyye tahsîl ve Cerrahpaşalı Hamdî Efendi merhûmdan dahi resm-i hattı âverde-i dest-i tekmîl eyledikten sonra ki bin iki yüz elli târihinde Mektûbî-i Vekâlet-penâhî odası hulefâsı sınıfına dâhil ve hasbe’l-isti’dâd usûl-i kalemi tahsîli ile cennet-mekân Sultân ‘Osmân Hân-ı Gâzî hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnlarından cülûs-ı Es’adet-me’nûs-i Cenâb-ı Şehinşâhiye gelinceye kadar güzerân eden selâtin-i ‘izâm hazerâtının erîke-pîrâ-yı saltanat olduklarına dâir inşâd etmiş olduğu tevârîh-i güzîdesi huzûr-ı fâizü’n-nûr-ı Hazret-i Mülûkâneye bi’t-takdîm Hacelik rütbe-i refî’asına nâil ve Şehzâde-i cevân-baht Murâd Efendi Hazretlerinin velâdet-i müstelzimü’l-meserretlerini mübeyyen tanzîm ve takdîm eylemiş olduğu târih mukâbilinde bir kıt’a mülgâ râbî’a nişân-ı gevher-efşânını dahi hâmil olarak Meclis-i Vâlâ Nezâreti dâhilinde vâki Tahrîrât-ı sâmiye Odasına nakl ile iki yüz altmış üç senesi Sayda Vâlisi Kâmil (219) Paşa’nın dîvân kitâbeti me’mûriyyetiyle mahall-i mezkûra ‘azîmet ve birkaç mâh zarfında Dersa’âdet’e ‘avdet ve iki yüz altmış beş senesi Mısır Vâlisi ‘Abbâs Paşa’nın kezâlik dîvân kitâbeti me’mûriyyetiyle câhib-i Mısra revân ve birkaç mâh mürûrunda Vâlî-i müşârünileyhin iltimâsı ve kendisinin istihkâkı tekazâsı üzre ‘uhdesine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî bi’l-i’tâ kâmrân olduktan sonra iki yüz altmış yedi senesi me’mûriyyet-i mezkûresinden isti’fâ ederek

Dersa'âdet'e muvâsalat eyleyip iki yüz altmış sekiz senesi Evkaf-ı hümâyûn muhâsebeciliği me'mûriyyetine revnak-dih-i kard ü menzilet buyrulmuştur. Mumâileyh mezâmîn-âferîn bir şâ'ir-i nâzikterîn olup dîvân olacak miktâr eş'âr-ı dil-nişîn tanzîmine muvaffak olmuş ise de Saydaya 'azîmetinde mecmû'a-i eş'ârı kazâ-zede-i rûzigâr olmuş olduğu istihbâr kılınmıştır. Kendisinin îrâd-ı mezâmîne kemâl-i mecbûriyyeti cihetiyle ekser manzûmeleri tahmîne şâyân ve zevk-bahş-ı dil-i şâ'irândır. Târîh: Sikke giydi müjdeler 'Osmân Efendi'den Şefik târîh-i menkûtı mantûkınca Yenikapı Mevlevî-hânesi Şeyhi 'Osmân Salâhaddin Efendi'den sikke-pûş-ı intisâb olduğu leyle-i mi'râc-ı Hazret-i Nebevîye tesâdüf eyleyerek sâlifü't-terceme Zîver Efendi Darb-hâne-i 'Âmire Nâzırı bulunduğu hâlde Mevlevî-hâne-i mezkûrede bulunup hâzır-ı meclis olmalarıyla mütercem-i mumâileyhe âyîn-i Mevleviyye üzre sikke-pûş-ı intisâb olduğu hengâmda işte Darb-hâne Nâzırı Efendi hâzır-ı meclis iken sikke giydin şânallâhü te'âlâ ma'nevî 'ayârımız hâlisdir diyerek îrâd-ı mazmûn eylediği ba'zı Mevlevî cânlarından mervîdir. Müşârünileyh zîver Efendi'nin mühürdarlık hizmetinde bulunduğu müddetde müşârünileyhin Hudâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı sâni hazretleri ne takdîm eylediği tevârîh ve kasîdelerin ekserîsi mumâileyhin hattıyla muharrer olup eş'âr-ı mezkûreden ba'zısını esnâ-yı mütâla'ada Zîver Efendi ne güzel şi'r söyler ve ne a'lâ yazı yazar, 'acabâ bu yazı dahi kendi yazısı mıdır diye nutk-ârâ-yı (220) tahsîn olmalarıyla mumâileyhin eser-i kalemi olduğu ifâde ve ta'yîn olundukda hüsn-i hatt-ı mezkûresine pesend ü tahsîn buyrulduğu sırada Oda-i mezkûre devâm eylemesi husûsuna dahi fermân-ı mekrûmet-'unvân-ı şâhâne şeref-mu'anven buyrulmuş olduğu mumâileyh tarafından bâ-iftihâr ihbâr kılınması üzerine keyfiyyet terceme-i hâli zeyline zamm u 'ilâve kılınmıştır.

[Mustafa Şükrî]

Gazel

Subh-dem açdı sabâ bend-i nikâb-ı gonce

Etdi ta'tîr-i çemen 'ıtr-ı gülâb-ı gonce

Etdi âvâz-ı gelû-gîr-i nevâ-yı bûlbûl
Cümle zâğ u zığın mest ü harâb-ı gonce

Bezm-i âfâka sabâ müjde-resân oldu kim
Açdı leb nâz ü tebessümle cenâb-ı gonce

Perdede kalmış-idi bend-i hicâb-ıla yine
Gayret-i hüsn bu dem açdı hicâb-ı gonce

Şükriyâ fasl-ı rebî' ile haber geldi hemân
Gitti evrâk-ı hazân geldi kitâb-ı gonce

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Şükrî Efendi; Kürdistan eyâletinde vâki Süleymâniye ta'bîr olunan mahalde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz elli iki târîhlerinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala tarîk-ı tedrîse duhûl ile bir müddet neşr-i 'ulûm-ı 'âliyye eyledikten sonra cennet-mekân Vâlîde Sultân Hazretlerinin Dersa'âdet'te Fazlî Paşa nâm mahalde müceddeden inşâ buyurmuş oldukları Dârü'l-ma'ârif nâm mektebin Haceliğine me'mûr ve ta'yîn kılınmış ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında Topkapı Saray-ı hümayûnı Medresesi Haceliğine tahvîl-i me'mûriyyet eylemiştir. Mumâileyh ashâb-ı fazîletden olup Şâkî mahlasıyla müte'ârifdir. Bir miktâr eş'âr ü güftârı vardır.

[Şeyh Şekîb Efendi]

Beyt

Bu gülşende 'aceb mi cevri-veş dil bî-karâr olsa
Yonımca salınır bir serv-kâmet dilberim yoktur

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi Şeyh Şekîb Efendi; Dersa'âdet'te tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile ibtidâ Karahisâr Mevlevî-hânesi Meşîhatine ve muahharen Haleb-i şehbâ Mevlevî-hânesi Meşîhatine me'mûr ve ta'yîn kılınarak bin yüz otuz beş târîhinde 'azm-i huld-i berîn

eylemiştir. Mumâileyhin bâlâda sebt ü tahrîr olunan beytinden (221) başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[Şemsî Bey]

Şarkı

Etmiş mukadder ol Rabb-ı 'İzzet
Ta'cîlimizdir sûretde hüccet
Yoktur fakîri ilzâma Hâcet
Ber-muktezâ-yı cürm ü kusûrum

Takdîre tedbîr gelmez muvâfık
Tedbîre takdîr belki mutâbık
Etmiş benim bak hakkımda lâyük
Ber-muktezâ-yı cürm ü kusûrum

Gafletle geçdi her sâl ü mâhım
Hadden tecâvüz zannım günâhım
Eksikliğımdir bi'l-cümle şâhım
Ber-muktezâ-yı cürm ü kusûrum

Her işde Şemsî 'âdildür Allâh
Lâyıksız etmez estağfirullâh
Bilmez miyim ben el-hamdü lillâh
Ber-muktezâ-yı cürm ü kusûrum

Nâzım-ı mumîleyh Şemsî Bey; Dersa'âdet'te tâbende-i sipihr-i vücûd olup evâil-i hâlinde Enderûn-ı hümayûna çerâğ ve bilâhare huzûr-ı fâizü'n-nûr-ı Cenâb-ı Mülûkânede tenerrüm-sâz-ı fahr u mübâhât olan hânendegân sınıfına bi'l-ilhâk şîrîn-dimâğ buyrulup muahharen me'mûr olduğu hizmetden dûr ü mehcûr ve ol zemzeme ile tanbûr-ı neşâtı şikest ü meksûr olmakdan nâşî Beyt:

Âb ü hâkinde var âsâr-ı ferah meygedenin
Kim ki endûh ile ‘azm etse meserretle döner
beyt-i neş’e-bahşını gûyâ olduğu hâlde gâh meyhâne mastaba vü gâh kahve-hâne
peykelerinde sâzende vü hânendelik eyleyerek güzârende-i subh u mesâ iken bin iki
yüz altmış iki sâlinde şems-i hayâtı kûsûf-ı memâta mukâbil ve ol sûretle şu’â’-ı
hayâli çeşm-i ‘âlemden zâil olmuştur. Mumâileyh fenn-i mûsikîde mahâreti hüveydâ
bir şâ’ir-i nağme-pîrâ olup eş’âr ü güftârı zîşt ü zîbâ nev’inden vâki olmuştur.

[Şem’î Efendi]

Gazel

Çarh elinden kimse yok ‘âlemde giryân olmamış
Dehr içinde var mıdır bir sîne pûryân olmamış

Evveli derd ü belâdır âhiri cevr ü cefâ
Kimse bunda tad alıp ‘ömründe handân olmamış
(222)

Kande bir dil ki onun derdiyle olmaz mübtelâ
Yâ cigergâhı onun zahm-ıla pür-kan olmamış

Âdemin ‘ömrü eğer bin yıl olursa ‘âkıbet
Dem gelir san bir gece ‘âlemde mihmân olmamış

Şem’iyâ bu ‘ukdenin hallinde ‘âcizdir ‘ukûl
Hangi ‘âkıldır onun fikrinde hayrân olmamış

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şem’î Efendi; Konyâ eyâletinden ve tarîkat-i ‘aliyye-i
Mevleviyye müntesiblerinden olup helvâ-fürûşluk san’atiyle imrâr-ı sinîn ü şühûr
eylemekte iken bin iki yüz elli yedi senesi hilâlinde şem’-i hayâtı rûzigâr-ı memât ile
mürde olarak zîr-i hâke süpürde olmuştur. Mumâileyhin bâlâ mastûr olan gazeli her
ne kadar halâvetsizce vâki olmuş ise de sâir âsârına dest-res olunamadığından onunla
iktifâ olundu. Matla’:

Râzîyım her ne ederse bana serv ü semenüm
Tîğ-ı cevri ile sad-pâre kılar sa bedenim
matla'ıyla olan gazel-i meşhûr müteveffâ-yı mumâileyhe gâh gâh isnâd olunduğu
mesmû' ise de Üskübî Şem'î merhûmun âsârından olarak Hasan Çelebi tezkiresinde
mastûr ve mukayyettir.

[Mehmed Şem'î Efendi]

Gazel

O meh-rûnün gönülde hâl-i 'anber-fâmı kalmıştır
Derûn-i sîne içre dâğ-ı hicr-i şâmı kalmıştır

Miyân-ı mû-miyânı kıyl u kâle oldu çün bâ'is
Dehân-ı tenginün bir nokta-i îhâmı kalmıştır

Visâl-i 'ıyd için çokdan çeker dil sûz-ı hicrânı
Kadem-bûs-i visâle ermeğe bayramı kalmıştır

Nukûd-ı 'ömrü ca'fer eylemiş ihsâne sarf ammâ
Sahâif-zîb-i târîh olmuş ismi nâmı kalmıştır

Bu bezm-i 'âlemin câm ü ayağı olmuş eşkeste
Neşât u neş'esi gitmiş mey-i âlâmı kalmıştır

Şerâb-ı câh ü ikbâli ile ser-mest ü medhûşun
Humâr-ı câm ü gamla bâde-i sersâmı kalmıştır

Çerâğ-ı şem'î tâbân oldu bezme lîk bî-pervâ
Fitîl almış yanar ne sabr u ne ârâmı kalmıştır

Cenâb-ı Hazret-i Müftî'l-enâmın hâk-i pâyinden
Kemîne bendesi âmâlini i'lâmı kalmıştır

Penâgâh-ı ümemdür dergehinde feth olur hâcât
'Înâyet 'abd-i memlûki kerem huddâmı kalmıştır

Nice sâhip-emeller bir işâretle bekâm oldu
Bu bir esrâr-ı hikmet çâker-i nâ-kâmı kalmıştır

Boyunca lütfuna ihsnına müstağrakum el-ân
Karîn-i i'tibâre cılve-i aklâmı kalmıştır
(223)

Meşîhat mesnedinde müstedâm-ı 'ömr ide Mevlâ
Bu çarhın tâ ki devr etmekte subh u şâmı kalmıştır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Meşreb-zâde Dâmâdı Mehmed Şem'î Efendi; medine-i Maraşda bin iki yüz yirmi üç târîhinde şa'sa'a-pâş-ı encümen-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde bir müddet tahsîl-i 'ulûm-ı 'Arabiye'ye sa'y ü gayret ve iki yüz kırk bir senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala hizmet-i kitâbetle birkaç sene miktârı Mahmudpaşa Câmi'-i şerîfi avlusunda vâki mahkemeye müdâvemet eyleyip iki yüz kırk dokuz senesi bir kıt'a Edirne Müderrisliği rûsuna nâil ve niyâbet tarafında mâil olarak biâhare Maraş Mevleviyetine mevsûl ve mukaddem ve muahhar Anadolu ve Rûmeli cânibinde nice nice niyâbet-i cesîmeye menkûl olduktan sonra iki yüz altmış sekiz senesi Siroz Niyâbetinden ma'zûlen Dersa'âdet'e bi'l-vusûl Müdürlük veçhile mâl-i eytâmın hüsn-i idâresi 'uhdesine ihâle kılınmış ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında bi-tarîku'n-nakl ve bâ-i'tibâr-ı mahrec İzmir Mevleviyyeti pâyesini ihrâz ile mümtâz-ı emâsil olmuştur. Pâye-i mezkûrenin tevcîhine Kıbrısî-zâde mevâlîden Hakkı Efendi'nin inşâd ettiği târîhtir:

Şu'lelendi pâye-i İzmir Şem'iden pedîd
Mumâileyh ma'ârif-pîrâ bir şâ'ir-i şu'arâ olup bidâyet-i saltanat-ı seniyye-i 'Osmâniyyeden bin iki yüz altmış beş sâl-i meyâmmîn-fâline gelinceye kadar müddetde sadr-ı güzîn olmuş olan vüzerâ-yı fihâm ile mesned-nişîn-i fetvâ olan

meşâyih-ı ‘izâmın nasb ve ‘azilleri târîhlerini mübeyyen Esmârü’t-tevârîh isminde matbû’ bir eser-i masnû’ tertîbine muvaffak olmuştur.

[Şinâsî Efendi]

Târîh

Zihî mecrâ-yı dil-cû-ter ki âb-ı nâbın İskender
İçeydi ba’dehumâ mâ-i hayâtı eylemezdi yâd
Şinâsî meşreb-i nükte-şinâsâna muvâfıkdır
Şu dört târîhi kim bir beyt içinde eyledüm inşâd
Sarây-ı dil-pesend ü pertev-efzâsın edip âbâd
Bu havzı ‘Âdile Sultân mücedded eyledi bünyâd

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şinâsî Efendi; Dersa’âdet’te Tophâne nâm mahalde tevellüd eyleyip muahharen Tophâne-i ‘Âmire Mektupçusu Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bir aralık Hacelik rütbesine (224) nâil olduktan sonra lisân-ı ecnebiyyeyi tahsîl eylemek üzre Paris cânibine ‘azîmet etmiştir.

[Ahmed Şevkî Efendi]

Kıt’a

Yine bir nev-civân aldı başımdan ‘akl ü ârâmım
Siyâh giysûları etti beni mecnûn-ı âvâre
Gece gündüz hayâli ile girmez çeşmime uyku
Nola bir kez terahhum eylese bu Şevkî-i zâre

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Şevkî Efendi; Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk dokuz sâl-i meyâmin-fâlinde şevk-efzâ-yı ‘âlem-i vücûd olup ‘unfuvân-ı tufûliyyetinde cennet-mekân Sultân Süleymân Hân-ı Gâzî Câmi’-i şerîfi civârında vâki Mekteb-i Edebiyyeye müdâvemete mübâderetme fart-ı isti’dâd ve kâbiliyyet-i mâder-zâdı muktezâsı üzre üç dört sene müddetde hayliden hayli tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘Arabîyye ve Fârisîyye eyledikten sonra kendisinin mevhibe-i İlâhiyye olan hüsn-i

hattı iktizâsınca bin iki yüz altmış dört senesi Mektûbî-i Ser-'askerî Odasına me'mûriyyeti âyîne-i kaderden mestûr-nümâ olmuş ve hasbe'l-istitâ'a Oda-i mezbûr hulefâsı sınıfında gereği gibi kadr ü imtiyâz bulmuştur. Mumâileyh memdûhü's-siyer bir şâ'ir-i zîbende-eser olup müşevvik-ı hakîkînin teşvîk u i'ânesiyle gâh ü gâh nazm-ı güftâre bezl ü sa'y ü iktidâr eyleyerek bir miktâr eş'âr-ı selîs tanzîmine muvaffakiyyeti 'inâyet-kerde-i Cenâb-ı Rabb-ı Perverdigâr olmuştur.

[Hasan Şevkî Bey]

Gazel

'Âşıkım şûh-ı cefâkâr isterim meşreb bu ya
Dilber-i hûn-hâr-ı gaddâr isterim meşreb bu ya

Sebze-i hattın dil-i zârın letâfet gülşeni
Bülbülüm, sahn-ı çemenzâr isterim meşreb bu ya

İstemem ağyâr ile bezme o mâhın geldiğin
Goncamı 'âlemde bî-hâr isterim meşreb bu ya

'Akl ü fikrim sabr u sâ mânım alırsa gam değil
Çeşmini câdû-yı sehhâr isterim meşreb bu ya

Sunma yarım câmı sâkî ayağın öpeyim
Sâgar-i sahbâ-yı ser-şâr isterim meşreb bu ya

Bezm-i meyde eylemem her şûh elinden nûş-ı câm
Sîm-sâ'idli kademkâr isterim meşreb bu ya

Etse bin türlü ezâ Şevkî yine âh eylemem
'Âşıkım şûh-ı cefâkâr isterim meşreb bu ya

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Şevkî Bey; Rikâbdâr-ı Şehriyârî müteveffâ ‘Abdurrahman Ağanın (225) sulbünden Dersa’âdet’te iki yüz kırk beş senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli sekiz târîhinde Enderûn-ı Hümâyûn ağavâtı silkine bi’l-ilhâk tahsîl-i ma’ârifet sa’y ü gayretle iki yüz altmış beş sâlinde me’mûren cânib-i Bağdâda ‘azîmet ve bir sene zarfında Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip hıdemât-ı seniyyede bi’l-istihdâm güzârende-i şuhûr u ‘avâmdır. Mumâileyhin bir miktâr eş’âr-ı şevk-efzâ ve ebyât-ı ferah-fezâsı vardır.

[Mehmed Şevket]

Târîh

Şehinşâh-ı mu’azzam Hân-ı Mahmûd-ı cihân-bânın
Zekâ vü cûd ü ihsânı ziyâ verdi bu devrâna

Şu’â’-ı şems-i fânûs-ı ‘adl-me’nûs-ı hâkâna
Semâ’ itse sipihr-i dûn sezâ mânend-i pervâne

Ser-â-ser zîb ü fer verdi fûrûğ-ı şevketi dehre
Bahâr-ı ebr-i lütfuyle cihân döndü gülistâne

Revâ zât-ı hümâyûna bu cây-ı mEs’adet-pîrâ
Kudûmin eylesün is’âd-ı Hak o zıll-ı Yezdâne

Çıkup bâlâ-yı ‘arşa şöhet-i târîh-i Şevket bak
Ne ‘âlî tarz-ı nev oldu bu zü’l-vecheyn şâyâne

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Şevket Efendi; Dârü’l-hilâfet i’l-’aliyye sâni’a’llâhü te’âlâ ‘ani’l-âfâtü ve’l-beliyye hısnı dâhilinde kâin mahallâtından Çinili hamâm civârında vâki Şâh-ı Hûbân Mahallesinde bin iki yüz on dokuz senesi şehir-i Cumâde’l-ülâsının on beşinci Çarşamba günü zînet-bahş-ı sâha-i vücûd olup isti’dâd-ı mâder-zâdı iktizâsınca iktisâb-ı gevher-i ma’ârifet nakdine-i evkâtını sarf u hasr ile iki yüz otuz iki senesi sülûs ve nesihde ihrâz-ı icâzet-nâme-i ketebe eyleyip iki yüz

otuz beş senesi Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine müdâvemete mübâşeret ve o esnâda ‘ulûm-ı ‘Arabiyyeyi Midillili müteveffâ el-hâc Hâfız ‘Alî Efendi’den ve fûnûn-ı Fârisiyyeyi dahi ba’zı ihvânân-ı ‘asrdan ve be-tahsîs Murâd Molla Hânkâhı Şeyhi Mehmed Murâd Efendi merhûmdan tahsîle sarf-ı himmet ile kalem-i mezbûra mülhak Mühimme Odasına me’mûren be-kâm ve bir müddet Oda-i mezbûre devâm ile müddet-i medîde Kapudân-ı deryâ-yı esbak Ahmed Fevzî Paşa’nın kitâbet hizmetinde bulunduğu hâlde güzârende-i eyyâm olduktan sonra Tophâne-i ‘Âmire Müşîri Ahmed Fethi Paşa’nın dîvân kitâbetleri hizmetine me’mûr ve ol-veçhile dahi bir vakt imrâr-ı a’vâm ü şühûr eyleyip bir ralık hâssa kitâbetine (226) nakl etmiş iken iki yüz elli beş senesi hilâlinde yine Müşîr-i müşârünileyhin dîvân kitâbetleri hizmetine bi’n-nakl mesrûr buyrulup iki yüz elli yedi senesi bâ-rütbe-i sâlise sınıf-ı Hâcegâniye dâhil ve bir sene mürûrunda hâiz olduğu rütbe-i mezkûre sâniye rütbesine bi’t-terfî’ mümtâz-ı emâsil olduğu hâlde iki yüz altmış yedi senesi evâhirinde ‘asâkir-i hâssa-i şâhâne Ordu-yı Hümâyûnı Muhâsebeciliğine revnak-efzâ ve iki yüz altmış dokuz senesi evâil-i şehir-i Şevvâlinde me’mûriyyet-i mezkûreden infisâli sûret-nümâ olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından mukaddemce Dersa’âdet Ordu-yı Hümâyûnı Muhâsebeciliği me’mûriyyeti icrâ kılınmıştır. Mumâileyh nazm u nesre kâdir bir zât-ı sâhip-mekâdir olup cinâs-ı hattî ve lafzîye dâir Eser-i Şevket isminde bir ‘adetkitâb-ı rengîn-makâle tertîbine dahi muvaffak olmuştur.

[Şevket Efendi]

Gazel

Olurken hancer-i ebrûları hep kasd-ı cân üzre
Ne hâcetdir kılıç asmış o sîmîn-ten miyân üzre

Ruh-ı zîbâsını taklîd eder bedr-i felek-pîrâ
Meh-i nev meşk eder ebrûsı resmin âsumân üzre

Görünce âteşîn rûy-ı ‘arak-nâki nezâketle
Ne hikmettir dedim olmuş ‘anâsır iktirân üzre

Turur tâbûr-ı müjgânı cünûd-ı ‘akl-ı yağmâya
O bir tîr-i sitemdir Şevketâ hâzır kemân üzre

Celâleddin Efendim ... tâc-ı velâyetdir
Müreccahdır yanımda hâk-i dergâhı cinân üzre

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şevket Efendi; medine-i Maraş’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup ba’zı vüzerâ-yı ‘izâmın dîvân kitâbetleri hizmetinde bulunarak muahharen sınıf-ı Hâcegâna duhûl ile vâye-mend-i şâdî vü sürûr olmuştur. Mumâileyh tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye mensûb bir şâ’ir-i zîbende-üslûbdur.

[Mustafa Şehdî Efendi]

Kıt’a

Mehveşim dîvânçe-i hüsnünde matla’ gösterir
Ebruvânın şakk-ı mâh-âsâ dü-mısra’ gösterir
Vechi vardır kıt’a-i ser olsa bâ-hatt-ı ‘Îmâd
Hüsn-i hatt-ile o çâr-ebrû murakka’ gösterir

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Mustafa Şehdî Efendi; maskat-i re’si olan medine-i Antakya’dan Dersa’âdet’e vusûl ve muahharen sınıf-ı Hâcegâna duhûl ile bin yüz kırk târîhinde (227) târik-i libâs-ı hayât ve şârib-i şehd-âbe-i memât olmuştur.

[Mehmed Şehrî Efendi]

Gazel

Safâ-yı hâtırım gönlüm sürûru ey gözüm nûru
Sana’âşık olan görmez huzûrı ey gözüm nûru

Güzel rûh-ı musavver bî-bedel nûr-ı mücessemsin
Münâsib sana mahlas olsa nûrî ey gözüm nûru

Koyup firdevs-i a'lâyı ederdî kûyünü me'vâ
Seni görseydi gılmân ile hûrî ey gözüm nûru

Rakîb-i bî-hayâ vü 'ırz u bî-nâmûsı terk eyle
Kapundan o müflis mendebûrî ey gözüm nûru

Nigâh-ı 'âşıkâna ettiğinden gayrı Şehrînin
Beyân eyle nedir cürm ü kusûrî ey gözüm nûru

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Şehrî Efendi; Tekfurdağı nâm şehr-i cesîmde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup meşhûr Sâbit Efendi merhûmdan tahsîl-i Ma'ârif-ibî-şümâr eyleyip beyne'l-fuzalâ kemâl ile şöret-şi'âr olmuş ve şehr-i mezkûrda hamamcılık ile me'lûf olduğu hâlde imrâr-ı eyyâm ü şühûr eylemekte bulunmuş iken bin yüz kırk yedi senesinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mumâileyh şehr-i mezkûrda Kul-oğlu denmekle şehîr bir şâ'ir-i bî-nazîr olup müretteb bir kıt'a Dîvânı ve ol-miktâr tevârîh-i letâfet-nişânı olduğu ba'zı âsârda mütâla'a-güzâr-ı 'âcizî olmuştur.

[Şehîdî Bey]

Gazel

Erişmez ise kûy-i yâre âhım bir turağ etmez
Gece gündüz yürür yollarda beytûtet konak etmez

Bu cân-sûz âhıma hiç benzemez sâirlerin âhı
Figân-ı bülbül-i şûrîde-i dil-sûzı zâğ etmez

Bu cânsûz-ı âhıma hiç benzemez sâirlerin âhı
Figân-ı bülbül-i şûrîde dil-sûzı zâğ itmez

Yanar elbetde efzûn âteş-i mihnetle rûşen-dil
Yakıp yandırmayınca kimseyi ki dûn çarh itmez

Fakat pervâne gönül şem‘ bezminde düşüp mehcûr
Yakar pervâneyi gerçi çerâğ ammâ ırağ itmez

Şehîdî kâliben mehcûr isemde hâzırım kalben
Mukarreb ‘âşıkı cânân huzurundan uzağ itmez

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhim Edhem Şehîdî Bey; Rûmeli cânibinde vâki Tiran nâm şehir-i kebîrin vücûn ü hânedânından olup bir müddet mahall-i mezkûrda mütesellimlik eyledikten sonra Tanzîmât-ı Hayriyye usûl-i mehâsin-şümûlî îcâbı kendisinin ol tarafca olan (228) ma’lûmâtı iktizâsı üzre Mahallî Meclis a’zâsı sınıfına dâhil ve bin iki yüz altmış beş senesi dâr-ı bekâya müntakıl olmuştur. Mumâileyhin haylice târîh-gûluk ile şöhret-i şâyi’ası var ise de eş’âr ve güftârı gibi târîhleri dahi selâset ve letâfetden hâlî ve envâ’-ı ‘uyûb u ‘ilel ile mâlîdir.

[Şeyh Mehmed Şeyhî Efendi]

Gazel

Fikr-i lebin etti dilimi hûn ile memlû
Şol şîşe gibi bâde-i gülgûn ile memlû

Bir ‘arsageh-i ‘aşkdır olsa ‘aceb olmaz
Her gûşesi sad Vâmık u Mecnûn ile memlû

Erbâb-ı dil olmaz yine mesrûr olursa
Ceyb-i dili gencîne-i Kârûn ile memlû

Ser-sebzî-i bâğ-ı emele çâre mi vardır
‘Âlem ki ola va’de-i kemmûn ile memlû

Bu tarzda mestâne gazel olsa da olmaz
Peymâne-i dil Şeyhî-i gül-hûn ile memlû

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mehmed Şeyhî Efendi; mahrûse-i Bursa’da vâki Yeşil ‘Îmâret nâm Mevlevî-hânenin Şeyhi müteveffâ Mehmed Efendi’nin mahdûmu olup bin yüz otuz bir târîhinde dergâh-ı mezkûr meşîhatine nâil ve bin yüz elli bir târîhinde kurbgâh-ı Cenâb-ı Mennâna vâsıl olmuştur.

[‘Abdürrahîm Şeydâ Dede]

Beyt

Kul oldum bir cefâkâre cihân bâğında gül-femdir
Mecâlim yoktur efkâre firâkı bana mâtemdir

Beyit

Gönül sevdi o şehbâzı tükenmez şîve vü nâzı
Güzellerin ser-efrâzı gören vaslına ersem der

Nâzım-ı hüner-ber-âverde Hâfız ‘Abdürrahîm Şeydâ Dede; Dersa’âdet sekenesinden ve tarîkat-i ‘aliyye-i Halvetiyye fukarâsından bir dervîş-i dil-rîşin semere-i nahl-i fuâdı olup bilâhare çeşm-i cihân-bînine ‘amâ ‘illeti târî olmuş ise de kendisinin fenn-i mûsikîde nümâyân olan ma’lûmâtı iktizâsı üzre muahharen Yenikapı Mevlevî-hânesi neyzenbaşılığı hizmetine nâil ve bin iki yüz on iki târîhinden sonra rûh-ı şerîfî derûn-ı sûr-ı ma’rûfa dâhil olmuştur. Mumâileyhin bâlâda mastûr ebyâtından başka eş’ârı görülememiştir.

HARFÜ’SÂD

[Ahmed Sâib Efendi]

Gazel

(229)

Târ-ı zülfün seyr edince gerden-i sîmâbda
Mihri sandım zâhir olmuş bu gece mehtâbda

Dilde varken çâşnî-i bûse-i la'l-i lebin
Hîç arar mı neş'eyi câm-ı şarâb-ı nâbda

Hâtıra gelse eğer mihr-i fûrûğ-ı 'ârızın
Kalmaz ey meh zerre-veş tâkat dil-i bîtâbda

Reşk eder bu hüsn-ile elbet felekde âfitâb
Nokta-i dil-cûyı görse ol ruh-ı pür-tâbda

Hâtıra geldikçe Sâib mû-miyân-ı dil-rübâ
Hâb u râhat kalmaz oldu dîde-i hûnâbda

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Sâib Efendi; Dersa'âdet'te bin iki yüz yirmi yedi târîhinde çehre-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup ibtidâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine ve muahharen Kalem-i mezbûra mülhak Mühimme Odasına bir müddet müdâvemetle iki yüz elli üç senesi Tomruk Kitâbetine me'mûr ve iki yüz altmış iki senesi râbi'a rütbesine nâiliyyetle mesrûr olmuş iken sene-i merkûme hilâlinde 'âzim-i dârü's-sürûr olmuştur.

[Mehmed Sâib Efendi]

Gazel

'Arz-ı meydân etse 'uşşâka o nev-res ânıdır
Tâ bilinsin kim bu kûyün sâhip-ı çevgânıdır

Hâl-i ruhsârı dili der-bend-i giysû eyledi
Dâne-i dâm-ı belâ murgun heves gerdânıdır

Nîk-nâmı yolların gerçi kaderdir sedd eden
Lîk seng-i ta'ne bed-nâm-ı sebep erzânıdır

Bü'l-'aceb sandûka-i 'attâra benzer zâhidün
Hücre-i hâsı nikû-sâzzende-i a'vânıdır

Bâda verdi hâsıl-ı 'ömrüm cefâ-yı rûzigâr
Sâibâ evrâk-ı tedbîrin kazâ sûzânıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Sâib Efendi; Dârende nâm kasabada bin iki yüz otuz altı senesi dârende-i dest-i vücûd olup tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyyeye sa'y ü gayretle iki yüz elli dokuz senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala medârisden birinde hücre-güzîn-i ikâmet olarak iki yüz altmış dört senesi Mekteb-i Ma'ârif-i'Adliyye Hocaları sınıfına dâhil ve iki yüz altmış altı senesi bâ-imtihan bir kıt'a müderrislik rûs-i meyâmin-füyûzına nâil olduktan sonra Nazm:

'Âşıkta ta'n etmek olmaz mübtelâdır neylesin

Âdeme mihr ü mahabbet bir belâdır neylesin

matla'-ı garrâsı meâl-i dil-ârâsı üzre şâkirdânından Nazîf isminde bir şûh-ı zarîfin belâ-yı 'aşkına dûçâr ve ber-muktezâ-yı 'aşk u mahabbet mahbûb-ı (230) mezbûra bî-muhâbâ âşinâlık etmek değil belki bîgâne nigâh eylemeye bile cesâret edemeyip Nazm: Sabrı güç çâresi güç derde giriftâr oldum

mısra'ını kendine hasbîhâl-i vâkıa eyleyerek güzârende-i leyl ü nehâr olduğu hâlde ağyâr-ı mefsedet-kârânın tefevvühü câiz olmaz derecede hakkında vâkı olan ifk ü iftirâları üzerine bîçâre me'mûriyyet-i mezkûresinden ya'ni Mekteb-i mezkûrede olan Hacelik hizmetinden dûr u ib'âd olunup bir aralık kur'a-i 'askeriyye imtihanı me'mûriyyetiyle Rûmeli cânibine 'azîmet ve hitâm-ı me'mûriyyetle Dersa'âdet'e 'avdetinde Nazm:

Komayıp bir hâlde rüsvâ eder 'aşk âdemi

mısra'ı fehvâsınca la'l-i leb-i cânânı yâd ü tahayyülle nûş-â-nûş-ı bâde-i gül-reng

olmağa mecbûriyyet hâsıl etmiş ve bi'l-âhire 'ayyâşinden olmuş olduğu cihetle Nazm:

Âb u hâkinde var âsâr-ı ferah meygedenin

Kim ki endûh ile 'azm etse meserretle döner

beyti müfâdinca gâh meyhâne kûşelerinde karâr ve gâhice bî-ser ü pâ sokaklarda geşt ü güzâr eyleyip ba'zen dahi 'Osmâniyye Câmi'-i Şerîfi avlusunda tese'ül ederek evkâtını imrâr etmekte iken şu'ûrına ba'zı mertebe hâlel gelmiş olmasıyla müdâvât olunmak üzre muahharen Dârüşşifâya i'zâm olunup birkaç mâh zarfında ki işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından yedi sekiz mâh mukaddem şifâ-hâne-i bekâda devâ-pezîr-ı safâ olmuştur. Dîvân olacak miktâr eş'âr ve güftârı vardır.

Garîbe: Mumâileyhin dârüşşifâya duhûlünden bir iki gün mukaddem şi'r ü inşâyâ dâir birkaç torba dolusu müsveddât ile evrâk-ı perîşân sâiresini bi'l-isti'câl Mekâtib-i 'Umûmiyye Nâzırı sâbık Kemâl Efendi'nin kanağına gelip evrâk-ı mezkûreyi takımıyla müşârünileyhe tevdî' ve teslim eylemiş olduğu nâzır-ı müşârünileyhden mesmû'-ı 'âcizânemiz olmuştur.

[Sâib Efendi]

Gazel

Olmasa bu gûne hem-bezmin 'ârız-ı dildâre gül
Zîb ü zînet vermez idi açılıp gülzâre gül

Servler hâke fütâde oldu refâtârın görüp
Düştü sevdâ-yı ruhunla sevdiğim bâzâre gül
(231)

Kokla fırsat var iken korkma gel maksûdunu
Geçmeden ey 'andelîb-i zâr dest-i hâre gül

Çâk çâk edip girîbânın kızarmazdı yüzü
Bâğda reşk etmese elbet o gül-ruhsâre gül

Eyledi nâlân beni Sâib bu şeb bir gonce-fem
Bâ'is-i efgân imiş bildim hezâr-ı zâre gül

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâib Efendi; Tercüme odası hulefâsından sâlifü't-terceme Şâmil Efendi merhûmun hemşîre-zâdesi olup bin iki yüz elli beş senesi hilâlinde ihdâs olmuş olan mekteb-i Ma'ârif-i 'Adliyye şâkirdânı silkinde bulunarak bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyye tahsîl eyledikten sonra iki yüz elli dokuz senesi usûl-i imtihâniyyeleri bi'l-icrâ-Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve biraz vakt mürûrunda râbi'a rütbesini ihrâz ile mümtâz-ı akrân u emâsil olarak İzmir Vâlîsi İsmâ'il Paşa'nın Hekimbaşı bulunduğu esnâda kitâbet hizmetinde ve müşârünileyhin Ticâret Nezâretine nakilleri hengâmda Ticâret-hâne-i Mektûbî Odası Mümeyyizliği hizmetinde bir müddet istihdâm olunduktan sonra Mektûbî-i Hâriciyye hulefâsı sınıfına bi'l-ilhâk işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddemce vüzerâ kapu kethüdâları silkine dâhil ve o sırada sâlise rütbesine dahi nâil olmuştur. Mumâileyh tab'ı latîf bir şâ'ir-i zarîf olup bir miktâr eş'ârı vardır.

[İsmâ'il Sâhib Dede]

Gazel

Nûkhet mi verir zerre kadar zülf-i dü-tâlar
Bîhûde hevâlarda yiler bâd-ı sabâlar

Dâim o bütün ka'be-i kûyün gözetirler
Bildüm katı âhen-dil imiş kible-nümâlar

Dil fülki yem-i gamda yatar kaldı şikeste
Pey-der-pey olup yine gelir mevc-i cefâlar

Fikr-i deheninle yirimüz sûy-i 'ademdir
Yâhû seni şimdengerü ey şûh du'âlar

Ancak sana mahsûsdur ey Sâhip-i hoş-râh
Bu tâze zebânlar ile bu hüsn-i edâlar

Nâzım-ı mumâ-ileyh İsmâ'il Sâhib Dede; mahrûse-i Bursa'da tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarikat-i 'aliyye-i Mevleviyye meşâyih-ı kirâmından müteveffâ Sâhip Efendi'den (232) hırka-pûş-ı irâdet olarak tekâmîl-i hizmetle bir müddet ba'zı memâlik ve büldânda seyr ü seyâhat eyledikten sonra Üsküdar'a muvâsalat ve birçok zamân ikâmetle bin yüz kırk târîhinde râh-ı cânânda fidâ-yı kebş-i cân eylemiştir. Mumâileyh sâhip-i 'irfân bir şâ'ir-i rengîn-beyân olup eş'âr ve güftârı bî-'ayb u noksân vâki olmuştur.

[Mehmed Sâhib Efendi]

Gazel-i musanna'

Eser sûz-i dil-i 'uşşâkdan ma'sûka 'âiddir
Sirâc Onunçün olsa 'add ile pervâne vâridir
264 264
Müsâvîdir meges mîzân-ı 'adl-i Hakda fîl ile
120 120
Müsâvât olduğun mîzânda Hak kavli mümejhiddir
Kemend-i mûy-i zûlf-i yârdır bend-i dil-i 'âşık
56 56
Onunçün kayd-ı kâkül den rehâ sevdâ-yı fâsiddir
Görülmez hâb-ı râhat dîde-i pür-nemde çok demler
609 609

Olup yeksân sabâh-ıla mesâ da'vâya şâhiddir
110 110
Hisâb ettikçe dâğ-ı sîne-i mecrûhı sehv ettim
71 71
Sayılsa derd-i hicr ile ne nâkısıdır ne zâiddir
208 208

Revâdır tıbb-ı rindîde mey ü gül sun gam-ı ‘aşka

50 50

Bu kavli tevbe olmakla peşîmânî müekkiddir

413 413

Nizâ’ u sulhı bir ‘add eyle terk et cevri ü âzârı

128 128 209 209

Bu ‘âlem olduğı fânî bu ma’ nâya müsâ’iddir

141 141

Bu nev vâdîde peyrevlik de Nâbî-i sühan-sence

Emîn ol dahlden sâhip ki da’vâ gayr-ı vâridir

101 101

Nâzım-ı müşârünileyh Pîrî-zâde Şeyhülislâm Mehmed Sâhib Efendi; Pîrî Ağa nâm bir zâtın sulbünden Dersa’âdet’te bin seksen beş târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz on üç târîhinde tarîk-i tadrîse duhûl ve yüz otuz beş târîhinde Selânik Mevlevîyetine vusûl ile yüz otuz yedi târîhinde Yenişehir Fenar kazâsı Mevlevîyetine bi’n-nakl yüz kırk târîhinde İmâm-ı sâni-i Sultânî ve Mu’allim-i Şehzâdegân-ı Hâkânî nasb ve ta’yîn buyurulup yüz kırk iki târîhinde Bursa Mevlevîyetine nâil ve o esnâda Mekke-i mükerrreme Mevlevîyyeti pâye-i refî’asını hâmil olduğı hâlde yüz kırk üç sâlinde İmâm-ı Şehriyârî me’mûriyyet-i ‘aliyyesine ve o aralık İstanbul Kadılığı mesned-i ‘âlîsine dahi vâsıl olduktan sonra yüz kırk altı târîhinde Anadolu Sadâret-i behiyyesine ve yüz elli târîhinde evvel ve yüz elli altı târîhinde sâni i’tibârîyle mükerreren Rûmeli Sadâdet-i celîlesine şerf-pîrâ ve yüz elli sekiz senesi şehr-i Saferinde makâm-ı vâlâ-yı Meşîhate ziynet-efzâ (233) buyrulmuş iken yüz elli dokuz senesi şehr-i Rebî’ulevvelinde ‘alîlü’l-mizâc olduğı cihetle sadr-ı fetvâdan mufârakat ve o hengâmda cânib-i Hicâza ‘azîmet eyleyip ‘avdetinde ibtidâ Gelibolu’da ve muahharen Tekfurdağı’nda bir müddetcik meks ü ikâmet eyledikten sonra medine-i Üsküda’ra muvâsalat ve bin yüz altmış iki senesi şehr-i Recebinde dâr-ı bekâyâ nakl ü rihlet eylemiştir. Müşârünileyh ferîd-i rûzigâr bir fâzıl-ı sâhip-iktidâr olup haylice eş’âr-ı belâgat-şi’ârı olduğundan başka Mukaddime-i Haldûniyye gibi bir kitâb-ı müstetâbı tercemeye dahi muvaffak olmuştur.

[Mehmed Rûşen Sâhib Efendi]

Gazel

Görünce tâb-ı meyle rûy-i âlin böyle tâbende
Girip zîr-i sehâba şâh-ı hâver kaldı şermende

Hayâl-i hadd ü rûyün bir nefes dilden cüdâ olmaz
‘Acebdir böyle şâh-ı gül yetişmek semt-i külhande

O şûha ‘âşıkın feryâdı etmezse nola te’sîr
Ki âh ettikçe bülbül etmede hemvâre gül hande

Gören hatt-ı ‘ızâr u kâkül-i hoş-bûy-ı cânânı
Sanur reyhân u sünbüldür ki yetmiş taraf-ı gülşende

Kimi tezlîl eder bu Sâhip-i zârı kimi tebcîl
Görür ‘âlemde herkes şahsını mir’ât-ı rûşende

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Rûşen Sâhib Efendi; Dersa’âdet’te rûşenâbahş-ı gehvâre-i vücûd olup bir müddet metrûk Başmuhâsebe Kalemine müdâvemetle rütbe-i Hâcegânîyi bi’l-ihraz muahharen Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odasına dahi bir müdet müdâvemet ederek birkaç def’a me’mûriyyet-i cesîme ile Rûmeli ve Anadolu câniblerine ‘azîmet ve hitâm-ı me’mûriyyetle Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyyeye olan intisâbı cihetiyle hânesinde gâşe-gîr-i ferâgat olduğu hâlde bin iki yüz elli beş senesi hilâlinde kurbgâh-ı Cenâb-ı Rabb-ı ‘İzzete ‘azîmet eylemiştir. Mumâileyh ‘ilm-i inşâda bî-misâl bir şâ’ir-i sâhip-kemâl olup şi’r ile çendân şöhreti yoktur.

[Mehmed Sâdık Efendi]

Beyt

Bilinmeyip hünerim hattı çünkü pest oldu
Hatım da şîşe-i kalbim gibi şikest oldu

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Haseki-zâde Mehmed Sâdık Efendi
Şehrü'l-asl olup tarîk-ı tedrîse duhûl ile bin yüz doksan altı sâlinde dâr-ı bekâyâ
menkûl olmuştur. (234).

[Sâdık Efendi]

Gazel

Atdı zencîr-i gamı gerdanıma gerdûn-ı dûn
Sanakaldı işimiz gel kandeyisen ey cünûn

Devr-i 'aks ü cevri-yâr ile eyâ çarh-ı dü-tâ
Ben sana nettim ki kıldın kâmetim mânend-i nûn

Subh-dem sürh-ı sipihri sen görüp sanma şafak
Her gece mazlûmlar cânın yakıp içdiği hûn

Bezm-i 'âlemde kime sundu şarâb-ı bî-humâr
Yağdırır gerçi dolu-âsâ bu câm-ı ser-nigûn

Gûş edip derdim kemâl-i hayretinden Sâdikâ
Sînesinde yareler açdı tabîb-i zû-fünûn

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâdık Efendi; mahrûsa-i Edirne'de bin iki yüz kırk yedi
târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbında Dersa'âdet'e
muvâsalatla iki yüz altmış dört senesi hilâlinde Enderûn-ı Hümâyûn ağavâtı sınıfına
ilhâk olunmuş ve ile'l-ân tahsîl-i ma'ârif eylemekte bulunmuştur.

[Mustafa Sârım Efendi]

Gazel

Tenimde za'fdan na'l-i kalem-âsâ ne hâlet var
Ki mûyin kilk ile tasvîr olunmuş resme

Makâl-i huşkde tefsîde leb gülden olup teşne
Hezâr-âsâ sirişk-efşâni-i sûzum harâret var

Nihâl-i nâzenîn kad üzre sanman şâhıma lebrû
Livâ-yı Hızr-ı sîmîn mehcesinde iki âyet var

Cebîni üzre sanman hâller kim bir iki Hindû
Şinâverlik eder sîmâb bahrinde seyâhat var

Meh ü mihri müşe'abid çarhının Sârım yuvarlakdır
Nihân-ı hufye-i leyl ü Nehâr eyler hayâlet var

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Sârım Efendi; cânib-i Anadolu'da vâki medine-i Amasya'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup medine-i mezkûrede hâfız-ı kütüblük hizmetinde bulunduğu hâlde bin iki yüz elli dokuz târîhlerinde dâr-ı bekâya intikâl eylemiştir. Mumâileyhin bâlâda muharrer gazeline nisbetle 'Arabî ve Fârsîye dâir fûnûn ü kavâ'idde oldukça ma'lûmât ve behresi olduğu zâhir ve nümâyân ise de şi'rce kendine mahsûs olan vâdî-i garîbe pûyân olduğundan eş'âr-ı mevcûdesi çendân istihsâna şâyân makuleden olduğu müstağnî-i ta'rîf ü beyândır.

[Sâfî Efendi]

Gazel

Göreliden rûyûnu yâhû senin ey gözleri âhû
Geçer 'arşî sadâ-yı hû gönül bir âh çeker bir hû

Gönül durmaz eder devrân semâ' u vecd
Kudûmünle olur şâdân gönül bir âh çeker bir hû

Geçer bin nâyı efgânım amân ey verd-i handânım
Tecellî ile sultânım gönül bir âh çeker bir hû
(235)

Müdâm verd-i zebânımsın cilâ-yı çeşm ü cânımsın
'Azîzim hüsn ü ânımsın gönül bir âh çeker bir hû

Şarâb-ı sâf-ı Subhânı sekâhüm rabbühüm şânı
Yed-i kudret sunar onu gönül bir âh çeker bir hû

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Ahmed Sâfî Efendi; şehir-i Tokat'ta çehre-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup bin iki yüz kırk târîhinde medine-i Kayseri'ye 'azîmetle ba'zı ashâb-ı 'ulûmdan bir miktâr tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye eyleyip iki yüz elli târîhinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala Kethüdâ-zâde 'Ârif Efendi'den hey'et ve hikmete dâir 'ulûm-ı nâfi'aya fûnûn-ı Fârisiyyeyi bi't-tahsîl Monlâ Câmî merhûmun 'Arûz nâm risâlesine Câm-ı Muzaffer isminde bir şerhi ve Hoca 'Aynî Efendi'nin Nazm-ı Cevâhir isminde olan kitâbına 'İzz-i Zafer isminde bir şerhi ile bir miktâr eş'ârı vardır. Kendisi tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyye mensûbânından bir zât-ı sâf-tıynet ve bir Şeyh-i pâkîze-haslet olup ba'zı erbâb-ı isti'dâda ta'lîm-i fûnûn-ı Fârisiyye ve tefhîm-i dakâyık-ı Mesneviyye eyleyerek imrâr-ı evkât eylemekte bulunmuştur.

[Mehmed Subhi Efendi]

Mısra'

Her şâmı kadr ü 'ıyd ola subhı Mehmedin

Nâzım-ı müşârünileyh Vak'a-nüvîs Mehmed Subhi Efendi; sâbıkâ Beylikçi-i Dîvân-ı Hümâyûn müteveffâ Halîl Fehmî Efendi'nin mahdûmu olup Mektûbî-i Sadr-ı 'âlî Odasından neş'etle ibtidâ-i hâlinde ba'zı vüzerânın dîvân kitâbeti hizmetinde

bulunduğu halde bir müddet taşralarda seyr ü seyâhat eyledikten sonra Dersa'âdet'e 'avdetinde 'uhdesine Hacelik rütbesi tevcîh ve ihsân buyurularak ba'zı menâsıb-ı dîvâniyyeye nâil ve bilâhare Beylikçilik mezbûr me'mûriyyetine vâsıl olup bir müddetden sonra Mâliye mansıbına ve ba'dehu Darb-hâne-i 'Âmire mansıbına ve daha sonraca Arpa Emâneti ve Defter Emânetine ve bir müddet mürûrunda Başmuhâsebe mansıbına ve muahharen gürûh-i mekrûh-i mülgâ kitâbetine nâiliyyetle kadri mübeccel olmuş iken bin yüz seksen üç sâlinde sabâh-ı hayâtı şâm-ı memâta mübeddel olmuştur. Mumâileyh şî'r ü inşâsı latîf bir şâ'ir-i zarîf olup Sâmi ve Şâkir Bey merhûmların kaleme almış oldukları vekâyi' ile zamânında olan ba'zı vukû'âtı mübeyyin bir kıt'a târîh-i nefis tertîbine dahi (236) muvaffak olmuştur. Kendi mühründe mahkûk olan mısra'ından mâ'adâ eş'ârına dest-res olmamış olduğum cihetle Eğer maksad eserse mısra'-ı berceste kâfîdir mefhûmı üzre mısra'-ı mezkûrı sebt ü tahrîr ile iktifâ olundu.

[‘Abdüllatîf Subhi Bey]

Gazel

Mâh rûyün görecek 'aksini yâr âyîne
Hüsnüni mâil olup etti karâr âyîne

O mehin âyîneye bakdığını sanma 'abes
Bulmadı mislini hûbânda arar âyîne

Sünbül-i zülfi gül-i rûyi o serv-i nâzın
'Aks edince görünür özge bahâr âyîne

Çekilip âyîne-i mühresine perde-i şâm
Tâb-ı zülfîn taradı bu gece yâr âyîne

Subhiyâ şükr-i lütfuyla cenâb-ı zîver
Tûtî-i tab'ım eder nazm-ı nisâr âyîne

Nâzım-ı müşârûnileyh ‘Abdüllatîf Subhî Bey; sâlifü’t-terceme Vidin Vâlîsi ‘Abdurrahmân Sâmî Paşa’nın necl-i necîb ü ferzend-i edibî olup pederî müşârûnileyh ile berâber mısır-ı Kâhire cânibine ‘azîmet ve müşârûnileyhin zîr-i terbiyesinde bulunduğu hâlde tahsîl-i ‘ilm ü ma’rifete sa’y ü himmet eyleyip muahharen usûl-i Mısıryye veçhile Mîralaylık rütbesini bi’l-ihraz beyne’l-emâsil nâil-i imtiyâz olduktan sonra ‘ilm-i inşâda olan ma’lûmâtı iktizâsınca mu’âvin-i evvel ‘unvânıyla Mısır Vâlîsi esbak müteveffâ Mehmed ‘Ali Paşa’nın ma’iyyet me’mûriyyetine bi’n-nakl ba’zen Kâhire-i mezkûrede ve ba’zen dahi İskenderiyye’de ikâmet-sâz-i i’tizâz olmakda iken muahharen Vâlî-i müşârûnileyhin vefâtı vukû’na mebnî Kâhire-i mezbûreden kat’-ı rişte-i münâsebetle Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bin iki yüz altmış altı senesi Meclis-i Ma’ârif-i ‘Umûmiyye a’zâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış yedi senesi rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisine nîl ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin esnâ-yı tab’ında rütbe-i ûlânın sınıf-ı evveliyle Meclis-i Vâlâ a’zâsı sınıfına dâhil olmuştur. Müşârûnileyh kasîde-i belâgatin şah-beyt-i dil-ârâsı ve müstezâd-ı fesâhatin matla’-ı garrâsı olup haylice eş’âr-ı rengîni ve târîh-i İbni Haldûnun cild-i sânisine otuz cüz’ü şâmil bir kıt’a terceme-i sıhhat-karîni vardır.

[Hüseyin Sabûr]

Gazel

(237)

Al şâne destine sanemâ tara tellerin
Gönlüm gibi dağıt yine ruhsâra tellerin

Tutmuş günün tabağını zülfün kerâre çek
Etmiş ‘aceb kara günümü kara tellerin

Bîmâr-ı ‘aşk u haste vü rencûrum ey tabîb
Kılmaz neden bu derdime bir çâre tellerin

Bûlbûl gibi nevâya gelip eylerim hurûş
Etmiş esîr her gülü bir hâra tellerin

Bildim yortucu eyleyecek âhir ey sanem
San'ân gibi Sabûrî da zünnâra tellerin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Sabûr Efendi; memâlik-i Îrâniyye'den olan Tebrîz nâm şehir-i cesîmde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir miktâr tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye eyledikten sonra ba'zı memâlik-i Îrâniyye'yi geşt ü güzâr ile bilâhire Dersa'âdet'e muvâsalat eyleyip hatt-ı ta'lîkde mahâreti olmak münâsebetiyle tahrîr-i kütüb ü devâvîn eyleyerek imrâr-ı subh u mesâ etmekte iken bin iki yüz altmış dokuz sâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mumâileyhin dîvân olacak miktâr eş'ârı olduğu mervîdir.

[Ahmed Sabîh Efendi]

Gazel

Çeksem 'aceb mi meş'ale-i âh-ı intizâr
Medd-i nigâh oldu bana râh-ı intizâr

Her lahza âhuvân-ı hayâl dü-çeşmime
Müjgân-ı dîdem oldu çerâgân-ı intizâr

Deşt-i emelde bârika-reftâr-ı âh-ile
Peyk-i hayâlim olmada hem-râh-ı intizâr

Çeşmimde hicr nokta-i hâliyle ol mehin
Pergâre döndü gerdiş-i cângâh-ı intizâr

Şîr-i jiyân-ı dâmen-i kûh-ı ferâgatim
Olmam firîb-i hurde-i rûbâh-ı intizâr

‘Aklım keserse rişte-i tûl-i emel Sabîh
Olmaz güsiste çün rek-i kûtâh-ı intizâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Sabîh Efendi; Şehrü’l-asl olup fenn-i inşâda olan behresi iktizâsınca Galata Gümrüğü ketebesî silkine bi’l-ilhâk imrâr-ı subh u şâm eylemekte iken bin yüz doksan sekiz târîhinde ‘âzım-i dârü’s-selâm olmuştur. Vefâtına Müstakîm-zâde merhûmun inşâd eylediği târîh-i garrâdır: Rûhun âbâd ide Mevlâ rahmetullâhi ‘aleyh mumâileyhin bir miktâr tevârîh ve kasîde ve gazelliyyât-ı pesendîdeden mürekkeb müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı vardır. (238).

[Süleyman Sıdkî Efendi]

Gazel

Âh derd-i elem-i çarh-ı sitemkârdan âh
Âh baht-ı siyeh ü tâli’-i mekkârdan âh

Şerer-i âteş-i âhımla yanardı eflâk
Eylesem derd-i ciger-sûz-i dil-i zârdan âh

Var mıdır sa’di ‘aceb rûşen-i çarh-ı nahsın
Görmedim zerre şeref encüm-i seyyârdan âh

Mürg-i cânım yoluna kurdu kemend-i müşgîn
Rişte-i pür-şiken-i turra-i tarrârdan âh

Mâcerâ-yı dili takrîre ne hâcet Sıdkî
Bilinir hâl-i dilin dîde-i hûn-bârdan âh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Süleyman Sıdkî Efendi tarîkat-i ‘aliyye-i Sa’diyye meşâyihinden Hasırcı-zâde müteveffâ Hacı Mustafa Efendi’nin mahdûmu olup bin iki yüz otuz dokuz senesi pederi mumâileyhin makarr-ı meşîhati olan Südlîce nâm

mahalde vâki Hasırcı Dergâhı meşîhatine nâil olmuş ve iki yüz elli üç senesi işbu tekye-gâh-ı fenâdan hânkah-ı bekaya intikal eylemiştir. Mumâileyh Sülün Efendi denmekle ‘arîf bir zât-ı şerîf olup bir miktâr eş’âr-ı latîfî vardır.

[Mehmed Sıddîk]

Gazel

Safâ-yı ‘aşkı kim anlar, kiminle söyleşelim
Cefâ-yı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Bu rûzigârda yoktur bize enîs ü celîs
Hevâ-yı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Tanîn-i şöhretimizle pür oldu kubbe-i çarh
Derâ-yı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Fütâde oldu gönül dâm-ı zülf-i cânâne
Belâ-yı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

‘Îlâc bulmadı aslâ tabîb derdimize
Devâ-yı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Cihânda görmedim ehl-i safâyı ey Sıddîk
Vefâ-yı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Nâzım-ı müşârünileyh Mehmed Sıddîk Beyefendi, mesned-ârâ-yı Meşîhat-i ‘Ârif Efendi-yi ‘âlî-himmetin sulbünden Dersaâdet’de bin iki yüz kırk altı senesi hilâlinde gehvâre-pîrâ-yı ‘âlem-i vücûd olup iki yüz elli sâlinde nâm-ı Es’adet-ittisâmı defter-i tedrîse keşîde kılınarak sinleri temyîz-i nîk ü bed ve tefrîk-i ezel ü ebed derecesine resîde oldukda ‘ulemâ-yı zevî’l-kadr ve’l-ihtirâmdan hâlâ Dâr-ı Şûrâ-yı ‘Askerî a’zâ-yı kirâmından şehri (239) Hâfız Efendi’den tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyyeye sa’y ü himmetle fart-ı zekâ ve isti’dâd-ı bî-intihâbları muktezâsınca yedi

sekiz sene müddetde ‘ulemâ emr-i me’zûniyyete kesb-i liyâkat eylemiş ise de tekmîl-i nusah-ı ‘aliyye-i ma’nâda etmek usûlüne ri’âyetle ile’l-ân Efendi-i müşârünileyhin meclis-i ma’ârif-enîs derslerine müdâvemet eylemekte bulunduğu hâlde iki yüz yetmiş senesi şehir-i Cumâde’l-âhiresinde evleviyyetle Galata Mevleviyetine revnak-bahş-ı kard ü menzilet buyrulup işbu tezkire-i ‘âcizânemizin cem’inden mukaddemce ki iki yüz yetmiş senesi şehir-i Şa’bân-ı mu’azzamında zât-ı ferîşte-sıfât-ı ‘âlîsine Mekke-i Mükerreme pây-e-i mu’teberesi tevcîh ve i’tâ buyrulmuştur. Müşârünileyh mecma’-ı ‘ilm ü kemâl bir şâ’ir-i mâhir-i bî-misl olup bir miktâr eş’âr-ı belâgat-şi’ârı ve güftâr-ı fesâhat-disârı vardır. Zât-ı ‘âlîsinin lutf u ‘atâ ve kemâl-i cûd ü sehâ ile mu’anven ve ârâste hulk-ı hüsn ü nezâket ve tab’-ı müstahsen ile müzeyyen ve pîrâste olduğu cümle ‘indinde ma’lûm ve mu’ayyendir.

[Mustafa Safâî]

Gazel-i nâ-tamâm

Devr eder ol serv- kamet gül-’izârım mevlvî
Ney-veş efzûn eyledi feryâd ü zârım mevlvî

Gitmek ile hep rikâb-ı eşb-i tâzında senin
Fahr eder erbâb-ı dil yektâ süvârım mevlvî

Ser-bürehne sanaey abdâl kim
Mülk-i hüsnün pâdişâhı tâc-dârum mevlvî

Gel kudûmunla müşeref kıl gönüller tahtını
Müst-mendündür Safâî şehriyârım Mevlvî

Nâzım-ı müşârünileyh Mustafa Safâî Efendi, Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi’nden neş’etle Sadr-ı esbak Elmas Mehmed Paşa merhûmun sadâreti hengâmında Defter Emâneti’ne ve Şehîd ‘Alî Paşa sadâretinde Mektupçuluk me’mûriyyetine nâil olmuş iken bir aralık me’mûriyyet-i mezkûreden dûr ve nice müddet hânesinde menkûben güzârende-i eyyâm u şuhûr

olduktan sonra Dâmâd İbrâhîm Paşa merhûmun mesned-ârâ-yı sadâret-ı ‘uzmâ bulundukları esnâda Mukata’a ve Kal’a Tezkireciliği mansıblarına ve muahharen Şıkk-ı sâni Defterdarlığı mansıbına ziynet-efzâ buyrulup bin yüz doksan altı (240) târîhinde Defterdarlık-ı mezkûr ‘uhdesinde bulunduğu hâlde Sarây-ı safâ-efzâ-yı cinâna nakl u rıhlet eylemiştir. Mumâileyh hüner-pîrâ bir şâ’ir-i bî-hemtâ olup zâde-i tab’ı olan eş’ârından başka bin elli iki târîhinden bin yüz otuz üç senesine değin işbu güzergâh-ı fenâdan mürûr u ‘ubûr eden şu’arânın terceme-i hâli ve ba’zı âsâr-ı rengîn-meâlini müş’ir bir kıt’a Tezkire-i mu’tebere tertîb ve tanzîmine dahi muvaffak olmuştur. Sâlim Efendi Tezkiresinde birkaç kıt’a gazeli mastûr ve mukayyedir.

[Safvet Efendi]

Nazm

Yâri sordum nerededir ol dedi yâr üstündedir
Eylemiş tahmîl ‘aşkı hayli bâr üstündedir
Gâh file, gâh esbe ey piyâde râkib ol
‘Askeriyle şâhı gör kim târümâr üstündedir

Nâzım-ı manzûme-i nâ-pesendî Safvet Efendi, Rûmeli’nde vâki Filibe nâm şehir-i cesîmde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup mukaddemâ voyvodalık misillû ba’zı hidemâtda bi’l-istihdâm muahharen bir müddet Çavuşbaşı Kîsedarlığı hizmetinde bulunarak imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra Bin iki yüz otuz beş senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Eş’ârı kelâm-ı mevzûn kabîlindendir.

[Nesîbe Safvet]

Gazel

Düşme derdim dahi derde gönül âh sana
Yine düşdün yeni bir ‘aşka kim eyvâh sana

Bağlayıp zülfi ile bu gece muhkem duydum
Eski dîvâne dedi ey gönül ol mâh sana

Nice bir râh-ı mecâza gideceksin yâ hû
Bildire doğru yolu Hazret-i Allâh sana

Dün görüp hâl-i diğer-günümü ettin insâf
Gâlibâ etmiş eser âh-ı seher-gâh sana

Safvetâ râz-ı dilin kimseye izhâr etme
Gün olur yardım eder bir dil-i âgâh sana

Şâ'ir-i mumâ-ileyhâ Nesîbe Safvet Hanım, Beylikçi-i sâbık müteveffâ Muhıbb Efendi'nin kerîmesi ve sâlifü't-terceme Mîr-i 'âlem-zâde mevâliden müteveffâ Rif'at Beyin halîlesi olup muktezâ-yı tabî'at tahsîl-i fenn-i şi're meyl ü rağbetle haylice eş'âr-ı latîfe tanzîm eyledikten sonra bin iki yüz elli üç târîhlerinde işbu 'âlem-i pür-pîç ü tâbdan gerden-i tâb ve ol veçhile (241) civâr-ı Hazret-i Hâlid'de vâki pederi mumâileyhin kabri yanında defîn-i zîr ü türâb olmuştur.

[Mustafa Safvet]

Gazel

Yazanlar vasf-ı hâlim ser-te-ser efsâne yazmışlar
Rakîbi vasla mahrem 'âşıkı bîgâne yazmışlar

Seni ey serv-i nâzım kamet-i dilkeş hırâmınla
Melâhat gülşeninde misli yok bir dâne yazmışlar

Sana âyîn ü resm ü nişîni meşk için cânâ
Dakâyık-dân-ı râzın mekteb-i 'irfâne yazmışlar

Yazarken kılkimin kudret zülf-i pür-çînün ‘izârında
Dil-i nâlânı sayda dâm ü hâlin dâne yazmışlar

Demiş yok hâtırında nâmı Safvet ‘âşıkım bilmem
Onu sen şâha ‘âşık yazmamışlar yana yazmışlar

Mumâileyh Mustafa Safvet Efendi, şehir-i Âmid’de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir miktâr tahsîl-i fenn-i kitâbet eyledikten sonra bir müddet cânib-i Anadolu’da ba’zı vüzerâ ve mütesellimîn-i voyvodagânın kitâbet hizmetlerinde bi’l-istihdâm bin iki yüz yirmi dört târîhinde Dersa’âdet’e muvâsalat ve bi’l-âhire Rûmeli cânibine ‘azîmet eyleyip ba’zı vüzerânun dîvân kitâbetlerinde bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ’at ettikten sonra Dersa’âdet’e ‘avdet birle bir vakt Duhan Gümrüğü Sandık Emînliği hizmetlerinde bi’l-istihdâm, muahharen hizmet-i kitâbetle ebniyye-i hâssa müdürü ma’iyyetine nakl eyleyip iki yüz altmış üç senesi hilâlinde dâr-ı bekaya rihlet etmiştir. Mumâileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[Mustafa Safvet Efendi]

Gazel

Her zamân bir Vâmık u ‘Azrâ olur ‘âlem bu ya
Nev-be-nev efsâneler peydâ olur ‘âlem bu ya

Kabz u bastı kıl tefekkür ‘âleminde ol gönül
Fasl-ı sermânun sonu germâ olur ‘âlem bu ya

Görme ahkar kimseyi cânâ kader mechûldür
Hakkun ednâ bir kulu Mollâ olur ‘âlem bu ya

Zevkî vasla telh-kâm-ı hicr irür encâm-ı kâr
Sabr ile ‘âşık koruk helvâ olur ‘âlem bu ya

Geç geçenden eyleme müstakbeli yâhû hayâl
Bak neler olmuş neler hâlâ olur ‘âlem bu ya

El cüvânlık ‘âleminde âhumu ey bî-vefâ
Vakti eyle başına sevdâ olur ‘âlem bu ya

Keşf-i mir’ât-ı serâir eyleme ahhâba da
Belki bir sûret ile a’dâ olur ‘âlem bu ya

Âb-ı rûyün dökme her nahl-ı pelîdün pâyine
Mîve-i matlab ya olmaz yâ olur ‘âlem bu ya
(242)

Sorma sâkî mâcerâ-yı ‘âlem-i âbı bana
Katresin nakl eylesem deryâ olur ‘âlem bu ya

Kaçma tâbûr-ı mahabbetden yerinde râhat ol
Zevk-ıla bak sulh olur gavgâ olur ‘âlem bu ya

Hâk-i Mevlânâyı Safvet sürme-i çeşm eyleyen
On sekiz bin ‘âlemi bînâ olur ‘âlem bu ya

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Safvet Efendi Dersa’âdet’de Galata nâm mahalde bin iki yüz dokuz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz otuz sekiz senesi Tophâne-i ‘Âmire Nezâreti dâhilinde vâki rûznâmçe Kalemî’ne me’mûriyyet-i medîde Kalem-i mezbûra müdâvemetle güzârende-i eyyâm u şühûr olduktan sonra iki yüz kırk dokuz senesi Tersâne-i ‘Âmire Rûznâmçeciliği me’mûriyyetine menkûl ve üç-dört sene mürûrunda me’mûriyyet-i mezkûreden ma’zûl olarak üç-dört sene müddet hânesinde ikametle iki yüz elli yedi senesi Karantina-hâne İkinci Kitâbeti’ne ve yedi-sekiz mâh zarfında Başkitâbetine me’mûriyyeti icrâ ve o esnâda kendisine Hâcelik rütbesi ve iki yüz altmış bir sâlinde sâlise rütbesi tevcîh ve i’tâ olunmuş iken iki yüz altmış iki senesi hilâlinde hizmet-i me’mûresinden mufârakatle peygûle-güzîn-i istirâhat olmuştur. Mumâileyh ihtirâ’-i

mezâmîne kader bir şâ'ir-i mâhir olup dîvân olacak miktâr eş'âr-ı letâfet-şi'ârı vardır.

[Mehmed Es'ad Safvet]

Gazel

Derd-i 'aşka mübtelâ bir nây bir ben bir gönül
Zâr eden subh u mesâ bir nây bir ben bir gönül

Dâğlarla ser-te-ser efgân eder hasret çeker
Nağme-perdâz-ı cefâ bir nây bir ben bir gönül

İbtîlâsın bildirir pür-hûndur dem gösterir
Ders-hân-ı mâcerâ bir nây bir ben bir gönül

Zerd-rûdür hicr ile pek hastadır âh etmede
Dem-be-dem hayret-fezâ bir nây bir ben bir gönül

Her nefesde hûş-i derdim sırrını tefhîm eder
Derd-hâh-ı bî-nevâ bir nây bir ben bir gönül

Mahrem-i ehl-i belâ erbâb-ı 'aşka pîşvâ
Dâimâ fûrkat-serâ bir nây bir ben bir gönül

Feyz-i Mevlânâ ile Safvet bu devr içre hemân
Derd-i 'aşka mübtelâ bir nây bir ben bir gönül

Nâzım-ı müşârünileyh Mehmed Es'ad Safvet Efendi, Dersa'âdet'de bin iki yüz otuz bir târîhinde zîb-efzâ-yı-'âlem-i şuhûd olup ibtidâ dîvân-ı hümayûn kalemine ve ba'dehu terceme odasına bir müddet müdâvemetle iki yüz elli beş târîhinde Takvîm-hâne-i 'Âmire Nezâreti'ne ve iki yüz elli altı târîhinde Tercemânî Dîvân-ı Hümayûn mesned-i refî'ine ve birkaç sene mürûrunda Hâriciye Kitâbeti me'mûriyyet-i behiyyesine revnak-dih-i kadr ü menzilet buyurulduktan sonra fenn-i

inşâda derkâr olan mahâret ve ma'lûmâtı iktizâsınca iki yüz altmış bir senesi hilâlinde Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Kitâbet-i mu'allâ elkabı sınıfına dâhil ve 'uhdesine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sâni bi't-tevcîh mümtâz-ı akrân ü emâsil buyrulmuşdur. Müşârünileyh ma'ârif-perver bir şâ'ir-i pâk-gevher olup şî'r ü inşâsı erbâb-ı ma'ârif 'indinde pesendîde vü mu'teberdir.

[Mustafa Safî Efendi]

Îlâhî

Ey tâlib-i 'irfân olan gel Halvetî erkânına
Cûyende-i gufrân olan gel Halvetî erkânına

Bâb-ı sarây-ı vahdeti feth etmek istersen eğer
Sıdk u hulûs-ı kalb-ile gel Halvetî erkânına

Sırr-ı hakikatden haberdâr olmayan nâ-puhtenün
Bakma sakın erkânına gel Halvetî erkânına

Bu Hakkı sen çık aradan kurtul riya vü 'aybdan
Kalsun fenâda bu beden gel Halvetî erkânına

Müsterşid ol bil nefsinî mürşidden oku dersini
Sarf eyle zikre vaktini gel Halvetî erkânına

Oldun Safî bî-ma'rifet gark-âb-ı bahr-ı ma'siyet
Şâyed eder Hak mağfiret gel Halvetî erkânına

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-Hâc Mustafa Safî Efendi, şehir-i Diyârbakır'da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup evâil-i hâlinde Dersa'âdet'e muvâsalat ve tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyyeye sa'y ü himmetle tekmîl-i nusah-ı 'ilmiyye eyledikten sonra medine-i Bolu'ya nakl ü hicret ve tarîkat-i 'aliyye-i Halvetiyye meşâyih-ı kirâmından Çerkes El-Hâc Mustafa Efendi merhûmdan ahz-ı dest-i inâbet ve mumâileyhün irtihâlinden

sonra Geredeli merhûm Halîl Efendi'den telebbüs-i libâs-ı hilâfet eyleyerek medine-i mezbûrede vâki Aktaş Tekkesi'nde post-nişîn-i irşâd olduğu hâlde otuz beş sene müddet imrâr-ı vakt ü sâ'at eyleyip sinîn-i 'ömrü hadd-i sülûs ve sittîne karîben bin iki yüz altmış üç senesi 'öşr-i Muharreminde 'azm-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-ı mücîb eylemiştir. Tekke-i mezbûr sâhasında medfûndur. Mumâileyh keşf ü kerâmet ile ma'rûf bir mürşid-i sâhip-vukûf olup ba'zı ilhâmâtı (244) meşhûr u müte'arifdir.

[‘Abdullâh Salâhî]

Gazel

Ey kaşı kemân tîr-i müjen cânıma geçdi
Peykânlarının her biri bir yânıma geçdi

Bu kec-nigehe sabr u tahammül nice mümkün
Evvel nazarın sîne-i sûzânıma geçdi

Bilmezlik ile zülfine sarkıntılık ettim
Zülf-i siyehin halkası gerdânıma geçdi

Kâfir midir ol çeşm-i siyeh fülful-i Hinde
Bir bakmak ile dinime îmânıma geçdi

Beş beyt-ile da'vâ-yı kemâl etme Salâhî
Bin böyle gazel defter ü dîvânıma geçdi

Nâzım-ı müşârünileyh eş-Şeyh ‘Abdullâh Salâhî Efendi, medine-i Balıkesir'de bin yüz otuz târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup yüz elli târîhinde Dersa'âdet'e muvâsalat ve bir müddet tahvîl kalemine müdâvemetle âtfü't-terceme Hekim-oğlu ‘Ali Paşa merhûmun evvelâ Mektubculuk ve ba'dehu dhivân Kitâbeti hizmetinde bir çok vakt istihdâm olunup bir aralık medine-i Edirne'ye ‘azîmet ve tarîkat-i ‘aliyye-i ‘Uşşâkıyye meşâyıh-ı ‘izâmından olan merhûm Cemâleddin-i

‘Uşşâkî Efendi Hazretleri ’nden ahz-ı dest-i inâbet ile nâil-i merâm olduktan sonra yine Pâşâ-yı mumâileyh ma’iyyetinde bulunduğu hâlde mısır-ı Kâhire cânibine ‘azîmet ve bir müddet ikametle Dersa’âdet’e ‘avdeti hengâmında ki yüz yetmiş dört târîhinde Ebü’l-Feth Sultân Mehmed Hân-ı Gâzî Hazretleri Câmi’-i şerîfi civârında vâki Tâhir Ağa Dergâhı post-nişînliğine revnak-dih-i irşâd olduğu hâlde; Beyt Müşkilin kimseye zâhirde Salâhî sormaz
Hâce-i bâtına sordı soracak esrârı
meâlince ihtiyâr-ı kûşe-i vahdet eyleyip evkat ü ezmânını te’lifâta hasr u sarf ile;
Balâhî şevk-ı envâr-ı cemâle oldu pervâne
târîhi nâtık olduğu üzre yüz doksan yedi târîhinde rûh-ı revânı meclis-i nefîs-i ünse revân ve na’şî mağfîret-nişânı dergâh-ı mezbûr hazîresinde defîn ü nihân olmuştur. Mumâileyh kesîrû’t-te’lifât bir mürşid-i sûtûde-sıfât olup terceme-i hâli te’lifâtından elli dört farzı mübeyyin olan risâlesi bâlâsında mufassalan tavzîh ve tasrîh kılınmıştır.

[İbrâhîm Sun’î]

Gazel

(245)

Derinden ser cüdâ kılmam kader bir yana salmazsa
Ten ü cânım derîğ etmem ecel destimden almazsa

Şebüm hem-kadr ü rûzum reşk-i ‘ıyd olmaz mı sultânım
Senin ol tatlı va’d-i vuslatın ferdâya kalmazsa

Bulunmaz dürr-i vuslat olmayınca pûte-hâr-ı ‘aşk
Ki gavvâs sûd-mend olmaz eğer deryâyâ dalmazsa

Ederdüm beyt-i hüzn-i dil için bast-ı tesellîler
Metâ’-ı sabrı düzdîde nigezle yâr çalmazsa

Çekip gurbetden el tutmaz mı Sun'î dâmen-i mârı
Ne yapsın dest-i tedbîri oralarda kısaltmazsa

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Sun'î Efendi, Dersa'âdet'de bin iki yüz otuz sekiz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Mekteb-i Ma'ârif-i 'Adliyye'de bir miktâr tahsîl-i ma'ârif eyledikten sonra ibtidâ Mektûbî-i mâliyye Odası'na bir müddet müdâvemet ve muahharen Mesârifât Muhâsebesi'ne nakl-i me'mûriyyet eylemiştir. Mumâileyhün sanâyi'-i şî'riyyede bir miktâr behresi vardır.

HARFÜ'Z-ZÂD

[Yusuf Ziyâ Paşa]

Gazel

Câm-i endûh-i felekden şimdi mahmûrlardanız
Ya'ni bezm-i dil-rübâdan dûr ü mehcûrlardanız

Birbirin ta'kîb edip gelmekdedir seng-i kazâ
Her taraftan hâtır-ı nâşâda meksûrlardanız

Cevr-i nâ-sâz-ı felekden çekdiğim Mevlâ bilir
Gerçi biz ikbâl-ile 'âlemde meşhûrlardanız

Ser-fürû etmez iken dünyâ için a'lâlâra
Şimdi ednâya mümâşât ile mecbûrlardanız

Kem-behâ bulsa nola kâlâ-yı şî'rün ey Ziyâ
Kadr-i eş'âr ile biz ma'zûr u mağdûrlardanız

Nâzım-ı müşârünileyh Sadr-ı esbak Yusuf Ziyâ Paşa, Gürcü'l-asl olup müteveffâ Koca Yûsuf Paşa'nın dâiresinde perverde-i 'ilm ü kemâl olduktan sonra cennet-mekân Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretleri zamânında Ma'den-i Hümâyûn

Emâneti taht-ı idâresinde bulunduğu hâlde ‘uhdesine rütbe-i vezâret bi’t-tevcîh Erzurum Eyâleti’ne sâye-efken-i ‘âtıfet ve bin iki yüz on üç târîhinde; Pâdişah ma’dende buldu mührüne lâıyk güher târîhi meâlince makam-ı vâlâ-yı Sadârete ziyâ-pâş-ı übbehet buyrulup o esnâda mısır-ı Kâhire üzerine sevk olunmuş olan ordu-yı hümayûn cânibine ‘atf-ı ‘inân-ı ‘azîmet ve bi-lutfihi te’âlâ Kahire-i mezkûreyi yed-i a’dâdan tahlîs ile Dersa’âdet’e ‘avdet (246) edip bir müddet makam-ı Sadâretde ikamet birle muahharen mansıb-ı sadâretten mufârakat ve ba’zı menâsıb-ı âliyye ile taşralarda bir zamân imrâr-ı vakt ü sâ’at eyledikten sonra iki yüz yirmi dört senesi sâniyen makâm-ı Sadârete nakl ile Ordu-yı Hümayûnı Rûmeli cânibine ‘azm ü şitâb eyleyip iki yüz yirmi altı senesi makam-ı sadâretten mehcûren ibtidâ Dimetoka nâm mahalde ve muahharen cezîre-i Rodos’da ikamete me’mûr buyrulup bir müddetden sonra ‘uhdesine Eğriboz Muhâfızlığı bi’t-tevcîh mahall-i mezkûre revân ve bir sene mürûrunda vukû’-ı infisâliyle Sakız cezîresine pûyân olarak gûşe-gîr-i ikamet olduğu hâlde iki yüz otuz dört târîhlerinde hulûl-i ecel-i mev’ûdiyle irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Müşârünileyhin tabî’at-i şî’riyyesi olup olmadığı mechûl ise de sadâreti hengâmında söylenilmiş olan tevârîhün ba’zılarında şâ’iriyetine dâir bir kaç beyt görülmüş olmakla kendine isnâd olunan gazel-i bî-halel teberrûken terceme-i hâli bâlâsına sebt ü kayd olunmuştur.

[Mehmed Ziyâeddin]

Târîh

Hazret-i Vâcid Efendi’nin olup bir duhteri
Düştü yârân-ı safâ târîh için hulyâya hep
Hâme-i cevherle yazdum ben de târîhin Ziyâ
Geldi ziynet Neyyire Hânım ile dünyâya hep

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Ziyâeddin Bey, Mekâtib-i ‘Umûmiyye Nâzırı sâbık âtî’t-terceme Kemâl Efendi’nin sulbünden dersa’âdet’de bin iki yüz elli altı senesi Muharreminde misâl-i mihr-i cihân-ârâ ziyâ-pâş-ı arz ü semâ olup الولد سترابيه

sırrına mazhariyyetle ‘unfuvân-ı tufûliyyetinde nazm-ı güftâre tahsîl-i meleke eylemiş ve fart-ı zekâsı derece-i nihâyede bulunmuş olmasıyla isti’dâd-ı zâtiyyesini kuvveden fi’le getirmek üze Dârü’l-ma’ârif nâm mektebin şâkirdânı zümresine bi’l-ilhâk ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve Fârisiyye ve riyâziyyede kesb-i meleke ve mahâret eyledikten sonra az vakt zarfında lisân-ı Fransevî dahi tekellüme kudret hâsıl eylemiş olduğu hâlde işbu tezkire-i ‘âcizânemizün bidâyet-i tab’ında ki iki yüz yetmiş senesi şehir-i Şa’bânının yedinci Perşembe günü mekteb-i mezkûrede tab’-ı nezâket (247) lerine bir nevi kesel ‘ârızasıyla ol lû’lû-i lâlâ-yı bahr-ı kemâl mekteb-i mezbûrdan sa’âdet-hânelerine kadem-keş-i hüzn ü melâl olup otuz altı sâ’at miktârı gâh makam-ı sahv u gâh ‘âlem-i bî-hûşîde seyr ü hareketle tedbîr-i müdâvâta her ne kadar sa’y ü himmet olunmuş ise de takdîr-i lâ-yemnu’ü’t-tağyîr hükmünü icrâ birle ol mâh-ı evc-i ma’ârif şehir-i mezkûrun dokuzuncu Cumartesi günü vakt-i zevâlde misâl-i mihr-i garrâ ‘âzim-i me’vâ olmuştur. Li-muharririhi:

Genc iken mîr-i Ziyâ’ya irdi şems-âsâ zevâl

târîh-ı menkûtı bi’t-teessüf tanzîm olunup terceme-i hâli zeyline terkîm olundu.
Nazm.

Olur gâyetle müşkil merg evân-ı cüvânîde

mısra’ı meâline vâkıf olan âşinâ vü bîgâne mîr-i mumâileyhin vefâtına nâr-ı teessüfle sûzân pederleri müşârünileyhe ise bir müddet bu elem ü endûh ile kûşe-gîr-i beyt-i ahzân olup nihâyet mekâtib nezâretinden ‘afvını hâk-i pâ-yı ‘âlîden istid’â vü istirhâm eylediğine binâen ‘uhde-i mekârim-iştimâllerine Berlin Sefâret-i seniyyesi tevcîh olunarak Nezâret-i mezkûre dahi sâlifü’t-terceme Hayrullah Efendi’ye ihâle kılınmıştır.

[‘Abdülhamid Ziyâ]

Kelâm-ı sihr-âsâ der medh-i Dâver-i ‘adl-ârâ

Emel odur ki ola mahrem-i esrâr-ı kelâm

Gele irsâl-i melâikle ona her ilhâm

Ekmel odur ki ona dar gele kühsâr-ı kemâl
Edhem-i kilk ü dile hem ura medhünle ligâm

İsmin olursa Reşîdü'l-vükelâ ahrâdır
K'olmada emrüne mahkûm-ı umûr ü ahkâm

'Ulemâ 'ilm ü kemâlinde olurlar vâlih
Keremin 'âmdur olur sanadil-dâde 'avâm

Gelse dergâhına ikrâm görürler küremâ
Küremâ dergehine gelse görürler ikrâm

Dergehünde olur olursa husûl-i âmâl
Hâr ü hass seddin olur dehrde mahsûd-ı kirâm

Dil-i kâvûsa gelir sadme-i 'adlünle hirâs
Hem olur 'âlem-i ervâhda sersem ser-i Sâm

Himemünle emele olmada herkes vâsıl
'Alem olursa mahaldir sânager ism-i hümâm

Hukemâ ola melûl ü gele her derde devâ
Heme ma'lûl deründe eğer olsa it'âm

Kör olur mâ-hasal ol kimse k'ola sana'adû
Ger hirâsınla revâ görmese a'dâ ahlâm
(248)

Mülk-i dil tarh-ı mu'allâ ki ona sâha olur
Harem-i 'âlem-i ervâhda olsa evhâm

Dâverâ dâd-verâ server-i vâlâ-güherâ
Sana mahkûm-ı mesâlih sana ma'lûm-ı mehâmm

Gelmese hâl-i heremdihde revâ ona kelâl
Hasr olur medhûne mahsûl-i havâsim mâdâm

Dergeh-i hâmid olurlarsa.....herkes
K'olmada mülhime-i gönlüme medhün ilhâm

‘Âlem-i sihr-i helâlîm ki olur ‘asrında
‘Âlem-i sihrde her sâhire irhâm-ı hırâm

‘Asker-i melhame geldikde harem-gâh-ı dile
Mahrem olurlar olurlarsa eğer der-ihrâm

Dâver-i ma'reke-i ‘ilm ü kemâl-i dehrem
Remh-i kilkimle hemâre olur a'dâm i'dâm

Mısır-ı dilde olur ol denlû masâri' muhkem
Hâsid olursa mahal tarh-ı esâs-ı ehrâm

Hâkim-i mahkeme-i ehl-i kemâlîm dâim
Râm olur hükmüme her mesele-i ilm-i kelâm

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdülhamid Ziyâ Bey, Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk beş sâli hilâlinde mânend-i mihr-i cihân-ârâ ziyâ-bahşende-i çeşm-i dünyâ olup misâl-i bedr-i felek-pîrâ olduğu evânda (249) matla’-i ‘ulûm-ı câmi’a ve merci’-i fûnûn-ı lâmi’a olan Süleymâniye Câmi’-i şerîfi kurbünde vâki mekteb-i edebiyeye nakl ile nümâyân olan fetânet-i zâtîyye ve zekâvet-i asliyyesi iktizâsınca beş altı sene müddetde ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyede gereği gibi kisb-i ma'lûmât eylemiş olmasıyla iki yüz altmış iki senesi Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odası hulefâsı sınıfına dâhil ve üç sene mürûrunda hâmise ve iki yüz altmış altı senesi sâlise

rütbelerine nâil ve muahharen teşkîl olunmuş olan Meclis-i Tanzîmât'ın Tahrîrât Odası'na me'mûren mümtâz-ı emâsil olmuştur. Mumâileyhin dahi âti't-tercüme Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun Tuhfe-i Fârisiyyesine nazîre-gûne bir 'adet lûgat-nâmesi ve Kamûs Mütercimi 'Âsım Efendi'nin Tuhfe-i 'Arabiyyesine bir kıt'a şerh-i nâkısı ve kavâ'id-i 'Osmâniyye ismiyle mu'anven olan kitâbın her mahalline zamîme ve 'ilâve olarak tafsîl ve tavzîha dâir ba'zı kelimâtı ve dîvân olacak miktârda gazelliyâtı vardır. Bâlâda muharrer Kasîde-i güzîde misli nâ-dîde bir eser-i pesendîde olduğundan sebt-i sahîfe-i cerîde kılınmıştır.

[Yûsuf Zîyâeddin Efendi]

Gazel

Nîk ü bedden her ne geldiyse dilimdendir bana
Gâh döst kendi lisânım gâh düşmandır bana

Ol-kadar revnak-fezâdır kim sipîhr-i tâlî'im
Her şeb-i târîk gûyâ rûz-i rûşendir bana

Ol perî teşrîfe râğbet etmek isterse eğer
Ehl-i dil kâşânesi şimdi nişîmendir bana

Cennet-âsâ olsa da gitmem rakîbin câyına
Kûy-i dilber cennet-âsâ cây ü meskendir bana

'Iyş ü nûş ü dehr için a'lâ vü ednâya Ziyâ
Hep tekâpû ettirenbu bir kurı tendir bana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yûsuf Zîyâeddin Efendi, Karahisâr-ı Sâhip kazası 'ulemâsından 'Ali Efendi'nin veled-i sulbü olup bin iki yüz altmış iki senesi Dersa'âdet'e muvâsalatla bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabiyye tahsîl ettikten sonra iki yüz altmış altı senesi hilâlinde mekteb-i Ma'ârif-i 'Adliyye'de Fârisî Hocalığına me'mûren ta'yîn kılınmıştır. Mumâileyhin usûl-i kafiye ile edevât-ı Fârisiyyeye dâir

bir kıt'a matbû' risâlesi vardır.

HARFÜ'T-TÂ

[Mustafa Tâlib]

Gazel

(250)

Nâz etme o şîve-kâre mahsûs

Âh etme bu dil-figâre mahsûs

'Uşşâkı bütün kul etmek ancak

Yârim gibi şehriyâre mahsûs

Ben hâhiş-i perçemiyle geldim

Yek başıma bu diyâre mahsûs

Cây eylemek âsitân-ı 'aşkı

Şâm ü seher âh ü zâre mahsûs

Gönderdi kabûl eder mi bilmem

Tâlib bu selâmı yâre mahsûs

Nâzım-ı mumâ-ileyh Seyyid Mustafa Tâlib Efendi, Dersa'âdet'de bin iki yüz üç senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'ne müddet-i medîde müdâvemetle Kalem-i mezbûra mahsûs olan ze'âmetlerden birine nâil ve iki yüz kırk sekiz senesi kitâbet hizmetiyle medine-i Şumnu'ya 'azîmet ve ikameti esnâda ki iki yüz elli üç sâlinde Hüdâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı sâni hazretlerinin medine-i mezkûreyi teşrîf-i hümâyûnları hengâmında 'uhdesinde Hâcelik rütbe-i refi'ası bi't-tevcîh mümtâz-ı emâsil olduktan sonra Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala hânesinde peygûle-güzîn-i ikamet olduğu hâlde beş altı mâh müddet kûşe-nişîn-i 'illet olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin esnâ-yı tab'ında

ya'ni iki yüz yetmiş senesi şehir-i şevvâlinde irtihâl-i dâr-ı beka eylemiştir. Li-mürettibihi

Tâlib-i dîdâr-ı Hak kaldı behiştî cây-gâh

Mumâileyh târîh-gûlukde yektâ bir şâ'ir-i sühan-pîrâ olup eş'âr-ı gevher-'ayârına sühan-sencân-ı ma'ârif müşterî vü tâlib ve tevârîh-i 'âlem-behâsına sevdâ-gerân-ı me'ânî hâhişger ü râğıbdır. Dîvân olacak miktârda eş'ârı vardır.

[Süleyman Tâlib]

Gazel

'Aşkın ey meh rehber-i râh-ı hakîkatdür bana
Kûşe-i ebrûların mihrâb-ı tâ'atdır bana

Cây-gâhum ger der-i devlet-meâbın olmasa
Ser-nigûn peymâneler tâc-ı kasâvetdir bana

Dilde ey gül ârzû-yı la'l-i handânın görüp
Gülşen-i endîşe san bâğ-ı letâfetdir bana

Derd-i hicrinden şikâyet etmezem olsam yine
Cevr ü âzârun Beyüm 'ayn-ı 'inâyetdir bana

Nükte-nâ-bînân ne bilsin kadr-i şî'rin tâlibin
Her sözü bir gevher-i bahr-ı belâgatdır bana

(251)Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleyman Tâlib Efendi, Trabzon eyâletinden Üçüncü-zâde Hüseyin Ağa nâm kimsenin sulbünden bin iki yüz yirmi dokuz senesi pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir aralık silk-i 'askerîye dâhil olmuş ise de bir müddetden sonra silk-i 'askerîden ihrâc olunmuş ve muahharen şu'ûrına ba'zı mertebe hâlel gelmiş olmasıyla Dersa'âdet'e îsâl ve kendine müdâvât olunmak üzere Dârü's-şifâya idhâl olunmuştur. Dîvân olacak miktâr eş'ârı olduğu mervîdir. Kendisi

memleketi cânibinde ‘Âta mahlasıyla müte’ârifdir.

[Mehmed Tâhir Bey]

Gazel

Kişver-i hüsne gelip zabt-ı dehân eyledi hat
Orada kendine ta’yîn-i mekân eyledi hat

Etdi Nûr âyetini rûy-i perîden mestûr
Küfrünü baht-ı siyeh gibi ‘ıyân eyledi hat

Yetişirken nice rûşen-dile zülf-i cânân
Kara sevdâ ile Mecnûn-ı zebân eyledi hat

Etmesin gayrı cefâ ‘âşık ol âfet-i cân
Yüzüne ‘azli için çünkü nişân eyledi hat

Ba’dezîn görmeyecek gün gözümüz ey Tâhir
Ebr-âsâ ruh-ı dildârı nihân eyledi hat

Nâzım-ı mulâileyh Mehmed Tâhir Bey; Meclis-i Vâlâ Evrâk Müdürü esbak Hüseyin Efendi merhûmun mahdûmu olup bir müddet Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odasına müdâvemetle bin iki yüz altmış üç senesi bâ-rütbe-i sâlise Âmedî Odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur. Mumîleyhin fenn-i inşâda mahâreti ve olduça şi’r ile ülfeti vardır.

[İbrâhim Tırsî Efendi]

Gazel

Dükkânda satardım koyu yârâna mürekkeb
Dirhemciği bir pâreye ammâ ne mürekkeb

Cüz'îce mürekkebe yalamış derler efendi
Ağzında bulaşmışlara her yana mürekkebe

Hîç yazı nedir bilmeyene el verilir mi
Kâzım olur elbet yine yazana mürekkebe

Kâr isteyen alırdı sitili şişelerle
Mekteb dolaşır satmağa sıbyâna mürekkebe

Hep kara kura düş gibi bilmem bana Tırsî
Döküldü bulaşdı hele hemyâne mürekkebe

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhim Tırsî Efendi, fî'l-hâl Anadolu eyâletinden olup Dersa'ârete bi'l-muvâsala muahharen sınıf-ı Hâcegâna duhûl ile bin yüz kırk sâli hilâlinde dâr-ı bekâyâ (252) menkûl olmuştur. Tuhfetü'l-Hattâtîn ismiyle mevsûm olan Tezkirede dahi terceme-i ahvâli mukayyed ve mastûrdur.

[Tal'at Efendi]

Gazel

Bulsam bu 'aşk ilinden ederdim sefer sefer
Bilmezdim anda cânâ ne gamlar değer meğer

Her şeb hüçûm-ı ceş-i hayâli o mehveşin
Etdi bürûc-ı kalbimi şekl-i kamer memerr
,

Azm eyle sûy-ı yâre dilâ vuslat ihtimâl
İkbâl-i câha vermededir çün hazar mazar

Ağyâr kûy-i dilberi gezsın ko hırs-ıla
Yilmekde pâ-yi kelbe verir mi keder meder

Tal'at kümeýt-i hâmene hem-pâ olam diyen
Olur fezâ-yı nazm-ı sühande teker meker

Nâzım-ı mumâ-ileyh Tal'at Efendi; Tekfurdağı'nda çehre-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup bir aralık Dersa'âdet'e nakl ü hicret ve bir müddet ikâmetle kitâbete dâir ba'zı hıdemâtda bi'l-istihdâm muahharen vatan-ı aslîsi cânibine 'avdet eylemiştir.

[Şerîf Tal'at]

Gazel

Sayd edince ben seni ey mâh-veş çekdik emek
Âteş-i firkatle pişdi sînem içre bin semek

Uğruna cânım fedâdır hâsıl-ı 'ömrüm benim
Sükker-i vuslatdan özge 'âşika olmaz yemek

Meh gibi rûşen iken yandıklarım bezminde hep
Böyle lâyük mı cânım söylemek

Kimse görmez belki sevmezdi cihânda bir güzel
Olmasaydı ger derûn-i çeşmimizde merdümek

Râh-ı 'aşkında senin her demde maksûdum dem benim
Tal'at-i mihr-i ruhundan kesb-i envâr eylemek

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şerîf Tal'at Efendi; mahrûse-i Edirne'de bin iki yüz otuz beş senesi hilâlinde tal'at-nümâ-yı 'âlem-i şuhûd olup 'ilm-i kitâbetde bir nebze behresi olmak mülâbesesiyle gâh mahrûse-i mezbûrede ve gâh memâlik-i mahrûse-i şâhânede kitâbet hizmetinde bi'l-istihdâm imrâr-ı subh u şâm eylemektedir. Eş'ârı şütür-gürbe nev'inden olup kelâm-ı mevzûn kabîlindendir.

[Mahmûd Tayyâr Paşa]

Gazel

Derdimiz cânâna söylenmiş devâ söylenmemiş
Mâcerâ söylenmiş ammâ müdde'â söylenmemiş

Söylemişdim çektiğim âlâmı bir bir yâre hep
Birisin bilmez o zâlim gûyiyâ söylenmemiş
(253)

Perçemi vafında eş'ârım görenler diyemez
Metn-i 'aşk üzre 'aceb şerh-i belâ söylenmemiş

Vasf-ı hûbânda denilmiş nice ta'bîr-i cefâ
Sevdigim bilmem niçindir kim vefâ söylenmemiş

Ayağına dökülünce eşk-i çeşmim dediler
Cûyibâr-ı serv el-hakk nâ-becâ söylenmemiş

Katlime âmâdedir çeşmin dedim geldi dedi
Mezheb-i 'aşk içre asla hûn-bahâ söylenmemiş

Söylenir ettiklerin şimdi Beyim Tayyâre hep
Kalmamışdı gerçi dünyâda cefâ söylenmemiş

Nâzım-ı müşârün-ileyh kâymakâm Mahmûd Tayyâr Paşa Trabzon valisi esbak Cânikli müteveffâ Battâl Paşa'nın şâhbâz-ı âşiyân sulbi olup bin iki yüz beş târîhinde Anya kal'ası muhâfızı bulunduğu hâlde sayd-gâh-ı esre dûcâr ve ol vechle bir zaman güzârında leyl ü nehâr olduktan sonra iki yüz sekiz senesi pençe-i husamâdan tahlîs-i bend-i zât eyleyerek Dersa'âdet'e tahrîk-i cenâh-ı selâmet ve bir müddet ârâm u ikâmetle iki yüz on beş senesi 'uhdesine rütbe-i vezâret bi't-tevcîh Trabzon eyâletine sâye-efgen-i 'âtîfet buyrulup birkaç sene mürûr etmeksizin hakkında fermân-ı celâdet-'unvân-ı pâdişâhî sudûr etmeğin kemâl-i haşyetinden

Kırım cânibine karâr ve bir müddet ol havâlide enfâs-ı hayâtını itlâf ve îsâr ettikten sonra zamân-ı Sultân Mustafâ Hân-ı mağfîret-nişânda bâ-müsâ'ade-i 'aliyye tekrâr Dersa'âdet'e muvâsalat ve iki yüz yirmi iki sâlinde mesned-i kâymakâmiye nâ'iliyetle sâhip-i şân u şöhet olmuşken iki yüz yirmi üç senesi câh-ı kâymakâmîden ma'zûl ve nefy tarîkiyle evvelâ Dimetokaya ve ba'dehu Hâcîoğlu bâzârı nâm mahalle menkûl olup sene-i merkûme hilâlinde maktûlen kurb-gâh-ı cenâb-ı cenâb-ı cinâna mevsûl olmuştur. Müverrih Sürûrî Efendi merhûm-ı Hakk müşârûn-ileyh târîhi silk-i beyân-ı neşîde eylemiştir.

Tayyâr-ı evc-i himmet pâşâ-yı pâk-tıynet
Maktûlen oldu cennet bâğında âşiyân-sâz
Târîh-i tâmın izhâr etti Sürûrî-i zâr
'Ankâ-yı rûh-ı Tayyâr 'ukbâya kıldı pervâz

Müşârûn-ileyh âbâ-en-ced vezîr-zâde pür-düstûr-ı Ma'ârif-imevfûr olup bir kıt'a dîvânçe-i (254) eş'ârı vardır. Tahzîr-i müşârûn-ileyhin bâlâda muharrer gazelinin altıncı beyti teşe'üm olunur makûleden olmakla bu misillü kelâmı tefevvüh eylemekten be-gâyet tehâşî etmek lâzımdır. Hattâ mütercem-i müşârûn-ileyhin katli maddesi dahi beyt-i mezkûrun şe'âmetine delîl-i kâfidir.

[Tayyib Bey]

Târîh

Hudâ zât-ı hümayûnı cihân durdukça bi'l-iclâl
Ede fevz ü zaferle tâ ebed zîb ü serîr-ârâ

Bu def'a dâ'iyânından Nakîb Es'ad Efendiyi
Getirdi sadr-ı Rûma zâten ol şâh-ı kerem-fermâ

Kemâl-i şevk ile târîh-i tâmın söyledi Tayyib
Nakîb Es'ad Efendi sadr-ı Rûmı kıldı hakkâ câ

Nâzım-ı mumâ-ileyh Tayyib Bey imâm-i şehriyârî ‘Abdülkerîm Efendi merhûmun mahdûmu olup mukaddemâ tarîk-i tedrise dâhil olmuş ise de muahharen tebdîl-i tarîk eyleyip sâlise rütbesine nâ’il olmuştur. Selânik vücûhundan olması münâsebetiyle mahalli meclisi a’zâsı silkine dahi ilhâk olunmuştur.

[Mustafâ Tayyibî Efendi]

Târîh

‘Âsım-ı üstâd-ı küll ehl-i hüner
Nâzım u eş’âr u dâna-yı cihân

Nakşibendî-meşreb ü âl-i Resûl
Hoca-i bî-misl-i devrân u zamân

Bülbül-i cennet misâli ‘âkıbet
Gülşen-i firdevsi kıldı âşiyân

Geldi bir târîh Tayyibî fevtine
Rûh-ı ‘Âsım etti pervâz-ı cinân

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafâ Tayyibî Efendi mahrûsa-i Bursa’da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup mahrûsa-i mezbûre de vâki Sultân Orhân Gâzi Câmi’-i Şerîfi hitâbeti hizmetinde olduğu hâlde bin yüz yetmiş dört sâli hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Fenn-i hatda behresi olmak hasebiyle Tuhfetü’l-Hattâtîn nâm tezkirede dahi tercüme-i hâli mestûr ve mukayyettir.

Harfû’l-Zâ

[Ömer Zarîfî Efendi]

Mesnevî

Hangi kimse halka bühtân eyleye
Meskenin ‘ukbâda nîrân eyleye

Hem cihânda ‘ömrüne doymaz dahi
Bu sıfatdan ictinâb et ey ahı

Kimseyi bühtân ile alma dile
Dağ ile taşdan ağır bühtân hele

(255)

Hasbihâlin mahfî yazan kimsenin
Nâmesine sakınıp bakma onun

Belki gizli söz ola içinde hem
Bakdığın ola ona dürlü elem

Âdem olam dersen ey hulk-ı hasen
Bî-edeblikdir buları etme sen

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi ‘Ömer Zarîfî Efendi sevâhil-i Tuna da vâki’
Ruscuk nâm memleketde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîkat-i ‘aliyye-i
Sa’idîyyeye sülûk ile câlis-i seccâde-i hilâfet olduğu hâlde bin iki yüz on senesi
hilâlinde irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Mûmâ-ileyh bir kıt’a dîvân-ı eş’âr ile bir
‘adet nasîhat-nâme tanzîm ve tertîbine muvaffak olmuş ise de vefâtından sonra
dîvân-ı eş’ârı yed-i nâ-ehle geçerek kazâ-zede-i rûzigâr olmuş olduğundan mezkûr
nasîhat-nâmeden çend ‘adet ebyât-ı mesnevîsi teberrüken sebt-i cerîde-i ‘âcizi
kılınmıştır. ‘İlm-i hatda dahi behresi olmak mülâsebesiyle müte’addid mesâhif-i
şerîfe tahrîrine dahi muvaffak olduğu mervîdir.

Harfû’l-’Ayn

[Şeyh Ahmed ‘Ârif]

Gazel

Zât-ı pâkindir eyâ Hazret-i Sultân-ı Semâ'

Şeref-i dâ'ire-i mecma'-ı dîvân-ı semâ'

Yeridir mahşer-i ervâh mücerred olsa

Çünkü cevlân-geh-i Rûmun ola meydân-ı semâ'

Böyle bir meclis-i pür-mâ'ide-i şevk içre

Yaraşır rûhı Halîlin ola mihmân-ı semâ'

Dâğ-ı 'uşşâkgül-i ravza-i 'aşk-ı ezelî

Dûd-ı âh-ı fukarâ sünbül-i bostân-ı semâ'

Kereminden umulur 'Ârifî mahşerde dahi

Edesin dâhil-i cem'iyet-i yârân-ı semâ'

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Ahmed 'Ârif Efendi Becoy nâm şehirde tennûre-bend-i hânkâh-i vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyye intisâb ile mukaddemâ şehr-i mezbûr mevlevihânesi meşîhatine ve ba'dehu Rûmelinde Filibe nâm kasabada vâki' Mevlevihâne meşîhatine ve muahharen Dersa'âdet de vâki Yenikapı Mevlevihânesi meşîhatine revnak-tırâz-ı irşâd olmuşken bin yüz otuz yedi târîhinde 'âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i 'İbâd olmuştur.

['Ârif Efendi]

Tahmîs

Bu cilve-gâhda ol yekke-tâz-ı ma'nâyım

Reh-i talebde şitâbende-i temennâyım

Fezâ-yı 'aşk-ı muhabbetde bâd-peymâyım

Ben ol sebûk-rev-i deşt-i fenâya hem-pâyım

Nişîn-i kûh-ı kanâ'at nedîm-i 'ankâyım

Olunca tab'ima feyz-i İlâhî cilve-nümâ

Cevâhir-i sühanım buldu kıymet-i vâlâ
Cihân nola dür-i ma'nâm ile bulursa gınâ
Kilîd-i genc-i ma'ârif müsellemler oldu bana
Serîr-i memleket-i ma'nîye çü Dârâyım
Gehî hücum-ı gam u hayret ile hâmuşum
Misâl-i mevc-i yem-i 'aşk gâhî pür-cûşum
Şarâb-ı zâhir ile sanma mest ü medhûşum
Sebû be-dest-i elestim mey-i belî nûşum
Şikeste-şîşe-i hûşum ki mest-i esmâyım

Ümîd-i şöhrat-i 'âlemde hây u hû etmem
Husûl-i devlet-i dünyâyâ ârzû etmem
Tarîk-i vâdî-yi ikbâlî cüst ü cû etmem
Sikender olsa da nâdâna ser-fürû etmem
Cenâb-ı dergeh-i Monlaya çün cebîn-sâyım

Bu tekye-gâh-ı muhabbetde 'Ârifâ nâgâh
Olunca himmet-i feyz-i pederle dil âgâh
Güşâde eyledi çeşm-i derûnı 'avn-i İlâh
Siyâhî gibi olunca garîk-i nûr-ı siyâh
Fünûn-ı sihr ü beyânda dem-i Mesîhâyım

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Ârif Efendi cezîre-i Kıbrıs'da kâ'in-i Lefkoşa kasabası
mevlevihânesi şeyhi Mustafâ Siyâhî Efendi'nin mahdûmu olup ibtidâ mısır-ı Kâhire
mevlevihânesi meşîhatine ve muahharen cezîre-i mezbûrede vâki' hânkâh-ı
mevleviyye meşîhatine nâ'il ve bin yüz otuz sekiz târîhinde dâr-ı bekâyâ müntakıl
olmuştur.

[El-hâc 'Ârif Efendi]

Gazel

Çıkmazdı dîde bâm-ı temâşâ-yı 'ibrete
Mahrem olaydı zâd-ı şebistân vahdete

Hâtır-nevâz-ı ‘âlem ü kadr-âşinâ gerek
Mâlik olan hızâne-i ikbâl-i devlete

Devr-i hoş-âmedi feleğe etmez i’timâd
Yek-pâre çeşm olan ruh-ı mir’ât-i hayrete

Varın verir mu’âmele-i yek-piyâleye
Düşmez fütâde-meşreb olan kayd-ı nekbete

(257)

Dil-sîr-i bezm-i ülfet ihvân-ı ‘asr olup
‘Ârif çekildi gûşe-i bî-gerd-i külfete

Nâzım-ı müşârün-ileyh Çelebi El-hâc ‘Ârif Efendi çeleviyân-ı zî-şândan
‘Abdürrahîm Efendi merhûmun mahdûmu olup âsitân-ı pîr kuddise sırruhu’l-münîr
de bâliş-zede-i erîke-i meşîhat olduktan sonra bin yüz elli dokuz târîhinde ‘azm-i
diyâr-ı âhiret eylemiştir.

[Süleymân ‘Ârif Bey]

Gazel

Ham etti kâmetim ol çîn-ebrû gösterişcekler
‘Îtâb eyler yüzünden vech-i ihsâna girişcekler

Yüzün gösterenin yüz vermemekdir mehre maksûdı
Edip destin nikâb ol nâz u nahvetle gülüşcekler

Ne bülbül den ne tûtîden işittim bezm-i gülşende
O lüknetle o şeker handelerle söyleşecekler

Revâc-i kadr-i hüsnün kasd eder ‘uşşâk-ı nâlâne

Tecâhül eyleşicekler bilişler bilmişicekler

Helâk etti beni bâzîçe-i tıflânesi ‘Ârif

Saded-gûy-ı niyâz-ı vasla geldikçe bilişcekler

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân ‘Ârif Bey Hâcegân-ı dîvân-ı hümayûndan olup ba’zı menâsıb-ı dîvâniyeye nâ’iliyetle bin yüz yetmiş yedi târîhinde metrûk silahdar kitâbetine ve bir sene mürûrunda süvârî mukâbeleciligi me’mûriyetine ve yüz seksen iki târîhinde defter eminliği me’mûriyetine nasb u ta’yîn buyrulup o esnâda Rûmeli cânibinde bulunan ordu-yı hümayûn me’mûriyeti cihetiyle cânib-i merkûmeye ‘azîmet ve yüz seksen üç târîhinde İsakçı nâm kasabada ecel-i mev’ûduyla fûshat-sarây-ı ‘ukbâya nakl ü rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin ma’ârif-perver bir şâ’ir-i nûkte-ver olup müretteb bir kıt’a dîvânı vardır. Bâlâda muharrer olunan gazelinin kâfiyeleri gayr-ı sahîh vâki olmuştur. Gazel-i mezbûrun redîfi bulunan ism-i tasgîr ile ‘alâmet-i cem’in mâ-kablinde olan harf-i şîn ‘alâmet-i masdar olup işbu ism-i masdar lisân-ı Türkî’de isti’mâl olunduğu misillü zebân-ı Fârisiyede dahi ‘ayniyle müsta’meldir. Şöyle ki emr-i muhâtab kelimesinin âhirine şîn ziyâde kılındığı hâlde kelime-i mezbûr ism-i masdara mübeddel olur. Fârisî’de ...ve dâniş ve Türkî’de görüş ve biliş kelimeleri misillü işte işbu kelimelerden (258)

ve sâ’ir buna mümâsil kelimâtıdan ‘alâmet-i masdar olan mezkûr şîn ıskat olunduğu hâlde kâfiyenin galat ve sakat olduğu tebeyyün ve tahakkuk eyler bu sûretde gazel-i mezbûr kelâm-ı mevzûn kabîlinden olmak lâzım gelir.

[Mehmed ‘Ârif]

Gazel

Tegâfülle yeter memnûn edersin bende var ol

Yâri var sevdiğim gayrı nevâziş-kâr-ı ağyâr ol

Sana elverdi mi bîgânelerle âşinâ olmak

Berây-ı tecrübe cânâ birazda âşık-ı yâr ol

Fedâ ettin yeter feryâd u âha eyledin muztar
Beni nâçâr teşhîr eyledin sen dahi nâçâr ol

Efendim bezme gel lutf et sana teklîf-i hâm olmaz
Eğer isterse cânın raks et istersen kadehkâr ol

O gül-rûya bugün ben söyledim ‘Ârif Nedîm-âsâ
Hücûm-ı nâle-i şebgîrden zâlim haberdâr ol

Nâzım-ı müşârûn-ileyh reisü'l-küttâb Mehmed ‘Ârif Efendi medine-i Kastamonu’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala tahsîl-i ‘ilm ü ma’ârif e ‘âzim ve o esnâda Melek Paşa-zâde dergâh-ı ‘âlî kapucıbaşılarından müteveffâ Ahmed Bey’in dâiresine mülâzım olduğu hâlde mecmû’-ı fazl ü kemâl olan Hoca Neş’et Efendi merhûmun dersine muvazebet ve ol veçhile iktisâb-ı gevher-i ma’ârif e sarf-ı akdine-i himmet eyleyip ol vakit dârü’l-sa’âdetü’l-şerîfe memûrları ma’iyyetinde müstahdem bulunan ketebe silkine dâhil ve müddet-i kalîle zarfında dârü’l-sa’âdetü’l-şerîfe baş memûru müteveffâ İdrîs Ağa’nın kitâbet hizmetine nâil olarak bi’l-âhire hizmet-i mezkûreden ‘azl ile rütbe-i Hâcegânîyi bi’l-ihrâz Haremeyn mukâta’acılığı memûriyetine ve bir müddetden sonra rikâb-ı hümayûn küçük tezkireciliği ve ba’dehu büyük tezkireciliği mansıplarına ve ba’de’l-înfisâl tezkireci-i sâni ve ba’dehu tezkireci-i evvel memûriyetlerine revnak-tırâz-ı i’tizâr buyrulup muahharen mezkûr tezkirecilik memûriyeti ‘uhdesinde bi’l-ibkâ merhûme Beyhan Sultân Hazretlerinin kethüdâlık hizmetleri dahi kendisine ihâle ve Yûsuf Ziyâ Paşa sadâretinde tezkirecilik-i mezkûr ‘uhdesinden sarf ü izâle kılınarak bin iki yüz on dört târîhinde rûznâmçe-i evvel Hâceliği câyına ve iki sene mürûrunda

(259)

ol vaktin ta’bîrâtı üzre çavuşbaşılık mesnedine ik’âd ve o sûretle mesrûru’l-fu’âd buyurulmuş iken az vakit de mesned-i mezkûreden ‘azl ü ib’âd olunup iki yüz yirmi senesi Şevvâlinde Anadolu muhâsebeciliğine ve bir sene tamâmında ma’hûd gürûh-ı

mülgâ kitâbetine ve birkaç mâh zarfında sâniyen çavuşbaşılık mesnedine ve ba'dehu mesned-i vâlâ-yı riyâset-i küttâba ve bir müddetden sonra tekrâr çavuşbaşılık mesnedine ve birkaç mâh mürûrunda bitarîkü'n-nakl tevki'i-i dîvân-ı hümayûn memûriyetine ve iki yüz yirmi üç Şevvâlin de vekâleten riyâset-i mezkûreye ve ba'dehu birkaç def'a dahi mezkûr nişâncılık memûriyetine sâye-endâz-ı ikbâl buyrulup sinnîn-i 'ömrü isnâ ve seb'ine yakîn olduğu hâlde iki yüz yirmi sekiz senesi evâilinde rûh-ı şerîfî 'âzim-i huld-ı berîn ve cism-i latîfî Soğukçeşme pîşgâhında kâin Zeyneb Sultân Câmi'-i Şerîfî hazîresinde defîn-i zîr-i zemîn olmuştur. Müşârün-ileyh 'ârif ü kâmil ve îrâd-ı letâif-i sühandâ nâdirü'l-emâsil olup eş'âr-ı belâgat-şî'ârı makbûl-ı ehl-i fezâildir. Garîbe müşârün-ileyhin büyük tezkirecilik hizmetinden 'azli letâifden olmak mülâsebesiyle tafsîle ibtidâr olundu. Sadr-ı esbak müteveffâ Yûsuf Ziyâ Paşa sadâret-i 'uzmâ da olunduğu esnâda şâ'ir-i mâhir müteveffâ Pertev Efendi Dil-i gam-dîdenin bir dahi handân olduğun gördük

O nâşâdin hele bir kerre şâdân olduğun gördük

redifinde olan kasidesinin sadr-ı müşârün-ileyhe 'arz u takdîm olunması efendi-i müşârün-ileyh ifâde ve tefhîm eylemiş olduğundan efendi-i müşârün-ileyh dahi kasîde-yi mezkûreyi huzûr-ı müşârün-ileyhde kırâat ve tekmîl eyledikde sadr-ı müşârün-ileyhe âsâr-ı gazab müstevlî olarak Mâşâllâh bu Pertev Efendi ne güzel şâ'ir imiş hattâ kasîdesinin her beyti kâfiyesinde körlüğümüzü yüzümüze urmuş cevâbını îrâd ile münfa'il ve birkaç gün zarfında efendi-i müşârün-ileyhi tezkirecilik hizmetinden munfasıl etmiş olduğu cerîde nâzır-ı nâzır-ı sâbık müteveffâ Süleymân Fâ'ik Efendi'nin eser-i kalemi olan seffinetü'r-

(260)

rüesâ zeylinde mastûr ve murakkamdır.

[Mehmed 'Ârif Ağa]

Gazel

Dil veren dilber-i dâna dile dil-gîr olmaz

Sâde efsûn u fesâneyle de teshîr olmaz

Ne cihân-dîdeleri eyledi hâb-âlûde
Çeşm-i mestânesi bir veçhile ta'bîr olmaz

Mû-be-mû dikkat edip bu gece Behzâd-ı hayâl
Çîn-i zülfe dedi şebbû gibi tasvîr olmaz
Ya ne mümkün bu zebân vasf ide zîbâ ruhunu
Bûy-ı gül sûret ile kâbil-i tahrîr olmaz

Yoktur 'Ârif o hümâ-meşrebi sayda tedbîr
Kimsenin dâm-ı hayâlâtına nahcîr olmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed 'Ârif Ağa Dersa'âdet de bin yüz seksen üç târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Enderûn-ı Hümâyûna çerâğ olunarak bi'l-âhire kilâr-ı hassâ tabîr olunan mahalle bi'n-nakl bir vakit rikâb-ı hümâyûn-ı mülûkânede çuhadar ağalığı hizmetinde istihdâm olundukdan sonra cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı Sâni Hazretleri zamânında miktâr-ı vâfi nân-pâre ile çerâğ ve 'uhdesine kapucıbaşılık rütbesi bi't-tevcîh- şîrîn-dimâğ buyurulmuş iken iki yüz otuz beş senesi hilâlide âyîn-i zifâfi icrâ eyleyeceği ahşam esnâ-yı ta'âm da füc'eten hacle-geh-i dârü's-selâma hırâm eylemiştir. Haylice eş'âr u güftârı vardır.

['Arabî 'Ârif Bey]

Gazel

Sînem hayâl-i mihr-i ruhundan ferâğı var
Kâşânedir ki kendi özünden çerâğı var

Durmaz sularsa nola fezâ-yı muhabbeti
Sakkâ-yı kalb-dîde gibi bir yamağı var

Meclis de bûse verdiği ağyâre dün gece
Bir bir duyuldu sofralarında kulağı var

İtdi derîğ 'ıyd-ı visâlinde la'lini

Şehr-i safâ da bâdeye bayram yasağı var

‘Ârif hemîşe puhtedir eş’âr-ı dil-keşin
Beyt-i tabî’atında ma’ârif ocağı var

Nâzım-ı mumâ-ileyh mütercim-i ‘Arabî ‘Ârif Bey şehrü’l-asl olup aklâm-ı şâhâne de perveriş-yâfte-i ‘ilm ü kemâl olduktan sonra âmedî odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bi’l-âhire ‘Arabî mütercimliği hizmetine dahi nâil olmuş iken memûren Kayseriye cânibine (261) ‘azîmet eyleyip Cennet-i me’vâyı ‘Ârif Bey Efendi kıldı câ târîhi nâtık olduğu veçhile bin iki yüz otuz sekiz senesi mahall-i merkûme de râhile-bend-i dârü’l-âhiret olmuştur.

[Mehmed ‘Ârif Efendi]

Gazel

Sevâd-ı hâl müşk-engîz kim tâ zîr-i kâkûldür
Girih pür-pîç-i hâbım her gece hep tohm-ı sünbüldür

Olaldan mağz-ı çeşmim bûy-yâb-ı la’li hasretle
Sirişk-i germ penbe-sûzdan-ı mînâ-yı pür müldür

Cihângir oldu dûd-ı şu’le âvâze-i zencîr
Ki kim berk-i cünûn-ı ‘aşk ile âteş-zen-i güldür

Eder bizi dü-bâlâ güft-gû-yı neş’e-i serşâr
Leb-i nâb-ı sürâhîden nevâ sencî-i kulkuldur

Olur medd-i yem-i ihsânı ‘Ârif dîgere ammâ
Bana mevc-i nigâhı cevher-i tîğ-i tegâfüldür

Nâzım-ı mumâ-ileyh Tüfenkçibaşı Mehmed ‘Ârif Efendi kasaba-i İzmit’de bin yüz yetmiş bir senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala

sarây-ı hümâyûn-ı mülûkâne de perverîş-yâfte-i ma'ârif olduktan sonra iki yüz on sekiz senesi tarîk-i tedrîse dâhil ve iki yüz otuz senesi Yenişehir Fenar mevleviyetine ve iki yüz otuz iki senesi Edirne mevleviyetine nâil olarak iki yüz otuz dokuz senesi Mekke-i Mükerreme mevleviyeti pâye-i refî'asını ve iki yüz kırk iki senesi İstanbul kadılığı rütbe-i celîlesini ihrâz ile iki yüz kırk beş senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyh Müderriszâde denmekle 'ârif bir zât-ı şerîf olup eş'âr-ı mevcûdesi garîb ü 'acîb vâki olmuştur.

[Mehmed 'Ârif Efendi]

Gazel

Beyza-i tâvûs-ı cennetdir külâh-ı Mevlevî
Kule-i sırr u hakîkatdir külâh-ı Mevlevî

.....açıktır gül gibi dile
Gonce-i bâğ-ı letâfetdir külâh-ı Mevlevî

Şekl-i mahrûtî şekerdir lezzet
Bezm-i helvâ-yı halâvetdir külâh-ı Mevlevî

Câmi'-i feyz-i çerâğ-ı Mollâ-yı Rûmî de hep
Ser-nigûn kandîl-i hayretdir külâh-ı Mevlevî

Sâyesinde 'Ârifâ kat'-ı merâhildir murâd
Gonce-i râh-ı velâyetdir külâh-ı Mevlevî

Nâzım-ı müşârûn-ileyh Kethüdâ-zâde Mehmed 'Ârif Efendi sudûr-ı 'izâmndan Kethüdâ-zâde müteveffâ (262) Sâdık Efendi'nin necl-i necîbi olup tarîk-i tedrîse dâhil ve hasbü't-tarîk müfâd olan mevleviyetlere nâil olarak kendisi i'tikâd-ı felâsifeye zâhib olduğundan münâsîp tarîke râğîb olmamış iken muahharen dârü'l-hilâfet ü'l-'aliyye hükûmeti ve bir müddet mürûrunda Anadolu sadâreti pâye-i mu'teberesini dahi hâmil olduğu hâlde bin iki yüz altmış beş senesi hilâlinde târik-i mansıb-ı dünyâ ve 'âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Müşârûn-ileyh 'ulûm-ı 'akliye ve

nakliye ve fûnûn-ı ‘Arabiyye ve Fârisiyye de bî-misl ü hemtâ bir şâ’ir-i ma’ânî-âşinâ olup mürettep dîvân-ı belâgat-’unvânı vardır.

[‘Ârif Paşa]

Târîh

Tâm târîhtir birisi cevherîdir diğeri
Eyledi ‘Ârif kulu inşâd bir beytû’l-kasîd
Mevki’inde böyle kışla yaptı Şâh ‘Abdûlmecîd
Cündine nâdîde kışla yaptı Hân ‘Abdûlmecîd

Nâzım-ı müşârûn-ileyh Mehmed ‘Ârif Paşa Dersa’âdet’te bin iki yüz yirmi beş senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Maliye hazînesinde vâki mâlikâne kalemine bir müddet devâm ettikten sonra iki yüz kırk bir senesi hizmet-i kitâbetle ‘asâkir-i nusret-müessir-i şâhâne sınıfına nâil ve muahharen silkü’l-le’âl-i ‘askeriye dâhil olarak yoluyla kat’-ı merâtib eyleyip iki yüz altmış bir senesi livâlîk ve ba’dehu ferîklik rütbe-i refî’alarını bi’l-ihraz mümtâz-ı emâsil olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsındaki iki yüz yetmiş senesi şehir-i Zi’l-ka’desi evâhîrinde ‘Arabistan ordu-yı hümâyûnı müşîrlîği inzimâmıyla ‘uhdesine rütbe-i vezâret bi’t-tevcîh Şâm-ı şerîf eyâletine revnak-bahş-ı ‘izz ü ihtîşâm buyurulmuştur. Müşârûn-ileyh dirâyet-i kâmile ashâbından olup fûnûn-ı şî’re vâkıf bir şâ’ir-i ‘ârifdir.

[Mehmed ‘Ârif]

Kıt’a

Hamd-i bî-hadd o kerem-fermâye
Beni fermân-ber eden bîgâye
Kıldı ez-cümle o Hallâk-ı kerîm
Beni âzâde-i ser-dest-i nesîm

Nâzım-ı ma’ârif-âşinâ Mehmed ‘Ârif sâhip-zekâ Selânik eyâletinde kâin Dırâma (263) kasabasında pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup hâl-i şebâbetinde ki bin iki yüz kırk altı sâlinde mısır-ı Kâhireye ‘azîmet ve bir miktâr tahsîl-i ‘ilm ü ma’rifet eyledikten sonra aklâm-ı Mısriyyede bir müddet bi’l-istihdâm ümerâ-yı mülkiye-i

Mısriyyeye mahsûs olan rütbelerden miralaylık rütbesini bi'l-ihraz dâr-ı şûrâ-yı Mısriyye a'zası sınıfına ilhâk kılınarak ol tarafın ta'bîrat-ı veçhile iki yüz altmış beş senesi Buhayre müdürlüğüne nasb ve ta'yîn kılınıp Mısır vâlisi Mehmed 'Ali Paşa merhûmun vefâtından sonra terk-i memûriyet ile İskenderiyye'de bir müddet ikâmet-sâz-ı istirahat olmuş ve iş bu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında dâr-ı şûrâ-yı Mısriyye başkitâbetine memûr ve ta'yîn kılınmıştır. Mûmâ-ileyhin hakâyık-ı şî're âşinâ bir şâ'ir-i şîrîn-edâ olduğu müsellemler ise de tazmîn-güne inşâd etmiş olduğu bâlâda muharrer iki 'adet beytinden başka âsârına dest-res olunamamıştır.

[‘Ârif Bey]

Gazel

‘Âşıkâ rencîş-i dilber kerem olmaz da n’olur
‘Adem-i cevri ü cefâ renc ü gam olmaz da n’olur

Gülşen-i hüsnünü fikr eyleyen erbâb-ı dilin
Sahn-ı endîşesi bâğ-ı irem olmaz da n’olur

‘İşve vü nâz ile ol şûh-ı zarîfâne-revîş
Sâkî encümen-i bezm-i Cem olmaz da n’olur

Tutsa dâmânını bir bende dü-dest ile kavî
Mazhar-ı lutf-ı veliyü’n-ni’am olmaz da n’olur

Tab’-ı ‘ârifde muhabbet eser eylerse eğer
Şâ’ir-i mâhir-i ‘âlî-himem olmaz da n’olur

Nâzım-ı mûmâ-ileyh ‘Ârif Bey sâlifü’t-tercûme Rüşdi Paşa merhûmun akrabâsından ve hâcegân-ı dîvân-ı hümayûndan müteveffâ ‘Ali Beyin sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk sekiz sâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd iki yüz elli sekiz senesi peder-i mûmâ-ileyh ile berâber cânib-i Hicâza ‘azîmet ve ba’de’l-’avde mısır-ı Kâhire’de yedi sene müddet ikâmetle Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bâb-ı ser-’askerîde masraf hazînesi dâhilinde vâki tahrîrât odası ketebesini sınıfına dâhil

(. 264)

olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında tahrîrât kitâbeti hizmetiyle Hakkari cânibine ‘azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin dahi Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûmun Tuhfe-i Fârisiyyesine bir kıt’a şerh-i nâ-tamâmı vardır.

[Ârifî Ahmed Paşa]

Beyt-i Güzîde

Etmez tarîk-i Hakda olan halka ser-fürû

Egmez minâre kâmetini bâd eserse de

Nâzım-ı ma’ârif-pîrâ reîüsü’l-küttâb ‘Ârifî Ahmed Paşa şehri’l-asl olup müteveffâ Topal Yûsuf Paşa’nın mühürdarlığından neş’etle rütbe-i Hâcegânîyi bi’l-ihraz bin yüz yirmi senesi mektûbî-i sadâret-penâhî memûriyetine ve yüz yirmi üç senesi tezkireci-i evvel memûriyetine ve yüz yirmi yedi senesi metrûk süvâri mukâbeleciliği mansıbına bi’n-nakl yüz yirmi dokuz senesi mesned-i riyâset-i küttâba revnak-efzâ olduktan sonra yüz otuz senesi ‘uhdesine rütbe-i vezâret bi’t-tevcîh Teke sancağına ve ba’dehu Nigbolu eyâletine ve müddet-i kalîle zarfında Haleb-i şehbâ eyâletine nakl ile yüz otuz altı senesi Revan ser-’askerliği ‘unvânıyla şöhret-şi’âr ve yüz kırk dört senesi Van eyâletine bi’n-nakl kâm-kâr olmuş ise de mansıbı sâniyen Teke eyâletine tahvîl olunup havâlî-i merkûmede evân-güzâr iken bin yüz kırk altı sâlinde maktûlen dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur. Müşârün-ileyhin bâlâda muharrer olan beytinden başka eş’ârı görülememiştir.

[‘Âsım Efendi]

Gazel

Encümen-gâh-ı ezelde ‘aşka kâbildir diye

Âteş-i sûzân koymuşlar sîneme dildir diye

Sîne-çâkimden dil-i pür-hûnumı ‘arz eyledim

Ol büt-i muğbeçeye sahbâyâ mâildir diye

Hâl sanma nokta koymuş kâtib-i dîvân-ı hüsn
Matla’-ı ebrû-yı yâre halli müşkildir diye
Nîk ü bed nakş-ı dü-’âlem cilve-ger dür anda hep
Sîneme âyîne koymuşlar meğer dildir diye

Cûş eder hûn-ı şehîd-i ‘aşk durmaz dembedem
Kande gitse tutmak ister yâri kâtildir diye

(265)

Düre-i müjgânların ey gamze-i hûnî yetiş
Tutmak isterler o çeşm-i mesti kan zildir diye

Hâst-kârâna mübârek olsun ancak ‘Âsımâ
İstemem ben devlet-i dünyâyı zâildir diye

Nâzım-ı müşârün-ileyh Çelebi-zâde Şeyhülislâm İsmâ’îl ‘Âsım Efendi reîsü’l-küttâb-ı esbak müteveffâ Çelebi Mehmed Efendi’nin mahdûmu olup bin yüz yirmi târîhinde tarîk-i tadrîse dâhil ve tekmîl-i devr-i medâris-i mu’tâde ile bin yüz otuz beş târîhinde vak’a-nüvîslük hizmeti ‘uhdesine bi’l-ihâle Yenişehir Fenar kazâsı mevleviyetine nâil olarak şem’-i âmâlî fûrûzân ve yüz elli iki târîhinde mahrûse-i Bursa’ya hüküm-rân ve yüz elli yedi târîhinde mevleviyetle Medine-i münevvere taraf-ı eşrefine revân ve yüz altmış târîhinde dârü’l-hilâfet ü’l-’aliyye hükûmetine ve yüz yetmiş sâlinde Anadolu sadâretine nâiliyetle şâdmân olduktan sonra Rumeli sadâreti pâyesini bi’l-ihraz

Câh-ı fetvâ olsun İsmâ’îl Efendiye sa’îd
târîh-i latîfî meâlince yüz yetmiş iki senesi şehr-i Zi’l-ka’desinde makâm-ı vâlâ-yı meşîhate ku’ûd ve ol veçhile evc-i a’lâ-yı merâtîbe su’ûd eylemiş iken sekiz mâh mürûrunda ‘azm-i dâru’l-huld eylemiştir. Vefât-ı müşârün-ileyh âti’t-tercûme Nevres Efendi merhûmun inşâd etmiş olduğu târihtir:

‘Âsım İsmâ’îl Efendi kıldı firdevsi mekân

Müşârün-ileyh ‘ulemâ-yı mütebahhirînden olup mânend-i gevher nice nice eser-i mu’teber tertîbine muvaffak olduğundan başka Râşid Efendi merhûmun eser-i hâmesi olan târîhe bir miktâr zeyli ve matbû’ bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı dahi vardır.

[Ahmed ‘Âsım]

Gazel

Nice bir hizmet-i mahlûk ile mahzûl olalım

Sâil-i Hak olalım nâil-i mes’ûl olalım

Akalım pâyına bir bahr-i hamiyet bulalım

Sıla-yı himmetine mâ gibi mevsûl olalım

Bizde sûret verelim kendimize kâbil ise

Girelim ehl-i safâ bezmine makbûl olalım

Getir ey sâki yeter eyledin işgâl bizi

Bir zamânda mey-i bî-gışş ile meşgûl olalım

(266)

Kalmadan hâk-i mezelletde hemân ey ‘Âsım

‘Âzim-i sûy-ı semâ-sây-ı Sitanbul olalım

Nâzım-ı mumâ-ileyh Vak’a-nüvîs Ahmed ‘Âsım Efendi medine-i ‘Antep’de tâbende-i ‘ayn-ı şühûd olup nakdine-i himmetini ve belki defîne-i vas’ u kudretini tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekmîl-i fûnûn-ı hikemiyyeye harc u sarf ile gevher-i ‘ilm ü hüneri gencîne-i tab’-ı ma’ârif-i münîfe cem’ ü derc eyledikten sonra ‘allâme-i zamâne ve bir fâzıl-ı yegâne olduğu hâlde bâlâda muharrer makta’ beytinde tasrîh kılındığı vech ile medine-i mezbûreden hareket ve Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip bin iki yüz on bir senesi tarîk-i tadrîse dâhil ve iki yüz otuz senesi Selanik Mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz otuz beş senesi hilâlinde kurb-gâh-ı cenâb-

ı Mennâna vâsıl olmuştur. Üsküdar'da Nuhkuyusu nâm mevki'de vâki kabristânda medfûndur. Müteveffâ-yı mûmâ-ileyh bir 'âlim-i mütebahhir ve fâzıl-ı kesîrû'l-müessir olup kendisinin Tercüme-i Kâmûsu'l-Kebîrden başka Tercüme-i Bürhân-ı Kâtı' kitâbı Siyer-i Merahe'l-ma'âlî fî Şerhu'l-âmâlî, Tuhfe-i Lugat-ı 'Arabiyye Târîh-i Vekâyî'-i Selfîmiyye isimlerinde olan beş 'adet eser-i mu'teberiyle daha nice nice âsâr-ı belâgat-güsteri vardır ki her biri bir gencîne-i 'ilm ü hüner ve bir hazîne-i dürr ü güherdir. Bu cümle ile fazl u kemâlini tafsîl eylemek hâsılı tahsîl demek olacağından tatvîl-i makâleden sarf-ı nazar olundu.

[İbrâhîm 'Âsım]

Gazel

Gülşen-i hüsnünde açmış lâle sünbül yâsemen
Gül cemâlin fark olunmaz gülden ey nâzik-beden

Ruhların gülden gül-âb almış lebinden bâde seng
Sâkiyâ peymâne devr ettin mi Cem bezminde sen

Kıldı âfâk-ı mu'attar bûy-ı zülfün ba'd-ezîn
Hâke düşsün nâfesi Çinin harâb olsun Hoten

Hâb-ı nâzından ımızganmış çözülmüş düğmeler
Cism-i pâk-i nâzenînden sende çık ey pîrehan

'Âsım-ı mestim reh-i 'aşkında lâyıkdır bana
Derbeder Mecnûn olup gerdâne taktırsam resen

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm 'Âsım Bey medine-i Amasya'da çihre-nümâ-yı 'âlem-i şühûd olup kendisi medine-i mezbûrenin vücûh-ı hânedânından olmak mülâsebesiyle umûr-ı (267) memlekete müte'allik ba'zı hıdemâtta istihdâm olunmakda olduğu hâlde bin iki yüz elli dört senesi şehr-i Ramazan-ı mağfiret-nişânında iftâr vakti füc'eten 'âzim-i dâru'l-karâr olmuştur. Mûmâ-ileyh memleketçe

Yegen-zâde denmekle müştehir bir şâ'ir olup eş'âr-ı mevcûdesi zişt ü zîbâ nev'inden vâki olmuştur.

[Ya'kûb 'Âsım]

Gazel

Ol perî 'adn-ı hasende hûr şeklin gösterir
Dîdede cism-i latîfî nûr şeklin gösterir

Bu ne sırdır kim bakan âyîneye endâm-ı yâr
Bir mücessem nûrdur billûr şeklin gösterir

Öyle bir sâki-i sîmîn-sâka sad-tahsîn kim
Çeşmi geh mest ü gehi mahmûr şeklin gösterir

Giryesi meşşâte olmuştur 'arûs-ı handeye
Mâtem-i erbâb-ı 'aşkın sûr şeklin gösterir

Milket-i ma'nâyı 'Âsım hâme teshîr eyledi
Bir Süleymândır velîkin mûr şeklin gösterir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ya'kûb 'Âsım Efendi mevâlîden Kütahyalı müteveffâ Halîl Rüşdi Efendi'nin mahdûmu olup tarîk-i tedrîse duhûl ile bir müddet evkâf-ı hümâyûn hazînesi dâhilinde vâki müfettiş kalemine devâm eyledikten sonra meslek-i niyâbete sülûk ederek Rumeli ve Anadolu cânibinde ba'zı mahallere niyâbetle 'azîm ve bin iki yüz altmış beş senesi hasbü't-tarîk mevleviyetle Trabzon eyâletine hâkim olduktan sonra iki yüz altmış dokuz senesi evâsıtında niyâbetle cezîre-i Kıbrıs ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında medine-i Tırnoviye 'azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyh mezâmîn-âferîn bir şâ'ir-i nükte-bîn olup dîvân olacak miktar eş'âr-ı rengîni vardır.

[Mehmed 'Âsım]

Gazel

Dil sûz-ı firâkınla uyonıktır efendim
Derdim kime yansam o da yanıktır efendim

Her dem Kızılırmak gibi cûş etmede eşkim
Ağlatma gözüm kana boyanıktır efendim

Bir mertebe cûş etti ki seyl-âb-ı sirişkim
Deryâ o akıntıyla bulanıktır efendim

Bir şey der ise hakkıma bühtân edip ağyâr
Kâfirlere aldanma münâfıktır efendim

(268)

‘Âsım yanarak hâlimi ‘arz eylerim ammâ
Derdim kime yansam o da yanıktır efendim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed ‘Âsım Efendi Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz kırk târîhinde metrûk defterdâr mektupçusu odasına müdâvemete mübâderet ve iki yüz elli yedi senesi masraf nezâreti dâhilinde vâki tahrîrât odasına nakl-i memûriyet eyleyip iki yüz altmış bir senesi hilâlinde râbî’a rûtbe-i refî’asına nâ’il olmuştur. Mûmâ-ileyhin bir miktâr eş’âr-ı rengîni vardır.

[‘Âsım Efendi]

Gazel

Âsitân-ı şeh-i devrânı tebâh eyleyemem
Ya’ni hüsn-i nazarım Hakka güvâh eyleyemem

Mısır-ı dilde ola tâ taht-nişîn-i iclâl
Yok yere Yûsufu üftâde-i çâh eyleyemem

Nâr-ı ‘aşk olmuş iken şu’le-fürûz-ı şeb-i hicr
Mâh-ı pertev-fikeni meş’al-i râh eyleyemem

Elde sad- hayf ki sâbûn-ı ma’âzîr yok iken
Tenim âmîhte-i çirk-i günâh eyleyemem

Hükm-i mukzîye kemer-bend-i itâ’at lâzım
‘Âsımâ ‘ömrünizâ’ ile tebâh eyleyemem

(268)

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Âsım Efendi cezîre-i Kıbrıs’da kâin Lefkoşa nam kasabada kadem-nihâde-i sâhâ-i vücûd olup ile’l-ân kasaba-i mezkûrede kitâbet hizmetinde istihdâm olunmakda bulunmuştur.

[‘Âtîf Efendi]

Gazel

Mâyedâr-ı emel ‘âkıbet ol mûr gibi
Aldırıp mâmeleki inleme zenbûr gibi

Sâde-dilikle olur şöhreti temkîn bulamaz
Mütelevvin olanın meşrebi billûr gibi

Perdesi sıyrık olan tâzeye söz olur mu
Yatmasa herkesin âğuşuna tanbûr gibi

Nice ketm eyleyelim dûd-ı siyâh-ı âhı
Âteş-i hicr ile dil yanmada tennûr gibi

Onulur kalmaz idi zahm-ı firâk-ı sînem
Sorsam ol sim-teni merhem-i kâfûr gibi

Âtîfâ eyledi hâme yine teşmîr-i miyân

Gâlibâ hıdmet-i tanzîrde me'mûr gibi

Nâzım-ı mûmâileyh Defterdar Mustafa 'Âtîf Efendi Dersa'âdet'te pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz elli bir târihinde şikk-ı evvel defterdârlığından ma'zûl (269) ve 'âlâ tarîkü'n-nefy kasaba-i Gelibolu'ya menkûl olduktan sonra bin yüz elli iki sâlinde vukû'-ı ıtlâkına binâen Dersa'âdet'e 'avdet ve sâniyen defterdârlık-ı mezkûre nâiliyetle bin yüz elli dört târihinde yine infisâli vukû' bularak cânib-i Hicaz'a 'azimet ve ba'de'l- 'amûda sâlisen defterdârlık-ı mezkûr 'uhdesine tevcih ve ihâlel buyrulmuş iken bin yüz elli beş târihinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Müşârunileyh erbâb-ı hüner ü ma'rifet ve ashâb-ı ahibbân u 'âtıfetten olup fazl u kemâlini mübeyyen müretteb bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı ve hayr u hâsenâtını mutazammın Şeyh Ebü'l-Vefâ hazretleri türbe-i şerîfesi civârında bir bâb kütüb-hâne-i mağfîret-resânı vardır.

[Mehmed Emin]

Târih

Hoşâ cây-ı münevver matla'-ı siyeh mânend
Denilse reng ü şîve bunda sâbit Hak bu ensebdir

Teh-i câh-ı devâta hâme-veş hayr-ı mücellâsı
Fütâde ide yazdı resed-kitâbı ne ağrebdir

Şafakdır sürh-rûy-ı haclet-i la'lîsi hem-vâre
Rikâbına olan sevdâ keşîde zulmet-i şebdir

Bu resme 'Âtîfâ kilik-i 'Utarid yazdı târihin
Bu dükkân-ı müdâvî zî b ü zînetden mürekkebdir

Nâzım-ı mûmâileyh İmam-zâde Mehmed Emin Efendi şehriyyü'l-asl olup meslek-i kazâyâ sülûk ile bin yüz elli altı târihinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir.

[‘Âtîf Bey]

Gazel

Düşürdü ‘âşıkânı kıl ü kâla inceden ince
Hilâl-ebrû ile müşğîn kelâle inceden ince

Dolaşdı rişte-i fikrim o gîsû-yı dil-âviîze
Zamîrimden geçen bak şu hâyâle inceden ince

Miyân u kâmetin seyr eyleyince şâh-ı gül-âsâ
Sarıldı târ-ı dil ol verd-i âle inceden ince

Kitâb-ı hüsn-i dildâr u hat-ı nev nakşî gördükçe
Eder ehl-i nazar dikkat me’âle inceden ince

Kemend-i zülfüne bend eyleyip ol şehsüvâr-ı nâz
Şikâr-ı hâtırım çekdi suâle inceden ince

Dedim ki korkarım bir tel kıra şâyet dil-i küstâh
O rütbe düşme istiknâh-ı hâle inceden ince

Benim kârım değilş ‘Âtîf hünermendâne peyrevlik
Neler çekdim olunca nesc-i kâle inceden ince

Nâzım-ı mûmâileyh Süleyman ‘Âtîf Bey reîsü’l-küttâp esbak ‘Âtîf Efendi merhûmun mahdûmu (270) olup mukaddemâ tarîk-i tedrîse duhûl ile peder-i müşârun-ileyhin vefâtından sonra tebdîl-i tarîk eyleyip bir müddet dîvân-ı hümâyûn kalemine müdâvemet ve bi’l-âhire bir vakt dahi kalem-i mezbûre mülhak mühime odasına muvâzebetle rütbe-i hâcegâniyi bi’-ihrâz bin iki yüz bir senesi beylikçi kîsedârlığı memûriyetine ve iki yüz elli altı senesi bâ-rütbe-i sâniye mâliye hazîne-i celîlesinde vâki evâmir-i mâliye müdürlüğü memuriyetine revnak-tırâz-ı i’tizâz buyrulmuş iken iki yüz altmış senesi şehir-i Ramazân-ı mağfiret-nişânında irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyhin şiir ile şöhreti olmayıp eş’ârı birkaç gazelden ibârettir.

[Ahmed Âtîf]

Gazel-i Mühmel

Mâ'ilim ol turre-i tarrâre âh
Âhdır kârım demâdem âh âh

Andırır mâha o dildârım hele
Hâle-i kâkûl olur ona güvâh

Elde mül gelse o gül serdir mahal
Sâha-i dilde ona ârâm-gâh

Valsına âmâdedir her dem gönül
Hem-demim hem olmasa geer sedd-i râh

Anladım her dildâdedir
Âtıfâ âlûde gönlüm âh âh

Nâzım-ı müşârun-ileyh Ahmed Âtîf Bey Dersa'âdet'de bin iki yüz dokuz târihinde kadem-nihâde-i sâhâ-i vücûd olup on üç sene miktârı mektûbî-i vekâlet-penâhî odasına müdâvemetle 'ilm-i kitâbda derkâr olan mâhâreti iktizâsınca oda-i mezbûr ser-halîfeliğine ve üç sene zarfında sadâret-'uzmâ mektupçuluğuna ve üç sene mürûrunda küçük tezkirecilik memuriyetine ve üç sene tamamında ol vaktin ta'birâtı üzre mansûre mektupçuluğuna ve üç sene tekmîlinde bir mâh miktârı takvim-hâne-i 'âmire nezâretine ve ba'dehu meclis-i mezkûr azâsı sınıfına bi'l-ilhâk üç sene mürûrunda bâ-rûtbe-i ûlâ tersâne-i 'âmire müsteşârlığına ve bir sene tamamında iki mâh müddet ticâret müsteşârlığı revnak-tırâz-ı 'âtîfet buyrulup Tanzîmât-ı hayriyye usûl-i mehâsin-şümûlunu tesviye (271) ve icrâ eylemek üzre iki yüz elli yedi senesi Kütahya defterdârlığına memuren cânib-i merkûme 'azîmet ve bir sene ikâmetden sonra Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip o aralık Anadolu defterdarlığına ve üç sene mürûrunda masraf nezâretine revnak-efzâ olmuş iken

birkaç mâh nâ-mizâç olarak îrâd-ı hayâtı masraf-ı memâta vefâ etmeyip iki yüz altmış üç senesi şehr-i Muharreminde vefât eylemiştir. Sehâ-yı tab'ı mânend-i Hâtem-i meşhûr-ı 'âlem ve şî'r ü inşâsı müselleme ashâb-ı nazm u kalemdir.

[Mehmed Âkif Paşa]

Gazel

Olalı reng-i ruhun şermi ile dem-beste gül
Ser verip bâlin-i gülbünde yatır dil-haste gül

Besleyip hûn-ı ciğerlerle hayâl-i rûyunu
Zîver-i mînâ-yı çeşm etdim gör ey nevrest gül

Dâğ-ı ber-dâğ ile gülzâr eyledim sînem velî
Nazra-i ihsân-ı yâre kopmadı şâyeste gül

Seyr kıl dûd-ı kebûd-ı âh-ı âteş-bârımı
Görmedinse sevdiğim ger sünbûlegül

Şimdi kopdu glşen-i tab'ımdan ihdâ eyledim
'Âkifâ bezm-i ehîbbâyâ sezâ bir deste gül

Nâzım-ı müşârûn-ileyh el-hac Mehmed Âkif Paşa medîne-i Bozok'da bin iki yüz elli târihinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup evkât u ezmânını tahsîl-i hüner ü ma'rifete harc u sarf ile bir müddet Bozok a'yânı müteveffâ Cebbâr-zâde Süleyman Beyin kitâbet hizmetinde bi'l-istihdâm iki yüz yirmi sekiz târihinde Dersa'âdete muvâsalat ve akrabasından reîs-i esbak müteveffâ Mustafa Mazhar Efendinin sevk ü himmeti ile dîvân-ı hümayûn kalemine çerağ buyrulup altı mâh müddet kalem-i mezbûre müdâvemetle ma'lûm sığâr u kibâr olan inşâd kitâbeti mûcib ü muktezâsı üzre âmedî odasına memûr ve iki yüz kırk bir senesi âmedî-i dîvân-ı hümayûn câh-ı ma'ârif-iktinâhına ve iki yüz kırk iki senesi beylikçî-i dîvân-ı hümayûn mesned-i refî'ini ve iki yüz kırk beş senesi makâm-ı vâlâ-yı riyâset-i küttâba ve iki yüz (272) elli bir senesi riyâset-i mezkûre ta'birinin lağvıyla bâ-'unvân-ı müşîri hâriciye

nezâret-celîlesine nokta-rîz-i re'y ü şu'ûr buyrulmuş iken bir aralık nezâret-i merkûmeden müfârakat ve bir müddetcik hânesinde ikâmetle iki yüz elli üç senesi sâlîfû't-terceme Pertev Paşa merhûmun yerine metrûk dâhiliye nezâret-i behiyyesine menkûl ve bir sene mürûrunda nezâret-i merkûmeden ma'zûl olduğu halde bir vakt hânesinde istirâhat bir le iki yüz elli altı senesi mülhakatıyla Kocaeli sancağı 'uhdesine bi't-tevcîh bir müddet havâlî-i merkûmede imrâr-ı vakt u saât ve muahharen eyâlet-i merkûmeden 'azl ile 'alâ tarîkü'n-nefy mahrûsa-i Edirne'ye nakl edip biraz vakt dahi mahrûse-i mezbûrede meks ü ikâmet eyledikten sonra 'afv u ıtlâkı 'uzlet eyleyip iki yüz altmış üç senesi cânib-i Hicaz'a 'azimet ve Dersa'âdet'e 'avdet esnâsında İskenderiye nâm mevkide dâr-ı bekâya nakl u rihlet eylemiştir. Müşârunileyh cemî'-i 'ulûma vâkıf bir şâ'ir-i sâhib-ma'ârif olup Münşeâtı müsellemler-i 'âlem ve eş'ârı müstahsen-i erbâb-ı nazm u kalem olduğu vâreste-i kayd u rakamdır.

[Mustafa 'Âkif]

Taşîr

Haste-i nâtıkaya rûh-fezâdır hâmem

Eylese da'vâ-yı Lokmânı becâdır hâmem

Nice bin mürde mezâmîn-i nev ihyâ eyler

Zât-ı 'Îsâ gibi i'câz-nümâdır hâmem

Reşha-i feyzine erbâb-ı fesâhat-âşînâ

'Ayn-ı siyeh tab-ı şu'ârâdandır hâmem

Cereyân etmededir âb-ı zülâl-ı ma'nâ

Gûyiyâ çeşme-i ilhâm-ı hüdâdır hâmem

Ser-i şâhenşeh-i endîşeye konsa yeri var

Cevher-i tâc-ı kemâl üzre ziyâdır hâmem

.....gitmesemde ne var

Nev-zeynlerde ‘aceb râg-küşâdır hâmem

Düşmana hazret-i Mûsâ gibi gâlib olurum

Kahr-ı hasm ile ki elde ‘âsâdır hâmem

Nîş-ger mi ‘acebâ mısır-ı me’ânîde reşîd

Böyle şîrîn sahn-ı tûtî-edâdır hâmem

Lezzet-i nutku verir kand-i mükerrer ta’amin

Bak halâvetde tab’-ı bülegâdır hâmem

(273)

‘Âkifâ ‘afv-u hatâ-pûşına mağrûr olarak

Böyle taştîr ile pür-cürm ü hatâdır hâmem

Nâzım-ı mûmâileyh Mustafa ‘Âkif Efendi şehir-i Van’da bin iki yüz yirmi yedi târihinde kadem-nihâde-i sâhâ-i vücûd olup iki yüz elli iki senesi şehir-i mezkur müftülüğü hıdmeti ‘uhdesine ihâle kılınmış ise de muahharen hıdmet-i mezkûreden infisâli vukû’ıyla iki yüz altmış dört senesi Dersa’âdet’e bi’l-vüsûl hâcelik rütbesine nâiliyetle vâsıl-ı ser-menzîl-i me’mûl olduktan sonra iki yüz altmış beş senesi kâymakâmlık ile Trablus-garb eyâletinde vâki Bingazi nâm mahalle ‘azimet eyleyip birkaç sene mürûrunda rütbe-i sâliseyi bi’l-ihrâz muahharen kâymakâmlık-ı mezkûrdan ma’zûlen Dersa’âdet’e bi’l-vüsûl işbu tezkîre-i ‘acizânemizin tab’ından mukaddem kâymakâmlık memuriyetiyle medîne-i Maraş’a menkûl olmuştur. Mûmâileyh Kara-müftü-zâde denmekle ‘ârif bir zât-ı şerîf olup mürettep bir kıt’a dîvân-ı eş’ârı vardır.

[Yûsuf ‘Âkif]

Gazel

Târumâr-ı zülfü yârin şûr şeklin gösterir

Gamze-i ‘âşık kişi Timûr şeklin gösterir

Nâzdan ber-nesc olan al şâle kaplanmış gibi

Zülf-i cânân Semmûr şeklin gösterir

Sâha-i hüsnünde seyr etdim ala-yı hattını
Deşt-i ta'lîme çıkan tabur şeklin gösterir

Âteş-i firkat ile yanmışlara ol âfetin
Sînesi hep merhem-i kâfûr şeklin gösterir

Şi'r-i pâk-i safveti 'Âkif hele tanzîrde
Zümre-i ehl-i sühan ma'zûr şeklin gösterir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yûsuf 'Âkif Efendi Şumnu hânedân-zâdelerinden olup fenn-i kitâbetde olan behresi iktizâsınca mukaddemâ Şumnu muhassılı ve ayânı bulunanların bazen kitâbet ve bazen kethüdâlık hıdmetlerinde bi'l-istihdâm muahharen hâce rütbesine nâiliyetle vâsıf-ı ser-menzîl-i merâm olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında kitâbet hıdmetiyle Rûmeli ordu-yu hümâyûnu dâhilinde bulunarak cânib-i Eflak'da vâki Bükreş nâm mahalde bulunmuştur. Bir miktar eş'ârı vardır.

(274)

['Âkif Efendi]

Gazel

Hâme-i kudret..... ruhsâra takyîd etmeden
Ben usanmışdım onu tebyîz ü tesvîd etmeden

Sîne-i Olup gamnâk idim
Tâ felek zevk ile bezm-i raks-ı nâhid etmeden

Tıynetim perverde-i hâl der-i dilâr idi
Gerd-i râhın tûtiyâ-yı çeşm-i ümîd etmeden

Câm-ı ‘aşk ile hayât-ı tâze buldum tâ ezel
Yani kim Hızır nûş-ı âb-ı ‘ömr-i câvîd etmeden

‘Âkifâ ol pertev-i ruhsârdan pür-nûr idi
Mâh-ı enver iktibâs-ı tâb-ı hûrşîd etmeden

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Âkif Efendi ‘Antakya ‘ulemâsından ‘Ömer Feyzi Efendinin veled-i sulbû olup fenn-i kitâbetde bir miktâr behresi olmak mülâbesesiyle mahallinde kitâbet hıdmetinde istihdâm olunmakda bulunmuştur.

[Hekimoğlu ‘Âli Paşa]

Gazel

Bize lutf etdi Hudâ şöyle ki gelmez kâle
Şükrü mümkün mü.....her hâle

Ol kadar verdi gınâ bana cenâb-ı Mevlâ
İ’tibâr eylemezem cevhere cem’-i mâle

Sûdı yok hırs u tama’ eylemenin dünyâda
Vermeyince sana Bârî ne edersin nâle

Bize rabt eyle süveydâ-yı derûnum zinhâr
Mürg-ı dil zabt ola tâ kanmaya daldan dala

Uyma vesvâsa hele hâtırayı def’ ile
Sana reng eylemesin uğrama ‘Âli âle

Nâzım-ı müşârûn-ileyh sadr-ı esbak Hekimoğlu ‘Âli Paşa hekimbaşı esbak müteveffâ Nûh Efendinin keştî-i sulbünden fülke süvâr-i bahr-i vücûd olup ibtidâ silahşorluk ve ba’dehu dergâh-ı ‘âli kapıcıbaşılığı rütbelerine nâil ve o esnâda Zile kazâsı voyvodalığına memûriyeti vukûyla kazâ-yı mezkûreye nâkil olarak üç sene mürûrunda ‘uhdesine mîr-i mîrânlık rütbe-i refî’ası ve bin otuz yedi senesi rütbe-i

vâlâ-yı vezâret tevcîh ve inâyet buyrulup Rumeli ve Anadolu câniblerinde bir çok eyâletlere sâye-endâz-ı ‘âtıfet olmuş ve ez-cümle Bosna eyâletine üç defa ve mısır-ı Kâhire eyâletine iki defa ve mākām-ı vâlâ-yı sadârete üç defa revnak-bahş-ı übbehet buyrulmuş iken yüz altmış sekiz senesi Şâbanında sâlisen mākām-ı sadâretten ma’zûl ve yüz yetmiş bir senesi hılâlinde Anadolu eyâleti ‘uhdesine (275) bi’t-tevcîh medîne-i Kütahya’ya muvâsalatını bir hafta mürûr etmeksizin dâr-ı bekâya menkûl olmuştur. Müşârun-ileyh darb u harbe kâdir ve kerem ü sehâsı zâhir bir vezîr-i bahâdır olup Rûmeli ve Anadolu’dan hayli fütühâtı ve Dersa’âdet’de Haseki nâm mahalde latîf ve metîn bir câmi’-i hayrâtı ve bir miktâr eş’ârı vardır. Na’s-ı mağfîret-nakşı vefâtından kırk gün sonra Dersa’âdet’e bi’n-nakl câmi’-i mezkûr hazîresinde defn olunmuştur.

[‘Âli Efendi]

Gazel

Âh eylediğim şûh-ı Dilârâ çelebidir
Kan ağlar isem gam değil aslâ halebidir

Tarîr edemem pertev-i mâhiyet-i hüsnün
Zannım o mehin hazret-i Yûsuf nesebidir

Ebrûsu siyah perçemi ‘anber fem-i gülter
Bu hüsn ile üftâdelerin müntehabıdır

Bülbül gibi gülşende hezâr ‘âşık-ı zârı
Âvâre vü dil-beste eden gonce lebidir

Şem etmesin ağyâr meded bûy-ı visâlin
‘Âli kulunun ez-dil ü cân bu lalebidir

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Âli Efendi tarîkat-ı ‘aliyye-i Nakşîyye meşâyih-i ‘izâmından ve ‘Âli el-Mansûrî evlâd-ı kirâmından şeyh Mehmed ‘Atâ Efendi merhûmun sulbünden Dersa’âdet’de bin yüz doksan dokuz sâlinde kadem-nihâde-i

sâhâ-i vücud olup âti't-terceme şeyh Gâlib Efendi ve Neşet Efendi merhûmlardan bir miktar tahsîl-i hüner ü ma'rifet eyledikten sonra mektûbî-i sadr-ı hulefâsı sınıfına bi'l-ilhâk muahharen bir müddet kapıdân-ı deryâ Hâcî Mehmed Paşa ve Küçük Hüseyin Paşa merhûmların mektupçuluk hıdmetlerinde bi'l-istihdâm ba'dehu Tophâne-i 'Âmire nâzırı müteveffâ Çelebi Efendinin mühürdârlık hıdmetinde bulunarak imrâr-ı subh u şâm eyleyip bi'l-âhire kitâbetle Darphâne-i 'Âmire cânibine menkûl ve iki yüz dokuz senesi 'uhdesine hâcelik rütbe-i mu'teberesi bi't-tevcîh biraz vakt mürûrunda darphâne baş kitâbetine memûren nâil-i me'mûl olmuş ve müddet-i kâlile zarfında menâsıb-ı dîvâniyyeden olan metrûk cebeciler kitâbeti 'uhdesine bi'l-ilhâk mezkûr baş kitâbet hıdmetinden ve bir sene mürûrunda kitâbet-i mezkûreden dahi 'azl ve tebeddülü vuku'una binâen ihtiyâr-ı (276) tekâ'ûdi eylemiş ve iki yüz kır dokuz sensesi şehir-i Muharremü'l-harâmında irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Mûmâ-ileyhin eş'ârı birkaç gazelden ibâretidir.

[‘Âli Paşa]

Gazel

Bir hayli dem ki dîdelerim kan döker yeter
Ey hûnî artık elverir artık yeter yeter

Sînem o kaşı yâ hedef-i tîr-i cevri eder
Bu çileyi gönül ne vakittir çeker yeter

Sermest eyle bâde-i vuslatla sâkıyâ
Zîrâ humûr-ı firkat ile derd-i ser yeter

Fıkr ü hevâ-yı silsile-i zülfün ile dil
Deşt-i cünûmı gezdi bütün ser-te-ser yeter

Kâr eylemez figân u enînîm o zâlime
Bu âh u girye nice bir ‘Âli yeter yeter

Nâzım-ı müşârûn-ileyh sadr-ı esbak es-seyyid Mehmed Emin ‘Âli Paşa Mısır çarşılı ‘Ali Rızâ Efendi merhûmun sulbünden Dersa’âdet’de Mercan Ağa Câmi’-i şerîfi havlusuna nâzır olan hânelerinde bin iki yüz otuz senesi şehir-i Rebî’ül-evvelinde zînet-efzâ-yı ‘âlem-i şuhûd olup iki yüz kırk beş senesi şehir-i Zi’l-kâdesinin beşinci günü dîvân-ı hümâyûn kalemine memur ve mâni’-i tahsîl-i destmâye-i ‘ilm ü ma’rifet olan belâ-yı zarûrete gerden-dâde-i teslîmiyet olarak iki sene müddet güzârende-i eyyâm u şühûr olduktan sonra ‘Âli mahlas-ı ‘âlîsine nâil ve ba’dehu mühime odasına ve oradan dahi tercüme odasına dâhil nâkil olduğu halde biraz eyyâm mürûrunda rütbe-i behiyye-i hâcegânîyi ihrâz ve ehîbbâ-yı sıdk-iltimâsından birisi Hâce-i dîvân-ı ‘âlî oldu bir ‘âlî ka’b

tarihiyle icrâ-yı resm-i tebrîke âgâ ile Tophâne-i ‘Âmire müşîri Ahmed Fethi Paşanın iki yüz elli bir senesinde ikinci sır kitâbeti memuriyetiyle Viyana cânibine ‘âzimet ve müşîr-i müşârûnileyhin delâlet ve himmet-i mahsûsalarıyla kendilerine rütbe-i râbî’a ihsan olunarak bir buçuk sene mahal-i mezkûrede ikâmetle iki yüz elli üç senesi Rusya memâlikî tarafından devr eyleyerek müşârûn-ileyh ile berâberce Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip Viyana’da ikâmeti müddetince nüsha-i nefîse-i zâtîyesince nakş-tırâz olan fetânet ve dirâyet-i müselleme iktizâsınca Fransızca lisânını ve sâir ma’ârif-i lâzimeyi kemâ-yenbağı tahsîl eylemiş olduğundan iki yüz elli üç senesi şehir-i Şa’banının on dokuzuncu günü Tecellî Efendi yerine bâ-rütbe-i sâlise dîvân-ı hümâyûn tercümanlığı memûriyet-i behiyyesine kaddria’lâ ve bu memuriyet ‘uhdelerinde iken kendilerine rütbe-i sâniye dahi tevcih ve i’tâ buyrularak beyne’l-akrân kadr u şânları buyrulup o esnada hâriciye nezâretinde bulunan sadr-ı esbak Mustafa Reşîd Paşaya tereddüdleri münâsebetiyle iki yüz elli dört senesi kendilerinin nezâret-i müşârûn-ileyhümâ ‘uhdelerinde olarak Londra sefâretine memûriyetlerinde tercümanlık hıdmetine halel-i kelîmâtın üzre memûr mâ’iyyetleri olduğu halde sefâret müsteşârlığı ‘unvanı ile Londra cânibine ‘âzimet ve bir seneden mütecâviz ikâmetten sonra müşârûn-ileyh ile beraberce Der-i ‘aliyyeye bi’l-muvâsala iki yüz elli altı târihinde Hâriciye nezâret-i celîlesi müsteşârlığı vekâletine ve bir iki mah mürûrunda ki iki yüz elli altı senesi Cemâziye’l-âhiresinin yirmiyedinci günü rütbe-i ûlaya hâiz olduğu halde müsteşârlık-ı mezkûreye ber-vech-i asâlet revnak-efzâ-yı ikbal ve iki yüz elli yedi senesi şehir-i Zi’l-ka’desinde sadr-ı esbak ‘İzzet

Mehmed Paşanın sadâretleri hengâmda müsteşarlık-ı mezkûreden münfasılan büyük elçilik ‘ünvânıyla Londra sefâret-i seniyyesine memûriyetleri vukû’una binâen
cnib-i merkûme ‘azîmet ve üç buçuk sene müddet ikâmetle Dersa’âdete ‘avdetleri hengâmda meclîs-i vâlâda a’zâdan olarak birkaç mâh evkât-güzâr olduktan sonra iki yüz altmış bir senesi şehr-i Şa’banında hariciye nâzırı bulunan Şekib Paşanın cebel-i Lübnan nizâmını memuriyetleri esnâsında müşârun-ileyh yerine nezâret-i müşârun-ileyhümâ vekâletine ve sene-i mezbûre şehr-i Şevvâlinin yirmi ikinci günü rütbe-i ûlâ sınıf-ı ûlâ tevcîhiyle müşârun-ileyh Reşîd Paşanın Paris sefâret-i seniyyesinde bulundukları evânda nezâret-i mezkûre müşârun-ileyh ‘uhdesine ihâle buyrulmuş olmakla yine vekâlet-i mezkûre ‘uhdelerinde bi’l-ibkâ müşârûn-ileyhin Dersa’âdet’e vürûdlarında ki sene-i mezbûre(278 ehr-i Zilhiccesinin on altıncı günü beylikcilik-i dîvân-ı hümâyûn me’mûriyeti inzimâmıyla sâniyen mezkûr hâriciye müsteşarlığı me’mûriyet-i celîlesine ve iki yüz altmış iki senesi şehr-i Şevvâlinin yedinci günü rütbe-i bâlâ ile bi’l-fi’il nezâret-i celîle-i hâriciye mesned-i vâlâsına sâye-bahş-ı mecd ü iclâl buyrulup iki yüz altmış dört senesi şehr-i Muharreminin yirmi dokuzuncu günü ‘uhde-i istîhâllerine rütbe-i sâmiye-i müşîri bi’t-tevcîh karîn-i ağrâz ve sene-i mezbûre şehr-i Cemâdiye’l-ûlâsı salhinde hasbe’l-kader vukû’-ı infisâllarıyla bir buçuk ay miktârı sâye-i ihsân-vâye-i Hazret-i mülûkânede sâhilhânelerinde ârâm-sâz olduktan sonra sene-i mezbûre Receb-i şerîfinin yirmi altıncı günü eltâf u ihsân-ı bî-kerân hazret-i şâhâne ve ‘avâtıf-ı ‘aliyye-i cenâb-ı mülûkâneden olmak üzre meclis-i vâlâ riyâseti câh-ı meclû iktinâhına ve bir buçuk mâh zarfında ya’nî sene-i mezbûre Ramazan mağfîret nişânının on üçüncü günü sâniyen makâm-ı vâlâ-yı hünerve iki yüz altmış sekiz senesi şehr-i Şevvâlinin yirminci günü makâm-ı vâlâ-yı sadârete revnak-tırâz-ı şân u übbet buyrulup sene-i mezbûre şehr-i Zilhiccesinin on yedinci günü mansıb-ı sadâretten bi’l-infisâl iki yüz altmış dokuz senesi şehr-i Rebî’ü’l-âhirinde Aydın eyâletine revnak-bahş-ı ‘âtîfet olmuş ve beş mâh mürûrunda eyâlet-i merkûmeden munfasılan iki yüz yetmiş senesi hilâlinde Hudâvendigâr eyâletine iki yüz yetmiş bir senesi evâ’ilinde meclis-i Tanzîmât riyâsetine ve iki mâh zarfında sâlifü’t-tercüme Mustafâ Reşîd Paşa’nın râbi’an sadâret-i ‘uzmâya nakillerinde sâlisen hâriciye nezâretine sâye-endâz-ı übbet buyrulmuştur. Müşârûn-ileyh fetânet ü nezâket ü ‘iffet ü istikâmet ile mevsûf şöhet-şi’âr ve bi’l-vücûh kâffeten ahlâk-ı

memdûhayı câmi' bir müşîr-i Felâtûn-efkâr olup kemâl-i tevâzu'unu mübeyyin
sudûr-ı 'izâmdan vak'a-nüvîs Es'ad Efendi merhûm

Hâk ol ki Hudâ mertebeni eyleye 'âlî mısra'ını hakk müşârûn-ileyhde kıt'a-gûne bu
vechle tazmîn eylemiştir.

Ey sâhip-i câh işbu tevâzu'la Sikender

Tâ 'ömr-i tabî'ye kadar cümle mealî

Keşf ile bilip vasfını sâbıkda demişler

Hâk ol ki Hudâ mertebeni eyleye 'âlî

(279) Eş'ârı zîbâ ve münşeâtı bî-misl ü himmet olduğu müselleme erbâb-ı nazm u
inşâdır.

['Alî 'Âlî]

Gazel

Câna geçsin tîğ-i gam cisminde cânın duymasın

Pârelensin cism-i zârın üstühânın duymasın

Dâğ yak sûz-ı nihândan sîne-i hûrşîdde

Sîne-i hûrşîdde sûz-ı nihânın duymasın

Zerre zerre katre katre lem'a lem'a bâd bâd

'Unsûrun dağıt vücûd-ı nâ-tüvânın duymasın

Nâleden kıl 'âlemi sûziş-peziş-i iştiyâk

Her sözün âteş-feşân olsun zebânın duymasın

Tut ki bulsun 'Âliyâ senden tecellî kainat

Kainat ahvâl-i seyr-i bî-nişânın duymasın

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Alî 'Âlî Efendi şehri'l-asl olup mukeddemâ bir müddet
dîvân-ı hümayûn kalemine ve ba'dehu kalem-i mezbûre mülhak mühimme odasına
devâm ettikten sonra bin iki yüz altmış bir senesi kitâbet hizmetiyle Şâm-ı şerîfe
'azîmet ve birkaç sene ikâmetle Dersa'âdet'e 'avdetinde bir aralık meclis-i

muhâsebe-i mâliye ketebesî silkine dâhil olmuş ise de muahharen kitâbet hizmetiyle cerîde-hâne tarafına müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyhin fenn-i inşâda olan hikmet ve kudreti ne merkezde olduğu riyâsetinde neşr olunan Cerîde-i Havâdis nüshaları meâlinden anlaşılacağından tafsîl-i makâldan sarf-ı nazar olunmuştur. Bir miktâr eş'ârı vardır.

[‘Âmir Bey]

Nazm

Meclise âteş ki oldu meşale-cûş-ı bahâr
Eylesin gayrı mahall-i mangalı lâle makâm

Biz de sebbû-yı kadehle edelim gece safâ
Şebde kıldı gonçe-i nev-rûz ta’tîr-i meşâm

Sen sehî servin görünce cünbüş-i refâtârını
Tıfl-ı nev-res gibi ezhâr eyledi raksa kıyâm

Mutrib-ı nev-rûz gül devrine âvâz eylesin
Kâse-i tanbu veş al sen ele sâkî deste câm

Neş’e-i bûy ile mest –i kanzîl etti ‘Âmirî
Geldi ol gök kandil ile sünbül-i fîrûze-fâm

Nâzım-ı mumâ-ileyh vak’a-nüvîs ‘Âmir Bey Dersa’âdet de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup cennet-mekân Sultân Selîm Hân-ı sâlis hazretleri ‘asrında bir müddet menâsıb-ı dîvâniyede deverân ederek ordu-yı hümayûn dâhilinde bulunduğu hâlde Rûmeli cânibinde dahi bir müddet (280) güzârende-i evkât u ezmân olduktan sonra vak’a-nüvîslik hizmeti ‘uhdesine bi’l-ihâle varak-gerdân-ı sahâyif-ideverân iken âmedî dîvân-ı hümayûn mesned-i refî’inden ma’zûlen bin iki yüz otuz senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur. Mûmâ-ileyhin diğer âsâr-ı tab’ına dest-res olunamayıp âtiyü’t-tercûme beylikçi dîvân-ı hümayûn ‘İzzet Bey merhûmun

dîvânında mestûr olan müşterek tahmîsden beş ‘adet beyt-i latîfî bi’l-ihrâc teberrûken tezkire-i ‘âciziye sebt ü kayd olunmuştur.

[‘Abdülhak Efendi]

Kıt’a

Göz yum cihândan aç gözünü dem gelir geçer
Sen göz yumup açınca bu ‘âlem gelir geçer
‘Abdü’l-Hak âdem ol da bırak nâm dünyada
‘Âlemde nâm kalır nice âdem gelir geçer

Nâzım-ı mumâ-ileyh ser-etibbâ-yı şehriyârî ‘Abdülhak Efendi hekîmbaşı esbak Hayrullah Efendi merhûmun hafîdi olup bin iki yüz on altı senesi hilâlinde tarîk-i feyz-i refîk-i tadrîse dâhil olup ve iki yüz kırk dört senesi Yenişehir Fenâr Mevleviyetine nâ’il olduktan sonra kırk altı senesi Mekke-i Mükerreme Mevleviyeti ve kırk dokuz senesi dâru’l-hilâfet ü’l-’aliyye hükûmeti pâyelerini bi’l-ihrâz elli iki senesi Anadolu sadâretine ve elli yedi senesi Rûmeli sadâretine ve altmış dört senesi Meclis-i Ma’ârif-i‘Umûmiye riyâsetine ve altmış beş senesi üçüncü def’a olmak üzere riyâset-i tebâbete ve altmış beş senesi sâniyen Rûmeli sadâret-i behiyyesine revnak-bahş-ı fazl u kemâl buyrulup altmış dokuz senesi reîsü’l-’ulemâ ‘unvânı dahi zamîme-i şöhret ü şânı kılınmış ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından mukaddemce irtihâl-i dâr-ı bekâ eyleyip na’ş-ı mağfiret-nakşı cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân-ı Sâni hazretlerinin türbe-i şerîfleri hâricine defn olunmuştur. Müşârün-ileyh ashâb-ı dirâyet ve erbâb-ı fehm ü ferâsetden olup mezâmîn-i şî’re üstâd u fâ’ik Ma’ârif-isâ’ise müşkil-güşâ olduğu müselleme ashâb-ı ‘akl u zekâdır.

[‘Abdî Efendi]

Târîh

(281)

Hitâmın gûş edince bende-i dîrînesi ‘Abdî
Muvaffak oldu el-hak böyle bir târîh-i dil-cûda

Du’â-güne yazılsın tâk-ı ‘arşa böyle târîhi

Ola bâkî bu kasr-ı dil-güşâ Sultân Mahmûda

Nâzım-ı müşârün-ileyh reîsü'l-küttâb 'Abdî Efendi şehri'l-asl olup Sultân Mahmûd Hân-ı evvel tâbesserâhu hazretlerinin zamân-ı sa'd-ı iktirânlarda nice nice menâsıb-ı dîvâniyeye nâ'il ve bi'l-âhire ecille-i devlet-i 'aliyye sınıfına dâhil olarak bin yüz altmış sekiz târîhinde nâ'il olduğu makâm-ı riyâsetden 'azl u menfiyyen cezîre-i Girid de vâki Resmo nam mahalle ve muahharen kasaba-i Gelibolu'ya 'azm ü nakl ile yüz altmış dokuz senesi zuhûr-ı ıtlâkına mebnî Dersa'âdet'e vürûd ve yüz yetmiş bir târîhinde sâniyen câh-ı vâlâ-yı riyâsete ku'ûd eyledikten sonra beyninden çok vakit mürûr etmeksizin yine nefy sûretiyle mahrûsa-i Bursa'ya 'azîmet ve müddet-i kalîle zarfında 'afv u ıtlak olunmuş olmasıyla tekrâr der-i 'aliyyeye muvâsalat ve yüz yetmiş iki senesi şehir-i Şevvâlinde büyük rûznâmecilik mansıbına ve yüz yetmiş dört senesi şehir-i Şa'bânında şikk-ı evvel defterdârlığı mesned-i celîlesine mukârenetle bir sene mürûrunda mesned-i mezkûrdan ma'zûl ve yüz yetmiş yedi sâlinde sâlisen makâm-ı riyâset-i kitâba mevsûl olmuş iken bin yüz yetmiş sekiz senesi şehir-i Saferinde Enderûn-ı hümayûn da bulunduğu hâlde füceten dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur. Müşârün-ileyh mühürdâr 'Abdî Efendi denmekle şehîr bir reîs-i ma'ârif-semîr olup şî'r ü inşâsı latîf ü dil-pezîr vâki olmuştur.

['Abdî]

Târîh

'Abdiyâ târîh-i kahrın dedi ehl-i 'arş u ferş

Moskovı kıldı müdemmir seyf-i Sultân Mustafâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Abdî Efendi Dersa'âdet de bin yüz on sekiz târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup yüz kırk dört târîhinde tarîk-i tedrîse duhûl ve bi'l-âhire Kudûs-i şerîf Mevleviyetine vüsûl ile bir müddetden sonra Şâm-ı şerîf Mevleviyeti pâyesini hâ'iz ve yüz yetmiş dört târîhinde Medine-i Münevvere Mevleviyetine nâ'iliyetle beyne'l-emâsil mütemâyiz olarak yüz seksen bir sâlinde İstanbul kadılığı pâyesi ve ba'dehu (282) ordu-yı hümayûn kadılığı me'mûriyeti 'uhdesine bi't-tevcîh ordu-yı hümayûn cânibine 'azîmet ve bir müddet ikâmetle bin yüz seksen üç târîhinde İsakçı nâm kasabada işbu rezmgâh-ı fenâdan bezm-gâh-ı

bekâyâ nakl u rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh ‘âlim ü fâzıl bir şâ’ir-i kâmil olup haylice eş’ârı olduğu rivâyet olunmuş ise de bâlâda mestûr târîhinden başka şî’rine dest-rest olunamamıştır..

[‘Abdî Efendi]

Gazel

Seâ’ir ehli dâ’im sînede râz-ı nihân saklar
Yerinde cevher ü sîm ü zeri elbette kân saklar

Çeker âgûş-ı derke ‘âkıbet ferzâne-i ‘âlem
Miyân-ı nev-’arûs-ı râzı kim halk-ı cihân saklar

Ser-â-pâ kaplayan cevî-i semâyı dûd-ı âhımdır
Meh-i ‘âlem-sitânı sanma ebr-i âsumân saklar

O şûh-ı dil-rübâdan leyle-i vaslı sakın sorma
Şeb-i Kadri cenâb-ı Kibriyâ kılmaz ‘ıyân saklar

Çekinme nazma çek bu ratb u yâbis sözleri ‘Abdî
O zât-ı muhterem elbet kusûrun bî-gümân saklar

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdî Efendi Karahisâr-ı şarkî nâm mahalde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bir miktâr tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘aliyye eyledikten sonra ibtidâ Belgrâd muhâfızı müteveffâ Selîm Paşa’nın ve ba’dehu Harbut valisi müteveffâ Husrev Paşa’nın kitâbethizmetlerinde ve muahharen Halebü’ş-şehbâ valisi esbak Mustafâ Mahzar Paşa’nın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı vakt u sâ’at eyleyip iki yüz altmış altı senesi meclis-i vâlâ mazbata odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bir aralık sâlise rütbesine nâ’il olduktan sonra Bosna meclisi tahrîrât baş kitâbetine me’mûr ve iki yüz altmış dokuz senesi me’mûriyet-i mezkûreden mehcûren Dersa’âdet’e menkûl olmuştur. Mûmâ-ileyhin Nâ-peydâ isminde fenn-i münâzaraya dâ’ir bir kitâbı ve bir miktâr eş’ârı vardır.

[‘İbret]

Na’t-ı Şerîf

Vücûdun pertev-i nûr-ı hakikat yâ Resûlallâh

Visâlin ‘âşika tâc-ı sa’âdet yâ Resûlallâh

Cemâlin nûruna mahzar olunca şems ü mâh encüm

Cihânı kaplamışdı ebr-i zulmet yâ Resûlallâh

(283)

Bizi çirk-i ma’âsîden hemîşe pâk eden sensin

Kudûmun lücce-i deryâ-yı rahmet yâ Resûlallâh

Niyâz-ı ‘âcizânem hazretinden yüz sürem her dem

Gubâr-ı pâyine ver zerre ruhsat yâ Resûlallâh

Ziyâ-yı nûr-ı zâtın mahv edeser zulmet- i haşri

Bu ‘İbret rû-siyâha kıl şefâ’at yâ Resûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed ‘İbret Efendi mahrûsa-i Bursa’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet mahrûsa-i mezbûre mahkemesine edâ-yı hizmet-i kitâbet eyledikten sonra tarîk-i tadrîse duhûl ile bin iki yüz otuz târîhlerinde cânib-i Hicâza ‘azîmet ve ba’de’l-avde iki yüz otuz altı târîhinde dahi şehr-i Bağdâda tahrîk-i kadem-i ‘azîmet ve o esnâda şehr-i mezkûrda seccâde-nişîn-i irşâd olan kutbu’l-‘ârifîn Şeyh Mehmed Hâlid Efendi Hazretleri câniblerinden ahz-ı dest-i inâbet eyleyip bir müddet ikâmetinden sonra yine mahrûsa-yı mezbûreye avdet ve mürûr kâtibliği hizmetinde bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ’at eylemekte iken bin iki yüz altmış bir senesi şehr-i Ramazânında ‘âzim-i tekye-gâh-ı dâr-ı âhiret olmuştur.

[‘İrfân Bey]

Gazel

Hevâ-yı perçemi sevdâ mıdır nedir bilmem
Hayâl-i hâli süveydâ mıdır nedir bilmem

Çıkan bu âh-ı şerer-pâş-ı nây-ı sînemden
Nevha mı sûz-ı dil-ârâ mıdır nedir bilmem

Hayâli dîde vü dilde girişme-sâz o mehin
Nihânı ‘âşika peydâ mıdır nedir bilmem

Tulû’-ı mihr-i meserret mi yoksa sâkînin
Elinde sâgar-ı sahbâ mıdır nedir bilmem

Kemîn-i fitne mi sayd-ı kulûb-ı ‘uşşâka
Şikenc-i zülf-i mutarrâ mıdır nedir bilmem

Su’âl-i bûs-i leb-i la’lin eylesem ‘İrfân
Cevâbı va’de-i ferdâ mıdır nedir bilmem

Nâzım-ı müşârün-ileyh ‘İrfân Bey defterdâr mektûbcusu Halîl Efendi merhûmun necl-i necîbi olup bin iki yüz kırk iki târîhinde mektûbî-i defteri odasına müdâvemete mübâşeretle kırk dokuz târîhinde Vidin valisi ma’iyyetinde bulunduğu hâlde silk-i Hocagâna ilhâk olunup fenn-i inşâda olan ma’lûmât ve mahâreti iktizâsınca elli üç târîhinde defterdârlık ta’bîrinin mâliye nezâretine kalbiyle (284)nizâmât-ı mâliyenin tecdîdi hengâmda mektûbî-i mâliye odasına mümeyyiz-i sâni ve müte’âkiben mümeyyiz-i evvel olarak elli yedi târîhinde ibtidâları rütbe-i sâlise ve ba’dehu rütbe-i sâniye sınıf-ı sâniysiyle dokuz sene müddet ser-halîfelik mesnedinde imrâr-ı vakt ü sâ’at eyleyip iki yüz altmış beş senesi rütbe-i sâniye mütemâyiziyle mâliye mektûbçuluğu me’mûriyet-i behiyyesine ve muahharen evâmîr-i mâliye müdürlüğü me’mûriyetine ve iki yüz altmış altı senesi sâniyen

mektûbî-i mâliye mesned-i refî'ine noktarîz-i kadr ü kemâl buyrulup işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem 'uhdesine rütbe-i evveli sınıf-ı sânisî tevcîh ü i'tâ buyrulmuştur. Müşârün-ileyh mezâmîn-i âferîn bir şâ'ir-i nükte-bîn olup her vech ile eş'ârı rengîn-ter ü münşeâtı gâyet makbûl ve mu'teberdir.

[‘Ali ‘İzzet Paşa]

Gazel

Ebrûya yâr çîn-i girih-gîr vermesin
Zinhâr dest-i düşmane şemşîr vermesin

Billâhi kendi hüsnüne hayrân olur meded
Âyîne dest-i dilbere tasvîr vermesin

Ser-beste râz-ı 'aşkı olur fâş kimseler
Ol çeşm-i meste ruhsat-ı takrîr vermesin

Bir gün eder zuhûr-ı tebâşîr-i subh-kâm
Dil dest-i âha nâle-i şebgîr vermesin

Takdîre ser-nihâde ol 'İzzet ki gûşîşin
Bî-hûde tab'a zahmet-i tedbîr vermesin

Nâzım-ı müşârün-ileyh kâymakâm 'Ali 'İzzet Paşa Damad Mehmed Paşa merhûmun mahdûmu olup bin yüz otuz yedi târîhinde mektûbî defteri me'mûriyetine revnak-efzâ ve bir müddetden sonra defterdârlık mesnedine ziynet-bahşâ buyrulup bin yüz kırk dört târîhinde kâ'im-makâmlik me'mûriyeti inzimâmıyla 'uhdesine rütbe-i sâmiye-i vezâret bi't-tevcîh birkaç mâh mürûrunda ma'zûl ve bin yüz kırk beş târîhlerinde Bağdâd cânibine sevk olunan ordu-yı hümâyûna me'mûren cânib-i merkûme menkûl olup bin yüz kırk yedi târîhinde Îrân ser-'askerliği 'uhdesinde bulunduğu hâlde havâlî-i merkûmede kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i 'izzete mevsûl olmuştur. Müşârün-ileyh ashbâb-ı dirâyet ve erbâb-ı hüner ü ma'rifetden olup haylice eş'âr-ı güzîdesi vardır.

(285)

[‘İzzet Bey]

Gazel

Derd-i ‘aşk ‘âşık-ı kemterde de dilberde de var
Gör ki sûziş dil-i micmerde de ‘anberde de var

Dilberin lâzım olan câzibe vü ‘işvesidir
Kâmet-i râst sanevberde de ‘ar’arda da var

Hüsn olur gâh neşât-âver ü gâh hûn-rîz
Âbı seyr eyle ki cevherde de hançerde de var

O mehin hâlî de ruhsârı gibi rahşândır
Tâb ü fer mihr-i münevverde de ahterde de var

Dest-i şûy-ı ni’am-ı her dü-cihânız yoksa
Bize neş’e-i mey ahmerde de kevserde de var

Tâc-i şâhâne vü şâhân dahi tâca sezâ
Kâbiliyyet ne ‘aceb serde de efserde de var

Dil-i ‘âşık dil-i zâhid gibi keçkûl olmaz
Gör ki âyîne Sikenderde de berberde de var

Nev-zemîn söylesin ‘İzzet yine bu hâme-i ter
Yoksa nazm-ı kühen ezberde de defterde de var

Nâzım-ı müşârün-ileyh Beylikçi ‘İzzet Bey Benli ‘Ârif Bey merhûmun necl-i
necîbi olup bin iki yüz sekiz târîhinde Hacelik rütbesine nâ’il ve o esnâda mektûbî-i
sadr-ı ‘âli odası hulefâsı sınıfına dâhil olduktan sonra müddet-i kalîle zarfında âmedî

odasına nâ'il me'mûriyetle iki yüz yirmi iki senesi ordu-yı hümâyûn dâhilinde bulunduğu hâlde Beylikçilik refi'ine revnak-efzâ ve iki yüz yirmi üç senesi sâlis 'unvânı ve rûz-nâmeçe-i evvel pâyesi ihsânıyla mesâlih-i müsâlahaya me'mûren Eflak ve Boğdan cânibine sevk ü isrâ kılınıp îfâ-yıhizmet me'mûriyetiyle Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala iki yüz yirmi dört senesi hilâlinde hakkında isnâd olunan ba'zı gûne kelimât-ı nâ-becâyâ mebnî Üsküdâr da Kadıköyü nâm mahalde kazâyâ rızâ kazıyyesi olduğu hâlde 'âzim-i dâr-ı bekâ ve mülâzim-i bâr-gâh-ı rahmet-i Hudâ olmuştur. Müşârün-ileyh dirâyet-kâr ve her veçhile müstakîmü'l-etvâr bir mîr-i 'âli tebâr olup 'ulûm-ı Arabiyyeyi 'Osmâniyye hâfız-ı küübü âti't-tercûme Nusret Efendi'den ve fûnûn-ı Fârisîyeyi dahi Hoca Neş'et Efendi merhûmdan tahsîl eyleyip Türkî vü Fârisî haylice eş'âr-ı güzîde tanzîmine muvaffak olmuştur. Matbû' bir kıt'a dîvân-ı eş'ârı vardır.

(286)

[‘İzzet Efendi]

Gazel

Âh ey büt-i bîgâne-edâ mahremin olsam
Ahvâlimi hep söyler idim hem-demin olsam

Sanma kapılırdım gül-i hûrşîde felekde
Düşsem çemen-i vuslatına şebnemin olsam

Hall eyler idim mes'ele-i cevher-i ferdi
Öpsem lebini vâkıf-ı sırr-ı femin olsam

Gülşende ne 'aynımda idi deste-i sünbül
Ger dest-zen-i kâkûl-i ham-der-hamın olsam

Billûr gibi gerdenine sabr edemezdin
Sarkındılık eylerdim eğer perçemin olsam

Sînemde bakıp zahmıma rahm eylemedin hiç

Bir kerre tabîbim demedin merhemim olsam

Hep hâtır-ı ‘İzzet de varır sâkin olurum
‘Âlemde senin ey büt-i ‘işve gamın olsam

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘İzzet Efendi Yenişehir Fenâr ismiyle meşhûr olan şehir-i cesîmde şa’şa’a-perdâz-ı bezm-i vücûd olup tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliye ve tekmîl-i nusah-ı ‘ilmiyye eyledikten sonra şehir-i mezkûr Müftülüğü hizmeti ‘uhdesine bi’t-tevcîh hizmet-i mezkûre de bulunduğu hâlde imrâr-ı eyyâm ü şühûr etmekde iken sinîn-i ‘ömrü hadd-i erba’îne resîde olmaksızın bin iki yüz otuz yedi sâli hilâlinde rûh-ı revânı kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i ‘izzete rihlet eylemiştir. Mümâ-ileyh ülfete meşreb bir şâ’ir-i ‘âli-neseb olup dîvân-ı eş’ârı medh ü senâyâ şâyân-ı vâ-bestedir.

Nazm

Üftâde-i hûbân Yenişehir Fenârız

Aldık fitili mûm gibi şimdi yanarız

Matla’-ı garrâsı beyne’l-zurefâ meşhûr u zebân-zeddir.

[Ahmed ‘İzzet]

Gazel

Müreccahdır künûz-ı dehre dilde mâye-i ihlâs
Kabâ-yı zîver olmaz hem-fer-i pîrâye-i ihlâs

Olur dâd u sitâdı mükteseb kâlâ-yı maksûdı
Bu benderde o kim i’ mâl eder sermâye-i ihlâs

Kabûl-i inderâs etmez nikab-kârî düşmanla
Esâs-ı müstakîm-i kasr-ı gerdûn pâye-i ihlâs

‘Aceb mi müşfik olsa ‘âşık-ı zâr u dil-figâre
Mürebbîdir o mahdûm-ı güzîne dâye-i ihlâs

Masûn eyler dili tâb-ı temmûz meğer a'dâdan

Sezâder 'İzzet olsun zîver-i sermâye-i ihlâs

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed 'İzzet Bey mahrûsa-i Eğriboz'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup (287) bir müddet sâlifü't-tercûme Sâmî Ebû Bekir Paşa merhûmun hazîne-i varlık ve kethüdâlık hizmetlerinde bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt ü sâ'at eyleyip paşa-yı müşârün-ileyhin vefâtından sonra Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala ol vaktin ta'bîrâtı üzere Bâb-ı 'Âlide vâki kethüdâ kalemi hulefâsı sınıfına ve bir müddetden sonra Darb-hâne-i 'Âmire ketebesini silkine dâhil olarak bir aralık rütbe-i Hâcegânîyi bâ-ihrâz sadr-ı esbak müteveffâ Reşîd Paşa'nın Mûsluk nâm mahalle 'azîmetinde dîvân kitâbeti hizmetine me'mûriyeti vukû'na mebnî Mûsluk tarafına 'azîmet ve bir müddet ikâmetle Dersa'âdet'e 'avdet ve biraz vakit mürûrunda ki bin iki yüz kırk bir senesi hilâlinde mahall-i mezkûre 'azîmet eyleyip Yenişehir Fenâr civârında vâki Serfice nâm mahalde eccl-i mev'ûd ile irtihâl-i dâr-ı âhîret eylemiştir. Şâ'ir 'İzzet Bey bekâyâ Gitti hây mısra'ı vefâtına târîh-i mu'cemdir. Mûmâ-ileyh sanâyi-i şi'riyeyi ber-vefk-ı dil-hâh tahsîl eylemiş olması cihetiyle dakâyık-ı şi're nikât-ı nazma ber-vech-i kemâl-âşînâ bir şâ'ir-i bî-misl ü bî-hemtâ olduğu erbâb-ı ma'ârif 'indinde müsellemler olduğundan başka kendisinin zâde-i tab'ı olmak üzere bir kıt'a dîvânı dahi vardır.

[Muhammed 'İzzet]

Gazel

Muhtel olalı şehir-i pür-âşûb-ı muhabbet

Düştü semen-i kâle-i mergûb-ı muhabbet

Mengûş-ı mücevher gibidir dârda Mansûr

Hoşdur bize nezzâre-i maslûb-ı muhabbet

Maksûd kolaylıkla 'azîzim ele girmez

Çeşm etti fedâ Yûsufa Ya'kûb-ı muhabbet

Tabhâne-i 'ukbâda olur 'illeti ma'lûm

Her hasta eder da'vî-yi Eyyûb-ı muhabbet

Kurtulmadı zencîr-i sitemden daha Mecnûn
Hak düşmanımı etmeye ma'yûb-ı muhabbet

‘İzzet kuluna nâmesidir Hazret-i ‘aşkın
Elden ele gezmez mi mektûb-ı muhabbet

(288)

Nâzım-ı müşârün-ileyh Keçecizâde Muhammed ‘İzzet Efendi bin iki yüzde sudûr-ı ‘asr-ı hamîdîden Sâlih Efendi’nin sulbünden Dersa’âdet’te ziynet-efzâ-yı ‘âlem-i vücûd olup tarîk-i tadrîse dâhil ve bin iki yüz otuz sekiz senesi Galata Mevlevîyetine nâ’il olduktan sonra tenezzül-i ikbâl hâli ile Keşan’a menfiyyen gidip bir sene ikâmetle ‘avdet ederek memdûh-ı mahmûdu’l-hisâl olan hakan-ı cennet-mekânın mazhar-ı hüsn-nazar kadr-dânîsi olmakla kesb-i imtiyâz ve iki yüz kırk bir senesi Mekke-i Mükerreme Mevlevîyeti ve kırk iki senesi dârü’l-hilâfet ü’l-’ilmiyye hükûmeti pâyelerini ihrâz eylemiş iken iki yüz kırk beş senesi meydânda olan Rusya seferinin devâmını isteyen cengcilere karşı sulh-cû olduğundan gamz u nifâk ashâb-ı şikâk ile şehir-i Sivas’a nefy ü iclâ olunup senes-i merkûme hilâlinde ‘âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Vefâtına şeyhülislâm sâbık ‘Ârif Hikmet Beyefendi’nin eser-i hâmeleri olan târîh-i garrâdır. ‘İzzet şâ’ire de kıydı cihân müşârün-ileyh akrânı nâdir bir şâ’ir-i mâhir olup biri Bahâr-ı Efkâr ve diğeri Hazân-ı Âsâr nâmıyla iki kıt’a dîvân-ı belâgat-unvânı ve Mihnet-keşân ve Gülşen-i ‘Aşk isminde dahi iki kıt’a âsâr-ı mu’ciz-beyânı vardır.

[‘İzzet Efendi]

Kıt’a

Âsumân-ı vücûd-ı Hayderde
Pür-ziyâ-yı neyyireyindir Hasaneyn
Neşr-i envâr-ı âl-i Zehrâ’ya
Maşrı kayn oldu ‘İzzet ol kamereyn

Nazım-ı mûmâ-ileyh ‘İzzet Efendi sâlifü’ t-tercüme hazîne-i hâssa nâzırı Zîver Efendi’nin birâder-i pâkize-gevheri olup defter-hâne-i ‘âmire kalemine müddet-i medîde müdâvemet ederek bi’l-âhire Hacelik rütbesine nâiliyetle bekâm olduktan sonra odun emâneti hizmetinde müstahdem olduğu hâlde

Vâsıl-ı cennet ide ‘İzzet Efendi’yi Vedûd

târîhi ‘adedi bin iki yüz altmış iki senesi irtihâl-i dâr-ı âhîret eylemiştir. Bâlâda muharrer olan kıt’asından başka âsârına dest-res olunamamıştır..

(289)

[‘İzzet Efendi]

Târîh

‘İzzetâ ezberleyip târîh-i tâmin söyledim

Mushaf-ı rûy-ı zekîde hat pedîd oldu bu sâl

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız ‘İzzet Efendi şehri’l-asl olup mukaddema bir müddet evkâf-ı hümayûn nâzırı esbak Şevki Efendi’nin imâmet hizmetinde bulunup muahharen nezâret-i merkûme dâhilinde vâki muhâsebe odasına biraz vakit müdâvemet ve ba’dehu mülhakât zimmeti odasına nakl-i me’mûriyet eylemiş iken bin iki yüz altmış sekiz sâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Şi’ir ile şöhreti yoktur.

[‘İzzet Bey]

Gazel

Gönül bir Bosnevî Boşnak beçenin oldu hayrânı

Reh-i ‘aşkında etti bu dil-i şûrîde pûyânı

Ham edip kâmetim hamyâze-i çille-i ebrûsı

Dil-i mecrûhumu sad-pâre kıldı tîr-i müjgânı

Ne çekdi dil lisân ile edince ülfet ol şûhun

Velî sevdâ-yı ‘aşkından yine çekmedi dâmânı

Silâh belde bıçak elde gelicek pür-gazab bezme

Dil-i bîcâreyi lertzân edip kıldı hirâsânî

Delikanlıdır ‘İzzet kan eder belki hazer eyle

Çalış rıfk ile sayd eylemeğe ol vahşi ceylânı

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed ‘İzzet Bey Filibe kazâsı vücûhundan Küçük Hüseyin Bey’in veled-i sâhip-hıredî olup kırk yaşından sonra tahsîl-i ‘ulûma hâhiş ederek Filibe Müftüsü Mehmed Râşid Efendi’nin meclis-i dersine hâzır olduğu hâlde beş sene zarfında me’zûniyet şerefine nâil ve bâ-i’tibâr-ı hâric tarîk-i tedrîse dâhil olduktan sonra bin iki yüz altmış iki senesi Rûmeli cânibine şeref-vukû’ olan seyâhat-i ma’âlî menkabet-i cenâb-ı şehriyârî esnasında Fizanlık nâm mahalde huzûr-ı lâmi’ü’n-nûr hazret-i tâcdârîde ‘uhdesine Bosna kazâsı Mevleviyeti tevcîh ü ihsân buyrulup nâil-i me’mûl olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından mukaddem dâr-ı bekâya rihlet etmiştir. Takvîm-i Vekâyî’ nüshalarında ba’zı târîhleri mestûr ve mukayyettir.

[‘İzzet Paşa]

Na’t-ı Şerîf

Eyâ şâhinşeh-i iklim-i sübhânellezi isrâ

Ve yâ fermân-ı revâ-yı hat-ı ‘ulyâ-yı vemâ evhâ

(290)

Hıdv-i enbiyâ sâhip-serîr-i kurb-ı ev ednâ

Habîb-i Hazret-i Mevlâ şefî’-i rûz-ı vâveylâ

Münevver eylemişdi ‘âlem-i lâhûtı envârın

Şu demler kim bu ‘âlemler idi nâ-bûd u nâ-peydâ

Hitâb-ı rahmetenli’l-’âlemîne eyledi mazhar

Hudâ zât-ı şerîfin ey resûl-i merhamet-pîrâ

Bütün bâ-y u gedâ siyyân olan dîvân-ı kübrâda
Usât-ı ümmete sensin penâh u melce' ü me'vâ

Şefî'ü'l-müznibînsin bir siyeh-rû bendeyim bende
Beni âlûde-dâmân etti çirk-i ma'siyet hayfâ

Garîk-i bahr-i 'isyânım harîk-i nâr-ı tuğyânım
Vücûhıyla perîşânım zelîl ü mücrim ü rüsvâ

Şefâ'at eyle hevl-i rûz-ı rüst-â-hîzden kurtar
Beni zîr-i livâyü'l-hamde kıl lutfun ile isrâ

Eli bağı esîr-i dûzah etme yâ Resûlallâh
Ne denli mücrim ise ümmetindir 'İzzet-i şeydâ

Nâzım-ı müşârün-ileyh Ahmed 'İzzet Paşa Erzincanlı el-hâc 'Osman Paşa merhûmun Girid valisi bulunduğu hengâmda ki bin iki yüz yirmi dokuz târîhinde Girid cezîresinde vâki Resmo nâm kasaba da sulb-i müşârün-ileyhden kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup muahharen müşârün-ileyhin vefâtı vukû'ıyla Dersa'âdet'e muvâsalat ve dört sene müddet ikâmetle Erzincan kazasına 'azîmet eyleyip iki yüz kırk iki senesi kaza-yı mezbûr voyvodalığına nasb ve 'azlinden sonra iki yüz elli bir senesi hilâlide Erzurum eyâleti dâhilinde bulunan 'asâkir-i redîfe binbaşılığihizmetiyle silk-i 'askeriye dâhil ve bir sene mürûrunda miralaylık rütbesine nâil olarak iki yüz elli altı senesi Çıldır kazası kâymakâmlığına memûr ve bir sene müddet kâ'im-makâmlık-ı mezkûrda güzârende-i eyyâm-ı şühûr olduktan sonra iki yüz elli yedi senesi "livâ-yı muzaffer" lafzı târîh olduğu vechle 'uhdesine livâlık rütbe-i mu'teberesi bi't-tevcîh Anadolu ordu-yı hümâyûnu erkân-ı meclisi a'zâsı silkine bi'l-ilhâk iki yüz altmış dört senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala o aralık 'uhdesine ferîklik rütbesi bi't-tevcîh muahharen teşkîl olunmuş olan 'Irak ordu-yı hümâyûnuna memûriyeti bi'l-icrâ Bağdad cânibine sevk ü isrâ kılınmış iken iki yüz altmış senesi hilâlide bâ-rütbe-i sâmiye-i vezâret Hakkari eyâletine ve iki yüz altmış

altı senesi eyâlet-i (291) merkûmeden bi'l-infisâl Dersa'âdet'e muvâsalatla altmış yedi senesinde Şâm-ı şerîf eyâletine ve iki yüz altmış sekiz senesinde Cidde-i mu'azzama eyâletine revnak-efzâ olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem eyâlet-i merkûmeden munfasılan Dersa'âdet'e muvâsalat eylemiştir. Müşârün-ileyh dirâyet-i kâmile ashâbından olup bir miktâr eş'ârı dahi vardır.

[‘Osmân ‘İzzet]

Gazel

Cümle müjgânıma dürr-i teri tanzîm edeyim
Nakd-i ‘aşkım diyerek yârime teslîm edeyim

Cevr ü eltâfı ile mümteziç ahvâl oldum
Nahs u sa’d ile dili nüsha-i takvîm edeyim

Gücenip yâr bu mazmûn ile ağyâre dedi
Lutf u ihsânımı ‘uşşâkıma ta’mîm edeyim

Eyledi şâh-ı hasen hatt-ıla hep cevre yasağ
Resm-i ümîd-i vefâyı dile terkîm eyledim

Silk-i gevher gibi tahmîs ile bâlâ-ter ede
‘İzzetâ nazmını nazm-âvere takdîm edeyim

Nâzım-ı müşârün-ileyh ‘Osmân ‘İzzet Efendi sâlifü’t-tercüme Mehmed Râşid Efendi merhûmun sulbünden mahrûsa-i Bursa’da bin iki yüz yirmi altı târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mevrûs-ı peder olan tabi’at-i şi’riyesi iktizâsınca iktisâb-ı ‘ilm ü ma’rifetle sa’y u gayret ve âtiyü’t-tercüme ‘İffet Efendi merhûmdan fûnûn-ı Fârisiyyeyi ve mahrûsa-i mezbûre ulemâsından ‘Ali Rızâ Efendi’den dahi ‘ulûm-ı ‘Arabiyyeyi tahsîl ü tekmîle ve bezl ü sa’y ü makderit eyleyip iki yüz elli bir senesi bâ-ibtidâ-yı hâric bir kıt’a Bursa müderrisliği rû’ûs-ı hümayûnuna dahi nâil olmuş ise de ilâ el-ân hattâtlık sanatıyla me’lûf olarak ihtilâs-ı vakt eyledikçe ba’zı ashâb-ı isti’dâda ta’limi fûnûn-ı Fârisiyye ve tefhîm-i ‘ulûm-ı sâire eylemekde

bulunmuştur. Mûmâ-ileyhin dîvân olacak miktâr eş'ârı olduğundan başka bin iki yüz yetmiş senesinden bin dörtyüz senesi gâyetine kadar müddetle çehre-nümâ-yı 'âlem-i şühûd olacak etfâle ta'yîn olunacak sûretde ve ol isim ve mahlas ile müsemmâ olacak etfâlin vilâdetini beyân eyleyecek heyetde bir takım isim ile mahlası câmi' bir kıt'a mecmû'a-i (292) latîfe tanzîmine dahi muvaffak olmuştur. Mecmû'a-i mezkûreden nümûne olmak üzere bin iki yüz yetmiş bir senesi ibtidâsından bin üç yüz senesi nihâyetine kadar müddetde tevellüd edecek etfâle isim ve mahlas olacak sûretde altmış 'adet esâmî ve mahlas teberrüken zîrde tahrîr ve işâret kılınmıştır ki bâlâlarında olan hatdan müstefâd olacağı vechle her biri birer seneye târihtir. Mustafâ Belîğ, 'Ömer Kâzım, Ebû Bekir Nazîf, 'Abdülganî Nedîm, 'Abdülganî Süheyl, 'Abdülhâdî Mazhar, Ebû Bekir Belîğ, Halîl Râtıb, Hüseyin Mazhar, Ahmed Mazhar, Halîl Sâkıb, Sâlih Mazhar, Ya'kûb Nizâmeddin, 'Abdülhamîd Servet, İbrâhîm Mazlûm, İshâk Servet, Yûsuf Hûrşîd, 'Abdürrahîm Fâzıl, 'Abdüllatîf Nazîf, 'Abdülganî Subhî, Süleymân Nizâmeddin, Halîl Pertev, 'Abdüllatîf Belîğ, 'Abdülganî Sâmi, 'Abdülganî Âlî, 'Osmân Hayret, 'Abdülkerîm Sâbit, İshâk Zâtî, Mehmed Zarîf, 'Abdülganî Vesîm, 'Abdülganî Vesâyî, 'Abdülganî Hakkı, 'Abdürrahmân Ferah, 'Ömer Fahreddin, Selîm Mazhar, 'Abdülganî Ahsen, 'Abdülganî İhsân, 'Abdullâh Mazhar, 'Abdülganî Enîs, Halîl Hayret, 'Abdülkerîm Fâzıl, 'Abdülganî Şu'ayb, İdrîs Mazlûm, İbrâhîm Gâlib, 'Abdülmu'în Mazlûm, Ya'kûb Servet, 'Abdülganî 'Azmi, Ahmed Muhtâr, Mehmed Râgıb, 'Abdülganî Hüsnî, 'Abdurrahmân Fahrî, 'Osmân Hâlid, Süleymân Servet, Nu'mân Nizâmeddin, İsmâ'il Nizâmeddin, 'Abdülganî Sâlim, Hâfız 'Ömer, Ya'kûb Zâtî, İbrâhîm Nâzîf, 'Ali Zarîf mûmâ-ileyhin işbu tertîb-i esâmîde vâki olan himmeti şâyân-ı teşekkür bir keyfiyettir.

[‘İzzet]

Gazel

Besmeyle kıldım ahvâli beyâne ibtidâ
Hamd-i bî-hadd Hâlık-ı kevn ü mekâne bî-riyâ

Ola rûh-ı şâh-ı kevneyne nice yüz bin salât
Cevher-i zâtıyla ziynet buldu cümle mâsivâ

Âline ashâbına her demde olsun tarzıye
Her biri oldu semâ-yı şer'a necm-i ihtidâ

Besmeleyle hamd edip kıldım salât u tarzıye
Eyledim Kur'ân'la isr-i Resûle iktidâ

‘İzzetâ dîbâce şeklinde bu bî-hemtâ gazel
Matla’-ı ser-levha-i eş’ârım olduysa sezâ

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘İzzet Efendi mevâlî-i ‘izâmdan âti’t-tercüme ‘Abdülazîz Efendi’nin (293) Sulbünden Dersa’âdet’de bin iki yüz kırk bir senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli bir senesi tarîk-i tedrîse uhuvvet ile bir müddet bâb-ı fetvâ-penâhîde kademât-ı şer’iyyede bi’l-istihdâm fenn-i inşâda olan miknet ü kudreti îcâb ve iktizâsı olmak üzere muahharen Anadolu Sadâret hâric kitâbetinde dahi bir vakit imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra iki yüz altmış sekiz senesi vâlidî mûmâ-ileyhin mevleviyetiyle Şâm-ı şerîfe ‘azîmetinde Beytü’l-mâl kassâmlığı memûriyetine memûr ve ta’yîn kılınmış ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin esnâ-yı tab’ında Batum cânibinde bulunan ordu-yı hümâyûn kadılığı memûriyetiyle mahall-i mezkûre ‘azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[Hüseyin ‘İzzet Efendi]

Gazel

Nigâh-ı merhamet etmez misin ey kadd-i mevzûnum
Perîşândır ser-i zülfün gibi hâl-i diğer-gûnum

Gidelden ey meh-i sûz-efkenim sen milket-i dilden
Ne gözler yaşlarımı döktürür bilsen tâli’-i dûnum

Bırakmam kayd-ı zülfün elden efzûn olsa da cevrin
Sana ez-cân u dil âşüfte vü hayrân u meftûnum

Dolaşdı Mâverâünnehir'den Nîl murâd üzre
Şat-ı hicrâna dûş oldu nihâyet çeşm-i Ceyhûnum

Nice dânâları lâl eyledi hayretle ey 'İzzet
Kümeýt-i tab'ıma peyrev olaldan kil-k-i gülğûnum

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin 'İzzet Efendi Rûmeli de kâ'in Karaferye nâm kasabada bin iki yüz kırk beş târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup kitâbet tarafına meyl ü rağbetle ilâ el-ân medine-i Silivri'de kitâbet hizmetiyle istihdâm olunmakda bulunmuştur.

[Şeyh 'Azmî]

Gazel

Nukûş-ı reng-i rûdan sâni'i bir nûr göstermiş
Ta'ayyün mazharında sanma 'aynı dûr göstermiş

Tecellî-yi 'ıyânı rû-nümâdır cem'-i vahdetde
Kelîme zât-ı mutlak gûyiyâ kim tûr göstermiş

Teni pûşîde-i cân eylemiş çün....zenbûr
Ne sırdır sun'-ı Hak ol hâneyi mestûr göstermiş

Merâyâ-yı 'ıyâna mün'akis ol mâh-rû ammâ
'Uyûn-ı kec-nigâha bir şeb-i deycûr göstermiş

Edip deşt-i 'izârı kâkül ü zûlf-i siyeh-rû pûş
Misâl-i leşker-i kâfir 'aceb tabur göstermiş

(294)

Nice âyîne-i âsârda manzûr vech üzre
Hudâ 'Abdûlmecîd Hâmı şeh-i Mansûr göstermiş

O şeh kim hat- keşîde eylemiştir safha-i hüsne
Yeniden hükm-i ‘aşka ‘Azmiyâ mensûr göstermiş

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh ‘Azmi Efendi Gelibolu Mevlevîhânesi şeyhi ‘İzzet Efendi merhûmun mahdûmu olup bin iki yüz kırk bir senesi pederi mûmâ-ileyhin vukû’-ı vefâtıyla dergâh-ı mezkûr meşîhati ‘uhdesine tevcîh kılınmıştır. Fünûn-ı Fârisîye de bir miktâr behresi olmak hasebiyle ba’zı dervîşâna ta’lîm ve tefhîm-i müşkilât-ı Mesnevî eylemekte bulunmuştur.

[Mehmed ‘Azmi]

Na’t-ı Şerîf

Vücûdun pertev-i nûr-ı Hudâdır yâ Resûlullâh
Cemâlin mihr-i rahşân-ı Hudâ’dır yâ Resûlullâh

Fürûğ-ı tal’atinden iktibâs-ı nûr için her dem
Derinde mihr ile meh cebhe-sâdır yâ Resûlullâh

Zihî bedrû’d-dücâ kim şu’le-i mihr-i cebîninden
Dil-i zulmet –serâ pertev-ribâdır yâ Resûlullâh

Vücûd-ı rahmet-i mahzın zuhûra gelmeden maksad
‘Usât-ı ümmete Hakdan ‘atâdır yâ Resûlullâh

Nice bîmâr dilânı yek-nefesde zinde eylersin
Makâlın âb-ı Hızr-ı cân-fezâdır yâ Resûlullâh

Kalem-cünbân-ı na’t olmak ne haddi ‘abd-i nâçîzin
Senin meddâh-ı hâssın Kibriyâdır yâ Resûlullâh

Hezâr-âsâ kalem şâh-ı benân-ı fikretim üzre
Nevâlar etse vasfinla becâdır yâ Resûlullâh

Güneh-kârım siyeh-rûyum eğer ki rûz-ı mahşerde
Şefî' olmaz isen hâlim fenâdır yâ Resûlullâh

Meded ol dest-gîr ü çâre-sâzi 'Azmî-i zârın
Garîb ü hâk-sâr u bî-nevâdır yâ Resûlullâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed 'Azmî Efendi el-hâc Mehmed Cennet Efendi nâm bir zâtın sulbünden Dersa'âdet'de bin iki yüz kırk beş senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli altı senesi mekteb-i Ma'ârif-i 'adliyye şâkirdânı silkine bi'l-ilhâk iki yüz altmış üç senesi lede'l-imtihan mâliye hâziresinde vâki Anadolu mesâfirât muhâsebesine müdâvemet mübâderet ve iki yüz altmış sekiz senesi tarîk-i 'aliyye-i Halvetiyye meşâyihinden Kuşadalı el-hâc İbrâhîm Efendi merhûmun halîfelerinden ve meclis-i ma'ârif a'zâsından Ruscuklu 'Ali Fethi Efendi'den ahz-ı yed-i inâbet eylemiştir. Zâdegân-ı (295) ebyâtını câmi' mecmû'a-gûne bir eser-i matbû'ı ve bir miktâr eş'âr-ı masnû'ı vardır.

[Süleymân 'İzzî]

Kıt'a

Her nazar-bâz-ı felekden sakla mihr-i sîneni
Pek sakın seng-i havâdîsden hûmâ âyîneni
Sâde-rûyânın edip fikr-i hatın ey tıfl-ı dil
Fikr-i şâm-şenbeden târ eyleme âzîneni

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi vak'a-nüvîs Süleymân 'İzzî Efendi Baltacılar kethüdâsı Halîl Ağa nâm bir zâtın ferzend-i ercümendi olup dîvân-ı hümâyûn kaleminden neş'etle fenn-i inşâda nümâyân olan mahâreti iktizâsınca bir müddet vakâ-nüvîslik hizmetinde ve muahharen teşrîfâtı-yi dîvân-ı hümâyûn memûriyetinde bir müddet ibrâz-ı sıdk u istikâmet eyleyip bin yüz altmış sekiz târîhinde memûriyet-i mezkûre 'uhdesinde olduğu hâlde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyhin ma'ârif-perver bir şâ'ir-i nûkte-ver olup târîh ü dîvânı müselleme ve meşhûr ve ba'zı âsârı Sâlim Efendi tezkiresinde mukayyed ve mastûrdur.

[Nu'mân 'İzzî]

Târîh-i Güzîde

Oldu şâh-ı dâd-ver Mustafâ
Mülk-i kurb-ı Hakda Sultân Mustafâ kıldı makâm
Mevlîdiyle 'Ayşe sultân cihânı kıldı şen
Vezâret aldı baba mahv edip seyfiyle Rusu

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Nu'mân 'İzzî Efendi Kastamonu eyâletinden olup Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala sâlifü't-tercûme Sürûrî Efendi merhûmdan bir miktâr tahsîl-i 'ilm ü ma'rifet eyledikten sonra ki bin iki yüz yirmi beş sâli hilâlinde medine-i İzmir'e 'azîmet eylemek üzere Dersa'âdet'ten hareketle Şa'bân içinde Gitti mülk-i bekâya 'İzzî târîhi mantûkınca esnâ-yı râhda füc'et-i irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bâlâda keşîde-i silk-i sutûr olan çend 'âdet târîhinden başka eş'âr-ı manzûr-ı 'âcizi olmamıştır.

['Abdül'azîz Efendi]

Nazm

Pâye-i kadrini derk etmeye 'âric olamaz
Kılsa süllem eğer endîşe bu nüh eyvânı

Na't-i pâk-i şeh-i kevneyne ne mümkün ki 'Azîz
Veresin hâme-i idrâkin ile pââyânı

Nâzım-ı mûmâ-ileyhŞeyh 'Abdül'azîz Efendi Bağdad Mevlevîhânesi post-nişîni Yahyâ Efendi merhûmun mahdûmu olup bir müddet ba'zı memâlik ve büldânda seyr ü seyâhat ve bir vakit dahi Dersa'âdet'de ikâmet eyledikten sonra âsitân-ı cenâb-ı Molla hünkârda çille-keş-i hizmet olarak muahharen Bağdad'da pederleri müteveffâ-yı mûmâ-ileyhden müntakıl-i hânkâh-ı mezkûre meşîhatine nâ'il ve bin yüz elli târîhinde kurb-gâh-ı cenâb-ı Ma'bûda 'âzim ü vâsıl olmuştur.

['Abdül'azîz]

Târîh

Sâlikân-ı Halvetiyye mürşidi şeyhü’ş-şüyûh
Ya’nî kim şeyh Hikmetî kabrinde râhatlar bula

Geldi bir târîh ‘Azîzâ tab’ıma fevti için
Cây-gâh-ı Hikmeti Mevlâ kusûr-ı ‘adn ola

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdül’azîz Efendi Bursevî ‘Abdülhâdî Efendi-zâde sâlifü’t-tercüme Emîn Efendi merhûmun mahdûmu olup bin yüz elli beş târîhinde bâ-i’tibâr-ı hâric tarîk-i tedrîse dâhil ve bin yüz yetmiş beş sâli hilâlinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyhin bâlâda keşîde-i silk-i sutûr olan târîhinden başka eş’ârı manzûr-ı ‘âcizi olmamıştır.

[‘Abdül’azîz Efendi]

Kıt’a

Yek-câm-ı vâsfin ile çarh-ı desîse-kâr
Mest ü harâb-ı gaflet eder ehl-i devleti
Ettik o yâre gerçi hekîmâne intisâb
Lîkin bir özge derde düşürdük tabâbeti

Nâzım-ı mecmû’a-i hüner-mendi ser-etibbâ-yı şehriyârî ‘Abdül’azîz Efendi sâlifü’t-tercüme müverrih Subhî Efendi merhûmun mahdûmu olup hasbe’l-isti’dâd fenn-i tebâbetde tahsîl-i miknet ü mahâret eyleyerek bir aralık etibbâ-yı şehriyârî sınıfına dâhil ve bin yüz yetmiş bir târîhinde bir kıt’a müderrislik rû’ûs-ı hümâyûnuna nâ’il olduktan sonra yüz seksen dokuz târîhinde riyâset-i tıbbiyye mevsûl ve bir sene mürûrunda riyâset-i mezkûreden ma’zûl olarak yüz doksan yedi sâlinde metrûk Üskûdar mevleviyetine makrûn ve müddet-i ‘örfiyyesini ba’de’t-tekmîl cezîre-i İstanköy’e nefy ü targîb kılınması rû-nümûn olmakla cezîre-i mezbûreye ‘azîmet (297) eyleyip sene-i mezbûre hilâlinde şifâ-hâne-i dâr-ı ‘ukbâyâ nakl u rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh ashâb-ı ‘ilm ü ma’ârifden olup ahkâm-ı felekiyâta dâir müneccim ‘Ali-şâh-ı Harizmî’nin Eşcârü’l-esmâr nâm kitâbıyla

Mehmed Şerîf Bekrî'nin Bürhânü'l-kifâye isminde olan kitâb-ı Fârisîyesine Türkçe tercümeleri ve ahlâka müte'allık bir risâle-i mu'tebereleriyle müretteb bir kıt'a dîvân-ı fesâhat-beyânları olduğu mütâla'a-güzâr-ı 'âcizi olmuştur.

[‘Abdül’azîz]

Gazel

Ne zamân fikr-i lebi hâtır-ı nâ-kâma düşer
Sanki bir dâne kirâz sâgar-ı gül-fâma düşer

Dâimâ fikr-i sürûr eyleyen ehl-i âmâl
Şîve-i cevri-i felekle bütün âlâma düşer

Pek sühûletle eğer matlaba el ermez ise
O zamân raht-ı emel dâmen-i ibrâma düşer

Düşürür bir gün olur lağziş-i pâ-yi ikbâl
Fikr-i rif'at ile ol kim heves-i kâma düşer

Gördüğüm şevki hesâb etsem ‘Azîz ‘âlemde
Yılda bir iki olursa o da bayrâma düşer

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdül’azîz Efendi Dersa’âdet’de bin iki yüz on altı târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz otuz beş târîhinde tarîk-i feyz-i refîk-i tadrîse duhûl ile beş sene mürûrununda meslek-i niyâbete râğbet ve ol veçhile on mâh müddet Nazilli nâm kasabada ve yirmi mâh miktârı cîsr-i Ergene ta’bîr olunan mahalde ve otuz mâh müddet medine-i Manisa’da ve altı mâh miktârı medine-i Isparta’da ve otuz dört mâh müddet medine-i Tırnovi’de ve yirmi iki mâh miktârı Tekfûr Dağında ve on mâh müddet Uzunca-âbâd Hasköyü nâm memleketde ve otuz mâh miktârı medine-i Kütahya’da ve otuz iki mâh müddet Medine-i Kayseri’de ve on altı mâh miktâr sâniyen medine-i Manisa’da ikâmetle ber-vech-i hakkâniyet icrâ-yı ahkâm-ı şerî’at eyledikten sonra iki yüz altmış iki senesi Beytü’l-mâl kassâmılgı memûriyetine revnak-tırâz-ı fazl u kemâl buyrulup iki yüz altmış üç senesi İzmir

Mevleviyeti pâyesini ihrâz ile nâil-i mukaddeme-i âmâl ve iki yüz altmış sekiz (298) senesi şehir-i Şa'bânında Şâm-ı şerîf Mevleviyetine revnak-bahş-ı kemâl olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem Manisa kazası niyâbetine memûren mahal-i mezkûre 'azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyh ashâb-ı fazl u kemâlden olup Devhaü'l-meşâyih nâm eser-i mu'teberi tezyîle muvaffak olduğundan başka haylice eş'âr-ı belâgat-şî'ârı vardır.

[‘Azîzî Efendi]

Gazel-i Nâ-tamâm

‘Âşıkın kadrini bilmez dil-rübâlardan meded
Kulları hâlini anmaz pâdişâlardan meded

Her biri mihr-i cihân-ârâ gibi hercâyîdir
Zerre-i nâçîze bakmaz meh-likâlardan meded

Her yüreksiz ***** ol kaşı yayı çeker pehlûsına
Ok gibi ammâ kaçarlar mübtelâlardan meded

Ey ‘Azîzî hecr ile ölmekden özge çâre yok
Derd-i ‘aşka hergiz umma bî-vefâlardan meded

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh ‘Azîzî Efendi ibtidâ tarîkat-i ‘aliyye-i Bektaşîyyeye sülûk ile muahharen tarîkat-i ‘aliyye-i Mevlevîyyeye nakl eyleyip Gelibolu Mevlevihânesi şeyhi Kadrî Efendi merhûmun zânû-yı irâdetine ser-nihâde-i ta'zîm ve bir müddet ba'zı memâlik ve büldânda seyr ü seyâhatle sâkin ve mukîm olduktan sonra Rumeli de kâ'in kasaba-i Vidin'de vâki' hânkâh-ı Mevlevîyye meşîhatine nâ'iliyetle yüz kırk târîhinde dâr-ı bekâya rihlet eylemiştir.

[‘Uşşâkî Efendi]

Şarkı

*****Esrâr Dede = yedeksüz= yeleksüz, şeklinde geçmektedir. “Tezkire-i Şuara-yı Mevlevîyye, Esrar Dede, İlhan Genç, Ankara, AKM Yay. İlgili maddeye bak.

Aşkınıla şehâ yandığımı edemem izhâr
Ey kân-ı kerem-cûd u sehâ-ma'den-i dildâr

Her meyde birer bûse meze verme ki ikrâr
Ey kân-ı kerem-cûd u sahâ-ma'den-i dildâr

Sahbâ-yı lebin***** sunmağ ile yâre doyulmaz
Pek vahşidir ünsiyeti güc câme doyulmaz
Havf eyleme esrârımız ağyâre duyulmaz
Ey kân-ı kerem-cûd u sahâ-ma'den-i dildâr

Lâhor şalı mûy-ı miyâna kuşanırsın
Üftâdene cevır etmeye dâim özenirsin
Mahbûb-ı dil-ârâmı görünce gücenirsin
Ey kân-ı kerem-cûd u sahâ-ma'den-i dildâr

Sen söyle demişsin a güzel geçdi zamânım
Dünyâya değışmem seni ben kaşı kemânım
'Uşşâkîni sen etme fedâ rûh-ı revânım
Ey kân-ı kerem-cûd u sahâ-ma'den-i dildâr

(299)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed 'Uşşâkî Efendi 'Uşak kazası ahalisinden olup bin yüz doksan târîhinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala 'ulûm-ı 'âliyeyi Palabıyık Hoca-i merhûmdan tahsîl ederek bir kıt'a müderrislik rû'ûs-ı hümâyûnuna nâil olmuş iken iki yüz elli yedi senesi dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyh tarîkat-i Bektaşîyye mensûbâtından olmak hasebiyle eş'ârından bûy-ı tasavvuf istişmâm olunur.

[‘İsmet Efendi]

Târîh

*****Kelime metinde “lebini” şeklinde geçmektedir ancak vezin gereğı bunun “lebin” olması gerekmektedir.

Hem-civâr-ı Ahmed ide Vâsıkı Hayy u Kadîm

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Mehmed ‘İsmet Efendi şehri’l-asl olup tarîk-i tadrîse duhûl ile muahharen tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyyeye dahi sülûk eyleyip bin yüz altmış sâli hilâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Şâhidî merhûmun Lugatnâmesine bir kıt’a şerhi ve bir ‘adet târîh ile bir ‘adet risâlesi olduğu Tuhfetü’l-Hattâtîn nâm tezkirede mastûr ve mukayyettir.

[‘İsmet Efendi]

Gazel

Nahl meşrebce nice meyvâ peydâ olur ‘âlem bu ya
Zevke bak yokdan neler peydâ olur ‘âlem bu ya

Görme ahkâr kimseyi yek beyza-i nâçîzden
Refte refte mûrg-i bî-hemtâ olur ‘âlem bu ya

Yıkma bu deryâ-yı mihnet içre bir dil-keşi sen
Bâd-bân-ı ‘aşka bir a’dâ olur ‘âlem bu ya

Gamze-i ser-tîzine dil bağlamakdan ‘âşıkân
Derd alır dermân bulur şeydâ olur ‘âlem bu ya

Sûz-ı âh u medd-i âhımdır bu gün ey meh-likâ
Ahker-i dilden şerer-efzâ olur ‘âlem bu ya

Yok yeri erbâb-ı ‘aşkın çarh-ı gerdûn içre kim
Câh ile câhil zevi’ d dünyâ olur ‘âlem bu ya

Çek tekâpû ‘âleminde bu fîrâkı ser-te-ser
Bir temennâ-yı visâl îmâ olur ‘âlem bu ya

Gam-güsâr olsam ne mâni' zirve-i hicrân ile
Kîmyâ-yı behceti me'vâ olur 'âlem bu ya

'Âlem-efrûz bir güzel cân u ciğer mevcûd iken
Zâhidin derdi fakat güştâ olur 'âlem bu ya

Gel revân ol yâ gibi cûy-ı irâdetle müdâm
Menzilin Mevlâ bilir a'lâ olur 'âlem bu ya

Gam yeme ağyâr için zerre gönülden 'İsmetâ
Çünkü her Fir'avna bir Mûsâ olur 'âlem bu ya

(300)

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'İsmet Efendi şehir-i Diyârbakır'da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz otuz bir târîhlerinde mısır-ı Kâhire tarafına 'azîmet ve yirmi sene miktârı hıdemât-ı Mısriyyede istihdâm olunduktan sonra Dersa'âdet'e muvâsalat ve bir müddet ikâmetle cânib-i Anadolu'ya 'azîmet ve ba'zı mütesellimîn ve voyvodaların kitâbetle mâ'iyetlerinde bir zamân meks ü ikâmet eyleyip muahharen Kastamonu defterdârı ve ba'dehu Sivas defterdârı ma'iyetlerinde dahi bir vakit hizmet-i kitâbetde bulunduktan sonra Musul Valisi müteveffâ İnce Bayrakdaroğlu Mehmed Paşa'nın dîvân kitâbetine memûr ve o sûretle dahi bir müddet güzârende-i eyyâm u şühûr olduktan sonra paşa-yı müşârün-ileyhin vefâtında Dersa'âdet'e 'avdet ve bir vakit mürûrunda hazîne-i celîle-i mâliye tarafından tahrîrât kitâbeti hizmetiyle cânib-i Anadolu'ya 'azîmet ve birkaç sene zarfında hizmet-i mezkûreden müfârekâtına mebnî Trablus-garb cânibine revân ve ol havâlîde dahi bir zamân pûyân olarak iki yüz altmış yedi târîhlerinde der-i 'aliyyeye bi'l-muvâsala Paşakapısı kurbünde bir bâb mektûbçu dükkânı küşâdıyla gûşe-gîr-i ârâm olmuştur. Mûmâ-ileyhin nesr ü nazma dâir haylice güftârı ve kendine mahsûs etvârı vardır.

[İsmâ'il 'İsmet Efendi]

Gazel

Gönülde şu'le-i cân-sûz u dūd-ı âh var serde
Yine oldum düçâr 'aşk âteşiyle bir gam-ı serde

Hayâl-i la'l-i şîrînle ey sâkî-i gül-çihre
Ne kanlar nûş eder erbâb-ı 'işret bezm-i sâgarda

Gamınla bana dünyâ düzeh oldu ey kıyâmet-kadd
Girîbânın nola der-dest edersem rûz-ı mahşerde

Beyim 'uşşâka vazgeç nâz u nahvet eylemekten kim
Seni rencîde-hâtır etmesinler tarz-ı âharda

Bu nâyistân-ı 'âlem içre 'İsmet görmedik asla
Senin âsâr-ı hâmede olan lezzâtı şekerde

Nâzım-ı mumâ-ileyhİsmâ'îl 'İsmet Efendi Kemalpaşa mahallesi imâmı 'Ali Efendi'nin mahdûmu olup bin iki yüz elli sekiz senesi mâliye hazînesinde eshâm muhâsebesi dâhilinde vâki ma'den klemi ketebesi mesleğine bi'l-ilhâk kalem-i mezbûre müdâvemetle (301) bir miktâr tahsîl-i kitâbet eyledikten sonra iki yüz altmış yedi senesi Trabzon eyâleti tahrîrât kitâbeti hizmetine memûren mahall-i merkûme 'azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin haylice eş'ârı vardır.

[Mehmed 'Atâullâh Efendi]

Gazel

Zuhûr-ı hatt ile rûyı 'arak-rîz-i hacâletdir
Bulutdan nem kapar ruhsâr-ı yâr âteş-tabî'atdır

Metâ'-ı vuslata harc etmeyip böyle geh ü bî-gâh
Nukûd-ı eşki bî-hûde nisâr etmek safâhetdir

Cemâl-i yâre düzdîde nigâhım bezm-i 'işretde
Amân ey gamze ifşâ eyleme meclis emânetdir

Saçıp lü'lü'-i nazmı hâme hergiz sahn-ı 'irfâna
Güher-pâş-ı ma'ârif olması hayli semâhatdır

Tecâhül kıl bu eyyâm-ı hüner düşmande 'âkilsen
Sakın izhâr-ı 'ilm etme 'Atâ gâyet cehâletdir

Nâzım-ı müşârün-ileyh Şeyhülislâm Mehmed 'Atâullâh Efendi şeyhülislâm esbak Es'ad Efendi-zâde Mehmed Şerîf Efendi merhûmun sulbünden bin yüz yetmiş üç senesi şehr-i Cemâdiye'l-ûlâsında ziynet-efzâ-yı gehvâre-i vücûd olup yüz seksen beş senesi hilâlinde tarîk-i feyz-i refik-i tedrîse dâhil ve yüz doksan yedi senesi şehr-i Muharreminde Galata Mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz dört senesi şehr-i Rebî'ü'l-evvelinde Edirne mevleviyeti pâyesini ihrâz ve iki yüz altı senesi Mekke-i Mûkerreme Mevleviyetine mazhariyetiyle 'azm-i cânib-i Hicâz eyleyip ba'de'l-'avde iki yüz sekiz senesi şehr-i Şevvâlinde kazâ-yı dârü'l-hilâfetü'l-'aliyye 'ilâvesiyle hizmet-i müstevcibü'l- mefharet-i nikâbete memûr ve iki yüz on üç senesi şehr-i mezkûrunda Rumeli sadâretleri pâye-i mu'teberelerini hâ'iz olarak iki yüz on dokuz senesi şehr-i Şa'bânında Rumeli sadâreti 'uhdesine bi't-tevcîh vâye-dâr-ı şadî ve hubûr buyrulup iki yüz yirmi bir senesi şehr-i Recebinde lâbis-i libâs-ı fetvâ ve iki yüz yirmi iki senesi şehr-i Cemâdiye'l-ûlâsında makâm-ı vâlâ-yı meşîhatden müfârekat ve ertesi günü sâniyen câh-ı vâlâ-yı mezkûre mukârenetle kâm-revâ buyurulmuş ise de iki yüz yirmi üç senesi Cemâdiye'l-ûlâsında makâm-ı vâlâ-yı (302) fetvâdan ma'zûlen Bebek nâm mahalde vâki sâhilhânesinde 'ibâdât-ı cenâb-ı Rabb-i Kadîr ile meşgûl iken Akça Kızanlık nâm kasabaya sevk ü isrâ ve iki sene mürûrunda arpalığı olan medine-i Güzelhisâr kendine cây u me'vâ kılınıp bin iki yüz yirmi altı senesi şehr-i Ramazan-ı mağfîret-nişânında 'âzim-i dâr-ı me'vâ olmuştur. Medine-i mezbûre de vâki Câmi'-i Atîk sâhasında medfûndur. Müşârün-ileyh fazlı zâhir bir fâzıl-ı sâhip-i müessir olup hâşiye ve fûnûn-ı sâireye dâir mûte'addid risâle ve müretteb bir kıt'a dîvânçe-i rengîn-makâle ile cerîde-i 'âlemde ibkâ-yı nâm eylemiştir.

['Atâ Efendi]

Gazel

Kerem ü lutf u ‘atâ etti bana Hazret-i Şeyh
Feyz-bahşâ-yı hayât oldu dile şerbet-i Şeyh

Ben esîr olmuş idim nefis ü hevâ destinde
Kim halâs etti beni tantana-i himmet-i Şeyh

Okunur hutbe-i nâmîde menâbirde velî
Şân-ı kutbiyyet ile buldu şeref şevket-i Şeyh

İşte gavsîyyet ü ferdiyyetine oldu delîl
‘Arab u Rûm (u) ‘Acemde çalınır nevbet-i Şeyh

İstiğâse ederek dersin eğer Sa’dü’-d-din
Erer imdâdına bu mu’cize-i kudret-i Şeyh

Evliyâ içre Benî Şeybe diye yâd oldu
Cümlesin etti tefavvuk hele ferdiyet-i Şeyh

Bende-i ahkar u nâçîz ‘Atâ kemterinin
Sâyebân oldu serinde ‘âlem-i nusrat-ı Şeyh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Çırçırılı ‘Atâ Efendi Aksaray mektebi mu’allim-i sıbyânî müteveffâ ‘Abdullâh Efendi’nin sulbünden bin yüz altmış dört târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet dîvân-ı hümâyûn kalemine devâm ve bir müddet dahi taşralarda ba’zı voyvodagân ve mütesellimîn misillü zevâtın kitâbet hizmetlerinde bulunarak imrâr-ı şühûr u a’vâm eyledikten sonra bin yüz doksan sekiz târîhinde tarîkat-ı ‘aliyye-yi Sa’dîyeye dehâletle Dersa’âdet’de Çırçır nâm mahalde kâ’in hânesinde bî-gamla güzîn-i ‘ibâdet iken

Bu yıl Allâh diye göçdi ‘Atâ ‘aşk ile lâhûta târîhi nâtık olduğu vechle iki yüz otuz senesi hilâlinde rûh-ı şerîfî ‘âlem-i lâhûta ‘âzim ve cesed-i latîfî mahall-i mezbûre de vâki’ (303) Kilise Câmi’i hazîresinde

rahmet-i Hakka mülâzım olmuştur. Mûmâ-ileyh ‘aşk-ı İlâhîye mazhar bir zât-ı ferhunde-siyer olup mübtelâ-yı yâr-ı ‘aşk târîh-i velâdeti ve ‘aded-i lafza-i celâl târîh-i müddet-i hayâtı vâki olmuştur. Müretteb dîvân-ı eş’ârı vardır.

[‘Atâullâh]

Ebyât-ı Pesendîde

Mahbûb-ı kulûb olduğu-çün ol şeh-i hûbân
Âvâze-i hüsnü gibi dilden dile düştü

Sâ’ik-i kudrete teslîm-i ‘inân ile yûri
Olma pâ-beste-i zencîr-i melâl ol serbest

Bulunmayanlar o rûh-ı mücesseme hem-dem
Sezâ değil midir âdemden olmasa ma’dûm

Bâdeyi şevkinle sûfî kalbe seylân etmede
Zannım onu koymak ister mâ-i cârî hükmüne

Hele bu bâbda senden su’âle geldi ‘Atâ
Efendi yok mu kerem ben gedâya bir pâre

Nâzım-ı mumâ-ileyh vak’a-nüvîs Şânî-zâde Mehmed ‘Atâullâh Efendi Dersa’âdet’de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz senesi tarîk-i tadrîse dâhil ve iki yüz otuz bir senesi havâss-ı refî’a kazâsı Mevlevîyetine nâil olduktan sonra iki yüz otuz beş senesi vak’a-nüvîslik hizmetine memûr ve iki yüz otuz yedi senesi Mekke-i Mükerreme pâye-i refî’asını bi’l-ihrâz mesrûr buyurulmuş iken muahharen Tire nâm mahalle nefy ü tagrîb olunup iki yüz kırk iki senesi hilâlinde ‘âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i Mucîb olmuştur. Mûmâ-ileyh ashâb-ı kemâlden olup fenn-i tıbda olan mahâreti iktizâsınca teşrîhe dâir bir kıt’a tercümesi olduğundan başka bir kıt’a târîh-i güzîde ve haylice eş’âr-ı pesendîde tertip ve tanzîmine dahi muvaffak olmuş ise de bâlâda mestûr olan ebyâtından başka âsârına dest-res olunamamıştır.

[‘Atâ Bey]

Gazel

Her dil olmaz cılve-gâh-ı şâhid-i esrâr-ı feyz
Değme bir gonceye düşmez jâle-i âsâr-ı feyz

‘Âşık olmazsa çeh-i zindân-ı ‘iffetde mukîm
Yûsuf-âsâ olamaz şâyeste-i bâzâr-ı feyz

Etme İskender gibi âb-ı hayâtı cüst ü cû
Neş’e-bahş-ı câvidândır sâgar-ı ser-şâr-ı feyz

Sûzen-i tevbîh ... zahm-dâr eylerse de
Rabt eder çâk-i dili elbet şu’â’-ı târ-ı feyz

Sen hemân sîr-âb kıl eşk-i nedâmetle ‘Atâ
Bâğ-ı ‘âlemdefeyz

(304)

Nâzım-ı müşârün-ileyh ‘Atâ Bey sudûr-ı ‘izâmdan Halîl Hamîd Paşa-zâde müteveffâ ‘Ârif Bey’in mahdûmu mısır-ı Kâhire kadısı sâlifü’t-tercûme Râşid Bey merhûmun sulbünden Dersa’âdet de bin iki yüz yirmi dört senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz otuz dokuz senesi tarîk-i tedrîse dâhil ve iki yüz elli dokuz senesi Sofya mevleviyetine ve iki yüz altmış iki senesi Kâhire-i mezbûre mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz altmış dört senesi dârü’l-hilâfet ü’l-’aliyye hükûmeti pâyesini hâ’iz ve muahharen meclis-i Ma’ârif-i‘umûmiyye a’zâsı sınıfına ilhâk olunarak iki yüz altmış altı senesi Anadolu sadâreti pâye-i refî’asını ihrâz ile beyne’l-emâsil mütemâyiz olmuş iken iki yüz altmış sekiz senesi şehr-i Muharreminde rûh-ı revânı gülzâr-ı cinâna revân olmuştur. Müşârün-ileyh ahlâk-ı

hasene ile mevsûf ve kemâl-i insâniyetle ma'rûf bir şâ'ir-i ma'ârif-me'lûf olup nazm u nesrinin kemâl-i belâgat u fesâhati müstağni-yi tahrîr-i hurûfdur.

['Atâ Bey]

Gazel

Sûziş-i dilde karâr eyledi nâr-ı gurbet
Gonce-i hâtıra kâr eyledi hâr-ı gurbet

Gurbetin derdi dil-i zârımı zâr eyler iken
İki başdan bana cevır etmede bâr-ı gurbet

Serseri gezmede bîçâre gönül âvâre
Beni cândan geçiren zâr u nizâr-ı gurbet

Eyleme gamla tevaggul gider elden 'ömrün
Hoşça geçin gönül idbâr-ı diyâr-ı gurbet

Hîç yok çâre 'Atâ vasla sabrıdan gayrı
Gider elbetde gönülden şu gubâr-ı gurbet

Nâzım-ı müşârün-ileyh Ahmed 'Atâ Bey Enderûn-ı hümayûndan mahrec müteveffâ Tayyâr Efendi'nin sulbünden Dersa'âdet'de bin iki yüz yirmi beş senesi hilalinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup sarây-ı hümayûnda bir müddet hıdemât-ı seniyyede istihdâm olundukdan sonra dâr-ı şûrâ-yı 'askerînin hîn-i bidâyetinde hizmeti kitâbetle dâr-ı şûrâ-yı mezkûre birkaç sene müdâvemet ve iki yüz elli altı senesi Hacelik rütbesine nâiliyetle Girid valisi esbak Mustafâ Paşa'nın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunduğu hâlde (305) cezîre-i mezbûrede bir müddet imrâr-ı vakt u sâ'at eyleyip iki yüz altmış altı senesi dâr-ı şûrâ-yı mezbûrede vâki hizmet-i kadîmine bi'l-mürâca'a iki yüz altmış bir senesince bâ-rütbe-i sâlise Adana mâl müdürlüğüne ve iki sene mürûrunda kendisine rütbe-i sâlise i'tâ ve o esnâda Haleb-i şehbâ eyâleti mâl müdürlüğüne memûriyeti icrâ kılınıp iki yüz altmış beş senesi Dersa'âdet ordu-yı

hümâyûnu muhâsebeciliğine memûr ve ta'yîn kılınmış ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin hıtâmından sonra 'uhdesine rütbe-i ûlâ sınıf-ı ûlâ bi't-tevcîh Rumeli ordu-yı hümâyûnı müsteşârlığı memûriyet-i behiyyesine revnak-efzâ olmuş ve muahharen memûriyet-i mezkûreden munfasılan Dersa'âdet'e 'avdet eylemiştir. Müşârûn-ileyh fenn-i kitâbete âşinâ bir mîr-i ma'ârif-pîrâdır.

['Atâ Bey]

Gazel-i Rengîn-ter ez dehân-ı dilber

Söyle ey 'âşık-ı şûrîde nedir bunca hicâb
Yok mu sende dahi nezzâre-i ruhsârda tâb

Nice 'âşık denilir böyle revîşlerle sana
Yanarak olmalı sen âteş-i 'aşkıma kebâb

Yoksa bilmez misin âdâb-ı niyâzı sende
Okumadın mı 'aceb tarz-ı muhabbetde kitâb

Hele havf eyleyegör varken arada
Böyle endîşe-i hâm ile yanıp olma harâb

Gece gündüz benim endîşe-i ... 'Atâ
Bilirim çekmedesin dûzâh-ı 'aşkda 'azâb

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Atâ Efendi Dersa'âdet'de bin iki yüz kırk beş senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabîyye ve Fârisiyye tahîl eyledikten sonra bin iki yüz elli dokuz senesi mâliye hazînesi dâhilinde vâki eshâm muhâsebesine müdâvemete mübâşeretle iki yüz altmış beş senesi muhâsebe-i mezkûreye mülhak tatbîk odasına nakl-i memuriyet eylemiştir. Bir miktâr eş'ârı vardır.

['İffet Efendi]

Gazel

Kilk-i kudret şak olup nakş-ı hilâl olmuş sana
Levhden nûr âyeti inmiş cemâl olmuş sana

Mürg olup târ-ı şeb-i yeldâ ile reng-i şafak
Birisi kâkül biri ruhsâr-ı âl olmuş sana

Bilmezem ki kangı mezhebden sin ey âşûb-ı cân
Besmeleyle bismil-i ‘âşık helâl olmuş sana

İntisâb-ı dergehindir maksad-ı ins ü melek
Çün esâs-ı âferîniş imtisâl olmuş sana

(306)

Gâliba yağmalamış sâ mân u sabrın bir perî
Bildigim ‘İffet değilsin başka hâl olmuş sana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed ‘İffet Efendi mahrûsa-i Bursa’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-i tedrîse duhûl ile o esnâda mahrûsa-i mezbûrede ikâmet-sâz-ı irşâd olan meşâyih-i ‘izâmdan Selîmiye dergâhı şeyhi ‘Ali Behcet Efendi merhûmdan ahz-ı yed-i inâbet eyleyip ba’zı hâhişgerân-ı ‘ilm ü kemâle ta’lîm-i ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve tefhîm-i fûnûn-ı Fârisiyye eylemekte olduğu hâlde imrâr-ı vakt u sâ’at etmekde iken bin iki yüz elli sekiz senesi hilâlinde işbu tekdegâh-ı fenâdan nûzhet-sarây-ı bekâyâ nakl u rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh zâhir ü bâtını ma’mûr bir şâ’ir-i ma’ârif-mevfûr olup eş’ârı ‘âşıkâne ve üstâdâne vâki olmuştur. Hatta müretteb bir kıt’a dîvân-ı matbû’ı vardır. Hezel ü müzâha ba’zı mertebe meyl ü rağbeti olmak hasebiyle sâlifü’t-tercûme Şeyh Zâik Efendi’nin hakkında ‘alâ-tarîkü’l-latîfe işbu beyt-i latîfî nazm u inşâd eylemiştir.

Nazm

Şeyh Emînî Müslümân olsun derim meşreb bu ya

Ben zemîni âsumân olsun derim meşreb bu ya

Beyt-i mezkûr kemâl-i kinâye ve mübâlağayı şâmil olmak sihr-i helâl nev'inden ve sehl-i mümteni' cinsinden olduğu vâreste-i beyân u işâretidir.

[Mustafâ 'İffetî]

Matla'-ı Güzîde

Çü nokta mahv-ı vücûd eyledim dehân diyerek

Misâl-i mûy-ı nizârım miyân miyân diyerek

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Mustafâ 'İffetî Efendi şehri'l-asl olup tarîk-i tadrîse duhûl ile bin iki yüz otuz dokuz sâlinde dâr-ı bekâyâ menkûl olmuştur.

['Afîf Efendi]

Gazel

Devr-i hat-ı dilberde ruhun ânını seyr et

Ebr içre mehin pertev-i rahşânını seyr et

Üftâdesine hamle için ol şeh-i hüsnün

Saf-beste olan leşker-i müjgânını seyr et

Peymâne-yi ser-şâr o mehin meclis-i meyde

Öpdü lebini göz göre tuğyânını seyr et

Etti mey-ü mahbûba teneffür demiş ağyâr

Kat kat bana ettikleri bühtânını seyr et

Dûr olma 'Afîfâ ser-i mû 'aynı hatâdır

Devr-i hat-ı dilberde ruhun ânını seyr et

(307)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih ‘Afîf Efendi Dersa’âdet’de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup silk-i kazâya sülûk ile bâb-ı fetvâ-yı penâhîde edâ-yı hizmet-i kitâbet ve muahharen sudûr-ı ‘izâmdan imâm-ı evvel şehriyârî sâbık Zeynel’âbidin Efendi’nin mektûbculuk hizmetinde bulunduğ u hâlde bir müddet imrâr-ı vakt u sâ’at ettikten sonra bâb-ı ser-’askerîde vâki tercüme odasına kitâbet hizmetinde istihdâm olunmakda iken bin iki yüz elli dokuz senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir.

[‘Ali Efendi]

Kıt’a

Sultân-ı ‘aşk menzildir dil medinesi
Halvet-sarây-ı sînedir onun hazînesi
Hâhiş-kerân-ı sikke-i ‘irfâna müjde kim
Pürdür nukûd-ı şevk ile kalbim defînesi

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Çelebi Seyyîd ‘Ali Efendi çelebiyân-ı ‘âlî-mekândan olup nice müddet türbe-i felek mertebe-i cenâb-ı Mevlânâ da Mesnevî-i şerîf ifâde-i latîfî ile güzârende-i eyyâm u a’vâm olduktan sonra bin yüz doksan***** târîhinde ‘âzim-i dâr-ı cinân olmuştur.

[Mîr Süleymân]

Beyt

Gece yârân ile geh hancerin andık geh ebrûsun
Biraz söyleşdik ol mâhın orasından burasından

[Mîr Süleymân ‘Anka]

Beyt

Etti bizi tîr-i gam-ı hicrâna nişâne
Bilsek ‘acebâ n’eyledik ol kaşı kemâne

*****Esrar Dede’nin Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye adlı eserinde bu tarih bir nüshada 1209 başka bir nüshada 1109 olarak verilmiştir. Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye, İlhan Genç, Ankara, AKM Yay.

Nâzım-ı şöhret-efzâ Mîr Süleymân ‘Anka memleket-i Şîrâzda âşiyân-sâz-ı ‘âlem-i vücûd olup bir aralık âsitâne-i sa’âdet-âşiyâne tarafına sevk-i cenâh muvâsalat eyleyerek bir müddet lâne-gîr-i ârâm u ikâmet ve her vechle sâhip-i nâm u şöhret olmuş iken bin iki yüz yirmi beş târîhinden sonra kuşça olan cânına kûh-ı kâf-ı ‘ademde me’vâ ve kendisini hem-nâmı olan ‘ankâ gibi ‘uyûn-ı insândan nâ-bedîd ü peydâ eylemiştir. Beyza-i tab’ı olmak üzere iki ‘adetbeyt-i pesendîdesi teberrûken keşîde-i cerîde-i ‘âcizi kılınmıştır.

[‘Avnî Efendi]

Na’t-ı Şerîf

Resûl-i Hak ki kevneynin şehidir
Risâlet burcunun mihr ü mehidir

(308)

Nebîler cismle makbûl-ı Hudâdır
Senin zâtın Hakın manzar-gehidir

Ledünnî ‘ilmine a’lem olupdur
Hakîkat sırr-ı vahdet âgehidir

Şefî’ ola kıyâmetde bize ol
‘Amelden istemez zîrâ tehîdir

Yeter ‘izzet bu ‘Avnîder deminde
Habîb-i Hazretin hâk-i rehidir

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Avnî Efendi Eyyûb Efendi zâviyesi şeyhi sâlifü’t-tercüme Eşref-zâde Şeref Efendi merhûmun sulbünden mahrûsa-i Bursa’da bin yüz yirmi târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir aralık mazhar-i tâc-ı hilâfet ve bin yüz kırk altı târîhinde pederi mûmâ-ileyhin rihletlerinde zâviye-i mezkûrede nâil-

i meşîhat olmuş iken bin yüz elli beş sâli hilâlinde dâr-ı bekâyâ nakl u rihlet
eylemiştir. Mûmâ-ileyhin eş'ârı şeyhâne vâki olmuştur.

[‘Avni Efendi]

Gazel-i Nâ-tamâm

Tîr-i müjen takınca kemâne birer birer
Âmâc-ı cânı aldı nişâne birer birer

Dûr olsa iltifât-ı nigâhın fütâdeden
Elbet gelir kapına amâne birer birer

Pîçîde-hâle çünkü girih-gîr-i kâkülün
Arar tararsa cünha mı şâne birer birer

Maksad usûl-i ‘aşk ise kânûn-ı sînede
Mızrâb-ı âhı ur reg-i cânâ birer birer

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Yağcı-zâde Mehmed ‘Avni Efendi
mahrûsa-i Bursa’da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyye
sâlik ve bin iki yüz kırk iki senesi hilâlinde libâs-ı hayât-ı müste’ârı târik olmuştur.
Mûmâ-ileyhin eş'ârı ‘âşıkâne vâki olmuştur.

[Hasan ‘Aynî]

Gazel

Oldu ruhsârına taklîd ile gül hâr ile hor
Göz diker dîdene nergis evvelâ bu kâr ile kûr

Tîğine berk-i tecellîyle su vermiş ol mâh
Tûr-i hâkimde yanar meş’ale-i nâr ile nûr

Soğuk ülfetle beni teb-zede-i hicr etti

Cânıma işte o âteşleri bu kar ile kor

Râm edip kabzaya aldı o kaşı yayı gönül
Gerçi yâ Hakk diyerek eyledi çok zâr ile zûr

Râh-ı tahkîka girip kâfile-i ‘aşka uyup
Zâhid-i har-menişi bâr-ı gam-ı yâr ile yor

(309)

Pîç ü tâb-ı hat u gîsû ile yatdım bu gece
‘Âlem-i hâbda üşdi başıma mâr ile mûr

Dil hevâ vü hevese uydu cihâna geldi
Etti ‘Aynî vatanımdan beni bu dâr ile dûr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan ‘Aynî Efendi medine-i ‘Antep’de bin yüz yetmiş târîhinde tâbende-i ‘âlem-i şühûd olup iki yüz beş târîhinde Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala tarîk-i tadrîse dâhil olmuş ise de muahharen tarîk-i mezbûre ‘adem-i rağbet ve miktâr-ı vâfî ma’âşa nâiliyetle ihtiyâr-ı tekâ’üd-i eyleyip iki yüz kırk yedi senesi ba’zı ketebeye ta’lîm-i ‘ulûm-ı ‘Arabîyye ve tefhîm-i fûnûn-ı Fârîsiyye eylemek üzere Hacelik ‘unvânıyla Bâb-ı ‘Âliye memûr ve ta’yîn olunup Nazm:

‘Aynîye verdi pâdişâ lutfen nişân-ı iftihâr
târîh-i dü-tâsı meâlince iki yüz altmış yedi senesi lağv olunmuş olan nişânlardan bir kıt’a sâlise nişân-ı gevher-efşânı ta’lîka-i girîbân-ı mefhareti tezyîn kılınmış iken
‘Aynîye ‘ömrü gelmedi lemh-i basar-ı kadar
târîhi ‘adedince bin iki yüz elli dört senesi şehir-i Saferinde dâr-ı bekâyâ nakl u sefer eylemiştir. Tarîkat-i ‘aliyye-yi Mevlevîyyeye mensûbiyeti münâsebetiyle na’ş-ı mağfîret-nakşı Galata Mevlevîhânesi hazîresinde süpürde-i hâk olmuştur. Mûmâ-ileyh ‘ilm ü fazlı zâhir bir şâ’ir-i mâhir olup bir kıt’a dîvânı Nazm-ı Cevâhir isminde bir ‘âdet na’t-nâme-i sahîhü’l-beyânı vardır.

Harfû'l-Gayn

[Es'ad Gâlib]

Gazel

Her bâbda bir derde düşer derbeder-i 'aşk
Hâşâ ki kedersiz geçile reh-güzer-i 'aşk

Geh nefy ü geh isbâta düşer hulk-ı dehânın
Bî-behredir ol mes'elede behrever-i 'aşk

Mahmûrunu hüşyâr eder câm-ı muhabbet
Sâhip-haber-i hayret olur bî-haber-i 'aşk

Nüh-kubbe-i eflâki yıkar zûr ile ammâ
Kırmaz yine zencîrini dîvâne-ser-i 'aşk

Kim kâder 'ilâc eylemeğe hükm-i kaderdir
Târîhi imiş Gâlib-i zârın eser-i 'aşk

Nâzım-ı müşârün-ileyh Şeyh Mehmed Es'ad Gâlib Efendi ketebeden Mustafâ Reşîd Efendi merhûmun sulbünden Dersa'âdet'de bin yüz yetmiş bir senesi ziynet-efzâ-yı 'âlem-i vücûd olup (310) dîvân-ı hümâyûn kalemine bir müddetcik müdâvemetle muahharen tarîkat-i 'aliyye-yi Mevleviyyeye intisâb ile Konyâ'ya 'âzîmet eyleyip çille-keş-i hizmet-i tarîkat olmuş iken hizmet-i memûresi resîde-i hitâm olmaksızın vâlidî mûmâ-ileyh tarafından vâki' olan eş'âra mebnî Dersa'âdet'e 'avdetle Yenikapı Mevlevîhânesinde tekmîl-i hizmet eyledikten sonra Galata Mevlevîhânesinde nice müddet post-nişîn-i irşâd ve cümle 'indinde makbûl bir mürşîd-i kerâmet-mu'tâd olduğu hâlde

Cânı cânân dilemiş vermemek olmaz ey dil

mısra'ını gûyâ olarak iki yüz on üç senesi hilâlinde 'âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Mevlâ olmuştur. Müşârün-ileyh fazl u kemâli zâhir bir şeyh-i kerâmet-müessir olup nazm-ı

sühanda olan kudret ü mikneti dîvân-ı belâgat-'unvânıyla sâ'ir eser-i kalemi olan güftâr-ı fesâhat-disârından bedîhi ve celîdir.

[Sa'îd Gâlib Paşa]

Gazel

..... ol şûh-ı güzel gerdeni bensiz
Hulkunda da hüsnünde de gûyâ ki dehensiz

Ruhsârına ol sebze-i hat verdi letâfet
Yok revnakı bâğın eğer olursa çemensiz

Tîz gelse devâmı olamaz devlet-i dehrin
Yok lezzeti vaslın olacak hecr ü mihensiz

Fasl oldu bahâr sayf-ıla hem köhnesi ...
Dil istemedi 'azm-i reh-i gülşeni sensiz

Gâlib çalışır pîr ü 'irfân olayım der
De'b-i şu'arâ şöyle ki durmazdı sühansız

Nâzım-ı müşârün-ileyh sadr-ı esbak Seyyid Mehmed Sa'îd Gâlib Paşa mektûbî sadr-ı 'âlî odası halîfesi müteveffâ Ahmed Efendi'nin sulbünden bin yüz yetmiş yedi târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet oda-i mezbûre devâm ederek silk-i Hâcegâniye duhûl ile bekâm buyrulup iki yüz on senesi evâ'ilinde oda-i mezkûr ser-halîfeliği memûriyetine ve iki sene zarfında memûriyet-i mezbûreden vukû'-ı infisâliyle metrûk cebeciler kitâbetine ve bir müddetcik sonra âmedî-i dîvân-ı hümayûn memûriyetine menkûl ve beş sene tamâmında ... mu'âhedât tanzîmiyçin Paris cânibine mersûl ve ba'dehu itmâmu'l-müsalaha Dersa'âdet'e 'avdetinde hilâf-ı me'mûl büyük tezkirecelik hizmetine mevsûl olarak üç (311) sene müddet imrâr-ı vakt u sâ'at eyledikten sonra ki iki yüz yirmi bir senesi makâm-ı riyâsete ve bir sene mürûrunda tevkî'i dîvân-ı hümayûn memûriyetine ve iki yüz yirmi iki senesi sâniyen makâm-ı riyâsete iki yüz yirmi altı senesi sadâret-i

‘uzmâ kethüdâlığına ve iki yüz yirmi dokuz senesi sâlisen makâm-ı riyâsete revnak-tırâz-ı i’zâz buyrulup üç buçuk mâh mürûrunda riyâset-i mezkûreden ‘azl ile makarr-ı nefy-i rüesâ olan Kütahya’ya nakl eyleyip müddet-i kalîle zarfında rütbe-i sâmiye-i vezâreti bi’l-ihraz Bolu ve Viranşehir sancaklarına ve beş altı mâh mürûrunda Sivas sancağına ve iki sene müddetde Niğde ve Yenişehir sancaklarına ve ba’dehu Ankara ve Çankırı sancaklarına ve bir müddetden sonra tekrâr Bolu ve Kastamonu sancaklarına sâye-endâz olmuş iken;

بیت

پر تو اقبال دارد افزایش ادبار یا یک دو خطوه باز رفتن یزد و دیلم

misdâkınca az müddetde ba’zı münâfeseğe mebnî ref’-i vezâret ile medine-i Konyâ’ya ‘azîmet ve bir vakit ikâmet eyledikten sonra vezâreti bi’l-ibkâ Bozok ve Kayseri sancaklarına ve altı yedi mâh zarfında Hudâvendigâr ve Kocaeli sancaklarıyla Bahr-i Siyâh Boğazı muhafızlığına olan memûriyetini bir mâh mürûr eyledikte ya’nî iki yüz otuz dokuz senesi Rebî’ü’l-âhirinde makâm-ı vâlâ-yı sadârete ik’âd ve dokuz mâh tamâmında makâm-ı sadâretten ‘azl ile ibtidâ Geliboluya ve birkaç mâh mürûrunda Manisaya nefy ü ib’âd olunup menfâsına kable’l-vürûd sâniyen vezâreti ibkâ ve şark ser-’askerliği inzimâmıyla Erzurum eyâletine sâye-bahş-ı i’tilâ buyurulduğu hâlde üç sene miktârı eyâlet-i merkûmede icrâ-yı hükûmdârî eyledikten sonra iki yüz kırk dört senesi hilâlinde sâlisen rütbe-i vezâret ‘uhdesinden sarfû’t-tahvîl olunarak Balıkesir nâm kasabaya nefy ü tesbîl olunup kasaba-i mezbûreye vüsûlunu müte’âkiben ‘âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i Celîl olmuştur. Müşârün-ileyh fenn-i kitâbet ü inşâ da nâdirü’l-akrân ve sür’at-i kalem ve îrâs-i hüsn-i makâlde müşârün-ileyh bi’l-benân bir vezîr-i ‘âlî-şân olup eş’ârı birkaç gazelden ‘ibâretdir.

(312)

[‘Abdülhalîm Gâlib Paşa]

Gazel

Dâ’imâ bir Kays bir Leylâ olur ‘âlem bu ya

Bir güle bin bülbül-i şeydâ olur ‘âlem bu ya

İltifât et herkese etme hakâretle nigâh

Vakt olur kim rütbesi a'lâ olur 'âlem bu ya

Leyle-i hecr ü firâka kıl tahammül çekme gam
Doğmadan gün bak neler peydâ olur 'âlem bu ya

'Usr u yüsri kıl tefekkür rûz u şeb zevkinde ol
Gündüz olur leyle-i zulmet olur 'âlem bu ya

Bir kuluna Rabbim eyler ise tevîkin refik
Mâlik-i dünyâ ve mâ-fihâ olur 'âlem bu ya

Gerçi bî-berg ü semerdir nahl-i ümîdim velî
Giderek pür-berg ü müstesnâ olur 'âlem bu ya

Sikkesi altına Gâlib kim girip olur kul
Mahrem-i esrâr-ı Mevlânâ olur 'âlem bu ya

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Abdülhalîm Gâlib Paşa Dersa'âdet'de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mâliye mektûbcusu odasından neş'etle kapudan-ı deryâ Tâhir Paşa merhûmun mukaddemâ mühürdârlık ve muahharen dîvân kitâbeti hizmetine memûr ve bir müddet dahi Marmara voyvodalığında güzârende-i eyyâm u şühûr olduktan sonra sadr-ı esbak 'İzzet Paşa'nın dîvân kitâbeti hizmetiyle Beriyyetüşşâm cânibine 'azîmet ve bir vakit ikâmetle Dersa'âdet'e 'avdetinde bir müddet postahâne kitâbetinde ve ba'dehu postahâne nâzırı sâbık Hüseyin Bey'in mühürdârlık hizmetine bi'l-istihdâm sâbıkan mâ-beyn-i hümayûn baş memûru Hâmid Paşa'nın kitâbet hizmetine nakl ile birkaç mâh zarfında 'uhdesine sâlise rütbesi bi't-tevcîh Viranşehir kâymakâmlığına ve biraz vakit mürûrunda Ankara defterdârlığına memûr ve iki yüz altmış dört senesi defterdârlık-ı mezkûrdan mehcûren Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala iki yüz altmış beş senesi kâ'im-makâmlıkla Batum nâm mahalle 'azîmet eyleyip iki yüz altmış yedi senesi hilâlinde Trandi kâymakâmlığına memûriyeti bi'l-icrâ 'uhdesine mîr-i ümerâlık ve iki altmış dokuz senesi evâhirinde mîrmîrânlık rütbe-i refî'ası

tevcîh ve i'tâ buyrulmuştur. Mûmâ-ileyhin eş'âr-ı 'âdîsinden başka etrâk-i bî-idrâki taklîd sûretinde haylice eş'âr-ı letâfet-disârı vardır.

(313)

[Mustafâ Gâlib Bey]

Gazel

'Âlemi devr etse de zâhid cihân-peymâ-yı 'aşk
Meskeni kalb-i muhabbetdir yine me'vâ-yı 'aşk

Âşinâdır şâhid-i vahdet-serâ-yı dillere
Beyt-i ma'mûr-ı muhabbet olsa çok mu cây-ı 'aşk

Nîş u zehre bây -'ıyş u nûş olur her katresi
Bezm-i zevke muttasıldır var ise mînâ-yı 'aşk

Böyle hâmûş olma ey gül gonce-i ra'nâ gibi
Tâ-be-subh efgân eyler bülbül-i şeydâ-yı 'aşk

Şîveni refâtârını seyr eyleyen hayrân olur
Kâmetindir ey perî serv-i çemen-ârâ-yı 'aşk

Sırr-ı rûyun fehmi eder mi Gâlibâ her kec-nazar
Nokta-i hâl-i siyeh de gizlidir ma'nâ-yı 'aşk

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafâ Gâlib Bey Çıldır sancağı kâ'im-makâmı İsmâ'il Paşa'nın sulbünden Leskofça kasabasında bin iki yüz kırk beş senesi hilâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış üç senesi peder-i mûmâ-ileyh ile berâber Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala iki yüz altmış altı senesi mektûbî-i sadr-ı 'âlî odası hulefâsı sınıfına bi'l-ilhâk iki yüz altmış sekiz senesi Bosna valisi Veli Paşa'nın dîvân kitâbeti hizmeti ile mahall-i mezkûre 'azîmet ve biraz müddet mürûrunda eyâlet-i Bosna'da vâki Banyaluka kazası kâymakamlığına mevsûl ve iki yüz altmış dokuz senesi kâ'im-makâmlık-ı mezkûrden ma'zûlen Dersa'âdet'e bi'l-vüsûl işbu

tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında ordu-yı hümâyûn-ı bahriyye kitâbetine memûren Kırım cânibine bâd-bân-güşâ-yı ‘azîmet olmuştur. Bir miktâr eş’âr u güftârı vardır.

[İsmâ’il Gâlib Bey]

Gazel

Şikeste-nahl kaddim kâmet-i dildâr-ı gördükçe
Olur sad-pâre cism-i gamze-i hûn-hârı gördükçe

Ser-i kûyunda cânâ ağlarım gördükçe ağyârı
Figân etmez mi bülbül devr-i gülde hârı gördükçe

Dilim handân olur ol la’l-i şeker-bâre bakdıkça
Gözüm giryân olur ol dîde-i gaddârı gördükçe

Bulur ten tâze bir cân vuslatın tekrârını görsem
Karârım mahv olur hecrinde istikrârı gördükçe

Tutar dünyâyı âhım şevk-i la’l-i tâb-nâkinden
Nihâl-i ‘ûd Gâlib nice yanmaz nârı gördükçe

(314)

Nâzım-ı mumâ-ileyhİsmâ’il Gâlib Bey Hamîd sancağı kâ’im-makâmı sâbık surre emîni Hâcî Mustafâ Ağa-zâde ‘İzzet Bey’in sulbünden Dersa’âdet de bin iki yüz kırk beş senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz elli dokuz sâlinde mektûbî-i sadr-i ‘âlî hulefâsı sınıfına ilhâk olunmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından mukaddemce Hacelik rütbe-i refî’asına nâ’il olmuştur. Mûmâ-ileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[Ebû Bekir Garîbî]

Gazel

Târ-ı zülfün dil-i âvâreye zencîr ettim

Ahsen-i vech ile dîvâneye tedbîr ettim

Görünen nâme-i ‘aşkımda sakın sürh sanma
Kilk-i müjgân-ı hun-âlûd ile tastîr ettim

Gerçi kim seyr-i cemâlınden ırağ etti beni
Defter-i ‘aşkına nâmım hele tahrîr ettim

Şeb-i fırkatde hayâli beni tenhâ komadı
Subh olunca ona ahvâlimi tefsîr ettim

Ser-firâz olsa Garîbî nola ‘aşk içre bugün
Himmetinde o şehin kendimi çün pîr ettim

Nâzım-ı müşârün-ileyh Çelebi Es-seyyid Ebû Bekir Garîbî Efendi sâlifü’t-tercüme Çelebi El-hâc ‘Ârif Efendi merhûmun mahdûmu olup müşârün-ileyhin vefâtından sonra ki bin yüz elli dokuz târîhinde âsitâne-i cenâb-ı Mevlânâ da serîr-ârâ-yı irşâd olmuş ve bin yüz doksan dokuz***** târîhinde ‘azm-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i ‘Îbâd eylemiştir.

[Gulâm Efendi]

Nazm

Hamd ola erdi Sitanbuldan bu dem merd-i Hudây
Pâye-i tedrîsle oldu zât-ı pâki reh-nümây

Zümre-i dâniş-verân hoş yerlerinde ehl-i fazl
İmtihân için hemân Rumeli’de şöhret-nümây

*****Esrâr Dede Tezkiresinde vefât tarihi bin yüz doksan sekiz Rebiülâhîrin 28. Çarşamba günü olarak veriliyor. Şeyh Galib’in düşürmüş olduğu vefat tarihi ise:

O şâhın böyle yazdım rihleti târîhini Gâlib

Ebû Bekr ibn Monla etti ‘azm-i ‘âlem-i a’lâ

Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye, İlhan Genç, Ankara, AKM Yay.

‘İlm ile kenz-i edeb aslı şerîf vâlâ-neseb
Lutf ile tullâba hep etti su’âlâtı becây

Şevk ile tûtî-i gülzâr hod Niyâzî mahlası
Bezm-i kur’a da güher-bâr bülbül-i gülşen-sarây
Eğridirde vakt-i teşrîfin sorarsan ey Gulâm
Âsumândan etti ‘âlî târîhi mergûb-ı bay

Nâzım-ı mumâ-ileyh Gulâm Efendi Ergiri nâm mahalde mütevellid olup
tarîk-i Şâzelîye sülûk ile mahall-i mezkûrda zâviye-dâr olduğu hâlde ilâ el-ân neşr-i
‘ulûm-ı (315) ‘âliye eylemekte bulunduğu mervîdir. Güftârı kelâm-ı mevzûn
kâbilindendir.

Harfû’l-Fâ

[‘Abdürrahîm Fâ’iz]

Gazel

Feryâdımız ol yâre de ağyâre de kalmaz
Âh dil-i bülbüle de hâre de kalmaz

Tîğ-i nighin kim dokuna bir dil-i zâre
Sad-pâre olmazsa da o yek-pâre de kalmaz

Evrâk-ı kitâb-ı emelim etti perîşân
Cem’iyyet-i dil çarh-ı sitem-kâre de kalmaz

Zülfünden onun oldu nice mûrg-i dil âzâd
Ol dâmda kebk-i dil-i âvâre de kalmaz

Elbetde gelir yoluna ettikleri Fâ’iz
Hûn-ı dilimiz gamze-i hûn-hâre de kalmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdürrahîm Fâ’iz Efendi Es’ad-zâde müteveffâ Sa’îd Efendi’nin mahdûmu olup bin yüz altı târîhinde tarîk-i tedrîse dâhil ve tekmîl devr-i medâris ile Galata kazası Mevleviyetine nâ’il olduktan sonra bin yüz otuz sekiz târîhinde mısır-ı Kâhire Mevleviyetine mevsûl ve o sûretle makarr-ı hükûmetine menkûl olarak sene-i merkûme şehr-i Cemâdiye’l-ûlâsında Kâhire-i mezbûre de hâkim bulunduğu hâlde füc’et-i dâr-ı bekâya ‘âzim olmuştur. Mûmâ-ileyh dâire-i baht u kelâma kâdir bir şâ’ir-i mâhir olup hatt-ı ta’lîk de yektâ ve nazîre-perdâzlıkda bî-hemtâ olduğundan başka santraçbazlıkda şâhâne ve ihtirâ’-ı mansûbe de ferzâne olduğu vâreste-i kayd u sutûr ve Sâlim Efendi tezkiresinde birkaç ‘adet gazel-i bî-bedeli mukayyed ve mastûrdur.

[‘Ömer Fâ’ik Efendi]

Gazel

Kûy-ı vasla hat-ı cânân per ü bâlimdir benim

Daldan dala kanan mûrg-i hayâlimdir benim

Öyle zîb etmiş ki hüsnün hatt-ıla ol mûmiyân

Kıl kadar yok ‘aybı varsa kıyl u kâlimdir benim

Dâğdâr-ı hâr-ı cevri olsam ol şûhun nola

Bâğ-ı dilde kadd-keşîde gül-nihâlimdir benim

Mâha teşbîh eyledim ol mihr-i hüsnü dedi kim

Dûş-i nâzımda kamer bir köhne şâlımdır benim

‘Âşık-ı mümtâzın ol şeker lebe sordum dedi

Fâ’ik tûtî-i zebân şîrîn-edâlımdır benim

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Ömer Fâ’ik Efendi mukaddemâ mühürdârlık hizmetiyle ba’zı vüzerâ kapı kethüdâları (316) ma’iyyetlerinde bir müddet istihdâm olunup muahharen ‘uhdesine Hacelik rütbesi bi’t-tevcîh ba’zı menâsıb-ı dîvâniyeye nâ’il olduktan sonra bi’l-âhire ol vaktin ta’bîrâtı üzre şikk-ı sâlis defterdârlığı

memûriyetine bi'l-vüsûl fâ'ik-i akrân u emâsil olmuş bin iki yüz kırk beş sâlinde dâr-
ı bekâya müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyh tarîkat-i 'aliyye-i Nakşîyye
muhibbânından olup bir miktâr eş'ârı vardır.

[Süleymân Fâ'ik]

Gazel

Mukbilin câhına mı mâlına mı ta'n edelim

Müdbirin kârına mı hâline mi ta'n edelim

Olmadı mes'ele-i müşkilimiz şerh ile hal

Hâcenin kıyline mi kâline mi ta'n edelim

O bütün âteş-i ruhsârı beni yandırdı

Vechinin aline mi nâline mi ta'n edelim

Gam ile geçmededir vaktimiz eyvâh eyvâh

Feleğin mâhına mı sâline mi ta'n edelim

Hazret-i Münîr sühan-pervere olmaz tanzîr

Fâ'ikin tab'ına mı kâline mi ta'n edelim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Fâ'ik Efendi Sakız muhassılı müteveffâ Hâfız
'Ali Ağa'nın sulbünden cezîre-i Sakız'da bin yüz doksan sekiz senesi hilâlinde
kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı tufulliyetinde peder-i mûmâ-ileyhin
istishâbıyla Dersa'âdet'e bi'l-vürûd sini fark-ı temyîz-i nîk ü bede mevrûd olduğu
evânda mektûbî-i sadr-ı 'âlî odası hulefâsı sınıfına dâhil ve müddet-i kalîle zarfında
Hacelik rütbesine nâ'il olduktan sonra mukaddem ve muahhir birkaç def'a
memûriyet-i mahsûsa ile Rumeli ve Anadolu câniblerine 'azîmet ve hitâm-ı
memûriyet ile Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip iki yüz yirmi iki senesi ordu-yı hümayûn
dâhilinde bulunduğu hâlde sergi muhâsebesi nezâretine ve iki yüz yirmi dört senesi
mezkûr mektûbî odası ser-halîfeliğine ve iki yüz yirmi dokuz ve otuz târîhlerinde

müekerreren mâliye tezkireciliğine ve iki yüz otuz iki ve sekiz seneleri iki def'a
eshâm muhâsebeciliğine mevsûl ve muahharen metrûk kalyonlar kitâbetine menkûl
olduktan sonra iki yüz kırk bir senesi (317) mektûbî-i sadr-ı 'âlî memûriyetine ve bir
müddet mürûrundan Anadolu muhâsebeciliğine ve iki yüz kırk beş sâlinde
Haremeyn muhâsebeciliğine ve iki sene tamâmında rûznâmçe-i evvel mansıbına ve
iki yüz elli senesi cerîde nezâretine revnak-efzâ olmuş iken iki yüz elli üç senesi
hilâlinde 'âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Mûmâ-ileyh fenn-i inşâyâ âşinâ bir kâtib-i hoş-
edâ olup Sefînetü'r-rüesâ nâm eser-i latîfe bir miktâr zeyli ve bir miktâr eş'ârı
vardır.

[Mehmed Fâ'ik]

İlâhî

Gülsitân-ı vahdet bülbülleri
Bûsitân-ı ma'rifet sünbülleri
Cümlesi bâğ-ı hakîkat gülleri
Halvetiler vâkıf-ı 'irfân olur
Her biri mülk-i dile sultân olur

Sıdk ile sende yürü var bende ol
Âsitân-ı pîre ser-efgende ol
Sende bul sende ara var sende ol
Halvetiler vâkıf-ı 'irfân olur
Her biri mülk-i dile sultân olur

Dergeh-i Şa'bân Efendi er yeri
Zât-ı pâki evliyânın serveri
Feyzi dodurdu onun bahr u beri
Halvetiler vâkıf-ı 'irfân olur
Her biri mülk-i dile sultân olur

Cân içinde câna vuslat isteyen
'Aşk ile Fâ'ik gibi dâ'im yanan

Gelesin işte pir işte âşiyân
Halvetiler vâkîf-ı ‘irfân olur
Her biri mülk-i dile sultân olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Fâ’ik Efendi sâlifü’t-tercüme Şeyh Mustafâ Safî Efendi merhûmun sulbünden bin iki yüz otuz dokuz târîhinde medine-i Bolu da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd (318) olup tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliye ve takîk-i müşkilât-ı ma’nevîye etmekde iken bin iki yüz altmış bir senesi hilâlinde ‘âzim-i dâr-ı cinân olmuştur.

[Süleymân Fâ’ik Bey]

Gazel

Eder bir lahza da şâhı gedâ yâ hû zamândır bu
Gedâya bahş eder taht-ı Süleymânı cihândır bu

Gel ey tıfl-ı müeddeb kırma bî-câ şîşe-i kalbi
Kabûl-i iltiyâm u cebri müşkil bir ziyândır bu

Görüp sînemde ki dâğ-ı cünûnı sanma bîhûde
Şehinşâh-ı muhabbetden verilmiş bir nişândır bu

Cihânın germ ü serd ü bed-ahvâline ile sabr et
Ma’ârif-perverân-ı ‘asra dâr-ı imtihândır bu

Sözün kes yoksa kat’ eyler zebânın hâme-veş seyfi
Nazîre söylemek haddin mi Fâ’ik çok tabandır bu

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Fâ’ik Bey mahrûsa-i Bağdad’da bin iki yüz otuz senesi hilâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Belgrad muhâfız Hakkı Paşa-zâde ‘İzzet Paşa’nın ferîklikle Bağdad’da bulunduğu evânda bir müddet kitâbet hizmetinde bi’l-istihdâm iki yüz elli yedi senesi müşârün-ileyh ile berâber Dersa’âdet’e muvâsalat ve muahharen Hacelik rütbesine nâ’iliyetle müddet-i medîde

müşârün-ileyhin dîvân kitâbeti hizmetinde bulunduktan sonra iki yüz altmış dört senesi teşkîl olunmuş olan ‘Irak ordu-yı hümayûnu meclisi kitâbetine ve muahharen Bağdad eyâleti nüfûs kitâbetine memûr ve ta’yîn kılınmıştır.

[Sâlih Fâ’ik Bey]

Gazel

Ol perî mâdâm vaz’ı dil-nüvâz eyler bana
Her ne rütbe çarh eylerse az eyler bana

Ben o mecrûh-ı hadeng-i gamzeyim ey bî-haber
Kim tabîb-i rûzigâr ‘arz-ı niyâz eyler bana

Mürg-ibî-kaydım benimçün gayrıdan yok ihtirâz
Her ne eylerse o çeşm-i şâhbâz eyler bana

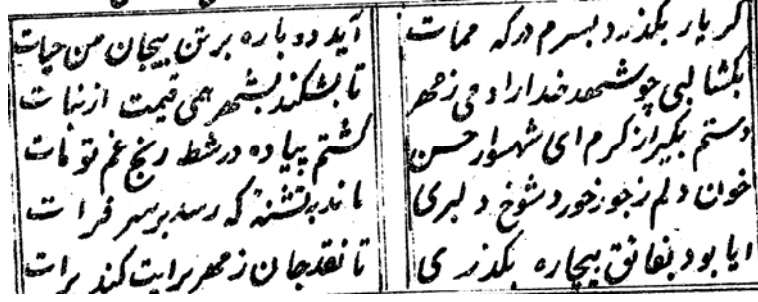
Ka’be-i kûy-ı dil-ârâ-yı su’âl ettikçe ben
Zâhid-i gümrâh ta’rîf-i Hicâz eyler bana

Fâ’ikâ bilmem bu istiğnâ nedir kim ba’dezîn
Çâr-ebrûlendi ol âfet ne nâz eyler bana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Fâ’ik Bey Manastır hânedânından olup ‘unfuvân-ı şebâbetinde bin iki yüz altmış altı senesi hilâlinde Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala altmış yedi sâlinde kendisine rikâb-ı hümayûn kapıcıbaşılığı rütbesini bi’l-i’tâ altmış sekiz (319) senesi evâhîrinde Harput eyâletinde vâki Siverek kâymakâmlığına memûr ve muahharen kâ’im-makâmlık-ı mezkûrden mehcûren Dersa’âdet’e menkûl olmuştur.

[‘Abdülkerîm Fâ’ik]

غزل فارسی

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdülkerîm Fâ’ik Efendi Bağdadiye’l-asl olup bi’l-âhire cânib-i İran’a ‘azîmet ve müzehhiblik san’atını tahsîle sa’y u gayretle muahharen Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir. Mûmâ-ileyh san’at-ı mezkûre de mahâreti zâhir bir şâ’ir olup eş’âr-ı Fârisîyesine kemâl-i i’tinâsı olmak mülâbesesiyle bir kıt’a Fârisî gazelinin tezkire-i ‘âcizânemize tahrîrini ilhâh eylemesi üzerine bâlâda muharrer gazeli sebt-i cerîde kılınmıştır.

[Fâtih Efendi]

Gazel

Hep bozuldu nağme-sâz-ı nevâ-yı merhamet
Hayli demdir gûşuma gelmez sadâ-yı merhamet

Bilmezim bu hilkat-i ‘âlemde mi insâf yok
Olmadım mı yoksa ben hergiz sezâ-yı merhamet

Bu ne hâletdir cilâ bulmaz ‘uyûn-ı şâ’irân
Hâksâr olsam cihânda tûtiyâ-yı merhamet

İstikâmetden düşüp burc u hisârı kalmamış
Kalb-i ‘âşıklar gibi olmuş binâ-yı merhamet

Muttali’ oldum ki Fâtih defter-i âfâkda
Lafz-ı bî-ma’nâ gibi kalmış semâ-yı merhamet

Nâzım-ı mumâ-ileyh Fâtih Efendi Şîrvâniyü’l-asl olup Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyede bulunduğu hâlde imrâr-ı vakt u

sâ'at eyleyip muahharen dîvân-ı hümâyûn kalemi şâkirdânı silkine dâhil ve bi'l-âhire
Hacelik rütbesine nâ'il olduktan sonra mısır-ı Kâhire cânibine 'azîmet eyleyip bin iki
yüz elli senesi hilâlinde Kâhire-i mezbûrede dâr-ı bekâya rihleteylemiştir.

Fâtiha okı Efendi Fâtih'e

târîhi Kıbrısî-zâde İsmâ'il Hakkı Efendi inşâd etmiştir.

(320)

[Fâtih]

Gazel

Gönül meyl eyledi şimdi yine bir tâze cânâne
Melâhat mülkünün sultânıdır ol çeşm-i mestâne

Açılır nâz-ıla rûyinde güller hande ettikçe
Olur bülbül gibi üftâdeler hep mest ü hayrâne

Züleyhâ-yı zamândan bir nişân kalmış bu 'âlemde
Onunçün eylerem cânım fedâ ol câna dermâne

Perîşân zülfünü görelden pek perîşânım
Dağıldı 'akl u fikrim başladım feryâd u efgâne

Yanıp Mecnûn-veş sevdâ-yı 'aşka şimdicek Fâtih
Cemâl-i şem'-i yâre olmada bî-çâre pervâne

Nâzım-ı mumâ-ileyh Fâtih Efendi mevâlîden Ahmed Zihnî Efendi'nin
sulbünden Edirne eyâletinde vâki Pınarhisarı nâm mahalde bin iki yüz kırk iki senesi
hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mahrûsa-i Edirne de bir miktâr fûnûn-ı
'Arabiyye ve Fârisiyye tahsîl eyledikten sonra iki yüz altmış altı sâlinde Dersa'âdet'e
bi'l-vüsûl mektûbî-i mâliye hulefâsı sınıfına duhûl eylemiştir.

[Hâlid Fâhir]

Gazel

Na't-ı Şerîf

Ey menba'-ı eltâf u kerem kenz-i hakikat
V'ey sâhip-i mi'râc u kerem âyet-i rahmet

Pervâne-i dil bir gece yansa nola ansız
Nûr-ı rûhunun şem'ine ey şems-i nübüvvet

Keşf ile yüzünden okuyam âyet-i
Ey mecma'-ı esrâr-ı Hudâ Hoca-i hikmet

Olmuşsa da perde yüzümün karesi çâk et
Kurtar şeb-i zulmetden eyâ nûr-ı hidâyet

Ümmîd-i visâlinle gönül yanmada he gâh
Fâhir ne yapar nusretin etmezse 'inâyet

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-hâc Hâlid Fâhir Efendi eşrâfu'l-kuzâtdan Çavuşzâde müteveffâ Hasan Efendi'nin sulbünden Dersa'âdet'de bin iki yüz yirmi bir târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz otuz beş senesi rû'ûs kalemine çerâğ olunarak iki sene mürûrunda Tophâne-i 'Âmire nezâretinde vâki rûznâmçe odasına müdâvemete mübâşeret ve o esnâda Selimiye Dergâhında post-nişîn-i irşâd olan Bursevî Behcet Efendi merhûmun âsitân-ı feyz-âşiyânına dehâletle (321) hıdmetlerine muvâzabet üzre iken müşârûn-ileyhin irtihâl-i vukû'ıyla iki yüz kırk târîhinde cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza 'azîmet ve Dersa'âdet'e 'avdetinde yine oda-i mezbûre müdâvemete mübâderet eyleyip 'ilm-i inşâda olan ma'lûmâtı îcâbınca iki yüz elli dört senesi oda-i mezbûr baş-kitâbetine iki yüz elli altı senesi kitâbet-i mezbûrenin lağvıyla dikimhâne-i 'âmire rûznâmçeciliği memûriyetine ve birkaç mâh zarfında elbisehâne-i 'âmire nezâretine ve ba'dehu mektûbî-i mâliye odasına nakl ile muahharen Nizâmiye hazînesinde vâki tahrîrât odası baş-kitâbetine memûriyeti bi'l-

icrâ iki yüz altmış dört senesi kendisine rütbe-i sâniye tevcih ü i'tâ buyrulmuştur.
Mûmâ-ileyhin şî'ir ile şöhreti yoktur.

[Hüseyin Fâzıl Bey]

Gazel

O şûhun 'ârız-ı hûy-gerdesi durmaz her an ağlar
Hat-ı nev geldiğinden zannım odur hüsn ü ân ağlar

Nice tâb-âver olsun dîde-i gam-nâk-ı 'uşşâkı
Hirâs-ı gamzesinden belki lafzu'l-emân ağlar

Şikenc-i zülfi kim üftâdegâna zehri kand eyler
O bir Dahhâk-i mârîdir ki andan ejderân ağlar

Derûn-ı lâleyi hâl-i siyâhın çâk çâk eyle
Gül-i handân-ı ruhsârın görünce bülbülân ağlar

'Aceb n'oldu yine bu Fâzıl-ı pür-mihnet ü zâre
Bu eyyâm-ı sürûr-efzâda böyle ne yaman ağlar

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Fâzıl Bey 'Akkâ kal'asına muzâfe Safar nâm belde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz seksen târîhinde vâdî-yi tuğyâna pûyân olan ceddi Tâhir 'Ömer nâm şakînin i'dâmında mîr-i mûmâ-ileyhi kapudan-ı deryâ müteveffâ Gazi Hasan Paşa bi'l-istishâb dîr-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye îsâl ve Enderûn-ı hümayûna çerâğ ile nâ'il-i âmâl eyleyip devr-i 'Abdülhamîd Hân-ı Gazi de Enderûn-ı hümayûndan ihrâc ve zamân-ı Selîm Hân-ı Sâlis de kendisine Rodos tevliyeti erzân ve 'uhdesine Hacelik rütbe-i mu'teberesi ihsân buyurularak bir müddet Haleb defterdârlığı ve Ma'âdin-i hümayûn emâneti misillü hizmetlerde istihdâm olunduktan sonra hakkında ba'zı gûne şikâyet vukû'ına mebnî iki yüz on dört târîhlerinde cezîre-i Rodosa nefy ile iz'ac olunup o esnâda sâlifü't-tercûme re'isü'l-küttâb (322) Râtıb Efendi'nin sûret-i i'dâmı âyîne-i fezâda cilve-nümâ

oldukda mûmâ-ileyh kemâliyle havfa tâbi' olup o münâsebetle 'illet-i 'ummâyâ mübtelâ olarak muahharen Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala yedi sene müddet sâhip-firâş-ı 'illet olduğu hâlde

Târîh

Göçdi Fâzıl Bey gece ahhâbı nâlân eyledi

târîhi mantûkınca iki yüz yirmi beş târîhinde rûh-ı revânı 'âzim-i riyâz-ı cennet ve dîde-i giryânî civâr-ı Hazret-i Hâlid'de vâki' Kızıl Mescid nâm mahalde kâ'in kabristânda muntazır-ı rahmet-i cenâb-ı Rabb-i Ahadiyyet olmuştur. Mûmâ-ileyh ashâb-ı fazl u kemâlden olup bir kıt'a müretteb dîvân-ı belâgat-'unvânı ile Hûbân-nâme ve Zenân-nâme isminde iki 'adet eser-i rengîn-beyânı vardır.

[Mehmed Fâzıl Paşa]

Târîh

Şehinşâh-ı cihân-bân Hazret-i 'Abdûlmecîd Hânı

Hudâ taht-ı hilâfet de kıla devlet ile mevcûd

Ola dîhîm-i şevketde bürûc-ı sâbite mânend

Yaza levh ü kalem günden güne evkâtını memdûd

Yazılsın gün-be-gün nusret tevârîhi dedi Fâzıl

Ede 'Abdûlmecîd Hâna bu nev-sâli sa'îd ma'bûd

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Fâzıl Paşa Ebü'l-bekâ-i Kefevî sülâlesinden ve eşrâf-ı kuzâtdan Ahmed Şerîf Efendi merhûmun hafîdi Sofya kadısı esbak müteveffâ Mustafâ Nûreddin Efendi'nin sulbünden Saraybosna'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i 'ilm ü kemâle sa'y u geyretle bin iki yüz otuz dokuz senesi bir kıt'a Edirne müderrisliği rû'ûs-ı hümâyûnuna nâ'il ve iki yüz kırk iki senesi Saraybosna nikâbeti kâymakâmlığına memûren mümtâz-ı emâsil olduktan sonra iki yüz kırk dokuz senesi mevleviyetle Belgrad kazâsına hâkim ve ba'dehu kazâ-yı Bosna'ya mütesellim nasb u ta'yîn buyrulup iki yüz elli senesi sâlise rütbesi ve iki yüz elli üç senesi livâlık rütbe-i refî'ası 'uhdesine bi't-tevcîh mütesellim bulunduğu hâlde kazâ-yı mezkûrde ve muhâl-i sâ'ire de bir vefk-i dil-hâh-i umûr-ı 'askeriyye ve

mehamm-ı seniyye-i sâ'ireyi hüsn-i idâre ile bir müddet imrâr-ı vakt u sâ'at eyledikten sonra Dersa'âdet'e muvâsalat eylemiştir. Mûmâ-ileyh tab'ı latîf bir fâzıl-ı zarîf olup kendisinin (323) bir miktâr tevârîh-i güzîdesi vardır.

[Mehmed Fu'âd]

Gazel-i Zü'l-kâfiyeteyn

Sanma sen zülf-i siyâhın ey gönül tomâr-ı mâr
Eylemiş her târını Hakk kûy için dildâr dâr

İki ebrû kıblesiydi secde-gâh-ı 'âşıkân
Hattı geldi ol bütün şimdi olur nâ-çâr çâr

Mîve-i vaslın gehî izhâr eder ol nev-nihâl
Rû-nümûde olmuyor 'âlemde bak her-bâr bâr

Sen terahhum etmedin ey gül figân u âhıma
Nâle-i bülbül için olmuş bütün gülzâr zâr

Zehr-i merdüm-küşden ümîd-i şifâ etme 'abes
Olma mümkün mü Fu'âdâ sana hiç ağyâr yâr

Nâzım-ı müşârün-ileyh Mehmed Fu'âd Efendi sâlifü't-tercüme Keçeci-zâde 'İzzet Efendi merhûmun Nazm:

Budur 'İzzet'e çâr-bâğ ola şâd

Fu'âd Reşâd u Murâd u Sedâd

beytinde ta'dâd eylediği dört nefer evlâd-ı vâlâ-nijâdının birincisi olup bin iki yüz otuz târîhinde ziynet-efzâ-yı mehd-i vücûd olarak pederi sağılığında tarîk-i tadrîse duhûl ile 'ulûm-i 'Arabîyye ve Fârisîyyeyi bi't-tahsîl mümtâz-ı akrân u emâsil olduğu hâlde mekteb-i tıbbiye-yi şâhâne de dahi bir miktâr tahsîl-i fûnûn-i edebîyye ve hikemîyye ile bir aralık 'asker tebâbeti hizmetiyle Trablus- garba gidip geldikten sonra tebdîl-i tarîk ederek Hacelik rütbe-i refî'asını bi'l-ihrâz tercüme odası hulefâsı sınıfına ilhâk olunup oda-i mezbûrda mütercim-i evvel olduğu hâlde sefâret ser-

kitâbeti hizmetiyle Londra'ya 'azîmet ve üç seneden sonra 'avdetle bir iki sene mürûrunda sefâretle İspanya ve Portekiz nezdine 'azîmet edip ba'de'l-'avde iki yüz altmış senesi dîvân-ı hümayûn tercümânlığı memûriyet-i behiyyesine iki yüz altmış üç senesi bâ-rütbe-i ûlâ âmedî dîvân-ı hümayûn mesned-i refî'ine nâ'il olup iki yüz altmış beş senesi hilâlinde memûriyet-i mahsûsa ile Eflak ve Boğdan cânibine 'azîmet ve iki yüz altmış altı senesinde oradan doğru büyükelçilik 'unvânıyla Petersburg'a memûren gidip îfâ-yı hizmet-i sefâret eylediği hâlde orada iken bâ-rütbe-i bâlâ sadâret-i 'uzmâ müsteşârlığı makâm-ı 'âliyesine ve iki yüz altmış sekiz senesi evâhir-i şehir-i Şevvâlinde Hâriciye Nezâret-i celîlesine revnak-bahş-ı 'âtîfet buyrulup iki yüz altmış dokuz senesi şehir-i Cemâdiye'l-ûlâsında hîn-i tahrîr-i tezkiremizde devâm eden Rusya (324) muhârebesinin mebdei olmak üzere Rusya elçisi Mençikof'un nezâret-i hâriciyye makâmına vukû' bulan mu'âmele-i dürüş-kârisi üzerine vâki' olan isti'fâsı ile nezâret-i merkûmeden munfasıl olup sâhilhânesinde ârâm-sâz-ı ikâmet iken muahharen Yanya ve Turhala taraflarına yine hücum eden eşkiyâ-yı Yunaniyyenin def' ü tardı memûriyetiyle ol taraflara 'azîmet ve altı mâh zarfında hüsn-i muvaffakiyetle tekmîl-i memûriyet ederek Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında ki iki yüz yetmiş bir senesi evâ'il-i şehir-i Muharreminde devlet-i 'aliyye de müceddeden teşkîl olunmuş olan Meclis-i Tanzîmât a'zâsı silkine ilhâk buyrulmuştur. Müşârûn-ileyh dirâyet-kâr ve her veçhile akrân u emsâline tefevvuku derkâr bir zât-ı âlî tebâr olup meclis-i Ma'ârif-i 'umûmiyye a'zâsından sâlifü't-tercûme Ahmed Cevdet Efendi ile müştereken Kavâ'id-i 'Osmâniyye isminde bir kıt'a kitâb-ı fevâ'id-nisâbı ve bir miktâr eş'âr-ı belâgat-me'âbı vardır.

[‘Ali Fethi]

Gazel

Benim ol mebde-i feyyâz-ı vücûd

Benim ol menşe-i esrâr-ı şühûd

Banadır cümle hitâbât-ı İlâh

Benim ol hâmi-i mîsâk u 'uhûd

Hele gez gönlümü başdan başa bak
Gör ki ekvân-ı dile var mı hudûd

Fâtih-i memleket-i gaybım ben
Baş keser seyfime a'dâ-yı 'anûd

Bildiğin 'ayn-ı 'alî işte benim
Fethi sûret sana gösterdi Vedûd

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Ali Fethi Efendi mahrûsa-i Ruscuk da bin iki yüz on dokuz târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup 'unfuvân-ı şebâbetinde tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliye eylemek üzere mahrûsa-i Edirne'ye 'azîmet ve müddet-i medîde ikâmetle iki yüz otuz dokuz târîhinde 'ulûm-ı 'âliye imrâr-ı vakt u sâ'at ve iki yüz kırk beş senesi hilâlinde mahrûsa-i Ruscuk'a 'avdet eyleyip iki yüz elli bir senesi der-'aliyyeye bi'l-muvâsala tarîk-i tadrîse duhûl ile birkaç sene müddet neşr-i 'ulûm-ı 'âliye ile güzârende-i subh u şâm olduktan sonra iki yüz elli beş senesi hilâlinde ihdâs olunmuş olan mekteb-i Ma'ârif-i 'adliyye şâkirdânı Hacığâzî memûr u ta'yîn kılınmış ise de iki yüz altmış üç senesi hilâlinde (325) ba'zı esbâba mebnî memûriyet-i mezkûresini terk ederek cennet-mekân Ebû'l-Feth Sultân Mehmed Hân Gazi Hazretlerinin inşâ-gerdeleri olan câmi'-i şerîfde tefsîr-i şerîf tefhîmiyle me'lûf olduğu hâlde iki yüz altmış altı sâli evâhirinde meclis-i Ma'ârif-i 'umûmiyye a'zâsı sınıfına ilhâk buyrulmuştur. Mûmâ-ileyh vatan-ı asliyesi cânibinde 'Osmân Bey-zâde denmekle şöhret-şi'âr olup kendisinin sâhip-i 'ilm ü kemâl olduğuna dâl olmak üzere "Hayru'l-Hasen fî Şerhü'l-Müsteşâre'l-Mu'temen" isminde yedi cüzü şâmil bir kıt'a kitâb-ı rengîni ve Hilye-i Sa'âdet tercümesine dâ'ir Hilye-i Sultân nâmında bir kıt'a eser-i dil-nişîni ve ahâdis-i şerîfe tercümesine müte'allık Sermâye-i Necât isminde bir risâle-i masnû'ı ve Tabakât-ı 'İlm-i 'Arz nâmında bir kıt'a tercüme-i matbû'ı ve haylice eş'âr-ı letâfet-disârı vardır.

[Fahreddin]

Nazm

Doğdu ol sultân-ı kevneyn nûra gark oldu cihân

Basdı evc-i lâ-mekâna mahve vardı hânümân

Zulmet-âbâd-ı ‘ademden çıkmaz idi kâinât
Ger vücûdun olmasaydı ey şefî’-i ins ü cân

Sad-hezârân tasliye rûh-ı şerîfine senin
Fahri-i bî-çâreden ey mefhar-ı pîr ü cüvân

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-Hâc Mehmed Fahreddin Efendi mahrûsa-i Bursa’da bin yüz yirmi yedi târîhinde sâlifü’t-tercüme Eşref-zâde Şeref Efendi’nin sulbünden kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz kırk altı târîhinde lâbis-i hırka-i hilâfet ve yüz elli beş târîhinde Eyyûb Efendi zâviyesi ve yüz altmış bir târîhinde Emîr Sultân zâviyesi meşîhatine revnakda kadr u menzilet olmuş iken bin yüz yetmiş altı sâli hilâlinde mat’ûnen hânkâh-ı ‘ukbâya ‘azm ü rihlet eylemiştir.

[Ahmed Fahreddin]

Gazel

Mülk-i ‘aşka ey gönül şâh ol ki sultânlık budur
Tâlib-i dünyâ olup kalma peşîmânlık budur

Her ne var âdemde var âdemde bul her varı sen
Olma âdemden cüdâ ‘âlemde şeytânlık budur

Sırr-ı Hakka mahrem ol geç katreden deryâyı bul
Ahsen-i takvîm ki bil işte insânlık budur
(326)

Salma fûlk-i cisini bahr-i ‘amîk-i kesrete
Düşme emvâc-ı belâyâya perîşânlık budur

Zühd ü takvânın Hakı bilmekde yoktur medhali
Mescid-i ‘irfâna gel Fahrî müselmânlık budur

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Ahmed Fahreddin Efendi Rumeli de vâki Şarköyü nâm kasaba da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîkat-i ‘aliyye-i Halvetiyye meşâyîhinden sâlifü’t-tercûme Şeyh Zâtî Efendi merhûmdan telebbüs-i sevb-i hilâfet ve muahharen Dersa’âdet’e hicret eyleyip bin iki yüz on dört sâlinde dâr-ı bekâyâ nakl u rihlet eylemiştir. Kasımpaşa civârında vâki ‘Ali Efendi tekkesi hazîresinde medfûndur. Mûmâ-ileyhin dîvânçe olacak miktâr eş’ârı vardır.

[Hâcî Fahrî]

Gazel

Bezme ra’nâ ‘aşk ile pür-câm-ı enverdir ruhun

Gösterir ahvâlini ‘uşşâka manzardır ruhun

Hüsn ü ânın çaldı gönlü âşinâ-yı çeşm edip

Kıldı sûz encâm çün sûzâne mahzardır ruhun

Nice hayret nice nükheth nâdîye gelsen zuhûr

Çün kelâmın dil-firîb hem verd-i ahmerdir ruhun

Zulmet-i a’yândan imhâ eyleyip envâr-ı hatt

Pek mücellâ görünür gâyet münevverdir ruhun

Gülşen-i tab’ımdan olur ‘arz-ı gül-bû-veş senâ

Her nazar Fahrîye bir dürlü ziyâ-verdir ruhun

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâcî Fahrî Efendi Dersa’âdet de çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şühûd olup evkâf-ı hümayûn hazînesinde vâki Gedikler odasına bir müddet müdâvemetle muahharen hazîne-i merkûme tahrîrât odasına nakl-i memûriyet eyleyip bir aralık kendisine Hacelik rütbesi bi’l-i’tâ oda-i mezbûr mümeyyizliği hizmetine memûriyeti rû-nümâ olmuştur.

[Fîrâkî Dede]

Gazel-i Nâ-Tamâm*****

Göçersin kûs-ı rihlet urulur bir gün bu menzilden
Otağın pâdişâhım lâle-veş sahrâda kurdun tut

Vücûd iklîminin farzâ ki olmuşsun Süleymânı
‘Adem deryâsına o saltanat mührün düşürdün tut

Murâdınca bu ‘âlem murg-zârından şikâr alıp
Şehâ bâzû-yı devletden nice şeh-bâz uçurdun tut

Götürür bezm-i kesretten ayağı her kişi âhir
Fîrâkî yer al öndin ‘âlem-i vahdetde yurdun tut

*****Gazel-i nâ-tamâm olarak görülen bu gazel Esrâr Dede Tezkiresinde şu şekilde tamamen geçmektedir.

Cihânda şâh olup şâhım cihân turdukça turdun tut
Cihân mülkinde Şeddâdî binâ bünyâdı urdun tut

Göçersin kûs-ı rihlet urulur bir gün bu menzilden
Otağın pâdişâhım lâle-veş sahrâda kurdun tut

Vücûd iklîminin farzâ ki olmuşsun Süleymânı
‘Adem deryâsına o saltanat mührün düşürdün tut

Konağın ‘âkıbet bâğ-ı ferâgatdır benim cânım
Sabâ gibi sapıp her yana hayladın yüpürdün tut

Murâdınca bu ‘âlem murg-zârından şikâr alıp
Şehâ bâzû-yı devletden nice şeh-bâz uçurdun tut

Olursun cür’a-veş yarın ya bir gün hâk ile yeksân
Bugün Cem bezmine erdin safâ câmını sürdün tut

Getürür [Götürür] bezm-i kesretten ayağı her kişi âhir
Fîrâkî yer al öndin ‘âlem-i vahdetde yurdun tut

Esrâr Dede, Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye, İlhan Genç, Ankara, AKM Yay. S.431-432

Bu gazelin tamamının bu tezkirede yer alması Fatin Efendinin tezkiresini oluştururken diğer tezkirelerden yeterince istifade edemediği düşüncesini desteklemektedir.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Firâkî Dede Dersa'âdet'de tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup evâ'il-i hâlinde (327) gürûh-ı mekrûh-ı mülgâdan iken muahharen ol çirk-âbe-i mezelletden âb-ı nedâmetle tathîr-i kalb eyleyip tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye bi'l-intisâb bin yüz elli beş târîhinde işbu 'âlem-i fânîden gerden-tâb olarak rûh-ı pür-fütûhu Dersa'âdet de Monla Gürânî türbesinde muntazır-ı rahmet-i cenâb-ı Rabb-i Vehhâb olmuştur. Mûmâ-ileyhin her ne kadar selâset-i tab'ı eş'ârından ma'lûm ise de bâlâda muharrer olan gazelinin kâfiyeleri gayr-i sahîh vâki olmuştur.

[Ferecullah Efendi]

Gazel

Ruh-ı cânânı görmek dâ'imâ fıkır ü hayâlimdir
Semender tek yanar âteşte olmak hasb-i hâlimdir

Diyârlar ric'at eylermiş geden dünyâ-yı fânîden
Bana ric'at günü cânânıma rûz-ı visâlimdir

..... rûyı koyup da bûte-i dil içre ettim
O iksîr-i gamı tarh eyledim zer oldu mâlîmdir

Eğer çi bürc-i 'akrebde olanda mâh çok bedder
Velîkin zülfi içre yâr rûyı nîk-i fâlimdir

Bana nâsîh dedi terk-i cünûmı kesb-i 'akl eyle
Velî dîvânelik bilmez benim 'akl u kemâlimdir

Hızır âb-ı hayât içdi fenâ dünyâda bâkîdir
Beni hayy eyleyen la'l-i leb-i cânân zülâlimdir

Bakan câm-ı cihân-bîne görür 'âlemleri dâ'im
Benim câm-ı cihân-bînîm bu mir'ât-i cemâlimdir

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Ferecullah Efendi memâlik-i İranîye’de vâki şehir-i Tebrîz-i ‘anber-bîzde bûy-âver-i meşâmm-ı vücûd olup bir miktâr tahsîl-i ma’ârif eyledikten sonra Tebrîz hükümdarı şehzâde Melik Kâsım Mirzâ’nın kitâbcılık hizmetinde bulunarak bir müddet istihdâm olup muahharen ticâret tarîkiyle Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bin iki yüz altmış sekiz târîhinde rahle-bend-i dâr-ı âhiret olmuştur. Yûşa’ hazretleri civârında medfûndur. Mûmâ-ileyh lisân-ı Türkîye ve Fransevîyeye âşinâ bir şâ’ir-i rengîn-edâ olup kendisinin haylice eş’ârı vardır.

[İsmâ’îl Ferruh]

Târîh

Câmi’ oldu dâ’iyâna kâmet idince menâr

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi İsmâ’îl Ferruh Efendi Kırımîyü’l-asl olup ashâb-ı servet ü sâmândan iken bir aralık emlâk u ‘akarî kazâ-zede-i rûzigâr olmuş (328) olduğundan Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala ‘ulûm-ı ‘âliye ve fûnûn-ı sâ’ire de mehâret-i kâmileleri oluşu hasebiyle ‘uhdesine rütbe-i Hâcegânî bi’t-tevcîh kesb-i tahayyüz eylemiş ve bin iki yüz elli altı senesi hilâlinde

Mübârek âdem idi göçdi Ferah

târîhi müfâdıncâ ‘âzîm-i dâr-ı bekâ olmuştur. Mûmâ-ileyh ‘ulûm-ı şettâda yed-i tûlâsı hüveydâ bir fâzıl-ı bî-hemtâ olup elfâz-ı Türkîye ile bir kıt’a tefsîr-i şerîfî ve sâlîfî’t-tercûme Süleymân Nahîfî Efendi merhûmun âsârından olan mesnevî tercümesine sâbi’ olmak üzere bir cild tercümesine sıhhat redîfî ve haylice eş’ârı latîfî olduğu meşhûr ve mütevâtîr ise de eş’ârını ketm ü izâfe eylemiş olduğundan sâ’ir âsârına dest-res olunamayıp bâlâda muharrer târîh mısra’ının tahrîriyle iktifâ olundu. Muahhiran müşrif-i harâb u minâresi berâber türâb olmuş olan Nâm mahalde vâki câmi’-i şerîfinin sakfıyla sâ’ir-i muhtâc-ı ta’mîr olan mahallerini termîm ü ta’mîr ve minâresini müceddeden binâ ve inşâ ederek bir miktâr müsakkafât ‘ilâvesiyle vakf-ı câmi’-i mezkûru ihyâ ve teksîr eylemiş olduğu Tezkiretü’l-Cevâmî’ de mukayyed ve mestûrdur.

[Ferdî Efendi]

Gazel

Gerçi ehl-i zevk ile rindâne meşrebdir kadeh
Pek açılmaz zâhide bîgâne meşrebdir kadeh

Cem' edip cümle mürîd-i bâdeyi dergâhına
Halka da devrân eder şeyhâne meşrebdir kadeh

Hoş eder gâhî müselsel bir kızıl zencîr ile
Elde zabt olmaz olur dîvâne meşrebdir kadeh

Meclis-i meyde sultân-ı 'aşkın hem-demi
Taht-ı Fağfûra çıkar şâhâne meşrebdir kadeh

Herkesin Ferdî eder izhâr mahfî meşrebin
Bilmedik mâhiyyetin âyâ ne meşrebdir kadeh

Nâzım-ı mumâ-ileyh El-Hâc Ferdî Efendi Dersa'âdet de pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliye ve tekmîl-i nusah-ı 'aliyye eyledikten sonra Aydın eyâletinde vâkikasaba nâm mahallin Müftülüğü hizmetine memûr ve ta'yîn kılınıp mahall-i mezkûrde tavattun eylemiştir. Mûmâ-ileyh ashâb-ı fazl u kemâlden olup haylice eş'âr-ı rengîni vardır.

[Ferîd]

Gazel

(329)

Kûh-ı gurbetde olan dilde şetâret olmaz
Neş'e-i 'aşksız insânda letâfet olmaz

Şerbet-i 'aşkla sîrâb olagör dünyâda
Ki harâret bulunan dilde halâvet olmaz

Nâsı taftîn edegör ehl-i basîretten ise
Halkı tahmîk gibi dünyâda hamâkat olmaz

Dil müderris iken ol medrese-i ‘aşkında
Mevsil-i sahn-ı cünûn olmaya râhat olmaz

Ey Ferîd hasret-i dildâr u hayâl-i yârân
Var iken çeşm ü dilimde o tarâvet olmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Bahâeddin Ferîd Efendi şeyhülislâm esbak
‘Âşir Efendi merhûmun mahdûmu olup bin iki yüz on üç târîhinde tarîk-i tadrîse
dâhil ve iki yüz otuz senesi Halebü’ş-şehbâ Mevleviyetine ve iki yüz kırk dokuz
senesi Mekke-i Mükerreme mevleviyetine nâ’il olduktan sonra iki yüz elli üç senesi
hilâlinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur.

[Ferîd Bey]

Gazel

Mâhtâb-ı rûyuna dikkatle çeşmim kan olur
Şâm-ı vaslın her seher ki gûşe-i mihmân olur

Her ne dem ma’mûr olur bünyâd-ı kasr-ı bî-sütûn
Tîşe-i cevrinle bu eyvân-ı dil vîrân olur

Bir hümâ-pervâze düştü hecr ile cism-i nizâr
Üstühân-ı murg-ı zârım hâsılı püryân olur

Tâb u sûz-ı hasret-i cânâne tâkat kalmadı
Şöyle kim hûn-âb-ı dîdem bir yem-i ‘ummân olur

Ham-be-ham gîsûların dökmüş ‘izâr-ı pâkine
Târ-ı her zülfi Ferîdâ kâbil-i çevgân olur

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhîm Ferîd Bey Hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan İsmâ'il Efendi nâm bir zâtın mahdûmu olup bin iki yüz üç târîhinde sarây-ı hümâyûn-ı mülûkâneye dâhil ve hasbe'l-kâbiliye hazîne-i hümâyûn ketebesini sınıfına duhûl ile cennet-mekân hudâvendigâr sâbık Sultân Mahmûd Hân Sâni hazretlerinin zamân-ı saltanatlarında merhûme ve mağfirü'n-lehâ Mihrümâh Sultân-ı mağfiret-nişân hazretlerinin Üskûdar'da kâ'in ihyâ-kerdeleri olan Câmi'-i Cedîdin tevliyeti hizmetine nâ'il olduktan sonra iki yüz elli sekiz senesi Surre-i Hümâyûn emâneti hizmet-i müstelzime'l-mefhareti 'uhdesine bi'l-ihâle cânib-i Hicâza 'azîmet etmek üzere der-i 'aliyyeden (330) hareketle Şâm-ı şerîfe muvâsalat ve orada ikâmeti hengâmda gülzâr-ı cinâna nakl u rihlet eylemiştir.

[Ferîde Hanım]

Gazel

Fikr edip baht-ı siyâhım katı yandım bu gece
Cevr-i dildâr ile cânımdan usandım bu gece

Şol kadar hecrin ile akdî gözümde hûn-âb
Başdan ayaga değin kana boyandım bu gece

Hâb içinde görüp ol mâhı olunca bîdâr
Şevk-i hüsnü ile etrâfım arandım bu gece

Harc ettimse nola sîm-sirişkim yoluna
Sen gibi bir meh-i nâ-mihri kazandım bu gece

Şöyle mest etti beni câm-ı mey-i mihnet-i 'aşk
Bilmedim yâr mı bîgâneyi sandım bu gece

Şeb-i firkat uzadı derd-i muhabbet gibi âh
Gâh hâbîde olup gâh uyandım bu gece

Âh u zârıma bakıp kıldı terahhum bana yâr
Ey Ferîde hele ben ondan utandım bu gece

Şâ'ire-i mûmâ-ileyhâ Ferîde Hanım Kastamonu ahâlisinden hamâmî Râşid Efendi'nin kerîmesi ve ketebeden Râ'if Efendi'nin halîlesi olup işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddemce Dersa'âdet'e hicret eylemiştir. Bâlâda muharrer olan gazel-i bî-halel yedi yüz sene akdem bedr-i sipihr-i hüsn ü ân olduğu evânda keşîde-i silk-i sûtûr eylediği eş'ârındandır.

[Fıtnat Hanım]

Gazel

Olmada diller rübûde gamze-i câdûsına
Deşt-i hüsnün sayd olurlar şîrler âhûsına

Reng ü bûda zûlf-i cânâne müşâbih olmasa
Kim bakar gülzâr-ı dehrin sünbül ü şebbûsına

Sad-hezârân fitne meftûn bir nigâh-ı şûhına
Bin dil-i Hârût beste her ham-ı gîsûsına

Çille-i sahtın çeker her dem kemân-ebrûların
Âferîn erbâb-ı 'aşkın kuvvet-i bâzûsına

Cismi hâk et ol sehî-kaddîn yolunda Fıtnatâ
Nâ'il olmaksâ murâdın devlet-i pâbûsına

Şâ'ire-i mûmâ-ileyhâ Fıtnat Hanım meşâyîh-i 'izâm-ı ma'rifet-ittisâmdan İsmâ'il Efendi-zâde Es'ad Efendi merhûmun duhter-i sa'd-ahteri ve Şerîf Efendi merhûmun hâher-i 'âlî-gevheri ve sudûr-ı 'izâmdan müteveffâ Dervîş Efendi'nin hem-ser-i nezâket-perveri olup âbâ an-ced kendisine mevrûs olan (331) fetânet-i asliyye ve tabî'at-i şî'riyye îcâb u iktizâsı üzre ârâyîş-i hacle-geh-i 'ilm ü kemâl ve ol

vechle ‘arz-ı cemâl-i şîr-i bî-misâl ederek güzârende-i rûz u leyâl iken bin yüz doksan dört sâli hilâlinde rûh-ı şerîfî ‘âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i Mûte’âl olmuştur. Mûmâ-ileyhânın zâde-i tab’-ı nâzikânesi olmak üzere müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı vardır.

[Mehmed Fikri]

Târîh

Sadr-ı fetvâya yine Es’ad Efendi-zâde
Bârekallâh hüner ü ‘izztle basdı kadem

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Mehmed Fikri Efendi müderrisinden olup devr-i medâris-i mu’tâdeyi tekmîl etmeksizin bin iki yüz yirmi dört sâli hilâlinde nakl-i bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bâlâda mestûr olan târîhinden başka âsârına tercüme-i ahvâline zafer-yâb olunamamıştır.

[Fennî Bey]

Gazel

Ümîd-i bûse-i la’linle cânâ ‘ıyd-ı azhâde
Bıçağ-ı gamzene kurbân olur bu cân-ı üftâde

Ger ikbâl eylemezsen câme-i reng-i nev-îcâda
Ne reng istersen elbâs-ı fiten ‘ıydiye âmâde

Bahâriye nihâl-i kaddine giydikçe ak sade
Sanır zülfün gören sünbül beter serv-i semen-sâda

Senin hüsn-i hudâ-dâdin gören mir’ât-i ‘âlemde
Ne yüzle baksın âyâ bir dahi tasvîr-i Behzâda

Nigâh-ı iltifât ile kerem kıl pâyimâl etme
Sana üftâdedir bunca zamân Fennî-i şeydâda

Nâzım-ı mumâ-ileyh Fennî Bey Hotin muhafızı esbak Ahmed ‘İzzet Paşa’nın mahdûmu olup vâlidî müşârün-ileyhin vefâtından sonra sarây-ı hümayûna çerâğ olunarak bi’l-âhire hazîne-i hümayûn ketebeşi sınıfına dâhil ve cennet-mekân Sultân Mustâfâ Hân-ı Râbi’ hazretleri zamânında sır-kitâbeti memûriyetine nâ’il olmuş iken bin iki yüz yirmi üç senesi şehriyâr-i müşârün-ileyhin vukû’-ı hal’in de hakkında ecel-i kazâ çehre-nümâ ve o yüzden ‘âzim-i dâr-ı me’vâ olmuştur. Mûmâ-ileyh erbâb-ı tabî’at ve ashâb-ı ma’rifetden olup eş’ârı selîs ü nefîs vâkî olmuştur.

[Timur Fennî]

Gazel-i Nâ-Tamâm

(332)

Biz ki insânız benî Âdemleriz
Kimle kimseler bilir kim kimleriz

Sırrımızdır nefha-i rûhu’l-kuds
Eşrefü’l-mahlûk hem Ekremleriz

Hây u hûy u güft-ü-gû-yı dehrden
Fârîgiz âzâdeyiz Edhemleriz

Sanma Fennîyiz cihânda yalınız
Biz dahi nice fûnûn a’lemleriz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Timur Fennî Efendi sâlifü’t-tercûme Edhem Pertev Efendi’nin pederi olup bin iki yüz kırk dört târîhinde maskat-ı re’sleri olan şehir-i Erzurum’dan medine-i Trabzon’a nakl u hicretle bir müddet Gümüşhane emânetinde ve ba’dehu Lazistan ve Karahisâr-ı Şarkî kazaları mütesellimliklerinde ve muahharen Canik kazası muhassılığında imrâr-ı evkât ettikten sonra medine-i Trabzon’da ihtiyâr-ı gûşe-i ‘uzlet eyleyip iki yüz altmış bir senesi hilâlinde ‘âlem-i fenâdan dâr-ı ‘ukbâya rihlet eylemiştir.

[Fevzî Paşa]

Nazm

Kimedir şîvesi dehrin bu sitiğnâsı kime
Ya kime nâz u edâsı kurı gavgâsı kime

Kahr u lütfu ‘alîm Allah bize hep yeksândır
Sitem ü cevır ü cefâsı kerem-i nâsı kime

Ne felek-meşreb olup ‘âlem-i ‘ulvîde ne hâk
Pest ü a’lâsı cihânın zîr ü bâlâsı kime

Bugün ‘âlemde safâ-yâb olalım bir lahza
Ta’ab-ı tîşe çekip hem gam-ı ferdâsı kime

Uçurup mürğ-idili ‘âlemi Fevzî geçdim
Lâne ber-dûş-ı cihânım gam-ı dünyâsı kime

Nâzım-ı mumâ-ileyh Fevzî Paşa sadr-ı esbak Dervîş Paşa merhûmun akrabasından olup müşârün-ileyhin ma’iyyetinde müddet-i medîde istihdâm olundukdan sonra ‘uhdesine rütbe-i mîr-i mîrânî bi’t-tevcîh bekâm olmuş ve bin iki yüz otuz sekiz târîhlerinde makarr-ı memûriyeti olan Mar’aş cânibinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Tabî’atı hezel ü müzâha mâ’il olduğundan ekser eş’ârı hezel-gûnedir.

[Mehmed Fevzî]

Gazel

Mürğ-i dilimi dâma düşürdüm yine kendim
Püsküllü belâdır serime zülf-i kemendim

(333)

Hercâyî niçin eyledin ağıâr ile ülfet
Sen yâr-ı vefâdârını terk ettin efendim

Âteş-gede-i ‘aşkda gör mahv-ı vücûdum
‘Aks-i nigeş-i âfete gûyâ ki sipendim

Ey dil nagam-ı pîşrevî tûl u derâz et
Raksân ola tâ şevke gelip serv-i bülendim

Fevzî sühanım tûtî-i mu’ciz-deme lâyık
Taktîme sezâ bu gazel-i şâh-pesendim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Fevzî Efendi Kırkağaç nâm mahalde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i vücûd olup bir aralık Dersa’âdet’e muvâsalat ve yedi sekiz sene müddet mekteb-i harbiyyede ikâmetle bir miktâr tahsîl-i fenn ü ma’rifet eyledikten sonra vatan-ı asliyyesi cânibine ‘avdet eylemiştir.

[‘Abdurrahmân Fehmî]

Gazel-i Nâ-Tamâm

Ruhsâr-ı alin üzre hatın demîde göster
Çeşm-i gazâln ey şûh sünbül cerîde göster

Rûyına yârin ey dil kıl ol kadar nezzâre
Zahm-ı müjey-le cismin sen dîde dîde göster

Tahrîk ise murâdin o nev-nihâl-i nâzı
Bâd-ı bahâr-ı âhın her dem vezîde göster

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi ‘Abdurrahmân Fehmî Efendi şehri’l-asl olup usûl-i kadîme üzre şeyhülislâm nezâretinde vâki tefîiş kitâbeti hizmetinde bulunarak bir müddet güzârende-i evân u a’vâm olduktan sonra bin yüz otuz sekiz

sâlinde târik-i ‘âlem-i nâsût ve ‘âzîm-i bezm-gâh-ı lâhût olmuştur. Tercüme-i ahvâlî Sâlim Efendi Tezkiresi’nde dahi mevcûd ve mukayyettir.

[İbrâhîm Fehmî]

Beyt

‘Îtâb-âmîz edâlarla o şûh nâz etse de Fehmî
Olur hem-bezmi ‘uşşâkın niyâzı ‘âdet etseydin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Çukacı-zâde İbrâhîm Fehmî Efendi mahrûsa-i Bursa’da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz elli bir târîhinde hâric i’tibâr ile tarîk-i tadrîse dâhil ve devr-i medâris-i etmekde iken bin yüz seksen dokuz târîhinde dâr-ı ‘ukbâyâ müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyhin bâlâda muharrer olan beytinden başka eş’ârı görülememiştir.

[Mustafâ Mazlûm Fehmî]

Gazel

Hayâlin rûşenâ-sâz-ı dü-çeşm-i intizârımdır
O mûrg-ivahşi gûyâ beste-i dâm-ı şikârımdır

(334)

Ko etsin iltizâm-ı nâz u istiğnâ o meh-peyker
Hevâ-yı zûlf ü rûyı matlab-ı leyl ü nehârımdır

O servin sâye-i lutfundan olmaz hâtırım âzâd
Misâl-i lâle dâğ-ı ‘aşkı dilde bergüzârımdır

Niçin tîr-i nigâhı meyl-i semt-i gayr eder bilmem
Fezâ-yı sînede rengîn-nihâl-i i’tibârımdır

O şûhun ‘âşıkâne vasf-ı hüsn-i dil-rübâsında
Gazel tarh eylemek Fehmî medâr-ı iştihârımdır

Nâzım-ı müşârün-ileyh Mustafâ Mazlûm Fehmî Bey ‘Osmân Efendi merhûmun sulbünden cezîre-i Girid’de vâki Kandiye’de ziynet-efzâ-yı gehvâre-i vücûd olup heşt sâle bir tıfl-ı şîrîn-makâle olduğı hâlde bin iki yüz otuz beş senesi hılâinde vâlideleri hânımın istishâbıyla Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala sinleri temyîz-i sürh ü sevâd ve tefrîk-i noksân u ziyâd derecesine resîde oldukda tahsîl-i hüner ü ma’ârife sarf-ı vüs’ ü makderetle iki yüz kırk bir târîhinde harîr nâzırı ‘Ömer Lutfî Efendi merhûma damad ve iki yüz elli iki senesi Afyon müdürlüğüne ve iki yüz elli üç senesi tabhâne-i ‘âmire nezâretine nakl ile mesrûru’l-fu’âd olduktan sonra iki yüz elli beş senesi tersâne-i ‘âmire müsteşârlığı memûriyetine revnak-efzâ ve on mâh mürûrunda memûriyet-i mezkûreden infisâli rûnümâ olmakla meclis-i vâlâ-yı ahkâm-ı ‘adliyye a’zâsı sınıfına bi’l-ilhâk bir sene zarfında bâ-memûriyet-i mahsûsa ya’nî Firârî Ahmed Paşa’nın ibtidâ-yı cülûs-ı ma’âli-i me’nûs-ı hümâyûnda bi’l-istishâb İskenderiyyeye götürdüğü donanma-yı hümâyûnu celb eylemek memûriyet-i hayriyesiyle cânib-i Mısra ‘azîmet ve hüsn-i muvaffakiyetle ifâ-yı memûriyet eyleyip Dersa’âdet’e ‘avdetinde masraf nezâretine ve bir seneden ziyâdece müddet mürûrunda nezâret-i mezkûreden müfâakatla sâniyen meclis-i vâlâ-yı mezkûr a’zâsı sınıfına ilhâk olunarak iki sene mürûrunda Deavî nezâret-i celîlesine revnak-bahş-ı ‘izz ü rif’at ve iki yüz altmış iki senesi ‘uhdesine rûtbe-i bâlâ bi’t-tevcîh nâ’il-i ‘âtîfet ü übbet buyrulup iki yüz altmış sekiz senesi evâhirinde nezâret-i merkûmeden vukû’-ı infisâliyle iki yüz altmış dokuz (335) senesi ticâret nâzırı sâbık Nâmık Paşa’nın memûriyet-i mahsûsa ile Londra cânibine ‘azîmetinde vekâleten ticâret nezâret-i celîlesine revnak-bahşâ ve muahharen nâzır-ı müşârün-ileyhin Dersa’âdet’e ‘avdeti münâsebetiyle vekâlet-i mezkûre karîn-i intihâ olmuş olmasıyla işbu tezkire-i ‘âcizânemizin esnâ-yı tab’ında ki iki yüz yetmiş senesi şehir-i Şevvâlinde ser-’asker müsteşârlığı makâm-ı ‘âlîsine sâye-efgen-i kadr u menzilet buyrulmuştur. Müşârün-ileyh sipihr-i ‘akl u dirâyetin mihr-i cihân-ârâsı ve evc-i kemâl ü ma’rifetin mâh-ı ziyâ-bahşâsı olup hayliden hayli eş’âr-ı belâgat-şî’ârı ve münşeât-ı fesâhat-disârı olduğı müstağnî-i tahrîr ü eş’ardır.

[Mehmed Fehmî]

Gazel

Dil verdim a mahbûb-ı zamânım demiş oldum
Aldırmadı hîç şûh-ı cihânım demiş oldum

Aldı yürüdü meclis-i rindâna seyr et
Bir lahza imiş nâzlı civânım demiş oldum

Pek etti şikest rişte-i ‘aşkı dil-i zârım
İncinme amân ince miyânım demiş oldum

Gec gec diyerek eyledi takdîr-i mükerrer
Hem-bezm olalım bu gece cânım demiş oldum

Peyrev olamaz böyle gazel tarhına Fehmî
Meclisde fakat nükteverânım demiş oldum

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Fehmî Efendi medine-i Trabzon’da bin iki yüz otuz dokuz senesi pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Anadolu kuzâtı sınıfına duhûl ile iki yüz altmış beş senesi Dersa’âdet’e muvâsalat ve muahharen memleketi cânibine ‘avdet eylemiştir.

[Süleymân Fehmî]

Gazel

Hatt-ı sebz-i gül-ruhân rengîn olur âyîneden
Tûtî-i nezzâre revnak-çîn olur âyîneden

Hande etse cevher-i ekşim görüp olma cebîn
Dürr-i dendân hûşe-i pervîn olur âyîneden

Düşmen-i rûşen zamîrândır sipihr-i tîre-rû

Gerçi zengî şerm edip pür-kîn olur âyîneden

Cûşîş-i eşke sükûnet verdi şevk-ı ‘ârızın

Cilve-i sîm-âb pür-temkîn olur âyîneden

Sürme-ibahtım değil çeşmim sebeb hâmûşiye

Sırr-ı hayret her nefes telkîn olur âyîneden

Görmesinler sîne-i pür-âfeti sîmîn-berân

Dilber-i nahvet-nigeh hod-bîn olur âyîneden

(336)

Câm-ı meyde saltanat ihsân eden İskendere

Rind-i bezm-i bâde Cem-âyîn olur âyîneden

Nev-zemîn açdı Fehîmâ tîşe-i Ferhad külünk

Safvet-i cûy-ı hüner şîrîn olur âyîneden

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hoca Süleymân Fehmî Efendi Dersa’âdet de bin iki yüz üç târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mukaddemâ dîvân-ı hümayûn kalemi dâhilinde vâki umûr-ı mühimme odasına bir müddet müdâvemet ve muahharen Darbhâne-i ‘Âmire tarafına nakl-i memûriyet eyleyip bi’l-âhire memûriyet-i mahsûsa ile Rumeli cânibine ‘azîmet ve hitâm-ı memûriyetden sonra müddet-i medîde ol vaktin ta’bîrâtı üzre voyvodalık ve mütesellimlik misillü hıdemâtta bi’l-istihdâm muahharen Dersa’âdet’e ‘avdet birle Karagümrüğü civârında kâ’in hânesinde peygûle-güzîn-i istirahat olduğu hâlde ba’zı hâhiş-kerân-ı nikât u kemâle tefhîm-i fûnûn-ı Fârisîye eylemekte iken iki yüz altmış iki senesi şehr-i Rebî’ü’l-evvelinin onbeşinci günü

رند از ره نیاز بدار اسلام رفت

mısra’ı müfâdinca ‘âzim-i dârü’s-selâm olmuştur. Vefâtına Kıbrısî-zâde İsmâ’il Hakkı Efendi’nin inşâd eylediği târihtir.

Nâle kıl sun ins ü cin Gitti Süleymân Fehîm

mûmâ-ileyh sühan-perver bir üstâd-ı sâhip-hüner olup Devletşâh Tezkiyesine tercüme olarak Seffinetü’ş-şu’arâ isminde bir tezkiresi ve gazeliyyât-ı Sâ’ib’in ba’zı müntehâb gazellerine otuz cüzü şâmil bir kıt’a şerhi ve müretteb ve matbû’ bir ‘adet dîvânçesi vardır.

[Mahmûd Fehîm]

Gazel

Terk etmedin muhabbeti eyvâh ey gönül
N’olsun bu rütbe nâlelerin âh ey gönül

Zîr-i sehâb-ı nâze n’için girmiş olmuyor
Tenvîr-sâz-ı beyt-i dil ol mâh ey gönül

Verd-i seher hesâb-ı nehâr-ı visâledir
Sevdâ-yı zülfü fikr-i şebân-gâh ey gönül

Tîr-i nigâhı cânıma geçdiyse gam değil
Sırr-ı derûna oldu çün âgâh ey gönül

Bilmez Fehîm menzil-i maksûdı kandedir
Oldu fezâ-yı ‘aşkda gümrâh ey gönül

Nâzım-ı mumâ-ileyhMahmûd Fehîm Efendi Tekfur Dağı nâm mahalde bin iki yüz yirmi târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bi’l-âhire kitâbet tarafına meyl ederek Rumeli (337) ve Anadolu câniblerinde ba’zı defterdâr ve muhassıl ve kâ’im-makâmların ma’iyyetlerinde hizmet-i kitâbetde bi’l-istihdâm iki yüz altmış iki târîhlerinde Dersa’âdet’e nakl u hicret eyleyip iki yüz altmış beş senesi ser-’asker mektûbcusu odası hulefâsı sınıfına bi’l-ilhâk iki yüz altmış yedi senesi Musul tahrîrât kitâbetine memûriyeti vukû’ıyla mahall-i mezkûre ‘azîmet iki yüz altmış dokuz senesi Dersa’âdet’e ‘avdet eylemiştir. Mûmâ-ileyh dervîş-nihâd bir zât-ı pâk-i’tikâddır.

[İbrâhîm Fehîm]

Nazm

Doğruluk olmasaydı râh-ı sevâb
Eylemezdi sülûk ul'ul-el-bâb

Lîk tenhâ tarîk olduğuyçün
Nâdirâtdan olur âyât ü zehâb

Râh-ı Hakk'a revân olan âdem
Mekr-i İblîsden olur bîât

Bak Hicaz da neler çeker Hüccâc
Bâr-ı ekdâr u dürlü dürlü i'tâb

Lîk nezd-i Hudâ da bâkîdir
Hakk yolunda kazansan ecr ü sevâb

Râst-gûluk değil mi böyle Fehîm
Seni de eyleyen harâb u yebâb

Hakk yolundan ayırmasın Mevlâ
Ne kadar halk ederse etsin 'itâb

Nâzım-ı mumâ-ileyhİbrâhîm Fehîm Bey cezîre-i Girid de vâki Hanya nâm memleketde bin iki yüz yirmi sekiz sâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz kırk sekiz sâlinde mısır-ı Kâhire'ye 'azîmetle ba'zı umûr-ı mühimme-i Mısriyye de bir müddet istihdâm olundukdan sonra iki yüz altmış yedi târîhlerinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala Yakova kazası müdürlüğüne memûren mahall-i mezkûre 'azîmet ve bir sene mürûrunda Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip Mısır vâlisi merhûm Mehmed 'Ali Paşa-zâde meclis-i vâlâ a'zâsından Mehmed 'Ali Paşa'nın kethüdâlık

hizmetinde bulunduğu hâlde sâniye rütbesini bi'l-ihrâz muahharen cânib-i Mısra
'azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bir miktâr eş'âr-ı güzîdesi vardır.

[İbrâhîm Feyzî]

Kıt'a

(338)

Ol kadar cismim nizâr olmuş ki olsam pîşrev
Ey kemân-ebrû hedef zih-gîrder sensiz bana
Baht eğer devr-i revân etse makâm-ı evcde
Dest-i gerden beste-i zencîrder sensiz bana

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi İbrâhîm Feyzî Efendi şehri'l-asl olup
Eyyûb Ensârî radiyallâhu 'anhu'l-Bârî hazretleri türbe-i şerîfesi semtinde vâki Koca
Mustafâ Paşa Câmi'-i şerîfî imâreti hizmetinde imrâr-ı vakt u sâ'at etmekde iken bin
yüz otuz sâlinde târik-i câmi'-i hayât ve tekbir-zen-i musallâ-yı memât olmuştur.
Tercüme-i ahvâli Tuhfetü'l-Hattâtîn nâm tezkire de muharrerdir.

[Seyyid Feyzî]

Gazel

Kemâlin bulmuş ol nev-res nihâlim pek güzellenmiş
Fem-i 'uşşâka lâyıık mîve-i cismi 'asillenmiş

Turunc u sîb-i pîstânın çürütmüşler kıyâs etme
O bir nev-bâde-i terdir hemân cüz'ice ellenmiş

Hat-âver sanma ey dil sen 'izârın ol melek-zâdın
Kitâb-ı hüsnü bir bir hâme-i kudretle tellenmiş

Vezîri kıt'a gûyâ cismi bir âbâdi kâğıddır
Fakat şeklinde her hâlî zer ü zîverle hallenmiş

O ser-kâmetin salındığın 'ayb etme ey 'âşık
Hevâ-yı 'aşk ile me'lûf olaldan başı yellenmiş

Cihânda gerçi hüsnünde yegâne çok güzel ammâ
Habîbim ravza-i cennet de rıdvâna bedellenmiş

Gazâl-i çeşmini vasf ettiğimçün ben o dildârın
Bu nazm u şi'rim ey Feyzî yine hoşça gazellenmiş

Nâzım-ı mumâ-ileyh Seyyid Feyzî Efendi Bursa vâ'izlerinden müteveffâ
Hasan Efendi'nin mahdûmu olup âfitâb-ı feyz-i İlâhîden istifâza-i nûr-ı şu'ûr
eyleyerek evkât u ezmânını tanzîm-i eş'âr u terkîm-i âsâr ile güzâr eylemekte iken
bin yüz seksen beş sâli hilâlinde 'âzim-i dâru'l-karâr olmuştur.

[Mehmed Emîn Feyzî]

Gazel-i Mukaffâ-yı Be-Hurûf

Kâmetin serv-i sehî cânâ ruhundur mim ve he
Zülfün 'anber la'lin amâ hem-çü sin ve kef ve rı

Haste-i bî-tâb-ı 'aşkın oldum ey 'Îsî-nefes
Sendedir derd-i dilin çünkü devâsı lam ve be

Düşse gûr-sitân-ı 'uşşâka reh-i cânân eğer
Mürdeler ihyâ eder çün 'ayn ve ye ve sin ve ye

Meclis-i yârânı teşrîf eyle bir şeb sevdiğim
Hep müheyyâ çeng ü nây u mim ve ye ve dal ve fe

(339)

Ravzı şâd eyledi Sa'dî-i merhûmun hele
Nazm edip bu penç beyti fe ve ye ve dad ve ye

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Emîn Feyzî Efendi sâlifü't-tercûme
Velîyüddin Rüşdî Efendi'nin sulbünden medine-i Ayaş'da bin iki yüz yirmi iki
târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz kırk târîhinde peder-i mûmâ-

ileyh ile berâber Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala bir aralık kitâbet hizmetiyle cânib-i Anadolu da vâki ba'zı bilâd u memâlik seyr ü seyâhat ve ez-cümle iki yüz elli bir târîhinde vak'a-nüvîs Es'ad Efendi merhûmun İran cânibine sefâretle 'azîmetleri hengâmda pederi mûmâ-ileyhin ma'iiyyetinde bulunduğu hâlde cânib-i İran'a 'azîmet ve iki yüz elli iki târîhinde Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip vüzerâkapu kethüdâlarından müteveffâ Palabıyık Mehmed Bey'in yanında bir müddet edâ-yı hizmet-i kitâbet ve muahharen mîr-i mûmâ-ileyhin vukû'-ı vefâtıyla bir müddetcik hânesinde ikâmet eyledikten sonra iki yüz elli yedi senesi dâr-ı şûrâ-yı 'askeri baş-kitâbetine nasbla bir sene zarfında râbî'a rütbesini bi'l-ihraz iki yüz altmış bir senesi ser-'asker bulunan Süleymân Paşa'nın dîvân kitâbeti hizmetine nakl-i memûriyetle o esnâda kendisine sâlise rütbesi bi'l-i'tâ muahharen paşa-yı müşârün-ileyhin makâm-ı ser-'askerîden infisâliyle sadr-ı esbak Husrev Paşa'nın sâniyen ser-'askerlik memûriyet-i celîlesine nakilleri hengâmda iki sene miktârı müşârün-ileyhin dîvân kitâbeti hizmetinde bulunup iki yüz altmış dört senesi müşârün-ileyh Süleymân Paşa'nın ticâret nezâret-i behiyyesine memûriyetinde yine müşârün-ileyhin dîvân kitâbeti hizmetine bi'n-nakl sene-i mezbûre hilâlinde Mısır vâlisi nasb olunmuş olan 'Abbâs Paşa'nın mektûbculuk hizmetine memûren mısır-ı Kâhire cânibine 'azîmet ve yedi sekiz mâh zafında âsitân-ı 'aliyye 'avdet eyleyip iki yüz altmış altı senesi kendisine rütbe-i sâniye bi'l-i'tâ Tersâne-i Âmire mektûbculuğuna memûr ve ta'yîn kılınmış ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından birkaç mâh mukaddem bahriye meclisi baş-kitâbetine tahvîl-i memûriyet eylemiştir. (340) Mûmâ-ileyh tarikat-i 'aliyye-i Mevlevîyeye mensûb bir şâ'ir-i pesendîde-üslûb olup nazm u inşâsı latîf ve mergûbdur.

[Halîl Feyzî]

Gazel

Bu demde gönül vaslına lâyıkdır efendim

Ağyârda yok şimdi aralıkdır efendim

Bûs-ı lebe ruhsât mı verir çeşm ile gamzen

Mest olsa biri birisi ayıkdır efendim

Gördüm a gözüm nûru nice dilberi ammâ
Hüsn ü revîşin cümleye fâ'ikdir efendim

Bak âteş-i rûyunda olan 'anber-i hâle
Ben gibi o da odlara yanukdır efendim

Ber-dâr ise maksûdun eğer Feyzî-i zârı
Mansûr-ı dilim zülfüne lâyıkdır efendim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halîl Feyzî Efendi medine-i Edirne'de bin iki yüz sekiz târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz kırk sekiz senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala bir aralık 'uhdesine Hacelik rütbe-i mu'teberesi bi't-tevcîh balık emâneti ve ba'dehu Tersâne-i 'Âmire dâhilinde vâki sergi emâneti hizmetlerinde bi'l-istihdâm muahharen bir müddet dahi karantina hizmetiyle Trabzon ve İzmir ve Trablus-ı garb câniblerinde güzârende-i şühûr u a'vâm olduktan sonra iki yüz altmış yedi senesi Kal'a-i Sultâniye karantinası hizmetine memûr ve ta'yîn kılınmıştır.

[Mustafâ Feyzî]

Gazel

Cânda hiç telhî-i hicrân ile lezzet mi kodun
Zehr-i gamla dehen-i dilde halâvet mi kodun

Yanılıp 'âşık da lutf et a zâlim n'oldun
Etmedik zümre-i ağyâra 'inâyet mi kodun

Çeşm-i cellâdına cân vermeğe ol şûhun hiç
Hele bir sende rakîbâ bize nevbet mi kodun

Her gelen oldu peşîmân yine döndü gitti
Ey felek halkı bu kâşâne de râhat mı kodun

Feyziyâ boşla bu rüsvâlîğı uslan gayrı
‘Aşk ile etmedik ‘âlemde melâmet mi kodun

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafâ Feyzî Efendi Konyâ sancağı dâhilinde vâki İçel kazası kurâsından Elmas nâm karye de bin iki yüz kırk iki senesi pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış üç senesi Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet Dârü’l-mu’allimîn nâm dershâne de ta’allüm-i hüner ü ma’rifet ettikten sonra altmış (341) sekiz senesi hilâlinde Süleymâniye Câmî’-i Şerîfî nezdinde vâki’ mekteb-i edebiye şâkirdânı Hâceliği hizmetine memûr ve ta’yîn kılınmıştır.

[Mehmed ‘Ali Feyzî]

Gazel

Gülistân-ı muhabbetde benim bir gül-’izârım var
Onunçün her seher bûlbûl gibi efgân u zârım var

Senin ol tîg-i gamzenle hemîşe ey melek-sîmâ
Gönül de lâlezâr-âsâ nice bin dâğdârım var

Firâk-i rûy-ı alin bendeni zâr u zebûn etti
Velîkin nâzenînîm şevk-ı ‘aşkınla vakârım var

Yetişdir ey tabîb-i cân u dil gel merhemi vaslın
Ki her dem hasretinden dilde derd-i bî-şümârım var

Gönül-âsâ ben ey Feyzî garîb ü miskîn olmuşken
Ne a’lâ zülfî dilberde benim şimdi karârım var

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed ‘Ali Feyzî Efendi Dersa’âdet de bin iki yüz elli iki târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış iki senesi Enderûn-ı Hümayûn ağevâtı sınıfına ilhâk olunmuş ve hâlâ tahsîl-i ma’ârif eylemekte bulunmuştur.

Harfû'l-Kâf

[Mehmed Kabûlî]

Gazel

Sûre-i Ve'l-Leyl yazıp safha-i ruhsâra hatt
Eyledi Mecnûn yine çok 'âşık-ı âvâre hatt

Mün'akis baht-ı siyâh u dûd-ı âhımdır benim
Sanma mir'ât-i ruh-ı berrâkı kıldı kare hatt

Hatt-ı reyhânı ile fermân verdi şâh-ı hüsn
Mûr-veş ol yüzden üşdi la'l-i sükker-bâre hatt

Rûz-ı rûşen dîde-i 'âşıklara târ yekdir
Perde-i şeb-reng olmuş rû'yet-i dîdâra hatt

Her vechden hoş gelir tab'a Kabûlî doğrusu
Ziynet-efzâ-yı cemâl-i yârdır hem-vâre hatt

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Kabûlî Efendi tahvîl kalemi ketebesinden Emîn Kabûlî Efendi'nin sulbünden bin iki yüz otuz yedi senesi ziynet-efzâ-yı geh-vâre-i vücûd olup iki yüz elli üç senesi dîvân-ı hümayûn kalemi ketebesi silkine ve iki yüz elli beş senesi mekteb-i ma'ârif şâkirdânı sınıfına bi'l-ilhâk iki yüz elli altı senesi tercüme odasına nakl ile iki yüz elli yedi senesi bâ-rütbe-i Hâcegânî oda-i mezbûr sınıf-ı sâni hulefâsı 'idâdına dâhil olduktan sonra iki yüz altmış bir senesi Prusya sefâreti baş kitâbetine memûren Berlin cânibine 'azîmet ve ol taraf da bulunduğu hengâmda râbi'a rütbesini bi'l-ihrâz iki sene mürûrunda Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip bâ-memûriyet Kal'a-i Sultâniye ve Trabzon ve Tuna sevâhilinde ve Bursa'da bir müddet geşt ü güzâr eyledikten sonra 'uhdesine rütbe-i sâlise bi't-tevcîh iki yüz altmış beş senesi İngiltere sefâreti ser-kitâbeti memûriyetiyle Londra'ya 'azîmet ve bir sene mürûrunda kendine rütbe-i sâniye sınıf-ı sâni bi'l-i'itâ iki sene

müddet kitâbet-i mezkûre ve bir sene miktârı dahi maslahatgüzârlık ile mahall-i mezkûr de ikâmet ve Dersa'âdet'e (342) muvâsalatındaki iki yüz altmış sekiz senesi hilâlinde cerbeze ve ma'lûmâtı iktizâsınca rütbe-i sâniye mütemâyizi ve fevka'l-'âde orta elçiliği 'unvânı ile Atina sefâretine ta'yîn buyrulup mahall-i mezkûre 'azîmet ve altı mâh zarfında 'uhdesine hâriciye kitâbeti memûriyeti bi't-tevcîh Dersa'âdet'e muvâsalatla iki yüz yetmiş senesi mes'ele-i hâzıradan dolayı memâlik-i mahrûsaya gelmiş olan İngiltere ve Fransa devlet-i fahîmeleri 'asâkirinin tehyie-i levâzımâtı zımnında Gelibolu'da teşkîl olunan komisyona memûren beş mâh miktârı Gelibolu ile Edirne de îfâ-yı hizmet eyleyip hitâm-ı memûriyetiyle Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala iki yüz yetmiş bir senesi şehir-i Rebî'ü'l-evvelinde kitâbet-i mezkûre memûriyetinden infisâli rû-nümâ olmuştur. Mûmâ-ileyh Kethüdâ-zâde sâlifü't-tercûme 'Ârif Efendi merhûmdan tahsîl-i 'ilm ü hüner etmiş ve nazmen ve nesren akrânına tefavuk eyleyip haylice eş'âr-ı güzîde tanzîmine dahi muvaffak olmuştur.

[Kudsî Efendi]

Gazel

O şûhun pertev-i ruhsârı keyvânı çalar çarpar
Sevâd-ı şu'le-i la'l-i Bedahşânı çalar çarpar

Hayâl-i ceyş-i müjgânından olmaz burc-ı dil hâlî
Harâmî gözleri çok kişver-i cânı çalar çarpar

Nigâh-ı şâhbâzî tâk-ı ebrûdan süzüldükçe
Değil 'ankâ- hüma-yı şâh-ı hûbânı çalar çarpar

Sikender-veş meğer sûy-ı lebinde hâl-i hindûlar
Zalâm-ı hattın içre âb-ı hayvânı çalar çarpar

Sakın dil verme Kudsî gamze-i mekkâre-i yâre
O câdû sahratu'l cinnîdir insânı çalar çarpar

Nâzım-ı mumâ-ileyhA'rec Hoca Kudsî Efendi cennet-mekân Sultân Selîm
Hân-ı Sâlis hazretleri 'asrî 'ulemâsından olup neşr-i 'ulûm-ı 'âliye ederek imrâr-ı
subh u mesâ eylemekte iken bin iki yüz on dokuz senesi hilâlinde 'âzim-i dâr-ı bekâ
olmuştur. Vefâtına Sürûrî Efendi merhûmun inşâd eylediği târîhtir:
Hoca Kudsî'ye cinânı ide Kuddûsî mekân
Mûmâ-ileyhin biraz eş'ârı vardır.

[Şeyh Kuddûsî Efendi]

Îlâhî-gûne Gazel

Gelin ey yârân rûfekâcasına

Olalım ihvân sulehâcasına

Giyelim tâcî olalım râcî

Dün ü gün nâcî fukâracasına

Girelim râha varalım şâha

Erelim câha nukabâcasına

Alalım himmet bulalım vuslat

Kılalım 'uzlet nücebâcasına

(343)

Yanalım her an olalım hayrân

Kılalım seyrân gurebâcasına

Koyalım gayrî duyalım sırrı

Diyelim şi'ri şu'arâcasına

Alalım hablı salalım neyli

Çalalım tablı ümerâcasına

Bulalım teslîm alalım ten'îm
Kılalım ta'lîm 'ulemâcasına

Yiyelim kandı koyalım fendi
Diyelim pendî hutebâcasına

Geçelim yemler içelim cemler
Saçalım demler şühedâcasına

Açalım meydân saçalım mercân
Uçalım her an zürefâcasına

Verelim biz cân görelim cânân
Sürelim devrân şürefâcasına

Bulalım bürhân olalım Lokmân
Kılalım dermân hükemâcasına

Gel e kardaşlar bana hâldeşler
Dökelim yaşlar zu'afâcasına

Eyle Kuddûsî Hak ile ünsi
Ko kamu nâsı 'ukalâcasına

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Kuddûsî Efendi cânib-i Anadolu'da kâ'in Nigde kazasında vâki Bor nâm kasabada kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Kâdiriyyeye sülûk ile müddet-i medîde Rumeli ve Anadolu câniblerinde seyr ü seyâhat ve ba'dehu cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza 'azîmet ve on yedi sene müddet ol arazi-yi mukaddese de mücâvere-i iskân u ikâmet eyledikten sonra tekrâr kasaba-yı mezbûreye 'avdet eyleyip zâviye-i mahsûsasında gûşe-gîr-i inzivâ olduğu hâlde bin iki yüz altmış beş senesi şehir-i Cemâdiye'l-âhiresinde kurb-gâh-ı cenâb-ı Kuddûse nakl u rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh meşâyîh-i mutasavvîfînden bir şeyh-i

sâhip-himmet olup ekser eş'ârı şeyhâne ve ağleb-i güftârı tasavufâne vâki olmuştur.
Bir kıt'a mufasssal dîvânı dahi vardır.

[Karârî Efendi]

Tesdis

Şîrâz u Horâsânî değil Ankaravîyiz
Ne sürh-seriz ne severiz biz 'Alevîyiz
Bizler Hanefî-mezheb ü Sünnî senevîyiz
Sır vermeyerek ser verimiz 'ahde kavîyiz

(344)

İsnâ 'aşer ammâ ki İmâm Âl-i Cenâbdır
Îranda makâm yerleri vâlâ meh-i tâbdî
İklîm-i velâyetde kâmu şâh şebâbdır
Bu tâze beyân 'akde 'akâyidde kitâbdır
Hâk-i kadem-i Âl-i 'abâ Mustafavîyiz
Bûbekr 'Ömer 'Osmân u 'Ali Murtazavîyiz

Cândan severiz cümleten ashâb-ı güzîndir
Ashâb-ı mübeşşer hepsini anla berîndir
La'net-keş-i a'vân-ı Yezîd ol ki la'îndir
Bu beyt ile Sünnî ser-sürh beyni mübîndir
Hâk-i kadem-i Âl-i 'abâ Mustafavîyiz
Bûbekr 'Ömer 'Osmân u 'Ali Murtazavîyiz

Tâ gûte-zen-i bahr-i fikir olma bu râz da
A'lâ ednâ deme ol nâz u niyâz da
Ol ehl-i tarîk gezme dilâ şîb ü firâz da
Bu beyt-i hümayûnu nevâ eyle Hicâz da
Hâk-i kadem-i Âl-i 'abâ Mustafavîyiz
Bûbekr 'Ömer 'Osmân u 'Ali Murtazavîyiz

Gâlib nice keşf eyledin ol râz-ı nihândır
Mabeyne hümâda olan ol ‘ukde-i cândır
Ol habl-ı metîn esb-i dili beste-’inândır
Da’vâ-yı Karârî ki heme hubbî Beyândır
Hâk-i kadem-i Âl-i ‘abâ Mustafavîyiz
Bûbekr ‘Ömer ‘Osmân u ‘Ali Murtazavîyiz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Karârî Efendi Ankaraviyü’l-asl olup tarîk-i kazaya rızâ-
dâde ve ol sûretle Dersa’âdet de imrâr-ı subh u mesâda iken bin iki yüz kırk üç
târîhinde dârü’l-karâr olmuştur. Vefâtına
Karârî kalmadı Gitti cihândan
târîhini mevâliden sâlifü’t-tercüme Kıbrısî-zâde İsmâ’îl Hakkı Efendi inşâd
eylemiştir.

Harfû’l-Kâf

[Kâşif]

Târîh

(345)

Lem’a-pâş oldu dile rûtbe-i envâr-ı neşât
Kim derâhşân oldu cezm etti sa’âdet ahteri

Cûş-ı feyz ile cihâna geldi şöyle inkişâf
Kim tecessüm etti ma’nâ-yı sürûrun peykeri

Kühünü tahkîk için bu hâlet-i pür-behcetin
Dil ederken vâdi-i endîşe de cevâlangeri

Geldi bir şahs-ı beşûş u pür-şitâb u hûy-feşân
Eyledi bir böyle mısra’la beşâret-güsteri

Kim hurûf-ı cevherîsi çıktı târîh-i bihîn

Oldu bes ikbâl ile Hacet Efendi defteri

Silk-i nazm etmez vefâ Kâşif der evsâfına
Eyle tanzîm-i du'âsıyla edâ-yı çâkeri

Defter-i aklâm-ı Hâkânî de tâ kim sebt ola
Masraf u îrâd-ı sultân-ı 'adâlet-perveri

Mesned-i vâlâda âsâr-füzûn-ı devleti
Şân u pertevle ola tomâr-ı dehrin zîveri

Nâzım-ı müşârün-ileyh Re'isü'l-küttâb Mehmed Emîn Kâşif Efendi beyne'l-kibâr Şatır-zâde Emîn Kethüdâ denmekle şöhret-şi'âr olan Kâşif Efendidir ki mektûbî sadr-ı 'âlî odasından neş'etle ibtidâ oda-i mezbûr ser-halîfeliğine ve ba'dehu sadâret-i 'uzmâ mektûbçuluğuna ve bin yüz yetmiş bir târîhinde makâm-ı riyâset-i küttâba ve bir aralık vukû'-ı 'azliyle yüz yetmiş üç senesi evâhirinde sâniyen riyâset-i mezkûre mesned-i vâlâsına ve yüz yetmiş beş senesi şehir-i Saferinde sadâret-i 'uzmâ kethüdâlığı makâm-ı celîlesine ve ba'de'l-infisâl defterdârlık câygâh-ı vâlâsına ve bir müddetden sonra defterhâne-i 'âmire emânetine memûren nâ'il-i makâsıd u âmâl buyrulup muahharen sâniyen sadâret-i 'uzmâ kethüdâlığı makâm-ı 'âlîsine revnakda 'izz ü ikbâl buyurulmuş iken bin yüz seksen bir senesi şehir-i Cemâdiye'l-âhiresinde 'âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i Müte'âl olmuştur. Müşârün-ileyh nazm u inşâda kudret ü mahâreti zâhir ü hüveydâ bir şâ'ir-i ma'ârif-âşinâ ise de bâlâ da muharrer târîhinden mâ'adâ eş'ârına dest-res olunamamıştır.

[Kâzım Efendi]

Rübâ'i

Fikr-i ser-i zülfünle perîşân olmam
Her âteş-i ruhsâr ile sûzân olmam
Olsam da eğer garîk-i bahr-i ekdâr
Minnet-keş-i dest-i pest-i nâdân olmam

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Mehmed Kâzım Efendi Eyyûb Ensârî radiya ‘anhu’l-Bârî (346) hazretleri ismine mensûb olan karyede kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-i tadrîse duhûl ile bin yüz otuz dokuz senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyh cevdet-hat ile şöhret-şi’âr bir şâ’ir-i pâk-güftâr olup Sâlim Efendi Tezkiresinde ba’zı âsârı mastûr ve mukayyettir.

[Mûsâ Kâzım]

Na’t-ı Şerîf

Mu’allâ-ı dergehin ‘arş-âsitândır yâ Resûlallâh
Matâf-ı ins ü cân u kudsiyândır yâ Resûlallâh

Görenler ravza-i cennet-misâlin dûzaha girmez
‘Usât-ı ümmete dâru’l-emândır yâ Resûlallâh

Sen ol şâhinşeh-i Levlâk-mesnedsin ki bin Mûsâ
‘Asâ ber-kef kapında pâsbândır yâ Resûlallâh

Gubâr-ı hâk-i pâyin kuhl-ı çeşm-i ‘âlem olmuştur
Bana her nakş-ı pâyin sürmedândır yâ Resûlallâh

Ruhun verd-i tecellî nükheth-i gülşen-sarây-ı dil
Mu’anber kâkûlün reyhân-ı cândır yâ Resûlallâh

Nazîr olmaz o hatt-ı müşk-fâm u hüsn-i dil-sûza
Ser-â-ser sûre-i Nûr u Duhândır yâ Resûlallâh

Ne haddim mehdin etmek olacak Allâh vassâfın
Murâdım hâlimi ‘arz u beyândır yâ Resûlallâh

Perîşân rûzigârım hâne-ber-dûşum siyeh-rûyum
Gönül âşûfte-i zülf-i bûtândır yâ Resûlallâh

Olup dirhem felekler bâr-ı ‘isyânımla vezn olsa
Muhakkak cürm ü ‘isyânım girândır yâ Resûlallâh

Bulunmaz hadd ü gâyet rütbe-i i’ dâd-ı cürmüm de
Hezâr-emsâl-i necm-i âsumândır yâ Resûlallâh

Garîk-i lücce-i eşk-i nedâmet bir tehî destim
Makâlım el-amân u el-amândır yâ Resûlallâh

Hemân sermâyem elde hubb-ı zât u ehl-i ...
Ümîdim iltifât-ı hânedândır yâ Resûlallâh

Ne hâcet rütbe-i ‘aşk u vidâdım eylemek ta’rîf
Sözümden sûziş-i kalbim ‘ıyândır yâ Resûlallâh

Fakîrim müstemendim ‘âcizim Kâzım gibi her dem
İşim feryâd u efkârım figândır yâ Resûlallâh

Hemîşe kûy-ı cennet bûyuna cûy-ı tahiyyâtım
Misâl-i cûşiş-i eşkim revânder yâ Resûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mûsâ Kâzım Bey Kaniceli müteveffâ Hüseyin Bey’in sulbünden mezkûr Kanice kasabasında bin iki yüz otuz yedi senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup peder-i mûmâ-ileyhin istishâbıyla Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala sinni tefrîk-i siyâh u sevâd derecesine resîde oldukda dîvân-ı hümâyûn kalemine ve bir müddet mürûrunda kalem-i mezbûre mülhak (347) mühimme odasına müdâvemete mübâderetle bi’l-âhire mâliye mektûbcusu odasına dahi bir müddet devâm eyledikten sonra kitâbet hizmetiyle ‘Asâkir-i Hâssa-i Şâhâne silkine dâhil ve birkaç sene zarfında livâ kitâbeti hizmetine nâ’il olarak işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında alay emînliği memûriyetine nakl ile mümtâz-ı akrân u emâsil olmuştur. Mûmâ-ileyh her nev’de şî’r inşâdına muktedir bir şâ’ir-i mâhir olup nazm-ı

kasâyid de sâhip-yed-i tûlâ ve ol fende akrân u emsâline tevaffuk ve rüchâniyyeti zâhir ve hüveydâ olduğundan başka mersiye-gûlukda kemâl-i mehâreti ve dîvân olacak miktâr eş'âr-ı müstelzime'l-belâgatı vardır. Şâh-ı velâyet Efendimiz haklarında keşîde-i silk-i sutûr eylemiş olduğu kıta'âtdan bir kıt'asını teberrüken tercüme-i hâli zeyline tahrîr ü 'ilâve kılınmıştır.

Cûş edip bâd-ı muhabbet ile deryâ-yı ezel

Oldu bir cevher-i şehdâne dü-reng üzre celî

Dedi sarrâf-ı hüviyyet görüp ol renkleri

Birine nûr-ı Muhammed birine nûr-ı 'Ali

işbu kıt'a-i latîfe mümâsil daha pek çok eser-i rengîn-teri olduğu bî-reyb ü riyâdır.

[Hüseyin Kâzım]

Gazel

Sinân-ı gamze-i cânâne girmiş sîne âyîne

Bu sûretle müşâbih 'âşık-ı gamgîne âyîne

Görüp âyîne-i ruhsâr-ı zîbâsın hicâbından

Büründü başına bir perde-i peşmîne âyîne

Bakıp âyîneye çîn-i lebini eylemiş âyîn

Kalır hayretde ol âyîne her âyîne âyîne

'Abes âyîne-i şeffâfa bakma ey melek-sîmâ

Görür mü rû-be-rû gelse biri birine âyîne

Nola mir'ât-i dil Kâzım çerâğ-ı bezm-i yâr olsa

Yakışmaz mı 'aceb ol bezm-i Cem-âyîne âyîne

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Kâzım Efendi Drama kazasına tâbi' Sarı Şa'bân nahiyesinde vâki' Ulucak nâm karyede bin iki yüz otuz târîhlerinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz kırk yedi senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala Kadı

Çeşmesi civârında vâki medreselerden birinde hücre-güzîn-i ikâmet olarak ‘ulûm-ı ‘Arabiyyeyi Kavalalı Yûsuf Efendi’den ve fûnûn-ı Fârisîyeyi dahi sâlifü’t-tercûme Hoca Fehîm Efendi merhûmdan (348) tahsîl ile iki yüz altmış iki senesi bir kıt’a müderrislik rû’ûs-ı hümayûnuna nâ’il olduktan sonra Mısır vâlisi esbak İbrâhîm Paşa merhûmun mahdûmu Mustafâ Bey’in kethüdâlık hizmetinde bulunarak birkaç def’a cânib-i Mısra ‘azîmet ve muahharen Dersa’âdet’e ‘avdet eylemiştir. Mûmâ-ileyh nûkte-perdâz bir şâ’ir-i mümtâz olup kendisinin bir miktâr eş’âr-ı hayâl-âmîz ü güftâr-ı hayret-engîzi vardır.

[Kâmil Bey]

Âferînler yine koz bekçisine
Seyr edenler dediler cümle belî

Pehlivân böyle gerekdir hakkâ
Şimdi meydânın odur bî-bedeli

Tutuşan kimdir onunla ‘acabâ
Birinin var ise gelmiş eceli

Berk-ı hâtif gibi tâbın görecek
Âteş-i darb ile yandı karalı

Kâmilin oldu hoş âyende yine
Pehlivânâne bu zîbâ gazeli

Nâzım-ı mumâ-ileyh Kâmil Bey sâlifü’t-terceme şâ’ir-i mâhir Fâzıl Bey merhûmun birâder-i kemâl-âveri olup büyük pederleri Tâhir ‘Ömer nâm şakînin vefâtından sonra dür-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye muvâsalatla Enderûn-ı Hümayûnda vâki hâne-i seferliye çerâğ buyrulup şem’-i âmâli fânûs-ı ikbâlde şu’le-pâş-i kemâl olmamış iken bin iki yüz bir senesi hilâlinde mîzbân-ı kazâ fetîle-i hayâtın mîkrâz-ı memât ile berîde ederek rûh-ı revânı dâr-ı cinâna resîde olmuştur.

[Yûsuf Kâmil Paşa]

Gazel

Şâh-ı hûbâna nâz eder gönlüm
Gâhi ‘arz-ı niyâz eder gönlüm

Âteş-i fırkatıyla yandıkça
Mevsim-i dîde yaz eder gönlüm

Dâmen-âlûde-i menâhîdir
Tevbeden ihtirâz eder gönlüm

Ka’be-i matlaba irer bir gün
Ârzû-yı Hicâz eder gönlüm

Cüst-cûda hakîkat ‘âlemini
Geşt-i deşt-i mecâz eder gönlüm

Semt-i yâri tasvîr ettikçe
Tayy-ı dûr ü dırâz eder gönlüm

Sırrına Kâmil olmadın âgâh
Sanma kim keşf-i râz eder gönlüm

(349)

Nâzım-ı müşârün-ileyh Yûsuf Kâmil Paşa Gümrükçü ‘Osmân Paşa merhûmun birâder-zâdesi ve Safer sâl u evâil-i hâlinde ni’am-perverde terbiyet-kerdesi olup devr ü ikâmet eylediği eyâlet ve memleket-i devr-i sa’âdetde dâirelerine müdâvim-i ‘ulemâ-yı be-nâmdan tahsîl-i ‘ilm ü ma’rifet ve iktisâb-ı sa’nat-ı kitâbet-i ‘ilmiyye sırasında biraz vakt divan-ı hümayûn kalemine müdâvemet ve bin iki yüz kırk dokuz sâli evâilinde cânib-i Mısra zâtü’l-ihrâma ‘azîmet eylererek hazîne-i

Mısriyye kitâbetinde müstahdem ve yedi sekiz mâh mürûrunda Mısır vâlisi merhûm Mehmed ‘Ali Paşa’nın ma’iyyet-i kitâbeti hizmetiyle mübtehic ü harem olmasını mütevâliyen rütbe-i kâymakâmîden bed’ ile beş sene zarfında mîrli-vâ ve beyne’l-ekfâ nâmdâr ve kâmrevâ olup iki yüz altmış senesi evâsıtında bâb-ı ikbâl erbâb-ı âmâl olan dür-bâr-ı şevket-medâra irsâl olunmağın rütbe-i refî’a-yı mîr-i mîrânî ihrâz ile münşerihü’l-fu’âd ve Mısra ‘avdetinde vâli-i ‘âlî-himmete dâmâd olduktan beş sene sonra tebeddülât-ı vülât ve vukû’-ı vefât hengâmelerinde hasbe’l-kader aksâ-yı benâder-i sa’îdeden olan Bendersavda üç ay kadar kâşâne-nişîn-i vahdet ve ba’dehu vâsıl-ı âsitâne-i sa’âdet olarak ezmine-i mesîrede Rûmeli Beylerbeyi pâyesiyle ahkâm-ı adliye-i ve Ma’ârif-i‘umûmiyye meclisleri a’zâlığına me’mûr ve şâdân ve çok geçmeden rütbe-i sâmiye-i vezâret ihsân ve altmış sekiz senesi ticâret nezâret-i celîlesiyle kâlâ-yı kadr ü hakikati nigâh-ı i’tibâre şâyân buyrulup muahharen Fethi Paşa’nın münâsebet-i memûriyet-i ‘aliyyeleriyle nasblarının beşinci ayında nezâret-i müşârûn-ileyhaden munfasılan yine meclis-i vâlâ a’zâsı sınıfına dâhil olmuş ve iki yüz yetmiş senesi evâhirinde sâniyen ticâret nezâretine ve yetmiş bir senesi Rebî’ü’l-evvelinde meclis-i Tanzîmat riyâsetine ve bir mâh mürûrunda meclis-i vâlâ riyâsetine revnak-dih-i şân u übbebet buyurulmuştur. Müşârûn-ileyh mâhirü’l-’irfân bir müşîr-i ‘âlî-şân olup mütâla’a-i kütüb ve tevârîh ü edebiyâtta şöhret-i kâmile ve münâvele-i akdâh-ı şîr-sâziye killet-i rağbetiyle berâber tedkîk-i nigâh-ı edebiyât (350) ve mutâyebâtta mahâret-i şâmile menkûldur.

[Ahmed Kâmil Efendi]

Gazel

Başladır medh u senâya halkı zî-şân kâkülün
Söyletir bülbül misâli çok sühandân kâkülün

Şöhretin âfâka çıktı bilmeyen var mı seni
Meclis-i ‘uşşâk içre oldu destân kâkülün

Etmesin ta’yîb ‘âlem bu dil-i âşüfteyi
Bilmez etti kendimi bana o fettân kâkülün

‘Ukde olmuş kalb-i ‘uşşâka onun her turesi
Bend eder bir mûyına bin merd-i meydân kâkûlün

Dâimâ Kâmil kulun söyler sahâvet-bahşını
Hâtem-i Tayy gibi oldu sâhip-’ihsân kâkûlün

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Kâmil Efendi sâlifü’t-tercûme Silivrili İsmâ’îl Hakkı Efendi’nin birâder-i kihteri olup pederleri Ahışalı ‘Osmân Efendi’den bir miktar ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve Hoca Kerîmî Efendi’den bir nebze Fünûn-ı Fârisîye tahsîl ederek mukaddemâ Rumeli cânibine şeref-vukû’ olan seyâhat-i me’âlî-menkabet cenâb-ı şehriyârî esnâsında bir kıt’a müderrislik rûûs-ı hümâyûnuna nâil olmuştur.

[Cerrah Kâmil Efendi]

Gazel

Tekke-i Yahyâ Efendi’nin mübârek şeyhi kim
Hazret-i Nûrî Efendi dil münevver çün sirâc

Nice eyyâmdan mukaddem zât-ı ‘âlî sîreti
Olmuş idi ba’zı sûrî ‘âriz ile nâ-mizâc

Kurb-ı sârı yerde tebdîl-i havâ vü âb için
Kıldı iskân çend rûz ol pîr-i sâhip ibtihâc

Hamdülillah hazret-i ‘irfân-bedîd müjde-bâd
Himmet-i pîrân ile buldu müdâvât ü ilâc

Müddet-i endekde bâ-eltâf-ı şâfi kerîm
O mahallin hâk ile etti a’lâ imtizâc

Böyle dânâ-yı ferîde ‘afiyet lâzım müdâm

Kim vere hakkâ vücûdu meslek-i zikre revâç

Kâmilâ behr-i du'â-yı sıhhat-ı tab'ı hemân

Daimâ dergâh-ı feyyâz-ı kerîme destin aç.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Cerrah Kâmil Efendi Ders'aâdet'de bin iki yüz otuz beş târihinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet mekteb-i tıbbiye-i şâhânede tahsîl ü ma'ârifde bulunduktan sonra Sâlift't-ercüme Cerrah başı Şâkir Efendi'nin yanında müddet-i medîde hizmet ve bir miktar tahsîl-i san'at eyleyip muahheran bir bâb cerrah dükkânı güşâd ile imrar-ı evkât etmekte iken iş bu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem ordu-yu humâyun cânibine (351) 'ızam kılınmıştır.

[Mehmed Kâmî]

Gazel-i Musann'a

Olma sihâm-ı dest-i kazâdan emin aman

Tîr âşikâre gelmektedir der-kemîn kemân

La'l-i lebinde zâhir olup nev demîde hatl

Dedim hoceste bâd nigîn-i zemin zeman

Başın çün etme va'de-i teşrifîne dūrûğ

Ey cevrr-pîşe oldu derûna yemin yemân

Eksik değil rakîb çü vâv-ı semânîye

Olsun gerekse dîlber-i dürr-i semîn samân

Şi'rin muvaşşah eyle sana'yile Kâmiyâ

İster edâ-yı taze vü hem nev zemîn zamân.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Kâmî Efendi mahruse-i Edirne'de kadem – nihâde-i sâhâ-i vücud olup Dersa'âdet'e bi'l- muvasala bin yüz iki tarihinde tarîk-i tadrîse duhûl ve yüz on altı tarihinde şehir-i Bağdâ'da kadı ve ba'dehû fetvâ

emâretine ve yüz yirmi dört târihinde Galata Mevleviyetine ve bir müddetden sonra evkâf-ı hümayun müfettişliği me'mûriyetine vüsûl ile pâye-i celîlesini bi'l-ihraz Rûmeli Hisarında kâin sâhilhânesinde ârâm-sâz-ı i'tizâz olmuş iken sene-i mezbûre hilâlinde hâyin ecel kendisine----- olmakla irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyh ashâb-ı fazl u kemâlden olup salât-ı Mes'ûdi nâm kitâba bir kıt'a tercüme ve 'ılm-ı fıkha dâir Riyâzü'l-Kâsîmîn bir 'adet risâle-i mu'tebere te'lîf ve terhîbine muvaffak olduğundan başka mürettep bir kıt'a divân-ı belâğat-'unvânı ve Sâlim Efendi Tezkiresinde haylice âsâr-ı rengîn beyânı vardır.

[Şâban Kâmi]

Gazel

Sâgar-ı bintü'l-'ineb hicrânının mahmûrîyız

Ârzû-yı vuslatın çıkmaz hayâl-i dûrîyuz

Olmuşuz seng-i kazânın bir nişân-gâhı 'ıyan

----- şekvânın makdûrîyız

Tutmadı devrân bizimle kaldı hasret mahşere

Sâha-i nâ-kâm içinde dillerin meksûrîyız

Kurb-ı vuslat bulmadık düşdük hevâ-yı firkate

Kendi kadrin bilmeyen bir nâ-halef mecbûrîyız

Kılmaz iken şehlere kıldık 'adûya ser-fürû

Kâmiyâ ikbâl ile güyâ cihân meşhûrîyız.

(352)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şâban Kâmi Efendi Şehr-i Diyarbakır'da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir müddet mısır-ı Kâhire'de ikametinden sonra vatan-ı 'asliyyesine ric'atle tarikat-ı 'aliyye-yi Kadiriyyeye olan mensûbiyeti münâsebetiyle mutasarrıf olduğu hâney-i zâviye şekine bi'l- ifrağ ilelân icrâ-yı âyîn-i dervîşâne ile me'lûfdur.

[Ebubekir Kâni]

Na't-ı Şerîf

Gubâr-ı ravzanın kuhlı cilâdır Ya Rasûlallah
Gözünde hâk-ı kûyın tûtiyâdır Ya Rasûlallah

Cebînin sûre-i veşşems sînen matla'-ı velfecr
Saçın velleyl ü yüzün vedduhâdır Ya Rasûlallah

Şeb-i Mirâçda na'l-i şerifin nakşın almış çarh
Biri meh birisi mihr-i semâdır Ya Rasûlallah

Şemîm-i çîn-i zülfün şemmeseder müşk ile anber
Ânınçün müje teşbîhi hatâdır Ya Rasûlallah

Ne yüz ile varayım yüz vermez isen bâb-ı Rahmânâ
Yüzümde rû-siyehlik rû- nümâdır Ya Rasûlallah

Gubârın rûzîgâr etmezse semt-i ravza-i pâke
Dem-i mahşerde de işim hevâdır Ya Rasûlallah

O denli mücrimim zerre sevâbım varsa defterde
Ya sehvi-i kâtibân ya iftirâdır Ya Rasûlallah

Eğer çi dâmeni la-taknetû der-desdür ammâ
Yine herhalde ümmîdim sanadır Ya Rasûlallah

O denli lutfuna ümidvârım havf olup ma'dûm
Zebâna her gelen havf-ı recâdır Ya Rasûlallah

Derûnun zikr ü fikr-i hazrete bî-gânedir gerçi
Nice bî-hûde fikre âşinâdır Ya Rasûlallah

Reh-i mescide süst ü nâtüvân üftân ü hizânder
Tarîk-i fiskda pek tîz-pâdır Ya Rasûlallah

Eğer rûz-ı cezâda sahip olmazsan değil cennet
Cehennem de bana nefret-nümâdır Ya Rasûlallah

Şefa'at suçluya derler meseldir söylenir dâim
Kulun Kâni de bir mücrim gedâdır Ya Rasûlallah

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ebubekir Kâni Efendi cennetmekân Sultan Abdulhamit Han hazretleri 'asrı şu'ârasından olup divân-ı humâyun kâleminden neşetle hasbe'l-istitâ'a rütbe-i Hâcegâniyi bi'l-ihraz ba'zı vüzerânın divan kitâbetleri hizmetinde bulunarak beyn'el-emâsil tahsil-i nâm u şöhret eyledikten sonra gûşegîr-i inzivâ olduğu halde tekmîl-i nakdine-i enfâs-ı hayat eyleyip bin iki yüz altı tarihinde vefât eylemiştir. Reîsül müverrihîn Surûri Efendi-i Dâniş-karînin vefât-ı mûmâ-ileyhe inşâd (353) eylediği târih-i rengîndir. Her sözü ma'den-i cevher idi gitti Kânî. Mûmâ-ileyh şî'r ü inşâda yegâne bir şâir-i bî-bahâne olup nazm u nesri şâirâne ve münşiyâne olduğu erbâb-ı ma'ârif indinde ma'lûm ve müsellemdir. Bir kıt'a mürettep dîvân-ı belâgat 'unvânı ve birkaç cüzü müştemil hezl-gûne bir eser-i letâfet beyânı dahi vardır. Latife: Mütercim-i mûmâ-ileyh evâil-i hâlinde 'ayyâşın gürûhundan olduğu halde kitâbet hizmetiyle Erzurum cânibinde bulunduğu hengâmda meclis-i ülfetin âlufte olan ashâb-ı sühandan Erzurumlu Hakî nâm ehli zimmete bir gün esnâ-yı işrette latife tarîkiyle kabûl-i İslamiyeti teklif eylediğinde o esnada Medine-i Erzurumda salâh-ı hâl ile ma'rûf ve keşf ü kerâmât ile mevsûf olan sâlifü't-terceme sâhib-i Ma'rifet-nâme Şeyh İbrahim Hakkı Efendi dahi berhayat olarak zimmî mevsûm cevâbında İslâmiyeti kabul eylediğim halde Şeyh Hakkı Efendi 'ayarda bir müselmân olabilirmişim dediğinde şâ'ir-i mûmâ-ileyh onun ka'bına irmek derece-i imkanda değildir dediği anda zimmî-i mersûm öyle müselmân olmayıp da senin gibi müselmân olacak olur isem benim terk-i din eylediğim yine yarar diyerek mûmâ-ileyh cevâpdan 'aciz eylediği menkuldur. Ancak mûmâ-ileyhin her ne kadar mukaddemâ ba'zı evkât u ezmânı o surette güzâr etmiş

ise de muahharen kendisi tarîkat-ı ‘aliyye-yi mevleviyyeye intisâb ile tesviye-i kalp etmiş ve cemi’ mekkâre ve ‘ısyâne şâyân-ı afv ü mağfiret eylemiştir.

[Kerîmî]

Gazel

Ol nevrete nihâlin şâh-ı tûbâ kadd-i dîlcûsı
Şemîm-i bâğ-ı cennet sîne-i sâf-ı semen bûsı

O mûlar kim dökülmüş zîr-i festen ‘ârız-ı pâke
Hayat efzâ-yı ‘âlemdir nesîm-i çîn-i gîsûsı

Füsûn ilmin ferâmuş ettirir Hârut u Mâruta
İki sehhârdır ‘uşşâka yârin çeşm ü ebrûsı

Nigâh-ı dehşetinden lerze düştü ru’b-ı meskûna
Ânın çün Kâfa-rîzan oldu Çînin cins-i âhusı

O şehbâz-ı hü mâ- pervâzı dil sayd etmek isterdi
Ma’ârif sayd-gâhında olaydı zûr-ı bâzûsı

Görünce gerdeninde kumru-veş tavk-ı siyeh-fâmı
Çözüldü zümre-i erbâb-ı ‘aşkın bend-i zâmûsı
(354)

Kerîmînin ne derd-i bi- devâya düştüğün bilse
Tutardı cümlesi ma’zûr devrânın sühan- gûsı.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleyman Kerîmî Efendi Lefke nam kasabada kadem - nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz yirmi dokuz senesi Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Zîhonalı Abdurrahman Efendi merhûmun halka-ı dersine hazır olarak tekâmîl-i nûsah-ı ilmiye ve her fende mümkün mertebe tahsîl-i meleke eyledikten sonra Fatih Sultan Mehmed Hân-ı Gazî hazretlerinin câmi-i şerifi civârında vâki medârisinden birinde hücre Güzîn-i ikâmet olduğu halde ba’zı ashâb-ı ıstı’dada

ta’lim-i fûnûnu Fârisîye eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyhin kelâm-ı latîf îrâdına kâder ve her nevde söz söylemeğe muktedir bir şâir olup kendine mahsus etvârı ve hayliden hayli eş’âr u güftârı vardır.

[Kemal Efendi]

Târih

Zihî necl-i mükerrem-zâde-i İzzet Efendi kim
Edip teşrîh-i lihye verdi şâdi tâ Azîzimde
Müveccehdîr yazarsa kıl kalem-veş hâme târihin
Yazılsın Ahsen-i hatl safhâ-i vech-i Azîzimde

Nâzım-ı manzûme-i hünermendî Şeyh Seyyid Kemal Efendi Dersa’âdet’e pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-i ‘aliyye-i halvetiyyeye sülûk ile meşâyih-i ‘ızâmdan olduğu halde hanesinde ikâmetle evkât-güzâr iken “ Tekmîl kıldı devr-i Seyyid Kemal Efendi” tarih-i nâtık olduğu üzre bin iki yüz otuz dört târihinde kurb-gâh-ı cenâb-ı Mennâne müteveccih olmuştur. Mûmâ-ileyh ashâb-ı fazl u kemâlden olup ilm ü kefd e dahi mahareti olduğu rivâyet kılınmıştır. Kerimzâdesi Sâlifüttercûme mevâlî-i ‘ızâmdan Abdülaziz Efendi’nin lihye-i irsâline dâir bâlâda muharrer olan târih-i inşâd eylemiş olduğu bazı taraftan ihbar olmuş olmakla teberrûken tezkire-i ‘âciziyye sebt ü kayd olmuştur.

[Ahmet Kemal]

Gazel

Nûr-ı ‘âyının tiz geçip ömr-ü şitâbânım gibi
Bir dem ârâm etmedim bu çeşm-i giryânım gibi

Korkarım kaldın gönül sevdâ-yı zülfü yâre
Gördüğün yoktur seni hâb-ı perîşânım gibi

Rahne-yâb olmaz yine dilde binâ-yı ‘aşk-ı yâr
Perde-i sînemde çâk olsa girîbânım gibi.

(355)

Kaçma rûhum böyle ihsân eyle gel âgûşuma
Sîne derler nâmına bir sadra geç cânım gibi

Cüst ü cû-yı yârda cûlar dahi şimdi Kemâl
Sû be sû olmuş revân eşk-i firâvânım gibi

Nâzım-ı müşârunileyh mekâtib-i ‘umumiye nâzırı sâbık Seyyid Ahmet Kemal Efendi Dersa’âdet’te bin iki yüz yirmi üç senesi hilâlinde ziynet-efzâ-yı ‘âlem-i şühûd olup iki yüz kırk bir senesi defterdâr-ı mektûbçu odası hulefâsı sınıfına bi’l-ilhak merkûz gencîne-i tab’ı nâzikânesi olan cevâhir-i ma’ârifin iktizâsı üzre iki yüz kırk altı senesi ceride muhâsebesi baş kitâbetine nakl eyleyip iki yüz elli senesi ‘uhdesine Hacelik rütbe-i mu’teberesi ve iki yüz elli bir senesi râbi’a rütbe-i refî’ası bi’t-tevcîh o esnâda sefâretle İran cânibine i’zâm kılınmış olan vak’a-nüvîs Mes’ûd Efendi merhûmun nâmına olmak üzre cem’ ü te’lif eylediği kasâ’id-i Fârisîsi müşârun-ileyhin tevcîhâtını istihsâle vesîle olarak sır kitabetine me’mûren celb-i İran’a ‘âzîmet ve hıtâm-ı me’mûriyetle Dersa’âdet’e ‘avdetinde ol vaktin ta’bîrâtı üzre Mülkiye nâzırı bulunan Pertev Paşa merhûm zât-ı ‘âlisini mektûbi-i vekâlet-penâhî odasına nakl itderip o esnâda Dersa’âdet’e gelmiş olan şehzâde-gân ve süferâ-yı İranîyenin istintâk u makâlelerinde istihdâm olunmakda iken hasbe’l-îcâb me’mûriyet-i mahsûsa ile tekrâr cânib-i İran’a ‘âzîmet ve iki sene müddetle tekâmül-i mesâlih-i me’mûriyetle Dersa’âdet’e ‘avdetinde ki iki yüz elli altı senesi bi’l-isthkâk oda-i mezbûr mümeyyizliğine me’mûriyetinden sonra ba’zı mevâdd-ı mühime tesviyesi için Mısır cânibine ‘âzîmet ve hüsn-i hitâm-ı me’mûriyetle Der’aliyyeye muvâsalatında mektûbî-i sadr-ı ‘âli mu’âvinliği me’mûriyetine revnak-efzâ buyurularak iki yüz elli dokuz sâlinde ‘uhdesine rütbe-i sâlise ve bir müddet mürûrunda rütbe-i sâniye bi’t-tevcîh me’mûriyet-i müstakille ile Cizre cânibine ‘âzîmet ve ifâ-yı me’mûriyetle Dersa’âdet’e ‘avdet eyleyip müşârun-ileyh Es’ad Efendi merhûmun iki yüz altmış iki senesi mekâtib-i ‘umûmiyye nezâretine me’mûriyetleri (356) hengâmda mu’âvin ‘unvânıyla ma’iyyet-i müşârun-ileyh me’mûriyeti icrâ ve iki yüz altmış dört senesi nezâret-i merkûme müderliği me’mûriyetine zînet-efzâ ve sene-i merkûme şehir-i Şa’bânında rütbe-i ‘ûlâyı hâiz olduğu halde mezkûr mekâtib-i ‘umûmiyye nezâretine nazar-bahş-ı kemâl ü zekâ

buyrulup dirâyet-i kâmile ve her fende ma'lûmât-ı şâmilesi olduğu misillü Avrupa cânibinde bulunan mekâtib ü ma'ârif mahallerini dahi görüp usûl ve nizamlarına kesb-i ittılâ' eylemek üzre bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i şâhâne cânib-i mezkûre i'zâm kılınmış olmağın ekser düvel-i ecnebiyyenin makarr-ı saltanat u memâlik-i meşhûrelerini geşt ü güzâr ile Dersa'âdet'e 'avdetinden üç sene mürûrunda mahdûm-ı ma'ârif-melzumları sâlifü't-tercüme Ziya Bey merhûmun tercüme-i hâlinde beyan olunduğu vechle nezâret-i merkûmeden vâki'olan istida'ası üzerine işbu tezkire-i 'âcizânemizin esnâ-yı tab'ında zât-ı pesendîde sıfat-ı 'âlisi Berlin sefâret-i seniyyesi me'mûriyetine revnak-bahsâ buyrulmuştur. Müşârun-ileyh mühteri'-i mezâmîn bir şâir-i sihr-âferîn olup 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyyede ma'lûmât ve mahâreti ber-kemâl ve şi'r ü inşâda bî-nazîr ve bî-misal bulunduğu misillü Fransa lisânına dahi âşinâ olduğu vâreste-i kayd u imlâder. Müşârun-ileyhin eser-i hâme-i mu'ciz – rakamı olmak üzre Müntehebât-ı Şehnâme isminde bir kıt'a kitâb-ı dil-nişîni ve Fârisi tekellümüne dâir Türkçe bir kıt'a risâle-i rengîni ve kavâ'id-i Fârisiyyeye müte'allik nice nice resâil-i güzîde ve eş'âr-ı belâgat –şi'âr-ı pesendîdesi vardır.

[‘Ali Kemâlî]

Tahmîs

Yine bezm-i safâda bir çerâğ-ı dilsitân yandı
Atıldı üstüne sad-şevkile pervânegân yandı
Semender veş düşüp sûz-ı derûn-ı 'âşıkân yandı
Fürûğ-ı hüsnüne bir şûh-ı rakkâsın cihân yandı
Tutuşdı ser-te-ser iklîm-i cism-i nâtüvân yandı

Dilâ gördün mi böyle dilber-i tannâz-ı nâz –âmûz
Nedir ol tâbiş-i hüsn ü nedir ol cilve-i dildûz
Serâpâ nûr verdim olmasaydı ba'zı mâni' sûz
Güneş toğdı sakın zann etme kim bir berk-i sâmân-sûz
(357)

Sîpihr-i nâzdan samsuna düştü hânumân yandı
Yanarken şevk ile kânûn-ı dil mânende-i külhan
Ederken tâb-ı ruhsârı serâpâ meclisi rûşen

O şûhun bezm-i vaslında ‘aceb germiyyet-i dilden
Bu şi’ri âteşini bi’l- bedâhe tarh ederken ben
Fetîl aldı elimde hâme-i mu’cîz- beyân yandı

Fürûğ-ı hüsnü gerçi mihr ammâ kendi mâh-ı nev
Şu’â’-ı şûr ile seyyâreler olmuş ona peyrev
Sakın bu nâr mı yâ nûr mı sorma Kemali sev
Yakıp yandırmısaydı tâb-ı rûyî ‘âlemi pertev
Dimezdi ehl-i dil bîhûde ol şûha cihân yandı

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Ali Kemâlî Efendi sâlîfû’t-tercûme Erzurumî Timur Efendi’nin sulbünden medine-i Erzurum da bin iki yüz otuz dört senesi kadem - nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz altmış dört senesi medine-i Trabzon’a nakl u hicretle ba’zı vâli paşaların mektupçuluk hizmetlerinde bulunarak bir müddet istihdam olunup muahharen kapudân-ı deryâ Halil Rıfat Paşa’nın kitâbet hizmetinde bulunduğu halde Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddetçik Hâriciye mektupçısı odasına müdâvemet eyledikten sonra yine müşârun-ileyhin divân kitâbeti hizmetine ve bi’l-âhire kethüdâlık me’mûriyetine nakl u ric’at eylemiştir. Mûmâ-ileyhin fenn-i inşâda şöhret-i şâyî’âsı vardır.

Harfû’l-Lâm

[Lebîb Efendi]

Gazel

Olma Ferhâd ey dil ol şûhun leb-i şîrînine
Tağ dayanmaz tîşe-i teklîf-i cevri -âyînine

Sâhil-i râhat görünmez bir hava altındayız
Hak selâmet vere düşdük bahr-i ‘aşk engine

Kimse bilmez ben kimin dil-haste-i hicrânıyım
Nabz-ı dil gelmez tabîbin usbu’-ı tahmînine

Gah zülfün elledim geh ruhların bûs eyledim
Nâ'il oldum mülk-i hüsnün Çînine Mâçînine

Geçmede eyyâmı per-hîz ü riyâzetle müdâm
Bu tabi'at zâhidi döndürdü 'Îsî dinine

Mest-i nahvetsin o zâlim düşman-ı insâfsın
Bakmadın bir kez Lebîbin hâtır-ı gam-gînine

Nâzım-ı mumâ-ileyh Lebîb Efendi şehr-i Diyarbekirde pa -nihâde-i sâha-i
vücûd olup Sâlifü't-tercûme (358) Hâmî Efendi merhûmundan tahsîl-i 'ulûm-ı
'âliyye ile a'mâ olduğu halde yirmi sene müddet şehr-i mezkûrda seccâde-pîrâ-yı
fetvâ olmuş ve bin yüz altmış târihinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir.

[‘Abdullah Lebîb]

Gazel

Dil murgı dâm-ı 'aşka düşüp zâra uğradım
Gîsû ucından 'ukde-i düşvâra uğradım

Yâd ile Kaysi deşt ü beyâbâna düşdüm âh
Ferhâd gibi 'aşk ile kühsâra uğradım

Çarpıldı dil görüp o perî-zâdı 'âkıbet
Evvel nazarda çeşm-i füsûnkâra uğradım

Bir kere va'd-i vasl ile tatyîb etmedin
Cânâne bâ'is oldu bu âzâra uğradım

Derd-i rûhunla serv-kadin fikrime alıp
Vakt-i bahâr- veş yine gülzâra uğradım

Uğrar diye su'âle Lebîb oldu haste-dil

Bu intizâr ile 'aceb efkâra uğradım

Nâzım-ı mumâ-ileyh Vâsıf-zâde 'Abdullah Lebîb Efendi 'âtiyü't-tercüme reîsü'l-küttâb Vâsıf Efendi merhûmun mahdûmu olup bin iki yüz on üç senesi tarîk-i tedrîse dâhil ve iki yüz kırk üç senesi Kudüs-i şerîf kazâsı mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz elli üç senesi mevleviyetle Mekke-i mükerremeye 'azîmet ve hitâm-ı müddet-i 'örfiyye etmeksizin Taif nâm mahalde irtihâl-i dâr-ı âhîret eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bir miktar eş'ârı vardır.

[Mehmed Lebîb]

Gazel

Gelse beytü'l-hazen-i 'aşkda seyrânıma âh

Eyler insâf benim çâk-i girîbânıma âh

Sebz –berg ile gelir semt-i riyâz-ı gamdan

Müjde-i hatla bu şeb bezm-i şebistânıma âh

Neyleyim perde olur dûd-ı siyâh-ı bahtım

Meş'al-efrûz-ı niyaz olsa da sultânıma âh

Dâğ-ber-dâğ ise de 'ayn-ı basîret görünür

Çeşm ü gûş-ı heves olsa nola her yonuma âh

Bana ol çeşm-i siyeh –mest haber verdi Lebîb

Yâr olurmuş nazarım nergis-i mestânıma âh

Nâzım-ı müşârûn-ileyh Mehmed Lebîb Efendi Tophâne-i 'Âmire rûznâmçecisi müteveffâ Mustafa Efendi'nin sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz üç senesi kadem -nihâde-i sâha-i (359) vücûd olup mezkûr rûznâmçe odasına bir müddet müdâvemetle pederi mûmâ-ileyhin vefâtında sâlifü'l-beyân rûznâmçecilik

hizmetine bi'n-nakl on üç sene müddet hizmet-i mezkûrede bulunarak muahharen vukû'-ı infisâliyle müddet-i medîde hânesinde ikâmet ve bi'l-âhire 'uhdesine Hacelik rütbesi bi'ttevcîh me'mûriyet-i müstakille ile birkaç defa Rûmeli cânibine 'azimet ve hitâm-ı me'mûriyetiyle Dersa'âdet'e 'avdetinden sonra bir aralık Cizye emânetine me'mûr ve ba'dehu tersâne-i 'âmire müdürlüğüne me'mûr ve iki sene mürûrunda müderlik-i mezkûrdan mehcûr olmuş ve biraz vakt mürûrunda harir nezâreti hablû'l-metîn idâresine rabt olunmuş ise de me'mûriyet-i mezkûreyi târ-pûd-ı nezzâreye alır almaz oradan dahi ser-rişte-i me'mûriyeti münkatı' olarak hânesinde ikâmet üzere olduğu halde muahharen Bâb-ı 'Âli'de tesîs ve teşkîl olunmuş olan Dâr-ı şûrâ a'zâsı ve ba'dehû zira'at meclisi a'zası sınıfına bi'l-ilhâk ve o esnâda tehaffuz-hâme nezâritine mevsûl ve müddet-i kalîle zarfında Haleb-i şehbâ defterdârlığına menkûl olup mahal-i merkûme 'azimet ve iki sene müddetde ma'zûlen Dersa'âdet'e 'avdet ve birkaç mâh mürûnda defterdârlık ile Rûmeli cânibine 'azimet ve üç sene hitâmında mezkûr defterdârlıktan infisâliyle Der'aliyyeye muvâsalat eyleyip bâ-rütbe-i ûlâ meclis-i vâlâ a'zâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış beş senesi hilâlinde meclis-i muhâsebe-i mâliye riyâsetine nâil olmuş ve işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ından mukaddem riyâset-i mezkûreden munfasılan meclis-i vâlâ a'zâsı sınıfına ilhâk olunmuştur. Müşârun- ileyh sūr'at-i tab'a mazhar bir şâir-i kesîrû'l- eser olup eş'ârı şâirâne ve üstâdâne vâkiolmuştur.

[Sâdık Lebîb]

Gazel

Sûziş-i hadd-i yâr var dilde

Lâle-i nev-bahâr var dilde

Kubbe-i çarhı sûz-nâk eyler

Külhan-ı pür-şerâr var dilde

Çeşm-i 'akl-ı basîta perde olur

Bir mürekkebe gubâr var dilde

(360)

‘Aks-i çîn-i cebîn-i dilber ile
Turfa bir inkisâr var dilde

Seng-i ta’n-ı hasûdî hîçe sayar
Kûh-veş bir karâr var dilde

Kalb-i erbâb-ı hâle vâsıl olur
Bir hafi rehğüzâr var dilde

Süllem-i terke irtifâya Lebîb
Şevk-i bî-ihtiyar var dilde

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâdık Lebîb Efendi mîr-i mîrândan müteveffâ ‘Abdullah Paşa’nın sulbünden Dersa’âdet’te bin yüz altmış tarihlerinde pa -nihâde-i sâha-i vücûd olup ‘âtîk defterdâr mektûpçusu odasından neş’etle ibtidâ defterdâr kîsedârlığı ve ba’dehu cizye muhasebeciliği ve daha sonraca metrûk baş muhasebe Hocalığı ve muahharen Anadolu mukâbeleciliği me’mûriyet ve mansıblarına nâil olmuştur. Mûmâ-ileyh elsine-i selâsede nazm u güftâre kâder bir şâir olup yedi sekiz gazel ve üç beş târîh ve kasîdeden ‘ibâret bir kıt’a mecmu’âsı vardır.

[Lutfî]

Beyt

Vasl kaydı vasla mâni’der kerem-Kânî dede
Vâsıl olur Hakka ol kim mâsivâyı terk ide

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Şeyh Mehmed Lutfî Efendi Bayram Çelebi ‘aleyhi rahmeti’l-celî evlâd-ı kirâmından Manisa Mevlevihânesi şeyhi ‘Ali Nakşî Efendi merhûmun mahdûmu olup mûmâ-ileyhin vefâtından sonra dergâh-ı mezkûr meşîhatine nâ’il ve bin yüz elli târihinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyhin bâlâda muharrer beytinden başka şi’ri manzûr-ı ‘âcizi olmamıştır.

[Halil Lutfi]

Gazel

Ey gönül tîğ-i nigâhından o yârin feryâd
Cânımı etti helâk cism-i nizârım berbâd

Nigeh-i pür-fiteni şûr u şer ü ‘arbede-hîz
Tîr-i müjgânına şâyeste ne itsem isnâd

Aldı ceş-i sitemi tâ ki harîm-i cânı
Kalmadı kişver-i gönlümde hiç âsûde bilâd

Milket-i cândan eser kalmadı gönlüm evini
Yıkamazsın avı şâyesteder olsun Bağdâd
(361)

Nice âsâyiş olur Lutfîye her an böyle
edesen ey meh-i tâbende çekem cevır ü ‘inâd

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hâfız Halil Lutfî Bey Tırnovî kazâsı hânedânından olup bin iki yüz elli beş târihinde Dersa’âdet’e muvâsalat ve beş sene ikâmetinden sonra memleketi cânibine avdet eyleyip “Kıldı Hâfız Bey bu yıl Firdevs-i mekân” târih-i menkûtı mantûkınca iki yüz altmış bir senesi aşır-ı Muharreminde iş bu mâtemgâh-ı fenâdan nüzhet-sarâ-yı bekâyâ rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh tarîkat-i ‘aliyye-i Sa’diye mensûbâtından olup haylice kelâm-ı mevzun inşâdına muvaffak olmuştur.

[Lutfi Efendi]

Gazel

Hat-ı anberfeşânın mâni’-i bû-yı ‘izâr olmaz
Müsellemder bu da’vâ kim hutûta i’tibâr olmaz

Cefâ-yı çarhla olmaz mükedder hâtır-ı âşık

Ruh-ı mirât-ı tâb-ı sâf tıynetde gubâr olmaz

Niyâz-ı vaslî mümkün mü o meh ruhsârı gördükde
Hücûm-u şevkden güftâre tâb u iktidâr olmaz

Görüp ruhsâr-ı pür-tâbında ol hâk-i cihan-sûzın
Acep kimder gam-ı aşkınla cânâ dâğdâr olmaz

Şikest-i tîşe-i cevri ü cefâ-yı yâr olmuştur
Nihâl-i maksadın minba'd Lutfî mîvedâr olmaz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Lutfî Efendi Diyarbekir müftüsü müteveffâ 'Ali Efendinin veled-i sulbî olup tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliye ve tekmîl-i nüsah-ı 'ilmiye ile muahharen bir müddet Diyarbekir eyâleti nüfus nezâreti hizmetinde istihdâm olunup neşri-i 'ulûm-ı 'âliye ile imrâr-ı subh u şâm etmekte iken 'âzîm-i dârus-selâm olmuştur.

[Ahmed Lutfî]

Gazel

'Amûd-ı subh-ı ihlâsa dilim bir özge çâdır
Muhabbet destine varmış derûnum pek behâdır

Mühimmât-ı umûrmdander icrâ eylemek emrin
Buyur ey şehlevendim emrine 'uşşâkmübâdirdir

Saf-ı müjgânını tertîbi dil almak için yoksa
O fitne hîz-ü hun-rîz cefâkârım ne gâdirdir

Emel gavgâyı etmişse huzûrum ceyşini tefrîk
Yine cem-i cünûd-ı hâtıra Mevlâm kâdirdir

Hulâsa Hazret-i Fehmî Beyin rezm-i mürüvvette

Nazîr ü hem- ‘inânı Lutfiyâ bî-şüphe nâdirdir.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Lutfî Efendi Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâhâ-i vücud olup tahsîl-i ‘ulûm-u ‘âliyeye sa’y ü gayret ve müddet-i kalîle zarfında beynel-’ulemâ kesb-i şöhret eyleyip bin iki yüz elli iki senesi bir kıt’a Dersa’âdet müderrisliği rû’ûs-ı hümâyûnuna nâil ve bir sene mürûrunda sâlifü’t-tercûme vak’anüvis Es’ad Efendi merhûmun takvimhâne-i âmire nezâretinde bulunduğu hengâmda takvimhâne-i mezkûre mukabeleciliği hizmetine bi’n-nakl iki yüz elli yedi senesi tarikini tebdîl ederek uhdesine Hacelik rütbe-i refi’ası bi’t-tevcîh mektûb-i sadr-ı ‘âli odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuş ve birkaç sene oda-yı mezkûre devâm eyledikten sonra iki yüz altmış bir senesi i’mâr-ı mülk me’mûriyetiyle Rûmeli cânibine ‘azîmet ve Dersa’âdet’e ‘avdetinde kendisine rütbe-i sâlise bi’l-i’tâ zaptiye meclisi kitâbetine me’mûriyeti icrâ kılınmış ise de iki yüz altmış üç senesi tâkvîm-i vekâyi’in ba’zı mertebe tecdîd nîzâmâtı sırada takvimhâne-i mezkûreye tahvîl-i me’mûriyet eyleyip müahhiran Anadolu müfettişliği mâiyetinde bulunarak kitâbet hizmetiyle Anadolu cânibine ‘azîmet ve iki seneden mütecâviz ikâmetinden sonra Dersa’âdet’e muvâsalatla ile’l-ân takvimhâne-i mezkûre tahrîrât baş kitâbetinde bulunduğu halde imrâr-ı vakt u sâ’at eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyh tab’ı tatîf bir zât-ı şerif olup kendisinin bir miktar eş’âr-ı güzîde ve çend ‘adettercûme-i pesen-dîdesi vardır.

[‘Ömer Lutfî]

Gazel

Bir leb-i mül ‘âşıkâ dildâr dersen işte sen
Hayret almış gönlünü nâ-çâr dersen işte ben

Ham-be-ham zülf-i siyâh ‘âlemde çeşm-i fitneğەر
Varmıdır böyle perî-i mekkâr dersen işte sen

Nâr-ı hasret sînesin sûz u kebâb etmiş hele
Kimder ol dil- haste vü bîmâr dersen işte ben

Cevr edip üftâdesin dürlü cefâya uğratan
Bi-mürüvvet dil –rübâ her bâr dersen işte sen

Zâr u zârî kûşe-i tenhâda âh eyler müdâm
İki çeşmi eşk ile hûn-bâr dersen işte ben

Nâz ile âgûş eder âheste gonca destesin
Reng-i gül her sînesi gülzâr dersen işte sen

(363)

Tâ seher bin derd ile bülbül gibi feryâd eder
Hicre karşı subha dek dil-zâr dersen işte ben

Sormaz asla hâtır-ı mecrûhı zâlim bir nefes
Kalbi taş yâ âheni pergâr dersen işte sen

Lutfî söyle tekye-i gamlarda fırkat câmesin
Var mı giymiş hırka-i efkâr dersen işte ben

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Ömer Lutfî Efendi Medine-i Adana da iki yüz otuz senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâhâ-i vücud olup bi’l-âhire vücûh-i belde sınıfına dâhil olmuş ve muahharen Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir. Vilâyeti cânibinde Musâ Bâli-zâde denmekle ‘ârifder.

[Hasan Levhi]

Gazel

Gazeller gül gül olmuş gülbün-i eş’âr-ı mecmû’a
Nihâl-i gül varaklar şî’ri gül gülzâr mecmûn’a

Teselli-bahş olur erbâb-ı ‘aşka künc-i mihnetde
Olur her dem enîs-i ‘âşık-ı gamhâr mecmû’a

Dimem mecmû'a şol evrâka kim çıkmaz meâl andan
Odur mecmû'a kim zevki ola derkâr mecmû'a

Lisân-ı hâlîme keyfîyyet-i 'aşkı beyân eyle
Anınçün gîlmez elden Levhîyâ her-bâr mecmû'a

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Levhi Efendi mahrûse-i Bursa'da kadem-nihâde-i sâhâ-i vücûd olup hâric i'tibâr ile târîk-i tedrîse dâhil ve muahharen mahrûse-i mezbûrede vâki Hasan Paşa medresesi müderrisliğine nâil olmuş ve bin yüz altmış beş sâl-i hilâlinde dâr-ı bekâya irtihâl eylemiştir.

[Leyla Hânım]

Na't-ı Şerîf

Devâdır hâk-i kûyun hastegâna ya Rasûlallah
Şîfa-bahş etti nutkun cism ü cânâ ya Rasûlallah

Kevâkib saymadan 'ısyânımın miktârı müşkildir
Eğer 'afv etmesen sığmaz cihâna ya Rasûlallah

Buyurdun ümmetin 'ısyân eder âhir zamân olsa
Meseldir 'afvolur hâl-i zamâne ya Rasûlallah

Huzûra varmağa bâr-ı gûnahtan yok mecâlim âh
Şebâbetde dönüp kaddim kemâne ya Rasûlallah

Bu kara yüzle dûzahdan dahi şerm eylerim billah
Değil Leylâ kulun lâıyk cinâna ya Rasûlallah

Şâire-i mûmâ-ileyhâ Leyla Hânım sudûr-ı 'izâmdan Moralızâde Hâmid Efendi merhûmun duhter-i pâkizesi olup akrabasından sâlifü't-tercûme Keçecizâde 'İzzet Efendi merhûmdan bir miktar tahsîl-i hüner ü ma'rifet eylemiş ve evâil-i

hâlinde bir hafta miktar arâyiş (364) nümâ-yı haclegeh-i izdivâç olmuş ise de zen ü şevher beyninde keşîde olan bisât-ı ihtilâtı derîde ve o sırada mesbût olan rişte-i inbisât-ı berîde eyleyip kûşegîr-i tecerrüd olduğu halde evkât ü ezmânını mütâla'a-ı eş'âr ve tanzîm-i güftâr ile imrâr-ı güzâr eylemekte iken bin iki yüz altmış dört senesi hilâlinde dârüs-selâma hirâm eylemiştir. Vefâtına Bursa kadısı sâbık Kıbrîsî-zâde Hakkı Efendi'nin nazm u inşâd eylediği târihder." Aldı Leylâyı telef etti ecel Mecnûnı" Mûmâ-ileyhânın mürettep bir kıt'a dîvân-ı matbû'ı vardır.

Harfû'l-Mim

[Nu'man Mâhir]

Gazel

'Ukde- bend-i hâtır-ı âzâdegândır perçemin
Bâis-i dil-bestegî-i bî-dilândır perçemin

Besteder her târ-ı müjgânında bir nûr-ı siyeh
Hâle-gerd-i mâhtâb-ı hüsn ü ândır perçemin

Zeyn olur zülf-i arûsıyla şebistân-ı bahâr
Deste deste tuhfe-i sünbûlsitândır perçemin

Mürg-i dil ser-pençe-i şehbâz-ı çeşminde zebûn
Çînden gelmiş kemend-i âhuvândır perçemin

VaSayfa-ı zülfünde gönüller bağı diller besteder
Şâirâne bâis-i 'ıkdü'l-lisânder perçemin

Sâye salmış ebruvânınla siyeh müjgânın
Kabza almış mâlik-i tîr ü kemândır perçemin

Ben de aldandım siyeh-reng-i füsûn-ı gamzene
Mâhir'e serişte-i sihr ü beyândır perçemin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nu'man Mâhir Bey Eğriboz kazâsı hânedânından olup mukaddemâ tarîk-i tedrîse dühûl ile bin iki yüz otuz sekiz senesi Dersa'âdet'e nakl ü hicret eyleyip iki yüz otuz dokuz senesi tarikini bi't-tebdîl Hacelik rütbesine nâil, mektûbî-i sadr-ı 'âli odası hulefâ sınıfına dâhil olduktan sonra iki yüz kırk yedi senesi Âmedî odasına nakl ile iki yüz elli iki senesi Hâriciye Kitâbetine ve bir müddet mürûrunda Takvîm-i vekâyî-i hâne nezâretine ve iki yüz elli beş senesi Âmedî-i divân-ı hümayun me'mûriyetine ve iki yüz elli altı senesi bâ-rütbe-i ûlâ evkâf-ı hümayun nezâretine revnak-efzâ olmuş ve müahhîran nezâret-i merkûmeden münfasılan hânesinde ikâmet (365) üzre iken iki yüz elli dokuz senesi hilâlinde dâr-ı bekâya 'azm ürihleteylemiştir. Mûmâ-ileyh nazm ü nesre kâder bir şâir-i mâhir olup mürettep divân-ı eş'ârıyla bir kıt'a münşeâtı vardır.

[Mehmed Mâhir]

Gazel

Gözden o nûr-ı bâsıram oldu nihân bu şeb
Mâh-i felek gözümde değil el-âmân bu şeb

Gelsin deyü o nahl-i emel bâğ-ı vuslata
Pây-i niyâza oldu sirişkim revân bu şeb

Ol şem-'i hüsne sûzişini ey gönül amân
Yakıl yakıl gelirsens eğer yan-be-yan bu şeb

Şeb-reng-i turrenin açılıp bahs-i şûrişi
Ey meh müselsel oldu bize dâstân bu şeb

Gördü hezâr bülbüli sûzişden âh eder
Pervâne oldu Mâhir ile hem-zebân bu şeb

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Mâhir Bey sâlifü't-tercûme Pertev Paşa merhûmun biraderzâdesi olup mukaddemâ bir müddet dîvân-ı hümayun kalemine

müdâvemetle müahhîran kalem-i mezbûr mühîme nûvîsan silkine ve bir müddet mürûrunda mektubî-i sadr-ı ‘âli lîdası hulefâsı sınıfına bi’l-ilhâk bir müddet umûr-ı mehamm-ı seniyyede istihdâm olunduktan sonra fenn-i inşâda olan mahâret-i iktizâsınca Âmedi odasına me’mûr ve ta’yîn buyrulup bâ-rûtbe-i sâniye kadri terfî’ kılınmış iken bi’l-âhire ‘illet-i vereme dûçar ve bir müddet âzürde-i rûzigâr-ı zûr-kâr olduktan sonra nihâl-i vücûdu sarsar-ı ecele mukâbil ve o sûretle bin iki yüz altmış dört senesi hilâlinde riyâz-ı cinâna mütemâyil olmuştur. Mûmâ-ileyhin ‘ömrü gibi şî’ri dahi kalîldir.

[Mâhî Efendi]

Kıt’a

Korkudur vâ’iz beni yarın kıyâmetdir diye
Yârdan ayrıldım bugün koptu kıyâmet başıma
Öldüğümde sonra bir devlet bilirdim Mâhiyâ
Yâr eşiği taşını dikse ‘alâmet başıma.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mâhî Efendi Çankırı nâm kasabada ta’lat-nümâ-yı ‘âlem-i vücûd olup evkât ü ezmânını tahsîl-i ma’ârifî hasr u sarf ile tekmîl-i nûsah-ı ‘ilmiye eyleyip kasaba-i mezkûre de neşr-i ‘ûlûm-i ‘âliye eylemekte iken bin iki yüz on târihinde mâh-i hayâtı münhasif-i memât olmuştur.

[‘Ali Misli]

Beyt

‘Âlem ol ‘Azrâ-’izârın sâkiyâ mestânesi
Zühre bezminde o şem’-i zâhirin pervânesi

(366)

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi ‘Ali Misli Efendi İshak-zade Mehmed Zuhûrî Efendi’nin mahdûmu olup Rûmeli kuzatı silkine dâhil ve bin yüz seksen dokuz târihinde dâr-ı bekâyâ mûntakıl olmuştur.

[Mustafa Mecdî]

Gazel

Makâm-ı ‘avn-i Hakdan dem urur nâzik—edâdır ney
Tehî-dil sanma zâhid tâ ezelden bir hevâdır ney

‘Asâ-yı pîr-i ‘aşk hem- çü tûbâ dest-i mutrılda
Dü- çeşm-i münkirâna sûretâ bir ejderhâdır ney

Tenin nâl eylemiştir pûte-i ‘aşk-ı ilâhide
Kulak tutmaz nice bir kıl ü kâle pür-safâdır ney

Hemân bir nâle-i dil- sûzı vardır zâd-ı rihletde
Reh-i teslîm-i ‘aşka rehber-i bâb-ı fenâdır ney

Musaffâder derûnı Mecdiyâ jeng-i riya tutmaz
Onun çün her dem ülfet-gîr-i yârân safâdır ney

Nâzım-ı mûmâ- ileyh Manavzâde Mustafa Mecdî Efendi mahrûse-i Bursa’da bin yetmiş yedi târihinde kadem- nihâde-i sâha-i vücûd olup yüz on altı târihinde hâric i’tibâr ile katâr-ı müderrisîne dâhil ve devr-i medâris eyleyerek Hüdâvendigâr medresesi müderrisliğine nâil olmuş iken bin yüz elli bir sâli hilâlinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur.

[Mustafa ‘Aceb]

Gazel

Bir leb-i la’l u gül-i ruhsâra ben kıldım heves
Bülbül-i şeydâ olup gülzâra ben kıldım heves

Lâne tutmuş kâf-ı istiğnâda sîmürg-igönül
Ol sebebdan hûb-rû hünkâra ben kıldım heves

Hâl- i Hindûlar mıdır bilmem ‘arak-rîz gibidir
Ben ben olmuş ol cemâl-i yâre ben kıldım heves

Hayli demdir gûşe-i hasretde kalmıştır ‘aceb
Lûfuna şâyeste kıl dîdâre ben kıldım heves

Nâzım-ı mûmâ- ileyh Mustafa ‘Aceb Efendi şehr-i Diyarbakır’da bin iki yüz yirmi yedi târihinde pâ-nihâde-i sâhâ-i vücûd olup bir miktar tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘aliye eyledikten sonra bin iki yüz elli yedi târihinde Dersa’adet’e muvâsalat eylemiştir.

[Mahrem Dede]

Gazel-i Rengîn-ter Ez- dehân-ı Dilber

Şu’le- dâr oldu felek şem’a-i dîdârımdan
Eylerim dehri çerâğ âteş-i ruhsârımdan

Şevkime Yanmaya mûm oldu ser-â-ser dünyâ
‘Âlemi rûşen edersem nola envârımdan
(367)

Öyle şem’im ki cihân şevkime aldı fetili
Yanmadan fark edemez nûrumı hiç nârımdan

Mescid-i ‘aşkda kandîl-i tecellî-i zaman
Şu’le- yâb olmada şevk-âver-i etvârımdan

Mûmcu bir âfetin ağzından alındı bu gazel
Mahremâ şu’le vere dillere güftârımdan

Nâzım-ı mûmâ- ileyh Mahrem Dede mahruse-i Edirne’de kadem nihâde-i sâha-i vücûd olup târîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile bir müddet memâlik-i mahrûsada geşt ü güzâr eyledikten sonra Medine-i İzmir’de muahharen ârâm u karâr eylemiştir.

[Mehmed Muhsin]

Gazel

Tîğ-i müjenin halkda bin yâresi vardır
Yüzlerle onun ben gibi âvâresi vardır

Mecnûn gibi bu leylî-i gamda beni ağyâr
Kaçdı görücek var ise yüz karası vardır

Ey keştî-i dil dalma sîne-i bahr-i gumûma
Çatmaklığın ol dilbere bir çâresi vardır

Hâli görececek rûyına ettim nazar ammâ
Sayd oldu gönül dîde-i sehâresi vardır

Muhsin seni elbette şehîd eyler o kâfir
Mâdem ki onun gamze-i hûn-hâresi vardır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Muhsin Efendi Vidin valisi esbak müteveffâ Ağa Hüseyin Paşa'nın hazîne kâtibi 'âtî't-tercûme Sâlih Vehbî Efendi merhûmun sulbünden Dersa'âdet'te Şehremini nâm mahalde olup iki yüz ellibeş senesi dîvân-ı humâyûn kalemi şâkirdânı silkine ilhâken o esnâda mekteb-i Ma'ârif-i'adliyyeye nakl ile miktâr-ı kâfî 'ûlûm- ı 'Arabîyye ve Fârisîye tahsil eyledikten sonra mâliye mektupçusu odası hulefâsı sınıfına bil-ilhâk 'ilm-i kitâbet ve fenn-i inşâda kesb-i meleke ederek iki yüz altmış senesi Üskûp eyâleti tahrîrât kitâbetine ve iki yüz altmış dört senesi İslimye mal baş kitâbetine ve iki yüz altmış yedi senesi Hamid sancağı mal müdürlüğüne me'mûr u ta'yin kılınıp mahall-i mezkûreye 'azîmet (368) ve bir müddet hıdemât-ı seniyyede bi'l- istihdâm iki yüz altmış dokuz senesi bâ-rütbe-i râbî'a sınıf-ı Hocagâna duhûl ile nâil-i me'mûl olmuş ve iki yüz yetmiş senesi evâilinde bi'l-istifâ me'mûriyet-i mezkûreden munfasılan Dersa'âdet'e muvâsalat eylemiştir.Mûmâ-ileyh tab'ı latîf bir zât-ı şerîf olup eş'ârı birkaç gazelden ibârettir.

[Mahvî]

Gazel

Dil-i nâlânımı inletti seher nâlânın
Nedir ey bülbül-i şûride ne bu efgânın

Kızılın urdu yüzüne yine yek- renk oldu
Ruh-ı gülgûn ile sâkî lebi ol cânânın

Getir ey bâd-ı sabâ bâğa peyâmın o mehin
Şeb-i hicrîni münevver edelim devrânın

Mey ü mahbûb ile gülşende hemân şâd olalım
Yeter oldu gamını çekeyelim dünyânın

Meye meyl eylesin Mahvî yine meylettin
Ki komaz zerre kadarca kederin insânın

Nâzım-ı mûmâ- ileyh Mahvî Efendi Rumeli’de vâki Hayrabolu nâm kasaba da tevellüd eyleyip bir miktar ‘ulûm-ı ‘aliye tahsîl eyledikten sonra tarîkat-ı ‘aliyye-i Halvetiyyeye sulûk ile bin yüz elli târihinde râh-ı Hudâda mahv-ı vücûd eylemiştir.Müretteb divânı olduğu ba’zı âsârda mütâla’a-güzâr-ı ‘âcizî olmuştur.

[Hasan Mahvî]

Gazel

Dilâ var mahfî genç ol ko seni vîrâne sansınlar
Meseldir bu ki derler ‘akıl ol dîvâne sansınlar

Mukîm-i mescid ol bâtında dâim Hakkı zikr eyle
Ne gam erbâb-ı zâhir menzilin meyhâne sansınlar

Tevellâda teberrâ ‘âleminden ictinâb eyle

Varıp sen âşinâ ol Hakka ko bîgâne sansınlar

Vücûdun derd-i ‘aşk ile fenâ mülkünde mahv it kim
Bekâ esrârına vâkıf olan merdâne sansınlar

Var ashâb-ı kemâle Mahviyâ ‘arz eyle eş’ârın
Garaz ehli kelâmın ko senin efsâne sansınlar

Nâzım-ı mûmâ- ileyh Hasan Mahvî Efendi memâlik-i Îraniyye dâhlinde vâki makarr-ı ‘urefâ ve mecmâ’- ı zürefâ olan Tebriz nâm şehir-i şöhret-engîz de bin iki yüz otuz sekiz senesi hilâlinde kadem nihâde-i sâhâ-i vücûd olup nakdine-i enfâs u evkâtını tahsîl-i destmâye-i hüner ü ma’rifete (369) harc u sarf ile ekser fûnûn-ı ma’arifde bir miktâr kesb-i ma’lûmât eyledikten sonra ba’zı bilâd-Îrâniyyeyi geşt ü güzâr ederek ‘alâ tarîkü’l- seyâha iki yüz altmış üç târihlerinde Dersa’âdet’e mûvâsalat eyleyip hatt-ı ta’likde olan behresi mülâsebesiyle ile’l-ân tahrîr-i kütüb-i nefîse ve mütâla’-ı eş’âr- ı selîse eyleyerek imrâr-ı vakt u sâ’at eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyh ashâb-ı mahviyetden bir zât-ı sencîde-tabiât olup kendisinin Türkî ve Farîsî bir miktar eş’ârı vardır.

[İsmâil Mahzûlî]

Gazel-i Nâ-tamâm

Görünen berg değil şû’le-i âhım görünür
Şeb-i firkatde o şû’le ile râhım görünür

Bu karanlık ki zuhûr eyledi sanma gecedir
Kaplayıp ‘âlem-i dünyâyı günâhım görünür

Ay olur kim göremem ol meh-i tâbânımı ben
Lîk ağyâra gece gündüz o mâhım görünür

Leyle-i gamda tasabbur ide gör Mahzûlî
‘Âkıbet bir gün olur lutf-ı ilâhım görünür

Nâzım-ı mumâ-ileyh İsmâil Mahzûlî Efendi Rumeli’de vâki Lofça nâm kasabada kadem nihâde-i sâhâ-i vücûd olup muahharen medine-i Filibe’ye hicret ve bir müddet tahsîl-i ‘ulûma sa’y u gayretle bi’l-âhire medine-i mezbûrede bir bâb dükkânçe güşâd eyleyip mücellidlik san’atıyla şîrâze-bend-i sahâif-i şühûr u a’vâm olmuştur.

[Halil Muhlis]

Gazel

Râz-ı ‘aşkı söyleme ‘âlem havadan nem kapar
Pek dakîk olmuş cihân- âsâ Beyim dirhem kapar

Lu’b ile ta’lîk-i vakt eyler visâli bezmini
Lîk haste ‘âşkın nakdini pek muhkem kapar

Şâhi-i gül olmağa ol gonce-i nâzik-terin
Gülsitân-ı bezm-gehde bûse-i gülfem kapar

Dil- rubâlar iltifat etmez muhibb-i sâdika
Ol metâ’-ı bî- bahâdır onu hep ‘âlem kapar

Muhlisâ terk-i mecâz it rütbe-i tahkîka er
Kim bilirsin pîrine mahrem olan mahrem kapar

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halil Muhlis Bey Mora Hânedânından Koca Halil Bey-zâde müteveffâ ‘Abdi Beyin veled-i sâhip-hiredi olup hânedândân-ı zâdegândan olduğu haysiyetle dergâh-ı ‘âli kapucubaşılığı rütbesini bi’l-ihrâz beyne’l-emâsil mümtâz olduktan sonra bin yüz yetmiş târihinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Bâlâda muharrer olan gazeli pür- hâlel vâki (370) olmuştur.

[Yusuf Muhlis]

Gazel

Hesâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim
Kitâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

Bu bezm-i gamda bulunmaz su’âle ehl-i hîred
Cevâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

Cahîm-i hicrîne düşdüm o mâlik-i hüsnün
‘Azâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

Uzur mı gûşını her bir tehî-dilân-ı cihân
Hitâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

Değil verâsına zühhâd-ı mu’tekif vâkıf
Hicâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

‘Ulüvv-i himmet-i ‘uşşâka feyz eder ihsân
Cenâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

Neler çeker güzelim firkatinle Muhllis-i zâr
‘Îtâb-ı ‘aşkı kim anlar kiminle söyleşeyim

Nâzım-ı müşârun-ileyh Sirozlu Yusuf Muhlis Paşa Siroz a’yânı müteveffa İsmail Beyin mahdûmu olup bir müddet medine-i Siroz’da mütesellimlik eyledikten sonra bin iki yüz otuz üç senesi me’mûren Yanya cânibde bulunduğu halde ‘uhdesine rûtbeye-i sâniye-i vezâret bi’t-tevcîh Eğriboz muhafızlığına ve ba’dehu Saruhan eyaletine ve iki yüz otuz sekiz senesi Haleb eyaletine sâye-bahş-ı ‘ızz ü ı’tilâ ve bir aralık Kütahya’ya nefy ü iclâ ve müddet-i kalîle zarfında Karaburun ve İğneada muhafızlığı inzimâmıyla Menteşe ve Karahisar sâhip-i sancakları kendine tevcîh ü i’tilâ buyrulup bi’l-âhire infisâli cihetiyle Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet

ikâmetden sonra iki yüz elli altı senesi tekrar Saruhan eyaletine ve müt'âkiben Rumeli eyâletine sâye –endâz-ı 'âtıfet olmuş ve iki yüz elli sekiz senesi eyâlet-i merkûmeden infisâli vukû bulmuş olmakla Medine-i Siroz'a 'azimet eyleyip iki yüz elli dokuz senesi hilâlinde 'azm-i riyâz-ı cennet eylemiştir. Müteveffâ-yı müşârun-ileyh mısır-ı belâgatın şa'ir-i sâhip- şöhreti olup âsâr-ı tab'ı sencîdesi serâser güzîde ve mu'teber vâki olmuştur.

[Es'ad Muhlis]

Gazel

Derd-i 'aşkın merd-i sâhip-zûr şeklin gösterir

Geh Hülâgu gâhice Timûr şeklin gösterir

(371)

Yanmaya mecbûr eden bilmem nedir pervâneyi

Var ise nâr ehl-i 'aşka nûr şeklin gösterir

Serde âteş dilde dûd u eşk yem dü-dîde çarh

Cism-i 'âşık sûretâ vapur şeklin gösterir

Böyle derler mülk-i mahviyetde resm-i deleti

Kim Süleymân- câh olursa mûr şeklin gösterir

Gayret-i erbâb-ı 'aşka âferin sad-âferîn

Dâimâ mahzûn iken mesrûr şeklin gösterir

Benzer erbâb-ı riyânın hâli ol kâşâneye

İç yüzü vîrân dışı ma'mûr şeklin gösterir

Neş'e-i zâtıdır çeşminde cânânın 'aceb

Her nigehte 'aşka mahmûr şeklin gösterir

Bir perî-ruhsâra çarpıldık ki Muhlis el-aman

Sûretâ insân ammâ hûr şeklin gösterir

Nâzım-ı müşârun-ileyh Mehmed Es'ad Muhlis Paşa Ayaş kazâsı müftüsü müteveffâ Hasan Efendi'nin mahdûmu olup bir aralık kazâ-yı mezkûr voyvodalığı 'uhdesine bi'l-ihâle silahşorluk pâyesini ve bin iki yüz yirmi bir senesi dergâh-ı 'âli kapucubaşılığ-ı rütbesini ihrâz eyledikten sonra Dersa'âdet'e muvâsalat ve bir müddet ikâmetle emîr-i ahûr-ı sâni hizmeti 'uhdesinde olduğu halde müteveffâ Mahmud Paşa'nın muhâllefâtı tahrîr ü tesviyesine me'mûren Drama cânibine 'azimet ve bir sene zarfında hitâm-ı me'mûriyetle Dersa'âdet'e 'avdeti hengâmda ki iki yüz otuz dokuz senesi hilâlinde bâ-rûbe-i vezâret Edirne eyâleti 'uhdesine bi't-tevcîh beş sene müddet ikâmetden sonra eyâlet-i merkûmeden ma'zûlen mahrûsa-i Bursa'ya menkûl olmuş ise de müddet-i kalîle zarfında Konyâ eyâletine ve yedi sene tamâmında vuku'-ı infisâliyle Dersa'âdet'e muvâsalat eyleyip o esnâda Bâb-ı 'Âlî de müceddeden teşkîl olunmuş olan dâr-ı şûrâ a'zâsı sınıfına bi'l-ilhâk iki yüz elli beş senesi bahr-i sefid muhâfızlığına ve dört beş mâh murûrunda bil-infisâl ber –vech-i ikâmet mahrûsa-i Bursaya 'azimetle yirmi gün mûrûrunda sâniyen Erzurum eyâletine ve birkaç mâh zarfında Musul eyâletine ve iki yüz altmış üç senesi Kürdistan (372) eyâletine revnak-efzâ olmuş iken iki yüz altmış yedi senesi hilâlinde merkez eyâlet olan şehir-i Âmid'de 'âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Müşârûn-ileyh dirâyeti müsellemler bir müşîr-i sûtûde-şiyem olup umûr-ı me'mûresinde hüsn-i muvaffakiyetle devletde sît ü şöhret kazanmış ve bir kıt'a dîvânçe-i eş'ârıyla cerîde-i 'âlemde ibkâ-yı nâm u şân eylemiştir.

[‘Ali Muhlis]

Gazel

Verdi-i nâzım kalb-i nâlânım hezârındır senin

‘Âşık-ı hasret– keş-i nâzik–’izârındır senin

Tâzelersin nev-be-nev de’b-i kadîmin yoksa kim

‘Âşık-ı cevri etmek ey meh eski kârındır senin

Bellidir ey mû-miyânım nâsiyen izhâr eder

Merhamet şefkat mürüvvet hep şi’ârındır senin

Bülbüle taklîdi terk et hisse al pervânen
Vuslat-ı dildâre mâni' âh u zârındır senin

Sübha şeklin gösteren destinde Muhlis ol mehin
Eşk-i çeşm-i lü'lü lâlâ-nisârındır senin

Nâzım-ı mumâ-ileyh 'Ali Muhlis Bey dergâh-ı 'âli kapıcıbaşlarından Mustafa Paşa-zâde müteveffâ 'Ömer Tâhir Beyin sulbünden bin iki yüz yirmi yedi târihinde kadem nihâde-i sâhâ-i vücûd olup mukaddemâ bir müddetcik Enderûn-ı hümâyûna ve ba'dehu dîvân-ı hümâyûn kalemine mülâzemet ü müdâvemetle muahharen ser-'asker-i esbak Mustafa Nûri Paşa'nın dâiresine kesb-i tereddüd ederek ve bir müddet hazîne kitâbetinde ve bir çok vakit dahi hazîne-i varlık hizmetinde bi'l-istihdam bi'l-âhire sınıf-ı Hâcegâne duhûl ile nâil-i merâm olduktan sonra iki yüz altmış târihlerinde dâire-i müşârun-ileyhden mufârekât ve bir müddet hânesinde ikâmetle kendisine rütbe-i sâniye i'tâ ve o esnâda Niş defterdârlığına me'mûriyeti icrâ buyrulup mahall-i mezkûre 'azîmet ve iki yüz altmış beş senesi infisâli vukû'na mebnî Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip iki yüz altmış altı senesi hilâlinde Konyâ defterdârlığı idâresine bi'l-ihâle iki yüz altmış sekiz senesi hilâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir.

[Muhlis Efendi]

Gazel

Ne sâkisi bu bezmin ne mey-i gülfâmı kalmıştır
Mey-âşâmâne ancak bir humâr âlâmı kalmıştır
(373)

Ne rütbe i'tibârı var cihânda şîme-i'adlin
Gidip Nûşîrevân 'âlemde bir hoş nâmı kalmıştır

Ne denlü leşker-i hat hân-ı hüsnün itse de yağma
Leb ü çeşmin gibi bir sükkerîn bâdâmı kalmıştır

O mahbûb-ı ümîdi almadım âgûş-ı teshîre
Meğer vaktinde tezkâr olmadık esmâ mı kalmıştır

Heyûlâ-yı visâle Muhlisâ vermek için sûret
Bu levh-i hâtıra nakş olmadık hulyâ mı kalımıştır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Muhlis Efendi neş'e-i erbâb-ı kemâlât ve mevrîd-i ashâb-ı ma'lûmat olan şehir-i 'Antep'de hânedân-ı şehir-i mezkûrdan Hasırcızâde müteveffâ Mustafa Efendi'nin sulbünden bin iki yüz otuz bir târihinde kadem nihâde-i sâhâ-i vücûd olup evkât u ezmânını tahsîl-i 'ılm ü ma'arife hasr u sarf ile fenn-i inşâ ve resm-i imlâda sâhip-i şöhret olduktan sonra menba'-ı feyz-i bî-pâyân olan şehir-i Sitanbula muvâsalat ve evkâf-ı hümayun hazinesi dâhilinde vâki tahrîrât odasına bir müddet müdâvemet ve iki yüz altmış dokuz senesi kitâbethizmetiyle Haleb cânibine 'azimet eylemiştir.Mûmâileyh nazm u nesre kâder bir şâ'ir olup bir miktâr eş'ârı vardır.

[Ahmed Mithat]

Gazel

Görüp zann eyleme cânâ şihâb-ı âsumânder bu
Göge çıkmış şerâr-ı dûd-ı âh-ı 'âşıkândır bu

'Aceb mi Kays-veş sahrâ-neverd-i vahşet oldumsa
Cihanda 'âşık-ı dîvâne derler nâm u şândır bu

Niçin sık sık kırarsın kalbimi mânend-i bâzîçe
Usanderdin beni ey tıfl-ı nâzım her zamândır bu

Bahâr-ı hüsnünü bârân-ı ekşim etti perverde
Zamân ile benim göz dikdiğim bir nev civândır bu

Cenâb-ı Muhlise Midhat değil maksûd peyrevlik
Kemâl-i ‘aczimi tefhîm için bir tercemândır bu

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Mithat Efendi Dersa’âdet’te kadem nihâde-i sâhâ-i vücûd olup bir müddet divan kalemine müdâvemetle mektûbi-i sadr-ı ‘âli odası hulefâsı sınıfına ilhâk olunarak mukaddemâ Sayda defterdârı müteveffâ Fâ’ik Efendi’nin ma’iyyetinde bir müddet hizmeti kitâbetle bi’l-istihdâm muahharen Selânik valisi müteveffâ Sâmî Paşa’nın dîvân kitâbet-i hizmetinde dahi bir vakt güzârende-i subh u şâm olduktan sonra bin iki yüz altmış senesi meclis-i vâlâ mazbata odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bir müddet mürûrunda (374) oda-ı mezbûre mümeyyizliği hizmetine nâil olmuş ve iki yüz altmış yedi senesi bâ-rûtbe-i sâniye oda-i mezbûr ser-halifeliği me’muriyetine ve iki yüz altmış dokuz senesi me’mûriyet-i mezkûrenin lağvıyla bâ-rûtbe-i ûlâ meclis-i vâlâ ikinci kitâbetine revnâk –efzâ buyrulmuştur. Mûmâ-ileyhin fenn-i inşâda şöhret-i şâyi’ası vardır.

[Mehmed Murâd]

Gazel

Senindir cümle mülk-i hidâyet yâ Resûlallâh
Beni râh-ı savâba kıl delâlet yâ Resûlallâh

Hudânın arş-ı a’lâsı türâb-ı zıll-ı pâkindir
Şeb-i isrâda kesb etti şerâfet yâ Resûlallâh

Benim cürmüm nihâyet tutmaz inkâra mecâlim yok
Senin de lutfuna yok hadd u gâyet yâ Resûlallâh

Beni Leylî-i dünya aldatıp Mecnûn-sıfat oldum
Cünûnumdan kerem kıl ver ifâkat yâ Resûlallâh

Murâd-ı derd-mendin cümle ahvâli ma’lûmun
Onu takrîr ü tahrîre ne hâcet yâ Resûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh el-hac Mehmed Murâd Efendi tarîkat-i'aliyye-i Nakşîyye meşâyihinden'Abdülhalim Efendi merhûmun sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz üç senesi şehr-i Muharreminde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tekmîl-i hıfz-ı Kur'an-ı 'azîmüş-şân ederek 'ulûm-ı 'aliyede dahi müşârun bi'l-benân olduğu halde Dersa'âdet'e Çarşamba pazarı nam mevkîde vâki Murâd Monla dergâhı meşihâtine nâ'il be selâtin-i 'izâm hazerâtı cevâmi-i şerifesi meşâyihî zümresine dahi dâhil ve bi'l-âhire Sultan Ahmed Hân Hazretleri Câmî'-i şerîfî şeyliği hizmetine nâil olmuş iken iki yüz altmış dört senesi şehr-i Şa'bânîde füc'eten dâr-ı 'ukbâya müntakıl olmuştur. Dergâh-ı mezkûr civârında kâ'in ihyâ-gerdesi olan dâru'l-mesnevi avlusunda medfûndur. Mûmâ-ileyh muhibb-i 'âl-i 'âbâ bir şeh-i sâhip-iftâ olup fûnûn-ı Fârisîyede olan ma'lûmâtı iktizâsınca mukaddemâ dergâh-ı mezkûrda ve muahharen dâru'l-mesneviyül-mezbûrda bazı erbâb-ı isti'dâda Mesnevî-i şerif takririyle güzârende-i eyyâm u leyâl olduğu halde haylice âsâr-ı güzîde tanzîmine muvaffak olmuştur ki esâmîsi ile zîrde tahrir ü işâret olunmuştur. Hulâsete'l- şüyûh isminde şerh-i Mesnevi-i şerif Mâ-hazar isminde şerh-i Pendnâme-i Şeyh 'Attar şerh-i Tuhfe-i Şâhidi şerh-i Kavâ'id-i Farisiyye ve bir kıt'a mürettep dîvân-ı Türkiye ki mecmû'ı beş 'adeddir. Mûmâ-ileyhin mürûr-ı ezmine ile keşf ü kerâmâtı dahi nakl olunmak me'mûl ve muhtemeldir.

[Şeyh Murâdî Efendi]

Müstezâd

(375)

Vechinde görüp bir gül-i zibâ-yı muhabbet
Ey gözleri âfet
Bülbül gibi dil etti temennâ-yı muhabbet
Nâçâr olup elbet

Ol bezm-i ezel lezzetedir bezm-i cihânda
Şimdiki zamanda
Halk birbirine ettiği sevdâ-yı muhabbet
Eskidir o ülfet

Mahbûb temâşâsı bir esrâr-ı hikemdir
Hakdan bu keremdir
Kim mest eder ‘uşşâkı tecellâ-ı muhabbet
Hâl ehline devlet

Ta’rife gelir mi gönül ahvâli kalemle
Yorulma elemle
Meydân-ı erenlerde ko da’vâ-yı muhabbet
Yoktur bu ne sohbette

Nakşındaki nakkâşî bilip ‘ârif-i Hakk ol
Sen var yüzü ak ol
Tahkîk-i Murâdî budur ol cây-ı muhabbet
Pîrdan ola himmet

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Murâdî Efendi Ders’âdetde bin iki yüz on beş târihinde kadem nihâde-i sâhâ-i vücûd olup bi’l-âhire Samako Nam mahalle hicret ve mahall-i mezkûr meşâyihinden Şeyh ‘Abdürrahman Efendi’den ahz-ı dest-i inâbet eyleyip iki yüz elli beş sâlinde lâbis-i libâs-ı hilâfet olduktan sonra yine Dersa’âdet’e ‘avdet eylemiştir. Mûmâ-ileyh hezar-fen bir zât-ı pâk-dâmen olup haylice âsâr u güftârı olduğundan başka kendi hattıyla âyîne üzerine yazılmış bir çok kıta’ât ve ebyâtı dahi vardır.

[Muştâk Efendi]

Gazel

Öyle bir şehbâz-ı ‘aşkım ki şikârım dildedir
Öyle sîmurgum ki kâf-ı iftihârım dildedir

Bir hümâyım ki mekânım lâ-mekân şehrinde
Bir hezârım ki nigârım gül-‘izârım dildedir

Bir gedâyım sûretâ ammâ ki şâh-ı ‘âlemim
Fâtih-i iklîm-i ‘aşkım kâr u bârım dildedir

Bana mevrûs-ı pederdir Haydar-i Kerrârdan
Kâhir-i ceyş-i ‘adûyum Zülfikârım dildedir

Vuslat-ı dildâr için ağyâra minnet eylemem
İlticâ-yı nâsâ yok Hacet ki yârim dildedir

Nûkhet-i nûzhet-geh-i gülzâr-ı dehri neylerim
Mürg-i lâhûtum safâ-yı mürg-i zârım dildedir

(376)

Öyle Muştâkım ki Muştâk-ı Hudâ derler bana
Bende-i nâcizim ammâ şehriyârım dildedir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh Mustafa Muştâk Efendi cânib-i Anadolu’da vâki Bitlis nâm mahalde çihre-nümâ-yı ‘âlem-i şühûd olup tarikat-i ‘aliyye-i Kâdiriyyeye sülûk ile bi’l-âhire Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip Eyyüb-ı Ensârî radiye anhül-Bârî hazretleri ismine mensup olan karye-i latife dâhilinde vâki Selâmî Efendi Hânkâhı meşihatine nâiliyetle bir müddet hânkâh-ı mezkûrda ikâmet eyledikten sonra bin iki yüz kırk yedi târihlerinde Hemekti cânibine ‘avdet eyleyip müddet-i kalîle zarfında şârib-i şehd-i şehâdet ve ol sûretle ‘âzım-i halvet-sarâ-yı cennet olmuştur. Mûmâ-ileyh ----- kirâmdan olup divân-ı benânı vardır

[Ahmed Meşhûrî]

Na’t-ı Şerif

Tab’-ı pâkin ki kumâş-ı ma’rifet dükkânıdır
Feyz-i bî-pâyân-ı Hak gevherlerinin kânıdır

Neşr-i envâr-ı füyûzât-ı ilâhi etmede
'Âlem-i kevnin mehi hem neyyir-i rahşânıdır

Cümle halk üftâdesi olmuş Züleyhâlar gibi
Güiyâ hûbân-ı 'asrın Yûsuf-ı Ken'ânıdır

Feyzinin her katresi bir dürr-i nâb-ı ma'rifet
Sanki nîsân-ı kemâlin ebr-i pür-bârânıdır

Gevher-i nâ-yâb-veş manzûmesi bi'l-intihâb
Şâ'irân-ı 'âlemin ser-levha-i dîvânıdır

Da'vi-i rüçhan edip fahr etmesin mi herkese
Şâh-ı kevneynin medîha-gûy-ı dür- efsânıdır

Pâdişâh-ı mülk-i din fahr-i benî vü mürselîn
Rahmeten li'l-'âlemin zât-ı şeref-'unvânıdır

Öyle sultân-ı rûsul kim zât-ı pâk-i emcedi
Kâinâtın bâ'is-i mevzû'ı çâr-erkânıdır

Andan istimdâd eden zann etme ancak mücrimân
Asfiyâ vü etkiyâ yek ser meded-cûyânıdır

Serverâ senden meded olmazsa ferdâ ümmete
Yâd olmuşdan kimindir 'uhde-i imkânıdır

Bâ-husûs bu 'abd-i 'âciz kemterin Meşhûrî kim
Dâ'imâ fikr-i cezâ-yı kesret-i 'isyânıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Meşhûrî Efendi mahrûse-i Selânikde kadem-
nihâe-i sâhâ-i vücud olup mukaddemâ bir müddet ba'zı mütesellîmîn ve

voyvodagânın kitâbet hıdmetlerinde bulunduğu halde memâlik-i mahrûsada vâki ba'zı mahallerde geşt ü güzâr ederek evân-güzâr olduktan sonra mahrûsa-i mezbûrede (377) bir kıt'a çiftlik tedârikiyle seyr ü seyâhatdan ferâgat ve bi'l-âhire bir kıt'a müderrislik rû'ûs-ı hümâyûnuna dahi nâiliyetle Selânikde ba'zı çelebilere ta'lim-i Fünun-ı Farisiyye eyleyerek imrâr-ı vakt u sa'ât eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyh mahrûse-i mezbûrenin şâ'ir-meşhûrı ve bir kâtib-i ma'ârif-mevfûrudur.

[Muammer Paşa]

Gazel

Gün yüzün sevdâsı etti bî-karâr-ı intizâr
Subha dek oldum bu şeb encümşümâr-ı intizâr

Âh merdüm eşk-i çeşmim intifâ-bahş olmadı
Oldu gittikçe füzûn-ter dilde târ-ı intizâr

La'l olur gerçi makâm-ı sabr da seng-i siyeh
Hûn eder ammâ derûnı hâr hâr-ı intizâr

Hâl-i mâziden kıyas et neş'e-i müstakbeli
Zevkına değmez bu 'âlemde humâr-ı intizâr

Kıl teennî hırs ile itme meges gibi şitâb
'Ankebût-âsâ da olma vakf-ı târ-ı intizâr

'Ayn-ı âlâm olduğun amâlin aslın fehm eden
Kabini teşvîş ile etmez medâr-ı intizâr

Bîm-i hicr ümmîd-i vasl eyler tekâbül dâ'imâ
Böyledir âmed-şod-i leyl ü nehâr-ı intizâr

Tesliyet-bahş ol dile elleytehû hablâ cilâ ile
Olmaya.....habl-ı ıstıbâr-ı intizâr

Olmak istersen Mu’ammer hâtır-ı âzâd ile
Çekme her bir kâm için herbâr bâr-ı intizâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Muammer Paşa kâymakâm-ı meşhûr sâlifü’t-terceme Rüşdi Paşa-yı mağfûrun sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz yirmi yedi sâlinde cilveğەر -i âyine-i zuhûr olup ‘unfuvân-ı tufûliyetinde ki iki yüz otuz yedi târihinde Enderûn-ı hümâyûna çerağ buyurularak hasbe’l-isti’dâd ile iki yüz kırk yedi târihinde binbaşılık rütbesiyle ‘asâkir-i muntazama-i şâhâne silkine dâhil ve derkâr olan dirâyet ve liyâkati iktizâsınca birkaç sene mürûrunda miralaylık ve sırasıyla livalık rütbelerine nâil olduktan sonra iki yüz altmış üç senesi ‘uhdesine feriklik rütbe-i refî’âsı bi’t-tevcih Anadolu ordu-yı hümâyûnuna re’is-i erkân ve o aralık sâhip-i ‘unvân buyrulup sene-i mezbûre şehir-i Zilhiccesinde dâr-ı şûrâ-yı a’zâsı sınıfına bi’l-ilhâk iki yüz altmış dokuz senesi re’isü’r-rüesâ mesned-i refî’ine revnak-efzâ (378) buyrulmuştur. Müşârun-ileyh nazm ü inşâda kudret ü miknet-i nümâyân bir şâ’ir-i nüktedân olup cerbeze ve dirâyeti teslim-gerde-i erbâb-ı ‘ilm ü irfândır.

[Mu’in Efendi]

Gazel

Sanman figân-ı bülbül-i şeydâ bahâridır
‘Uşşâka bi-edebliğini i’tizâridır

Sevdim o şûh-ı dilber-i tannâzı gizlice
‘Aşkî derûna sığmadı hayf âşikâridır

Mânend-i lâle dâğ-ı dili ettim âşikâr
Zirâ ki rağbeti o gülün lâle-zârıdır

Gülzâr-ı dehre eylemezim çeşm-i iltifat
Meylim hezâr-ı şevk ile ol gül-’izârıdır

Şehbâz-ı çeşm-i şûhî süzüldü şitâb ile
Zannım tezerv-i cânımı kasdı şikâridir

Düşdüm hayâl-i zülf ile tûl-ı emellere
Fikrim hemân o hâl ü hat-ı müşg-bâridir

Yâd-ı lebinle meclis-i hasret-keşânda
Meylim hemîşe bâde-i şîrî-güvâridir

‘İzzet Mu’în ile ser-i fiskiyyede bu gün
Mecrâ-yı hâme bu gazel-i âbdâridir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mu’în Efendi medine-i Manastır’da sûret-nümâ-yı ‘alem-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala mektûbî-i sadr-ı ‘âli odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bi’l-âhire Hacelik rütbe-i refi’asını bi’l-ihrâz oda-i mezbûrede Fârisi mütercimliği hizmetine nâil olduktan sonra bin iki yüz otuz altı tarihinde ‘âzım-i dârun-na’îm olmuştur. Vefatına Tâlip Efendi merhûmun zâde-i tab’ı olan tarihtir: “Mu’în-i pûr- hüner Gitti na’îme” Mu’în ile na’im lafızlarında tevâfuk-ı hurûf vâki’ olması hüsn-i tefe’ül nevindendir. Mûmâ-ileyh âtiyü’t-tercüme Hoca Neş’et Efendi merhûmun şâkirdânından olup tabi’at-ı şî’riyye ashâbından bulunmuş ise de bâlâ da muharrer olan gazel-i müsterekden başka eş’ârına zafer-yâb olunamamıştır.

[Meftûnî Efendi]

Gazel

Sadâ-yı râz-ı ‘aşkı mâverâdan duydu Yemliha
İşitti Mekselînâ lâl u hâmûş oldu Meslînâ

Müsâvî gerdiş-i tesbihe devr-i sâgar-ı Mernûş
Meğr bezm-i Debernûş halka-i tevhîd idi güyâ

Şarâb-ı lâ-yezâlin mest-i şâzi Şâznûş oldu
Ayağın kesmedi ol Kehf-i rind ârâmdan kat’â

Hele kalmış idi câm keştatayyûşdan cur'a
Onu Kıtmir de nûş eyleyip boş kalmadı zirâ

Olup peygûle gîr-i inzivâ ol tekye-i 'aşkda
Çıkardım çilleyi Meftûnîyâ ashâb-ı Kehf-âsâ.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Meftûnî Efendi Sivas kazası âhâlisinden olup fenn-i kitâbetde bir miktar behresi olmak mülâsebesiyle Dersa'âdet'e muvâsalat eyleyip kitabet hizmetiyle cânib-i İhtisâba müdâvemet eylemekte bulunmuştur.

[Müfid]

Kıt'a

Bûs-ı la'lin verdi cânâ neşve-i dîğêr bana
Şimdi reng-i bî-hodîder gerdiş-i sâgar bana
Sünbül ü gülden gelir yüz vechle zülf ü ruhun
Ey bahâr-ı ârzû hoş-bûy u hem hoşter bana

Nazım-ı manzûme-i hünermendi Şeyh 'Abdülkerim Müfid Efendi Bursa'da pâ-nihâde-i sâha-i vücud olup tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiyyeye sülûk ile lâbis-i sevk-i hilâfet olduktan sonra bin yüz otuz dokuz senesi tarîk-i hacda râhile-bend-i dâr-ı âhiret olmuştur.

[İsmail Müfid]

Kıt'a

Bak sâ'ate bir dakika fevt eylemeyip
Oynatmada rakkâs-ı derûnın her gâh
Miftâh-ı inâbetle kur işlet sende
Dil sâ'atini bi-savt-i Allâh

Nazım-ı manzûme-i hünermendi İsmail Müfid Efendi Ders'âdet'de kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-i tedrise dâhil ve hasbe't-tarîk birkaç mahallin

mevleviyetine nâil oldukdna sonra tarîkat-i ‘aliyye-i Nakşibendiyyeden olan hilafeti mülâsebesiyle sübha-dih-i pîrâ-yı zühd ü takvâ olduğu halde bin iki yüz on yedi senesi hilâlinde ‘azîm-i halvet-sarâ-yı dâr-ı me’vâ olmuştur. Vefatına Sürûrî Efendi merhûmun inşâd eylediği târîh-i mu’cemdir. Nazm:

Eylesin Yezdân Müfîdi rahmetinden müstefîd

Mümâ-ileyhin tarîkat-ı mezkûreye dâir birkaç ‘adet resâil-i mu’teberesi vardır.

[Mekki]

Gazel

Der-kef-i takbîl edip vâiz riyâ sermâyesin

Bedr-i hüsn-i dilber ona hâle eyler âyesin

Sâye-endâz-ı letâfettir kenâr-ı cûyda

Serv-i nâzım hisse-mend-i lutf eder hem-sâyesin

Gonceler etfâl-i gülşende sipihre fem-güşâ

Şîr-i sînemden alır her gece feyz-i dâyesin

Cevher-i zâtı gerek yok ihtîşâma i’tibâr

Fass-ı gevher neylesin sîm ü zerin pirâyesin

Bir gün eyler kasr-ı ‘âli tâk-ı ikbâle su’ûd

Süllem-i haysiyetin efzûn edenler pâyesin

(380)

Lutf-ı Tevfîk-i Hudâdan feyz alıp Mekkî-i zâr

Hâmesi üstâda ‘arz eyler kemîne vâyesin

Nâzım-ı müşârun-ileyh Şeyhülislam Mehmed Mekki Efendi Mekke-i Mükەرreme kadısı müteveffâ Halil Efendi’nin sulbünden Mekke-i mükەرreme de bin yüz yirmi altı tarihinde kadem-nihâde-i sâhâ-i vücud olup peder-i mümâ-ileyhin vukû’-ı infisâliyle mebnî ‘unfuvân-ı sebâvetinde bi’l-vâsıta Dersa’âdet’e vusûl ve

yüz kırk yedi tarihinde tarîk-i tedrise duhul ile yüz yetmiş dokuz tarihinde Selanik mevleviyetine ve yüz seksen beş tarihinde Şâm-ı şerif mevleviyetine ve yüz doksan sâlinde Medine-i münevvere mevleviyetine nâil olduktan sonra ki yüz doksan sekiz senesi şehir-i Ramazânında Dârü'l-hilâfet ül-'aliyye hükûmetine ve iki yüz iki senesi şehir-i Rebi'ü'l-âhirinde Anadolu sadâret-i celîlesine zînet-bahşa ve sene-i mezbûre hilâlinde

Der-i Mekkî Efendi kible-i müstefiyân oldu
târih-i menkûtı mantûkınca revnak-dih-i mesned-i fetvâ buyrulup üç dört mâh mürûrunda makâm-ı meşihatden müfârat ve iki yüz beş senesi şehir-i Recebinde sâniyen mesned-i mezkûre mukârenet birle iki yüz altı senesi şehir-i Zilka'desinde mansıb- ı fetvâdan munfasıl ve iki yüz on iki sâli hilâlinde işbu dâr-ı gurûrdan fûshat-sarâ-yı sürûra müntakıl olmuştur. Şeyhülislam Bahâyî Efendi karyesinde medfundur. Müşârun-ileyh bir fâzıl-ı yegâne ve bir 'âlim-i bi-bahâne olup mürettep bir kıt'a divânından başka Evâil-i Beyzâvî'ye bir hâşiye-i bî-bedel ve Kasîde-i Bürde'ye Türkçe bir şerh-i mufasssal ve Mebâhis-i hamd ü şükre müte'allik bir risâle ve yine Mübâhese dâir diğerk bir risâle ve usûl-i fikhîyyeye dâir bir risâle ve tavzîhden mukaddemât-ı erba'a üzre mürettep bir risâle ve husûs-ı âhari mübeyyen bir risâle ki beş 'adetesâilin tasnif ve telifine muvaffak olmuştur. Veled-i emcedi Mustafa 'Âsım Efendi dahi müddet-i medîde seccâde-nişîn-i ma'bed-i fetvâ olup iki yüz altmış üç senesi şehir-i Zilhiccesinde 'âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Mevlâ olmuştur.

[Mengli Giray]

Gazel

Üftâde-i dâm-ı ser-i zincir-i cefâyız

Biz zülf-i siyehkâra kul olmağa sezâyız

(381)

Ger şâh-ı serîr-dâr olursa nola cânân

Gammı çekeriz biz dahi gûyende gedâyız

İtmeklik için hâk-i rehin dîdeye sürme

Her şâm u seher tâlib-i teşrîf-i sabâyız

Bir pula satarsa bizi ağyâre ‘aceb mi
Ol âfet-i gül-çehreye çün bâd-ı hevâyız

Eylerse Nevâyî nola eş’ârımı Tahsin
Biz silsile-i âl-i Kırım Mengli Girâyız

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mengli Giray Hân-ı Sultan peder-i vâlâ-güherleri el-hac Selîm Giray Hân-ı merhûmun cezîre-i Rodos’da peygûle-i güzîn-i ikâmet oldukları âvânda zînet-efzâ-yı gehvâre-i vücûd olup pederleri müşârun-ileyhin hengâm-ı hükümetlerinde bir müddet cânib-i Kırında ser-askerlik memuriyetinde bulunarak imrâr-ı vakt eyleyip birâderleri Gâzi Giray Hân zamanında ol tarafın tabirâtı üzre Nûreddinlik rûtbe-i mu’teberisini bi’l-ihraz ser-efraz ü mümtâz ve diğr birâderleri Kaplan Girây Han zamanında dahi Kalgaylık mansıbına karîn-i şöhrat ü i’tizâz olduktan sonra birâderlerinin mesned-i hânedânîden müfâraketleri esnâda Silivri civârında vâki Kadıköyü nâm mahalle nakl u hicret ve bir müddet ikâmetle bin yüz otuz yedi senesi hilâlinde Kırım Hanlığı mesned-i celîlesine revnak-bahş-ı kadr u rif’at buyrulup bin yüz kırk üç senesi mesned-i hânedan mufârakat ve cezire-i Rodos’da bir müddet ikâmetden sonra ki bin yüz elli târihinde sâniyen tırâzende-i mesned-i hânî ve mazhar-ı ihsân-ı şehinşâh-ı cihânbânî olmuş iken bin yüz elli iki senesi şehir-i Ramazân-ı mağfîret-nişânın dokuzuncu günü ‘azm-i sarâ-yı câvidânî eyleyip na’s-ı mağfîret-nakşları Bağçesarây nâm mahalde vâki Han câmi’i hâziresinde defîn-i hâk-i ‘ıtır-nâk olmuştur. Müşârun-ileyh ‘âkıl u kâmil bir hakîm-i sâhip-fezâil olup haylice eş’âr-ı pesendîde nazm u inşâd eylediğinden başka cânib-i Kırım’da kâin Karasu nâm kasabada bir kıt’a câmi’-i ra’nâ ve bir hânkâh-ı Dil-ârâ ve Tatarpınarı nâm mevki’de çend ‘adet odayı şâmil medrese ve Dersa’âdet’de Tophâne semtinde bir bâb Gülşnî-hâne inşâ ve bünyâdına dahi muvaffak olmuştur.

[Münif]

Beyt

(382)

Ümîd-i mîve etmedir nihâl-i servden lâ-fark
Kerem me’mûl olunmak şimdi bu ‘asrın kibârından

Beyt-i Dîğer

Mahv olmayınca çirk-i sivâ kalb olur mu sâf
Safvet gelir mi bir suya ta kim durulmaya

Beyt-i Dîğer

Akar bir kanlı sudur hic-i yâr ile gözüm yaşı
Kızıl ırmaktır gûyâ ciğer dâğındadır başı

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi İbrâhim Münif Efendi reisü'l-küttâb-ı esbak
Recâyî Efendi'nin vâlidî olup bir müddet mektûbi-i sadr-ı'âli odasına müdâvemetle
rütbe-i Hâcegânîyi bi'l-ihrâz tezkirecilik memûriyetine mevsûl olmuş ve sinîn-i
'ömrü henüz hadd-i sülüsüne resîde olmamış iken bin iki yüz yirmi târihlerinde dâr-ı
bekâyâ menkûl olmuştur.

[Münib]

Beyt

O mîr-i mülk-i bahâ eyleyince 'azm ü sefer
İzin sürüp hele gördüm ki gitmiş İzmir'e

Beyt

Salındı devha-i bâr-âver-i kaddi berûsâyê
Kudûm-ı Es'adı oldu berûsâyê Burûsaya

Târih

Yazdı kıl-k-i Mûnib bir târih
Cây-ı iftâyı şerîf oldu

Nâzım-ı müşârun-ileyh Hoca Münib Efendi bin yüz seksen iki târihinde Maskat-ı re'si olan medine-i 'Antep'den Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala yüz seksen dokuz sâlinde tarîk-i tedrîse duhul ile bir müddet sarây-ı hümayun Haceliğinde bulunduğu halde imrâr-ı vakt u sâ'at eyledikten sonra iki yüz dokuz senesi İzmir Mevleviyetine bi'l-vusûl iki yüz on dört senesi Mekke-i mükerreme Mevleviyeti ve iki yüz on sekiz senesi Dârü'l-hilâfet ü'-'aliyye hükümeti ve iki yüz yirmi iki senesi Anadolu sadâreti pâye-i mu'teberesini bi'l-ihrâz beyne'l- emâsil ser-efrâz u mümtâz olmuş iken bin (383) iki yüz otuz sekiz senesi hilâlinde menfâsı olan Aydın Güzelhisar'ında irtihâl-i dâr-ı bekâ eyleyip mahall-i mezkurda kâin câmi'i 'Atik sâhasında muntazır-ı rahmet-i cenâb-ı Rabb-i şefîk olmuştur. Müşârun-ileyh a'lem-i 'ulemâ bir fâzıl-ı bî-hemtâ olup Siyer-i Kebîr nâm kitâb-ı nefîse tercümesi ve Devhatü'l-meşâyihe bir miktar zeyli olduğundan başka bir miktar eş'ârı dahi vardır. Garîbe: Nâzım-ı müşârun-ileyh sâlifü't-tercüme Şeyhülislâm-ı esbak Şerif Efendî-zâde 'Ataullah Efendi merhûmun üstâdı olmak mülâsebesiyle birbirleriyle ihtilât ve ülfetleri derece-i kemâlde olduğu misillü bi'l-âhire nâzım-ı müşârun-ileyh dahi Aydın Güzelhisarında vukû'-ı vefâtıyla merkadlerinin birbirine karîb-i tesâdüf eylemesi tevâfuk-ı 'acib nev'inden olmakla tercüme-i hâli zeyline işâret olmuştur.

[Bahâeddin Münîr]

Beyt

İtse 'aceb mi 'âşıkına bî-hisâb nâz

Ol şâh-ı hüsne etmededer intisâb nâz

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Ahmed Bahâeddin Münîr Efendi şehri'l-asl olup Galatasaray şâkirdânı zümresine çerâğ ve muahharen bir miktar nânpâre ihsânıyla şîrîn-dimağ buyrulup ordu-yı hümayun dâhilinde bulunduğu halde Rumeli cânibine 'azîmet ve İsakçı nâm mahalde bin yüz seksen üç sâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Bâlâda mezkûr beytinden başka âsârı görülmemiştir.

[Mustafa Munîf]

Gazel

Fürûğ-ı mihr mir'ât-i dile jengârdır sensiz

Harîr-i pertev-i meh dûş-ı câna bârdır sensiz

Midâd-ı nokta-i merdümde olmaz pâ-birûn hergiz
Nigeh çeşmimde hem-çün nokta-i pergârdır sensiz

Nola halhal-i sâk-i ‘arş olursa halka-i mevci
Felek eşk-i firâvânımla tûfân-sâzdır sensiz

Değil hâmûş olursa cây-ı hayret her gören nâmem
Elimde hâme mîl-i sürme-i güftârdır sensiz

Eğer âyine-i şevk olsa her bir zerre-i ‘âlem
Bana aksim dahi hem-sûret-i ağıyârdır sensiz

Kemend-i vahdet ile şu’le-i cevvăle-i şem’i
‘İbâdet-hâne-i endişeme zünnârdır sensiz

Geçer hûrşîd geçse şem’ ile fikr-i Münîfâdan
Güzergâh-ı hayâli şöyle teng ü târdır sensiz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Munîf Efendi Medine-i Antakya’da kadem-nihâde-i sâha-i (384) vücûd olup bin yüz otuz tarihinde Dersa’âdet’e muvâsalat ve o esnâda sefâretle cânib-i Îrân’a i’zam kılınmış olan sâhib-i târih müteveffâ Râşid Efendi’nin refâkatinde bulunduğu halde Îrân tarafına ‘azimet eyleyip hîtâm-ı mesâlih memuriyetiyle Dersa’âdet’e ‘avdeti hengâmde Defterdâr ‘Âtîf Efendi merhûma kesb-i tereddüd eyleyerek rütbe-i Hâcegânîyî bi’l-ihraz beyne’l-emâsil ser-efraz u mümtâz buyrulup ibtidâ kethüdâ-yı sadâret-i uzmâ kitabetine ve ba’dehu metrûk küçük ruznâmçecilik hizmetine ve muahharen iki defa mâliye tezkireciliğine memûren hâiz kadr u haysiyet olduktan sonra hânesinde peygûle-güzîn istirahat olmuş iken defterdâr müşârun-ileyhin vukû’-ı vefâtı kendine kemâl-i rütbe te’sir etmekle; Nazm:
Kalmazsa eğer gûşe-i dâmân elimizde
Elden ne gelir çâk-i girîbân elimizde

beytini güyâ olduğu halde bin yüz elli altı tarihinde ‘âzim-i dâr-ı me’vâ olmuştur. Mûmâ-ileyh fazl u kemâl ashâbından olup bir kıt’a dîvân-ı belâgat-’unvânı ve ba’zı eser-i mu’ciz-beyânı vardır.

[Tâhir Münîf]

Gazel

Sanma ancak dil-i bî-Bey ü nevâ yangındır
Âteş-i ‘aşka bütün ehl-i hevâ yangındır

Çâk çâk eyler isem nola kabâ-yı sabrı
Çünkü bir şûh-ı cefâkâra ‘abâ yanağındır.

Bir yalın yüzlü çömez âfeti var medresede
Ben değil sûhte gürûhı hep ona yangındır

Şeb-i firkatde çıkan şu’le-i dûd-ı âhım
Seyr edenler dediler kim ne fenâ yangındır.

Nola ger puhte vü pür-sûz ise eş’ârı Münîf
Çünkü ey şûh-ı dil-firûz sana yangındır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Tâhir Münîf Efendi âti’t-tercûme Nâfi’ Efendi’nin sulbünden medine-i ‘Antep’de bin iki yüz kırk dört sâlinde kadem-nihâde-i sâhâ-i vücud olup hengâm-ı tufülliyet ve ‘unfuvân-ı şebâbetinde familyasıyla berâber mısır-ı Kâhire cânibine râhile-bend-i hicret ve müddet-i medîde âgûş-ı ümm-i Dünyâda şîrhâr-ı hüsn-i tertîb olarak münâsebet mevki’yye hasebiyle ‘ulûm-ı ‘Arabiyyeden hisse-yâb ve bi’l-husûs fusehâ-yı Îrâniyeden olup o esnâda Kâhire-i mezbûrede bulunan Mîrzâ Senglâh nâm zâtdan dahi şîve-i zebân-ı (385) Farisî istikmâl ile vâsıl-ı derece-i nisâb olduktan sonra ki iki yüz altmış dokuz senesi hilâlinde Dersa’âdet’e vâsıl ve kendisinin Fransa lisânında dahi mahâret-i kâmileşi ve lisân-ı mezbûr tercûme yolunda oldukça behresi olmak mûlabesesiyle tercûme odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur. Bir miktâr eş’ârı vardır.

[Mûnis Dede]

Beyt

Tarîk-i Mevlevîde mazhar-ı eş'âr-ı âteş oldum
Enîsim sırr-ı Mevlânâdır ey Mûnis bihamdillâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mûnis Dede mahrûse-i Edirne'de tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile behre-mend-i feyz-i bî-hisâb olmuşken bin yüz kırk beş târihinde defn-i zîr-i türâb olmuştur. Mûmâ-ileyhin bâlâda mestûr beytinden gayr-ı şi'ri gayr-ı menzûrdur.

[Mihri Efendi]

Gazel

Atınca nâvek-i serîz-i müjgân doğrudan doğru
O kaşı yâ geçirdi cânâ peykân doğrudan doğru

Geçen Eğrikapıdan doğru geçdik serv-kadlerle
Hilâfım yok bi-hakkın cânân doğrudan doğruya

Rakîbâ eğri büğri semt-i cânânı dolaşmaktan
'Adem semtine gitmek sanaşâyân doğrudan doğru

Dü-tâ olsa sezâ reşk ile 'ar'ar sahn-ı gülşende
Sehî-kaddim olunca ki hırâmân doğrudan doğru

Niçin 'uşşâka doğru eğri eğri nîm-nihân ettin
Ne cürm etmişse söyle etme pinhân doğrudan doğru

Salâdır şâ'irân-ı nükte-sencâna bu vâdîde
Reh-i tanzîre çıksın işte meydân doğrudan doğru

Recâî vü Şefik ü 'izzete peyrev olup Mihri

Reh-i nazm bu yolda oldu püyân doğrudan doğru.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mihrî Efendi medine-i İzmir'de çehr-nümâ-yı 'âlem-i şühûd olup tarîkat-ı Mevleviyyeye duhûl ile bin iki yüz elli beş târihlerinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala muahharen Üsküdar'da vâki Hâssa Meclisi ketebesi silkine ilhâk olunmuştur. Mûmâ-ileyhin neyzenlik fenninde meh-mâ-emken mahâreti vardır.

Harfû'n-nûn

['Abbas Nâ'il Paşa]

Kasîde-i Nâ-tamâm

Şehinşâh-ı kadr-dân-ı 'Abdûlmecid Hânı

Hudâ mazhar buyurdu her husûda şâh-ı devrânı

(386)

Hudâvend-i mu'azzam kutb-ı 'âlem gavs-ı 'Îsî-dem

Medâr-ı râhatı berreyn ü bahreyn Fâtih-i sâni

Nice şehzâdegânla 'âlemi ihya edip Mevlâ

İki şehzâdesin birden hitâna oldu i'lânı

Uzatma Nâilâ tûl u derâz elfâzı kasr eyle

Du'aya başla kim buldu kasîde hadd ü pâyânı

Kemâl-i pîr edip Allâh seni taht-ı hilâfet de

Cihân durdukça dur eyle Hitân şehzâdegânı

Nâzım-ı müşârun-ileyh 'Abbas Nâ'il Paşa Bozadık kazâsı hânedânından ve Cebbâr-zâde Süleyman Beyin evlâdından olup sıgar-ı sinninde kendisine dergâh-ı 'âli kapucubaşılığı rütbesi bi'l-'atâ muahharen Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala bir müddet ba'zı hıdemât-ı seniyyede istihdâm olunduktan sonra ıstabl-ı 'âmir müdürlüğü pâyesini hâiz olduğu halde surre-i hümayun emânet-i celîlesiyle cânib-i

Hicaz’a ‘azimet ve Dersa’âdet’e ‘avdetinde mâbeyn-i hümayun taraf-ı eşrefinde bir müddet kapucular kethüdâlığı hizmetinde bi’l-istihdâm bin iki yüz altmış iki senesi bâ-rütbe-i mîr mîrânî Balıkesir kazası kâymakâmlığına nâil ve bir sene mürûrunda kâymakâmlık-ı mezkûrdan munfasılan Dersa’âdet’e muvâsalat ve iki yüz altmış dört senesi mutasarrıflık ile Sivas’a ‘azimet eyleyip bir müddet ikâmetle iki yüz altmış beş senesi mutasarrıflık-ı mezkûrdan ma’zûlen Der-’aliyyeye menkul olmuştur. Şi’r ile şöhret-i şâyi’ası yoktur.

[Sâlih Nâilî]

Gazel

Müncelî subh-ı ezel taraf-ı binâ gûşında
Muhtefî-i şâm- ebed-zülf-i siyeh-pûşında

Yok o hâssiyet-i dem-i nutk-ı Mesîhâda bile
Ki var ol rûh-ı revânın leb-i hâmûşında

Tavk-ı gîsûda görüp gerdenini reşk ile mâh
Halka-bend-i gam olur hâle-i âgûşunda

Ehl-i dil sîne tehî mey-i kâm olsa dahi
Neşe-i feyz-i safâ var dil-i pür-cûşında

Yârsız nûş olunan câm-ı Cemin Nâlîyâ
Ne dolusunda safâ var ve ne boşunda

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Nâilî Efendi Medine-i Manastır’da bin iki yüz otuz dokuz senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücud olup tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye eylemek üzere iki yüz elli dokuz sâlinde Dersa’âdet’e muvâsalatla Mehmed Paşa medresesinde hücre-güzîn-i ikâmet olmuştur. Mûmâ-ileyhin ‘ilm-i hatta behresi ve haylice eş’ârı vardır.

[Halil Nâbi]

Gazel-i Nâ-tamâm

(387)

Nedîm-i vasl iken bîgâne-i bî-rağbet oldum ben
Ba'îd oldum nazardan mübtelâ-yı firkat oldum ben

O şûhun mazhar-ı lütfu iken Nâcî nice eyyâm
Yüzünü görmeğe şimdi derîgâ hasret oldum ben

Nâzım-ı mumâ-ileyh Halil Nâbi Çelebi Tekfurdağı ahâlisinden ve kahveci esnafından olup bin yüz kırk beş târihinde berş-i mevti nûş eyleyip sermest ü medhûş olmuştur. Bir kıt'a divân-ı eş'ârı vardır.

[Hulûsi Nâcî]

Gazel

Reh-i cânân hayli demdir ey dil intizârımdır
Teessûf etmem ol âhû-yı vahşi çün şikârımdır

Tahayyül eylemem rûz u şebi dildârı gördükçe
Onun zûlf-i siyâhıyla ruhı leyl ü nehârımdır

Kadin bin nâz ile cânâ büyütdüm ravza-i dilde
Su verdim âb-ı çeşmimle nihâl-i i'tibârımdır

Hezârân sûziş-i hasretle her dem her zaman her şeb
Beni bûlbûl gibi nâlân eden ol gül-'îzârımdır

Bu nazm-ı pâki tanzîr eylemek haddim değil ammâ
Gazel tarh etme Nâcî neyleyim pek eski kârımdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hulûsi Nâcî Bey sudûr-ı ‘izâmdan imâm-ı evvel-i şehriyâri Zeynel-’âbidin Efendi merhûmun sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk iki senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücud olup mukaddemâ tarîk-i tadrîse duhûl ile muahharen tarîkini bi’t-tebdîl bâ-rütbe-i Hocagânî mektûbî-i sadr-ı ‘âli odası hulefâsı sınıfına dâhil ve iki yüz altmış üç senesi hilâlinde Sâlise rütbe-i mu’teberesine nâil olmuştur. Mûmâ-ileyhin bir takım eş’âr u güftârı vardır.Kendisi Hulûsî mahlası ile müte’ârifdir.

[İbrahim Nâşid]

Gazel

Bir zaman ben mahrem-i her râzın oldum bilmedin
Bir zaman pâmâl-ı esb-i nâzın oldum bilmedin

Bir zaman va’di-i visâl ettin tegâfûl eyledin
Bir zaman şâyeste-incâzın oldum bilmedin

Bir dem oldu sende cevr-i yâr ile kan ağladın
Ben o demlerde senin demsâzın oldum bilmedin

Sen de zannım ben gibi bî-ı hûşsın ey ‘andelib
Bir zaman gülşende hem-âvâzın oldum bilmedin

‘Aklım aldın dün gece meclisde sen bir nağme de
Mutribâ pek mübtelâ-yı sâzın oldum bilmedin

Nakd-i cân sarfın ta’ahhüd eyledim yolunda ben
Cümle-i ‘uşşâkdan mümtâzın oldum bilmedin

(388)

Başımı kûy eyledim çevgân-ı dest-i nâzına
Nâşid-âsâ sevdiğim serbâzın oldum bilmedin

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrahim Nâşid Bey sâlifü't-tercüme Râtib Ahmed Paşa merhûmun sulbünden cezîre-i Mora'da bin yüz altmış iki senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup peder-i müşârun-ileyhin vefâtından sonra Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala Enderûn-ı hümayûna çerâğ olunup bi'l-âhire bir müddet mâbeyncilik memûriyetinde istihdâm olunduktan sonra yüz seksen yedi sâlinde 'uhdesine dergâh-ı 'âli kapucubaşılığı rütbesi bi't-tevcîh iki yüz üç senesi cennet-mekân Emine Sultân merhûmenin kethüdâlığı hizmetine memûr buyurulmuş iken iki yüz altı senesi hilâlinde 'âzim-i dâr-ı bekâ olmuştur. Mûmâ-ileyh nüktedân bir şâ'ir-i âteş-zebân olup bir zâde-i tab'ı olarak bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı vardır.

[Safvet Nâşid]

Gazel

Gönlüm bu günkü bir sanemin âşinâsıdır
Sevdâ-yı zülfi başa görünmez belâsıdır

İtmez firâr nâle-i cânsûzdan bu dem
Meftûn-ı mest-i dîde-i edâ mürebbâsıdır

Âyîne-dâr-ı mihr-i ruh-ı tâbdârıdır
Bu çeşm-i ter ki hâk-i rehi tûtiyâsıdır

İtmez mi tîğ-i reşk dü-nim cism-i zârımı
Her meclisin o mâh ki tâbiş-fezâsıdır.

Nâşid nedir bu derde giriftâr eden seni
Ol âfetin o kâmet-i tûbâ- edâsıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Safvet Nâşid Efendi Yenişehir Fenar ismiyle şöhet-şi'âr olan şehir-i cesîmde bin iki yüz kırk üç senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücud olup ile'l-ân kitâbet hizmetiyle şehir-i mezkûrda istihdâm olunmakda bulunmuştur.

[Nâsır ‘Abdûlbâki]

Gazel

Gönül bakıp ruh-ı cânâna mest olup kalmış
Misâl-i âyine bî-pâ vü dest olup kalmış

Geçer mi dil heves-i hâl-i zîr-i zülfünden
Sevâd-ı çinde ahter-perest olup kalmış

Dirîğ câm-ı ümîdim yed-i te’emmülde
Hezâr–seng-i elemden şikest olup kalmış

Tefekkür-i sitem-i dilber ile dil Nâsır
Hemîşe gûşe-i hayret nişest olup kalmış

(389)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nâsır ‘Abdûlbâki Efendi Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Ebu Bekr Efendi merhûmun mahdûmu olup Milas müftüsü-zâde Halil Efendi merhûmundan ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve Ma’ârif-isâireyi tahsil eyledikten sonra birader-i vâlâ-güherleri ‘âtiyü’t-tercûme Şeyh Nutkî ‘Ali Efendi’nin dergâh-ı mezbûrede meşîhat-ı esnâsında hânkâh-ı mezbûrun neyzen başılgı hizmetine nâil ve bin iki yüz on dokuz sâlinde şeyh-i mûmâ-ileyhin irtihâli vukû’ıyla hânkâh-ı mezkûr meşîhatine vâsıl olarak mümtâz-ı akran u emâsil olmuş ve iki yüz otuz altı senesi irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mahdûm-ı ma’ârif-melzûmları Şeyh ‘Osman Selâhaddin Efendi ile’l-ân dergâh-ı mezkûrda post-nişîn-i irşâd olduğu halde ba’zı dervişân-ı müste’idâne ifâza-i feyz-i bî-’adâd eylemektedir. Mütercim-i mûmâ-ileyh bir kıt’a dîvân-ı belâgat–’unvânı olduğundan başka meşâyih-i Mevleviyyeden Trablusî Mûsâ Safî Efendi’nin telîf-kerdesi olan Ta’rîb-i Meşâhidi nâm kitaba bir kıt’a şerhi ve Menâkıbu’l-’ârifin nâm kitaba bir ‘adet tercümesi vardır. Fenn-i mûsikîde olan mahâret ve ma’lûmatı îcâb ve iktizâsı üzre makâmât-ı mûsikîden İsfahan ve Hicâz ve Eve ve Nihâvend ve bunların emsali on bir aded terkîb-i ihtirâ’ ve edvâr-ı mûsikiye zeyl ü ilâve ile bir nota dahi îcâd u ibdâ eylemiştir. ‘Acem-

pûselik ve Isfahan makamlarında iki aded âyîn-i tevîle bir nev beste-i berceste terkîb ü tertîb etmiştir ki her mukâbele günleri mezkûr âyînler hânkâh-ı Mevleviyyede kırâ'at ve icrâ olunmaktadır. Hulâsa mûmâ-ileyh 'ilmi ve 'amelîde fenn-i mûsikinin müşârun-bi'l-benânı ve o la'lin üstâd-ı bî-misl ü akrânı olup hakkında Fârâbî-i sâni denmekle elyak u erzânidir.

[Nâzım Efendi]

Gazel

Gönül yapmak düşerken şânına şîrin-dehenlikden
Nedir maksûdun ey tûtî-sıfat bu dil-şikenlikden

Sefîd-i vecih mahv-ı vücûd etmektedir ey dil
Siyeh-rû olma hâl-âsâ sakın da'vâ-yı benlikden

Temâşâ-yı hat-ı nev- hîz-i hoş-bûy ile cânânın
Hayâlistân-ı dil bir kıt'a-veşder fesleğenlikden

Dolanınca hevâ-yı şem'-i ruhsâr ile ol serve
Olur eyyâm-ı vuslat bir numûne yâsemenlikden
(390)

Kenâr-ı çeşm-i terde hasret-i rûyunla ey gül-ruh
Hasen-i müjgân-ı 'âşık olur mu bak dikenlikden

Eğer bir zevk-i şîrîn olmasaydı hâsıl-ı Ferhâd
Dönerdi telhî-i mihnet görünce kûhkenlikden

Gülistân-ı ma'ârifde sarîr-i hâmeme Nâzım
'Aceb mi gıpta-res olsa hezâr-ı zâr çemenlikden

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nâzım Efendi şehrü'l-asl olup dîvân-ı hümayûn kaleminden neşetle mukaddemâ bazı vüzerânın dîvân kitâbetleri hizmetinde bulunduğu halde taşralarda bir müddet geşt ü güzâr eyledikten sonra Dersa'âdet'e

muvâsalat eyleyip kalem-i mezkûre mülhak mühimme odasına ve ba'dehu ticâret-hâne mektupçusu odasına ve bi'l-âhire meclis-i vâlâ mazbata odasına bir müddet müdâvemetle muahharen ziraat meclisi a'zâsı sınıfına bi'l-ilhâk bin iki yüz altmış altı senesi 'uhdesine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî bi't-tevcîh Bursa meclisi riâyasetine ve birkaç mâh mürûrunda Bosna meclisi riâyasetien nâil olmuş ve iki yüz atmış sekiz senesi Bosna defterdârlığı dahi zemîme-i memûriyeti kılınmış iken iki yüz altmış dokuz senesi şehir-i Rebî'ül-âhiresinde memûriyet-i mezkûreden infisâlini müte'âkiben irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Kendisinin fenn-i inşâda haylice ma'lûmâtı olup şî'r ile şöhreti yoktur.

[Hüseyin Nâzım]

Na't-ı Şerîf

Cemâlin zîver-efzâ-yı cinândır yâ Râsûlallâh
Hayâlin pertev-efrûz-ı cenândır yâ Râsûlallâh

Vücûdun hilkat-i hestî vü nîstiye sebep ancak
Vürûdun rahmet-i her dü-cihândır yâ Râsûlallâh

Zebânın bülbül-i hoş-lehce-i gülzâr-ı vahdettir
Dehânın verd-i bâğ-ı lâ-mekândır yâ Râsûlallâh

Dür-i yekdâne dendân cür'a-i câm-ı mey-i la'lin
Dil-i 'uşşâka cân-ı câvidândır yâ Râsûlallâh

Değişmem zerre-i mihr-i cebînin şems-i eflâke
Ser-i mûyunda sad-hûrşîd nihândır yâ Râsûlallâh

Açılmış bâğ-ı cennetde ruhun gül-gonce-i zîbâ
Nihâl-i kâmetinde gül-fidândır yâ Râsûlallâh

Der-i dergâhının kemter gubâr-ı cevherîn kuhlı
Cilâ-sâz-ı dü-çeşm-i hûriyândır yâ Râsûlallâh

Felek-fersâ der-i devlet-me'âb-ı türbe-i ravzan
Makâm-ı kible-gâh-ı ins ü cândır yâ Râsûlallâh

Per-i nâmûs-ı ekber senin sahn-ı harîminde
Sürûşân-ı semâ cârûb-keşândır yâ Râsûlallâh

Yek engüşt-i işâretle dü-şakk ettin meh-i bedri
Bu i'câzın müşârûn-bi'l benândır yâ Râsûlallâh
(391)

Sen ol sultân-ı zînet-bahş-ı evreng-i risâletsin
Le 'amrûk tâc-ı bir sırr-ı nûr-efeşândır yâ Râsûlallâh

Sen ol mülk-i melâhat şâhısın kim Hazret-i Yûsuf
Derinde bende-i bî-hüsn ü ândır yâ Râsûlallâh

Sen ol Memdûh-ı Mevlâsın ki evsâf-ı cemîlinde
Sühan-sencân-ı'âlem bî-zebândır yâ Râsûlallâh

Aceb noldu sebep bilmem o meh-rû-yı perî-peyker
Nihândır dîdeden hayli zamândır yâ Râsûlallâh

Günehkârım siyeh-rûyım rezîl-i hâs u 'âmım ben
Benim hâlim cihâna dâsitândır yâ Râsûlallâh

Dem-i tâbiş-nümâ-yı mihr-i mahşer sâye-i lutfun
Ser-i ehl-i günâha sâyebândır yâ Râsûlallâh

'Usât-ı ümmetin tâb-âver olmaz nâr-ı nîrâna
Husûsa çâkerin kim nâtüvândır yâ Râsûlallâh

Sefîne cism ü dil deryâ reîs-i 'akl u hûy rûzgâr

Ona nefsim küşâde bâdbândır yâ Râsûlallâh

O rütbe kaddimdi bâr-ı güneş hamgeşte etti kim
Gümân eyler gören yârân kemândır yâ Râsûlallâh

Beni rûz-ı cezâda sen şefâ'atle kayır yoksa
Kasem billâhi hâlim pek yamândır yâ Râsûlallâh

Nesîm-i iltifâtınla açıldı lâleler güller
Derûnum sahnı gûyâ gülsitândır yâ Râsûlallâh

Zihî gülzâr-ı ra'nâ-yı hakikat kim dil-i zârım
O gülşende hezâr-ı na'tüvândır yâ Râsûlallâh

Bana düzd-i havâdisten ne gam dünyâ vü 'ukbâdan
Nigâh-ı dil-nüvâzın pâsbândır yâ Râsûlallâh

Gülistân-ı dilimden deste-i gül-gonce-i na'tım
Der-i dildâre nâçiz armağandır yâ Râsûlallâh

Nemed-pûş Nâzım-ı dervîş-i dil-rîş iltifâtınla
Sühan mülkünde şâh-ı Cem-nişândır yâ Râsûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Nâzım Efendi Dersa'âdet'te bin iki yüz kırk dört senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâhâ-i vücud olup meteb-i Ma'ârif-i'âdliye şâkirdânı zümresine ilhâk olunarak nakdine-i evkâtını iktisâb-ı cevâhir -i ma'ârifte harc u sarf ile iki yüz altmış üç senesi usûl-i imtihanîyeleri bi'l-icrâ metûbî-i mâliye odasına memûriyeti rû-nümâ ve iki yüz altmış sekiz senesi hilâlinde tarikat-ı 'aliyye-i Halvetiyye meşâyihinden Kuşadalı el-hâc İbrahim Efendi merhûmun hulefâsından ve Encümen-i Dâniş a'zâsından sâlifü't-tercüme 'Ali Fethi Efendi'den ahz-ı dest-i inâbetle sâlik-i râh-ı Hudâ olmuştur. Mûmâ-ileyhin bir miktar eş'ârı vardır. Hüsni mahlasıyla müte'ârifdir.

(392)

[Mehmed Nâzım]

Mümkün olsaydı eğer tağyir kilik-i kudreti
Nesh ederdim levh-i ‘âlemden kitâb-ı hasreti

Câm-ı la’lin nûş eden bezm-i visâl-i yârda
Bir dahi çekmez cihânda hiç humâr-ı fırkatı

Mâh-rûlar ey felek-meşreb sipihr-i hüsnde
İktibâs etmekte hûrşîd-i ruhundan zîneti

Yok temâşâ-yı ruh-ı rengîn ki tâb-ı nigâh
Tûti-i kalbe verir mir’ât-i hüsnün hayreti

Peyrev oldum Nâzımâ tab’-ı hüma-yı Râşide
Sâyesinde kâm alırsın ger olursa himmeti

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Nâzım Efendi şehir-i ‘Antep’in vücûh-zâdelerinden ve ashâb-ı isti’dâdından olup işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ından akdemce Dersa’âdet’e muvâsalatla Rûmeli’de vâki’ ordu-yı hümayûn-ı zafer-makrûn-ı cenâb-ı şehin-şâhî cânibine ‘azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyh sînâyî-i şî’riyyeye vâkıf bir zât-ı ‘ârifdir.

[Nâfi’Efendi]

Gazel

Girince gûşe-i çeşm-i hayâle dâne-i hâlî
Süveydâ-yı dilimde dâğdan yer kalmadı hâlî

Şikest eylerdi kadr-i hâleyi nâm-ı felek üzre
Takındıkça o sîmîn-sâkına zerrîn halhâlî

Hudâ göstermesin tâlî’ teveccüh itse idbâre

Hezâr efsûn ile bend eylesen râm olmaz ikbâlî

Dil-i sûzânımı pervânedan sor şem'den sorma
Bilir hâl ehlinin ahvâlini elbette hem-hâlî

Cihânda hâhişin nâ-kâmlık olsun hemân Nâfî'
Serîr-i kâm-rânîde dilerse 'izz ü iclâlî

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nâfî'Efendi 'Antep 'ulemâsından 'Arab Tâhir Efendi nâm zâtın mahdûmu olup sinni mertebe-i temyîz-i sevâd u beyâza vâsıl oldukda nazm-ı celîlî kırâ'at-ı seb'a üzre hıfz ile 'ulûm-ı 'Arabiyye ve lugat-ı Fârisiyyeyi tahsîl ve kavâ'id-i şî'r ü inşâyı tekâmîl eyleyerek nâil-i nisâb-ı kâfî ve hüsn-i ülfet ü mu'âşeretle dahi akrân u emâsili beyninde hâ'iz-i imtiyâz-ı vâfî olduğu hâlde birçok müddet medine-i 'Ayıntâb'da neşr-i 'ulûm-ı 'âliyye eyledikten sonra ki bir iki yüz elli târîhinde cânib-i Mısra 'azîmet ve müteveffâ ibrahîm Paşa'nın mahdûmlarına fûnûn-ı Fârisiyyeyi tâ'lîme himmetle onbeş sene müddet Kâhire-i mezbûrede ikâmet eyleyip iki yüz altmış altı târîhlerinde medine-i mezbûreye 'avdetini az vakt mürûrunda (393) dâr-ı bekâya rıhlet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin gazeliyyât-ı nefise ve kâsayid-i seliseden mürekkeb ve müretteb bir kıt'a dîvânı vardır.

[Mehmed Nâfî']

Gazel

Olaldan dûd-ı âhımla şafak me'nûs gülgündür
Ki 'aks-i şû'le-i rengîn ile fânûs gülgündür.

Degil bâlâ-yı nahli verd-i terde gonce-i müşgîn
Ruh-i alinde ki ey gonce-fem gül-bûs gülgündür.

Gönülde çıktı ol hûnin ammâ düşmemiş gözden
Dem-i hasretle hâlâ çeşm-i pür-efsûs-ı gülgündür

Hayâl-i la'l ile reng almış ol gonce dehânımdan

Bedahşândan gelen âteş gibi câsûs gülğündür

Gedermez reng ü tâbı tab'-ı Nâfi' perde-i efkâr

Hele yâkût-ı ahmer olsa da mekbûs gülğündür

Nâzım-ı müşârün-ileyh Mehmed Nâfi' Efendi şehri'l-asl olup mukaddemâ dîvân-ı hümayûn kalemine ve ba'dehu kalem-i mezbûre mülhak mühimme odasına bir müddet müdâvemetle âmedî odasına nakl-i me'mûriyet eyleyerek birkaç sene mürûrunda Beylikçi-i dîvân-ı hümayûn kisedârlığı hizmetine ve ba'dehu Beylikçilik-i mezkûr me'muriyetine ve ba'dehu rütbe-i ûlâyı bi'l-ihraz bâb-ı ser-'askeri müsteşârlığına ve bir müddet mürûrunda tersâne-i 'âmire müsteşârlığına ve bir müddet sonraca du'âvi nezâreti-i celilesine revnak-bahş-ı i'tilâ buyrulup nezâret-i mezkûreden infisâlini müte'âkiben sefir-i evvel 'unvânıyla Paris cânibine 'azîmet ve iki sene müddet ikâmetle Dersa'âdet'e 'avdet ve bir müddetcik hânesinde ikâmet eyledikten sonra yine sefâret me'mûriyetiyle Viyana cânibine 'azîmet ve bir sene tamâmında Dersa'âdet'e 'avdetle bir iki yüz altmış dört senesi meclis-i vâlâ-yı ahkâm-ı 'adliyye a'zâsı sınıfına bi'l-ilhâk müddet-i kalile zarfında sâniyen bâb-ı ser-'askeri müsteşârlığına zînet-bahşâ buyrulup işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında me'mûriyet-i mezkûreden munfasılan meclis-i vâlâ a'zâsı sınıfına dâhil olmuş ve birkaç mâh mürûrunda bâ-rütbe-i bâlâ tersâne-i 'âmire müsteşârlığına revnak-efzâ buyurulmuştur. Müşârün-ileyhin şi'r ile 'adem-i tevaggulı cihetiyle eş'ârı nâder ü nâyâbdır.

['Abdü'n-nâfi']

Gazel

O meh ağyâr ile tenhâca germ-i ülfet etmiştir

Onunçün sürh-i ruh izhâr-ı reng-i haclet etmiştir.

Müzâb oldukça mey inbîk-i la'l-i âteşinde

Leb-i peygâleyi tabhâledâr-ı haşyet etmiştir

Ne rütbe itse de merdümeleri tergîb-i ünsiyyet

Sirişk-i çeşmim âhûsıyla meyl-i vahşet etmiştir.

(394)

Şikest oldukça cân u di temâsîli olur müzdâd
O meh ağyâr ile tenhaca germ-i ülfet etmiştir

Edip sergeşte ashâb-ı ‘ukûlî gerdiş-i gerdûn
Nice rûşen-dili lagîdepây-ı gaflet etmiştir

Hakîkî seyr edenler dânhâ-yı inkılâbâtı
Dakâyık-bîn-i çeşmin âsiyâb-ı ‘ibret etmiştir

.....nisbet şeyhü’l-enâma tevsen-i Nâfi’
Reh-i nâ-refte-i hikmetde ‘azme cür’et etmiştir

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdü’n-nâfi’ Efendi medine-i Adana’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mukaddemâ tarîk-i tadrîse dâhil ve muahharen tarîkini tebdîl eyleyerek Hacelik rütbe-i refi’asına nâ’il olduktan sonra bir müddet medine-i mezbûre mal müdürlüğü hizmetinde istihdâm ile bin iki yüz altmış yedi senesi Haleb-i şehbâ meclisi riyâsetine ve iki yüz altmış dokuz senesi sâniye sınıf-ı evvel mütemâyizi rütbe-i mu’teberesini bi’l-ihrâz Harput defterdârlığına nâ’iliyetle beynel-emâsil mümtâz olmuş ve işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ı esnâsında defterdârlık-ı mezkûr me’mûriyetinden infisâli vukû’bulmuştur. Mümâ-ileyhin bir miktâr eş’ârı vardır.

[Nu’mân Nâli]

Murabba’

Cân u gönlüm müje-i seyfine kurbân olsun
Şem’-i rüyunla gönül hânesi verân olsun
Kasr-ı sînem nazar-endâzına şâyân olsun
Cennet-i hüsnüne dil bûlbûl-i nâlân olsun

Rûz u şeb âh ederim gonce ruhun şevki ile

Yanarım güfte-i nâzende femin ‘aşkı ile
Neş’e-yâb oldu gönül la’l-i lebin zevkı ile
Bezm-i dilde leb-i la’lin şeker-efşân olsun

Olduğum mürğ-işeb-âvîz saçı sünbülüne
Gülşen oldu bu gönül savt-ı dili bülbülüne
Güli teşbîh edemem la’l-i lebin gülgülüne
Gülgül-i la’l-i lebin Nâlîye peymân olsun

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nu’mân Nâlî Efendi Kalkandelen nâm mahalde pâ-nihâde-i sâha-ı vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala cennet-mekân Sultân Mehmed Hân Hazretleri câmi‘-i şerîfî civârında vâkî medârisden birinde hücre-güzin-i ikâmet olduğu hâlde tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekâmîl-i nüsah-ı ‘ilmiyye eyleyip muahharen tarîk-i tadrîse dâhil ve ol sûretle mümtâz-ı akrân u emâsil olmuş ve neşr-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ile imrâr-ı evkât eylemekte bulunmuştur.

(395)

[‘Ali Nâmık]

Gazel

Gülşende hezâr nağme-i demsâz ile mahzûz
Mutrıb tarab u sâz-ı hoş-âğâz ile mahzûz

Bihûde komaz kimseyi tesliyet-i hâtır
Muhtâç-ı kerem va’de-incâz ile mahzûz

Pîçîde olur dâmen-i gayret kemerinde
Erbâb-ı neberd şöhret mümtâz ile mahsûz

Vâdî-i tekâpûya nigâh eylemez ol kim
İhsân-ı Hudâvend-i bi-enbâz ile mahsûz

Nâmık heme hâl sıdk u ‘ubûdiyet-i dâim

Sultân-ı selâtin-i ser-efrâz ile mahsûz

Nâzım-ı müşârûn-ileyh ‘Ali Nâmık Paşa cezâire-i Mora’da vâkî ‘İnebolu nâm mahalde bin yüz doksan iki târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup iki yüz yirmi iki senesi Dersa’adet’e bi’l-muvâsala bir aralık hâcelik rütbesini ihrâz eyleyip iki yüz otuz beş târîhinde Rûmeli vâlisi müteveffâ Hûrşîd Paşa kethüdalık hizmeti ile Yanya’ya ‘azîmet ve müddet-i kalile zarfında bâ-rütbe-i vezâret İnebolu kal’ası muhafızlığına me’mûriyeti bi’l-icrâ mahall-i merkume ‘azîmet ve birkaç sene ikâmetden sonra medine-i İzmir’e nakl u hicretle iki yüz kırk bir senesi İnebahtı eyâleti ‘uhdesine bi’l-ihâle iki yüz kırk dört senesi iki üç mâh müddet Filibe’de menfiyyen ikâmet eyledikten sonra Bosna’ya ve iki yüz kırk yedi senesi Vidin’e ve altı mâh mürûrunda İşkodra ve Ohri ve Elbesan sancaklarına vâli olmuş ve iki yüz kırk dokuz senesi vukû’-ı infisâliyle Selânike ‘azîmet ve iki sene müddet ikâmetle Dersa’adet’e muvâsalat eyleyip iki yüz elli iki senesi dâr-ı bekâya rihlet eylemiştir.

[Şerif Nâyâb]

Gazel

Haste-i la’l-i lebin timâra etmez iltifât

Mest-i ‘aşkın hâne-i hammâra etmez iltifât

Gâh olur Kays eylemez ruhsâr-ı Leylâya nigâh

Deşt-peymâ-yı cünûn gülzâra etmez iltifât

Düşmez elbet kayd-ı dehre rızkına kâni’ olan

Bak hümâlar dâm-ı çinedâra etmez iltifât

Değse bir bût nakşî ile her dil olmaz çâk çâk

Şâne zülf-i sûret-i divâra etmez iltifât

(396)

Gerçi kim taltîf eder her ‘âşika derler o şûh

N’eyleyim Nâyâb mihnetkâre etmez iltifât

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şerif Nâyâb Efendi tahvil kaleminden neş'etle âmedî-i dîvân-ı hümâyûn odası hulefâsı sınıfına ilhâk olunup bir aralık 'uhdesine ba'zı vüzerânın kapu kethüdâlıkları hizmeti bi'l-ihâle muahharen gûşe-gîr-i 'uzlet olduğu hâlde bir iki yüz kırk sekiz târîhinde irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Mümâ-ileyhin mahlası gibi eş'ârı dahi kalîl ü nâyâbdır.

[' Osmân Nâyî]

Gazel

Mübtelâsı olduğum dilber bilir bilmezlenir
Sergüzeşt-i mihri ol ezber bilir bilmezlenir

Pây-bûsıyla şeref-yâb olduğumdan zevk eder
Nüktelerle ol peri-peyker bilir bilmezlenir

Kendi çok cevır ettiğinden gayrı ol nahl-i safâ
Ta'n-ı ağyârı dahi ekser bilir bilmezlenir

Yalınız çeşmim değil sahbâ vü sâki câm-ı la'l
Leblerin rengi mey-i ahmer bilir bilmezlenir

Anlamazsın nağme-i zevk-ı meyi sen zâhidâ
Mest iken Nâyî onu anlar bilir bilmezlenir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh ' Osmân Nâyî Efendi Dersa'âdet'te tennûre-bend-i hânkâh-ı vücûd olup tarîkat-ı 'aliyye-i Mevleviyyeye sülûk ile fenn-i mûsikide derkâr olan ma'lûmâtı iktizâsınca hayli dem Galata Mevlevihânesi neyzenbaşılığı hizmetinde müstahdem olduktan sonra bin yüz dokuz târîhinde dergâh-ı mezkûr meşihatine revnak-dih-i irşâd olmuş iken bin yüz kırk iki târîhinde 'âzim-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Mevlâ olmuştur. Neyzenlik fenninde mahâreti olmak mülâbesesiyle Nâyî mahlası kendine mûcib-i şöhrat olmuştur.

[Mehmed Nebîl]

Târih

Sûz-ı gamla yakar erbâb-ı dili bu devrân
Döndü tennûre bakıp cümlesi bu ahvâle

Ya'ni şeyh-i Galata hazret-i Gâlib Dede kim
Şi'r ü inşâda ne mümkün gele vâsf-ı kâle

Cân atıp gitdi behište dönerek rûhı onun
Çıka rıdvân kudûmı için istikbâle

Mermere sikke kazar bende-i Mevlânâlar
Rağbet etsin mi bu dünyâdaki câh ü male

Diyelim çâre yok ey merd-i Hudâ eyvallâh
Zen-i dünyâ hele şâyeste değil ikbâle

(397)

Dedi târihini bu demde ney-i kilik-i Nebil
Göcdi Gâlib Dede yâ Hû deyip ehl-i hâle

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Nebîl Bey meşâyîh-i 'izâmdan 'Âşir Efendi merhûmun hafîdi vak'a-nüvîs-i esbak âti't –tercûme Nûri Bey merhûmun mahdûm-ı reşîdi olup bin iki yüz on senesi tarîk-i tedrise dâhil ve iki yüz yirmi altı senesi havas-ı refî'a Mevleviyetine ve iki yüz otuz dört senesi Mısır-ı Kâhire Mevleviyetine nâil olduktan sonra iki yüz otuz altı senesi zabt etmek üzere Medine-i münevvere Mevleviyetine nâmzed olmuş iken cânîb-i Hicâza kable'l –'azîme kâhire-i mezbûrede bin iki yüz otuz beş senesi hilâlinde kâfile-bend-i râh-ı âhiret olmuştur. Mûmâ-ileyhin bir kıt'a dîvânçe-i eş'ârı vardır.

[İbrâhim Necâtî]

Gazel

Kumâş-ı ma'rifet endâzelendi
Gönül mecmû'ası şîrâzelendi

Olup âşüfte bir âteş-mizâca
Muhabbet âteşi yelpâzelendi
Edip bir mehle tecdîd-i muhabbet
Yine derd-i 'atîkim tâzenlendi

Zifâf ettikde dâmâd-ı hayâlim
'Arûs-ı bîkr-i fikrim gâzelendi

Perîşân-hâtır olmuşken Necâtî
Gönül mecmû'ası şîrâzelendi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Şeyh el-hâc İbrâhim Necâtî Efendi metrûk bâb-ı defteride vâki mâliye kalemi ser-halifesi müteveffâ Ahmed Efendi'nin mahdûmu olup evâil-i hâlinde bir müddetçik kalem-i mezbûre müdâvemet eyledikten sonra tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiyyeye sâlik ve muahharen Bahâriyye nâm mevki'-i ferah-fezâda vâki merhûme ve magfûrun-lehâ Şâh Sultân Hazretlerinin ihyâ-kerdeleri olan hânkâhın meşîhatine mâlik olarak mukaddem ve muahharen iki def'a cânib-i Hicâza 'azîmet ve edâ-yı Hacc-ı şerîf ile Dersa'âdet'e 'avdet eyleyip ile'l-ân hânkâh-ı mezkûrede seccâde-pîrâ-yı meşîhatder.Mûmâ-ileyh sâhip-i 'ilm ü kemâl bir mürşid-i ehl-i hâl olup bir miktâr eş'ârı vardır.

[Mehmed Necîb]

Gazel-i Nâ-tamâm

(398)

Yârin görünce âhû-yı çeşm-i remîdesin
Nergis çemende hayret ile açdı dîdesin

Bergeşte eylemek seni şâyed murâd eder
Çarhın tevâzu' anlama kadd-i hamîdesin

Görmekle la'l-i nâbını seyr eyle zâhidi
Tagyîr-i meşreb eyledi bozdu 'akîdesin

Dilden gubâr-ı gussayı def 'eyler ey Necîb
Gör safha-i ruhunda hat-ı nev demîdesin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Suyolcu-zâde Mehmed Necîb Efendi Eyyûb-ı Ensâri radiya 'anhu'l-Bâri Hazretleri ismine mensûb olan karye-i latîfede kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mısır-ı Kâhire kuzâtı silkine duhûl ile Haremeyn müfettişi ma'yyetindehizmet-i kitâbetde istihdâm olunmakda iken bin yüz yetmiş bir târîhinde 'âzim-i dâru's-selâm olmuştur. Mûmâ-ileyhin hatt-ı sülûsde mahâreti olmak mülâsebesiyle esâmî-i hattâtîni şâmil Devhatü'l-küttâb isminde bir kitâb-ı rengîni ve haylice eş'âr-ı metîni vardır.

[Necîb Efendi]

Gazel

Yed-i beyzâ-yı tecellîden olur fer mehtâb
Meh-i nevle eder engüşîni enver mehtâb

Döktü çil akçaların şu'le-i cevvalê değil
Makdem-i yâre nisâr eyledi dürler mehtâb

Çâh-ı nahşîde bulup Yûsuf-ı zerrîn-resen
Delvi teşrîf ile tebşirini eyler mehtâb

Gece mihrin sakızın aldı ağız miski diye
Dehen-i dilbere teşbîh ile çiğner mehtâb

Felegin hâsıl-ı nev-bâvesi yek-sünbüledir
Ne çeker re's-i hilâlini çü hançer mehtâb

Peyrev-i miskinisin Hazret-i Nûre'd-dinin

Nola destinde Necîb olsa musahhar mehtâb

Nâzım-ı mûmâiley Şeyh Necîb Efendi cezîre-i Mora'da vâki' medine-i Trapoliçe'de çehre-nûmâ-yı 'âlem-i şuhûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Halvetiyyeye sülûk ile tarîkat-i mezkûre meşâyihından ve medine-i mezbûre hânedân ve vücûhundan olduğu halde imrâr-ı subh u şâm eylemekte iken bin iki yüz otuz altı senesi hilâlinde 'âzim- dâru's-selâm olmuştur. Mûmâileyhin haylice eş'âr-ı rengîn ve güftâr-ı dil-nişîni vardır.

[Mustafa Necîb]

Gazel

(399)

Âbdâl-ı tekye-gâh-ı gamın köhne salıyız
Çille-keşân-ı mihnet ü 'aşk ehl-i hâliyiz

Ebûların hayâli ham ettiyse kaddimiz
Biz şimdi âsumân-ı kemâlin hilâliyiz

Gîsû-yı müşg-bârın için hûn olur gönül
Sünbûlistân-ı 'aşk u muhabbet gazâliyiz

Hatt çıktı ref' için bizi zülfinden ol şehin
Biz mülk-i hüsnün sebep-i kıyl u kâliyiz

Renciş-pezîr-i derd-i humâr olalı Necîb
Hamyâze-kâr neş'e-i câm-ı visâliyiz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Necîb Efendi şehrü'l-asl olup mektûbî-i sadr-ı 'âli odasına bir müddet müdâvemetle oda-i mezbûr ser-halifelîğine ve bi'l-âhire eshâm mukâta'acılığına ve bir müddet mürûrunda metrûk baş muhâsebe h'âceligine ve ba'dehurûznâmçe-i evvel hâceligine nâ'il olmuş ve bin iki yüz kırk yedi senesi

hilâlinde ma'zûlen ikâmet üzre iken dâr-ı bekâyâ irtihâl eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bir miktâr eş'ârı vardır.

[Nûh Necîb]

Gazel

Ba'is-i fikr ü hayâl-i 'ârifândır perçemin
Mülteecâ-yı dûd-ı âh-ı 'âşıkandır perçemin

Şâhısın iklîm-i hüsnün kimse etmez kıyl û kâl
Neyyir-âsâ şu'le-ver cevher- feşândır perçemin

Mülk-i Fasdan çıktı celb-i dil için her cânibe
Leşker-i saf-beste-i ecsâd u cândır perçemin

Dânedir hâl-i ruhun hem dâmdır zülf-i hamın
Mürg-i şehbâl-i hayâle âşiyândır perçemin

Merdüm-i çeşm Necîb-i zârinin hasret-gehi
Ferş-i semûr-i siyâh olmuş mekândır perçemin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nûh Necîb Bey mesârifât muhâsebecisi Râşid Beyin birâder-i ma'ârif-perveri olup mukaddemâ bir müddet divân-ı hûmâyûn kalemine müdâvemetle muahharen kalem-i mezbûr mühimme-nüvisânı sınıfına ilhâk olunup umûr-ı mehâm-ı seniyyede istihdâm olunmakta iken bin iki yüz elli iki senedir mat-ûnen 'âzim-i dârü's-selâm olmuştur. Mûmâ-ileyhin bir miktâr eş'âr-ı letâfet-disârı vardır.

[Süleymân Nahifi]

Gazel

Kimsenin sermâye-i ârâmı gâret olmasın
Kimseler âvâre-i vahşet melâmet olmasın

Bir ser-âmed dil-rübâ gördüm dedin gülzârda
Gördüğün ey bâd-ı sabah ol serv kâmet olmasın
(400)

Kâse kâse zehr-i gam nûş eyledim ‘aşkınla ben
Dest-i cevrenden neler çekdim şikâyet olmasın

Gam yime bir gün erersen vaslıma dersin bana
Mev’id-i vaslın sakın rûz-ı kıyâmet olmasın

Ol kadar âmâdedir çâk-ı giribân etme kim
Çeşm-i şûhundan Nahifi’ ye işâret olmasın

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Nahifi Efendi şehriyül-asl olup bir müddet umûr-ı mehâm-ı seniyyede bi’l-istihdâm bin yüz tarihlerinde diyâr-ı ‘Aceme sefâretle ‘azîmet etmiş olan müteveffâ Mehmed Paşa ma’iyyetinde bulunduğu hâlde cânib-i merkûme ve yüz otuz târihinde dahi Engürüs elçisi İbrâhim Ağa ma’iyetiyle mahall-i mezkûra sevk u i’zâm olunup bin yüzelli bir sâlinde dâr-ı bekâyâ hirâm eylemiştir. Topkapı hâricinde Maltepe nâm mevki’de vâki kabristânda medfundur. Seng-i mezârında işbu târih-i nefîs mukayyettir.

Bu Süleymân Nahifi rûhına el-fâtiha
Mümâ-ileyh bir şâ’ir-i yegâne olup güftârı ‘âşikâne ve eş’ârı gâyet üstâdâne vâki olmuştur. Na’t-ı cenâb-ı Paygamberîyi şâmil Hilvetü’l-Envâr isminde bir eser-i güzîni ve mevlid-i sa’âdet-mevrid-i Hazret-i risâlet-penâhiyi müştemil bir manzûme-i matbû’ bir ‘adet Tercüme-i sıhhat-karîni olduğundan başka Sâlim Efendi Tezkiresinde mukayyed ba’zı âsâr-ı dil-nişîni dahi vardır.

[Ahmed Nedim]

Gazel

Tahammül mülkünü yıkdın Hülâgü Hân mısın kâfir
Amân dünyâyı yakdın âteş-i sûzân mısın kâfir

Kız oğlan nâzı nâzın şehlevend âvâzı âvâzın

Belâsın bende bilmem kız mısın oğlan mısın kâfir

Ne ma'nî gösterir düşünde ki ol âteşîn atlas
Ki ya'ni şu'le-i cân-sûz-ı hüsn ü ân mısın kâfir

Nedir bu gizli gizli âhlar çâk-ı giribânlar
'Aceb bir şûha sen de 'âşık-ı nâlân mısın kâfir

Sana kimisi cânım der kimi cânân diye söyler
Nesin sen ben de bilmem cân mısın cânân mısın kâfir

Şarâb-ı âteşînin rengi rûyun şu'lelenderirmiş
Bu hâletle çerâğ-ı meclis-i mestân mısın kâfir

Niçin sık sık bakarsın böyle mir'ât-i mücellâya
Meğer sen dahi kendi hüsnûne hayran mısın kâfir

Nedîm-i zârı bir kâfir esîr etmiş işitmişdim
Sen ol cellâd-ı din ol düşman-i îmân mısın kâfir

(401)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Nedim Efendi şeyhriyyü'l-asl olup tarîk-i tedrîse duhûl ile muahharen Mahmûd Paşa câmi'i şerif avlusunda kâ'in mahkemede bir müddet icrâ-yı emr-i hükûmet eyledikten sonra bin yüz kırk üç târihlerinde dâr-ı bekâyâ rıhlet eylemiştir. Mümâ-ileyh kemâl ü fazlî nümâyân bir şâ'ir-i âteş-zebân olup metânet-i tab'ına yâdigâr-ı rûzigâr olan dîvân-ı belâgat-'unvânı bir bürhân-ı kavî ve bir hüccet-i metîn-i ma'nevîdir . Sâlim Efendi Tezkiresinde dahi ba'zı âsâr-ı letâfet- şî'ârı mastûr ve mukayyettir.

[Mahmûd Nedim]

Gazel

Şu'â'-ı şark-ı vasl-ı yâr pür-şûr oldu gittikçe

O şûhun hüsn-i ‘âlem-sûzı meşhûr oldu gittikçe

Felekde sinesin mecmû’a-i hakkâke döndürdü

O mâhın defter-i dâğında mestûr oldu gittikçe

Kırıldı şişe-veş seng-i gam ile kalb-i üftâde

Hemân kasr-ı dil-i ağyâr ma’mûr oldu gittikçe

Ne hikmet pertev-i lutfun derîg etmez iken evvel

O mihr ü hüsn-i ‘âlem tâba magrûr oldu gittikçe

Humâr-ı keyf-i vuslat çekmezim derdi ni’deyim ammâ

Şarâb-ı şîve-i ‘aşkınla mahmûr oldu gittikçe

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mahmûd Nedim Bey ser-bevvâbîn-i dergâh-ı ‘âliden Genç Halîl Aga nâm bir zâtın mahdûmu olup evâil-i hâlinde sarây-ı hümayûna çerâğ ve bir müddetden sonra duhân gümrüğü emâneti ‘uhdesine bi’t tevcih mesrûr u şirin-dimâğ buyrulup ba’zı vüzerânın kapı kethudâlıkları hizmeti dahi ‘uhdesinde bulunduğu hâlde muahharen ta’bîrât-ı kadîme üzre kassâbbaşılık me’mûriyetine nâil ve ol veçhile mümtâz-ı akrân u emâsil olmuş iken bin iki yüz elli üç târihinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur.

[Mahmûd Nedîm]

Matla’-ı Garrâ

Tefekkür etmeli de bu cihâna bir gelişi

Gidermeli kederi bakmalı safâyâ kişi

Nâzım-ı divân-ı ser-bülendi Mahmûd Nedîm Bey Efendi Bağdad vâlisi esbak Necîb Paşa merhûmun necî-i necîbi olup mektûbî-i vekâlet-penâhî odasından neş’etle ser-’asker-i esbak Sâcid Paşa’nın ibtidâki ser-’askerlikleri me’mûriyetinde bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı vakt u sâ’at eyledikten sonra (402) fenn-i inşâda

olan ma'lûmât ve mahâreti icâb ve iktizâsı üzerine âmedî odasına me'mûriyeti icrâ ve bin iki yüz altmış üç senesi 'uhde-i istihâlîne rütbe-i ûlâ bi't- tevcîh mektûbi-i sadr-ı 'âli me'mûriyet-i behiyyesine ve iki yüz altmış beş senesi evâsıtında bi'l vekâle ve iki yüz altmış altı senesi şehir-i Muhherreminde bi'-isâle âmedî-i divân-ı hümâyûn mesned-i refi'ine ve bir müddet sonra Beylikçi-i divân-ı hümâyûn me'mûriyet-i behiyyesine ve iki yüz yetmiş senesi rütbe-i bâlâyı bi'l-ihraz sadâret-'uzmâ müsteşârlığı ve çend mâh mürûrunda Hâriciye nezâret-i celilesi müsteşârlığı makâm-ı 'âlisine revnak-efzâ buyurulmuş ve muahharen me'mûriyet-i müstakille ile Varna cânibine 'azîmet ve hıtâm-ı memuriyetle Dersa'âdet'e 'avdet eylemiştir. Müşârunileyh dirâyet-kâr ve müstakîmü'l-etvâr bi şâir-i 'âli-tebâr olup bir miktâr eş'âr-ı belâgat-şî'ârları vardır. Nümûne-i tab'-ı ma'ârif-vâlâları olmak üzre bâlâda muharrer matla'-ı garrâlarının sebt ü tahrîriyle iktifâ olundu .

[Osmân Nüzhet]

Gazel

Ey gül-'izâr nâliş-i dil bûlbûlânedir
Güftâr-ı ehl-i 'aşk hemîn 'âşıkânedir

Evc-âşinâdır ehl-i muhabbet o rütbede
Mürg-i şikeste-bâl-ı dil 'arş-âşiyânedir

Dil- âşinâ olalı o kaş-ı kemân ile
Sinem hadeng-i derd ü belâya nişânedir

Hûşeng-i 'aklı etti şikest zûr-ı gamzesi
Hakkâ o tavr u 'işveye ki kahramânedir

Kânûn-ı dilde puhte bu güftâr-ı âteşîn
Nüzhet beyân- ı sûz-ı derûna bahânedir

Nâzım-ı mûmâ- ileyh Bakırcılar Kethüdâsı Osmân Nüzhet Efendi mahrûsa-i Bursa'da pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup erbâb-ı hırfet ü ashâb-ı san'atdan olduğu

hâlde tahsîl-i ‘ilm ü ma’rifete sa’y ü gayretle bir miktar tahsîl-i ma’ârif eylemiş ve muahharen tarikat-i ‘aliyye- i Nakşibendiyyeden dahi hisse-yâb-ı feyz ü bereket olmuş iken bin iki yüz yirmi târihinde işbu mihnet-sarây-ı fenâdan nûzhet-fezâ-yı bekâya nakl u rihlet eylemiştir.

[Mehmed Nûzhet]

Gazel

Eden isrâf-ı nakd-i eşki cânâ işte çeşmimdir.
Sefih-i merdüm-i lâkayd-ı dünyâ işte çeşmimdir
(403)
Ümîd-i vasl u bîm-i fırkat-i râhat güzârinla
Olan bîdâr subh-ı haşre dek tâ işte çeşmimdir

Hayâlin eyleyip seyrân-gâh-ı hâtırım temlîk
İki fevvâre-i hûn etti inşâ işte çeşmimdir

Görölmüş mi ki olsun sâ’ika bârândan sâkin
Eden eşkiyle berk-ı âhım itfâ işte çeşmimdir

Deraht-ı erguvân müjgân-ı hûnîn cûy-ı eşk üzre
Hıyâbân resmini etmekte icrâ işte çeşmimdir

O kâfir-beçenin tennûr-ı dil pür-tâb-ı ‘aşkıyken
Kılan tûfan-ı Nûhî remz ü îmâ işte çeşmimdir

Dönüp ir lâle-zâra dâğ-ı gamla sine- i zârım
Eden ol lâle- zâr- ı Nûzhet iskâ çeşmimdir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Nûzhet Efendi Dersa’âdet’te bin iki yüz kırk dört senesi kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mekteb-i Harbiyede bir miktâr tahsîl-i fûnûn eyledikten sonra iki yüz altmış bir senesi mâliye mektupçusu hulefâsı sınıfına

bi'l-ilhâk muahharen kitâbet hizmetiyle Rûmeli cânibine 'azimet eylemiştir. Bir miktâr eş'âr-ı nüzhet- fezâsı vardır.

[Mehmed Nesîb]

Gazel

Değil hemân yüzüne cân-ı nâtüvân 'âşık
Sana felekde melek yerde ins ü cân ' âşık

Ne gülşenin gülüsün hangi burcun ahterisin
Ne mihrsin sana bin cân ile cihân 'âşık

Pür etti velvele-i tâb-ı hüsnün âfâkı
Zemin cemâline hayrân u âsumân 'âşık

Çemende hîçe satıldı metâ'ı goncelerin
Olaldan ey gül-i ter sana bülbulân 'âşık

Şu rütbe eyledi 'aşkın vücûduna süryân
Tenimde oldu beyim her bir üstuhân 'âşık

Sabâ varır isen ol nahl-ı 'işveye söyle
Sana selâmlar eyler cihân cihân 'âşık

Nesîb-i zârı suçun 'afv edip kabûl eyle
Bulunmaz ey gül-i ter böyle her zamân 'âşık

Nâzım-ı mûmâileyh İki-bayraklı-zâde Mehmed Nesîb Efendi Dersa' âdet'de bin yüz elli üç târihinde kadem-nihâderi sâha-i vücûd olup ' unfuvân-ı şebâbetinde Haleb Vâlisi Bekir Paşaya mühürdârlık 'unvanıyla bir müddet hizmet eyleyip muahharen mektûbî-i vekâlet penâhi odası hulefâsı sınına bi'l-ilâk bir vakt oda-i mezbûr ser-halifeligine ve birkaç mâh mürûrunda sadâret (404) mektûpçuluğu vekâletine ve ba'dehu küçük tezkirecilik vekâletine nâ'il ve bi'l-âhire terk- i

me'mûriyetle peygûle-güzîn-i 'uzlet olduğu hâlde yedi sekiz sene müddet imrâr-ı vakt u sâ'at eyledikten sonra tekrâr ba'zı menâsıb-ı divâniyeye nâ'iliyetle bekâm ve iki yüz iki târihinde rikâb-ı hümayûnda şikk-ı evvel mektupçuluğu ve mâliye tezkireciliği vekâletlerine me'mûren nâ'il-i merâm buyrulup bir sene tamâmında vekâlet-i mezkûreden munfasıl ve iki yüz dört senesi hilâlinde dâr-ı bekâya müntakıl olmuştur. Mümâ- ileyh 'ulûm-ı 'Arabiyye ve Fünûn-ı Fârisiyyeye âşinâ bir şâ'ir-i dâna olup bir kıt' a matbû' dîvânı vardır.

[Hüseyin Nesîb]

Tahmis

Merhabâ ey hazret-i sâhip-kırân-ı mâ'nevi
Şevketin müzdâd ola ey kahramân -ı ma'nevi
Satvetinle kişver-i 'aşka getirdin pertevi
Kıldın a'dâ-yı tarîki heybetinle münzevî
Nâzım-ı manzûme-i silk-i le'âl- i Mesnevi

Mesnevî ammâ ki her beyti cihân -ı ma'rifet
Menba'-ı 'ilm-i ledûn mu'ciz-beyân-ı ma'rifet
Defter-i zîbâsı feyz-i lâmekân-ı ma'rifet
Katresi deryâ- yı şevk-i râyegân-ı ma'rifet
Zerresiyle âfitâbının beraber pertevi

Husrev-i endîşe kim 'aşk -ı Hüsâmü'd -dîn ile
El ki nâsûta vermekde kudûmı velvele
Zü'l-fikâr-ı ma'nevisiyle cihâna gulgule
Geldi temyiz eyledi verdi safâ ehl-i dile
Oldu tîğ-i bâtını dünyâyâ bürhân-ı kavî

'İlm-i vahdetde sebak-daşı imâm-ı evliyâ
Bâz-i evc-i lâ mekân hünkâr-ı bezm-i asfîyâ
Mesnevîden ahz eder esrârı cümle etkîyâ
H'âcesi 'ilm-i hakikatde Resûl-i Kibriyâ

Hikmet-i ma'nâda şâkirdi hakîm-i Gaznevî
Hâk-i pâ-yı şeyh 'Attârım ki oldu himmeti
Buldu feyziyle derûnum bâg-ı râg-ı zîneti
Nim mi verdi kalbime bilmem rebâb mı rikkati
Himmeti olsun ziyâde oldu yâd-ı sohbeti
Tab'ıma üstâd-ı ders-i müşkilât-ı Mesnevî

(405)

Nef'i-i mu' ciz beyânım bende-i monlâ-yı Rûm
Râh-ı 'aşkında Nesibâ eyleyip terk-i rüsûm
Dinleyip ez-cân u dil âvâze-i nây u kudûm
Hamdülillâh bendesine keşf olur her bir 'ulûm
Ne hakîm-i Gaznevîyim ne emîr-i Dihlevî

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hüseyin Nesîb Efendi Tarikat-i Muhammediye nâm kitâbın Şârihi olan Hâdımî Efendi merhûmun ahfâdından Karaman müftüsü el-hac Hasib Efendi merhûmûn sulbünden Karaman kasabasında bin iki yüz otuz dört târihinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup sinleri tefrîk i noksân u ziyâd derecesine resîde oldukda tahsîl-i 'ilm ü kemâle sa'y u ihtimâm ile fenn-i kitâbet ve 'ilm-i inşâda olan ma'lûmat ve mahâreti iktizâsınca h'âcelik rûtbe-i refî'asını bil-ihraz bidâyet-i Tanzîmât-ı Hayrîye'de hizmet-i mezkûrede bulunduğı hâlde güzârende-i subh u şâm olduktan sonra dergâh-ı felek-iktinâhı Hazret-i Mevlânâ da mesned-güzîn-i hilafet olan Mehmet Sa'id Efendî-i ma'rif pesendin mümâ-ileyh câmi Hasib Efendi ile derece-i nihâye de ülfet ü muhabbetleri olmak hasebiyle iki yüz altmış beş târihinde mütercim-i mümâ-ileyh müşârün-ileyhe dâmâd olması münasebetiyle medine-i Konyâ'ya nakl u hicret eyleyip muahharen müşârünileyhin iltimâsı ve kendisinin liyâkat ve istihkâkı muktezâsı üzre sâlise rütbesine nâ'il ve ol veçhile Konyâ meclisi a'zâsı sınıfına dâhil olmuştur. Mümâ-ileyh ashâb-ı fetânet ü nezâketden olup işbu tezkire-i 'âcizânemizin tab'ı esnâsında inşâd-ı nazm u eş'âra sarf-ı himmetle ibtidâ silk-i nazma keşîde eylemiş olduğı atfı bendi câmi' tahmîs-i nefisi teberrûken sebt-i cerîde-i 'âcizi kılınmıştır.

[Nesîbâ Hânım]

Gazel

Tîr-i niġehin eyledi öz cânıma te'sîr
Cânâ bu kemânkeşlik ile pîr olasin pîr

Şol hancer-i gamzen idi dilden geçen ammâ
Çekdi yine ebrû-yı siyâh sîneme şemşîr

Sevdâ ile dîvâneliġim gördü benim yâr
Kıldı o siyah kâkülünü boynuma zencîr
(406)

Ben Yûsuf-ı sâni desem olmaz mı sana kim
Çün eylediler dilberi bu hüsn ile ta'bîr

Lütfundan eġer olsa Nesîbâyâ da ruhsat
Binden birisin eyleye ahvâlini takrîr

Şâ'ire-i mûmâ-ileyhâ Tevfîka Nesîbâ Hânım Cidde vâlisi Şerif Paşa-zâde
sâlifü't-tercûme Sa'îd Beyin kerîmesi olup bin iki yüz altmış senesi dâr-ı bekâyâ
rıhlet eylemiştir.

[Sâlih Nesîm]

Nazm

Çarhın hemîşe tavrı kec-endâmdır bana
Devr eylemek de 'aksine eyyâmdır bana

Ol la'l-i yâr u dilber-i şîrînime bedel
Hep kûhsâr-ı firkat u âlâmdır bana

Nâzım-ı manzûme-i nâ-pesendî Sâlih Nesîm Efendi sudûr-ı 'izâmdan imâm-ı
şehriyârî Kırîmi Ahmed Kâmilî Efendi merhûmun veled-i sulbû olup tarîk-i tedrîse

duhûl ile Galata Mevleviyetine ve muahharen Bursa Mevleviyetine nâil ve bin iki yüz elli sekiz senesi dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur.

[Süleymân Neş'et]

Gazel

Ey âh-ı serd bir eserin yok mudur senin
Ey eşk-i germ bir hünerin yok mudur senin

Oldu harâb-ı seyl-i sirişk hânumân-ı dil
Ey dilnişîn büt haberin yok mıdır senin

Nûr-ı sevâd-ı dîde misin gerden üzre sen
Ey hâl hiç gayrı yerin yok mudur senin

Bir şemme yok mu perçem-i pür-çînden sabâ
İklîm-i Çîne bir seferin yok mudur senin

Şehbâz-ı sayd-gâh-ı merâm olmamak 'aceb
Neş'et himemle bâl u perin yok mudur senin

Nâzım-ı müşârun-ileyh Hâce Süleymân Neş'et Efendi medine-i Edirne'de sâlifü't-tercûme Ahmed Refî' Efendi'nin sulbünden

'Hudâyâ iki 'âlemde 'azîz eyle Süleymânı'

târîhi nâtık olduğu veçhile bin yüz kırk sekiz senesi hilâlinde zînet-efzâ-yı 'âlem-i vücûd olup 'unfuvân-ı tufülliyetinde Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala tahsîl-i Ma'ârif-i külliye eyledikten sonra tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiyyeye sülûk ile Bursavî Şeyh Emîn Efendi merhûmden ahz-ı yed-i inâbet eyleyip Dersa'âdet'e Mollâ Gürânî nâm mahalde kâ'in konağında ikâmetle zu'âmdan bulunduğu hâlde ba'zı heveskârânâ fûnûn-ı Fârisiyye ta'lîm ve bir takım Mesnevî-hanlığa müşkilât-ı kitâb-ı Mesnevî tefhîmi ile güzârende-i rûz u leyâl iken iki yüz (407) yirmi iki sâlinde 'âzîm-i kurb-gâh-ı cenâb-ı Rabb-i Mûte'âl olmuştur. Vefâtına sûrûrî Efendi'nin söylediği târîhtir.

Neş'et Efendi göcdi cinân ola menzili
Müşârûn-ileyh 'ulûm-ı 'âliyye ve fûnûn-ı Fârîsiyye ve sâirede nazîri nâyâb bir h'âce-
i ma'ârif-me'âb olup kendisinin bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı ile Tûfân-ı Ma'rifet
isminde bir eser-i mu'ciz beyânı vardır.

[Neş'et]

Gazel

Humâr-ı bâdeden mey-nûşa sor kim bak neler çekmiş
Biraz sürmüşse zevkîn ir zamânda derd-i ser çekmiş

Rehâ olsa nola ebnâ-yı gerdûn zahm-i gerdûnden
Ki yoktur dâr-ı dünyâda cefâ sen ben kadar çekmiş

Perîşânî-i ağıyâre sebep olmak için 'âşık
Enîn ü nâle vü efgân ile âh-ı seher çekmiş

Kızılık âsumâna sanma te'sîr-i şafakdandır
Şerâr u dûd-ı âhımdır ki tâ eflâke ser çekmiş

Tecâhûlden tegâfülden gelip ol mest-i nev-sâzım
Demiş ki var mıdır Neşet gibi benden zarar çekmiş

Nâzım-ı mumâ-ileyh Neş'et Efendi Konyâ vâlisi İşkodralı Mustafâ Paşa'nın
mektupçuluk hizmetinde müstahdem' Arabkîr Zîver Efendi'nin sulbünden bin iki
yüz elli iki sâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup kitâbet tarafına meyl ü râğbet
ve bir miktâr tahsîl-i fenn-i kitâbet eylemiş olmasıyla ile'l-ân vâli-i müşârûn-ileyhin
kitâbet hizmetinde bi'l-istihdâm imrâr-ı subh u şâm eylemektedir. Mûmâ-ileyhin bir
miktâr eş'âr u güftârı vardır.

[Hâce Nusret]

Beyt

Kadrin bilirse tâ'ati n'eyler günâh eden

Teshîr eder merâmını vaktinde âh eden

Beyt-i Dîger

Pîr isen kılma Habeş câriyesin istifrâş

Sakar-ı bahr-i siyâh etme kasımdan sonra

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Hâce Nusret Efendi cennet-mekân Sultân ‘Osman Hân-ı Sâlis hazretleri ismine mensûb olan Câmi’-i şerîfi navlusunda vâki kütübhânenin hâfız-ı kütüblerinden olduğu hâlde ba’zı heveskârâna ta‘lîm-i fûnûn-ı Fârisiyye eyleyerek güzârende-i a’vâm u şühûr iken bin iki yüz sekiz senesi hilâlinde ‘âzîm-i dâr-ı sürûr olmuştur.(408) Vefâtına Sürûri Efendi merhûmun inşâd etmiş olduğu târîhtir.

Nusret Efendi eyledi ‘azm-i bekâ meded.

Mûmâ-ileyhin fenn-i tıb ve ‘ilm-i havâsa dâ’ir bir risâlesi ve gazeliyât-ı Sâ’ibe bir miktâr şerh-i rengîn-makâlesi vardır. Eş’ârı mürûr-ı ezmine ile kazâ-zede-i rûzigâr olmuştur.

[Mehmed Nusred]

Gazel

Cefâ vü cevri terk etmek nedir ol cilve-ger bilmez

Çü çokdur şimdilik ta’yîb olunmaz hayr u şer bilmez

Sebek-hânî-i lutf u rahmda bî-behredir ammâ

Cefâ vü nâza geldikde o mehpârem neler bilmez

Nedir hâl-i dilim tîr-i nigâh-ı hûn-feşânından

Hemân ol meh kemân-ebrûların her dem çeker bilmez

Dilim tâb-âver-i sûz u güdâz-ı pûte-i gamken

‘Ayâr-ı kadrîmi hâlâ benim ol sîm-ber bilmez

Nedendir vâdi-i bîgâne gide kalmış ol cânân
Tarîk-i âşinâyîden meğr bir reh-güzer bilmez

Beyim kesb-i kemâl et sen de gel cehl ile mevsûf ol
Ki dehr-i sifle-perver kıymet-i ehl-i hüner bilmez

Kümeýt-i kîlk-i Nusret nev-zemîn-i şî'r-i dürrîde
Tarîk-i peyrevîyi bilse de pek ol kadar bilmez

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Nusred Bey Kürdistân vâlisi esbak Es'ad Paşa merhûmun medine-i Erzurum'da şark ser-'askeri buludukları hengâmda ki bin iki yüz kırk dokuz senesi hilâlinde medine-i mezbûrede sulb-i müşârûn-ileyhden zînet-efzâ-yı 'âlem-i şühûd olup Dersa'âdet'te Sultân Bâyezîd-i Veli 'aleyhi rahmet ü'l-celîe hazretleri türbe-i şerîfesi kurbunda vâki mekteb-i rüşdiyede pervîş-yâfte-i fenn ü kemâl olduktan sonra mümtâz-ı akrân u emâsil olduğu hâlde iki yüz altmış yedi sâlinde mektûbi-i vekâlet- penâhi odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur. Mir-i mumâileyhin Nusrat mahlasına mazhariyeti şol veçhile mir'ât-ı kaderden cilve-ger olmuştur. Ki pederi paşa-yı müşârûn-ileyh târîh-i merkûmede Erzurum vâililiği 'unvânıyla şark ser-'askeri bulunup o esnâda bir takım ehl-i tuğyânî bi'l-istishâb Erzurum avlusunda suret-i gâret-girîde gerdem-tâb olan Kapıkıran nâm şahs-ı bed-nihâdın mefsetet vâkiasının def'ü refîyle kendisinin ahz u girift olunması husûsuna irâde-i seniye-i şehriyârî celâdet-rîz-i sünûh olmuş ve merkûmun ele getirilmesi hâric-i (409) hîz-i imkân bulunmuş iken Hasan Kal'ası nâm mahalde mîr-i mumâ-ileyhin vilâdet-i beşâretiyle berâber şakî-i merkûmun ele geçmiş olduğu haber-i mesarrât-eseri resîde-i gûş-ı müşârûn-ileyh oldukda mîr-i mûmâ-ileyhi mahlas-ı mezkûr ile meşhûr eyledikleri rivâyet olunmuş olmakla tercüme-i hâline zeyl ü 'ilâve kılınmıştır.

[Mustafâ Nısfet]

Gazel

Ziyâ-res oldu yine tab'a âfitâb-ı ferah
Münevver etti şeb-i târ derdi tâb-ı ferah

Hemîşe sâha-i dilden gumûmun ardınca
Geçer nesîm gibi esb-i pür-şitâb-ı ferah

Gamında şâdî-i dîğerle eylemiş ülfet
Eder mi ‘âşık-ı gamh’âr irtikâb-ı ferah

Ümîd-i bûse-i va’diyle eğlenir ‘âşık
Rakam-zed-i hatın olmuş eder hisâb-ı ferah

Zevâl-i ‘âlemi derk eyleyen dil-âgehler
Ne dil-şikeste-i gamdır ne zevk-yâb-ı ferah

Yeter bu mev’iza tehdîd-i rinde ey vâ’iz
Kitâbhânedede yok mu ‘aceb kitâb- ı ferah

Unutdurur gam-ı sadsâleyi derûnundan
Ederse hâme eğer Nısfet intihâb-ı ferah

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafâ Nısfet Efendi Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup sarâyı hümâyûn-ı mülûkâneye çerâğ ve bi’l-âhire hazîne hümâyûn ketebesi sınıfına ilhâkla şîrîn-dimâğ buyrulup cennet-mekân Sultân Mustafâ Hân-ı Râbi’ hazretleri zamânında haftânî-i şehriyârî me’mûriyetine mevsûl olmuş iken bin iki yüz yirmi üç sâlinde şehriyâr-ı müşârûn-ileyh hazretleri hakkında zuhûr eden hal’in vukû ‘ı esnâsında maktûl ve o sûretle dâr-ı bekâya menkûl olmuştur.

[Rızâ Nısfet]

Gazel

Dil harâb-ı çeşm-i mestinken bu dünyâlar senin
Gûşe-i gazmende ihyâ-yı Mesihâlar senin

Hâk-ber-ser âsitânında olurlar lâne-gîr

‘İzz ü istiğnâ ile ma’rûf ‘ankâlar senin

Hande-i gül-rîz ki leb-bestedir gül-gonceler
Lâl olur güftârına tûtî-i gûyâlar senin

Cümbüş-i ebrûsına vâbestedir sırr-ı hayât
Sûret-ârâ-yı nigâhındır heyûlâlar senin

Öyle jeng-âlûdedir olmaz pezîr ey ‘ukûs
Tâb-ı dîdârınla mir’ât-i mücellâlar senin

Gülşen-i âmâl-i ser-sebz-i talebdir sû-be-sû
Pâyine rîzân olur verd-i temennâlar senin
(410)

Hîrelendi pertev-i hüsn-i nazar sûzın ile
Dîde- i huffâş-veş çeşm-i temâşâlar senin

Nısfet-i âşûfteye berhem zen-i ârâm olan
Hep hevâ-yı kâkülündendir bu sevdâlar senin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Rızâ Nısfet Efendi bin iki yüz yedi senesi Dersa’âdet’de çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şühûd olup iktisâb-ı hüner ü ma’rifete sa’y u gayretle gerek ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve gerek fûnûn-ı Fârisîyede hayliden hayli tahsîl-i miknet ü kudret eylemiş ise de eşgâl-i âhire mebnî aklâm-ı şâhânedan birine müdâvemet edemeyip mukaddemâ ba’zı ebniye-i mîriyede bir müddet istihdâm olunmuş ve muahharen kendisine müsfevfi ma’âş tahsis ve ihsân buyurulmuş olmasıyla ihtiyâr-i gûşe-i tekâ’üdi eyleyip Ni’mel-enîs kitâb-ı nefis müeddâsınca âsâr-ı selefi mütâla’a ile imrâr-ı ezmân u evân eylemekte bulunmuş. Mûmâ-ileyh Rızâ mahlasıyla şöhrat-şî’âr bir şâ’ir-i hoş-güftâr olup bir miktâr eş’ârı vardır.

[Nutmî Dede]

Kıt'a

Göreliden tâb-ı rûyın mihr-i enver dâğ-ı ber-dildir*****

Tuyaldan bûy-ı zü'lfün cûd u 'anber dâğ-ı ber-dildir

Hayâl-i ârzû-yı hâl ü ruhsârınla sahrâda

Derûn-ı lâle her dem hem-çü ahker dâğ-ı ber-dildir

Nâzım-ı hüner-berâverde 'Ali Nutkî Dede Bosna'da sikke-pûş-ı hânkâh-ı vüçûd olup tarîkat-ı 'aliyye-i Mevleviyyeye bi'l-intisâb bin yüz kırk târîhinde işbu 'âlem-i nâsûtdan gerden-tâb olarak süpürde-i zîr-i türâb olmuştur. Mûmâ-ileyhin bâlâda mestûr kıt'asından başka nutkî manzûr-ı çâkeri olmamıştır.

[Nutmî 'Ali Dede]

Gazel

Âh eyle gönül âteş-i 'aşkıyla zamândır

Her dem işimiz firkat-i yâr ile yamandır

Bilmem ne zamân dil ola vaslına müşerref

Zîrâ ki firâkınla derûnum yanandır

Elden koma sabrı ki cihânda neler olmaz

*****Burada kıt'a olarak gösterilen şiir Esrâr Dede tezkiresi Dervîş Nutkî 'maddesinde üç beyitlik gazel olarak geçmektedir. Esrâr Dede bu gazeli Belîğ'in 'Nuhbetü'l-âsârından almıştır. Dolayısıyla bu durum Fâtîn'in tezkiresini yazarken bu kaynaklardan pek istifâde etmediğini gözler önüne sermektedir. Gazel Esrâr Dede'de geçtiği şekliyle şöyledir:

Göreliden tâb-ı rûyın mihr-i enver dâğ-ı ber-dildir
Duyaldan bûy-ı zü'lfün cûd u 'anber dâğ-ı ber-dildir

Olaldan gîsa anun pîç ü pîç ü halka-ber -halka
Kemâl-ı gayretinden dûd-ı micmer dâğ-ı ber-dildir

Hayâl-i ârzû-yı hâl ü ruhsârınla sahrâda
Derûn-ı lâle her dem hem-çü ahker dâğ-ı ber-dildir

Esrâr Dede, **Tezkire-i şu-ârâ-yı Mevleviyye**, Hızr.Dr: İlhan genç, Ank , A.K.M yay ,2000 ,s. 508

Elbette niyâz ehline çok nâz olağandır

‘Ayb eylemeniz subha deġin nâle vü zârım
Yalvarmak için yâre o bir başka ziyândır

Nutkî görebilsen ne verirsin bana yâri
Zîrâ görünürse bana yâr sana nihândır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nutkî ‘Ali Dede Efendi Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi Ebû Bekr Efendi (411) merhûmun ferzend-i ercümendi olup şeyh-i mûmâ-ileyhin vefâtından sonra halef-i müftehirü’l-selefleri olmuş ve bin iki yüz on dokuz târîhinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyhin nutk-ı şerîfleri tahsîn-gerde-i ashâb-ı ma’ârifdir.

[Nazmî]

Gazel

Sîne gül ser gül kadem gül hâtır-ı bîmâr gül
Dâġ-ı hasretle a gül cismimde var bisyâr-ı gül

Gül ruhân-ı şehir-i İstanbul açmaz hâtırım
Hasretinle hârdır dîdemde her bîhâr-ı gül

Bülbül-i gûyende olmaz mı gül-i tasvîrler
Rûy-ı âlinde açıldıkça hezâr-ezhâr-ı gül

Şermle açmaz girîbânın hezâra görmesin
Rûy-ı âlin âteş-i ‘aşkım beyim zinhâr gül

Pek soġuk kalb-i müderris gibi Nazmî’nin sözü
Ger dilersen Hilmîyâ bu nutka bir miktâr gül

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nazmî Efendi mahrûsa-i Bursa'da kadem-nihâde-i sâha-
i vücûd olup muahharen tarîk-i tedrise dâhil olmuştur.

[Mustafâ Nazîf]

Gazel

Pây-mâl-i esb-i nâzın olmağa dil hâk olur
Her saf-ı müjgân-ı çeşm-i hasretim hâşâk olur

Kimde sevdâ-yı ser-i zülfün olursa 'ukdesi
Dâmen-i sabr u şekîbî şâne—veş sad-çâk olur

Künc-i gamda hastegânın itse âh-ı sûz-nâk
Şu'lesi âteş-fürûz-ı hırmen-i eflâk olur

Ey gül-i nevreste sensiz çeşm-i firkat-bînime
Gûşe-i kâşâne zindân gülşen âteş-nâk olur

Ey kemân-ebrû Nazîf bîçâreye cevri eyleme
Bî-nevâdır tîr-i âhı el-hazer çâlâk olur

Nâzım-ı mûşârûn-ileyh Mustafâ Nazîf Efendi şehri'l-asl olup Enderûn-ı
hümâyûnda bir müddet hıdemat-ı seniyyede bi'l-istihdâm muahharen başmâbeyncilik
me'mûriyetinde dahi bir zamân güzârende-i eyyâm olduktan sonra tersâne-i 'âmire
emâretine nakl ile bi'l-âhire surre-i hümâyûn emânet-i celîlesi me'mûriyetiyle cânib-i
Hicâz'a 'azîmet ve Dersa'âdet'e 'avdeti hengâmda ol vaktin ta'bîrâtı üzre
şehremînliği me'mûriyeti 'uhdesine bi'l-ihâle biraz vakt mürûrunda kereste
nezâretiyle İzmit'e 'azîmet eyleyip

Âh göcdü Nazîf Efendi âh
târîhi müfâdınca bir iki yüz kırk senesi hilâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir.

[Ahmed Nazîf]

Gazel

(412)

Zuhûr-ı hattın ey meh muhtasar manzûmedir şimdi
Peyâm-ı vaslın onda nûkte-i mektûmedir şimdi

Kenâr-ı ‘ârızında hâl-i şebbûyun kıyâs ettim
Heyûlâdan mürekkebe nüsha-i mevhûmedir şimdi

Garaz nefy miyân-ı isbât-ı hüsn ü ândır yoksa
Dehânı bahsi bir keyfiyyet-i ma’dûmedir şimdi

Havâlî-i harîm-i sîne-i cânânadır kasdım
Hücûm-ı leşker-i endîşe arz-ı Rûmadır şimdi

Bu bâzâr-ı ma’ârifdir Nazîfâ lâf almazlar
Harîdârân-ı nazmın rağbeti ma’lûmadır şimdi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Nazîf Bey şehri’l-asl olup bin iki yüz kırk târîhlerinden sonraca mısır-ı Kâhire tarafına ‘azîmetle silk-i ‘askerîye dâhil ve bi’lâhire miralaylık rütbesine nâ’il olduktan sonra iki yüz elli sekiz târîhinde dâr-ı bekâyâ müntakıl olmuştur. Mûmâ-ileyh güzêrân eden şu’ârânın ba’zı eş’ârını câmi’ Muntehabât-ı Nazîf isminde bir eser-i matbû’ı vardır.

[Süleymân Nazîf]

Gazel

Etme istiğnâ ile gül tîre şeb-ârâmımı
Aç hicâb-ı sîne-i billûru subh et şâmımı

Sergüzeştin Kaysı tayy etdirdi ‘aşkın ba’dezîn
Dâsitân-hân-ı muhabbet ezber etsin nâmımı

Bûs-ı ruhsârın tırâş-ı hattına ta’lîk ile
Vakf-ı hengâm-ı sabâh ile husûl-ı kâmımı

Setr-i âsâr-ı muhabbet eylesem de sînede
Keşf eder âhım o meh-ruhsâre şevk-ı tâmımı

Hasret-i la'liyle nûş-ı mey ümîd etsem Nazîf
Sâkî-i gam eşk-i çeşmimle pür eyler câmımı

Nâzım-ı mumâ-ileyh Süleymân Nazîf Efendi kitâb-ı ma'ârif-nisâbdan Vecdî Efendi merhûmun mahdûmu olup bir müddet Diyârbakır mahkemesinde baş-kâtib olduğu hâlde imrâr-ı vakt u sâ'at eyleyip muahharen ba'zı vüzerânın dîvân kitâbetleri hizmetinde dahi bir vakt bi'l-istihdâm bin iki yüz altmış târîhlerinde 'âzim-i dârü's-selâm olmuştur.

[Mehmed Nazîf]

Gazel

Nâ'il-i gerden ü sîmîn-berinim yok haberin
Ben senin bende-i fermân-berinim yok haberin

Güzel ammâ bu temâyül arada kaçma ne ya
'Âşık-ı sâdık-ı ra'nâ-terinim yok haberin

Cevher-i nazm ayağ altına hayfâ gidiyor
Vasf-ı hüsnünde sūhan-perverinim yok haberin
(413)

Seni sevmeyeni sen büt-i nâzik-bedeni
Onu benden ara sor defterinim yok haberin

Sîne-i sâfina bakdıkça Nazîfâ der imiş
Mâ'il-i gerden-i sîmîn-berinim yok haberin

Nâzım-ı mûşârun-ileyh hazîne kethüdâsı Mehmed Nazîf Efendi şehri'l-asl olup Enderûn-ı hümayûn-ı mülûkâneye çerâğ buyurularak bir müddet hırka-i şerîf hıdemât-ı 'âliyyesinde istihdâm olundukdan sonra zikr olunan hırka-i sa'âdet serhademeliği hizmet-i müstevcibü'l-mefharetine nâ'il ve bin iki yüz altmış beş senesi evâsıt-ı şehir-i Rebî'ül-evvelinde rütbe-i âlâ sınıf-ı sânîsiyle hazîne-i hümayûn kethüdâlığına me'mûren mümtâz-ı akrân u emâsil olmuş iken sene-i merkûme şehir-i Cemâdiyel-âhiresinde Soğukçeşme civârında vukû'bulan harîkda Alayköşkü nâm kasr-ı hümayûna muvâsalatını müte'âkiben 'âzim-i kasr-ı cinân olmuştur. Mûşârün-ileyhin şîvelice bir miktâr eş'ârı vardır.

[Hasan Nazîf]

Gazel

Tecellî eyleyip ol demde kim dîdâr göstermiş
Hatın tekşîf edip bürhân için envâr göstermiş

Zihî nakkâş-ı kudret eyleyip rûh-ı revân tasvîr
Nesîm-i feyz-i kurbe şîve-i refât göstermiş

Dil-i hûn-küşte-i 'uşşâkı mir'ât eyleyip onda
Ruhı tâb-ı nazardan sûret-i âzâr göstermiş

Verip cem'-i süveydâ-yı dile şekl-i perîşânî
Çıkarmış halkı başdan turre-i tarrâr göstermiş

'Aceb mi ser-be-zânû-yı tahayyür etse insânı
Bu nazm içme Nazîf bir neşve-i esrâr göstermiş

Nâzım-ı mûşârün-ileyh Şeyh el-hâc Hasan Nazîf Efendi medine-i Yenişehir'de 'ulemâyı zevi'l-ihtirâmdan muhaddis el-hâc Halil Efendi merhûmun sulbünden bir iki yüz dokuz târîhinde köhne-sarây-ı vücûda rûşenâ -bahş-ı vürûd olup müddet-i sinleri temyîz-i nik ü bed ve tefrîk-i ezel ü ebed derecelerine resîde oldukda nakdîne-i himmet ve sermâye-i vus'u kudretini tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye ve

istikmâl-i Ma'ârif-icüz'iyeye ve külliyyeye hasr u sarf ederek yegâne-i 'ilm ü ma'rifet ve dürdâne-i bahr-i fazîlet olduğu hâlde iki yüz kırk altı sensesi cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza 'azîmet ve edâ-yı farîza-i Hacc-ı şerif ile vatan-ı aslîsi (414) cânibine 'avdet edip muahharen dört def'a ka'betü'l-uşşâk olan âsitân-ı feyz-nişân-ı cenâb-ı Monla Hünkâra dahi ruh-sûde-i hulûs u taviyyet ve tekmîl-i hizmet-i tarîkat ile sikke-pûş-ı hilâfet olduktan sonra medine-i mezbûrede vâki Küstümsuyu kenârında hucurât-ı müte'addideyi şâmil müceddeden bir bâb Mevlevîhâne-i dil-güşâ binâ ve inşâ ve on iki sene müddet dervîşân-ı hücre-nişînâne ta'lîm-i rûsûm-ı tarîkat ve tefhîm-i rûmûz-ı hakîkat eyleyerek imrâr-ı subh u mesâ eyleyip işbu tezkire-i âcizânemizin tab'ından yedi sekiz mâh mukaddem zât-ı sûtûde-simâtı bâ-işâret-i 'aliyye Dersa'âdet'e muvâsalatla Beşiktaş karyesinde vâki' mevlevîhânedeki post-nişîn-i irşâd u kerâmet olmuştur. 'Zât-ı Hakk ' terkîbi vilâdetine, mısra':

Zât-ı Hakka irdiler ehl-i dilân

mısra'-ı menkûtı meşîhatine târih vâki olmuştur. Müşârün-ileyh vâkıf-ı esrâr → ehlullâh bir mürşid-i âgâh olup kendisinin bir miktâr eş'âr-ı belâgat-şî'ârı olduğundan başka Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî kuddise sırruhu's-sâmî hazretlerinin sülâle-i tâhire silsile-i bâhirelerini mübeyyen üç sınıf üzre levha şeklinde masnû' ve matbû' bir eser-i hayret-nisârı ile hayrât-ı müberrâtından olarak nehr-i mezkûr üzerine nebnî bir cîsr-i üstüvârı dahi vardır.

[Ahmed Nazîf]

Na't

Yâ Rasûlallâh ravzan huld-ı cennetdir senin
Nutm-ı cân-bahşın ser-â-ser hayr u hikmetdir senin

Hamdülillâh biz dahi bir ' âsî ümmetlerdeniz
Ümmetin olmak da çünkü ulu ni'metdir senin

Mihr ü meh fermân-berdir ey şeh-i Levlâk sana
Mâhı iki şakk eden şol bir işâretidir senin

Cümle nûrundan yaradıldı ne varsa kâ'inât

Ba's olunduğun beşer izhâr-ı kudretidir senin

Bâr-i 'isyân ile mihmânın Nazîf-i derd-mend

'Âciz ü bîçâre muhtâc-ı şefâ'atdır senin

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Nazîf Efendi Sahâflar Şeyhi-zâde sâlifü't-tercüme vak'a-nüvîs Es'ad Efendi merhûmun birâderi baş müsevvid müteveffâ Mustafâ Efendi'nin veled-i ercümendi olup bin iki yüz kırk altı senesi tarîk-i tedrîse dâhil ve iki yüz elli (415) yedi senesi Kudüs-i şerîf Mevleviyetine ve iki yüz altmış yedi senesi Şâm-ı şerîf Mevleviyetine ve iki yüz altmış sekiz senesi itmâm-ı müddet etmek üzere Mekke-i mükerrime Mevleviyetine nâ'il olmuştur. Mûmâ-ileyh bir şâ'ir-i fâzıl olup dîvânçe olacak miktâr eş'ârı olduğundan fazla on iki 'adet tercüme ve şerh ve mevâdd-ı sâ'ireye dâ'ir âsârı vardır ki esâmîsi ile zîrde tahrîr ü beyân olunmuştur. Mensûr olarak, Riyâzü'n-Nukabâ, kapıdân-ı deryâ hakkında Sefînetü'l-Vüzerâ, Tercüma-i Nisâbü'l-ihtisâb, Tercüme-i Nuhbetü'l-fiker, Tercüme-i Telhîsü'l-Me'ânî, Tercüme-i Risâle-i Kevâkibî, Tercüme-i Ta'lîmü'l-mütealli, Tercüme-i Tabakât-ı Şarnûbî, Türkçe şerh-i Kasîde-i Lâmiyye, Lügat-ı Kâfiye manzûm olarak, Ser-âgâz-ı Hicâz Sûrnâme-i Meserret-'allâme.

[Mehmed Nazîf]

Gazel

Ne Hacet vâsf-ı dildârı beyâna inceden ince

Niçin 'arz eyleyim hâli beyâna inceden ince

Bu bâğ-ı bî-vefâda berg-i gülden bahs eder bülbül

Zamîr gelse efgânı miyâna inceden ince

Güzel sevmek murâd eylerse bir 'uşşâk makdimden

Çeker kendine etrâfı nihânla inceden ince

Cihânda her biri mezzâkını zevk eylemiş gördüm

Hele âhdır kemâli yana yana inceden ince

Hakikat bezmine vâsıl olan merd-i sühandânın
O dildâra heveskârı bahâne inceden ince

Takılsa zencir-i zülf-i dil-ârâma dil-i ‘uşşâk
O nâ-kâmın bu nâ-kâmın nişâne inceden ince

Nazîfâ bâb-ı kesretten ferâgat eyle vahdet kıl
O vâdinin hümâ-vârı ziyâne inceden ince

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Nazîf Efendi Karamaniyü’l-asl olup Hâdım nâm mahalde tahsil-i ‘ulûm-ı ‘âliyye ve tekmil-i nusah-ı ‘ilmiyye eyleyip bin iki yüz kırk bir senesi Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bir kıt’a tadrîs rû’ûs-ı hümâyûnuna nâ’il ve ol veçhile sınıf-ı müderrisîne dâhil olmuştur. Mûmâ-ileyhin kelâm-ı mevzûn kabîlinden olarak bir kıt’a dîvân-ı matbû’ı vardır.

[Yahyâ Nazîm]

Beyt

Nazîm-âsâ nola garrâlonursam hüsn-i tab’ımla
Beğendirdim Neşâtî gibi bir üstâda eş’ârı

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yahyâ Nazîm Efendi ma’lûm-ı şeyh ü şâbb olan Şeyh Neşâtî Efendi (416) merhûmun şâkirdân-ı sâhip-’irfânından olup mahrûsa-i Edirne’de bin yüz otuz dokuz târîhinde ‘âzim-i dârûn-na’im olmuştur. Mûmâ-ileyh her ne kadar ashâb-ı nazm u sühandan ise de işbu bâlâda keşîde-i silk-i sûtûr olan beytinden başka eş’ârına zafer-yâb olunamamıştır.

[Ni’met Efendi]

Tarih

Bahr-i emvâc-ı kerem hazret-i Sultân Mahmûd
Lütfuna nisbet ile katre değildir deryâ

Eyledi Hazret-i Hakk ol şeh-i ‘âlî-bahta
Böyle bir dürr-i girân-mâye vezîri i’tâ

Kân-ı feyz-i güher ol âsaf-ı vâlâ-himemin
‘Ahd-i ‘adlinde suyun buldu umûr-ı dünyâ

Fâtihin türbe-i pür-nûruna ol kân-ı kerem
Tarafeyninde iki çeşme-i nev kıldı binâ

Rûh-ı magfûr-ı Ebû’l-fethe çü mûrg-i kudsî
Bu iki çeşme cenâhın ola uçmağa sezâ

Hakk bu kim mevki’ini buldu bu hayr-ı cârî
Nâ’il-i ecr ide bânîsini Hayy ü Dânâ

Evvel âbın içip ondan dedi Ni’met târîh
Maskem-i ‘ayn-ı atâ çeşme-i Ahmed Paşa

Nâzım-ı mûşârün-ileyh Ni’met Efendi bin yüz on iki târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup yüz kırk üç târîhinde tarîk-i tadrîse duhûl ile bir aralık silk-i müderrisînden ihrâc ve o sûretle kendisi bir müddet iz’âc olundukdan sonra tekrâr tarîk-i mezkûre dâhil ve ba’zı hıdemât-ı şer’iyyede bi’l-istihdâm husûsiyle Haremeyn müfettişliği hizmetine dahi nâ’il olarak yüz altmış sekiz târîhinde Galata Mevleviyetine ve ba’dehu mısır-ı Kâhîre Mevleviyetine ve biraz vakt mürûrunda Mekke-i mûkerreme Mevleviyetine nâ’iliyetle vâsıl-ı ser-menzil-i merâm ve bi’l-âhire Dârü’l-hilâfet ü’l- ‘aliyye kâdılığı pâyesini ihrâz eyleyerek bekâm olmuş ve yüz seksen üç târîhinde sâlifü’t-tercûme ‘Abdullâh Efendi’nin vefâtında ordu-yı hümâyûn kâdılığı me’muriyetine revnak-tırâz-ı i’tizâz kılınmış iken bin yüz seksen altı sâlinde medine-i Şumnu’da ni’met-i hayâtıdan dil-sîr ü zayf-ı mihmân-hâne-i cenâb-ı Rabb-i Kadir olmuştur. Mûşârün-ileyh nessâc-ı kârhâne-i ma’ânî-i ‘âlemin bir şâ’ir-i mu’ciz-beyânı olup haylice eş’âr-ı güzîdesi ve Dersa’âdet’te çeşme ve

mahâll-i (417) sâ'irde birçok tevârih-i pesendîdesi vardır. Atbâzârı nâm mahalde vâki 'çeşmede muharrer, nazm:

Âb-ı hayvân dolu dizgin girdi Atbâzârına

mısra'-ı bercestesi mûşârün-ileyhin eser-i kalem-i olduğu mervîdir. Hattâ çeşme-i mezbûrun bin iki yüz altmış dokuz senesi ta'mîr ve inşâsında bâlâsına yazdırılan tevârihin ebyâtı arasında mısra'-ı mezkûr dahi muharrer ve mastûrdur.

[Mehmed Na'îm]

Gazel-i Nâ-tamâm

Meylim ne gülistâna ve verd-i âledir

Kûy-ı behîşt-i yârda seyr-i cemâledir

Der h-âb seyr eden rûy-ı hoy-gerdesin seher

Der katre katre verd-i ter üstinde jâledir

Lâyık kapasa revzene dîde-i rakîb

Zîrâ harîm-i kasr-ı cemâle havâledir

Bir hoş nezâket ile Na'îm al ayağını

Meyli bu çarh-ı hile-gerin merk ü âledir

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Na'îm Efendi Dersa'âdet'te Kasımpaşa nâm mahalde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup muahharen mahrûsa-i Bursa'ya nakl u hicret ve bir müddet kazâzlık san'atıyla imrâr-ı vakt u sâ'at eyledikten sonra mahrûse-i mezbûre mahkemesi ketebesini silkine dâhil ve bin yüz altmış altı sâli hilâlinde dâr-ı na'ime müntakıl olmuştur.

[Na'îm]

Kıt'a

Matla'-ı mihr-i münîr-i hüsn ü ândır ruhların

Maşrık-ı şems-i tecellî-veş 'ıyândır ruhların

İki mehdîr gûyiyâ deryâ-yı nûra 'aks eder

Anda kallâş-ı tahayyür ahterândır ruhların

Nâzım-ı manzûme-i nâ-pesendi Na'îm Efendi cezîre-i Mora'da vâki' Arhos kasabası ahâlisinden olup tarîk-i tadrîse duhûl ile bir müddet Trapoliçe kazası niyâbetinde bulunduğu hâlde imrâr-ı evkât eyledikten sonra Dersa'âdet'e naklû hicret eyleyip bin yüz yetmiş târîhinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir.

[Ahmed Na'îm]

Gazel

Yine bir bûse kopardım kad-i şimşâdımdan
Yere değmez ayağım raks ederek şâdımdan

Bu kadar 'âşıkına lutf u mürüvvet çok şey
Hiç ümîd etmez iken gamzesi cellâdımdan

Bana keşf oldu bütün nûkte-i şî'r ü inşâ
Geçdi hep ma'ni-yi mevhûm benim yâdımdan
(418)

Öğretir 'ilm-i ledünn istese tab'ım Hızır'a
Kutblar gavs-ı Hak oldu benim irşâdımdan

Ders okutdukça ona hayr-du'â eyle Na'îm
Feyz buldum nefes-i Hamdî-i üstâdımdan

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Na'îm Efendi Medine-i Adana'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup nakdîne-i evkâtını tahsîl-i ma'ârifeye sarf ile Adana mütesellimi bulunanların kitâbet hizmetinde bulunarak ta'ayyüş etmekte iken bin iki yüz kırk yedi târîhinde medine-i mezbûre hazîne kâtibi bulunan Yûsuf Efendi nâm şahsı ba'zı sebebe nebnî hicv eylemiş olduğundan merkûmun igvâ ve ifsâdıyla Adana mütesellimi Hasan Paşa-oğlu Hâcî 'Ali Bey nâm kimse kendisini i'dâm ve ol veçhile dârû's-selâma i'zâm eylemiştir.

[Nef'î]

Gazel

Kâkül-i şeb-rengini ettikçe ol meh pîç ü ham
'Âşık-ı mehcûrına gelmek gerek bin derd ü gam

Hâline ben dâne-i dâm-ı dil-i şeydâ dedim
Vech-i ahsenle bize yüz vermedi ol gonce-fem

Gülşen-i dil o gülün cây-ı karârıder hemân
Bülbül-âsâ nice efgân etmeyin her subh-dem

Nükte-sencîde bulunmaz peyrev-i Nef'î bu gün
Reşk eder eş'ârına Bâkî olursa Muhteşem

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nef'î Efendi Erzurum ahâlisinden olup muahharen Şâm-
ı şerife 'azîmetle vâli konağında kitâbet hizmetinde bi'l-istihdâm güzârende-i subh u
şâmdır. Resûl mahlasıyla müte'ârifdir.

[Nakşî]

Târîh-i Cevher

Şâ'irânın cem' edip âsârını bi'l-imtihân
Yapdı bir mecmû'a-i ra'nâ Nazîf-i hoş-nûvis

Birbirine nakl ile âhâd u 'öşrât u miât
Heşt târîh oldu Nakşî işte bu beyt-i selis

Ne nefis oldu Nazîf Ahmed Beyin mecmû'ası
Oldu nev-mecmû'ası Ahmed Nazîfîn pek nefis

Nâzım-ı mumâ-ileyh şeyh Nakşî Efendi mahrûse-i Edirne’de nakş-bend-i ‘âlem-i vücûd olup tarikat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile iki yüz kırk târîhinde mısır-ı Kâhireye ‘azîmet ve bir müddet ikâmetle iki yüz dört senesi hilâlinde Kâhire-i mezbûre Mevlevî-hânesi meşihatine revnak-sâz-ı irşâd olmuştur.

[Abdürrezzâk]

Gazel

Görmem heves-i tûl-ı emel hîç serimde
Yok rişteye hayfâ ki güzergah güherimde

Geldikçe dü-ebrû-yı siyeh-tâbına cünbiş
Peykân-ı hadeng-i müjen oynar ciğerimde

Hayret-zedeyim şöyle ki kurs-ı meh ü hurşîd
‘Ayniyle bir âyîneye benzer nazarımda

Seyyâre-i tâli’de midir şîve-i nâ-sâz
Te’sîr mi yok bilmezem âh-ı seherimde

(419)

Bir dâğ da sen urma dil-i zârıma Nevres
Gel tesliyet etme beni vakt-ı kederimde

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdürrezzâk Efendi Kerkükiyü’l-asl olup Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala bir kıt’a tadrîs-i rû’ûs-ı hümâyûnuna nâ’il ve bi’l-âhire mevâlî-i devriyye sınıfına dâhil olmuş iken bin yüz yetmiş beş senesi şehir-i Şevvâlinde zebân-dırâzlık töhmetiyle Dersa’âdet’ten medine-i Bursa’ya nefy ü tağrîb olunup mahall-i mezbûre muvâsalatını birkaç gün mürûr eder etmez zuhûr-ı ecel-i nâgâh ile ‘âzim-i kurb-gâh-ı Cenâb-ı İlâh olmuştur. Mûmâ-ileyh ‘ilm ü kemâli zâhir bir şâ’ir-i mâhir olup vâdi-i şî’rde zâtına mahsûs tavr u edâsı ve zâde-i tab’ı olmak üzere müretteb bir kıt’a dîvân-ı belâgat-efzâsı vardır.

[Nevres]

Gazel

Müteyakkız eğer olmazsa dil-i ‘âkilimiz
Korkarım âhiri derd-i ser olur hâsılıımız

Özleriz ka’be-i ikbâle vüsûlî ammâ
Bir alay fazl u hüner rehzenidir hâilimiz

Geçti hadden elem-i minneti nev-câhânın
‘Akıbet havf ederim gayret olur kâtilimiz

Bize mümkün değil izhar-ı tarab ‘âlemde
Ki dem-â-dem hedef-i tîr-i cefâdır dilimiz

Gerçi ahmak gibiyiz sûret-i zâhirde velik
Hikmet-âmûz-ı Felâtündür en câhilimiz

Kalmadı kudretimiz râh-ı talebde meşye
N’edelim dâmen-i ikbâle irişmez elimiz

Dost sandıklarımız çıktı bütün bîgâne
Âh Nevres ki bin oldu bir iken müşkilimiz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nevres Efendi Bagdâd Valisi Esbak müteveffâ ‘Ali Rızâ Paşa’nın ‘utekâsından olup dâ’ire-i müşârün-ileyhde perveriş-yâfte-i ‘ilm ü kemâl olarak bir müddet kitâbet hizmetinde istihdâm olunup müşârün-ileyhin vefâtından sonra Dersa’âdet’e muvâsalat ve müddetcik hâriciye tahrîrâtı odasına müdâvemetle muahharen cânib-i Bağdâd’a ‘azîmet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin eş’âr-ı Fârisiyyesi Türkçe olan nazm ü güftârına gâlibtir.

[Mehmed Nevres]

Gazel

(420)

Bu şeb hülyâ-yı zülfün ile dili pür- pîç ü tâb ettim
Görünce tâ seher subh-ı cemâlin terk-i hâb ettim

Onup ruhsâr-ı âlin döndü çeşmim tâs-ı pür-hûna
Bezimde hûn-ı ekşimden dolu nûş-ı şarâb ettim

Yüz üzre mâ'il-i hâl-i ruhun sad yüz kadar varmış
Bir 'anber-sübha ile ben de bu yüzden hisâb ettim

Miyânın aldım âgûş-ı hayâle hayli eğledim
Ne ağıyâra haber verdim ne sana bir gazâb ettim

Değildir 'ârızî âl-i 'abânın şevki gönlümde
Ezel bezminde ben Nevres o bâba intisâb ettim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Nevres Bey Dervîş Paşa-zâde Mehmed Beyin sulbünden kasaba-i Beşiktaş'da bin iki yüz kırk bir sâl-i ferruh-fâlinde gehvâre-i zîb-i 'âlem-i şühûd olup isti'dâd-ı mâder-zâdı iktizâsınca tahsîl-i 'ilm ü kemâle sa'y u gayretle iki yüz elli târîhlerinde Enderûn-ı hümayûna çerâğ olmuş ve iki yüz altmış beş senesi hâne-i hâssa ta'bir olunan mahalle nakl ederek mesrûr u şîrîn-dimâg buyrulmuştur. Mûmâ-ileyh 'ulûm-ı 'Arabîyyeden behre-ver bir şâ'ir-i nevreside-eser olup fûnûn-ı Fârisiyyede dahi emsâl ü hem-sâlinde kâmil ve bâlâ-terdir.

[Nûrî Efendi]

Nâzım

Gülgüne-dân-ı 'ârız-ı yâr oldu gonce lîk
Kızdı kızardı gonce ki yüzler kızartmadı

Yüzler ağardırım der iken sâye-bahş olup
Sünbül açıldı zülfine yüzler ağartmadı

Nâzım-ı manzûme-i nâ-pesendi Tuman-zâde Nûrî Efendi cezîre-i Mora'da
vâki Anaboli nâm hısn-ı hasînde çehre-nümâ-yı 'âlem-i vücûd olup bin yüz seksen
iki târîhinde cezîre-i mezbûre re'âyâsı tarafından şârib-i şehdâbe-i şehâdet olmuştur.

[Nûrî Baba]

Beyt

Nûkhet-i zülfûn dilârâ şemmiden şeydâlanır
Gamı Mecnûn olsa 'âlem kâkülün Leylâlanır

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Nûrî Baba Efendi medine-i Ankara'da
defîn-i hâk-i 'ıtır-nâk olan Hâcî Bayram-ı Veli kuddise sırruhu'l-celî hazretleri
sülâlesinden Şeyh Halil Efendi merhûmun mahdûmu olup ecdâd-ı kerâmet-
mu'tâdından olan (421) müşârûn-ileyh Hacı Bayram-ı Veli hazretleri tarîk-i feyz-
refkine meyl ü sülûk ile şeyh ve mürebbisi bulunan Çerkes Mustafâ Efendi
merhûmun libâs-ı hilâfet i ba'de't-telbîs-i melâmiyyûnden olduğu hâlde güzârende
hûr u a'vâm iken bin iki yüz iki senesi hilâlinde 'âzim-i dârü's-selâm olmuştur.
Mûmâ-ileyhin şûh-meşreb 'âlî-neseb latîfe-gû bir zât-ı pâk-hû olduğu ve bir kıt'a
mürettep dîvânı mevcûd idüğü ba'zı taraftan rivâyet olunmuş ise de bâlâda
muharrer olan beytinden başka eş'ârına zafer-yâb olunamamıştır.

[Halil Nûrî]

Gazel

Cûy-ı vaslından içen bir katre su
Kevser ü tesnîmi etmez ârzû

Başım üstünde çevirse âsiyâb
Ben yine ağyâra etmem serfürû

Bûse va'd etti rakîbe nisbeten

Bâ'is-i devlet olur gâhi 'adû

Hüsnüne hatt vermemiş aslâ hâlel

Dikkat ettim rûy-ı yâre mû-be-mû

Zülfünü şem etmeğe kıldı heves

Nûriye bir başka sevdâ oldu bu

Nâzım-ı mumâ-ileyh vak'a-nüvîs Halil Nûri Bey 'Abdullâh Nâ'ili Paşa-zâde müteveffâ şâkir Beyin ferzend-i ercümendi olup meslek-i küttâba sülûk ile tezkirecilik ve rûz-nâmçecilik ve âmedcilik misillü ba'zı me'mûriyetlerde bulunduğu hâlde bir müddet imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra vak'a-nüvîslik hizmetine me'mûr ve ol veçhile güzârende-i eyyâm u şühûr iken bin iki yüz on üç sâlinde 'âzim-i dâr-ı sürûr olmuştur. Vefâtına müverrih Sürûrî Efendi merhûm işbu târîh-i latîf-i inşâd eylemiştir.

Mîr Nûrî medfenin Hak mehbitü'l-envâr ide Mûmâ-ileyh şi'r ü inşâda üstâd-ı yegâne bir şâ-ir-i bî-bahâne olup kendisinin bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı ve bir 'adet târîh-i letâfet-beyânı vardır.

[Nûri Paşa]

Gazel-i Nâ-tamâm

Dilimde dâğ-ı 'aşkın dilberâ damga-yı 'izzetdir

Serimde kâkülün sevdâsı cânâ kayd-ı rif'atdır

Nîgeh gül-rûya ser zânûya gerden zülf-i hoş -bûya

Dehen kend-i leb-i dildâra çok demdir ki hasretidir

(422)

Hevâ-yı istivâ-yı kâmetinle kavs olup kaddim

Sirişkim katr-ı mâi gözlerim şâkûl-i hayretidir

Nigâh-ı râgıbânen Râşidâ kâlâ-yı Nûriye
Sipih-r-i atlasa sûz-efgen-i reşk-i melâletdir.

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nûri Paşa bin yüz yetmiş üç târîhinde medine-i ‘Antep’te tâbende-i çeşm-i vücûd olup mecbûl olduğu rüşd ü zekâ iktizâsınca yirmi yaşına kadar ekser ‘ulûm ve fûnûnı ber-vech-i kemâl-istihsâl vasiyet-i fazîlet ü hüner ü ma’rifeti mesâmi’i sığâr u kibâre îsâl eyleyerek etvâr u mişvârı nezd-i devletde makbûl olmuş olması cihetiyle bâ-rütbe-i mîr-i mîrânî-i ‘Antep mutasarrıflığı ‘uhdesine tevcîh ve devletce kadr ü meziyyeti terfi’ ve tenvîr kılınmış iken mütercim-i kâmûs ‘Âsım Efendi merhûmun târîhinde munfasılan beyân ve tasrîh olduğu üzre ‘Antep civârında bulunan vülât ve mutasarrıfın tarflarından kendine türlü türlü ifk ü iftirâ ve taraf-ı zî-şeref-i saltanat-ı seniyyeye bî-hilâf vukû’ bulan inhâya binâen hakkında sâdır olan fermân-ı kazâ-cereyân iktizâsınca yirmi sekiz yaşında i’dâm olunup ol sûretle dâr-ı bekâyı hırâm eylemiştir. Mûmâ-ileyhin Dersa’âdet ve memâlik-i mahrûsa-i şâhânede zîver-i zebân-ı hânendegân olmuş nice nice dilkeş ve musanna’ şarkıları olduğundan başka bir kıt’a dîvânı dahi vardır.

[Mustafa Nûri]

Gazel

Âh etti kâkül-i dildâra bir ben bir gönül
Şâne-veş olmaktadır sad-pâre bir ben bir gönül

İntizâr-ı vuslat-ı dilber ile şeb-tâ-seher
Kalmışız bî-tâkat ü bî-çâre bir ben bir gönül

Devr eder vâdî-i ‘aşkı yine merkezde mukîm
Bu revîşkde benzedi pergâre bir ben bir gönül

Gördü nazm-ı Râşidi çün bülbül-âsâ başladı
Gülşen-i tanzîrde güftâre bir ben bir gönül

Bir gül-i ra'nâ için gülşen-sarâ-yı dehrde
Nûrî yâ uydu hezâr-ı zâre bir ben bir gönül

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mustafa Nûri Efendi şehri'l-asl olup tarîk-i tedrîse dâhil ve bin iki yüz altmış bir senesi Mekke-i mûkerreme mevleviyetine nâ'il olarak(423)cânib-î Hicâza 'azîmet ve hitâm-ı müddet-i hükûmetle Dersa'âdet'e 'avdetinde esnâ-yı râhda vâki Kasir nâm mahalde dâr-ı bekâya nakl ü rihlet eylemiştir. Bir kıt'a dîvânçesi vardır.

[Mehmed Nûri]

Târîh-i Tâm

Tayyibe-i tayyibeden oldu Hâric matrûd
Vahîd-i 'asr emîn-i defter oldu

Târîh-i Tâm

Atıldı rûh-ı Helvâyî Dede tob gibi cennâta

Târîh-i Mu'cem

Hû dedi Kaygusuz oldu 'âzim-i dâr-ı cinân

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi el-hâc Mehmed Nûri Efendi Dersa'âdet'te Fâtih Sultân Mehmed Hân hazretleri câmi'-i şerîfî civârında vâki ism-i şerîflerine mensûb câmi'-i şerîf cenbinde defîn-i hâk-i 'ıtır-nâk olan Emir Buhârî 'aleyhi ralmetü'l-Bârî hazretleri evlâd-ı inâsından metrûk başmuhâsebe kaleminin serhalifesi ve tarîkat-i 'aliyye-i Mevleviyyenin ser-firâz u güzîdesi müteveffâ Mehmed Tayyib Efendi'nin ferzend-i hired-mendi olup الولد سترابيه sırrına mazhariyetle tarîkat-i 'aliyye-i mezkûre dervîşân ve muhibbânı silkine dâhil ve zamân-ı meserret-ıktırân-ı cenâb-ı Selim Hân-ı Sâlisde Aksaray'da karakol-hâne civârında vâki zevâyâ-yı Nakşîyyeden Oğlanlar tekkesi ismiyle ma'rûf olan dergâhın meşîhati

cihetine nâ'il olmuş ise de muahharen cihet-i mezkûrî âhara kasr-ı yed eylemiştir. Bir miktâr tevârîh-i güzîdesi vardır.

[‘ Osmân Nûrî Paşa]

Gazel

Pek nâdimim ifşâ-yı melâl eyledigimden
Ol gonceyi dil-teng makâl eylediğimden
(424)

Terdir gözüm ümmîd ile hâlâ ki sirişkim
Pâşîde-i dâmân-ı visâl eylediğimden

Hâlis diyerek gördü sezâ sikkeye cânân
Nakd-i dilimi ‘aşk ile kâl eylediğimden

Celb etmeğe mahbûbı yeter nüsha-i şî’rim
Her beytini bir sihr-i helâl eylediğimden

Rahm eyledi hûn-ı diline Nûrî o fettân
Hasretle gözüm yaşını âl eylediğimden

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘ Osmân Nûrî Paşa Diyârbakır’lı Şeyh-zâde müteveffâ İbrâhim Paşa’nın mahdûmu olup mukaddemâ cânibi Bağdad’a ‘azîmet ve birçok vakt ikâmetle Bağdad Valisi esbak ‘Ali Rızâ Paşa merhûmun himmet ü iltimâsiyle ‘uhdesine rütbe-mîr-i mîrânî bi’t-tevcîh müteveffâ-yı müşârün-ileyhin vefâtından sonra Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala iki yüz altmış dört senesi Urfa sancağı ve iki yüz altmış altı senesi Kars sancağı ve ba’dehu Muş kazası ve muahharen Mardin sancağı kâymakâmlığına me’mûr ve ta’yîn buyrulmuştur. Mûmâ-ileyhin dîvânçe olacak miktâr eş’ârı vardır.

[‘Osmân Nûrî Efendi]

Gazel

Gülzâr-ı vasla zîb-i gül encümen

Deşt-i firâka lâle vü sünbül çemen

Söktü kabâ-yı gülten idrîs-i rûzigâr
Anlamaz oldu hulle-i ‘adni söken diken

Olur hazîz dûzâha ‘hammâletü’l-hatab’
Şehrâh-ı pâk-i yâr-ı Hudâ değen diken

Ağyâr yâre kec-nigeh etmiş dü-çeşmine
Tîr-i nigâhı olsun ki dâğzen diken

Ey mâh oldu Nûri-i bîmâr hicrîne
Her şeb nukûş-ı pister-i h-âb vatan diken

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Osmân Nûrî Efendi eshâm muhâsebesi ketebesinden Mehmed Emîn Efendi’nin sulbünden Dersa’âdet’te bin iki yüz yirmi dokuz senesi hilâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup sehm kalemine bir müddet müdâvemetle muahharen tarîkat-i ‘aliyye-i Üveysiyyeye sülûk ederek iki yüz altmış bir sâlinde bezzâzistânda vâki mübâya’a kitâbetine me’mûr ve ta’yîn kılınmıştır. Mûmâ-ileyh muhibb-i âl-i ‘abâ bir şâ’ir-i şî’r-âşinâ olup muahharen mürebbîsi tarafından kendisine Şemsî mahlası verilmiş olduğundan mahlas-ı (425) mezkûr ile dahi ba’zı eş’ârı vardır.

[‘Abdülkerim Nûrî]

Târîh

Hazret-i ‘Abdûlmecîd Hânın ‘ulüvv-i himmeti
Etdi müstağrak cihânı bâ-husûs sûr-ı Hıtân

Vasf olunmaz sûr-ı nevdir hem dahi mümkün değil
Böyle bir sûr-ı hümayûn görmedi çeşm-i cihân

Hamdülillâh kıldı ihyâ sünnet-i peygamberi

Sûr-ı nev olsun hümâyûn şâh-ı devrâna hemân

Bendesî Nûrî dedi sad-şevkle târîhini

Bârekallâh oldu zîbâ sünnet-i şehzâdeğân

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdülkerim Nûrî Efendi medine-i Isparta’da bin iki yüz yirmi dört senesi hilâlinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup tahsil-i ‘ulûm-ı ‘âliyye eylemek ârzûsuyla iki yüz kırk üç senesi Dersa’âdet’e bi’l-muvâsala Aksaray’da Horhor nâm mevki’de vâki medresede hücre-güzîn-i ikâmet olduğu hâlde bir miktâr tahsîl-i ‘ulûm-ı ‘Arabiyye eyledikten sonra bir müddet şeyhülislâm-ı esbak Kadî-zâde Tâhir Efendi’nin kethudâlık hizmetinde ve ba’dehu üç sene müddet dahi Sultân Bâyezîd Hân-ı Velî hazretleri câmi’-i şerîfî evkâfı kâymakâmlığı hizmetinde bi’l-istihdâm muahharen tarîk-i tadrîse dâhil ve Beşiktaş kazası niyâbeti hizmetine nâ’il olmuştur. Haylice eş’ârı ve güftârı vardır.

[Osmân Nûrî]

Gazel

Lebleri gonca misâli ruhları güldür bana

Dahi ol serv-i revânın saçı sünbüldür bana

Gâhice ol meh bize şarkı okur bin nâz ile

Gülsitân-ı ‘âlem içre sanki bülbüldür bana

Aldı gönlüm bir perî kim bende bilmem n’olduğum

Gayrı sabr etmek bu çevre çok tahammüldür bana

Bağlamışdır sihr-i zülfiyle o rütbe gönlümü

Eylemez zincir bana kâr bend kâküldür bana

Nûri yâ bâde ‘arak nûş etmezem şimdengerü
Öyle bil kim sevdiğimin lebleri müldür bana

Nâzım-ı mumâ-ileyh Osmân Nûri Efendi Dersa’âdet’te bin iki yüz otuz târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup peder-mânde olan dükkânında mürekkebcilik san’atıyla meşgûl olduğu hâlde tahsîl-i ma’ârifeye dahi sa’y u gayret eyleyip tabî’at-ı şî’riyyesi iktizâsınca mukaddemâ nazm-ı güftâr ile bir müddet tevaggul eylemiş ise de muahharen (426) terk-i gâ’ile-i eş’âr eylemiştir.

[Nihâd Bey]

Gazel

Cûlarla kûhsârda çağlardı kûhken
Zann etme kendi kendine ağlardı kûhken

Şîrînim acı sözlerini eyledikçe yâd
Zincir-i eşke dağları bağlardı kûhken

Bâzâr-ı derd-i ‘aşkda her bâr kârını
Nakdine-i sirişk ile sağlardı kûhken

Dağlarca yâr için elemi var iken yine
Nâr-ı elemle gönlünü dağlardı kûhken

Kûh-ı belâda ben dahi giryân idim Nihâd
Zann etme kendi kendine ağlardı kûhken

Nâzım-ı mumâ-ileyh Nihâd Bey Şerîf Paşa-zâde sâlifü’t-tercûme Sa’id Siret Bey merhûmun sulbünden bin iki yüz on dört târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup mukaddemâ bir müddet dîvân-ı hümayûn kalemine devâm ve muahharen mısır-ı Kâhire cânibine ‘azîmet eyleyip bir vakt hizmet-i kitâbetde istihdâm ile bi’l-âhire ihtiyâr-ı tekâ’üdi eyleyerek Kâhire-i mezbûrede gûşe-gîr-iistirâhat ve bir vakt mürûrunda Mekke-i mükerrremeye ‘azîmetle birkaç sene müddet peygûle-güzîn-i

mücâveret olduktan sonra Kâhire-i mezbûreye ‘avdet ve bir müddet ikâmet ile iki yüz altmış senesi Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip sâniye rütbesine nâ’il ve zirâ’at meclisi a’zâsı sınıfına dâhil olmuştur. Mûmâ-ileyh bezle-gû bir şâ’ir-i hade-rû olup dîvânçe olacak kadar eş’ârı ve hezl-gûne bir miktâr güftârı vardır. Tahzîr sığârdan ve kibârdan kendisiyle ülfet ve ihtilat etmemiş ve belki kazâen bir mahalde kendine âşinâlık eylemiş olanlardan bir nev’ hicv ü zemmine veyâhût bir sûretle şe’âmet-i kademine uğramamış ferd-i âferîde kalmamıştır. Binâen-’aley;

تسبح يا لمعدي خير من ان تراها طامعي ضئيلة

tercüme-i hâli melâmet-encâmı kılınmıştır.

[Hasan Niyâz Dede]

Gazel

Perîşân eyleyen ‘aklını zülf-i müşg-nâbındır
Hücûm-ı leşker-i hattınla dil bir rahne-yâbındır

Hayât-ı sermedî-i Hızırî reşk etmez dil-i teşnem
Şehîd-i gamze-i dildüz çeşm-i mest-i h-âbındır
(427)

Dahîl-i halka-i ‘uşşâk olalı bu dil-i nâçâr
Sarây-ı nâz-ı cevrinde serim senin rikâbındır

Çekildi safha-i ruhsarına hatt-ı siyeh ey şâh
Var ise ‘âşık-ı bî-dillere kat’î cevâbındır

Niyazî lutf ile bir demde şâdân eyle gel yoksa
Hamûl-ı cevri gibi pâyan u zulm-i bî-hisâbındır

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hasan Niyâz Dede medine-i Konyâ’da sikke-pûş-ı hânkâh-ı vücûd olup Mevlevî-zâde olması cihetiyle tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye sülûk ederek bi’l-âhire Dersa’âdet’e hicret ve Yenikapı Mevlevî hânesinede tekmîl-i

lâzıme-i hizmet eyleyip dergâh-ı mezkûrda hücre-nişîn-i ‘uzlet olduğu hâlde bin iki yüz sekiz târîhinde dâr-ı bekâya nakl u rihlet eylemiştir.

[Mehmed Niyâzî]

Gazel

Tal’at-i dildâre hayli intizâr ettim bu şeb
Subha dek fikr-i visâli ihtiyâr ettim bu şeb

Mâcerâ-yı hicrî tafsîl eyleyip cânânıma
Bahs-i ‘aşkı ‘âdet üzre ihtisâr ettim bu şeb

Subha dek sûz u güdâz-ı hâl-i ‘anber-bû ile
Dildeki nakş-ı nihânı âşikâr ettim bu şeb

Nâle-senc-i dürr ü verd-i ‘âriz-ı dilber olup
Gülşen-i imkânda teşvîk-i hezâr ettim bu şeb

Eyleyip ben de Niyâzî fehm-i eş’âr-ı selis
Meyl-i tanzîr-i Fehîm-i rûzigâr ettim bu şeb

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Niyâzî Efendi Karahisar-ı şarkî nâm mahalde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin iki yüz kırk sekiz senesi Dersa’âdet’e bi’l-vusûl vûkelâ-yı fihâm-ı saltanat-ı seniyyeden ser-’asker müsteşârı sabık Mazlûm Beyin kitâbet hizmetinde bulunduğu esnâda himmet-i müşârün-ileyh ile iki yüz altmış bir senesi Hacelik rütbesine nâ’il ve iki yüz altmış sekiz senesi evâhîrinde cânib-i Mısra müntakıl olmuştur.

[Mehmed Niyâzî Efendi]

Müstekarr olmaz dil-i ‘uşşâkda her yâr yâr
Müstakildir yârim ammâ gâh olur agyâr yâr

Ey gönül kâm-ı cihân ister isen matlab-res ol
Hâk-i pâ-yi yâre ‘azm et durma çok yol var var

Pek de kurbiyyet tedârik eyleme cânın yakar
Âteş-i meşreb yedinde dâ'imâ oynar nâr

Hâtır-ı agyârı âbâd etmeden eyle hazer
İncidirmiş dârını ta'mir eden mi'mârı mâr

(428)

Bâg-ı tab'ında Niyâzî nazm ile etme figân
Bâd-ı sarsar-veş harâb eyler imiş gülzârı zâr

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Niyâzî Efendi Karahisâr-ı sâhip nâm kasabada mütevellid olup ibtidâ Sivrihisâr'da ve muahharen medine-i Konyâ'da bir müddet tahsîl-i 'ulûm-ı 'aliyyede bulunup tekâmîl-i nüsah-ı 'ilmiyye eyledikten sonra ki bin iki yüz altmış üç senesi hilâlinde Dersa'âdet'e muvâsalat eylemiştir.

[‘Abdülhalîm Neyyir Dedel]

Gazel

Nigâhı iltifât-ı âşinâ bilmezmiş öğrettim
Eline tığ verdim merhabâ bilmezmiş öğrettim

Olup dîvâne vü üftâde bir şûh-ı sitem-kâre
Ser-i şûrîdeme seng-i cefâ bilmezmiş öğrettim

O rütbe lâgar-ı 'aşkım ki bir demde hayâl-âsâ
Delîl oldum reh-i yârı sabâ bilmezmiş öğrettim

Yeniden dağlar ile eyledim ser-tâ-kadem mecrûh
Dil-i sad-pâreye şimdi devâ bilmezmiş öğrettim

Düşüp mestâne zülf-i müşgbârın eylerim teşmîr
Dil-i sergeşteye bûy-ı safâ bilmezmiş öğrettim

Olup rûmâl-i iksîr-i gubâr-ı dergeh-i Hünkâr
Hele bî-çâre Neyyir kimyâ bilmezmiş öğrettim

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdülhalîm Neyyir Dede Dersa’âdet’te tâbende-i ‘âlem-i şühûd olup tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile Galata Mevlevîhânesi post-nişîn-i irşâdî Şeyh Gâlib Dede merhûm zîr-i terbiyesinde bulunduğu hâlde tekmîl-i hizmet ve müteveffâ-yı müşârûn-ileyhin vefâtından sonra seyr ü seyâhat tarîkiyle Rumeli cânibine ‘azîmet eyleyip Yenişehir Fenarda kâ’in hânkâh-ı Mevleviyyede hücre-nişîn-i ikâmet iken bin iki yüz on beş senesi hilâlinde şem’-i ‘ömrü bâd-ı hazân-ı mevt ile mürde ve vücûd-ı nâdirü’l-mevcûd zîr-i hâk-i siyehde pejmûrde olmuştu.

[Ahmed Neylî]

Gazel

Hengâm-ı visâl ‘âkıbet ağyâre de kalmaz
Encâma irer mevsim-i gül hâre de kalmaz

Bir şühun olur ol dahi dermânde-i ‘aşkı
Etdikleri ol şâh-ı sitemkâre de kalmaz

Çok kûhken-i ‘aşkın erişdi sere kârı
Kûhsâr-ı belâda dil-i bî-çâre de kalmaz

Ağyârın eder hâne-i ümmîdini rûşen
Bir gece o meh ‘âşık-ı âvârede kalmaz

(429)

Bir gün tükenir nâle-i bûlbûl dahi Neylî
Encâma erer mevsim-i gül hâre de kalmaz

Nâzım-ı müşârun-ileyh Ahmed Neylî Efendi İstanbul kadısı sâbık müteveffâ Mirzâ-zâde Mehmed Efendi'nin sulbünden bin seksen dört târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz dokuz târîhinde tarîk-i tadrîse duhûl ile ber-muktezâ-yı resm-i mu'tâde nice nice medâris-i müessesede rahle-zîb-i ifâde olarak yüz yirmi dokuz târîhinde İzmir kazası Mevleviyetine nâ'il ve yüz otuz dokuz târîhinde mısır-ı Kâhire Mevleviyetine ve yüz kırk dört târîhinde Mekke-i mükerreme Mevleviyetine vâsıl ve yüz kırk dokuz Anadolu sadâret-behiyyesine nâ'iliyetle sudûr-ı 'izâm silkine dâhil olduktan sonra yüz elli dört târîhinde mukaddem ve yüz altmış târîhinde muahharen olmak üzere mükerreren Rumeli sadâret-i celilesine revnak-bahş-ı fazl u kemâl buyurulmuş iken müddet-i mu'ayyenesini tekmîl etmeksizin ba'zı mertebe münharifü'l-mizâc olmuş olduğundan kendisine müdâvât ve 'ilâc eylemek kasdıyla makâm-ı sadâretten isti'fâ ve yirmi gün mürûrunda ki bin yüz elli bir senesi şehr-i Rebi'ü'l-âhiresinde 'azm-i gülgeşt-i me'vâ eylemiştir. Vefâtına Şeyhülislâm 'Âsım Efendi merhûm işbu târîh-i garrâyı tarh ve inşâd eylemiştir.

Mirzâ-zâde Ahmed Neylî sahn-ı firdevsi eyledi mesken
Mütercim-i müşârun-ileyh a'lem-i 'ulemâ ve a'zam-ı eshıyâ bir fâzıl-ı bî-hemtâ olup
'ulûm-ı 'Arabıyyeye dâ'ir haylice tasnîfât ve te'lifâtı ve nice nice kütüb-i nefîseye
hâşiye-i selîsü'l-ifâdâtı ve kütüb-i dıkhıyyeye müte'allık altmış 'adet hayrât-ı
'amîmetü'l-berekâtı olduğundan fazla bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı ve Sâlim
Efendi tezkiresinde dahi ba'zı eş'âr-ı letâfet-beyânı vardır.

HARFÜ'L-VÂV

[Vâsık Efendi]

Sen oldun mebd-e'-i mecmû'-ı âlem yâ Resûlallâh

Ki sensin bâ'is-i îcâd-ı 'âlem yâ Resûlallâh

(430)

Recâ-yı mağfiretle yüz sürüp geldim bu dergâha

Siyeh-rû Vâsık-ı âşüfte-hâlim yâ Resûlallâh

Nâzım-ı mumâ-ileyh İbrâhim Vâsık Efendi sâlifü't-tercûme Eğrikapılı Râsim Efendi'nin birâderi olup 'ilm-i hatla me'lûf ve Yatağan Câmi'i İmâmı denmekle ma'rûf olduğu hâlde bir müddet imrâr-ı evkât eyledikten sonra bin yüz altmış sekiz

sâlinde cânib-i Hicâza ‘azîmet ve ‘avdetinde esnâ-yı râhda kâ’in Antakya nâm memleketde dâr-ı bekâya rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyh ahlâk-ı hasene ve etvâr-ı müstahsene ashâbından olup Tuhfetü’l-hattâtîn nâm tezkirede dahi tercüme-i hâli ve ba’zı eş’âr-ı rengîn-me’âli mastûr ve mukayyettir. Garîbe sadr-ı esbak Şehîd ‘Ali Paşa merhûmun Egrikapı dâhilinde kâ’in ihyâ-gerdesi olan Çınarlıçeşme mescîd-i şerîfinin binâ ve inşâsına bed’ ü mübâşeret olunduğu esnâda müşârün-ileyhin Nemçe devleti hükûmeti dâhilinde vâki Varadin muhârebisine me’mûriyeti vukû’uyla mahal-i mezkûre ‘azîmet edecekleri akşam mescid-i mezkûr civârında defîn-i hâk-i ‘ıtır-nâk olan Ebû Zer-i Gıfârî radiya ‘anhü’l-Bârî hazretlerini ‘âlem-i menâmda bi’l-müşâhede kendileri türbe inşâ ettirilmesini müşârün-ileyhe îmâ buyurmalarıyla bin yüz yirmi sekiz sâlinde türbe-i şerîf-i mezkûrun emr-i inşâsı rehîn-i hitâm olarak nazm:

Bu kabri eyledi ihyâ şehîd ‘Ali Paşa, târîhini mütercim-i mûmâ-ileyh ‘âlem-i ma’nâda tanzîm eyleyip sene-i merkûme şehr-i Şa’bân-ı mu’azzamında müşârün-ileyhin şehîden vukû’ bulan irtihâli ya’nî kendisinin şehâdetinden mukaddem târîh-i mezkûrun sünûh eylemesi ahvâl-i garîbe ve tesâdüf-i ‘acîbe nev’inden olması takrîbiyle vak’a-i muharrere mûmâ-ileyhin tercüme-i hâline zeyl ü ‘ilâve olundu.

[Ahmed Vâcid]

Gazel

Dâl etti beni kaşı kemânım demiş oldum

Nâl etti teni mûy-miyânım demiş oldum

Dar etti benim başıma dünyâyı o demde

Cevr etme bana hokka-dehânım demiş oldum

Meclisde boyun eğdi sükût eyledi dilber

Bir kere salın serv-i revânım demiş oldum

(431)

Kasd eylemeğe hâzır imiş cânıma hayfâ

Sevdim seni ey rûh-ı revânım demiş oldum

Yârin bana Vâcid bilirim cevri nedendir
'Afv it suçumu gayrı a cânım demiş oldum

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Vâcid Efendi Bilanlı el-hâc Mustafâ Paşa'nın silâhdârı müteveffâ el-hâc Mehmed Ağa'nın sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz kırk bir senesi kadem-nihâde-i mehd-i vücûd olup iki yüz elli dört senesi dîvân-ı hümâyûn kalemi şâkirdânı ve iki yüz elli beş senesi mekteb-i Ma'ârif-i'adliyye mülâzımânı sınıfına bi'l-ilhâk üç dört sene müddet mekteb-i mezbûra devâm eyleyerek bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyye tahsîl eyledikten sonra tekrâr kalem-i mezbûra ric'at ve bir müddet dahi kalem-i mezkûre mülhak mühime odasına müdâvemetle iki yüz altmış dört senesi bi'l-istihkâk Hacelik rütbe-i refi'asına nâ'il ve sene-i merkûme hilâlinde meclis-i Ma'ârif-i'umûmiyye ketebesini sınıfına dâhil olmuştur. Mûmâ-ileyh müstakîmü'l-etvâr bir şâ'ir-i pesendîde –güftâr olup kendisinin bir miktâr eş'âr u târîhi vardır. Cânib-i Eflak da vâki Yergöki nâm memleketi iki yüz yetmiş sâl-i zafer-iştîmâlinde 'asâkir-i nusret-me'âsir-i şâhâne harb ü darb ile Rusyalıdan zabt u teshîr eylediklerine dâ'ir mûmâ-ileyhin rakam-zede-i kalemi olan nazm: Yergökiyi bed-'adûdan aldı himmetle cüyüş mısra'-ı târîhi teberrûken tercüme-i hâli zeyline sebt ü tahrîr olundu.

[Ahmed Vâsıf]

Kıt'a

Rûz u şeb çekdiğim meşakkatler
Gayre oldu netîce-bahş-ı merâm
Nahl-i 'irfânı gars eden ben idim
Sâha-i dehrde nice eyyâm
Vakti geldikde bâr verdikde
Kıldı agyârı hayf şîrîn-kâm

Nâzım-ı dîvân-ı serbülendi re'îsül-küttâb Ahmed Vâsıf Efendi Bağdadiyü'l-asl olup mukaddemâ Van ve Kars ve Halep câniblerine birçok zamân ikâmetle tahsîl-i hüner ü ma'rifet eyleyip muahharen Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala ba'zı küberânın

kitâbet hizmetlerinde (432) bulunarak rütbe-i Hâcegâniyi bi'l-ihraz âmedî odası hulefâsı sınıfına dâhil ve bir müddet oda-i mezbûre müdâvemetden sonra mevkûfât kalemi hâceligine ve ba'dehu küçük ruznâmçe hizmetine ve bir aralık metrûk kalyonlar kitâbetine ve bir vakitten sonra Anadolu muhâsebeciligine ve bin iki yüz iki târîhinde metrûk baş muhâsebe hâceligine ve birkaç def'a dahi tekrâr Anadolu muhâsebeciligine nâ'il olmuş ise de ol vakte göre menâsıb-ı mezkûre çendân idâre-i hâle medâr olamadığından ekser evkâtı fakr u fâka ile hebâ ve kendisi vak'a-nüvislikle varak-gerdân-ı sahâyif-i subh u mesâ olmakda bulunup o esnâda ba'zı ashâb-ı garazın ifsâd u igvâsına mebnî Midilli cezîresine nefy ü iclâ ve mahal-i mezbûre kable'l-azîme 'afu u itlâkî karîn-i müsâ'ade-i şehinşâh-ı kerem-fermâ buyurulmuş olduğundan tekrâr sâlifü'l-beyân Anadolu muhâsebeciligine ve müddet-i kalile zarfında sâniyen metrûk baş muhâsebe hâceligine ve bir sene tekmîlinde büyük rûznâmçe mansıbına nâ'iliyetle bekâm ve bir-müddet mürûrunda tevki'î-i dîvân-ı hümayûn me'mûriyetine revnak-tırâz-ı ihtîşâm buyurulduktan sonra ba'de'l-înfisâl tekrâr rûznâmçe-i kebîr mansıbında bir müddetciik istihdâm olunup iki yüz yirmi senesi evâsıtında makâm-ı vâlâ-yı riyâsete ku'ûd ve bir buçuk sene miktârı emr-i riyâseti idâreye 'adîmü'l-iktidâr olmuş olmasıyla riyâseti mezkûreden ma'zûl ve sinîn-i 'ömrü hadd-i seb'îne mevsûl olduğu hâlde rûh-ı pâki 'âzim-i dâr-ı cinân olup civâr-ı Hazret-i Hâlidde vâki Vâlide Sultân Mektebi haziresinde muntazır-ı rahmet-i Cenâb-ı Mennân olmuştur Müşârûn-ileyh ifâdesi hûb bir 'adet târîh-i mergûb tanzîmine muvaffak olmuştur. Eş'ârı mürûr-ı ezmine ile kazâ-zede-i rûzigâr olmuş olduğundan hiçbir gazel ve diğer eserine dest-res olunamayıp vak'a-nüvislik (433) me'mûriyetinde infisâlinde silk-i nazma keşide eylediği işbu kıt'a-i latîfi teberrûken tezkire-i 'âcizîye sebt ü tahrîr olunmuştur.

[Enderûnî Vâsıf]

Gazel

Mürg-i dil sayd olacak mertebe ahmak değil a

Halka-i zülf-i siyâhı o bütün tak değil a

Bu nasıl bûs idiş ey sûfi –i nasir ceste

O büt-i gonce-femin gerdeni kaymak değil a

Ne kırarsın ikide bir de benim hâtırımı
Gönlüm ey tıfl-ı ziyânkâr oyuncak değil a

Seyr edip raks u hırâmın nice azmaz sofi
Gören ey meh seni oynar bile azmak değil a

Dâsitânım niçin ısgâdan ibâ eylersin
Kıssa-i ‘aşkdır âvâze-i laklak değil a

Zînet-i câme değil hüsn-i edâdır matlûb
Mîvedir lâzım olan nahlde yaprak değil a

Gönlün olursa da olmazsa da vasla sagol
Vâsıfın sana recâ etmesi mutlak değil a

Nâzım-ı mumâ-ileyh Enderûnî Vâsıf ‘Osmân Bey Bostancıbaşı müteveffâ Arnavut Halil Paşa’nın akrabâsından olup müddet-i medîde Enderûn-ı hümayûnda hıdemât-ı seniyyede bi’l-istihdâm muahhîran müstevfi-i nânpâre ta’yînle çerâğ u bekâm buyrulup hânesinde gûşe-gîr-i ikâmet iken bin iki yüz kırk târîhinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin matbû’ bir kıt’a dîvân-ı eş’ârı vardır.

[Mehmed Vâsıf]

Gazel

Reh-i ‘aşka gidenler başına derd ü belâ almış
Bu yolda ser verenler yârini bâd u hevâ almış

Dilenmiş göz göz olmuş tîr-i müjgânıyla ten gûyâ
Açılmış hâne-i deycûra revzen rûşenâ almış

Dökülmüş rûyına gîsûları baş gösterip her mû
Gidilmez şehr-i hüsne şimdi onu ejderhâ almış

Olur mu bîkr-i neş'e hiç zâ'il bezm-i 'âlemde
Demiyle pîr-i meyden duht-ı rez pek çok du'â almış

Demiş nabzım tutup dil-hastesine ol tabîb-i nâz
Sıcağım geçmiş ammâ Vâsıfım berd-i cefâ almış

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Vâsıf Efendi mahrûse-i Bursa'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup fenn-i kitâbetde ba'zı mertebe behresi olmak mülâsebesiyle Bursa mu'acelât nezâreti dâhilinde hizmet-i kitâbetde istihdâm ile güzârende-i şühûr u a'vâmdır.

(434)

[Mehmed Vâkîf]

Beyt

Zebân-ı hâme-i Vâkîf güher-feşânlık eder
Bu gûne bir gazel-i âbdâr anıldıkça

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Vâkîf Efendi mahrûsa-i Bursa'da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-i tedrîse duhûl ile güzârende-i eyyâm u şühûr iken bin yüz otuz yedi târîhinde 'ısr-i fenâdan semt-i bekâya mürûr eylemiştir. Bâlâda muharrer olan beytinden başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[Seyyid Yahyâ Vâkîf]

Beyt

Gülşen-sarây-ı tab'ına gülçîn-i kâm olur
Hep gülbün-i muhabbeti Vâkîf diken dürüst

Nâzım-ı mumâ-ileyh Seyyid Yahyâ Vâkîf Efendi şâ'ir-i mâhir 'Abdurrahîm Efendi merhûmun veled-i sâhip-hiredi olup tarîk-i tedrise duhûl ile bir müddet kassâm-ı 'askerî hizmetinde bi'l-istihdâm tekmîl-i devr-i medâris eyleyip Haleb-i şehbâ Mevleviyetine mazhar ve muahharen Dârü'l-hilâfet ü'l-'aliyye hükûmeti dahi kendine mukadder olduktan sonra nazar lafzı târîhinde ki bin yüz elli sâlinde dâr-ı

bekâya ‘azm ü sefer eylemiştir. Mûmâ-ileyh dakâyık-ı şî’re vâkıf bir şâ’ir-i sâhip-ma’ârif olup tercüme ve âsârı Sâlim Efendi tezkîresinde dahi mAstûr ve mezkûrdur.

[Ahmed Vecdî Ağa]

Beyt

Kemâlin feyz almış câhile ‘arz eyleme Vecdî

Sana sonra kaderde ‘arz-ı rûy-ı infi’âl eyler

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Vecdî Ağa cezîre-i Mora’da kâ’in Gördes nâm serhadd-metinde bir imâm-ı benâmın necl-i asîli olup bir müddet müezzinlik hizmetinde bulunarak imrâr-ı subh u şâm eyledikten sonra terk-i memleket eyleyip Dersa’âdet’e muvâsalat ve kitâbet tarafına meyl ü râğbetle Şehîd ‘Ali Paşa ve Dâmâd İbrâhîm Paşa merhûmlara kesb-i münâsebet ü husûsiyet ederek bir aralık mîr-i bevvâbîn-i dergâh-ı ‘âlî ağavâtı silkine dâhil olmuş ise de medâr-ı feyz olacak mertebe bir mansıb ve me’mûriyete nâ’il olamayıp pîrâne-ser bin yüz kırk bir târîhinde medine-i İzmir’de dâr-ı bekâya (435) ‘azm ü sefer eylemiştir. Mûmâ-ileyhin bâlâda muharrer beytinden başka eş’ârı bulunamamıştır.

[Vecdî]

بیت

تراخواهم نحو اہم رحمت کرامت خانجای
در رحمت برویم بند و در ہمای بلا بکش

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi H-âce Vecdî Efendi memâlik-i Hind’de vâki Bengal nâm mahallin kibârzâdelerinden olup târik-i mâl ü câh ve sâlik-i râh-ı ilâh olarak bir müddet memleketi Şîrâzda ikâmet eyledikten sonra medine-i Konyâ’ya muvâsalat ve hâlâ câlis-i mesned-i meşîhat-i Mevleviyye âti’t-tercüme Çelebi Mehmed Sa’id Efendi ta’lîm-i hakâyık-ı Mesneviye ve tefhîm-i dakâyık-ı ma’neviyye eyleyerek bir müddet imrâr-ı vakt ü sâ’at eyleyip bin iki yüz kırk altı senesi irtihâl-i dâr-ı âhiret aylemişder. Na’ş-ı magfîret-nakşı âsitân-ı cenâb-ı Pîr kuddise sırruhül-münîrde vâki niyâz penceresi kurbında medfûndur. Bâlâda muharrer Fârisî beytinden başka eş’ârına dest-res olunamamıştır..

[‘Ömer Vâhid]

Gazel

Görmedik Sultân Ahmed Hân-ı Gâzî gibi biz
Şîr-i düşman-gîr bir merd-i dilîr ü kahramân

Eyledi bir nice düstûr hûnerberân sîreti
Hıdmet-i mühr-i vekâletle müşârün-bi’l-benân

Etmedim tafsîl-i keyfiyetle teksîr-i sevâd
Cümlelerin ber-vefk-i icmâl eyledim hâlin beyân

İktifâ ettim hadâyık irsine çün künk ü kök
Reh-nümâlık etti bana Tâ’ib-i tâze-zebân

Ya’ni dâmen-gîri oldum bu kasîrû’z-zeyl ile
Cümle noksânı ola ma’zûr ‘inde’l-münşiyân

İsmi tahrîr olunan cümle zevât-ı ekremin
Her biri olsun İlâhî dahil-i dârü’l-cinân

Nâzım-ı manzûme-i hünermendi Dilâver Ağa-zâde ‘Ömer Vâhid Efendi Dersa’âdet’te kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup defterhâne kaleminden neş’etle cennet-mekân Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis hazretleri ‘asrında sınıf-ı HâcEgâniye dâhil ve devr-i menâsıb-ı dîvâniye ederek teşrîfâtçılık hizmetine nâ’il olduktan sonra bir müddetçik dahi metrûk baş muhâsebe mansıbında bulunup müsinn ve ihtiyâr olduğu cihetiyle (436) gûşe-i ‘uzlet ve tarîkat-i ‘aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ü dehâletle imrâr-ı vakt u sâ’at etmekte iken sâlif ü’t-terceme Mehmed Râgıb Paşa merhûmun makâm-ı sadârete revnak-efzâ oldukları sâl-i meyâmîn-fâlde ibtidâ vâki olan tevcîhâtta efendi-i mûmâ-ileyh dahi usûl-i kadîme üzere ‘atiyye-i mu’tâdesini ahz eylemek zımmında Bâb-ı ‘Aliye ‘azîmet etmiş ve sadr-ı müşârün-ileyhin kendisi

ile mu'ârefe-i kadîmesi ve ikisinin bir kalemden neş'et eylemiş bulunması münâsebetleriyle kendisinin hafice 'arz odasına da'vet ve libâs-ı hil'at-ı riyâsetle huzûr-ı sadr-ı azâmîden defter-i tevcîhât elinde olduğu hâlde hurûc ve husûs-ı tevcîhâta mahsûs olan odaya ile ba'dehu hitâmu'l-me'mûriyye isâbet-i 'ayna dûçâr ve kırk elli gün mürûr etmeksizin hülûl-ı ecel-i mev'ûdı ile 'âzim-i dârü'l-karâr olmuştur. Müşârün-ileyh inşası müselleme bir kâtib-i mu'ciz-rakam olup kendisinin 'Osmân-zâde Tâ'ib Efendi merhûmun Hadîkatü'l-vüzerâ nâm eser-i lâtîfine bir miktâr zeyli vardır. Bâlâda muharrer olan ebyâtından başka eş'âr-ı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır.

[Emîn Vahîd Paşa]

Beyt

Yârin visâle râğbeti olmuş çi fâ'ide
Harf-i recâ ziyânım ile âşinâ değil

Beyt

Keşf-i râz etmez salâbetkâr olan kable'l-fenâ
Yanmadıkça 'ûd sırr-ı bûyın etmez âşikâr

Beyt

İltizâm eyleyenin mazbutı keyfince gerek
'Arak-âşâma Sakız bâde-keşâna Erdek

Beyt

Bu değirmân-i fenânın elem-i devri amân
Dâne-i 'aklımı un etti elekdeneledi

Nâzım-ı ma'ârif-pîrâ re'îsü'l-küttâb Mehmed Emîn Vahîd Paşa Kilis nâm memleketde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tufûlliyyeti esnâsında vâlidesiyle berâber Dersa'âdet'te nakl ü güzereyleyip 'unfuvân-ı şebâbetinde 'atîk bâb-ı

defterîde vâki' mâliye kalemine (437) bir müddet müdâvemetle Sultân Selîm Hân-ı Sâlis hazretlerinin zamân-ı saltanatlarında zecriye baş kitâbetine ve ba'dehu zecriye muhasıllığı me'mûriyetine ve bin iki yüz yirmi bir senesi mevkûfât mansıbına ve o esnâda me'mûriyet-i mahsûsa ile Paris cânibine 'azîmet ve 'avdetinde ki iki yüz yirmi dört senesi evâsıtında defterhâne-i 'âmire emânetine ve bir mâh mürûr etmeksizin rikâb-ı hûmâyûn dâhilinde olmak üzere makâm-ı ri'yâset-i küttâba mükârenet ve üç mâh mürûrunda ri'yâset-i merkûmeden mûfâratla menfiyyen medine-i Kütahya'ya 'azîmet ve bir buçuk sene müddet ikâmetden sonra 'afv ü itlâkı vukû'na mebnî tekrâr Dersa'âdet'te bi'l-muvâsala tophâne-i 'âmire nezâritine ve iki yüz yirmi yedi senesi tersâne-i 'âmire emânetine mevsûl olup senesini itmâm ile ma'zûl olduğu hâlde iki yüz yirmi dokuz senesi muhallefât me'mûriyetiyle Teke kazasına i'zâm ve o aralık 'uhdesine rûtbe-i vezâret bi't tevcîh Teke ve Hamîd sancaklarına ve birkaç sene mürûrunda cezîre-i Girid'de kâ'in Hanya muhâfızlığına me'mûren hükûmrân-ı 'izz ü ihtîşâm buyrulmuş ise de ber- muktezâ-yı şîve-i kadr on üç sene zarfında hâ'iz olduğu rûtbe-i vezâret üç def'a 'uhdesinden sarf u tahvîl olunarak her birinde bir mahalle nefy ü iclâ ve kuvve-i tâli' hasebiyle tekrâr vezâreti kendine terk ü ibkâ buyrulup def'a-i ûlâsında mezkûr Hanya muhâfızlığından cezîre-i Sakıza ve def'a-i sâniyesinde cezîre-i merkûme muhâfızlığından Karahisar sâhip nâm mahalle ve iki yüz kırk iki senesi def'a-i sâlisinde Haleb-i şehbâ eyâletinden mahrûsa-i Bursa'ya nefy ü tagrîb ile iki yüz kırk üç senesi evâhirinde Bahr-i Sefîd Boğazında Kal'a-i Sultâniye mukâbilinde vâki eski İstanbulluk ta'bîr olunan mahallin emr-i muhafazasına ve birkaç mâh zarfında Bosna eyâletine me'mûr ve tâ'yîn buyurulmuş iken eyâlet-i merkûme cânibine 'azîmet-i müyesser-gerde-i Cenâb-ı Rabb-i Ehadiyyet olmayıp iki yüz kırk dört (438) senesi evâ'ilinde mahall-i mezkûre işbu memmer-gâh-ı mâsivâdan fûshat-sarây-ı bekâya 'azm ü rihlet eylemiştir. Müşârûn-ileyh vahîdü'l-asr denmeye şâyân bir vezîr-i 'âlî-şân olup eser-i kalem-i mu'ciz-rakamı olmak üzere remy-i kavsa dâ'ir Minhâc-ı Remât isminde bir 'adet risâle-i mu'teberisi ve âsâr-ı hayret-dişârından olarak medine-i Kütahya'da bir bâb kütübhâne-i muhtasarası vardır. Bâlâda muharrer ebyâtından başka eş'ârı manzûr-ı 'âcizî olmamıştır. Müşârûn-ileyhin Kilisli olması cihetiyle haseb ü nesebce hakkında ba'zı gûne zikri gayr-ı câ'iz sözler tefevvüh ve isnâd olunmuş olduğundan şehrü'l-asl olduğunu i'lân eylemek garazıyla, nazm:

Ferzend-i Sitanbulum ferzend-i Sitanbul

mısra'ını birçok zamân evrâd-ı zebân eylemiş olduğu Zeyl-i Sefinetür-rüesâda mastûr ve mukayyettir.

[Ahmed Vahîd]

Gazel

Şeb-i yeldâ-yı zülfün târını bildim te'emmülle
Hayâl ü zılla benzetdim meh-i rûyun tahayyüle

Hayâlin dânesiyle mûrg-i dil-zârı seherlerde
Düşürdün mâh-rûyum dâm-ı zülfe hâl-i fülülle

O çeşm-i fitne-perdâzın beni meftûn-ı 'aşk etti
Ne yapsam n'eyleşem bilmem 'aceb bu hâl-i müşkülle

Kimi gördük safâ ile cihâna geldi de gitti
Elemdir kâr-ı 'âlem onu def' it câm ile mülle

Vâhîd erbâb-ı sabrı telhî-i gam zevk-yâb eyler
Meseldir bu koruk helvâ olur sabr u tahamülle

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Vahîd Efendi Seydâ eyâletinde vâki bilâd-ı Beşare nâm mahalde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bir aralık Dersa'âdet'e muvâsalat ve bir müddet ikâmetle bin iki yüz kırk yedi târîhlerinde mısır-ı Kâhireye 'azîmet ve bir sene müddet hizmet-i kitâbetde istihdâm olundukdan sonra Dersa 'âdet'e 'avdet ve bir müddetcik cânib-i ihtisâb da kitâbet hizmetiyle bi'l-istihdâm muahharen Anadolu cânibine 'azîmet eyleyip ba'zı vüzerânın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunduğu hâlde imrâr-ı subh u şâm eylemektedir. Mümâ-ileyhin bir nebze tabi'at-i şî'riyyesi var ise de sirkat-i (439) şî'r töhmetiyle müttehem olduğu ba'zı şu'arâ beyninde müsellemdir.

[Hoca Vahyî]

Gazel

Bahâne-cûy-ı vuslat olduğum yâre duyurmuşlar
Nifâk etmişler ammâ ma'nevî himmet buyurmuşlar

Bu rütbe bî-vefâlık eylemezdi ol kerem-pîşen
Seni sevmez diye tağlît eder ba'zı kudurmuşlar

Çekilmez gerçi hamyâze-i 'aşkı ol kaşı yayın
Ne çâre sehm-endâz-ı kader bu gûne kurmuşlar

Dayanmaz ol kadar mızrâb-ı nâz u cevre sultânım
Derûnum sâz-ı nâ-sâzın kulağın pekçe burmuşlar

Nevâl-i vuslat bâr-ı mecâza kalmadı hâhiş
Bihamdillâh dil-i neş'em hakikatle doyurmuşlar

Bilenler genc-i bâr-âver olur bâd-ı hevâ her dem
Bu dîvân-ı Süleymânı da bilmezler duyurmuşlar

Ser-i a'dâya meydân-ı ser-i kûyun ederdim teng
Semend-i bâd-ı pây-ı himmet-i Vahyî yi yormuşlar

Nâzım-ı mumâ-ileyh Hoca Vahyî Efendi sevâhil-i Tuna da kâ'in İbrayil nâm kasabada pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa'âdet'e muvâsalat ve o esnâda ma'lûm-ı sığâr u kibâr olan tarîkat-i 'aliyye-i Nakşibendiye meşâyih-i 'izâmından Burusevî şeyh Emîn Efendi merhûmdan ahz-ı dest-i inâbet eyleyip bir müddet sâlîfû't-tercûme H-âce Neş'et Efendi merhûmun dâ'ire-yi feyz-i bâhirelerine müdâvemet eyledikten sonra Çatladıkapı civârında vâki hânesinde ba'zı ashâb-ı isti'dâda ta'lîm-i fûnûn-ı Fârisiyye ve tefhîm-i dakâyık-ı Mesneviyye ederek imrâr-ı subh u şâm etmekte iken bin iki yüz otuz üç târîhinde 'âzîm-i dârü's-selâm olmuştur. Nâ's-ı mağfiret-nakşı Topkapı hâricinde kâ'in kabristânda vâki H-âce Neş'et Efendi suffesinde defîn-i hâk-i 'ıtır-nâk olmuştur. Mûmâ-ileyhin fazl ü kemâlî müstağnî-i ta'rîf ü beyândır.

[Ahmed Vesîm]

Gazel

Müsellem mülk-i ‘âlem server-i mekkârdır kâkûl
Gürûh-ı ehl-i derde hâkim ü serdârdır kâkûl

Dü-sad satr-ı sevâd ammâ muharrer kilik-i mûlarla
Ki levh-i sâde-rûda sûret-i esrârdır kâkûl

Değil illâ musavver resm-i dûd-ı âh dillerde
Ser-i her mâh-rûda gör ki hâlâ vardır kâkûl

Dü serverdir ki ol mülk-i sevâd-ı dehre mâlikdir
Ki her dem hem külâh-ı turre-i tarârdır kâkûl

(440)

Vesîm-âsâ salâ ehl-i kelâm-ı ‘asra her türlü
Ki da’vâda güvâh-ı ‘âdilim derkârdır kâkûl

Nâzım-ı mumâ-ileyh Ahmed Vesîm Efendi kuzâtdan müderris-zâde müteveffâ mektûbi Mehmed Sâlim Efendi’nin sulbünden Dersa’âdet’te Beşiktaş nâm mahalde bin iki yüz yirmi târîhinde kadem-nihâde-i gehvâre-i vücûd olup pederi mûmâ-ileyh ile berâber birçok vakt Anadolu taraflarında seyr ü seyâhat ve ârâm u ikâmet eyledikten sonra iki yüz otuz iki senesi bâb-ı defteride vâki metrûk baş muhâsebe kalemine müdâvemete mübâderet eyleyip iki yüz kırk üç senesi ‘asâkir-i mansûre tabur kitâbetine ve bir sene mürûrunda cânib-i ihtisâbda kitâbet hizmetine ve iki yüz kırk altı senesi bâb-ı ser’askerî rûznâmçe odasına ve iki yüz elli üç senesi elbise anbarı kitâbetine ve iki sene mürûrunda mesârifât hazînesine ve iki yüz elli dokuz senesi dikimhâne rûznâmçeciligine ve bir sene sonra nizâmiye hazînesi rûznâmçe odası dahilinde vâki ‘ Rumeli ordu-yı hümâyûnı mukayyid-i evveli

hizmetine nakl ile sınıf-ı h-âcegâna dâhil ve muahharen Rumeli ordu-yı hümâyûnı rûznâmçeciligi hizmetine nâ'il olmuştur. Mûmâ-ileyh mukaddemâ kedhüdâzâde 'Ârif Efendi ve muahharen Hâce Fehîm Efendi merhûmlardan bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-ı Fârisiyye tahsîl eyleyip haylice eş'âr-ı güzîde tanzîmine muvaffâk olmuştur.

[Vassâf]

Kıt'a

Bilendi ser-i la'li harf-i düşnâmın vürûdından
O şûhun oldu hep nûkte-i nâ-bûdı bûdından
Biz ol sevdâ-ger-i pûr Çinde kâlâ-i diliz Vassâf
Metâ-ı hâhişin âsûdeyiz hüsrân-u sûdundan

Nâzım-ı müşârûn-ileyh Şeyhülslâm Vassâf 'Abdullâh Efendi Akhisar nâm mahalde kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala tahsîl-i 'ulûm-ı 'âliyye ve tekmîl-i nûsah-ı 'ilmiyye eyleyip bin yüz on bir târîhinde tarîk-i tadrîse dâhil ve bir müddet mürûrunda Selanik kazası Mevleviyetine ve yüz kırk târîhinde mısır-ı Kâhire (441) Mevleviyetine nâ'il olduktan sonra 'akâide dâ'ir ba'zı mesâ-il ve müşkilâtı hall u tefhîm eylemek üzere cânib-i İran'a 'azîmet ve hitâm-ı me'mûriyet ile Dersa'âdet'e 'avdeti hengâmda Anadolu sadâretine ve yüz altmış iki târîhinde Rumeli sadâretine ve üç sene mürûrunda sâniyen sadâret-i merkûmeye ve yüz altmış sekiz sâlinde makâm-ı vâlâ-yı meşîhate revnak-bahş-ı fazl u kemâl buyrulup sekiz mâh mürûrunda vukû'-ı infisâliyle Mîrgûnoğlu nâm mahalde vâki sâhilhânesinde ikâmetle güzârende-i rûz u leyâl olmuş iken bin yüz yetmiş dört senesi şehir-i Zi'l-ka'desinde sinîn-i 'ömrü mi'ât-ı kâmileyi mütecâvizen 'âzim-i kurb-gâh-ı Rabb-i bî-zevâl olmuştur. Müşârûn-ileyh 'ırkı tâhir bir 'alim-i mütebahhir olup kendisinin bin beş yüz 'adet beyti şâmil Behcet-nâme isminde bir manzûme-i mu 'teberesi ve hatt-ı ta'lîk de kemâliyle behresi olduğu ve 'Abdî ve Vassâf mahlaslarıyla haylice eş'ârı bulunduğu Re'îsü'l-kütâb Vâsıf Efendi târîhinde mastûr ve mukayyettir.

[Mehmed Sâlih Vasfî]

Cihânda âdeme ibkâ-yı nâm etmek sa'âdetdir
Onun esbâbı ammâ hüsn-i hizmet ile sadâkatdır

Eğer dersin su getirenle destiyi kıran birdir
Yine ehl-i vukûf 'indinde tefrîki ne devletdir

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Suyolcu-zâde Mehmed Sâlih Vasfî Efendi Suyolcular kethüdâ-yı esbak el-hâc Hasan Ağa merhûmun sulbünden Dersa'âdet'te bin iki yüz yirmi iki senesi şehr-i Rebî'ül-evvelinin on beşinci günü Kevser-âşâm-ı 'ayn-ı vücûd olup sinleri tefrîk-i sürh ü sevâd derecesine resîde oldukda nakdine-i evkâtını tahsîl-i cevâhir-i ma'ârife hasr u sarf ile taksîm-i ezelde kendine ihsân olunmuş olan hüsn-i sadâ nünâsebetiyle iki yüz otuz beş târîhinde sâlifü't-tercûme Hâlet Efendi merhûmun dâ'iresinde bir sene müddet müezzinlik hizmetine bi'l-istihdâm ve iki yüz otuz altı sâlinde sarây-ı hümayûn-ı mülûkâneye çerâğ olunarak bekâm ü şâdân ve on sene müddet mürûrunda musâhabet-i cenâb-ı şehriyâri hizmet-i müstelzimü'l-mefharetiyle dahi mazhar-ı eltâf-ı bî-pâyân olduktan sonra 'uhdesine Hacelik rütbe-i refî'ası bi't-tevcîh İslimye (442) kazası kâymakâmlığına me'mûriyeti icrâ ve bir sene mürûrunda kâ'i-makâmlık-ı mezkûrden infisâli rû-nümâ olmuş ise de altı mâh mürûrunda kaza-yı mezkûrda vâki çuha fabrika-i hümayûn-ı nezâreti inzimâmıyla sâniyen kâ'im-makâmlık-ı nezkûr 'uhdesine ihâle buyrulup on üç mâh mürûrunda bi'l-infisâl Dersa'âdet'e muvâsalatla iki yüz altmış dokuz senesi hilâlinde fabrika-i mezkûr ber-vech-i iltizâm 'uhdesine ihâle kılınarak ile'l-ân karye-i Beşiktaş da vâki hânesinde terennüm-sâz-ı ikâmet olduğu hâlde da'âvât-ı hayriyet-âyât-ı cenâb-ı Mülûkâneye müdâvemet eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyh mutrib-hâne-i kemâlin Fârâbî-i meşhûre-i sâni denmeğe şâyân bir mûsiki-şinâs-ı hoş elhân-ı olduğundan başka fenn-i musikide olan ma'lûmât-ı tâmmesinin semeresi olmak üzere kavâ'id-i şî'riye de dahi 'indi olarak gereği gibi kesb-i miknet eyleyip birkaç 'âdet kıt'a latîf inşâdına dahi himmet eylemiştir.

[Rüstem Vasfî]

Gazel

Ne cevr-âşinâ ne düşman-i bî-dinden feryâd
Hemân ol çeşm-i mest dilber-i hod-bînden feryâd

Abesdir sanma gülbâng-i enînim sâha-i tende
Gönül eyler hirâs gamze-i hûnînden feryâd

Değil ra'd-i güşâ sadâsı sâkinân-ı 'âlem-i 'ulvî
Ederdir çarh-ı gerdûn cefâ 'ayinînden feryâd

Sarir-i hâme zann etme yazarken vak'a-i hâlim
Kalem eyler elimde tâli'-i pür-kîrnen feryâd

Hezâr-güşâ nagmesin âhın ki nisbet eyleme Vasfî
Eder derd-i firâk gonçe-i yârinden feryâd

Nâzım-ı mumâ-ileyh Rüstem Vasfî Efendi Medine-i Sofya'da meşhûr u müte'ârif olan İsfendiyâr Beyin sülâlesinden olup sığâr-ı sinninde mahrûsa-i Vidine hicret ve bin iki yüz elli dokuz senesi Dersa'âdet'e muvâsalatla Ebü'l-feth Sultân Mehmed Hân-ı Gâzî Câmî'-i şerîfî civârında vâki Kıbrıslı 'Abdullâh Efendi medresesinde hücre-güzîn-i ikâmet olduğu hâlde tahsîl-i 'ulûm-ı 'Arabiyye eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyh talabe-i 'ulûmun sâhip-i şu'ûrî ve sâha-i fûnûnun Rüstem-i pür-zûru olup (443) bir miktâr eş'ârı güftârı vardır.

[Hüseyn Vehbî]

Gazel

Mümkün mü bend-i zülf-i siyeh-tâbdan halâs
Kâbil mi mürğ-i câna o kullâbdan halâs

Dil görse tâb-ı 'ârızını çâk çâk olur
Kettân olur mu pençe-i mehtâbdan halâs

Kim buldu cevr-i gerdiş-i eflâkdan halâs

Kâbil midir keşâkeş-i girdâbdan halâs

İnsânı zûr-ı merg eder pest ‘âkıbet

‘Usfûr olur mu pençe-i ‘ukkâbdan halâs

Vehbî-i zârı lutfun ile eyle yâ ilâh

Cevr-i ‘adû vü minnet-i ahhâbdan halâs

Nâzım-ı mumâ-ileyh Seyyid Hüseyin Vehbî Efendi şehri’l-asl olup bin yüz yirmi üç târîhinde tarîk-i tadrîse dâhil ve bi’l-âhire Haleb-i şehbâ Mevleviyetine nâ’il olduktan sonra cânib-i Hicâza ‘âzim ve râhî ve ifâ-yı farîza-yı Hacc ile mazhar-ı füyûzat-ı ilâhi olarak Der-’aliyyeye ‘avdet eyleyip bin yüz kırk dokuz sâlinde dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Dersa’âdet’te Cerrâhpaşa Câmi’-i şerîfi civârında vâki Canbaziye nâm mescid-i şerîf haziresinde medfûndur. Vefâtına Suyolcu-zâde sâlifü’t-tercûme Necîb Efendi merhûmun inşâd eylediği târihtir.

Nazm: Âh Vehbî-i hüner-pîşe cihândan Gitti mûmâ-ileyh ‘ilm ü fazlı zâhir bir Şâ’ir-i mâhir olup bir kıt’a Surnâme-i meserret–’allâmesi ve müretteb dîvân-ı eş’ârı olduğundan başka bâb-ı hümayûn pîş-gâhından vâki’ çeşme-sâr-ı dil-cûda haylice ebyât-ı âbdârı ve Sâlim Efendi tezkiresinde dahi ba’zı âsâr-ı letâfet-disârı mastûr ve mukayyettir

[Vehbi Efendi]

Gazel

Kâle-i vuslatı biz gizlice aldık satdık

Bu pazarlıkda rakîbâ seni pek aldatdık

Çömleği sürmüş idik âteşe da’vet edecek

O perî duymadı ardında ne iş kaynatdık

Kapûdan zâde-i yem-i firkate boğmuşdu bizi

Zevrak-ı vuslata bir hamle de kıçdan çatdık

Pister-i vuslata yatmam diye eylerdi ‘inâd

Bu gece yâr ile çok ‘arbede ettik yatdık

(444)

Gelemez kızdı kedû-yi meyi ettik de şikest

Zâhidin biz dahi başında kabak patlatdık

Der-i meyhâneyi şahne kapamak istermiş

Ayagı denk olarak gizli kapağı atdık

Verdi sahbâ çıkarıp pîr-i mugân çâşnî helâl

Boş bulunduk inanıp kâfire vardık tatdık

Sarp iken vâdi-î sâbit bir iyi dizginledip

Vehbiyan onda dahi atımızı oynatdık

Nâzım-ı mumâ-ileyh sünbül-zâde Vehbi Efendi medine-Maraş’da kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup Dersa’âdet’e bi’l-vûsûl tarîk-i kazâyâ duhûl ile ba’zen kendi mansıbıyla ve ba’zen niyâbet sûretiyle Rûmeli ve Anadolu câniblerine ‘azimet ve ol veçhile edâ-yı hizmet-i şeri’at eylemekte iken cennet-mekân Sultân Selim Hân-ı Sâlis hazretleri zamânında tebdîl-i tarik eyleyip sınıf-ı hâcegânîye bi’l-ilhâk sefâret hizmetine me’mûriyetle Dersa’âdet’e ‘avdetinden sonra “Küllî şeyh’in yerciü’l aslehu” müeddâsınca tekrâr tarîk-î kazâyâ ric’at ile ba’zı medâyin ve kasabâtda icrâ-yı ahkâm-ı şeri’at ederek imrâr-ı evkât etmekte iken ber-muktezâ-yı havâdis-i kevnîyye bir maraza düçâr olmuş olduğundan beş sene müddet Dersa’âdet’te kâ’in hânesinde esîr-i ferâş-i ‘illet olup bin iki yüz on dört târîhinde dâr-ı bekâyâ rihlet etmiştir. Gam-küsâr u enîsî müteveffâ Sûrûrî Efendi vefâtına işbu târîh-i selisi tarh u inşâd eylemiştir. Nazm: Cennet olsun rûhına Vehbî Efendi’nin mekân, mûmâ-ileyh Sünbül –zâde ‘üvânıyla ‘arîf bir şâ’ir-i zarif olup âsâr-ı ‘adîdesinden olmak üzere Nâbi Efendi Hayriyesine nazire-güne Lutfiyye (445) isminde bir eser-i güzîdesi ve Şevk-Engîz isminde bir ‘adet hikâyet-nâme-i pesendidesi ve lugat-ı Fârisiyyeye dâir Tuhfe isminde bir kitâb-ı rengin-hitâbı müstetâbı ve lûgat-i ‘Arabiye’ye müte’allik

Nuhbe isminde diğerk bir kitâb-ı müstetâbı olduğundan fazla Arabiye, Fârisî ve Türkî olarak müretteb ve matbu' bir kıt'a dîvân-ı belâgat-'unvânı vardır ki müctemi' olduğu me'ânî ve mezâmînî müstagnî-i ta'rif ü ta'rifdir.

[Vehbî Efendi]

Gazel-i Musanna' Be-san'at-ı Müsâvî –'aded

Bu sûret ittîrâd-ı asl u fer'e dâ'irdir

215 215

Muhabbetle meveddet ey dil-ârâ ma'nada birdir

450 450 202 202

Nihân-ı nokta-i nûn olsa sırr-ı hey'et-i eşyâ

106 106

Mebâdî-i nazardan remi bünyâna mübâdirdir

247 247

Serîr-ârâ-yı 'arş olsa bu fer-i kûrsi-i vâ'iz

280 280

Yine ehl-i riyâ zîr-i çomağ-ı rind-i zâcirdir

211 211

Kerem temlîki mahlûl kaldı mûrg-i bermekilerle

260 260

Berât eyler kederde baş kalem maktû'-ı çâkerdir

224 224

Bu tîre tâlî'-i bedbahta zeyf-i sîm ise bâ'is

110 110

Gınâ-yı tesliyet-bahş eyleyen sâf-ı zemâ'irdir

1001 1001

Dilâ lutf-ı edânededen tama' ümmîdini kaldır

119 119

Bu mevsimde keder dest-i 'atâyâ-yı ekâbirdir

224 224

Eğerk tard-ı gama zûr-ı mey-i gülfam ile şimdi

213 213 50 50

Hüner-kârân-ı ‘âlem i’ tiyâd etmezse nâdirdir

255

255

Şifâ verse ‘aceb mi sadr-ı bezme ‘işve-i kânûn

371

371

Bu bir tavr-ı tarab-zâ kubbe-i mînâya dâ’irdir

Gazel-i gûluk lügaz şeklinde ‘örf olduysa ey Vehbî

1037

1037

350

Şi’âr-ı kayd-ı derdi halline me’mûr-ı şâ’irdir

571

571

(446)

Nâzım-ı mumâ-ileyh Vehbî Efendi Hersek eyâleti dâhilinde kâ’in İstolice nâm kasabada kadem-nihâde-i sâha-i vücûd olup tarîk-i kazâya duhûl ile niyâbet sûretinde ba’zı bilâd u kasabâtda müddet-i medîde hükûmet eyledikten sonra bin iki yüz on altı târîhlerinde eyâlet-i merkûmede vâki Travnik nâm kasabada irtihâl-i dâr-ı âhiret eylemiştir. Bir miktâr eş’ârı vardır. Latife: Mûmâ-i ileyhin ba’zı eş’ârı sâlifüt-tercûme Sünbül-zâde Vehbî Efendi merhûma ‘arz olunarak kendisine irâe olundukda mütercim-i mûmâ-ileyhin yek-çeşmliğine işâret ve kendine isnâd olunan gazel onun zâde-i tab’ı olduğuna ‘alâmet olmak üzere o makule gazelin makta’ beytinde vâki Vehbî lafızında olan harf-i hâ’nın bir gözüne cüz’i mürekkeb vaz’ıyla mûmâ-ileyhin kendi gibi mahlasını dahi körleyip tefrîk-i zât eylediği ba’zı zürefâ-yı ‘asrdan sâmi’a– res-i ‘acizi olmuştur.

[Sâlih Vehbî]

Gazel-i nâ-tamam

Biz ‘andelîbiz isemeyiz yüce hâneyi

Gülşende câna hoş tutarız âşiyâneyi

Yoktur nevâ-yı sâza bizim ihtiyâcımız

Her dem bu bâğda gûş ederiz hoş-terâneyi

Vehbî kenâr-ı defter ü dîvâna kayd edip
Hıfz it güzelce bu gazel-i ‘âşıkâneyi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sâlih Vehbî Efendi şehriyü’l-asl oup kitâbet tarafına meyl ü ragbetle muahharen Vidin Vâlisi müteveffâ Ağa Hüseyin Paşa’nın hazîne kitâbeti hizmetinde bulunduğu hâlde Rumeli cânibine ‘azimet eyleyip bin iki yüz kırk dört târîhinde Misivri civârında vâki Ahallı nâm karyede dâr-ı bekâyâ rihlet eylemiştir. Mûmâ-ileyhin fenn-i mûsîkîde ve husûsiyle neyzenlik ‘ilminde kemâl-i mahâreti olup eş’ârı birkaç gazelden ‘ibâretidir.

[Hasan Hâtif]

Gazel

Âteş-figen ruhun ufuk-ı âsumâne dek

Hattın zuhûrî fitne-i âhir zamâne dek

(447)

Hoy-kerde olsa halvet-i germâbede tenin

Mevc-efgen-i letâfet olur câmekâne dek

Ey bâde kimse bilmedi billâhi hürmetin

Düştü ayağa devlet-i islâmiyâne dek

Seyr eyle keşf-i bâb-ı kerâmet nice olur

Var âsitân-ı hazret-i pîr-i mugâna dek

Hâtif kümeýt-i hâme talîkü’l-’inândır

Bu sehl-i mümteni ‘ revîş-i şâ’irâne dek

Nâzm-ı mûmâ-ileyh Hasan Hâtif Efendi mahrûsa-i Bursa’da yetmiş yedi târîhinde pâ-nihâde-i sâha-i vücûd olup bin yüz on bir târîhinde hâric i’tibârıyla sınıf-ı müderrisîne dâhil ve ol vaktin usûlü veçhile yüz kırk târîhinde Gence kazası Mevleviyetine ve ba’dehu Revan kazası mansıbına nâ’il olduktan sonra yüz kırk altı târîhinde Kayseri kazasına ve yüz elli bir târîhinde şehir-i Bağdad’a kâdı olarak yüz

elli yedi târîhinde medîne-i Tokat'ta hâkim iken hâ'in-i ecel kendine mütekâzi olup sene-i mezbûre hılâlinde medine-i mezbûrede emr-i şerîf-i irci'î'ye râzî olmuştur. Mümâ-ileyh meşâhîr-i şu'ârâdan olup bir kıt'a müretteb dîvânı ile ibkâ-yı nâm eylemiştir.

[‘Ali Hâtif]

Gazel

Dil giriftâr-ı kemend-i halka-i gîsûsıdır

Âhuvân-ı çîn esîr-i gamze-i câdûsıdır

Hâller ‘ayyâr-ı hüsnün fitne-i câdûsıdır

Gamzeler çeşm-i siyah-ı ’işvenin câsûsıdır

Sâye salmış şehper-i Cibrîl-i ma’nâ hayâl

Bâğ-ı hüsnün sanma nev-hat sünbül-ü şebbûsıdır

Encümen-gâh-ı felekde şu’le-i tevhîd-ı şevk

Mey-perestân-ı hayâlin na’ra-i yâ Hûsıdır

Pek tevellük nevrestedir düşmez kemend-i ülfete

Hâtifâ deşt-i hayâlin nâzenin âhûsıdır

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Ali Hâtif Efendi şehrü’l-asl olup Sultan ‘Abdülhamîd Hân hazretleri ‘asrında mücellid-başılık hıdmetinde bir müddet istihdâm olunup muahharen ba’zı mütâla’aya binâen tulumbacılar cemâ’atine dehâletle cemâ’at-i merkûme silkinde bulunduğu (448) hâlde Hoca Neş’et Efendi merhûmdan bir miktâr tahsîl-i hüner ü ma’rifet eyledikten sonra bin iki yüz yirmi üç târîhinde nezd- i şehinşâhîde musâhiplik hizmetine nâ’il ve iki yüz otuz bir senesi baş musâhiplik me’mûriyetine nakl ile mümtâz-ı akrân u emâsil olmuş iken iki yüz otuz sâlinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Nâzm: Pîr idi Hâtif Efendi eyleye ‘adnı makâm târîhini ahibbâsından müteveffâ Hoca Fehîm Efendi nazm u inşâd eyleyip ifâ-yı lâzıme-i hubb u vedâd eylemiştir. Mümâ-ileyh kendine mahsûs olan vâdîde haylice

muhayyel kelimât nazm u inşâd etmiş ise de ekserisi müşevveş ve galat ve ba'zısının imlâları dahi yanlış ve sakatdır.

[Mehmed Hâtif]

Gazel

Hâne ber-dûş-ı cihân kim dediler işte biziz
Özge bir-kayd-ı zamân kim dediler işte biziz

Herkesin kendine mahsûs merâkı vardır
‘Âkil ü pir ü cüvan kim dediler işte biziz

Öyle mestim ki ayık vaktimi bilmem hâlâ
Ezelî bâde-keşân kim dediler işte biziz

Birtakım dürd-keş-i meygede-i ‘aşk içre
Hâdim-i pîr-i mugân kim dediler işte biziz

Ser-i kûyında o mâhın dolaşıp sergerden
Eyleyen âh u figân kim dediler işte biziz

Âşikâr oldu bize bûd u nebûd-ı ‘âlem
Vâkıf-ı sırr-ı nihân kim dediler işte biziz

Yok mudur ehl-i ma’ârif edebiyyât anlar
Şâ’ir-i tiz-zebân kim dediler işte biziz

Her vakit ‘âleme bir gûne haberler dağılır
Hâtif-i müjde-resân kim dediler işte biziz

Dergeh-i Hazret-i Mollâya dayandım yâ Hû
Âşık-ı Mevleviyân kim dediler işte biziz

Nâzım-ı mumâ-ileyh Sahhâf Mehmed Hâtif Efendi Manisa sancağında Demirci kazâsı dâhilinde kâ'in Kulağuzlar ahâlisinden olup bin iki yüz iki senesi Dersa'âdet'e bi'l-muvâsala Şeyh Ebü'l-Vefâ medresesinde ikâmetle bir miktâr 'ulûm-ı 'Arabiyye ve fûnûn-i Fârisiyye nazm:

Feleğin gerdiş-i bi-insâfı

Hâtifi etti ayak sahhâfı

(449)

müfâdıncâ bir müddet zenbil ber-düş olduğu hâlde kitâb-fürüşluk eyleyip muahharen sahhâf çârşısında bir bâb dükkânçe güşâd ile me'lûf-ı ahz u i'tâ iken iki yüz altmış altı şehr-i seferinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Mûmâ-ileyh hoş-sohbet bir şâ'ir-i pâk-tıynet olup tahrir-i hattdan bî-behre iken ba'zı tevârîh-i mu'tebere tarh u inşâdına muvaffak olmuştur. Eş'ârı birkaç gazelden 'ibarettir. Bâlâda muharrer olan gazelinin ba'zı kâfiyeleri sakat vâki' olmuştur. Şöyle ki dürd-keşân, pîr-i mugân hafızlarının âhirlerinde olan “-ân” lafzı kâ'ide-i Fârisiyye üzre cem'e 'alâmet olup redif hükmünde olacağından lafz-ı mezkûr harf olunduğu anda birbirine kâfiye olmayacakları tebeyyün eyler bu siyâk üzere Türkçe olan muzâri' kelimelerinin dahi 'ale'l-'umûm birbirine kafiye kılınmaları gayr-ı sahîhdir. “Gider” kelimesinin “geçer” kelimesine “içer” kelimesinin “keser “ kelimesine “kaçar” kelimesinin “tutar” kelimesine kâfiye kılınması misill'ü zîrâ işbu fi'l-i muzâri' kelimelerinin lisân-ı Fâriside âhirleri harf-i dâl ve ve lisân-ı Türkî'de harf-i râ olması muktezâ-yı kavâ'idden olduğundan âhirlerinde olan muzâri'ât harf-i redif hükmünde tutulup mâkabllerinde bulunan harf-i revînin dahi gerek Fârîsi ve gerek Türkî kelimelerde kelimenin emr-i hâzırine mürâca'at zâhire çıkacağı emr-i bedihîddir. “Gider” kelimesinin emr-i muhâtabı “gît” “geçer” kelimesinin “geç”, “içer” kelimesinin “iç”, “kaçar” kelimesinin “kaç”, “tutar” kelimesinin “tut” kelimesidir ki bunların birbirine kâfiye olamayacağı müstağnî-i ta'rif ü beyândır. Bu sûretle “gider” kelimesine “eder” kelimesini, “içer” kelimesine “biçer” kelimesini “, “kaçar” kelimesine “açar” kelimesini “keser” kelimesine “eser” kelimesini kâfiye eylemek lâzım gelir. Gaflet olunmaya.

[‘Abdülhâdi]

Gazel

Bu şeb bezm-i ‘adûda gerçi kim ol meh-likâ kaldı
Hele derd ü gam-ı hicrânı da şâhâ bana kaldı
(450)

Çıkardı ârzû-yı merhem-i bihbûd hâtırdan
Dimâğ-ı zihnimde lezzet-i tığ-i cefâ kaldı

O şehnâzın gece âgâze-i taksim-i lütfundan
Simâh-ı cân u dilde bir ‘acâyib hoş-sadâ kaldı

Şarâba nakd-i ‘aklı almaz oldular harâbatın
Ne bâzârında germiyyet ne bir bey’ü şîrâ kaldı

Bu nazmı Hâdiyâ bir nüktedân vasfıyla itmâm it
Yazıkdır nâ-tamâm ol nüsha-i medh ü senâ kaldı

Nâzım-ı mumâ-ileyh ‘Abdülhâdi Efendi mahrûsa-i Bursa’da vâki Hisar Câmi’i şeyhi mütevvefâ ‘ Abdülbâkî Efendi’nin mahdûmu olup tarîk-i tadrîse dâhil ve bin yüz on altı târîhinde Tire kâzası hükûmetine nâ’il olarak yüz on dokuz târîhinde Trablus Şam kazasına ve yüz yirmi üç târîhinde belde- i Kayseri’yeye kâdı ve hâkim ve ba’dehu hükûmetle medîne-i Manisa ve şehir-i Diyârbakır’a ‘âzim olduktan sonra mahmiyye-i Üsküdar’da seccâde-nişîn-i şer’î enver olduğu halde bir müddet imrâr-ı şâm u seher eyleyip bin yüz kırk üç senesi cânib-i Hicâz-ı mağfîret-tırâza ‘azîmetle sene-i mezbûre hilâlinde beyne’l-hameyn nakl-i riyâz-ı cennet eylemiştir . Mûmâ-’ileyhin eş’ârı şâ’irâne ve üstâdâne vâki olmuştur.

[Muhammed Hâşim]

Gazel

Şarâb-ı nâb-ı vahdetden içip hayrân olan gelsin
Hakîkat cennet-i kudse bugün sekrân olan gelsin

Bihamdillâh hakîkatle fenâ buldu fenâ bezmi
Bekâ bezminde sohbetle hemîn sekrân olan gelsin

Erişdi katremiz bahre görünmez sâhil ü ka'rı
Vücûdu katresin bahre katıp 'ummân olan gelsin

Ledünnî 'ilmidir dâ'im okunan mekteb-i dilde
Alıp ders hâce-i dilden sözü Kur'ân olan gelsin

Hakın zât u sıfâtıyla görüp bir zerreyi kâ'im
Merâyâ-yı zuhûr içre görüp seyrân olan gelsin

Geçip cümle merâtibden nümûdârı olup kevnin
Devirden neşr ile haşri görüp devrân olan gelsin

Erenler sohbetin her dem hakîkat isteyen cânlar
Geçip hep cümle varından çıkıp kurbân olan gelsin

Kamu a'râz-ı cevherde görüp zât u sıfâtımı
Gelip terkîbe Hâşimle bugün bürhân olan gelsin

(451)

Nâzım-ı müşârün-ileyh Üsküdârî Şeyh Muhammed Hâşim Efendi medîne-i Üsküdar'da zinet-efzâ-yı 'âlem-i şühûd olup tarîkat-i 'aliyye-i Celvetiyye meşâyih-i 'izâmından Bandırma'lı eş-şeyh Yûsuf Efendi merhûmdan libâs-ı hilâfet ve muahhiren medîne-i Üsküdar'da 'Înadiye nâm mahalde vâki ismine mensûb olan dergâh-ı latîfde câlis-i mesned-i meşihat olarak tesliyet-bahş-ı sığâr u kibâr olduğu hâlde imrâr-ı leyl ü nehâr etmekte iken bin yüz doksan yedi sâlinde rûh-ı pûr fütûhları 'âzim-i sûy-ı eflâk olup cesed-i şerîfleri dergâh-ı mezkûrede defîn-i hâk-i 'ıtır-nâk olmuştur.“ilâ rahmet-i Rabbühü'l-Kerîm” terkî irtihâllerine târihtir. Müşârün-ileyh keşf ü kerâmâtı zâhir bir mürşid-i rengîn-müessir olup eş'âr-ı

kerâmet-şî'ârları tasavvufâne ve şeyhâne vâki' olmuştur. Bir kıt'a müretteb divân-ı fesahat-beyânları dahi vardır.

[Sa'id Hemdem]

Tercî' i Bend

Câm-ı yâre mübtelâ meclise mahremdir şarâb
Fahr edip gerdûne eyler başı üstünde habâb

‘Âşıkân cânın verir cânâ o bezm-i ‘işrete
Sen eğer sâki olup bâgda olursa mâhtâb

Bir kadehle şöyle sermest eyledin sâki beni
Dâne-i hardal kadar gelmez gözümnüñ kibâb

Cür’asın içseydi zâhid terk ederdi varını
Bezm-i nûş-â-nüşda nağme ederdi çün rebâb

Cür’asın ger iskender-i sâhip-kırân
Âb-ı hayvânı verirlerse ederdi redd-i bâb

Ben de bilmem sen mi mest ettin beni yâ bâde mi
Zerrece gelmez gözüme mâhitâb ü âfîtâb

Sâkiyâ Âllah için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhâneden magbûn etme bendeni

Âh geldi hâtıra yine o lutf-ı nevbahâr
Haymesin kurmuşdı bâğa nâzla ol şîve-kâr

Meclis ol meclis idi kim kayd-ı ‘âlem yok idi
Devr ederdi bâdeyi bi’z-zât lütfuyla o yâr

Gam nedir gussa nedir hicrân nedir bilmez idim
Hâtıra gedikçe oldum şimdi böyle zâr zâr

Ayrı gayrı yok idi cümle berâber bir idi
Cümleye didârını ‘arz eyler idi ol nigâr
(452)

Gerçi kalmadı o demler lîk kaldı şevkimiz
‘Aşk derler adına kalbime düştü bir şerâr

Âteşe yandı derûnum şevk-i ruhsâr-ı güle
Bir kadeh meyle yetiş imdâdına ey şehsüvâr

Sâkiyâ Allâh için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhânedен mağbûn etme bendeni

Düşdüm işte hâk-i pâ yine amân ü el-amân
Bu humâr u derd-i serden vâ–figân u vâ–figân

Şöyle düşdüm zillate yeksân oldum hâk ile
Bir ayak ile elim al kalmadı tâb ü tüvân

Kıssa-i hicrîni yazsam uzanır zülfün gibi
Söylesem ‘âlem yanar mânend-i kalb-i ‘âşıkân

Kalb-i beytü’l-hüzne gelse hayâlin gül gibi
Firkatin tecdîd eder vermez visâlinen nişân

Bir taraftan derd ü gam bir yaneden cevri sitem
Bir taraftan hicri dil-sûz bir taraftan zahm-ı cân

Cânıma kâr eyledi tâk oldu tâkat mehveşâ
Âsitân-ı şevketinden başka yok dârü’l-emân

Sâkiyâ Allâh için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhânededen mağbûn etme bendeni

Şöyle dursun derd ü gam doludur hemân peymâneyi
Cennet-âsâ pür-neşât eyle bu dem meyhâneyi

Terk edip firdevsi hûriler tavâfa geldiler
Mü'min ü kâfir unuttu ka'be ü büthâneyi

Hüsnünü görünce Âdem terkin etti cennetin
Reşk eder zülfün görünce cümle 'âlem şâneyi

Âb ü hâkiyle hevâsı cân fezâ meyhânenin
Terk eder 'âşık görünce bâğ u râğ u hâneyi

Hırkanı seccâdeni imânını rehn-i şarâb
Eylemezsen zâhidâ bölme reh-i cânâneyi

La'l-i nûşîn-i lebin kâfirdir almam kevseri
Hâk-i pâyinden ayırma bu dil-i dîvâneyi

Sâkiyâ Allâh için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhânededen mağbûn etme bendeni

Pek şikeste hâtırım başın için ey meh-likâ
Vermesen peymâneyi cân u tenim olur hebâ

Cümle varım ile cânım nezr-i didâr eyledim
Dîn ü îmânım dahi olsun sana ey meh fedâ

Nice ler sîrâb-ı lutfun oldu ben kaldım fakat
Gûşe-i hicrânda dil-teşne-i mahrûm-ı safâ

(453)

Kej-reviş olmaz felek gibi bu devr-i bâdedir
Vâjgûn bahtımdan oldu ‘aksi bu devr-i vefâ

Nâmı kalmış câm-ı iskender diye ‘âlemde lîk
Sîne-i billûredir âyîne-i ‘âlem-nümâ

Reşk ederken hüsn-i bî-hemtâna Yûsuf dilberâ
Lâyık-ı şânın mıdır bezminde olsun bînevâ

Sâkiya Allâh için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhâneden mağbûn etme bendeni

Sen Kerîmsin sen Rahîmsin gayra hâcet eylemem
Yok yoğa minnet ederse ben hamâkat eylemem

Mîm-i kesret mahv olunca bir olur Ahmed Ahad
Ben vücûdum var diye bîhûde şirket eylemem

Sen ‘anâsır perdesin giyip göründün ‘âşıkâ
Büt perest olup cihânda hîç kesret eylemem

‘Âbid ü ma’bûdı bir bilsem de bilmem ‘ayn-ı şirk
Kendimi mü’min sanıp böyle denâ’et eylemem

Hâsılı gören görünen cümle sensin cümle sen
Bu makâm-ı ‘aşka vardım hiç hıyânet eylemem

Nûr-ı zâtsın mazhar-ı zât-ı sıfâtsın nûrsun
İlticâm ancak sanadır gayra minnet eylemem

Sâkiyâ Allâh için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhâneden mağbûn etme bendeni

Yanmadan yakılmadan böyle harâb u nâtüvân
Ol harîm-i hassa mahrem olmader maksad hemân

Sensiz almam habbeye hûr u behişt u kevseri
Sen olunca bana külhanda olur dârü'l-cihân

Gülleri bu gülşenin hep hâr görünür gözüme
Teng olur hep başıma sensiz bu ‘âlem bi-gümân

Pâre pâre etseler de sonra ihrâk etseler
Kût-ı aşkınla doyunmaz zerrece cân u revân

Sâkiyâ feyz-i ilâhi zât-ı pâkindir senin
Ol şarâbın cür’asın etme diriğ ey cân-ı cân

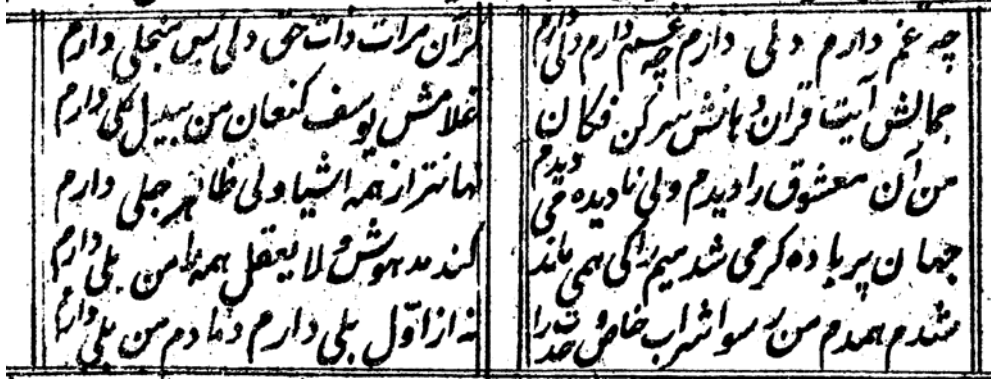
Lutfun ümmîd ile geldi kapına zâr zâr
Eyleme red hemdemi ey pâdişâh-ı “kûn-fekân”

Sâkiyâ Allâh için mahzûn etme bendeni
Dûr edip meyhâneden mağbûn etme bendeni

Nâzım-ı müşârûn-ileyh çelevi es-seyyid Mehmed Sa’id Hemdem Efendi
Nazm: Nâzım ı silkü’l-le’âl-i Mesnevi
Revnak-efzâ-yı kitâb-ı ma’
Pîşvâ-yı evliyâ ü etkiyâ
Rehnümâ-yı asyfiyâ vü ashıyâ

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî kuddise sırruh's-sâmî hazretlerinin evlad-ı kirâmından ve medine-i Konyâ'da kâ'in dergâh-ı feyz-iktınâh-ı mevleviyyenin meşâyih-i 'izamından Çelebi el-hâc Mehmed Efendi Merhûmun sulbünden medine-i mezbûrede bin iki yüz yirmi iki sâli pîrâye-bahş-ı gehvâre-i vücûd olup iki yüz otuz senesi bûzürgvârları müşârûn-ileyhe'âzîm-i semâ'hâne-i bekâ olmazdan üç gün mukaddem dergâh-ı mezkûrda hücre-güzîn olan dervîşân-ı Mevleviyye ile sâir huzûru lâzımgelen ser-tarîk ü sertebâh türbedâr dede efendileri meclîs-i feyz-i enîsine da'vet ve işâret-i ma'neviye mütercim-i müşârûn-ileyhe tefvîz-i emr-i meşihat ettikten sonra me'mûriyetlerini mutazammın bir kıt'a tavsiye-nâme tahrir ü imlâ ve dedegândan birine tevdi'an der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneye irsâl ü isrâ eyleyip hüdâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân Gâzi Sultan Mahmûd Han-ı Sâni hazretlerinin 'asrında ber-vech-i muharrem meşihatlerini mübeyyen bâlâsı hatt-ı hümâyûn- ı mes'adet-makrûn-ı cenâb-ı şehinşâhi ile mu'anven ve müzeyyen bir kıt'a berât-ı şerif-i âli-şân takdîr ve i'tâ buyurulmuş ise de kendilerinin o esnâda adîsü'l sinn bulunmaları cihetiyle bir mürebbî-i sûriyye mülâki olmaları iktizâ eylediğinden vâlid-i sâcidleri merhûm-ı müşârûn-ileyhin 'ammîleri olup kendilerden mukaddem dergâh-ı mezkûrda post-nişîn-i irşâd olan Çelebi Ebûbekir Efendi merhûmun Halife-i ma'neviyeleri ser-tarîk Hasan Emir Dede Efendi merhumdan âdâb-ı tarîki ve sâ'ir hakâyık-ı reşâdet-i refîki ta'allûm ve tahsîl etmekte iken mûmâ-ileyhin iki yüz otuz beş târihinde halvet-sarâ-yı bekâyâ rihletleri vukû'una binâen müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin halîfe-i ma'neviyesi Teslimât Dede Efendi'den iki yüz kırk târihinde tamâmî-i (455) seyr ü sülûk ile cemi'-i dakayık û hakâyık-ı tarîki âverde-i dest-i tekâmîl eyledikten sonra 'ulûm-ı Fârisîyye ve rumûzât-ı ma'neviye-i sâ'ireyi dahi, Nazm: "Divân-ı ser-bülendi sâni-i Hâkanî Hocendi" sâlifût – tercüme Hindi Hoca Vecdî Efendi merhumdan iki yüz kırk altı sâlinde ahz u tahsîl ile mümtâz-ı akrân u emâsil olmuş ve ile'l-ân dergâh-ı şerif-i mezkûrda cünbân-ı irşâd oldukları hâlde muhibbân-ı Mevleviyyeye ta'lîm-i ders-i Mesnevi ve tefhîm-i sırr-ı ma'nevî eylemekte bulunmuştur. "Atallâhu Te'âlâ 'ömrehu ve za'afa ecrehu" müşârûn-ileyh kâmil ve 'ârif ve esrâr-ı tarîka hakîkatı veçhile âşinâ ve vâkıf bir mürşid-i müstecmi'ü'l-ma'ârif olup 'ilm ü irfânı derece-i kemâle resîde ve eş'âr-ı fesahat-beyânı cümle 'indinde makbûl u pesendîdedir.

غزل

İlm-i Fâriside sâhip-i yed-i tûlâ oldukları bedîhî ve hüveydâ olmak mülâsebesiyle bâlâda muharrer bir “adet Fârisî gazel-i bî-bedelleri dahi teberrûken ve teyemmünen terceme-i hâlleri zeyline zamm ve ‘ilâve kılınmıştır.

[Yâver Efendi]

Gazel-i Musanna’Be-san’at-ı Kalb-i lugaz

Ey rûyî verd-i hande-i gülzâr-ı zîb-edâ
Âdâb-ı nâz-ı mevhibe olmak gerek sana

Eksik olur mu şeyh-i firâkında bâr-ı derd
Derdâ ki derd-i hicrîne kes bulmadı devâ

Od yakdı cân-gâhına ‘uşşâkın ey diriğ
Gayrı vedâd-ı hûbda yoktur dilâ bekâ

İkbâl dîn u baht-ı deni tâli’im yaman
Nâmem ‘Utârid ansa yanar encüm-i semâ
(456)

Emsem lebini ‘ayıma gelmez şarâb-ı huld
Dil-haste şübhe var mı bulur dilberâ şifâ

İfşâ eder mi sır-ı dehânın bilen hazîn
Ney zâr ederse zârını eyler mi rû-nümâ

Amân amân çarha inanmakda var mı sûd
Dûş-ı felekde gördü mü kes hâliyâ vefâ

Efvâha düştü gerdiş-i nâvekin ey felek
Gel fâriğ ol ki gayrı gamın oldu hem kazâ

‘Ufk-ı merâma mihr-i emel varsa ‘an –karib
Bî-reybdır husûle gelir kâm-ı âşinâ

İnşâ olurdu bin gazel ol.....
Havf-ı visâle gelse firâk üzre câ-be-câ

Aç bâr-ı cevri hicr günü kim çeker müdâm
Mâdâm ki ‘âşıkâna ola derd ü gam revâ

Urmaz mı âh o hûb ciger-gâha dâg-ı zehr
Rehzen nigâhı tîg – zeni eyler iddi’â

A’dâyı gerçi red edemez ol melek – revîş
Şûrîde gâni ‘aynına almaz o dil-rübâ

Ebr-i le’îm-i zulmı yaka râh-ı sûzinâk
Kânûn-ı gamda bir nefesim eylemem hebâ

Âhım olaydı râz-ı derûn gibi ‘ukdede
Hüdhüd olur mu nâme ile ‘âzim-i sabâ

Ebsem ruhunda nakl-i safâ vardır âdeme
Hem-dem olaydı bâri bu şeb bezmde dilâ

Elde bulundu gayret-i ‘irfân olur revâ
Yâver bize değildir emel şöhret ü riyâ

Nâzm-ı müma-ileyh Yâver Efendi medine-i Trabzon’da kadem-nihâ sâha-i vûcûd olup Dersa’âdet’e muvâsalat ve bir müddet dîvân-ı hümâyûn kalemine müdâvemet ettikten sonra ba’zı vüzerânın dîvân kitâbeti me’mûriyeti ve bazı mahallin Tahrîrât kitâbeti hizmetiyle müddet-i medîde imrâr-ı vakt u sâ’at eyleyerek rütbe-i hâcegânîyi bi’l-ihrâz muahharen Tahrîrât kitâbeti hizmetiyle Yanya cânibîne ‘azîmet eyleyip mezkûrda cây-gîr-i ikâmet olmuştur. Haylice eş’âr u güftârı vardır

[Yetîmi]

Nazm

Germ ü serdin bize çekdirmek için çarh-ı le’îm
Bi-vakit oldu ‘azîmet-gehimiz râh-ı Kırım

Cümle yârân safâlarda ola biz bunda
Çekelim sünneteyi çün buyımış emr-i Hakim

Tunaya saldı felek keştî-i âmâlimizi
Ne bilir hâlimizi perveriş-i nâz u na’îm

Şeb-i târîk-i gam u mevc-i yem-i hicr ü elem
Sergüzeştim nice ta’rîf ile olsun tefhîm

Çekmedir çâresi çün bâ-hat-ı takdîr-i ezel
Dânemiz böyle perâkende olunmuş taksîm
(457)

Ola kim lûtfu ile hayr ide Hakk encâmın
Her umûrum yed-i tefvîzine kıldım teslim

Atılıp taşra leb-i bahr-i vatandan âhir
Çok göründü sadef-i Şumnuya bir dürr-i Yetîm

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yetîmi Efendi Şumnu hânedânından zu'emâ zümresinden olup 'ilm-i kitâbetde ba'zı mertebe ilim ve fenn-i inşâda şöylece medhali olmak hasebiyle birçok müddet Özi kal'ası muhâfızının kitâbet hizmetinde ve bir vakit dahi Kırım hanları ma'iyetlerinde bulunduğ u hâlde imrâr-ı vakt u sâ'at eyledikten sonra bin yüz altmış altı sâlinde irtihâl-ı dâr-ı âhîret eyleyip Şumnu'da vâki çavuş-zâde Câmi'i haziresinde gunûde-i bister-i rahmet olmuştur. Bir kıt'a dîvân-ı eş'ârı vardır.

[Yahyâ Efendi]

Gazel

Mübtelâ-yı mihnet-i dildâr eder 'aşk âdemi
Gâh olur Mansûr-veş berdâr eder 'aşk âdemi

Takılan zencîrine yoktur halâsa çâre hiç
'Akıbet sûzân olarak nâr eder 'aşk âdemi

Dünya vü 'ukbâ görünmez çeşmine aslâ onun
Şöyle bil ey müdde'î hünkâr eder 'aşk âdemi

Perde-i nâmûs u 'ârı mahv eder her lem'ası
Sıdk ile pür-rü'yet-i dîdâr eder 'aşk âdemi

'Aşka bend ol sende Yahyâ koyma elden câm-ı mey
Bir gün evvel vâkıf-ı esrâr eder 'aşk âdemi

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yahyâ Efendi Karahisar nâm kasabada vâki mevlevihânenin postnişîn-i îrşâdî çelebiyân-ı kirâmdan Şeyh 'Osmân Efendi merhûmun nevbâde-i deraht-ı 'ömrü ve gül-gonca-i gülzâr-ı fahrı olup bir nev-nihâl-i

bâğ-ı ‘irfân iken bin iki yüz seksen bir târîhinde mütemâyil-i bâğ-ı cinân olmuştur.
Mûmâ-ileyhin nûmûne-i nihâl-tab’ı hayliden hayli rengîn ü şîrîn vâki olmuştur.

[Mehmed Es’ad Yesârî]

Gazel

Dil etti vürûd-ı meh-i tâbânı terakkub
Bûlbûl gibi ol gonce-i handânı terakkub

Oldum o kamer tal’ata hasret ile sâ’im
İftâr için ettim leb-i cânânı terakkub

Geçdi Ramazân vâsıl olup ‘ıyd-ı sa’îde
Mücrimler eder rahmet-i yezdânı terakkub

Ben muntazır oldum reh-i dildâra bu bahtım
Ettirdi bana hicr ile ahzânı terakkub

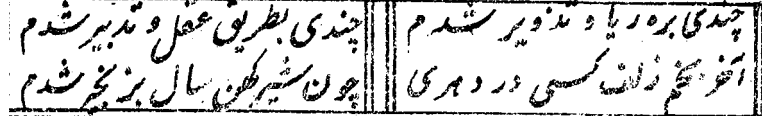
(458)

Eyvâh yaman oldu bugün hâl-i Yesârî
El-ân eder ol şems-i derahşânı terakkub

Nâzım-ı mumâ-ileyh Mehmed Es’ad Yesârî Efendi Dersa’âdet’te bin iki yüz on üç senesi şehir-i Şevvâlinde kadem-nihâde-i sâha-i vûcût olup tesbihçilik san’atıyla me’lûf olduğu hâlde ba’zı ashâb-ı ma’ârifden bir miktâr tahsîl-i ‘ilm ü kemâl eyledikten sonra Kırkçeşme nâm mahalde bir bâb dükkânçe güşâdıyla ba’zı ashâb-ı isti’dâda ta’lim-i ‘ulûm-ı Fârisiyye ve tefhîm-i fûnûn-ı sâire eylemekte bulunmuştur. Mûmâ-ileyh Şeyh Ahmed Rîfâ’î ‘aleyhi rahmetü’l- Hâdi Hazretleri tarîkatına mensûb bir zât-ı pesendîde-üslûb dîvânçe olacak miktâr eş’ârı vardır.

رباعی

[Yümnî]

Nâzım-ı manzûme-i hüner-mendi Kâtib Süleymân Yümnî Efendi Şehr-i Zor eyâletinde vâki Süleymâniye nâm mahalde bin iki yüz on yedi târîhinde kadem-nihâde-i sâha-i vücût olup evkât u ezmânını tahsîl-i ‘ilm-i kitâbet ve iktisâb-ı hüner ü ma’rifete hasr u sarf ile ‘ilm-i kitâbetde olan behresi îcâbınca müddet-i medîde havâlî-i merkumede kitâbet hizmetinde istihdâm olunmuş ve muahharen bir müddet dahi memâlik-i İraniye’de geşt ü güzâr ile güzârende-i subh u şâm olduktan sonra iki yüz altmış dört senesi Süleymâniye kâ’îm-makâmı sâbık Ahmed Paşa ile Dersa’âdet’e muvâsalat eylemiştir. Mûmâ-ileyhin hatt-ı ta’lîkde mahâreti ve fenn-i înşâda dahi lisânları üzre kemâl-i kudreti olduğu ve haylice ebyât-ı latifesiyle miktâr-ı vâfî rübâ’iyyât-ı Fârisiyyesi bulunduğu mervîdir.

[Yûsuf Efendi]

Gazel

Eller eller subha dek ben intizârın çekmişim
Cânımı mecrûh edip ben tîrdâzın çekmişim

Belki cânânın yolu düşse diye hicrânla
Taşını ben bî-nevâ her reh-güzârın çekmişim
(459)

‘Aşkdan bin ta’n bin türlü melâmet görmüşüm
Gel bir insâf et nasıl bârın bu kârın çekmişim

El bana ta’n ile eyler hande ammâ n’eyleyim
Ben hava dek yükselip ammâ gubârın çekmişim

Konarım bir kuş gibi her dala kim gönlüm varır
Halktan ‘uzlet tutuyum i’ tibârın çekmişim

Gezmişem Mecnûn gibi vîrân u âbâdânı ben
Gör melâmet lâfını ben her diyârın çekmişim

Hîç kez sormaz ki Yûsuf nola ahvâlin senin
Şem’ gibi subha dek nâçâr nârın çekmişim

Nâzım-ı mumâ-ileyh Yûsuf Efendi memâlik-i İraniye’de vâki Tebriz ahâlisinden olup tarîk-i ni’metü’llâhiye sülûk ile heyet-i dervîşâne ve kisvet-i fakirânede bulunduğu halde bir müddet memâlik-i mezkûrede geşt ü güzâr eyledikten sonra cânib-i Hicâz’a ‘azîmet ve bin iki yüz altmış beş sâli hilâlinde Dersa’âdet’e muvâsalat eyleyip ‘ilm-i hattda behresi olmak mülâsebesiyle tahrîr-i kütüp ile ta’ayyüş eylemekte bulunmuştur. Kendisinin Muhlis mahlasıyla dahi Fârisî ve Türkî haylice eş’âr u güftârı vardır.

Temmet

(460)

Nem-resîdegân-i ma’ârifden olup Hâriciye mektûbî odası hulefâsı müste’idânından Hâmid Sancağı Kaymakâmı esbak ‘İzzet Bey-zâde fütüvvetlü Numân Beyin işbu tezkire-i ‘âcizânemizin tab’ına dâir eser-i tab’-ı nâzikânesi olan târih-i garrâdır.

[Numân]

Nazm

‘Urefâ-yı bendegândan
Birisi muvaffak oldu

Sırasıyla etti tertîb

Bu kitâb-ı dil-pesendî

Şu'arâ-yı 'asra ahsent

Eğer 'arz ederse târih

Eser-i Fatîn Efendi

Basılıp cihân Beyendi

Sene 1271

Râkımı'l-huruf Fatîn-i hatâ-me'lûfun işbu tezkire-i nâcizin tab'ına dâir sebt-i sahîfe-i imlâ eylediği târih-i nâ-becâdır.

[Fatîn]

Nazm

Verir mütâla'ası tab'-ı şâirâna safâ

'Aceb mi bu eser-i nev gezerse elden ele

Hurûf-ı cevher ile şükr edip dedim târîh

Fatîn tezkiresi pek güzel basıldı hele

Sene 1271

Sâye-i ma'ârif-vâye-i Hazret-i Şehinşâhide istihkâm Alayları Litografya destgâhında bin iki yüz yetmiş bir senesi tab' u temsîl olunmuştur.

SONUÇ

“Bir edebiyat tarihçisi için en önemli belge eserin kendisi olmakla birlikte, eserin daha iyi anlaşılabilmesi için, ne zaman ve ne gibi şartlar altında yazıldığıının bilinmesi, eser sahibinin hayatının tanınması da çok önemlidir. Dolayısıyla bir edebiyat tarihçisinin tarihî vesika ve diğer kaynakların yanında ilk başvurabileceği eserler tezkirelerdir. Tezkirelerde verilen bilgilerin birçoğu yazıldığı devri tam olarak vermese de, bugün için başvurulacak yegâne kaynaklardır. Bu tür eserlerin bir diğer özelliği, şairler hakkında aynı devirde yaşayan kişilerin fikirlerini öğrenmek, ne derece Beğenildiğini ve okunduğunu bilmek, edebiyat tarihçisinin yapacağı değerlendirmeler için zarurîdir. Bu bakımdan tezkire yazarlarının edebî tenkitleri çok önemli bir ölçü sayılır.”¹

Bu noktadan hareketle bizim çalışmamız, Fatîn Efendi ve tezkiresinin edebiyat tarihine ve tarihçisine vesika niteliği teşkil edebilecek yönlerinin ortaya çıkarılması, onlara başvuru kaynağı olabilecek duruma getirilmesi ve emsalleri olan diğer tezkirelerle mukayese edilip kendine özgü taraflarının vurgulanması ve bütün bu saydıklarımızın yanında tezkire metninin günümüz alfabesine aktarılıp araştırmaların önündeki bir engelin ortadan kaldırılmasını amaçlamıştır.

Tezimiz, eserin daha iyi anlaşılabilmesi için, ne zaman ve ne gibi şartlar altında yazıldığıının bilinmesi, eser sahibinin hayatının tanınması da çok önemli olduğu fikrinden hareketle, Fatîn tezkiresini incelemeye geçmeden ilk bölümde yazarın hayatı ve eserini yazmaya iten devrin şartları üzerinde durarak eseri daha iyi anlayabilme amacını gütmüştür.

Davud Fatîn Efendi, “büyük umutlarla geldiği İstanbul’dan umduklarını bulamamasına rağmen zamanının şöhret sahibi şairleriyle ve zengin edebiyat meclislerine burada kavuşmuştur. Çevresinden gelen telkinler ve teşvikler neticesinde Sâlim tezkiresinden kendisine kadar uzanan bir zaman dilimini içine alan bir şûara tezkiresi yazma fikri peşine düşen Fatin Efendi, daha eserini tab ettirmeden bu eser vesilesiyle kendisini rical sınıfına geçiren rabia rütbesiyle taltif olunmuştur.”²

¹ Haluk, İpekten, **Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri**, Erz, Atatürk Üniv. Yay.,1968, s.8.

² Akün, **a.g.m.**, s.256-260

Birinci bölümde vardığımız mühim neticelerden biri, Fatîn'in talihinden şikâyetçi ruh hâli ve devlet kademelerinde umduğunu bulamamak gibi, çok basit sayılabilecek âmillerin böyle bir eserin doğuşuna zemin hazırlayabilecek tetikleyici unsurlar olabileceği gerçeğidir. Onun biyografik hayatındaki devlet kademelerine böyle bir bakış, eserine aldığı üst düzey devlet adamı şairlerin gerek hayatlarını gerekse şiirlerini tenkidi noktasında onu zaafa düşürmüş; bu zaaf Şinâsî'nin, Fatîn tezkiresini yeniden tab' ettirmek için Fatîn ile yaptığı anlaşmada " devlet ricâline yapılan haksız ve yersiz övgülerin değiştirilmesi" şeklinde bir maddenin yer amasına sebep olmuştur.

Edebî şahsiyeti ve şairliğini incelediğimiz birinci bölümde elde ettiğimiz bir sonuç ise, kendisi de şair olan Fatîn Efendi'nin, kendisinden sonra yapılan değerlendirmeler içerisinde devrin "alelâde şairler kalabalığı" içerisinde gösterilmesine rağmen; tezkiresine doğrudan doğruya kendi eliyle aldığı metinlerde ince zevk sahibi bir seçici olduğudur.

"Fatîn'in eserini sırf rabiâ rütbesine nâil olmak maksadıyla tertip ettiğine dair Hersekli Ârif Hikmet'ten gelen rivâyet, onu acele hazırlanmış olduğu kanaatini destekler görünse bile vesikaları zapt edilmemiş bir alanda getirdiği hizmet ve edebiyat tarihine kazandırdıkları karşısında fazla bir şey ifade etmemektedir. Fatîn tezkiresini değerli kılan bir diğer özellik ise, Dârülmaârif, Mekteb-i Maârif-i Adliye, Beyazıt Rüşdiyesi gibi devrin getirdiği yeni eğitim müesseselerinden yetişmiş seçkinleri gösteren kayıtları ile yenileşme devri maarif tarihimize dair hazır malzemeyi saklamış olmasıdır."³

Tezimizin ikinci bölümünde, tezkireciliğin tarifi ve tarihî gelişimi üzerinde durularak Fatîn tezkiresinin bu tarihî seyir içerisinde bulunduğu konum kronolojik olarak saptanmıştır. Bunun yanında tezkireciliğin genel usul ve metotlarının kapsamlı bir dökümü verilerek "tezkirecilik geleneği içerisinde Fatîn tezkiresini" kıyaslayabileceğimiz ölçütler ortaya konmuştur. *Hâtimetü'l-Eş'âr* isimli bu bölümün son kısmında ise Fatîn tezkiresinin ortaya çıkış sebebi, yazılmaya başlandığı tarih, hangi tarih aralığını kapsadığı, eserine kaç şairi aldığı, şairlerin seçiminde kullandığı ölçüler, eserini oluşturuş şekli, eserinde özellikle nelerin üzerinde durduğu, nelere

³ a.e., s.256-260.

ehemmiyet vermediği, eserinin devri ve sonrasında aldığı yergiler ve övgüler, eserinin meziyetleri ve hataları, eserin basım şekli, sonradan eser üzerindeki çeşitli şekillerle yapılan tashih çalışmaları ve bu çalışmaların âkibetleri; başta Fatîn Efendi'nin divânı ve tezkiresi olmak üzere hakkında yazılan yazılarının birçoğu taranarak tespit edilmiştir.

Yaptığımız şematik çalışma neticesinde Fatîn tezkiresiyle kıyasladığımız on bir tezkirenin yaklaşık 270 şairi ortak olarak işlediğini tespit ettik. Bu isimlerden - Fatîn dâhil - bazı tezkirelerde geçen ortak isimlerden birkaçını gerek şâir biyografileri gerekse şiir tenkitlerinde nasıl ele alındığını ortaya koyarak Fatîn'nin diğer tezkirelerle benzerliklerini ve onlardan ayrılan yönlerini ortaya koymaya çalıştık.

Bu çalışmamız neticesinde Fatîn'in eserinin maddelerini hazırlarken aceleci davrandığını, şairlerin hayatlarını anlatırken biyografik bazı bilgi hatalarını; “bundan başka şiirine rastlanamamıştır” dediği bazı şairlerin diğer tezkirelerde birkaç gazelinin verildiğini, gazel-i nâtamam dediği gazellerin tamamının başka tezkirelerde bulunduğunu dipnotlarımızda hususiyetle göstermeye çalıştık. Fakat bunun yanında tezkirecilik geleneği içerisinde oluşturulan süslü, sanatlı ve ağıdalı dilin Sâlim ve Râmiz'den Fatîn'e geldiğinde sadeleştiğini, diğer tezkirelerle kıyasladığımızda Fatîn'in eserine aldığı şairlerin doğum ve ölüm tarihlerine gösterdiği hassasiyeti, birçok yerde ay ve gününe varıncaya kadar yazmaya gayret ettiğini ortaya koyduk. Fatîn Efendi tezkiresinin şair çerçevesini çok geniş tutmuş, tek manzumesini, hatta bir beytini görebildiklerine dahi eserinde yer vermiştir. Kitabının önsözünde belirttiği üzere her şeyin daima olumlu ve olumsuzu ile bir arada bulunduğu düşüncesinden hareketle “ashab-ı maarif” ve “belagat-pîrâ” şairlerin yanında şair geçinen birtakım “herze-tırazları”ı dahi tezkiresine dâhil ettiğini söylemekten çekinmemiştir. Şair ve şiir tenkitlerinde diğer tezkirelerde olduğu gibi derinlemesine bir tenkitin olmadığı, değerlendirmelerin soyut ve yüzeyde kaldığı gerçeğini; tanıdığı, değer verdiği ve önemli gördüğü şairlere iltimas geçtiğini, eserinin başına aldığı takrizlerle eserini desteklemek istediğini, tezkirecilik geleneği içerisinde diğer tezkirelerden en bariz farkının şâirin biyografisinden önce şiirini öne alması olduğunu ortaya koyarken; onu diğer tezkirelerle karşılaştırarak, aradaki benzerlik ve farklılıklara temas ederek incelemeye gayret ettik.

Bu alışma ile XIX. yüzyılda bir taraftan eski, klasik tarzda devam eden tezkirecilik geleneği ile bir taraftan da modern edebiyat tarihi tecrübeleri arasında kalmış Fatîn tezkiresinin tezkirecilik geleneğinden neler aldığı ve ona neler kattığı bir bütün hâlinde ortaya çıkmıştır.

İNDİX

Abdî (İstanbulu)	470
Abdî (Karahisarlı)	471
Abdî (Reisülküttab).....	470
Abdulbâkî Efendi	86
Abdulahak (Hekimbaşı).....	469
Abdulahîm	169
Abdurrahman Fehmî	542
Abdülaziz (Bursalı).....	490
Abdülaziz (İstanbulu)	491
Abdülaziz (Sertabib)	490
Abdülaziz (Şeyh)	489
Abdülaziz Rakım Bey	249
Afîf.....	505
Âgâh (Mehmed)	81
Ahmed Atıf	457
Ahmet Paşa	62
Âkif	462
Âkif (Mustafa)	460
Âkif (Yusuf).....	461
Akif Paşa	458
Âlî	463
Ali (Çelebi Seyyid)	505
Ali Âlî	467
Ali Eşref Efendi	76
Ali İzzet Paşa	474
Ali Misli	588
Âlî Paşa (Mehmed Emin).....	465
Âlî Paşa (Sadrazam Hekimoğlu).....	462
Ali Zihni Efendi	312
Âmir (Vakanüvis)	468

Ankâ (Emir Süleyman)	506
Ârif (Kethüdazade)	445
Ârif (Mehmed Ağa)	443
Ârif (Süleyman)	440
Ârif (Şeyh Ahmed)	437
Ârif Ahmed Paşa	448
Ârif Bey	447
Ârif Efendi	438
Ârif Paşa	446
Ârif(Arabi)	444
Âsaf Bey (Mehmet Emin)	80
Âsaf Efendi (Seyyid Mehmed Emin)	80
Âsım (Çelebizade Şeyhülislâm)	449
Âsım (İbrahim)	451
Âsım (Kıbrıslı)	454
Âsım (Mehmed)	453
Âsım (Vakanüvis)	450
Âsım (Yakup)	452
Atâ (Çırçırılı)	498
Atâ Bey	500
Ata Bey (Ahmed)	501
Atâ Efendi	502
Ataullah (Şanîzade)	499
Atâullah (Şeyhülislâm)	497
Âtîf (Defterdar)	455
Avnî (Şeyh)	506
Avnî (Yağcızade)	507
Aynî	508
Azizî (Şeyh)	492
Azmî (Mehmed)	487
Azmî (Şeyh)	486

Bahaddin Efendi.....	98
Bâhir Paşa	87
Bahrî Efendi	88
Basrî	96
Bedrî.....	88
Behcet	99
Behcet (Mustafa Hekimbaşı)	99
Behcet Bey (Mehmed)	101
Beliğ (İsmail Bursalı).....	96
Beliğ (Mehmed Emin)	97
Besim (Mehmed)	94
Besîm (Sâlih)	95
Bezmî	93
Cafer Efendi	124
Câmî (Ahmed)	122
Câvid Bey.....	123
Câzim	121
Câzim (Zeyrekzade Mehmed).....	119
Cemâl	124
Cemîlî.....	125
Cevdet	131
Cevdet (Ahmed Cevdet Paşa)	128
Cevdet (Ahmed).....	127
Cevdet (Ahmed).....	130
Cevdet (Halîl).....	126
Cûdî.....	131
Çukacıade İbrahim	543
Damat İbrahim Paşa	60
Dâniş Bey.....	196
Dâniş Bey (Hasan)	197
Davud Paşa.....	197

Derviş (Ahmed Dede)	199
Dîdâr Bey	201
Dürri (Ahmed)	199
Dürri (Süleyman)	200
Edib (Vakanüvis)	65
Emin (Tokatlı).....	81
Emin Bey (Mehmed).....	83
Emin Efendi	82
Enîs (Mustafa).....	84
Enis (Receb).....	85
Enis (Resûlküttâb Numan).....	86
Enver Efendi	83
Enverî (Sadullah)	84
Esad Efendi (Ahmet).....	74
Esad Efendi (Sahaflar Şeyhizade).....	73
Esad Efendi(Hüseyin)	75
Esad Paşa	69
Esîf	76
Esrar Dede.....	67
Esrar Efendi	69
Eşref Efendi	79
Fâhir	524
Fahreddeni (Mehmed)	530
Fahreddeni (Ahmed).....	531
Fahrî	531
Fâik (Abdulkerim)	522
Fâik (Mehmed).....	520
Fâik (Ömer).....	517
Fâik (Süleyman).....	518
Fâik (Süleyman).....	520
Fâik(Sâlih).....	521

Fâiz.....	517
Fatih	523
Fatih (Şirvanlı).....	522
Fâzıl (Hüseyin).....	525
Fâzıl Paşa (Mehmed)	526
Fehîm (İbrahim)	548
Fehîm (Mahmud)	547
Fehmi (Hoca Süleyman)	546
Fehmî (Mehmed)	545
Fehmî (Mustafa Mazlum)	544
Fennî	540
Fennî (Mehmed Tîmur).....	540
Ferdî	535
Ferecullah.....	534
Ferîd	536
Ferîd (İbrahim).....	537
Ferîde (Hanım).....	538
Ferruh (İsmail)	534
Fethî	529
Fevzî.....	542
Feyzî (Halîl)	552
Feyzî (İbrahim)	559
Feyzî (Mehmed Emin)	550
Feyzî (Mehmet Ali).....	553
Feyzî (Mustafa).....	553
Feyzî (Seyyid).....	550
Feyzî Paşa	541
Fıtnat (Hanım).....	538
Fikrî.....	539
Firakî Dede.....	533
Fuat	527

Gâlib (Mustafa).....	513
Gâlib (Şeyh Mehmed Esad)	509
Gâlib Paşa (Abdülhâlim).....	512
Gâlib(İsmail)	514
Garibî	515
Gulâm.....	516
Hacı Ârif	439
Hâdî.....	706
Hâfız (Ebubekir Dede)	131
Hâfız (İsmail Müşfik)	134
Hâfız (Mehmed Ağa)	133
Hâfız (Şeyh Mehmed).....	132
Hafız Mustafa Râzî	218
Hâkî.....	179
Hâkim (Abdüşşekûr)	137
Hâkim (Vakanüvis).....	136
Hakîrî	162
Hakkî (Erzurumlu İbrahim)	152
Hakkî (İbrahim)	160
Hakkî (İsmail Kıbrısîzade).....	156
Hakkî (İsmail)	153
Hakkî Bey (Hasan).....	157
Hakkî Efendi	162
Hakkî Paşa (İshak)	154
Hakkî(Aydoslu İsmail).....	151
Hâlet Efendi (Seyyid Mehmed Saîd)	137
Halîl.....	187
Hâlim Giray	168
Hâlis (Şeyh Ahmed).....	181
Hâlis (Yusuf).....	181
Hâlit.....	180

Hamdî (Mehmed).....	172
Hamdî (Ahmed Muhtar)	171
Hamdî (Ahmed)	170
Hamdî (Mustafa).....	171
Hâmî (Diyarbakırlı)	143
Hâmî (Selanikli).....	144
Hâmid (Ahmed)	139
Hâmid (Hoca).....	142
Hâmid (Mehmed).....	139
Hâmid (Nazifzade Ahmed)	141
Hâmid (Tayfur)	140
Hamza-zade Esad Efendi	71
Handî.....	188
Hanîf Bey (İbrahim).....	173
Hanîf Efendi (İbrahim)	173
Hasan Ağa	146
Hasan Bey	145
Hasan Hüsnî	146
Hasan Tahsin Efendi	107
Hasîb (Abdülhâlim)	148
Hasîb (Ahmed).....	148
Hâşim	707
Haşmet	149
Hâtem	178
Hâtif (Ali).....	703
Hâtif (Hasan).....	702
Hâtif (Mehmed)	705
Hattî.....	185
Hayatî.....	174
Haydar Paşa	176
Hayr Müderriszade Ahmed.....	195

Hayret Efendi	176
Hayret Efendi (Mehmed)	177
Hayrî (Edirneli)	193
Hayrî (Hayrullah)	192
Hayrî (Hayrullah)	191
Hayrî (Reisülküttâb)	189
Hayrî (Sâlih)	194
Hemdem	712
Hıfzî (Ayaşlı)	150
Hıfzî (Mehmed)	149
Hızır	184
Hikmet Bey (Şeyhülsîlâm Ârif Hikmet)	163
Hilmî (Abdullah)	164
Hilmî (Hasan)	166
Hilmî (Mustafa)	167
Hilmî Dede (Abdullah)	165
Hilmî Paşa	169
Huldî	186
Hulûs Dede	186
Husrev Bey (Mehmed)	183
Husrev Efendi (Mehmed)	182
İbrahim Rakım Efendi	247
İbret	472
İffet	503
İhsan	61
İhya (Şerif Yahya)	63
İmamzade Mehmed Emin	455
İrfan	473
İshak Efendi (Mollacıkzade)	67
İshak Efendi (Şeyhülsîlâm)	66
İsmet (Diyarbakırlı)	495

İsmet (İsmail).....	496
İsmet (Mehmed).....	494
İzzet.....	476
İzzet.....	479
İzzet.....	483
İzzet (Hâfız)	480
İzzet (Hüseyin).....	485
İzzet (Keçecizade).....	478
İzzet (Osman).....	482
İzzet Bey (Beylikçi)	475
İzzet Bey (Mehmed)	480
İzzet Bey(Ahmed).....	477
İzzet Paşa (Ahmed).....	481
İzzî (Numan)	489
İzzî (Vakanüvis).....	488
Kabulî.....	554
Kâmî (Mehmed).....	568
Kâmî (Şaban)	569
Kâmil (Ahmed)	567
Kâmil (Cerrah).....	568
Kamil Bey	564
Kâmil Paşa (Yusuf).....	565
Kâni (Ebubekir)	571
Kararî	559
Kâşif (Reisülküttab).....	560
Kâzım (Hüseyin).....	563
Kâzım (Musa)	562
Kemal (Ahmed)	574
Kemal (Seyyid)	573
Kemalî (Ali).....	576
Kerîmî	572

Kuddusî	557
Kudsî	556
Lebib	577
Lebib (Abdullah)	578
Lebib (Mehmed)	578
Lebib (Sâdik)	580
Levhî	585
Leylâ Hanım	585
Lutfî (Ahmed)	583
Lutfî (Diyarbakır Müftüsü)	582
Lutfî (Hâfız Halîl)	581
Lutfî (Şeyh Mehmed)	580
lutfî Ömer	584
Mâhî	588
Mâhir (Mehmed)	587
Mâhir (Numan)	587
Mahrem Dede	591
Mahvî	593
Mahvî (Hasan)	594
Mahzûlî	594
Mecdî (Manavzade)	589
Meftunî	608
Mehmed Ârif	441
Mehmed Ârif	444
Mehmed Eşref Efendi	78
Mehmed Kazım	561
Mehmed Raif Bey	243
Mehmed Rakım Paşa	248
Mehmed Rüşdi Paşa	259
Mehmed Said Galip Paşa	510
Mehmed Vasık	687

Mehmede Ârif	446
Mehmet Refet Efendi	207
Mekkî (Şeyhülislâm)	609
Mengli Giray (Han)	611
Meşaleci-zade Esad Efendi	72
Meşhurî	604
Mihrî Efendi	617
Mithat (Ahmed)	600
Muammer Paşa	606
Muhlis	594
Muhlis	599
Muhlis (Ali)	598
Muhlis Paşa (Esad)	597
Muhlis Paşa (Yusuf)	595
Muhsin (Mehmed)	592
Muîn	607
Mûnis Dede	616
Murad	601
Muradî	602
Mustafa Eşref Efendi	77
Mustafa İffetî Efendi	504
Mustafa Mucîb	590
Muştak (Şeyh)	603
Müfid (Abdülkerim)	608
Müfid (İsmail)	608
Münîb (Hoca)	613
Münib (İbrahim)	612
Münîf (Mehmed Tahir)	615
Münîf (Mustafa)	614
Münîr	613
Nâbî (Halîl)	619

Nâci (Hulusî).....	620
Nâfi	628
Nâfi (Abdulnâfi).....	630
Nâfi (Mehmed).....	629
Nâhîfi (Süleyman).....	639
Nâil Paşa (Abas)	617
Nâîlî (Sâlih).....	618
Naîm.....	665
Naîm (Ahmed)	665
Naîm (Mehmed).....	664
Nakşî	667
Nâlî (Numan)	631
Nâmık Paşa (Ali).....	632
Nâsır	622
Nâşid (Saffet)	621
Nâşid Bey (İbrahim)	621
Nâyâb	633
Nâyî (Şeyh Osman).....	633
Nâzım	623
Nâzım (Hüseyin).....	626
Nâzım (Mehmed)	627
Nazîf (Ahmed Sahhaflar Şeyhizade)	661
Nazîf (Ahmed)	657
Nazîf (Hasan)	659
Nazîf (Mehmed).....	659
Nazîf (Mustafa)	656
Nazîf (Süleyman)	658
Nazif Mehmed	662
Nazîm.....	662
Nazmî	656
Nebil.....	634

Necatî	635
Necîb (Mustafa)	637
Necîb (Nuh)	638
Necîb (Suyolcuzade)	636
Necîb (Şeyh)	637
Nedim (Ahmed)	640
Nedim (Mahmud)	641
Nedim (Mahmud)	641
Nefî	666
Nesîb (Hüseyin)	646
Nesîb (İki Bayraklızade)	644
Nesiba Hanım	647
Nesîm	647
Neşet	649
Neşet (Hoca Süleyman)	648
Nevres	668
Nevres (Abdurrezak)	667
Nevres (Mehmed)	668
Neylî (Ahmed)	682
Neyyir Dede	681
Nısfet (Ahmed Rıza)	653
Nısfet (Mustafa)	652
Nihad	677
Nimet	663
Niyaz Dede	678
Niyazî (Mehmed)	679
Niyazî (Mehmed)	680
Nûrî	670
Nûrî (Abdülkerim)	676
Nûrî (Mehmed)	673
Nûrî (Mustafa)	673

Nûrî (Osman)	675
Nûrî (Osman)	677
Nûrî (Vakanüvis)	671
Nûrî Baba	670
Nûrî Paşa	672
Nûrî Paşa	674
Nusret (Hoca)	650
Nusret (Mehmed)	651
Nutkî Ali Dede	655
Nutkî Dede	654
Nüzhet (Mehmed)	643
Nüzhet (Osman)	642
Pertev (Vakanüvis)	89
Pertev Efendi (İbrahim Edhem)	92
Pertev Efendi (Mustafa)	93
Pertev Paşa	90
Peyrevî Çelebi	102
Pîrî	102
Râcî	217
Râcîh	216
Râgıp Paşa (Sadrazam)	244
Râgıp Paşa (Şamlı Mehmed)	245
Rahîmî (Abdurrahman)	256
Rahmî (Abdurrahman)	254
Rahmî (Hoca)	255
Rahmî (Kırımlı)	255
Râif (Mollacıkzade)	212
Râik	213
Râkım Bey (Ahmed)	247
Râmiz Efendi	250
Râmiz Paşa (Abdullah)	250

Rana (Mustafa).....	282
Râsih	221
Râsih (Mehmed).....	220
Râsih Efendi.....	222
Râsim (Eğrikapılı Mehmed)	224
Râsim (Fodlacızade Ahmed).....	226
Râsim (Hüseyin)	227
Râsim (Seyyid Ömer)	225
Râşid (Ahmed).....	240
Râşid (İbradılı)	234
Râşid (İbrahim)	238
Râşid (Mehmed).....	239
Râşid (Mustafa).....	233
Râşid (Reisülküttâb).....	229
Râşid (Vakanüvis).....	228
Râşid Bey	231
Râşid Bey (Ayntablı)	232
Râşid Bey (Mehmed)	230
Râşid Bey (Mehmed)	241
Râşid Efendi.....	236
Râşid Efendi (Mehmed).....	230
Râşid Efendi (Mehmed)	242
Râşid Mehmed	235
Râtib (Ebubekir Reisülküttâb)	214
Râtib Bey	215
Râtib Paşa.....	213
Râzî (Mehmed)	219
Recâî (Mehmed).....	253
Refahî (Hacı Giray).....	283
Refet Bey (Abdullah).....	207
Refet Bey (Abdullah).....	209

Refet Hacı Mehmet	211
Refet Salih	210
Refî	295
Refî (Emin)	301
Refî (Hacı Ahmed)	294
Refî (Hasan)	300
Refî (Kâlâyî)	298
Refî (Kâtibzade Mehmed)	294
Refî (Mehmed)	297
Refik (Mehmed)	301
Refik (Osman)	302
Remzî (Ali)	305
Remzî (Mehmed)	303
Remzî (Osman)	304
Resâ (Mustafa)	257
Resîmâ (Şeyh Ahmed)	258
Reşîd (Ahmed)	273
Reşîd (Ahmed)	275
Reşîd (Çeşmîzade Vakanüvis Mustafa)	265
Reşîd (Tatarcıkzade Ahmed)	266
Reşîd Efendi	267
Reşîd Paşa (Sadrazam Mustafa)	268
Rıf'at (Salih)	290
Rıfat (Abdurrahman)	288
Rıfat (Hacı Hüseyin)	289
Rıfat (Halîl)	292
Rıfat (Rüstem)	291
Rıfkî (Şeyh Mehmed)	293
Rıza (Neccarzade Mustafa)	276
Rıza Bey (Ali)	277
Rıza Bey (Mehmed)	281

Rıza Efendi.....	277
Rıza Efendi(Ali).....	279
Rıza Paşa (Ali).....	278
Rifat (Ali).....	285
Rifat (Çelebi Hüseyin).....	284
Rifat (Ebubekir).....	286
Rifat (Halîl İbrahim).....	287
Rûmî.....	306
Rüşdî (Hacı Velîyeddin).....	260
Rüşdî (Halîl).....	261
Rüşdî (Hüseyin Hüsnü).....	264
Rüşdî (Mehmed).....	262
Rüşdî (Şîrvanîzade Mehmed).....	263
Sabîh.....	411
Sabûr.....	410
Sadeddin (Arapzade).....	347
Sadedin (Müstakimzade Süleyman).....	345
Sâdık.....	405
Sâdık (Hasekîzade).....	405
Sadullah.....	345
Sadullah Saîd.....	348
Safayî (Tezkire Sahibi).....	413
Safî.....	419
Sâfî.....	407
Safvet.....	414
Safvet (Mehmed Esad).....	418
Safvet (Mustafa).....	416
Safvet (Mustafa).....	417
Safvet (Nesibe Hanım).....	415
Sâhib (Mehmed Rûşen).....	404
Sâhib (Osman Şehülsîlâm).....	316

Sâhib (Pîrîzade).....	403
Sâhib Dede (İsmail)	3402
Sâî	321
Sâib	401
Sâib (Ahmed).....	398
Sâib (Mehmed).....	399
Saîd	351
Saîd (Faraizîzade Mehmed)	349
Saîd (Hâfız).....	354
Saîd (Hızırâğazade).....	350
Saîd (Mehmed).....	353
Saîd (Mehmed).....	355
Saîd (Seyyid Mehmed)	352
Saîd (Şeyh).....	348
Sâkîb (Enderunlu Mustafa)	114
Sâkîb (Süleyman).....	116
Sâkîb (Şeyh Mustafa).....	113
Sâkîb (Hekim).....	115
Salahî.....	420
Sâlim	326
Sâlim (Mehmed)	325
Sâlim (Mirzazade Mehmed)	324
Sâlim (Trabzonlu Mehmed).....	323
Sâmî	335
Sâmî (Ebubekir Paşa).....	331
Sâmî (Enderunlu)	333
Sâmi (Vakanüvis).....	329
Sâmî Paşa (Abdurrahman)	334
Sâmih	327
Sâmil (Mustafa)	328
Sârım.....	406

Selâm (Tahir)	355
Selâmî (Abdüsselâm)	357
Selâmî (Şeyh).....	357
Selim	358
Semahat.....	358
Sermed (Feyzullah).....	336
sermed (Mehmed)	337
Servet (Enderunlu Osman).....	117
Servet (Hasan).....	118
Seyfî (Osman)	364
Seyyid (Mehmed Sadreddin)	360
Sezâî(Şeyh Hasan)	344
Sıddîk	412
Sıdkî (Şeyh Süleyman)	411
Sırrı Paşa (Halepli).....	341
Sırrı Paşa (Selim)	340
Sırrî (Şerîf)	342
Sırrî Bey	343
Sîret (Osman).....	363
Sîret (Şehbaz Giray).....	362
Sîret (Şerîf Paşazade Saîd).....	361
Subhî (Abdullatîf)	409
Subhî (Vakanüvis)	407
Sunî	422
Süleyman Atıf	456
Süleyman Refet Paşa.....	208
Süleyman Senih Efendi.....	359
Sürurî (Mustafa).....	338
Şahin Giray	372
Şâkir	370
Şâkir (Cerrah).....	370

Şâkir (Seyyid Mehmed)	367
Şâkir (Vakanüvis Hüseyin)	366
Şâkir Efendi (Midilli Müftüsü)	369
Şâkir Paşa (Ahmed)	367
Şârik Baba	365
Şefik (İbrahim)	383
Şefik (Mehmed)	382
Şefkat (Bağdatlı)	379
Şefkatî (Ali)	381
Şefkatî (Hâfız Edhem)	380
Şehdî	394
Şehîdî	396
Şehrî	395
Şekîb	383
Şemî	387
Şemî (Meşrebzade Damadı)	389
Şemsî	386
Şeref (Eşrefzade)	373
Şeref (Hayatîzade)	374
Şeref (Mehmed)	373
Şeref (Mehmed)	675
Şeref Hanım	376
Şerîf (Abdurrahman)	378
Şerîfî	379
Şevket	394
Şevket (Mehmed)	392
Şevkî (Ahmed)	390
Şevkî (Hasan)	392
Şeydâ Dede	397
Şeyhî (Şeyh Mehmed)	397
Şeyhülislam Esad Efendi	71

Şeyhülislâm Mehmed Şerif.....	377
Şinasî.....	390
Şükrî.....	383
Tahir.....	430
Tahsin Bey (Hasan).....	106
Tahsin Bey (Mehmed)	104
Tâib (Osmanzade).....	103
Talat	432
Talat (Şerîf)	432
Tâlib (Seyyid Mustafa)	428
Tâlib (Süleyman)	429
Tayibî	435
Tayyar Paşa (Mahmud).....	433
Tayyib	435
Tevfik (Ahmed)	111
Tevfik (Mustafa)	109
Tevfik (Şeyhülislâm)	109
Tevfik Efendi	112
Tevhîd Efendi.....	108
Tırsî (İbrahim).....	431
Uşşakî (Mehmed).....	493
Vâcid	684
Vahîd.....	692
Vahîd (Dilâver Ağazade Ömer)	689
Vahîd Paşa (Reisülküttâb).....	690
Vahyî.....	693
Vâkîf	687
Vasfî (Rüstem)	697
Vasfî (Suyolcuzade).....	696
Vâsîf (Enderunlu).....	686
Vâsîf (Mehmed)	687

Vâsıf (Reisülküttâb)	684
Vâsık	682
Vassâf (Şeyhülislâm Abdullah)	695
Vecdî (Hoca)	688
Vecdî Ağa	688
Vehbî	701
Vehbî (Sâlih)	702
Vehbî (Seyyid Hüseyin)	698
Vehbî (Sünbülzade)	699
Vesîm	694
Yahya	717
Yahya İhya Bey	64
Yâver	716
Yesarî (Mehmed Esad)	718
Yetimî	717
Yusuf (Tebrizli)	720
Yümnî (Kâtib Süleyman)	719
Zâik (Şeyh Mehmed Emin)	202
Zarîfî	436
Zâtî (Şeyh Süleyman)	203
Zekâî (Şeyh Mustafa)	204
Zekî Dede	306
Zihnî Efendi	313
Zikrî	205
Zîver	313
Zîver	316
Zîver (Ahmed)	314
Ziya Bey (Abdulhamid)	426
Ziya Paşa (Sadrazam Yusuf)	422
Ziyaeddin	423
Ziyaeddin (Yusuf)	427

Zühdî (Ahmed).....	311
Zühdî (Mehmed)	307
Zühdî (Mehmed)	310
Zühdî Bey (İsmail)	308

BİBLİYOGRAFYA / KAYNAKÇA

- Akün, Ömer Faruk: “Fatîn Efendi”, **DİA**, C.12, İstanbul, 1995, s.256-260
-, “Şinâsî’nin Fatîn Tezkiresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler”,
TM, C.XIV, İstanbul, 1965, s.277-336
-, “Şinâsî’nin Bugüne Kadar Ele Geçmeyen Fatîn Tezkiresi Baskısı”,
TDED, C.XI, İstanbul, 1961, s.67-98
- Ayan, Hüseyin, **Tezkireler**, Erzurum, Atatürk Üniv.Fen-Edebiyat Fak.yay. 1983
- Canım, Rıdvan: Yrd.Doç.Dr: **Latîfî Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ**,
Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2000
- Cerîde-i Havâdis**, nr.802,8Muharrem 1273
- Esrâr Dede, **Tezkire-i şu-ârâ-yı Mevleviyye**, Hzr.Dr: ilhan genç, Ank, A.K.M yay,
,2000.
- Fatîn, Davud: **Hâtîmetü’l- eş’âr**, İstanbul 1271
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal: **Son Asır Türk Şâirleri**, Ankara 1999, C.1
- İsen, Mustafa, Doç.Dr:” Divan Edebiyatında Bir Tür: Tezkireler”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:90, Ankara 1989
- İsmail Belîğ, **Nuhbetü’l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti’l-Eş’ar**, Haz. Prof.Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999
- İpekten, Haluk, Prof.Dr: **Türk Edebiyatının Kaynaklarında Türkçe Şuarâ Tezkireleri**, Erzurum 1986
- İsen, Mustafa, Kılıç, Filiz, Aksoyak, İ.Hakkı, Ereduran, Aysun: **Şair Tezkireleri**, Ankara, Grafiker Yayınları, 2002
- Koçu, Reşad Ekrem: “Fatîn”, **İstanbul Ansiklopedisi**, C.X, s.5569-5570

Köprülü, Orhan Fuad: “ Fatin Efendi”, **İA**, 1947, C. IV, s.528-529

Râmiz, **Âdâb-ı Zurafâ**, Haz.Dr.Sadık Erdem, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları,1994

Rasim: “Tercüme-i Hâl-i Sâhip-i Divan”, **Divan-ı Fatîn**, İstanbul 1283

Reşad, Faik: **Terâcim-i Ahvâl-i Meşâhir**, İstanbul 1131

Safâyi, **Tezkire-i Safâyi**, Haz. Doç. Dr. Pervin Çapan, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları,2005

Safvet, Mustafa, **Nuhbetü’l- Âsâr – Fî-Fevâidi’l-Eşâr**, İstanbul Ün.Ktp.Ty.6189

Sâlim Efendi, **Tezkiretü’ş- Şu’arâ**, Haz. Prof. Dr. Adnan İnce, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları,2005

Süreyya, Mehmet: **Sicil-i Osmanî**, İstanbul, 1315, C.5

Tasvîr-i Efkâr, r.135, 27 Rebûlâhir 1280.